

R. DN. PATRIS
DIDACI NISSENI
TOMVS QVARTVS
DESANCTIS.

Biem. D. I. 9

FASCICVLVS

Floridissimorum, & gemmeorum

CONCEPTVM,

QVOS EX SYLVA

PVLCHERRIMARVM COMMENTATIONVM

Reuerendissimi Patris

DIDACI NISSENI

ABBATIS ORDINIS S. BASILII

MAGNI,

In vitam ABRAHÆ, ISAAC, & IACOB, & Po-
LITICI Christiani ex eorum moribus
effigiati.

*In pleraq; Domini nostri IESV CHRISTI, & magnæ illius
Parentis, aliorumq; Sanctorum Festa, quæ per anni circu-
lum Catholica cultu religioso celebrat Ecclesia,*

Collegit,

Et in vsum Concionatorum digessit Interpres Latinus

Fr. IOANNES FREYLINCK REIMBACENSIS,
ORD. PRÆD. SS. THEOL. MAGISTER.

C R A C O V I Æ,

Apud L V O A M K V P I S Z S. R. M. Typographum,
Anno Iubilæi Magni M. DC. L.

Cum Priuilegio S. R. M. Pol. & Svec.

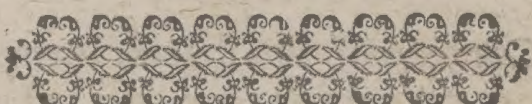
Exemplum Camald. Montis Regii Varsanien 1654

AMICO LECTORI.

IN hoc Fasciculo Abrah. *Vitam Abrahæ*, PPP. Primam Partem Politici Christiani, PP2. Partem Politici Secundam, numerus Paginam, c. columnnam, o. totum Caput significat. Quoniam Festa Domini nostri pleraq; mobilia sunt, & certum non obtinent diem, certo, hoc est, primo loco illa constitui. Festa Serenissima Dei Matris in postremum reieci, nam per temporis angustias non licuit recto ordine collocare. Pau- cula ex aliorum quorundam, nonnulla etiam ex proprijs lucubrationibus Interpres inseruit, quæ adiectæ suis locis notulæ, tibi indicabunt.

FESTA DOMINI NOSTRI IESV CHRISTI, ET SANCTORVM DECEMBRIS.

De Gaudiosissima, & Expectatissima Natiuitate Domini nostri IESV CHRISTI.

Rope erat natalis Domini nostri dies hodiernus, quando beatus Ioannes Chrysostomus in Oratione de Sancto Philogonio sic aiebat: *Apperit festum omnium festorum maxime venerandum, tremendumque, quod si quis appelles omnium festorum metropolim, haudquaquam aberret: Quod autem hoc est? Christus in nostra carne natus.* Sed quomobrem cetera festa sunt velut coloniae quaedam, vnus vero nati Domini nostri dies tanquam matrix ciuitas? Luculenta est Chrysostomi responsio dicentis: *Ab hoc enim festum Epiphaniarum, sacrum Pascha, Ascensio, & Pentecostes originem, ac fundamentum ducit, itaq; ab hoc, seu fonte quopiam diuersiores flumines, nata sunt nobis haec festa.* Ex nati Saluatoris nostri festo die dies festi alij, quibus eundem colimus, omnes sunt nati. Sacratissima ergo illa solennitas merito vocatur metropolis omnium earum festiuitatum, quibus verbi aeterni temporalium in carne humana gestorum memoria celebratur, suntq; haec illius quaedam velut suffraganeae, siue coloniae. PP. 444. c. 2. His docemur, quam conducibile sit,

paratum ad rem aliquam suscipiendam accedere, strenueq; & fortiter eam adoriri, cum veluti in semine fructus, & in fonte riuus, sic in principio felix successus actionis contineatur. Igitur cum proximus immineat nouus annus, qui per illius decursum Deo nouo, ac enixiore quam haecenus studio cupit seruire, is quam enixe potest, contendat, ut obfirmato ad deuotionem pectore strenue illum exordiarur. Nam ad facilem, felicemq; cuiusuis operis etiam ardui prosecutionem plurimum iuuat, si magno animo illud suscipias, & aggrediaris, cum rei cuiusque principium sit pars illius potissima, & dimidium facti habeat, quisquis bene ceperit. Ibid. 441. o.

Hodie natus homo Christus Iesus in hunc mundum venit saluare populum suum a peccatis eorum. Verum ergo hominem egregie se demonstrauit. Nam ille se hominem esse grauissimo argumento asserit, qui aliorum ædumnas hominum miseratur, & quantum potest, leuat. Sic hominem se ostendit Abraham, quando Gen. 14. numerauit expeditos vernaculos suos 318. & persecutus est inimicos reges, donec consobrinum suum Lot è manibus eorum cum ingenti suo tum labore, tum periculo erueret. Abrah. 50. o. Sic & Moyses, quando ait: *Vadam, & reuertar ad fratres meos in Aegyptum.* Exod. 4. nimirum ut eos à dura sua seruitute vindicaret. Ibid. De illo ait Paulus Heb. 11. maluisse

PP. Eremitarum Cantabulensis MC. ³ ad Varsaniam.

maluisse affligi cum populo Dei, quam temporalis delictis habere iucunditatem. Quam vocat temporalis delictis iucunditatem? Conuersationem illius inter aula delicias per id tempus, quo inter angustias illius contribules debebant. Ibid. 52. col. 2. *Non affligo cum aliis, peccatum putauit*, inquit Primasius ibid. Nec qualescunque peccatum, sed contra naturam agere videtur, qui non omnia, quæ potest, agit, ut fratrem suum, aut quemuis alium naturæ necessitudine coniunctum iuuat. Certè perindignū est hominē, iacenti fratri non offerre manum. Quare & Magdalena à pedibus Domini meritò repulsa fuit, cum apud eos dulciter conuiescere voluit, quando potius debuit curare, & currere, ut tristes Apostolos annuntiatione dominicæ resurrectionis refocillaret. Ibid. 51. col. 1.

Transseamus vsq; Bethlehem, & videamus hoc Verbum, quod factum est. Lucæ 2. S. Bernardus mutaturus illa à Pastoribus Iudæis verba ad fratres suos vertebat quondam, dicens: *Transseamus vsq; Bethlehem, sed non pertranseamus.* Si quis illi obiecit: Cur transeamus eò, & non pertranseamus? Respondisset, credo: Quia in Bethlehem est redemptor mundi, ille verus Deus, nemo ergo pertranſire aliò, aliud nemo querere, vel appetere debet. Abrah. 63. col. 1. Anima n. quæ Deum habet, omnia habet. Ibid. 50. o.

Apud Lucam c. 2. *Remansit puer IESVS duodenis in Ierusalem, parentibus insciis*, quem illi per viam perdidisse arbitrati tanto studio requisierunt, quantum illius modi boni iactura merebatur. Post triduum, quo illum ubi ubi comperire possent putabant, inuestigassent, inuenerunt in templo, quando illum dulcis mater simulacris vidit, hac verborum blandiloquentiā appellauit: *Fili, quid fecisti nobis sic?* hoc est: Quid tam grauiter in te peccauimus, ut nos desitueres? Quo piaculo commeruimus, ut te nobis subduceres? *Ecce pater tuus, & ego dolentes quarebamus te.* Quomodo potuisti facere, ut illam nobis ex te adferres tam acerbam mortitudinem? Cum ad hæc ille reuerenter respondisset, *Quid est, quod me quarebatis? Nesciebatis quia in patre, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* nisi non intellexerunt Verbum, quod locutus est ad eos. At si non intellexerunt, quare non rogauerunt sibi exponi? Respondet eruditus Nouarinus: *Quid quarent sibi Verbum explicari, Verbo ipso inuenito? Præsentia IESV, quem perdididerant, tantà eos latitiā affecit, & nihil quarent præter IESVM.* Dictum sapienter, Nam qui Deum habet, omnia, ut dixi-

mus, habet, nec quidquam, quod adhuc requirat.

Pastoribus in illa Bethlehemitica regione gregem suum pascenribus primū annuntiari gaudiosam suam natiuitatem voluit Dominus. Cur non Herodi regi? Cur non principibus Sacerdotum, summo Pontifici, Scribis, Phariseis? Vigilantibus perferri natalis sui euangelia optabat. Quem autem vel Regum, vel Principum, vel Phariseorum, sacerdotumque non somnus per eas horas tenebat? Pastores autem erant vigilantes, & custodientes Vigilas noctis in ea regione, ut inquit B. Lucas c. 2. v. 8. cum rex, & Principes, & ceteri, quos dixi, magis inuigilare non pecorum, sed hominum subditorum saluti deberent. Communis hic morbus est, ut sua officia curent negligentiū, qui deberent diligentius. Abrah. 33. o.

Ita tempore sancti Ioannis, cum fœx populi, Publicani, milites, vilis plebecula ab illo remedia suæ salutis, & vitæ emendandæ modum doceri cuperent, qui talium rerum negligentissimi esse solent, plus Herodes rex, qui exemplo bono præire omnibus debebat, obſcœne libidini deditus omnes improbis suis moribus offendebar, & Ioannem benè monentem carceri, ac neci addicebat. Persæpe hoc in mundo videas, quod impietissimi sunt, qui pro felicitate terrena, quæ eos prolixius Deus cumulat, sanctissimi esse deberent. Quare sapientissimè cogitauit seruus Abrahæ senior, quando putauit facilius se reperturum in virginibus vulgaribus, & medioeribus quampiam diuitem virtutum, & dignam Isaac sponsam, quàm in aliis, quæ intra magnificas ædes desident, & vitis plerumque sunt onerata, quantum ornatu monilibus. Ibid. 34. c. 2.

De eadem Natiuitate Domini nostri.

Autore Interprete.

Vsq; quod delictis dissolueris, filia vaga! quia creauit Dominus nouum super terram, femina circumdabit virum.

Jerem. 31. 2.

Aviditas sciendi peruetus est, quæ primam Parentem nostram inera paradysum inuasit. Quod Eva in serpentis colloquium incidit, hoc Rupertus lib. 3. in Gen. cap. 2. factum putat, quia corpore & oculis vaga, dum incontinentes deambula-

bat, fortè prospexit, qualis extra paradysum mundus haberetur.

Sanctus Thomas in 2. sent. d. 21. ait, *oro animo, & audistate intentam fuisse magnifici serpentis promissum*. Virumque curiositas fuit, quod scire voluit siue quid extra paradisi septa ageretur, siue quid ex tantis serpentis pollicitationibus securum esset. Prima ergo hoc vitio laboravit femina, sed viros deinceps etiam pestis hæc corripuit. *Athenienses omnes, & advena hospites ad nihil aliud vocabant, nisi aut discere, aut audire aliquid novi*, inquit S. Lucas Act. 17. *Athenienses omnes*, ait, non mulieres tantum, sed etiam viri, iique & incolæ, & cōueniæ. Nescio an ætati alicui tam ægre ex hoc morbo fuerit, quam huic nostræ, quæ noua quælibet, tametsi hoc sint, quod etymologia sonat, non vera, & vel adiectione aucta, vel omissione diminuta, vel prosum commentitia, & vel ab odiosis, vel otiosis ad ludum conficta, stylo tamen, & typo, & idiomatico vario sparguntur, perque omnem latè patriam vicinam, absitamque promulgantur, & manibus ambabus cupidissimè acceptantur.

Si quis ergo noua ex vmbone recenset Ecclesiasticæ, is certè & frequentes, & perattentos habeat Auditores. Quidni ego itaque vobis noua hodie ex hoc loco narrem, quæ habeo & plurima, & admirabilissima, & tam vera, quam nihil falsum, nihil etiam dubium dicere veritas æterna potest. Dum hoc facio vos ea tenaci memoriæ indelebiter inscribere, sed meam simul lubricam memoriæ alio silentio iuuare.

Creauit Dominus nouum super terram, &c.

Hæreo in primo statim limine orationis, Auditores, nec enim video, quæ prima, quæ posteriora noua producam, tanta habeo quæ proferam.

Magnus Pater Augustinus Ser. 9. de temp. vocat hunc, quem decurrimus, *exoptatissimum diem, diem omnium nouitatem*, fortè quia hæc dies vidit noua, quæcunque vllus antehac, fortè quia vidit, quæ alius ante illum nullus. Et quamquam mihi sensus Augustini sit dubius, huc tamen propendeo, vt putem, hunc diem diem omnium nouitatem appellasse, quod huic visa sint noua, quæ nulli diei antè. Hodie ex stabulo factum est cælum, *ibi enim Christus, ibi & cælum*, inquit S. Epiphanius Ser. de laud. Deiparæ.

Nullum tale stabulum vidit dies superior. Hoc

die sol ad obsequium lucidior venit, & nocturnis horis aduentu maturiore aliquantulum decerpit, & præter consuetudinem maturinus illuxit, vnde factum est, vt hodieque ab hac luce lucis incrementa dies sumere incipiant. Ita ferè S. Ambrosius serm. 16.

Nullum talem solem vidit dies superior. Hodie splendidus, ac multà luce illustris apparuit Angelus, cuius claritas pastores circumfulsit, neque in totis Bibliis alium tam conspicuum antehac visum inuenies Angelum. Ita noster Cæteranus in c. 2. Lucæ, atque vt fertur, ante illum venerabilis Beda. Nullum talem Angelum vidit dies superior. Hodie enixa est filium Mater, nec virgo esse desit. Hoc fides habet ex verbo Dei tradito, vt videas non posse ex solo Dei verbo scripto accipi omnia, quæ credi oportet. *A saculo autem non est auditum, & aliqua Mater esset, & Virgo*, inquit mellicissimus Virginis Matris cliens S. Bernardus homil. 1. super missus est. Hæc nimirum est, quæ sola potuit hodie dicere suo filio, quando nato adgeniculata, quod illa suo Salomonii: *Omnia poma noua, & vetera, Dilecte mi, seruaui tibi*. Cantic. 7. Poma vetera erant matres ex commixtione, & corruptione grauidæ, pomum nouum puerpera semper intacta. Poma ergo noua, ac vetera Dilecto suo sola inter mulieres seruauit, quæ sola intemperatum seruauit pudorem, & diuinissimi filij Mater esse meruit, neque talis filij, suo voto, futura Mater, si non esse simul virgo potuisset.

Nullam talem matrem virginem vidit dies superior. Hodie natus est sine Patre homo, qui ante omnia sæcula genitus sine matre Deus. Nullum talem filium vidit dies superior. Hodie verbum actuum (per quod omnia facta sunt) passuum factum est, factum caro. Nullum tale verbum vidit vel dies, vel Grammaticus superior. Hodie duas naturas hypostasis, seu persona vna sustentare cepit, coieruntque caro, & spiritus, mortale, & immortale, simul in vnum diues, & pauper. Nihil tale vidit vel dies, vel Metaphysicus superior. Hodie creator omnium de creatura sua procreatur. Ita S. Augustinus Ser. 9. de temp.

Nihil tale vidit vel dies, vel Philosophus superior. Hodie pumilio infans, verbum abbreviatum delectat, mouet, suadet, Regumque ad se corda cōuertit. Nihil tale vidit vel dies, vel Orator superior. Hodie, *quis terra, mari, calque non capitur, intra vniuersi corpuscula membra suscipitur*. Ita rursum D. Augustinus ibidem. Nihil tale vidit seu di-

es, seu Geometra superior. Hodie cœlis effusi Angelorum exercitus aërem canibus impleverunt. Nullus tale melos vel dies, vel muscus superior audiuit. Hodie numerari inter homines, & esse hominum nouissimus cœpit, qui ab æterno Dei Patris, ac spiritus sancti medius, nec secundus tamen, nec primus, neque nouissimus Deus numerari potest. Nihil tale vidit vel dies, vel Arithmeticus quispiam superior. Hodie rorant cœli desuper, & nubes pluerunt iustum. Nihil tale vidit dies, vel Astrologus superior. Hodie aperta est terra, & de infeminato vtero, vt Augustinus loquitur, genuit saluatorem. Nihil tale vidit vel dies, vel Agricola superior. Hodie expansum in stabulo vellus agnum Dei peperit, qualem nullum vel dies, vel pastor superior, nec Papa posterior alium vidit. Hodie mercatus est à nobis Christus viles merces terrenas, nasci, & mori, & terrestribus, attulit peregrinas, & cœlestes, resurgere, & æternum vivere. Ita ferè iterum S. Augustinus Serm. 13. de temp. Talia nulli dies, nulla vnquam emporia viderunt commercia.

Coronabo hæc noua quodam dicto S. Ambrosij, tum gradum ad alia faciam: *Mirum est*, inquit ille, *quod prius redemptionem sæculi potuerunt ferre Pastores, quàm Principes, non enim Angeli annunciantur Regibus, non Iudicibus, sed hominibus rusticis.* Hæc ille Serm. 13. Vtique mirum, si ad sæculi nostri mores rem æstimes, quo nihil ferè tam secretò agitur, quod non per Oratores, & exploratores, & Commissarios, vel Emissarios suos Principes nostri consciscant, & intelligant. Sed ego mirius aliquid vobis dicam. Quale illud? inquis. Quod cum omnia innouata, hoc est, noua facta sint, postquam Antiquus dierum factus est Adam nouus, nos veterem hominem pertinacissimè retineamus, ob oculos tantæ humilitatis constanter superbi, ob oculos tantæ paupertatis vsque avari, & iuxta incendium ardentissimæ illius claritatis semper frigidi, ac gelidi. Ieremiæ nouum videbatur, quod ætatis suæ hominibus etiam dum in mentem veniret cogitare de corporis luxu, & voluptatibus, tantum quia ab illo acceperant, fore vt aliquando Dei filius in corpore humano homo inter homines, sed pauper, sed humilis, sed in magno corporis sui neglectu viveret, idè singulos thematis mei verbis compellabat: *Esquequò dissolueris, sive vaga,* ac velut illi quispiam dixisset: Et quod me cohibeat, quo minùs dissoluatur, & effundatur? subiungit: *Quia Dominum, &c.* velut apertius dixisset: Patie-

tur se Deus vteri materni compendiis circumdari, & vos dissolui mini? mirum si ita facitis: Et non videatur hodie mirissimum, quod nos tantum beneficium iam adepti, sumus post humilem Christum eulari Christiani, post continentissimum Dominum effusissimi serui, post modestissimum magistrum petulantissimi discipuli, solo nomine Christiani, serui, discipuli.

O mei Auditores, *simus sicut Christum, quia ipse sicut nos, efficitur diu propter ipsum, quoniam ipse propter nos factus est homo.* Ita perurbane Nazianzenus monet: Orat. 4. At dulcis Bernardus suauis ista. Serm. 1. in Natiu. Dn. *Obsecro, & plurimè rogo, fratres, non patiamini sine causa tam pretiosum exemplar vobis propositum esse, sed conformamini illi, & renouamini spiritu mentis vestra. Studete humilitatis, qua fundamentum est, castitatis, continentie. Quid enim magis indignum, quod deestandum amplius, quid grauius puniendum, quàm vt videns Deum celi paruulum factum, & extra apponatur homo magnificare se super terram? Inolerabilis impudentia est, vt vbi sese exinanivit maiestas, & miculum infletur, & intumescat.* Iam verò & Augustinus, tanquam nos videat nihil his precibus cedere, videtur mihi illa ex Dauide arripere verba: *Filij hominum Esquequò graui corde: iisque nos vehementius obiurgare, ac dicere: Saltem Esquequò ad aduentum filij Dei error vester durauerit, quid vltra graues corde estis? quando habemus finem fallaciarum, si Veritate præfente non habemus?* Hæc ille.

Qui finem non faciunt vanitatum veritate præfente, neque exemplo Christi ad vitæ melioris studia permouentur, iidem sunt magis duri, quàm saxa, magis feri quàm feræ bestię, & faciunt impossibilia, & totam Christi Oeconomiam, quantum in illis est, evertunt, nec sperare cœlum possunt. Hæc pauca, si tamen pauca, vbi scripturæ, ac Patrum suffragiis testata fecero, simul dicendi finem faciam. D. Gregorius Magnus in lachrymarum consideratione defixus, earum quas scelerum suorum, & turpiter antea vitæ exanimatus penitens Magdalena tantâ copiâ fudit, vt tantum non oculos vnâ effunderet, dicere ausus fuit, potuisse tali exemplo vel lapideum cor in fletum liquari. Sed audito quanto verborum pondere hanc rem exprimat: *Cum vel saxum pectus ista huius peccatricis lachryma ad exemplum penitendi non emolliant?* Si tantum potuerunt, ex tanti Pontificis sensu, apud saxea pectora lachrymæ mulieris penitentis, saxei adamantinos animos in chalybeis pectoribus gerunt,

runt, & saxis omnibus magis sunt saxei, apud quos non vel tantundem valent lachrymæ pueri Iesu, filij Dei inter glacialia frigora, & duras stipulas palpantis ac vagientis.

S. Ambrosius lib. 2. offic. c. 4. magni prodigij loco habet, quòd Daniel Leonibus obiectus sumere cibum inter famelicas bestias ausus fuerit, *nilhil veritus, ne ad passum exemplo sui ferus provocaret.* Verba sunt pleræque illius. Tantas nimirum vires ad similia suadenda exemplum habet, ut eas vel in bruta exerat.

Ergò bruto quovis magis brutus, & omni ferâ magis ferus est, apud quem non hoc obrinet exemplum filij Dei, quod apud Leones obtinisset, nisi Deus miraculo prohibuisset, exemplum hominis. Dicam id etiam luculentius ne quis tam sit tardo ingenio, qui non penetret, quò sensus Ambrosij præiit. Cogita mihi hinc Daniele, inter Leones, illinc puerum Iesum in medio bouis, & asini. Esuriebat ille ex longa inedia, huic fames erat, quia virgini matri primis partus horis inopia lactis. Credite hoc interim sanctis Epiphanio, & Vincentio Ferrerio, quorum verba aliàs dabo. Ille allatum aliunde pulmentum comedit, & pertimescere non solum potuit, sed etiam debuit, ne si comedere videretur Leonibus, suo exemplo ad edendum ij inflammarentur, nisi inconcussa spes illius certum sibi de bonitate Dei miraculum promississet, quo illos à devorando coercendos sciisset. Filius Dei in stabulo simul vivere, & esurire cepit. Ergo si illius fames non hoc apud nos agit, ut vel temperantiæ mensuram in cibo, & potu non prætereamus, velut prænatus Daniel suo exemplo ad comedendum Leones permouisset, nisi miraculum obstitisset, Leonibus magis animales sumus.

Dicebat in Oeconomicis suis Aristoteles: *Impossibile est diligentem Domini servos non esse diligentes.* Quod si ita est, ut tam sapiens Philosophus pronunciauit, etiam istud fieri nequit, ut sit humilis Domini superbus famulus. Talia verò impossibilia hodie plurima sunt, quia & sine numero sunt, qui sub humili Deo sublimes alunt spiritus.

Venerat Christus in mundum, ut mundo vitam suâ morte afferret. Res quidem certa, sed illud tunc obscurum, quare mortem inter vitæ primordia sibi oblatam dum Herodes quaereret puerum ad perdendum eum, declinare fugâ maluit, quàm dicere, *quod facis, fac cessius.* Ratio est, quòd non ad moriendum tantum, sed & signatissimè ad egregia nobis humilitatis, patientiæ, mansuetudinis,

Tom. IV.

pietatis, cæterarumque virtutum exempla proponenda huc aduenerit, eamque ob causam diuturniorem tot annorum Oeconomiam inter nos exercendam duxerit. S. Petri Chrysologi est hic cogitatus, verbaque illius ex Serm. 151. ista: *Christus totam causam nostræ salutis occideret, si se parvulum permisisset occidi. Christus venerat, & quos præceptis docuerat, firmaret exemplis, & ipse faceret, quæ facienda mandauerat, & visu probaret possibilia quæ impossibilia videbantur auditu.* Hæc ille.

Potuit ergò sibi superbe mori Christus, & occidi mox ubi cæpit vivere, qui nullum assumis ex illius humilitate exemplum: frustra tibi helluo, frustra tibi auare, frustra tibi lasciuæ, ac de nihilo tam longam duxit in terris œconomiam, qui nihil tibi ex illius abstinencia, ac ieiunijs, nihil ex prodiga liberalitate, nihil ex castitatis studio vsurpas, unde mores tuos ad similes virtutes componas, & efformes, & omnia illius consilia irrita facis, quibus ille tibi ad cælum faces præluxit. Et inter hæc speres posse fieri beatus?

Nolo vos hic fraudare meditatione aliquâ S. Augustini, quam hoc solo sui Autoris nomine satis prædicaui. Veritas ut de terra oriretur, & sursum emergeret, primum de cælo descendit. Ut de thalamo suo sponsus procederet, & assurgeret, à summo cælo egressio ejus prior fuit. Etiam hodie nasci Christus voluit, quo die nullus minor dies in terris, sed à minimo die tamen dies incrementa sumunt, & sunt majores. Qui ergo inclinatus est, & sic nos erexit, qui minimum elegit diem, sed unde lux crescit, & augescit dierum cæterorum, ipso suo tali adventu nos & tacitus tanquam sonitu magni clamoris exhortatur. Quid illud? *Præ quâ ille propter nos pauper factus est, nos in illo divites esse discamus.*

Putabam diceret, hoc magno clamoris sonitu monuisse tacitum, ut discamus cum illo descendere, & minima eligere, quotquot volumus per illum in beatitudinis fastigium ascendere, & quæcunque ille maxima habet, adipisci. Immo hoc est, quod dicit Augustinus: Nam diues in Christo nemo est, qui pauper sensu: pauperrimus autem sensu est, & stultissimus, quantum, qui prorsum obbreuit, quisquis aliunde, quàm quâ via ducit, venire in cælum sperat. Cælorum via Christus est, hæc via per humillimum stabulum, & abjectissimam crucem fert in cælorum sublimitatem, nimisquam inops sensuum fueris, quantumvis fortè diues censum,

B

suum, si alio compendio ad superos aspiras. Quousque ergo *dissolueris*, (ita succlamare ex cunis saluatorem puta) *quousque delicias dissolueris, filia Ga-ga*, anima leuicula, neque tantisper conquiescis, ut attenta videas, quod mulier circumdegit virum, Virgo Mater Dei filium, ut fluxa desideria tua vel tandem cohibeas, dum coram te, vides totam Dei immensitatem intra vnius corpusculi angustias ar-
Etatam. Christus intra vteri vaginalis compendia se conclusit, & tu soluta in omnes delicias effunderis: Pone laxam viuendi rationem, lubrice, mitte inconcessas corporis voluptates; memor quod Christus corpus suum simul & habere cepit, & male haberi permisit. Pone cristas, superbe, cum vides quod Christus ex caelo in humiles stipulas sese demisit: Esto cum puero Christo puer, ut crescas in illo in virum perfectum, & redemptorem mundi sicutus suscipe, sic deuotus imitare, ut venturi etiam iudicem securus videas. Amen, Amen, dixi.

De Sacrosancta Circumcissione Domini nostri Iesu Christi.

*E*t vocatum est nomen eius IESVS. Nomen Dei tam est venerabile, & ineffabile, ut qui per illud jurare velit, tantâ præparatione quodammodo egeat, quantâ probatione opus habet, qui eundem Dominum in diuinissimo Altaris Sacramento sumpturus. Abrah. 56. o.

Abraham Gen. 14. sublatâ in cælos manu iurauit regi Sodomorum, quod de rebus ipsius, quas armis recuperarat, neque corrigiam caligæ retinere vellet, iurauit autem coactus necessitate, ut nempe serio, & ex animo loqui crederetur. Ita & nos nonnisi cum magna cautione, & urgente necessitate nomen Domini ad iurandum adhibeamus.

S. Chrysostomus totum decalogum per Quadragessimam exponendum suscepit, & solam hanc de non leuiter iurando chordam per tam longum tempus pulsauit, tam momentosam arbitratus hanc doctri-
nam, ut quadraginta continuis diebus nihil aliud egerit, quàm ut auditoribus reuerentiam nomini Dei debitam inculcaret.

Philo Iudeus suadebat, ut qui jurare deberet, esset cunctator, & procrastinator, si forte differendo posset vitare, ne iuraret. Iuramentum possi-

lati faciamus quod mali debitores, dilationemque, quod ille solet, ex die in diem tam diu petamus, donec pertæses petendi faciamus eos, qui exigunt.

S. Paulus ex obseruatione Magni Augustini, scribens iurabat, loquens non iuraret. Quid ita? Quia considerabat quod præter, & procluis ad lapsum esset lingua, idcirco inter loquendum iurare formidabat, quod tamen inter scribendum non metuebat, quia stupor manus, & calami scriptorij tarditas moram adferunt, ut pennâ attentius exarari verba, quàm promi linguâ possint.

Iudeorum quædam receptissima traditio habet, *totum orbem in illa hora tremuisse*, in qua lex illa. *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*, promulgata fuit. Id Hebræi olim suis, quoties iuramentum ab eis accipiebant, in memoriam reuocare soliti. Quid ergo nunc fiet, quando tam vanè sæpè iuratur, tam perfidè, sacrilegèque blasphematur?

Pallidus dictus fuit veteribus iurandi Deus. Quamobrem? *Quia iurantes trepidatione pallescent*, inquit Seruius, scilicet ex consideratione periculi, cui se exponunt, si non ut decet, iurant? Ut hoc periculum S. Gregorius Nazianzenus, caueret, legem sibi ipsi tunc, cum baptizaretur indixit nunquam iurandi, quamdiu viueret, seruauitque.

Chrysostomus non ita gemebat audiens quosdâ in vijs jacere jugulatos, ut horrescebat videns quæpiam propè altare tactis Euangelis iurantem. Ibid. 57. c. 2. *Hæc omnia & plura ibidem, fructuose prædicari possunt, & commemorari sæpè debent huius sæculi hominibus, qui ad omnem ferè sermonem de nihilo persapè iurant.*

De eadem Circumcissione.

Autore Interprete.

Deus noster Deus saluos faciendi, & Domini Domini exitus mortis! Psal. 67.

V. 21.

*V*t piæ matres, & sedulæ nutrices, cum fortè pupulos suos prouocare ad quietem volunt, in gremijs positos complecti brachijs, & suauiter constringere, & apprimere dulciter ad vbera, ac tunicâ operire secundum faciem, atque oculos solent, ut obscurior eis aer redditus somnum per quietem facilius inuitet: Ita & beneuolentissimus Deus

Deus tanquam velamen quoddam per vniuersum mundum tenebras expandens, & obducens, hominum genus ad silentium gratissimæ queris munit. Habent hoc communiter omnes ex nocte beneficium, avari verò etiam illud peculiariter, quòd pro intemperante quæstu libidine, & immodica, immoderataque lucri cupiditate laboribus, operibusque seipsum conficerent, & consumerent, nisi Deus noctis tempus tenebris aduersus insatiabile auri famem ita obmuniisset. Sic ferè sanctus Ioannes Chrysostomus lib. 2. de compunct. cordis ad medium.

Ego verò tertium inuenio, nimirum quòd homini liberali, & prolixo, & ad benefaciendum propenso sepe opportunissima nox venit, tuncque vel maximè, cum benefaciendi voluntatem facultas delinuit, nec dare valet, quod vult.

Sol occubuerat, quando apud Lucam c. 4. v. 40. adducebantur Christo varijs languoribus infirmi, quibus ille morbos ademit, simul ac manus imposit. Observabat scilicet prudens medicus ad curationes adhibendas occasum solis, ait quidam sed quid? Impedebantne illum à benefaciendo solares radij?

Aur fortè opportunior erat illa hora reddenda sanitati? Erat opportunior non remedio hominù, nec beneficio, sed pulchri Christi, qui ut effulssimè in homines liberauit erat, sic omnes seculi per vniuersum terrarum orbem ægrotos sanare cupiebat, erant illique quòd paucos solos curabat, nisi velum vultus eius nox obtendisset, nigrisque tenebris oblita facies ruborem bibere non potuisset. Nocte ergo incolumitatem restituit paucis, ne suspenderet per diem, si ob solis oculos paucis solis redderet.

Si nouum est, quod dixi, subiiciam aliud ex sancto Petro Chrysologo admirabile. Ille Sermon. 64. dicere ausus fuit, quòd Christus fremuit spiritu, & tota se viscera commotione conturbauit, quia solus adhuc Lazarum, & non tunc omnes mortuos suscitabat apud Ioan. 11. c. 11. ubi ait, ymuit, & infremuit, quòd non omnes in vitam reuocaret mortuos, quando vnum solum Lazarum rediimauit, quomodo non vellet suscitare, quòd paucis tantum præstabat beneficium sanitatis, nisi nox atra ruborem prohibuisset?

Ergo noctem ego nunc optare possem, quæ frontem meam, oculos, vultumque iusto obscuritate tingeret, ac reget, quòd nullam licentiam confiero, quam erogare in auditores queam, cum omnes Ec-

clesiastæ ex solenni patriæ nostræ more Xenia à loco superiore discurriri hoc die soleant. At si strenuè loco excipere vultis, si quid pulchrum, si quid exquisitum, & utile dixerò, perditissilem Psalmi 67. versum, quem præclarus sum, vobis explanatum dabo, sed in præsens festum aptè, & in mores vestros opportunè, & commodè.

Post illum explicatum ad amabilißimum nomen IESU progrediar, tum artem quæstuosissimam tradam, quæ proficere in angelos, & inter omnia corporis, & animæ discrimina perennare salui atque incolumes possitis. Vos me interim (nisi hoc superflue rogo) vel pro venerabilissimè nominis illius obseruantia, & reuerentia taciti, atque attentè auscultate.

Deus noster Deus saluos facienti, & Domini Domini exitus mortis!

Perspiciendū hunc versum, quantum nescio an Expositorem aliorum quispiam, exposuit, sanctus Augustinus lib. 17. de Cuit. Dei, in cuius libri c. 18. sic habet: *Quid apertius diceretur? Deus enim saluos facienti Dominum est IESVS, quod interpretatur saluator siue solutator, cuius ratio nominis rediit a se, quando priusquam ex Virgine nascitur, dictum, Partes suum, & Vocatus non non eius IESU MI, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. In quorum peccatorum remissionem quoniam sanguis eius effusus est, non itaque oportuit eum de hac vita exitum alius habere, quam mortis.*

Hæc ferè ita magnus Pater. In his illud deinde notauit, cum admiratione dictum à Davide: *Et Domini Domini exitus mortis!* tanquam Propheta præcurrens præcitur, quòd Christus officium saluatoris & nomen præferre, & reapse exercere deberet, nec alium tantum, quam mortis exitum per sanguinis effusionem habere, attonito similis inde suo clamore exipit: *Deus noster est Deus saluos facienti, id est, Deus noster non ob aliud venit in mundum, quam ut homines saluos faciat à peccatis eorum, & ab æterna morte seruet, & huius Domini, huius, inquam, Domini non alius ab hac vita exitus erit, quam mortis, siue per mortem!*

Omnino, sancte David Domini, qui est Deus saluos facienti, Domini, qui in mundum venit peccatores saluos facere, exitus non alius erit, quam mortis, qui tunc in noctem vitam suam mori hodiernum continere se potuit, quin sanguinem, quem

quem vix acceperat fundere inciperet, hocque nobis certissimum pignus jam tunc daret reliqui sanguinis, quem posthæc fundere cum ipsa vita sua vellet, quando per ætatis incrementa auctiorem factum maiore copiâ fundere posset.

Vultis magnum hîc aliquod mysterium in parvulo huius festi Evangelio vobis enudem? Accipite Lucam attenti, & ille suis verbis ingens secretum vobis aperiet: *Postquam consummati sunt dies octo, & circumcideretur puer, vocatum est nomen eius IESVS*, inquit ille. Itaque pueri Dei nomen vocatum est JESUS, sed non antè, quàm circumcisus sanguinem fundere, & JESUS esse, hoc est, officium JESU, siue saluatoris exercere cœpisset, tanquàm nomen prius, quàm rem habere nolisset, sed ante omnia esse, tum appellati IESUS voluisset, non passus nimirum IESUS dici, nisi opere primum, ac dato sanguine JESUM probasset, nomenque conmeruisset.

Quid ita? Quia qui nomen officij alienius admittit, neque officium ipsum exercet, is probro titulo gaudet, quo dedecoretur, & honorificam habet ignominiam, quâ defœdatur. PPP. 318. 6.

Hanc ob causam non tantum ipse Dominus hoc nomen saluatoris antè quàm rem usurpare sibi noluit, sed neque olim cuiquam permisit, ut diceretur Iesus, priusquam opere se Iesum exhibuisset.

Duas habeo hanc in rem Patrum observationes, easque tales, ut cuius sacrarum literarum amanti pro diuite streua esse possint. Prima est sancti Augustini Serm. 93. de Temp. nempe *tunc primum factam esse mentionem beati nominis IESU, cum Moyses eo tempore, quo Amalecitarum exercitus imminiebat Israëlitis, vocavit Iosue, siue Iesum, & dixit ad eum: Elige tibi virum, & egressus pugna contra Amalec* 1. Exod. 17. 9. Itaque nec Iosue figuram huius nominis præferre potuit, ut saluator typicus diceretur, nisi primum in pugnam descendere, & pro subditorum salute caput periculis obijcere, & in discrimen vitæ pro tutanda suorum vita se dare vellet.

Theodoretus q. 25. in Numeros acutiùs hanc in rem illud sciscitatur, quare filio Naue, siue Nun (sic enim per diu vocatum fuisse habes in vita Abraham 166. c. 2. ad finem) nomen Iosue, vel Iesu tunc datum sit, cum explorator missus fuit. Respondet verò, propterea hoc factum quoniam erat figura veri Iesu, qui imitatus est exploratores in peragenda salute nostra. Sicut enim exploratores præferebat habitum, & vocè gentium, quas explorabāt:

Ita Dom. Verbum humanam induens naturam, illum sicut in quâ salutem nostram procuravit. Hæc ille.

Obsiduum est, quod in stabulo inter brutas pecudes Dei Filius habitu inuentus est ut homo: At hoc die, quo circumcisus, non hominis solum, sed & peccatoris formam habuit, factusque est sui tam dissimilis, ut si quo modo potuisset Pater non agnosceret Filium, in quo es bene complacuit, ex hoc maxime signo potueris ignorare eum, inuentâ in eo circumcissione, ut ferè inquit mellissimus Bernardus serm. 3. de Circumcissione.

Ergo humanorum cordium explorator, & salutaris nostræ procurator, ut officio suo pro more exploratorum probè fungeretur, hominem induit, & sic induit, ut penè exuisse Deum videretur, quando exinaniens semetipsum, & formam serui, & similitudinem carnis peccati accipiens, circumcissionis etiam velut stigma quoddam admittit, merito sub eam horam Saluator vocatum, quod videlicet ex hoc tam capere operari salutem nostram, immaculatum illum pro nobis sanguinem fundens. Ita rursum S. Bernardus serm. 2. de circumcissione. Merito, inquit, vocatus saluator, quia iam esse cœperat.

Sic ab initio creaturæ factum est. Nam postquam animalibus suum esse Conditor eorum dederat, tum ea ad Proparentem adduxit, & videret quid vocaret ea. Gen. 2. 19. quasi non antè nomine digna fuissent, quàm essent, quod vocarentur.

Angelorum omnium primus fuit ille, qui cum plurimis lapsus cælo excidit, de quo Iob ex sententia sancti Gregorii lib. 32. Mor. c. 25. in fine, dixit: *Ipse est principium dierum Domini*. Vias Domini creaturas illius vocat, per quas in cognitionem ipsius peruenimus. Harum creaturarum principium, id est, supremus vertex, præcipuus, & princeps fuit angelus ille apostata. Si præstantissimus, ergo Seraphin fuit, ij enim primum dignitatis ordinem inter angelos obtinent, ut habet sanctus Dionysius de cælesti hierarchia c. 7. Immo vero Seraphin fuit, & angelorum princeps, qui nunt dæmonum caput. Apud Ezechielem nihilominus Cherubin dicitur. Quamobrem? Seraphin esse desierat, itaque nec vocari eo nomine amplius debuit. Seraphin dicuntur ardentes ab incendio charitatis, quo erga Deum flagrant. Refrinxerat, immò tota prorsum extincta in Lucifero fuerat per superbiam statum charitas, aded cum non esset Seraphim, etiam vocari non debuit. Illa in hunc sensum S. Thomas 3. p. q. 36. art. 7. ad 1. notauit.

Solenne

Solenne hoc est hodieque orbi Christiano, vt nomine Christiano neminem donent, qui non prius salutaribus aquis tinctus, esse homo Christianus caperit.

Libet hinc interrogare aliquid Auditores, vt quæ hucusque dixi, in vltum nostrum transferam, & conuertam. Transferunt nobis ex mensib. menses, atque ætatum profectum alii ex adolescentia in iuuentutem ascendimus, alii ex iuuenibus in viros euadimus, alii tacitis annis senescent. Quotus verò quisque est, qui suos ita decurrat dies, vt iure nomen Christiani sibi hominis vsurpet. Num tu illum Christianum putas, in quo nullus Christianitatis actus est, nulla conuersatio iussitæ, sed impietatis iniquitas, & scelus? clamat S. Augustinus in lib. de vita Christiano. c. 11. & c. 14. ita: Tu Christianum illum putas, cum nunquam panem velum satiatur esuriens, cuius potu nullius sitis extinguitur, cuius mensam nemo pauper cognoscit, sub cuius tecto nec aduenæ, nec peregrinus, aliquando succedit, cuius nemo nudus tegitur velamentis, cuius pauper nullus fouetur auxilio. Et c. 6. rursum: Nemo sibi de nomine Christiani blanditur, sed propter hoc etiam iudicandos nos credamus, si nobis frustra nomen vendicamus alienum, à qua inani talis nominis vsurpatione si non gehennæ metus nos absterret, pudor saltem de humanæ consuetudinis recordatione natus coercere deberet. Quis enim tam brutè insipiens est, vt advocatum se, cum nesciat literas, audeat profiteri? Quis tam insanus, & excerebrus, vt se militem sciet, arma ferre nescius? Nemo enim qualescunque illud nomen sine causa sortitur. Sutor vt quisquam dicatur, necessum calceamenta nris conficere, vt docetur quis faber, artium peritia facit, vt negotians nuncupetur quis, carius distrahit, quod emerat vilis. Et tu igitur quomodo Christianus dicere, qui opus Christiani nullum exeres? Christianus iustitia, bonitatis, integritatis, patientia, castitatis, prudentia, humilitatis, humanitatis, innocentia, pietatis est nomen, & quomodo tu illud sibi defendis, cui de tam plurimis rebus nec pauca subsunt? Christianus est, qui dicere potest. Vixi ego iam non ego vixi verò in me Christus, Gal. 2. 20. Christianus est, qui nemini vult malè, facit autem etiam omnibus, si potest, bene, pièque, sobriè, ac iuste viuit, erga Deum piè, sobriè erga seipsum, erga proximum iuste. Pensate ergo vestra erga Deum pietatis pondera, pensate vestra in victu sobrietatis, in vestitu modestiæ, in coercitione carnalium appetentiarum, & voluptatum momenta,

videte quanta iustitiæ erga proximos ratio à vobis habeatur, videte ne vacuum Christianorum nomē inaniter præferatis, videte ne personati, ac laruati magis, quàm veri, ac synceri Christiani inueniamini ab eo, cuius omnia nuda, & aperta sunt oculis, nec vlla fraudem facere simulatio potest, curate esse, nec solum vocari Christiani, qui esse potestis, si vultis, etiam Angeli. Quis istud?

Volo magnæ artis non exiguum vobis didascalū dare. Sanctus Gregorius Doctor Magnus, & Pontifex etiam maximus vos docebit, quod non dubito quin perdiscere cupiatis omnes. Concionabatur ille quondam Romæ in basilica SS. Marcellini, & Petri, & sic agebat ho. 6. *Vinam fratres charissimi non ad iudicium nostrum dicamus, quia omnes, qui sacerdoti nomine censentur, angeli vocantur, prophetæ attestante, qui ait: Labia sacerdoti custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est, Malach. 2. 7.* Tum ad populum conuersus inquebat: *Sed huius altitudinem nominis potestis etiam vos, si vultis, mereri.* Sed quomodo fiet, beatissime Pontifex, vt in angelum homo proficiat? *Vnusquisque vestrum, ait, in quantum sufficit, in quantum gratiam superna aspirationis accepit, si à prauitate proximum reuocat, si exhortari ad bonè operandum curat, si æternum regnum, vel supplicium errantis denuntiat, cum sancta denuntiationis verba imponit, profectò angelus existit.* Hæc ille, quæ non imprudenter de nihilo effuruit, sed propter exemplum sancti Ioannis Baptistæ meritò pronuntiauit. Hic enim beatissimus Christi Præcursor cum ob alia, cum ob id vel maximè angelus appellatus fuit, quòd cum in peruiugio mortis positus propediem se moriturum sciret, nihil quidem de vitæ suæ iactura sollicitus, de hoc verò plurimùm anxius fuit, quâ ratione discipulos suos erroneos reducere in veritatis viam, hoc est adducere ad Christum, qui via, & veritas erat, & cui illi non satis credebant, posset.

Curate ergo, Auditores, vt vestro quâ verbi, quâ exempli hortatu fiant alii pii, ac deuoti, sic nomen habebitis angeli & meritum. *Et nemo dicat, subiungere Gregorius, admonere non sufficere, exhortari idoneus non sum, quantum potes, tantum exhibe, ne malè seruatum, quod acceperis, talentum in tormentis pendere exigaris.* Non plùs vno talento quidam acceperat, cumque illud abscondere maluit, quàm erogare, seruus nequam apud Lucam 19. 22. *Seruus malus, & piger apud Matthæum 25. 46.* dictus, adeò magni sceleris damnatus fuit, obcur-

que enim soluit Dominus monstrare magnum aliquod peccatum, à contumelia incepti, sicut ibi: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi*, & ibi: *Hypocrita ecce primum*, &c. ita Chrysostomus apud sanctum Thomam in cat. in c. 7. Matth. Ut nemo putet, leue delictum esse, si intermitterat proximum modis, quibus potest, ad Dei cultum, & bonam frugem adducere. *Nemo ad forum, aut ad balneum pergit* (sic pergit Gregorius) quin ut secum veniat, inuitet, si quem otiosum esse consideret: *Ipsa ergo terrena actio vestra vos conueniat*, & erudiat, quid in spiritualibus facere deceat, *et si ad DEVM, ad locum, conuentumque sacrum, aut qualemlibet Dei cultum tenditis, curate ne ad eum soli veniatis*. Hinc enim scriptum est: *Qui audit, dicat, Veni, et qui aliquam in corde superni amoris vocem acceperit, foris etiam proximis vocem exhortationis reddat*. Quando sola in horto Christum Maria Magdalena conuenit, voluit dissuauiri pedes eius, sed repulsam passa audiuit: *Noli me tangere*, Ioan. 20. 17. At quando alias nonnullas mulieres adduxit socias, & cum illis cursu abiit, ut etiam aduocaret Apostolos, tunc ecce *IESVS occurrit illis*, tunc ad luculentam singularis suæ ergà illas beneuolentiæ ostensionem, *auete*, comiter dixit, tunc autem & *acceferunt*, & non solum osculatae sunt, sed etiam *tenuerunt pedes eius*, Matth. 28. 9. Hanc pridem apud Sanctum Augustinum legi obseruationem.

O quam multi sæpe sub eam horam, quâ alii dant religiosam operam officiis diuinis, ambulant vias non bonas, curruntque ad malum & vel inertis otio earum tempus miserè prodigunt, vel student quidem, sed calicibus epotandis, & si manè fortè consurgunt, id faciunt, ut sedentur vinum, aut certè quæstum, qui aliud facerent, si modò humanus angelus aliquis verbo suauiore auocaret, ac diceret: *Veni, & vide contribules nostros, vicinos nostros, cognatos nostros, quam ardentem verbum Dei accipiant, quam frequenter sacram Domini mensam adeant, quam crebrâ exomologesi conscientiam suam emaculent, quam reuerenter magnam Christi matrem colant, quantam salutis suæ curam habeant*!

Auditus est vnus aliquando Angelus, qui pastoribus Iudæis gaudiosa nati Saluatoris nuntia attulit & subito facta est cum Angelo multitudo militum caelestium, Luc. 2. 13. vniûsque exemplo plurimi è caelo euocati in communes DEI laudes certatim prorupserunt, ut vnus ex conturbatione succlamarent: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax ho-*

minibus bonæ voluntatis, ibid. v. 14. Quid fecisset vnus ille angelus, si exemplo voces addidisset, ac dixisset: *Egredimini, filii Dei, ephebi cælorum, & videre regem sæculorum in diademate, quo coronauit illum mater sua domina nostra in die deificationis eius, & in die lætitiæ cordis eius*.

Pastores ipsi, homines rudes, & agrestes, & ab omni humanitate tam alieni, quàm brutarum pecudum curæ, & custodiæ dediti, loquebantur ad inuicem: *Transcamus vsq; Bethleem, & videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis*, ibid. v. 15. Putatis effecit aliquid apud tales homines illa mutua exhortatio & inuitatio? Plurimum effecit. Nam *venierunt festinantes*, nec sine præsentis remuneratione promptæ obsequiæ. Invenierunt enim, ut Lucas narrat, Mariam & Ioseph, & Infantem positum in præsepio, quem videre prophetæ, & reges tam multi ante illos voluerunt, nec valuerunt. Quid tale viderent ruri, si alii aliis non fuissent obsecuti? O quoties dulcissimus Iesus cum Virgine matre animis vestris se per aures insinaret in loco, vbi sacræ ex more habentur conciones, quorum corda, dum alibi replentur sermonibus detractoriis, lasciuis, mendacibus, iniuriis, congregant iniquitatem sibi, & sunt socii dæmonum, qui possent esse collegæ angelorum.

Parentes ego, & patres familiares, & magistros hoc ex loco conuenio, & magnum in modum rogo, ne sint tam ignaui, ut angeli esse, quod possunt, nolint, sed filiis suis, ac domesticis, & discipulis, quoties fert occasio, illud succlamant: *Transcamus vsque in locum, vbi sacri conuentus celebrantur, & ad verbi DEI prædicationem, ad sacra, ad synaxin, ad confessionem concurratur, & audiamus hoc verbum, quod fecit, aut dixit olim Dominus, quodque ex illo pro concione referet nunc alius*. Facite hanc eleemosynam spirituales omni aliâ opulentiores, qui non potestis facere corporalem. Inuate diuite linguâ proximis, qui non potestis inope manu. Et qui non valeris morituræ carnis inanem ventrem terreno pane explere, pabulo verbi, ac bonæ exhortationis victuram in sempiternum mentem reficite, & vos ipsi vitam temporalem dignam æternâ viuite.

De Epiphania Domini.

Um natus esset Iesus in Bethlehem in
regnum Herodis regis. Posthæc ait Lu-
cas, Israëliticam monarchiam in par-
tes sectam varios habuisse moderato-
res, puta alterum quemdam Herodem,
Philippum, & Lisaniam. Quamobrem cœlestis
Magister tunc ipse huc aduenit, quando patriam
ipsius extranei Principes, ac tetrarchæ tam multi
obtinebant? An fortè ut prædicaret? Sed Prophe-
tas, ut superioribus sæculis fecerat, etiam tunc mit-
tere poterat, qui tale munus obirent. Tunc ergo?
Respondet Chrysostomus: *Quamdiu gens Iudæica
quamuis sub malis, tamen Iudæicis regibus teneba-
tur, Propheta mittebatur ad remedium eius. Qua-
liu necessitas, tale & auxilium. Nunc autem quan-
do lex Dei sub potestate regis iniqui tenebatur, id
est, iustitia Dei sub dominatione Romana premeba-
tur, nascitur Christus, quia magna, & desperabilis
infirmetas medicum artificiosorem quærebat.* PPP.
278. c. 2.

Ibi maiore semper auxiliorum vi succurrendum,
vbi grauioribus necessitatibus opem vehementius po-
stulant. Ibid. 278. o.

Ecce Magi ab Oriente Generunt. Cur Magi, siue
sapientes dicti, qui reges erant? Respondeo, sapi-
entes dictos, eo quod non quamuis ciuitatem, sed
urbem Ierosolymorum petierunt, cum intelligere
vellent, vbi esset, qui natus Rex Iudæorum. Iero-
solymis quippe oraculum erat, ibi veri Dei notitia
floreat, sedemque regiam habebat. PPP. 285. c. 2.

Insignis quippè prudentia, & sapientia perma-
gna est, relicto riuulo pergere ad fontem, uti yana,
& turpis, ridiculaque est illius diligentia, & sollicitu-
do, qui cum pellucidum, abundantemque fontem
ad manum habeat, turbidos, & cœnolos operose
confectatur riuulos. Ibid. 284. o.

Sic Rebecca cum geminos concepisset, eorumque
in suo utero colluctationem sentiret, neque sciret,
quid illud tam insolens duellum veller, perrexit,
& consulere Dominum, Gen. 25. vbi Chrysostomus:
*Vide mulieris sagacitatem. Quoniam viderat, quid
is, qui vuluam eius reserauerat, natura esset domi-
nus, & infecundum ventrem repente ita fecundum
effecisset, & videbas vterum sarcinam magna quadam
promittentem, perrexit & consulere Dominum.
Quid est, perrexit ut consulere Dominum? Cu-
rrent ad veram scientiam. Non ad humanum con-
fuge subsidium, nec se exposuit deceptioni cursorum,*

*& eorum, qui polliceri audent, quæ sunt supra hu-
manam naturam, sed perrexit & consulere Domi-
num.* Ibid.

Non sic hodie agitur in media luce Euangelij
ut tunc fiebat in illa obscuritate legis naturæ. Cum
tribulatione quadam affligamur, ad omnia potius,
quam ad ipsum Deum nostrum recurrimus. Vnus ti-
bi pusio agitat? Quaquà versum circumfers ocu-
los, requirens incansatorem, vel ad postremum ad
medicum venis, & medicinas, eo interim contem-
ptum omisso, qui restituere potest sospitare. Ita Ma-
gnus Basiliius, quæ vtiā non verè in tempora no-
stra quadrent. Ibid. 286. c. 2. *Fructuosè apud po-
pulum & viuū tractari possunt, quacumque de tali argu-
mento habet hoc Caput.*

Vidimus stellam eius in Oriente, & Genimū, &c.
Chaldæi, ex communi Patrum annotatione, dili-
genter observabant illud Balaami prophetæ alio-
quin falsi verum vaticinium. *Orietur stella ex Ia-
cob, & consurget Virga ex Israël,* Num. 24. Cum
ergo Reges magi, qui erant Chaldæi, nouam, inso-
lentemque hanc stellam vidissent, & prophetæ Ba-
laami permemores essent, statim abierunt explo-
raturum, quid ea sibi veller, secuti que sunt splendi-
dum viæ ducem, stellam, inquam, quæ in medio sole
refulgens in illorum animas suos diffudit radios,
ut inuenirent, & adorarent salutis suæ autorem,
quem suspirabant.

S. Maximus monet non mirari, quod Chaldæi
Dominicam Natiuitatem agnouerunt: *Nam si re-
uelante Deo gentili Balaam potuit eam prænuntia-
re, potuit & quique & gentili Magnus agnoscere.* Hæc
ferè ille PP. 2. 616. c. 1.

Sic neminem excusat sua imbecillitas à faciendo
eo, quod fecerunt multi, & facere potuerunt om-
nes. Ibid. 614. o.

Si Esau currens obuiam fratri suo Iacob ample-
xatus est eum stringensque collum eius, & osculans
flexit, Gen. 33. si ante euangelium fuerunt homi-
nes tam strenui ad exercitandam hanc virtutem
condonandi inimicis, in quibus Ioseph, David,
Iob, Ieremias, Daniel, Moyses, & alij sine numero,
quis post euangelium promulgatum, & tot præce-
dentia exempla excusare se de intermissione similis
operis queat? Ibid.

*Multa & multa, & formandis moribus commoda ha-
bet hoc caput.*

Turbatus est rex, & omnis Ierosolyma cum illo.
Si assentatio absuit, benè factum, quod cum turba-
to rege conturbati fuerunt subditi. Debent enim
subditi

subditi miserari suos reges, qui quanto in loco superiori, tanto in periculo maiore versantur, nec miserari tantum, sed etiam iuuare quibuscumque rebus suis. Tam iustum autem, & sanctum opus est subsidium ferre regibus inter angustias positis, ut ex altari accipere possis, quo illorum necessitatem leues, si aliud desit, quo opitulari queas. Abrah. 38. o.

Neque subditi homines solum, sed etiam sensibus destituta creatura, ut videtur, tenentur miserari suum Principem. Quare enim ex S. Ambrosio, cum David male precatus fuerit montibus Gelboe, in quibus Saul, Ionathas, & alij viri principes caesi occubuerunt, 2. Reg. 1. respondebitque, pro regis necis spectaculo poenam elementa soluisse. Spectatores aderant montes illi, quando Saul Rex, & dominus eorum occidebatur, & quanquam absque sensibus essent, videntur nihilominus sensum aliquem doloris, & miserationis demonstrare debuisse. Quia vero id non fecerunt, merito emaruerunt, & in suo vitio sepulti iustum pro neglecto debita pietatis officio supplicium dependerunt. Ibid. 38. c. 2.

Primi Reg. 6. percussit Deus quinquaginta milia plebis, quod pro Arca, quae ipsis pro duce erat, & ignominiose habebatur ab hostibus, adire periculum noluerunt. Et Abimelech Sacerdos Davidi Panem sanctum, & Deo sacrum dedit, idque pro reuerentia regis Saulis, ex quo ille secretum nuntium habere dixerat. Ibid. 39. c. 2.

At si bonorum subditorum est ferre opem indigis regibus, debent econtra reges plurimum attendere conseruationi suorum subditorum. Ibid. o. Et tributa ab eis expetere, quae dependere possint: Moderata namque tributa sunt concessa, quae idcirco etiam Deus miraculis comprobauit, cum praegrandia, & nimis graui stragem Rebus publicis, ruinam Imperij, interitum Regnis adferant, & sint multorum aliorum malorum seminaria. Ibid. 42. o.

Et tu Bethlehem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiit dux, &c. Matth. 2. Apud Michzam ista verba sic habent: *Et tu Bethlehem Ephrata paruulus es in millibus Iuda.* S. Ambrosius obseruat. 1. in Michzam de his verbis ita disserit: *Nemo de remedio diffidat. Ecco tibi domus furorem edentis* (hoc enim significat Ephrata) *erat, tibi domus panis est* (hoc est Bethlehem) *tibi crudelitas, tibi pietas, tibi panna innocentium, tibi vniuersorum redemptio.* Haec S. Ambrosius. Ibid. 138. c. 1.

Et quis diffidat, tametsi peccandi consuetudine insaniet, & furat, quando in Ephrata domo furoris, suae in qua furor Herodis tam atrocem innocentium puerorum stragem edidit, edicus in mundum est Redemptor omnium? Abrah. 138. c. 1.

Non sunt aegritudines animae, quales carnis infirmitates. Nam sint licet quidam corporis morbi incurabiles, animae tamen nullum est insanabile malum. Ibid. 137. o.

Non frustra dixerunt Angeli sancto Lot: *Delebumus locum istum*, Gen. 10. Factum id, ut per illum imminenti excidij, & desolationis noua apud Sodomitas percrebescerent, intelligerentque ij, spem salutis esse reliquam, si erubescerent modò, & dolerent, dimitterentque turpes obscenitates suas. Nullus in tantam profunditatem scelerum se ingurgitare potest, quin erui queat, dum ex parte sua, quod potest, faciat.

Blasphemabant scribae, & Pharisei, cum Christum dicentem paralitico, *remittuntur tibi peccata tua*, blasphemare aiebant. His ille contra dicebat: *Vis scias quia filius hominis habet in terra potestatem dimittendi peccata* &c. Matth. 9. Pulchre monet Theophylactus: *Vide autem quod super terram remittuntur peccata, quamdiu enim super terram sumus, poterimus dolere peccata nostra.* Spes est veniae, quamdiu animae in carne.

Extendisti manum tuam, & deuorauit eos terra, hoc est, Aegyptios in mari suffocatos, Exod. 15. At si terram deuorarat, & mare in suo ventre iam sepultos habebat, quare Dominus extendit manum tanquam eam porrigere, & ferre opem meritis vellet? Ut discamus, de nullo penitus desperandum esse, etiam qui submersus videatur, possibile namque est, ut si forte resipiscat, qui deuoratus est, rursum possit euasere. Ita Origenes.

Discedite a me maledicti in ignem aeternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius. Matth. 25. Hoc dicit Christus, quando causarum mundi extremarum iudex sedebit. Ergone verò funestum illud barathrum soli diabolo, & angelis eius, neque hominibus simul paratum? Causa cur diabolo, eiusque afflicti potius, quam homini paratus infernus dicitur, ea est, quod homo emendabilis sit, daemon incorrigibilis. A quo daemon semel peccare cepit, voluntate sua anchora obstinationis ad peccandum sic fixit, ut discedere a malo proposito nunquam possit, quare illi dicitur paratus ignis inferorum, non homini, qui quamdiu viuunt moralis, resipiscere a mortalibus peccatis suis ad vitam gratiae potest.

Non

Non est desperandum de malis, sed pro ipsis, & bonis fiant studiosius supplicandum, quia numerus sanctorum semper de numero impiorum auctus est. Digna Augustino sententia, digna, quam tristes peccatores ad animi refocillationem identidem lectitent, & ruminent.

Ite, & interrogate diligenter de puero, & cum inueneritis, renunciate mihi, & ego veniens adorem eum. Sancti Augustinus, & Leo Magnus, alijque cum secum reputarent tantam Herodis murmurationem, & sollicitudinem, & ingens illud studium, quo Magos ad capeffendam celeriter viam versùs Bethlehem perurgebat, & ab illis, quomodo res se haberet, certior fieri cupiebat, seq; adorationis cultum recens nato puero exhibiturum affirmabat, sic ferè aiebant: Quis ea omnia videre, & audire potuisset, neq; simul cogitare, à religiosissimo, & pientissimo animo profecta hominis, qui pulcherrimam veritatis lucem vnicè, ardentissimèque cuperet videre? Verùm multò secius res habet, nam malus dolus, & fraus, & mera impostura, & perfidiosa machinatio fuit, quidquid Herodes seu dixit, seu fecit: *Herodes deuotionem promittit, sed acutè gladium, malistram depingens colore humilitatis finxit se vultu, & verbis adorare eum, quem inuidià mente cogitabat occidere.* Sic Glossa.

O quàm simulabat infans tyrannus adorandi noui regis cupiditatem, contorqueus, ac submitteus collum, attenuans vocem, extollens in cælum oculos, identidemq; velut exanimatus suspirans, atq; interim sanguinem innocentem intolerantissimè sitiens! PPP. 406. c. 2.

O quot habet mundus tales Herodes, quorum dicta, factaq; plurima ab animo officioso descendere videntur, & ad imposturas, atq; officias tendunt, aliudque sæpè machinantur, quàm præferant! Ibid. 404. o.

Crebro hac exymbone magni vocibus declamari deberent, quia plenus est mundus Polistricis parum Christianis, hominibus fictis & versipellis, quorum si qua est arga alios humanitas, & benenolentia, ea simulata est, & commentitia, qui nihil sincere, & ex integro animo, sed omnia dolo, & arte agunt.

Stella antecedebar eos. Stellæ lumen adduxit Magos ethnicos ad Christum eiusq; fidem, & solis fulgor obscuratus, terraq; concussa permouerunt Centurioem, eosque qui cum illo Dominum custodiebant, vt in illum credentes dicerent: *Verè Filius Dei erat iste,* Matth. 27. Quid sibi vult, quòd nouæ stellæ splendor Persas Magos, & veteris So-

lis. obscuratio milites illustrauit. Cur Deus effectum eundem per causas tam differentes operatur? Vt videas, quòd bonum, malumue non in rebus ipsis, sed in vsu earum bono, vel malo est positum. PPP. 348. o. Nam in omnibus rebus & pertimescere bona, & formidare mala possumus, eademq; lux & illuminauit Magos, & cæcauit scribas, ac Phariseos, eisdemque tenebris obscurati fuerunt Iudæi, & illustrati ad fidem ethnici milites, quos dixi. Ibid. 349. c. 1.

Obtulerunt puero Iesum & myrrham. Magno mysterio factum, quòd Christo infanti talia obtulerunt. Myrrha significat amaritudinem poenitentiae, thus orationem, iuxta illud. Psal. 140. *Dirigatur oratio mea sicut incensum, &c.* Christo puero ergo oblata fuerunt thus, & myrrha, vt discamus, pueros à primis diebus quibus sapere incipiunt, ad orationis studium & amorè excitandos, ætatemque illam mortificatione, & disciplinâ indigere, quia mollis est, & faciliè vt virga flectitur in quamcunque partem velis. Ita ferè doctissimus Salmeron. Abrah. 170. col. 2. & 171. col. 1. *Vide ibid. pulchram Cæterani quorundam Verborum Salomoniorum expositionem, & commodam admonitionem.*

Obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Sancti Ambrosius ait: *Aurum regi, thus Deo, myrrha defuncto offertur.* Si dixisset tanquam mortali, aut morituro oblatam myrrham, obuius esset verborum sensus, sed quòd defuncto exhibitam ait, quomodo rectè intolligi potest, cum tam procul à sepulchro abfuerit puer, cui donorum suorum tributa sancti Reges pendebant, vt in cunis ab eis receptus fuerit. Præclarè tamen, & acutè locutus est Ambrosius. Quid enim de sacro cælorum Infante ait Euangelista, cum ei oblatam myrrham narrat? *Cum natus esset, inquit, ecco magi venerunt adorare eum.* Ergo vt agnouerunt hominem, vt viderunt natum, mox obtulerunt ei myrrham (quod mortuis dicari solet donum, quia myrrha defuncti perunguntur) vt indicarent, idem esse nasci, quòd denasci, quia quòd morimur, ex eo nascitur, quòd nascimur, & ortus noster nostri occasus est causa. PPP. 249. c. 1.

De eisdem muneribus, & regibus sic vaticinabatur Isaias: *Omnes de Saba venient, aurum, & thus deferentes.* Isa. 60. Quinam omnes? Magi siue sapientes, primores Sabæorum, qui omnium instar sint. Et quid deferent? *Aurum & thus,* inquit. Cum tria fuerint à regibus Magis oblata do-

na, aurum, quo regem testarentur, thus, quo Deū afficerent, myrrha, quā mortalitatem illius significarent, quare myrrham vrbannus Propheta pratermiserit? Respondet Hugo Cardinalis: *Quia eius mortalitas erat facta aperta, sed diuinitas, quae per thus, & regia dignitas, quae per aurum designatur, erant latentia.* Deitatis maiestas, & regia dignitas Christi in tenera illa, tenuique aetate latentissime abscondebantur. Quis enim cogitare poterat in tam angustis artibus, & duri praesepis spatii, in tam neglecto, & squalido stabulo potentiam regalem, & immensitatem Dei diuersari? Ergo prophetia opus fuit, quae talia totis saeculis praediceret, antequam fieri viderentur: Verū de myrrha, quae mortuum illum denuntiaret, nihil fuit necessum commemorare: Perquam manifestum enim erat, quod ex more communi morturus esset, qui per natiuitatem, ut ceteri solent, oriturus. Ibid. 248. & 249.

Omnes namque ex eo malo morimur, quod nati sumus, & ut homo lethalius infirmetur, sola vita ei satis est, nec alius morbus huc requiritur. Ibid. 248. o.

Mutuum debitum est inter se natiuitati cum mortalitate. *Forma moriendi causa nascendi est*, inquit Tertullianus. Et Seneca: *Quisquis ad vitam editur, ad mortem destinatur.* Ibid.

Obtulerunt ei munera. Verbo *obtulerunt* latino responderet graecum, quod etiam de manus iniectioe dicitur, unde recte usurpatur in munerum oblatione: Hanc enim vim habent oblata dona, ut manus iniicere, ac velut deuincire eum videantur, cui offeruntur. Ita Nouarijus. Certè muneribus nulla siue ad effectum mos leones subigendos, siue ad arces adamantinias expugnandas, validiora sunt arma. Abrah. 158. o.

Ut Abimelech inclinaret *Abrahamum* ad rogandum pro se, dedit ei munera, inquit Abulenſis. Tantum valet aurum, ut eo solo, nec aliter obligari potuisse videatur sanctissimus ille patriarcha.

Munera, qualiacunque sint, quae offerantur, gemmae videntur ei, qui accipit. *Gemma pretiosissima expectatio praestolantis, quocunque se verit, prudenter intelligit*, inquit Salomon Prou. 17. Contra versio habet: *Lapis muneris gratia est in oculis eius, qui tollit eum, ad omnem locum, quo se verit, prudenter agit.* Picturae elegantiores certū requirunt situm, ac positionem, ut eam accipiant Iudei, quae detegere artificium illarum satis queat. Verū qui munera deferat, ad omnem locum, quo

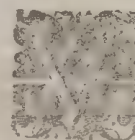
se vertit, prudenter agit, faciuntque dona ex homine picturam tam venustam, & admirabilem, ut ad qualemlibet lucem, ex quauis parte videatur decens, ac formosa.

De leone aiunt, quando ardens ira venit, facilius cicurari non possit, quā si ei pallium, aut quodlibet velum iniicias. Tanquam infans, fremens, ac frendens leo mouebat Esau in fratrem suum Iacob. Et quid hic? *Placabo illum muneribus*, aietat, quod alii ex hebreo vertunt: *Operam faciem eius velamine*, atque ita faciam, ut scire desinat, & misceat. Ibid. 158. c. 1. & 2.

Denique illud solum inexpugnabile videtur, quod potens munerum, siue donorum tyrannus non subigit. PP. 581. o. *Obi multa de hoc argumento.*

Sancti reges magi in somnis ab Angelo moniti sunt, ne redirent ad Herodem. Sed cum ignari essent illius patriae, cur non simul indicaretur ijs iter, per quod ad sua reuenterentur? Herodes peccatū significat, ut ait S. Bruno. Supernacaneum ergo fuisset indicare illis certum iter, quib. prohibuit redire ad Herodem, siue peccatum, quia si vnam, quae ad peccatum ducit, viam deuiter, omne aliud iter bonum est. Abrah. 36 col. 1. Ita non nisi malum praeter peccatum, nihil bonum nisi in, & sola Dei gratia. Ib. 35. o. *Multa habent in hanc festiuitatem Centones 2. Tomi, non etiam nulla primi.*

De Gloriosa Resurrectione Domini nostri.

*Esperare autem sabbati, quia luceſcit in prima sabbati, Genit Maria Magdale-
na, & altera Maria videt sepulchrum.
Et ecce terra motus factus est magnus.*

Duo in his notat Sanctus Petrus Chrysologus. Primum, quod vespere vel sero venerunt mulieres ad sepulchrum, in quo vita posita fuerat. Alterum, quod horrendo motu concussa est terra, cum illa eo in itinere posita Dominum requirerent. Sero mulier currit ad Ventem, quae maturè cucurrit ad culpam. *Esperare* querit Christum, quae in maturitate se noverat perdidisse Adam, inquit ille. Post meridiem olim venit Dominus exactu rationem ab Adam violati praeccepti. Antea eridit ergo illi transgressis fuerat, multa quae mane & serpens fradem suum re mulieri, & illa marito suadere praerogatione cepit. Cumq; iambo con-

tra legem dominicam vetitis vescerentur fructibus, tam fuerunt omnia tranquilla, & quies in illo amœnissimo loco, ut solus Dei pedum sublenis strepitus auditus transgressoribus fuerit. Itaque ad mortem, ad culpam, ad venenum prima mulier primo mane festinavit ad arborem vetitam, in qua erat ferale sepulchrum, diluculo, & ante solem properavit: Ad sepulchrum verò Christi, in quo fuerat arbor vitæ, *Vespere sabbati*, serò, ac de nocte mulieres posteriores venerunt. Cum Adam ad fructum vetitum extenderet manum, nihil fuit quod impediret, & neque terra contremuit, neque motus paradisi fuit, nulloque negotio factum est, ut dæmon per serpente[m] loqueretur, mulier viro malum suggereret, mulieri vir obtemperaret. At quando Magdalena sepulchrum dominicum petiit, ubi repertura erat Angelum, qui anastasin DOMINI indicare, indicandamque alijs præciperet, *terra motus factus est magnus & horrenda concussio*, ad peccatum, quod est mors animæ, semper maturi, impigri, prompti sumus, tardi ad opera charitatis, & quæcunque ad animæ salutem faciunt. PP2 654. c. 2. & seq.

Inimò tam expeditè, inhianterque prosequimur res nobis noxias, ac si in illis tota vitæ nostræ saluta posita esset, ad salutaria verò tam tardè movemur, tanquam exitij nostri, interitusque supremi causa esset. Ibid. 654. o.

De Christo mortis triumphatore ait S. Marcus 16. *Surgens mane apparuit primò Mariæ Magdalene*, Caietanum in ea sic differt: *Hinc habemus horam Resurrectionis Christi fuisse in aurora*.

Quare cum appetente die, & primula crepera resurgere voluit Dominus? Respondeo ex sententia Caietani: Quòd Christus tunc surrexit, cum aurora progredi cœpit, id factum, ut significaret, quòd velut aurora est prodromus solis, & cursus triumphalis aduentantis diei, & porta lucis, ita suam Resurrectionem esse originem, & causam resurrectionis nostræ. Omnia nimirum sic disponuntur, ut omnes videant, & confiteantur, non esse aliud nostræ gloriæ ostium, nec aliam felicitatis viam, quàm Christum. PPP. 373. c. 1. Ex omnipotente quippè, & independente manu Dei pendent vita, & spiritus omnium, quæ viuunt, & spirant. Ibid. 371. o. Cumque ille sit origo, & fons omnis boni, inde sit, ut non egeat præsidio, quo defendatur, neque seruo stipatore opus habeat. Ibid. 368. o.

Sanctus Marcus ait, Christum rediitum primò apparuisse Mariæ Magdalene. Communis quæ-

stio est, quamobrem Dominus primas ex hominibus mulieres suo aspectu post mortem, & reditum in vitam lætificare voluerit? In promptu responso est, voluisse sexum infirmiore[m], magisque indigum consolationis antè lætificare, & reficere, quàm alios, ut hinc disceremus, ibi celerius, & promptiore studio, festinantiorèq; remedio succurrendum, ubi grauior necessitas opem celeritorem voce contentiore postulat. PP2. 651. o.

Mulieres in hominibus sunt, quod ficulneæ, in arboribus, & hoc fecit Christus cum mulieribus, quod provida mater natura fecit cum ficulneis, earumque fructibus, de qua S. Ambrosius sic ait: *Quanta Domini prouidentia, ut ubi mollior fructus, ibi folij densitudo validum tegumentum tuendo deferat poma! Quod videmus in fructu ficulneæ. Delicatiores itaq; validioribus munienda sunt, ut & ipse quoq; Dominus per Ieremiam docet, dicens: Sicut ficus bona ista, sic recognoscam translatos Iudæ, & firmabo oculos meos super illos. Tanquam delicatos enim velut quodam misericordia sua validiore sepsit tegmine, ne teneri fructus maturius interserent. Non ficulneæ tantum, sed etiam vitis fructus sunt mollicelli, atque idcirco latioribus folijs obteguntur, ut maiore curâ serpetur, quod maiorem habet seruandi necessitatem. Cum ergò Christus sciret, mulieres molles esse, quales sunt vix, & ficus, velocius illis subuenit, quarum delicata indoles, & teneritudo promptius remedium postulabat. Ibid. 652. c. 1. & 2.*

Cirò euntes dicite Discipulis eius, quia surrexit, dicebat Angelus mulieribus, quæ venerant videre sepulchrum Domini. At quid hoc audio! Mulieresné mittuntur nuntia[m] tanti mysterij, quod est vnum ex fidei nostræ præcipuis! Tam grauis legatio humeris iniicitur curæ formineæ! An fortè ita defarigatus fuit ex submoti lapidis opere Angelus, ut ipse ea perferre Apostolis euangelia nequiverit, ideoq; mulieribus id demandare negotij debuerit? Stultum est hoc suspicari. Quid ergò causæ, quòd mulieribus ea commendata legatio fuit?

Responder Caietanus: *Efficit Angelus mulieres nuntias Resurrectionis ad Discipulos IESV, ut magis trahat illas ad credendum sibi*. Si Angelus mulieribus veritatem Resurrectionis tardius aperuisset, si cum illis austerius egisset, ægrè forsitan fidem tanto mysterio accommodassent. Quid verò egit? Non solum iussit eas credere, sed etiam alijs nuntiare, ut crederent, tantumque earum fidei tribuit, ut eas ad prædicandum alijs fidem ablegaret. Tan-

to eas honore ornavit, ut summorum Prædicatorum magistras faceret, & constitueret prædicatrices veritatis, quæ nuntii mendacii olim fuerant, & magis traheret illas ad credendum, & facilius fiderem darent sibi, à quo mittebantur Evangelistæ fidei. PP2. 632. c. 1.

Credere aliquid ei, qui aliquando infidus fuerit, sagax nonnunquam industria est, per quam fieri solet, ut colere fidelitatem incipiat, qui violare solebat. Ibid. 631. o.

Videre id licuit in ijs, quas dixi mulieribus. Nam cum ijs diceretur: *Cito euntes dicite Discipulis eius, quia surrexit*; idque ab Angelo tantâ splendoris maiestate conuellito, ut eas suâ incomparabili formæ venustate, non secus ac ferrum magnes, facile retinere posset, nihilominus exierunt cito de monumento cum gaudio magno currentes nuntiare Discipulis Resurrectionem, quam indicare iussu fuerant. Tantum valet fidem aliquam tribuere illi, quem de infidelitate suspectum habebas, & muneris alicuius commissione eum honorare, ac deuincire, ut promptè obedientem habeas. Ibid. 631. & seqq.

Debent curare viri, ut ne leuiter suspectam habeant vxorum suarum fidelitatem, neque nimis arctâ disciplinâ eas constrictas teneant, sed magis ostendant, quòd illis credunt, vel fidunt. Quia vel bonæ sunt, vel improbæ. Si bonæ, tam custodiæ latent intra liliorum sepimentum, quàm aliæ intra murum ferreum: Sin improbæ, tametsi vallo adamantino includantur, & collocatis ex omni parte excubitoribus vigilantissimè custodiantur, vanus erit omnis labor & sollicitudo. Quia ut ille aiebat, *si omnis mulieris custodia adhibeatur, adhuc transibit per foramen acus*. De meli, siue taxo refert ex Aristotele quidam, quòd hoc animal *timens ne deficiat, feminam & sique ad saturitatem comedere non permittit*. Videns autem femella inmodicum illum crudelis masculi rigorem, dissimulat iniuriam, & per pariem alteram latibulum intrat, masculo ignorante, cibosque deuorat, & consumit. Vide quid efficiat nimia austeritas, & arctitudo virorum erga vxores. Ibid. 632. c. 1. & seqq.

Non sine causa fecit Deus ex costa viri vxorem. Quæ verò illa causa? Costa formam arcus habet. Arcus si nimium tendatur, rumpitur. Fecit ergò Dominus ex arcuata viri costa mulierem, ut tacite insinaret, non debere maritum erga vxorem nimis astringere, difficilem, terribilem, ac durum semper esse, ne ut arcum immoderata contentio rump-

pit, sic illam intemperans rigor, & immodica asperitas frangat. Ibid. 633. c. 1. vbi consequenter plura in hanc rem.

Cum à morte subacta, & triumphato dæmone redinius Saluator Magdalenz se manifestasset, mox illa pedes eius appetere cœpit, apud quos scelerum suorum gratiam semel felicissimè consecuta fuit. Sed Dominus promptum ad id genus obseruantiz animum coercens aiebat: *Noli me tangere, sed vado ad fratres meos*; Ioan. 20.

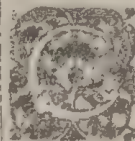
Sancti Ioannis Chrysostomi in ea Domini verba commentatio sic habet: *Non dixit, dic errantibus, dic fugitiuis, dic latentibus, dic negantibus, sed dic fratribus meis*. O admirabilis bonitas Saluatoris! appellas fratres, quos nouerat negatores. Id fecit, ut institueremur, quemadmodum loqui de proximis nostris debeamus, sic ut tametsi defectus eorum non paucos nouerimus, honorificam tamen eorum mentionem faciamus, quoties se offert occasio. PPP. 247. c. 2.

De nulla re cautiùs loquendum, quàm de aliorum erratis, & vitijs. Ibid. 246. o. *Ex his, quæ hoc Capite tractantur, fructuose apud quodcunq; genus auditorum differuerit*.

Totius primus habet integrum Sermonem de hac Festiuitate.

De Gloriosa Ascensione Domini nostri.

Euntes in mundum vniuersum prædicare Evangelium omni creatura, dicebat Discipulis suis in cœlum abiturians Dominus, Marci 16. 15.

VR non iussit prædicari ethnicis, idololatriis, malis, peccatoribus, sed omni creatura? Cum Apostoli mundum obirent sanctorum Evangelium diffeminaturi, fieri non poterat, quin multa eis occurrerent, quæ impedimento essent, quominus officio suo rectè vacare possent, cum hic idololatriæ, illic homicidia, hic periuria, illic sacrilegia, hic blasphemiz, & obscenitates nefandæ, & alia flagitia per viam sese obijcerent, ijsque prædicaturis repugnarent. Ut ergò nihil horum eos deterreret, aiebat cœlestis Magister: *Prædicare Evangelium omni creatura*, neque spectate

mala eorum merita, sed condiciones, quas à me Creatore habent, & opus meum in illis. Ita fere Caietanus PPP. 305. c. 2. Fiebat hac ratione, ut cum in eis, quibus predicabant, non illorum errata, sed naturæ conditionem, non maculam culpæ, sed imaginem Dei considerabant, alacriores redderentur ad executionem sui ministerij, neque deficerent animis inter quosvis labores sui muneris.

Sic unaquæque res ex ea parte consideranda, quæ nos obligare, non quæ offendere potest. Ibid. o. Quater mille homines, præter mulieres & pueros Christum triduo secuti, ut famem audiendi verbum illius sedarent, esuriem corporalem ingentem pepererunt, quos cum ille à se dimittere jejunos nollet, ne per viam deficerent, submorosi aiebant Discipuli: *Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, & saturamus turbam tantam?* Matth. 15.

Viderant similem hominum talium famem miraculo paulò antè à Domino depulsam. Fieri non potuit, ut illud iam obliti essent. Deinde sperare nouum miraculum ab & facili poterant, quem tantà miseratione erga eos moueri videbant, ut diceret nosse dimittere famelicos. Quis ergo non succenseat tantæ Discipulorum inhumanitati, & diffidentie? Sed heus tu, quisquis substomacharis in Apostolos, vel parùm superiorum memores, vel non satis credulos, aut beneuolos. *Si tanta eorum celsitas indignaria, quòd cum adeò recens præterisset illud miraculum, adeò velociter obliuiscunt, admirare tamen, quòd veritatem ita colant, & scribentes suos etiam defectum non abscondant.*

Ita Euthymius, velut, aliis verbis dixisset: Cum hinc videas Apostolos obliuiosos, & de virtute potestatis Christi vel dubios, vel minùs rectè sentientes, quod tibi esse offendiculo potest, indè sua errata proprio calamo euulgantes, ex quo discere valeas, quo in pretio illi habuerint, quantumque venerari eorum imitatione debeas veritatem, hoc attendere debes, quod te erudire possit, dissimulare quod offendere queat. Ibid. 306. c. 1.

Rediturus in cælum Dominus noster donum omnium, quæcunque desiderari possunt, opulentissimum pollicitus est suis Discipulis, dicens: *Ecce ego mitto promissum Patris mei in vos.* Luc. 24. Cum hoc spondidisset, iussit esse bono animo, ut qui tam pretiosum breui essent accepturi beneficium, & *celestis manibus suis benedixit eis.* Quid sibi voluit ista tunc benedictio?

Respondet Theophylactus: *Benedixit Discipulos suos, fortasse infundens vim, quæ custodiunt & sibi ad*

aduentum Spiritus. Et quid habebant Apostoli, ut necessarium esset eis infundi robur, quo seruarentur usque in diem aduentus Spiritus sancti? Quod discrimen eis impendebat, ut ad illud superandum tantà indigerent confirmatione? Periculum quidè nullum immincebat, ut tamen Spiritu sanctum per solos decem dies constanter præstolarentur, exiguumque illud tempus, quod intermissione, & promissionem intercedebat, opperireatur, benedictione suâ, & maioris virtutis adiectione illos confirmandos putauit. Tantùm enim affligere expectatio solet, ut videatur Deus præstolabundos nouis auxiliis necessariò constabilire debere. Abrah. 161. c. 2.

Sperare tam molesta, & cruciabilis res est, tamque crudelis equaleus, ut qui hac passione vexatur, possit aliquo modo in martyribus numerari. Ibid. o. *Vide finem huius capituli, in tibi amplissimam ostendit filiam, ex qua in hanc rem plurima connehere posses.*

Quoniam hoc die in cælos rediit Dominus, non abs re fuerit, inquirere, quomodo in eandem illam gloriam peruenire nos propter quos ille huc descendit, possimus, ut quò caput nostrum præcessit, sequamur, si tamen in illo inueniamur, & membrum de membris illius fuerimus, Iacob in somnis vidit scalam, cuius cacumen cælos tangebatur, perque eam Angelos non subuolantes, sed gradatim ascendentes. Et sanctus David querit, *quid ascendes*, non quis e-uolabit in montem Domini? Paulatim eò itur, non saltu vno peruenitur. Quid? In peccati abyssum, quod tamen proclive, & facile, nemo se repente præcipitat, & quomodo in tantum supremæ beatitudinis fastigium, quod tam operosum est, vno volatu quis perueniet? PP2. 464. o.

In hodierno Euangelio præcepit Christus Apostolis prædicare Euangelium omni creaturæ. Omnis autem creaturæ nomine S. Gregorius hominè intelligit, *quia aliquid omnis creatura*, inquit, *habes homo.* Merito ergo microcosmus, siue paruus mundus est dictus. Sed accipite aliam huius appellationis causam ex S. Petro Damiano, qui ait, si vocari hominem, ut sciat *qualiter valeat consummari*, quomodo debeat perfici, & ad suam plenitudinè incrementa contendens, ipsam mundana conditionis speciem imitetur, & sicut visibilis, atque corporeus hic mundus per suarum molem, ac multitudinem consummatum est partium, sic & homo noster interior paulatim ad suam plenitudinè veniat per augmenta virtutum. Ex confuso nihili chaos elegantem hanc

mundi machinam supremus Opifex eduxit. Huc longulum sex dierum tempus omnipotentis architecti dextra vertit, quæ momento totum absolvere poterat, meditatōque, ac de industria rotos istos dies eo adhibuit, & nunc rutilantes illas faces noctis, dieique præfides, nunc cælum, aues, pisces, brutas animantes, denique hominem creauit, ut hominem eo exemplo institueret, quam excolendæ animæ rationem tenere, & quomodo profectum illius curandorum pensum perticere deberet, simulque moneret non sibi persuadere, quod possit exiguo temporis, & laboris impendio vnâ statim vice consequi perfectionem. Virtutes enim multæ sunt, & quilibet earum multos habet gradus, & in quouis gradu non pauca sunt, quæ vinci debeant, & superari. Ibid. 4. 5. & seq.

De eadem festiuitate habes multa in Centonibus Primis & secundis Tomis.

In Festo Pentecostes.

Qui diligit me, sermonem meum seruabit.

Ioan. 14. S. Petrus Chrysologus Sermon. 125. ait: *Quis est, qui amet volens?* (Abrah. 21 c. 1.) Nemo. Immo dilectio propriæ voluntatis est actus proprius. Qui ergo diligit Deum, volens hoc facit. Itaque etiam nihil mirum, quod sermonem eius, omneque mandatum hilariter exequantur, qui diligunt, quia *que semel volentes exequenda elegerunt, quamlibet molesta fuerint, tamen eam operosam molestiam deuotum; ac perpetuam, inquit S. Basilius Magnus. Ibid. 19. & seq.*

Quamdiu non spontè, lubentesque agimus, passim titubamus, & offensacula inuenimus, & impingimus: E contra cum gaudent, lætanterque opus quodlibet suscipimus, omnia nobis videntur facilia, & neque mons est, quem non superemus, neque scopulus, quem non moueamus, & euertamus. Ibid. c. 7.

Moyfi præcipiendum fuit, ut susceperet ducatum populi, quia inuitus publicum munus administrabat, Isaias prædicandi officium amabat, satis proinde fuit occasionem prædicandi illi indicare, ut se offerret, ac diceret, Domino Ecclesiasten desideranti: *Ecce ego, mitte me.* Isa. 6. Ibid. c. 2.

Ipsæ grues, brutæ licet animantes, dicere possunt, nihil difficile esse volenti. Illæ cum è regione in regionem commigrant, quando per noctem conquirere necessum est, tam sollicitam, diligentemque

exerceant custodiam, ut nulla vnquam obdormiscat, cui excubandi prouincia commendata. Vnde illarum autem tan infans vigilantiæ? Respondet S. Ambrosius lib. 5. Hexæmer. c. 15. *Ideo nulla desertio, quia deuotio naturalis, ideo ita custodia, quia solantis libera.* Ibid. 20 c. 2. Vnde legis diuinæ tam facilis præuaricatio? Verbis eiusdem magni Doctoris, sed paulum mutatis respondeo: Ideo leuis desertio, quia nulla deuotio, ideo neglecta custodia, quia voluntas inuita. *Nec quidquam tam facile, quin habeas difficultatem, quod facias inuitus, ut inquit idem Ambrosius ibidem.*

S. Lucas Act. 1. 14. ait, eos omnes, qui Christum in cælos redeunt, viderunt, fuisse perseverantes *enimister in oratione cum mulieribus.* Non misceuerunt fabulas, sed inter mutuum & mutum silentium omnis illis cum solo Deo sermo erat. *Postquam autem in silentio orati vacare ceperunt, Spiritus Sanctus super illos descendit abundè, omniumque linguarum scientiam ipsis tribuere dignatus est.* Ita S. Laurentius Iustinianus. Linguas suas ad breue silentium, ut Deo vacarent, dānārant, & in vicem eis concessum, ut linguis loquerentur omnibus. Quis vidit paruum silentium copiosius remunerationem? Quis non lubens, volensque & linguarum suarum, & oculis, & iræ, omnique prauæ cupiditati frenum pro Deo iniiciat, gaudensque relinquat, quæcumque malefusa caro expetisset, ut pro ijs tam largam habeat ab illo compensationem? Abrah. 2 c. 1.

Vide Centones 2. Tomi in eandem festiuitatem.

De Augustissimo Altaris Sacramento.

Vando Saluator noster Diuinissimum Eucharistiæ Sacramentum instituerat, statim in montem oliuarum cum Discipulis Sacramentum Cœnæ refectis abiit, de quo Sanctus Matthæus c. 2. 6. ita: *Et hymno dicto exierunt in montem Oliuæ.* Quod Oliua Sacris literis soleone misericordiæ sit symbolum, id tam notorium, ut otiosum sit probare. Cur ergo Dominus post illius Sacramenti institutionem in eum montem cum Discipulis suis secessit? Respondet Chrysostomus: *Ut & nos ad manus pauperum exeamus, ibi enim mons Oliuarum est.* Hæc ille homil. 84. in Matth. Vide eiusdem hom. 60. ad Popul. Antioch.

Dictum est suprâ, quare Christus, & Discipuli post

post Sacrosanctam cœnam hymno dicto exierunt in montem Olivæ. Alia nunc occurrit causa, ob quam Dominus Discipulos suos post susceptum illud Sanctissimum Sacramentum, post cantatum etiam immortalium gratiarum hymnum, adducere in montem misericordiæ (cuius symbolum est oliua) voluit. Eam his verbis nonnemo reddit: Indicatur, quod etiam si Eucharistiam susceperis, etiam si hymnum lætum cecineris, adhuc in montem Olivæ conscendere, id est, ad Dei misericordiam confugere debeas. Pretiosissimo corpore, & sanguine roborati erant Discipuli, sacro cantu adhuc se communierant, & nihilominus in montem se non securitatis, sed misericordiæ receperunt. Nemo quippe in hac vita securum se putare debet, quantumvis sibi rectus, communisq; videatur, Abrach. 197. c. 1. & seqq. Maxima Christiani hominis securitas est, hoc sibi persuasum habere, nullam esse in hac vita securitatem. Ibid. 199. o.

Cum tribus modis diuinissimum corpus Domini nostri in Sacrosancta illius cœna sumatur, nempe, Sacramentaliter tantum, spiritualiter tantum, Sacramentaliterq; & spiritualiter simul, ut cumulatorem ex illo Sacramento fructum referas, plurimum interest, affectu illud antè præcipere, quam recipias effectum. PPP. 413. o.

Tam purus autem, & mundus, & laetus, & perpolitus, ad Augustissimi Eucharistici cibi sumptionem homo deberet, si fieri posset, accedere, ac si iam baptizatus esset. Ibid. 417.

Qui sacramentaliter tantum corpus Christi sumunt, quod faciunt peccatores, ij pro eo ut inveniunt vitam, incurrunt in mortem, & qui bibitori erant ambrosiam immortalitatis, hauriunt poculum interitus. Quod autem morte quidam inde occumbant, unde in vitam alij redeunt, & venenum ex eo sugunt, è quo theriacam alij accipiunt, ea summa infelicitas est, & prodigiosa calamitas. Ibid. 422. o.

Iam damna, & incommoda huius augustissimi Sacramenti non suam à cibo illo celesti originem ducunt, sed à malo statu, & perversa dispositione temerarij, & cæci peccatoris, qui eum percipit. Ibid. 426. o.

Panis hic suauissimus dulcissima defatigatio est humani intellectus, cui perhonorificum est tam amabili martyrio cruciari. Ibid. 431. o.

Læta hæc mensa est etiam amabilis exercitatio voluntatis, dum illi non permittit videre faciem eius, quem & proximum habet, & plurimum diligit,

Sed quæstiosa est voluntati omnis illa vexatio, lucrosa pœna, & afflictatio. Ibid. 434. o.

Dulcissimum hoc Corporis, & sanguinis domini beneficiū, quia diuinorum donorum maximum est, idcirco validissimè torquet memoriam, sed hæc à vicina voluntate habere commodatò potest, unde suā leuiorem faciat cruciatus miseriam. Ibid. 437. o.

De Gloriosa Transfiguratione Domini nostri.

Resplenduit facies eius sicut sol, & vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Angelici Doctoris observatio est, quod Christus, cum adhuc mortalis secundum carnem esset, ostendit se in monte in habitu glorioso, quando corpus eius nondum erat glorificatum, post Resurrectionem verò cum iam corpus eius verè esset gloriosum, nec habitum gloriæ vnquam amplius dimissurum, peregrinis Emmautein petentibus se in habitu peregrini, & personatum hortulanum Magdalene ostendit. Causa nunc queritur, ob quam Redemptor noster perhonorifico illo splendore in præcellis Thaboris vertice sese amicare voluit, quando carnem nondum glorificatam, sed passioni, & morti natam etiamnum vestiebat, econtrà verò peregrinum, hortulanumq; assimilare, & hoc, quod erat, dissimulare, cum corpus iam haberet, quod & gloriosum, & partem tot cruciatuum tolerantia gloriæ perpetuò retenturum erat?

Voluit Christus tam gloriosè, cum adhuc humilis, tam humiliter, cum iam gloriosus, vestire, ut eo exemplo nos institueret, ne quisquam desperet, in quantumvis miseriarum abyssum descenderit, quantumvisq; pœnis affligeretur, fieri enim posse, ut vno fauentioris fortunæ aspiritu ex imo miseriarum in supremum felicitatis fastigium euehatur; Deinde id etiam fecit, ne is, qui omnibus huius vitæ bonis circumfuit, nimium propterea superbiat, fieri enim etiam posse, ut idem fluctus, qui pauperem in editum locum extulit, ipsum diu fortunatum inde ad infimam deturbet, & ex Thabore gratiæ in humilem hortulani conditionem præcipiter, sic ut deinceps in vagis peregrinis, & vilibus mendicabilis sit, qui nuper in principibus, & summatibus. PPP. 296. col. 1. & 2. & seqq.

Itaq; stabilitatem sibi in huius vitæ qualibuscunq; successibus promittere nemo debet, nam & lapsus

plus resurgere, & in altum euadere potest, & in sublimi positus ruinæ, prolapsionisq; periculo semper est expositus, Ibid. 294. o.

Hæc est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit. Dicebat hæc apud Matthæum è nube Pater cælestis, quæ cùm audirent *Discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde.* Antehæc cùm in Iordane baptizaretur Christus tantundem dicebat Pater æternus Matth. 3. cœliq; aperti sunt, & Spiritus S. in columbæ specie descendit, & nemo contritus dicitur. Cur in summo Thabore expauesciti, & prope exanimati fuerunt Discipulorum charissimi, & apud Iordanem nemo metu percussus, cùm tamen verobiq; eadem verba fuerint audita? Causam Chrysostomus, & Enthymius conieciunt ex discrimine loci, in quo utriq; auditores erant. Qui in Thabor verba Patris audiebant, editissimo in loco erant, *duxit enim illos Dominus in montem excelsum*, Matth. 17. Qui apud Iordanem audiebant, in loco humili erant. Illi ergo in Thabor timuerunt, quia altitudo magna erat, ij apud Iordanem nihil formidabant, *quia in plano erant*, inquit Enthymius. Abrah. 59. & seqq. Quicunq; fauentis fortunæ beneuolentiâ sublimem felicitatis gradum tenent, pluribus, & maioribus auxiliorum copijs opus habent, quàm illi, quos grauior calamitas depressos, & humi afflictos tenet. Ibid. 58. o.

De Sancto Thoma Apostolo.

 Omnis meus, & Deus meus. Hæc incredulus Discipulus cælesti, & triumphatori Magistro dixit, quando sœram indulgentiæ portam, diuinum, inquam, iarus terigerat, tantique Domini inflammatus amore, attonitoque similis singulari cum affectus ardore, humilitate, deuotione, contritione in ea verba erupit, tanquam dixisset: Quidni certò, indubitatòq; credam, quòd inuictus, & omnipotens in vitam redijisti? Hæc fuit perfectissima confessio, per quam Sanctus Thomas gratiæ, & amicitie diuinæ lucrum fecit. *Dominus meus, & Deus aiebat.* Lyran commentarius in ista sic habet: *Supra conauerat Iesum Dominum, sed non Deum.* Verùm nunc utroq; nomine appellat, sicq; partibus omnibus explet suam confessionem, & gratam reddit. PP2. 469. c. 1. & 2. Est illius vera quidem confessio, qui Christum pro Domino habet, agnoscitq;

(ipse namq; Discipulis suis antè dixerat, *Vos Secutus me Magister, & Domine, & bene dixisti sum etc.* num, Ioan. 13.) non satis tamen nobis est, quòd Dominus noster sit, qui Deus est, nisi curemus, vt & Deus noster sit, qui Dominus est. Ibid. 466. o.

Multa habet hoc caput, quæ aberudito Ecclesiastæ vtiliter predicari queant.

De Sancto Nicolao Episcopo, & Confessore.

Homo peregrè proficiscens vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Matth. 25.

 omo ille Redemptor noster est, qui cùm in ea carne, quam assumpsit, in cælum abiit, peregrè profectus est, earum enim locus proprius terra est, vt velut ad peregrinandum ductus fuerit, cùm in cælum subducta. Ita S. Thomas in sua catena ex Magno Gregorio. Quinam illius serui? Apostoli, eorumq; successores Episcopi, quos posuit *Spiritus Sanctus regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo*, vt ait Paulus Act. 20. His vocatis doctrinam Euangeliorum tradidit Christus, vt inquit rursus S. Thomas ex B. Hieronymo, aliaq; dona, & bona in ædificationem corporis sui, quod est Ecclesia. Quònam verò ea parabola spectat? *Introducitur contra eos, qui non modò pecunijs, sed nec verbo, nec alio modo prodesse volunt gregi sibi commissi.* Ita ferè Greg. apud eundem S. Thomam. Quid ergo ijs fiet Episcopis, qui non modò non subministrant egentibus subditis, aurum, vt Nicolaus, sed etiam prægrauant eos immodicis exactionibus, idque vt non necessarias domos, & palatia superuacanea construant? Centum prope anni sunt, quando pius ac doctus Hieronymus ab Olcastro has habat querimonias. *Sunt proci dolor multis Rectores communium, qui pro publica vtilitate multa petunt à populo, sed nihil inquam, etiamsi superfit, communitati restitunt, sed in suos, vel in alios quoslibet suos conuertunt, non considerantes, populum de ceterò libentiori animo donaturum, & plura, cùm videret, quæ offert, fideliter à ministris, & gubernatoribus dispensari.* Hæc ille in annot. morali in c. 36. Ex. Terribiles certè minas, & horrenda supplicia effulminat Deus in illos, siue Episcopos, siue Principes, & Reges, qui opprimunt pauperes subditos, emunguntq;, & quæ illis extorserunt, in vñs priuatos profun-

profundunt. Abrah. 111. o. *Multa sunt in hoc capite, quæ multis Principes huius ætatis, & tempestatis nostra, multa cum attentione legere, & pensare debeant.*

Pueris hodieque explorata est Sancti Nicolai in pauperes benignitas, quæ ex eo vel maxime eluxit, quod cum sciret suorum subditorum quempiam tam pauperem, ut filias suas, quas collocare in matrimonium per inopiam non poterat, prostituere vellet, ut corpore corpus alerent, non expectavit illum supplicem, atque ut iuvare rogaret, sed non imploratus noctu iniecit in eius domum tantum auri, quantum collocationi filiarum sat esset. Non exigua liberalitas est, pauperi fores nostras inclamanti subvenire, occurrere vero sine expectatis precibus, & opem suam, laudemque ultra offerre, maxima, & integerrima prolixitas videtur. Abrah. 109. o. Talis fuit Abrahamæ liberalitas, quam vide ibi accuratè expensam, Vide Commune Confessorum.

De Sancto Stephano Protomartyre.

Et intuentes Stephanum omnes, qui erant in consilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli. Act. 6.

Vanta vultus elegantia fuerit, quæ fecit, ut tam iuratis, & dæmone plenis hostibus angelicus videretur vultus eius, quem alioquin videre per odio non poterant. Quamobrem ita respiciendū vultus eius, id vide apud No-uarium. Id mihi permirum, quod tam Angelica pulchritudo vel non emollire Iudæorum præsentium animos, ut mitescerent, potuerit. Nam tamen nulli habere arma, milites nullos, nulla tamen sunt arma, nulli milites tam validi ad expugnandum, tam potentes ad subigendum, quam formæ liberalioris elegantia, & venustas. PP2. 482. o.

Jacobtem luctator Angelus superare non potuit, Rachel solis formæ decentioris armis facile cepit, diuturnaque servituti, quod mireris, sic additum tenuit, ut longam, gravemque lætantissime servire servitute, & paucos dies reputaret, qui erant plures anni.

In laudem corporalis formositatis si plura desideras, inde pere.

Tom. IV.

Prostratus genibus B. Stephanus clamavit voce magna orans pro hostibus suis.

S. Augustinus tanquam præsens adfuisse, ubi supplex pro hostibus suis Stephanus inter saxorum imbrem submissis in terram poplitibus preces simul, & animam fundebat, sic eum appellabat: *Ege genu in hac vinea, fortissime operarie. Ege, inquam, genu in opere huius vinea, fortissime operarie. Magnum opus tuum, egregium, & laudandum multum. Multum alium fodisti, qui odium inimicorum de corde exuisti.* Omnino magnum, & peregrinum opus illud fuit. Nam rerum arduarum, & operosarum facile difficillima est condonatio iniuriarum, & obliuio contumeliarum. PP2. 609. o.

At quod difficilior pugna contra naturam ad vindicandum valde propensam, eò illustrior victoria. Ibid. 611. o.

Et vindicta quædam, sed nova, sed mundo insolens, & pæne prorsum incognita, sed divina fuit, quod B. Stephanus pro ijs oravit, à quibus lapidabatur. Nullum certe sublimius vlciscendi genus, quam exhibere bona ijs, à quibus acceperis mala, & pijs beneficiorum armis illum oppugnare, qui sanguinario iniuriarum bello laceffit. Ibid. 617. o.

Habes in his tribus cap. multa docta, & moralia.

De Sancto Stephano Protomartyre.

Ecce video celos apertos, & Filium hominis stantem à dextris Dei. Act. 7.

Verit hic nonnemo, cur solâ celorum apertorum visione, & Filij hominis aspectu, neque simul terrenis prædijis munitus fuerit B. Stephanus, quando non recumbebat in lapide, ut Iacob, sed excipiens lapides occumbebat. Respondet autem, quod amanti IESVM IESVS sufficiebat. Addo, sat illi fuisse vidisse IESVM, ex cuius voluntate sciebat descendere, quod pro ipsius gloria, & fidei assertionem lapidibus obrutus exstingueretur, ut animus oppressos à corpore vi, & pondere saxorum expressus per apertos celos liber, expeditusque ingrederetur.

Ascendebant pariter in montem sacrificij perficiendi causa Abraham, & Isaac, & hic quidem humeris imposita ferens ligna, quibus imponendus, & exurendus erat, ille vero portans ignem. Nesciebat rationalis hostia, quod hostia futurus ipse esset,

D

quare

quare patri dicebat: *Ecce ignis, & ligna, & tibi & anima holocausti*? Genes. 22. Respondit ille: Non te hæc cura sollicitet, *Deus providebit sibi victimam holocausti, fili mi.* Cum hæc pater diceret, & Filius audiret, *pergebant pariter*, quod sacer scriptor his verbis monendum putavit, & Sanctus senecio quidem ignem, obediens Filius autem ligna portabat. Sed cum esse curiosula adolescentia soleat, auidâq; sciendi, mirum est, quod non plures Isaac movit quæstiones. Quid verò causæ? *Ut Dei nomen audiret, nullum ultra verbum addiderit* (ita respondet Chrysostomus) *nec curiosius quidquam inquisivit, & adeo prudens erat hic puer.* Mos servorum Dei proprius id habet, ut cum Deo ordinante aliquid fieri intelligunt, inclinent cervicem, submittant humeros, latenterq; excipiant onera, quæ sibi injeci putant. PP2. 499. c. 1.

Verbum Dei habeo ad te, dicebat Aod Egloni homini ethnico, qui statim ac audiuit, surrexit de throno suo, ludic. 3. Confodere idololatram regem Aod volebat, sed per sublimis solium, in quo sedebat, non poterat. Ut ergo surgeret, & descenderet, id efficere posse putavit, si diceret, ex Deo habere, quæ nuntiaret. Neq; tamen quisnam esset Deus, Israëlitarum pæ, an Chananzorum, ex quo mandata haberet, explicabat. Nimirum Aod prudenter arbitrabatur, surrecturum Eglon de solio suo, reuerenterq; auditurum, quæ dicere velle simulabat, si modo crederet negotia Dei esse, de quibus cum illo communicatum veniret. Ita ferè Abulensis Ibid. 498. c. 1. & 2.

Si homo Ethnicus simul ac nomen Dei audiuit, etiam nescius qualisnam Dei, statim surrexit de throno suo, quid mirum, quod Stephanus, qui vidit celos apertos, & sciuit ex illius providentia descendere imbrem crepitantium saxorum, quibus obruebatur, cum gaudio, & voluptate diluvium illud excepit. Cur homo Christianus sciens omnes calamitates, anxietates, ærumnas ex veri Dei ordinatione proficisci non eas hilariter amplectatur, non etiam surgat ut dispositioni illius, quam debet, reuerentiam exhibeat? Ibid.

Chrysostomus vassitici, & dolostati, veteratorique arti impostoris dæmonis tribuit, quod vxor Iobris, cum maritum suum ad induendum laqueum, desperandumq; incitabat, non Deum apud illum accusavit tanquam miseriarum, in quas prolapsus esset, autorem. Quando ergo murum illum adamantinum præstigiis peritissimus artifex dæmon per suppetias mulieris omnino semel demoliri opta-

bat, fecit ut calamitates, quibus vexabatur, commemoraret, Dei autem mentionem nullam faceret. Quamobrem? Quia cum offeratus hostis ægrè ferret, quod S. Iob omnes suas ærumnas in Deum tanquam earum primam originem referret, ac diceret: *Dominus dedit Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum*, & ad hanc anchoram patientiæ suæ miserè agitaram nauiculam alligaret, cauit ne subsidaria mulier Dei mentionem faceret, experiretur, num deiicere illum posset, si Dei recordationem ei adimeret, sciens servos Dei in omnibus suis aduersitatibus non habere aliud præsentis solatium, quam quod sciant ex Dei ordinatione, quæcunq; patiuntur, descendere. Ibid. 497. & seq.

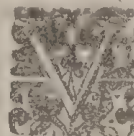
Sic omnes ijs, quæ Deus ordinat, & disponit, tam demissè, humiliterq; obtemperare debemus, ut hæc sit nostra maxima semper consolatio, quod sci-mus ab illo constituta, quæcunq; patimur, siue toleramus. Ibid. 497. o.

Crebris, ac magnis vocibus Iacobtem suâ Rachel inclamabat: *Da mihi liberos, alioquin moriar*, Gen. 30. siue ut Hebræus Caietani vertit: *En mortua ego, præut iam dudum sobolem ex te intolerantissimè expecto.* Cumq; ille respondisset: *Num pro Deo ego sum, qui priuauit te fructu ventris tui?* Videns Rachel, quod Iacob iussè responderat, redargutionem illius, sterilitatemq; suam patienter tolerauit, quam sibi à Deo infictam intellexit. Sic debet illud cordis nostri conquietatio, & oris infrenatio esse, quod scimus à provida maiestate Dei ordinari, quæ patimur. Ibid.

Hæc facient ad consolandum tristes, & ærumnoso.

In Centonibus Primi & secundi Tomi, habes multa de hoc Festo.

De Sancto Ioanne Euangelista.

Idem Discipulum illum, quem diligebat Iesus. Quærit S. Petrus Damianus, quomodo Ioannes Euangelista meruerit, ut Discipulorum dilectissimus diceretur. Quem diligebat Iesus, se in postremis Euangelij sui capitulis se iterum iterumque nominat. Hinc acceperunt Sacri Doctores, ut eum dilectum Domini appellandum putarent. Hoc nomine & sponsus in Canticis, & Christus à suo æterno Patre donatur. Cur verò etiam Ioannes? Respondet S. Damianus: *Artissime se in sui Re-*
demptio

*remptoris, ac dilectoris amore commixtis, propter quem felicitate conjugalis thori fœdera abdicauit, in nuptijs sci. Canz celebratis, à quibus eum, vt ex communi sententia Lyranus affirmat, Christus vocauit ante consummationem matrimonij. Vide nunc quàm prolixè Deus reddit, quod pro illo relinquitur. Ioannes pro Christo nomen, remq; sponsi reliquit, Christus amorem Ioannis vxorium, quamquam licitum, & honestum in sui amorem spiritua-lem mutauit, fecitq; vt qui dilectione coniugali peritura perituram deperire mulierem volebat, totum se in virginalis mentis transferret affectum, & Virginis Filium Virginem Virgo charitate immortali demoreretur, iamq; non aliter vocaretur, quàm Discipulus, quem diligebat Iesus, & suoipsius nomine, quod est Dilectus, illum donaret. Abrah. 104. c. 1. *Igitur Pro Deo aliquid perdere, lucrum est, non damnum, inquit Alcuinus.**

Testari hoc Abraham quoque potest, qui Dei iussu præputium, tantillam carnis suæ particulam dedit, & amplissimum, nec inane, nomen accepit, vt qui antea Abrahæ dicebatur, posthæc Abraham, hoc est, pater multarum gentium appellaretur, & esset.

Imparem se Moyses tanti populi gubernationi sentiebat, sociosq; laboris à Deo petebat, qui iussit quosdam ad ostium tabernaculi adduci, & ait: *Auferam de Spiritu tuo, & tradam eum, vt sustentent tecum omnes populi.* Num. 11. *Illud auferā de Spiritu tuo, Hebræus Caietani transulit, Grandis de spiritu tuo, hoc est, faciam, vt grandescat sapientia, quā præditus es. Auferam & grandis! Qui aufert, non grandit, non auget, sed minuit. Quid ergo aiebat, Dominus, Auferam & grandis, detrahā de spiritu, & maiorem faciam? Deus tam est liberalis, vt nihil cuiquam auferat, quin grandius restituat. Quare quod dicebat, velle de Moysis spiritu auferre, tantundem erat quantum velle ei cum magnis incrementis reddere.* Ibid. 104. c. 2. *Quare vt alij lucra expetunt, sic debent Christiani optare suarum rerum pro Deo iacturam, vt qui magna dispendia ingentibus beneficijs compenset.* Ibid. 163. o.

Conuersus Petrus vidit illum Discipulum, quem diligebat Iesus sequentem, qui & recubuit in cæna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est, qui tradet te? Ioan. 21. Rupertus in hæc ita quærit: Quare Ioannes ultra solitam suam personam descriptionem nunc addidit, Discipulus illi, qui & recubuit in cæna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est, qui

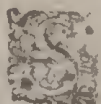
traderet te? Cum enim multis iam in locis mentionem suam fecerit, dicendo, quem diligebat Iesus, hic in suis designationem addidit, qui & recubuit in cæna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est, qui traderet te? Sciscitabatur ex Petro Christus semel, & iterum, iterumque: Diligis me? Tale quid interrogatus Petrus obuertit caput, videntq; Ioannem sequentem, velut inuicem percontabatur: Domine hic autem quid? Cum hoc narrat Ioannes, simul addendum putauit, Petrum hoc non de quouis alio, sed de illo quæsiisse, qui paulò antè, cum in cæna Dominica caput in pectus Christi deposuisset, interrogauerit eum ex Petro, quis illius proditor futurus esset, velut verbis alijs apertius dixisset: O quanta vicissitudo rerum humanarum! quàm variaz, & mutabiles sortes mortalium! Ex me hoc arbitrari potest qui aliundè fortè nescit. Nam ego ille ocellus Christi, ille discipulus eius dilectus, ille, qui caput meum in pectus illius reclinavi, ille, per quē Petrus sciscitari debuit, quis futurus proditor esset, cum id interrogare ipse non auderet, ego ille, inquam, nunc Petro vicissim opus habeo, vt de me, quid mihi futurum, quærat. PPP. 295. c. 1. & seq.

Reuera stabilitatem sibi in huius vitæ successibus, & prosperitatibus promittere nemo potest, nam & qui humili in loco est, in altum exsurgere potest, & in sublimi positus ruinæ periculo semper est expositus. Ibid. 294. o.

In Centonibus primis & secundis Tomi habes plura de hoc Festo.

FESTA IANVARII.

De Sancto Raymundo Confessore Ordinis Prædicat.

Sanctus Raymundus Generalis totius Ordinis Prædicatorum Magister magno omnium consensu declaratus, officio post biennium, quo illud susceperat, se abdicauit. Ex bulla Canonizationis eius. Itanè honorem fugit, quo illum tanti Ordinis viri summates omnes paribus calculis dignum iudicauerunt? Fecit, quod boni omnes, qui quò magis honorantur, eò amplius se contrahunt, ac demittunt, secus ac mali, insolescunt ex laudibus. Abrah. 100. o.

Erat Vir Sanctus à Sacris Confessionibus Iacobo Aragonum Regi, Rex autem turpius implicatus pellicis

pellicis amoribus cum offendiculo Catholici regni publico. Cum autem sciret Beatus Raymundus, quod talibus peccatis grauiter offenderetur Deus, & regum suorum non modò luere scelera, sed & imitari procliuiter solerent subditi (*facilius est quippè, si dicere fas est, errare naturam, quàm dissimilem suis Princeps possit formare rempublicam*, de quo vide PPz. 520. c. 2. ubi hoc affirmat Cassiodorus, & exponit Nissenus) eò quòd Principes, & omnes vniuersim superiores sint quoddam primum mobile, cuius motum leuiter sequantur subditi, Abrah. 108. o. ut regem à flagitijs abduceret, & Dei flagella à populo subdito auerteret, & populum ipsum à perpetracione similium peccatorum prohiberet, omnem mouit lapidem, regemq; ex officio identidem monuit, & de periculo proprio, de scandaloq; alieno, atq; aliud ferè nihil obtinuit, nisi quòd ille promitteret emendationem, sed non dimitteret proximam peccandi occasionem.

Verè piceas, & glutinosas manus habet scæda illa cum mulierculis consuetudo, ut non facile euadere possit, quem illa semel inuaserit. Num. 25. Cum Moyses præciperet Iudicibus Israël, ut occideret vnusquisq; proximos suos, qui initiati essent Beelphegor, ecce vnus de filijs Israël intrauit coram fratris sui adscorum Madianitidem, *vidente Moysse, & omni turba filiorum Israël, qui stebant ante fores tabernaculi*, Pudendum facinus, quod alijs perpetrare non potuit, nisi qui amore cæcatus prorsum obbrutuerat.

S. Gregorius Nyssenus in l. de vita Moysis versùs fin. quærit, utrùm salutare quoddam consilium hære historia sacra præbuerit. Et quid ex tam propudioso facto haurire possumus, quod in vsum nostrum transferamus? Illud saltem documenti inde accipere possumus, respondet Nyssenus, quòd cum multis sint morbi, & segritudines anime, quibus homines capiuntur, nihil tantam in nos vim habere, quam tam spurcissima hac libido. Nam si viri ille, qui Egyptiorum equitatum dismisit tectis non remuerunt, qui Amalecitas fuderunt, simul ac Gisa sunt mulieres, Voluptatis mancipia facti sunt, quid aliud nos instruit, qui hoc refert, quam Voluptatem hanc cauendam esse, quæ instillationibus suis viros armis inuictos superauit, quòdq; impudentius est, palam agi turpitudinem persuasit? Ita bestialis ad libidinem impetus in pecudes homines versis.

Ita nihil nouum erat, quòd regem illum à turpi mulieris, cui semel se tradiderat, commertio abstrahere facile non posset Raymundus, qui cum hoc vi-

deret, & videre diutius non posset, dimissionem & licentiam nauigandi ex insulis Balearibus in Catalonia petijt, sed non impetrauit. Immo verò cum iterum, atque iterum eam abeundi facultatem rogasset, Rex, qui sciebat Raymundi sanctitatem, neque ignorabat, tales viros iustos hoc esse mundo, quod columna est domui, ratio animo eorumq; opulenti meritis reliquos homines locupletari, (Abr. 156. o. & deinceps) ne fulcrum illud suo regno subtraheretur, pœnam capitis publico decreto constituit illi, quicumq; Raymundum confessorium suum trans mare veheret. Quare cum aliter euadere non posset, expandit super aquis maris pallium, inscendensq; insolentem nouus nauarchus celocem centum sexaginta sex milliaria intra sex horas traiecit.

Sacer Mediolanensium Archianistes Ambrosius Serm. 14. de S. Nazario refert, quòd Cæsaris iussu in valli maris gurgites deiecto ambulare super aquas diuinà providentiâ concessum est, sicut rerum obstupefcente naturâ per insuerti itineris nouas vias inferens gressum, tumentia maris dorsa calcaret. Hæc ille totidem ferè verbis. Raymundum nulla quidem Cæsaris iussio in valli maris gurgites, sed Regis cætera boni intemperans libido in eam necessitatem coniecit, ut miraculum à Deo efflagitare debuerit, quo euaderet, ne tam grauis scandali spectator esse cogeretur. Et Nazarius quidem tumentia maris dorsa calcavit, atque ita perrexerit, Raymundus verò tantum spatium tantillo tempore emensus, neque pedem mouit, sed illius spiritus, qui inter primordia mundi ferebatur super aquas, flatu, atque impulsu per æquor delatus Maiorica Barcinonem intra horas quas dixi peruenit.

In Centonibus primi & secundi Tomi inuenies alia de eodem Sancto.

De Sancto Antonio Abbate.

Rebrò dæmonem S. Antonius ieiunio, & oratione vicerat, & fugarat, nec tamen frequens de sarana triumphus securum illum reddebat. Refert hoc illius apud Athanasium historia.

Vna hæc Christianorum maxima securitas est, hoc sibi persuasum habere, nullam esse in hac vita securitatem. Abrah. 191. o.

Dauid rogabat sibi auferri opprobrium, quod suspicabatur, hoc est, adimi peccata, quibus ne fer-

tè implicatus, contaminatusq; esset, subuerebatur. Sciebat nimirum se hominem esse, & sibi cauebat, vt poterat, inquit B. Ambrosius.

Genesis 12. dicitur Abraham progressus ad montem, qui est contrà Orientem Bethel, & ibi tependisse tabernaculum suum. LXX. verterunt hæc vltima: *Et ibi castra metatus est.* Tam pacificus homo erat Abraham, vt consobрино suo Lot optionem reliquerit terræ, quamcunq; vellet, ne quam iurgandi cum illo occasio esset. Cur ergò castra metatus est, tanquam in hostes moueret? Fuerunt illi eo verbo vsi, vt ostenderent Patriarcham fuisse semper expeditum, atque accinctum, & sic vixisse in media pace, vt vigilantissimus miles iuxta hostes solet.

Christus apud Lucam 24. c. iubebat Apostolos sedere in ciuitate, quoadusque induerentur virtute ex alto. In quæ verba notat Theophylactus, quòd non dixit, quousque acciperent virtutem ex alto, sed quousque induerentur eà, vt declararet, custodià spiritualis armaturæ omnino induendos, & maximè securos fore, si nunquam curà vacui essent, vt propterea velut cataphractus eos facere vellet, & armare lorica virtutis, quæ non alibi, quam in ipsa cœlorum officina fabrilis cusa esset. Ibid. 191. & seqq.

De Sancto Antonio refert B. Athanasius, sæpissime in oratione pernoctasse. Nihil ergò mirum, quòd tantum fuit illius aduersus dæmones robur. Nam oratio est aurum, quo Deus superatur, tantæque est humilis orationis potestas, vt Deus videatur debere illi oburgere tergum, ne ab ea vincatur. PP2. 585. o. *Multa habet hoc C. in commendationem orationis.*

At si alia quæuis oratio est aurum, quo Deus vincitur, id constans, & assidua oratio maximè habet. PPP. 280. o. Exemplis id euincam *Deprecatio est Isaac*, siue vt alia versio habet, *multiplicauit preces pro vxore sua Rebecca sterili.* Pertinaci orandi contentione in validissimam diuini peccatoris arcem totos viginti annos arietabat, nec de animo quidquam remittebat in tam diuturno obsecrationum conflictu, nec intepescebat aliquando inter precandi assidua & tam longa certamina, itaq; de natura iniquiore triumphauit, Deumq; adduxit, ne dicam adegit, vt concederet, quamdiu negauerat, sterili vxori fecunditatem. Ibid. c. 1. Anna Samuelis sancti pientissima mater eisdem perseverantis orationis armis ad expugnandum naturæ autorem fortiter, ac feliciter vsa fuit, de qua S. Petrus Chry-

sologus Serm. 73. sic habet: *Anna Sara conspersit lacrymis orationum suarum tandem madefecit ariditatem sui corporis, & natura, quamdiu fuerat longo vita tempore negata posteritas.* Non posset ergò Antonius, qui plerumq; pernox in oratione erat, talibus armis subigere dæmonem, quibus alij contrà Deum fortes fuerunt!

Sit homo quispiam inclusus loco tam diligenter vndique obturato, vt nulla in eum lux penetrare possit. Sint in eodem loco plurimi hostes in illius exitium coniurati, qui & videri nequeant, & videant ipsi optimè quem mactare & maximè velint, & optimè possint. Quanto in periculo, quanto in timore, & tremore miser ille versaretur, cui talibus cum hostibus tali in loco decertandum esset? Quis non miseretur ærumnosum illum eiusmodi inimicorum ferociæ expositum? At quàm insanus esset, qui tanto in discrimine positus negligenter se haberet & oscitanter viueret! Hoc verò est, quod hominibus accidit, inquit S. Antonius Epist. 3. dicens: *Acquisimus domum tenebrosam, ac praelis plenam.* Duobus malis laboramus. Nam & in mudo obscuritatum, & confusionum tenebris plerò viuimus, & hostes habemus, à quibus perpetuo bello vexamur, eosque tam proximos, quam intentos, qui cum nos perspectos habeant, illi oculis nostros latent, robustique cum infirmis, & astuti cum rudibus, & periti cum inexpertis, & semper vigiles cum somniculosis dimicant. Quid mirum ergo, quòd Antonius noctes plerumque in oratione duxit infortunes? PP2. 624. c. 2.

Qui cum inimico semper vigilante pugnat, nunquam dormire debet, sed in maxima tranquillitate periculosissimum bellum timere. Ibid. 622. o.

De SS. Fabiano & Sebastianiano.

V Ide in Festo Omnium Sanctorum, vbi multa reperies, de quibus in eorum laudem disserere te pro Concione possis.

De Sancta Agnete Virgine & Martyre.

V Ide commune Virginum, vbi plurima habes in alius Festi Euangelium.

De Sancto Vincentio Martyre.

Vide commune vniuersi Martyris.

De Sancto Paulo Apostolo Conuerso.

Ex vita illius, quam vel ipse in Epistolis, vel in Actis Apostolicis sanctus Lucas describit.

Paulus, quando etiam dum Saulus minus & cædes spirabat in discipulos Christi, cum literis Principis Sacerdotum contendit Damascum. Ex literæ quantum Lucas refert, illud habebant, ut si quos inuenisset viæ, & viæ Christianæ Professores, eos vinciret, vinctosq; perduceret in Ierusalem, ut in illa metropoli supplicia maiore in captos auctoritate decernerentur, & cum alii eorum exemplo perterrescerent, tum ampliorem ex Iudaismi, & legis veteris defensione gloriam sibi apud summates Paulus conflaret. Ego de talibus literis affirmare ausim fuisse chirographum, quo se Deo mortis æternæ poenas debere fatebatur. Ipse ille ex Saulo iam Paulus ad Colossenses 2. ait, quod Christus donauit nobis omnia delicta, deleuit quod aduersum nos erat chirographum decernere. Quale dicit chirographum? *Istud, quod dicit chirographum, peccatorum nostrorum causo fuit*, inquit Origenes, additque *Unusquisque enim nostrum in his, quæ delinquit, efficitur debitor, & peccati sui literas scribit*. Pœnis inferorum se obnoxium velut datâ cautione fateatur, quisquis peccato mortali obstringit. PPP. 363. c. 1. Quando ergo Paulus mortali aduersus primos Christicolæ furebat odio, literis, quas per viam conferebat, non tam probatam dabat facultatem vinctendi illos, quam testatum faciebat suum mortis æternæ debitum. Sic quislibet peccator, quoties lethaliter DEVM offendit, velut dato chirographo se pœnis inferorum obnoxium facit, tanquam apertè diceret: Ego peccatis meis testor, & fidem facio, quod Deo pœnam æternam debeo. Peccator bombyx est sibi ipsi pœnarum locorum æternarum sepulchrum continens, & mortis supplicium adorans. Ibid. 363. o.

Deuteronomii 28. ei, qui Dominicorum præ-

ceptorum sit transgressor, dicitur: *Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictus fructus ventris tui, maledictus eris ingrediens, & egrediens, &c.* Ex Ruperti obseruatione nunquam dicitur, quod talis præuaricator à Deo maledictus erit, eò quod ille supplicia quidem decernat, non tam eorum sit autor, quia sicut latro suarum triremiû, in quas compingitur, est causa, sic qualibet peccator suarum sibi pœnarum est parens, & fater. Ibid. 363. c. 1.

Et Christus in supremo mundi die prius inuitabit, & admittet electos in cælum, quàm maledictos iubeat ire in ignem æternum, ut ostendat proposui fui fuisse potius seruare animas, quàm perdere. Ibid. 363. c. 2. Propterea etiam illos vocabit benedictos Patris sui, non verò hos maledictos eiusdem Patris, ut significet, quod Pater velut omnes plurimum amat, sic omnium salutem, vitamque æternam desiderat, damnationem, & supplicia non optat. Ibid. c. 2.

Et quomodo supplicia optet Dominus, qui tam inuitè punit, ut necessum sit, multis exhortationibus illum adducere, ut flagellum in manus sumat? Ibid. 364. o.

Quàm gratus, acceptusq; erat Paulus summatis Iudeorum, quamdiu hostis Christianorum? Cum adhuc spiraret minas, & cædes in discipulos Domini, tantum illi deferebant Principes Sacerdotum, ut literas, vnâque amplissimam darent potestatem vincendi, & Ierosolymam pertrahendi, quoscunque inueniret nascentis nouæ fidei viros, ac mulieres. Simul verò ac desistere, ab ea crudelitate, & aliud agere Paulus cepit, consilium fecerunt in unum Iudæi, ut eum interficerent. Act. 9. 23. Quomodo nuper tam charus, & pretiosus, qui nunc tam exosus, vilis, & despicibilis? Nuper vilis erat Iudæis, idcirco habebatur bonus: Nobis enim res quæque bona est, interea dum commodis hostis seruit. PPP. 607. o.

Non habemus regem, nisi Cæsarem, dicebant perfidiosissimi Iudæi. Acerbam, & morte nihilo mitiorem vitam sub graui Cæsaris seruitute agebant, & crudelissimum eius dominatum intolerantissimè ferebant, & tamen Rex, & pater illis, non tyrannus, vel hostis videbatur. Quid ita? Quia per illum fieri posse videbant, ut Christus à vitiis auferretur. Quem tyrannum, & hostem reputabant, proficentur solum regem, ut Iesu crucifixionem obtineant, inquit Caietanus ibid. 609. c. 1.

Quamdiu in amorib. Aeneæ Dido erat, tamdiu Veneris

Veneris filium, & summorum deorum nepotem illum faciebat. Postquam verò deamare, & odisse cepit, iam non ex dijs parentibus, sed ex dura filice, & caucibus natum volebat. Ibid. 608. c. 1. & 2.

Quemadmodum ante conversionem suam Paulus crudeliter persequabatur bonos, ita post conversionem suam vehementer defugiebat malos. Barnabas in Actis Apostolorum socium prædicationis adfiscere volebat quendam Ioannem, cognomento Marcum. *Paulus autem rogabat eum, (Quis discessisset ab eis de Pamphylia, & non isset cum eis in opus) non debere recipi.* Act. 15. Quare noluit recipi? Quoniam in ipsa aciei fronte constitutus nimis inuicibiliter egerat, eum meritò Paulus abiiecit, ne illius quasi contagione vires corrumperentur aliorum. Ita Chrysostomus. Vnus deses miles totum reddere ignaum exercitum potest, & integrum bonorum hominum cæcum malus vnicus deprauare. Abrah. 194. & seq. Sunt contagiosa eorū etiam mortuorum vicina corpora, quorum fuit vita bona. Quàm periculosa ergo erit societas viuorum, quorum sunt tam mala opera? Ibid. 194. o.

Differerat sanctus Ambrosius aliquando apud populum de auium natura, & lapsus memoria non satis recordabatur eorum, quæ dicere proposuerat, obliuionemque suam non alteri, quàm suæ cum auiibus literarū consuetudini adscribebat, dicens: *Sermo nobis huiusmodi cum ipsis auolauerat; quasi & cogitationes auolare ab auiibus discant, quæ per meditationem etiam cum ipsis diuiculè communicent.*

Argutulum hoc, morale magis illud, quod Angelicus Doctor ait, fidem sancti Lot ex derisione generorum ipsius fuisse aliquantū turbatam, & obscuratam. Indicabat generis suis socer proximi vrbis, hominumque, quotquot in ea futurum incendium reperiret, incensum, hortabatur secum exire, & certam, vicinamque ex conflagratione mortem fugere. At ille *visus est ei quasi ludens loqui*, Gen. 19. Cum ergo ij sic facerent, etiam ipse cepit hæsitare, & quod *mirum est, cum prius credidisset Angelū, modo ita tardabat, & negligebat exire*, inquit S. Doctor, ut cum *esset manē, cogerens eum Angeli; & dissimulante illo apprehenderent manum eius*, ipsumque, & uxorem, & filias amborum extraherent magis, quàm educerent. Quod generi cum risu acceperunt, & jocum interpretati sunt minas Angelorum, id fecit, ut etiam socer fide titubaret, & penè ludum putaret, quod ab illis cælestibus munus acceperat. Tam facile inspicit, & retr.

gestit, qui cum talibus etiam non dñu, nec multum conuersit.

Denique *in cælo permanes Verbum DEI*, & tranquillitas perpetua, *quia inde defectus est diabolus, in terris non permanet*, sed omnia miscetur tumultibus, *quia hic totus aduenat*, inquit rursus S. Ambrosius. Ibid. 195. c. 1.

S. Ioannes Chrysostomus querit, cur Deus, qui Paulum Apostolis cæteris quoad gratiarum donatorem fecit, non in eo etiam exequaritur, ut illi inter conversionis ipsius primordia nomen aliud daret, quando luce illum secundum oculos corporis cæcavit, & visu interiore rectæ fidei donauit. Petrus ante conversionem non ita, neque Cephas, sed Simon Ioannis, aut Bar Ionæ vocabantur, Iacobus, & Ioannes Boanerges dicti sunt, postquam facti Apostoli. *Quam ob causam ergo non etiam statim mutauit nomen Pauli?* querit ille homil. 3. de Conuers. Pauli.

Retinuit Paulus aliquot à conversione annis, eæterem Sauli appellationem, quod hoc magnificentie Christi exultatio, & magnitudo gloriæ eius postularet. Fuerat ille immanis insectator Ecclesiæ, cæcum habens in ruderā illam detrahē, prorsumque extinguere, si vires animum non destituisent. Dum hoc exitium machinaretur, excussus equo terræ illum propitius DEVS afflixit, & ex fera bestia mitem hominem, prædicatorem suæ fidei ex persecutore fecit. Dicit nunc Chrysostomus: *Si statim conuerso Paulum mutatum esset nomen eius, tunc minus manifesta fuisset eius conuersio, nemo enim sciret, quod persecutor ille esset Euangelista.* Si quis per illos primos Pauli conuersi dies fuisset Damasci, vidissetque illum continuò versari in synagogis, maioreque contentione asserere Christi gloriam, quàm paulò antè persecutus fuerit eius Ecclesiam, & nunc confundere vi disputationum suarum Iudæos, quorum gratiā omnia contrā Christianos fecerat, quemuis alium potius hunc tam acrem, nouæ fidei prædicatorem exultimasset, nisi retentum Sauli nomen illi persuasum fuisset, ipsum illummet esse, qui antè hac ita ferocierat in Christum, cuius nunc sit testis, & assertor à quo & subactus, Sed non extinctus fuerit. *Tomo Primo 484. b. Eum gloriosissimum reputat Dei maiestas triumphum, cum hostem intercipit vinum.* Ibid. 483. o.

Ne Paulum magnitudo reuelationum exfolleret, & ne raptus extrā se in tertium cælum etiam suprā se per inanem gloriam efferretur, datus est illi Stimulus carnis, qui suæ illi fragilitatis periculis

commo-

commonefaceret, vt infirmitas corporis bonam animæ conseruaret valetudinem. Sic beneficia DEI nunquam dantur sine pensione alicuius miseræ. Sed & miseræ, calamitatibusque pensione neminem grauat Deus, quem non beneficii alicuius donatio- ne leuet. PP2. 495. o.

Rachel peruenusta erat, sed huic naturæ bene- fic o pondus sterilitatis appensum erat, ne inde ni- mirum efferretur. Liam varia natura lippam, sed fecundam fecerat, vt turpitudinem faciei numerosa soboles tolerabilem redderet. Rursum ne Rache- lem sua sterilitas in desperationem adduceret, tan- dem concepit, & peperit, Lia verò tantisper cessa- uit parere, ne pareret illi superbiam, si liberos continuò pareret. *Ecce quanta diuina sapientia in rebus ordinatio!* clamat Abulensis ibid. c. 1. & 2.

Vi-nti annos Rebecca improlis in matrimonio transiit, post quos Deus tum illius bonæ mulie- ris, tum Isaac mariti precibus execratus concessit donum fecunditatis. Sacer historicus hanc rem ita reddidit: *Dedit Dominus conceptum Rebecca, sed collidebantur in utero eius paruuli.* Gen. 24. In his illud trillere sed mysteria plura, & magnam em- phasin habet, quam vide accuratè expensam. Ibid. 496. c. 1.

Cum multas post Conuersionem B. Paulus per- secutiones, calamitatesque perpeffus fuerit, vnum illud intolerantissimè ferebat, quòd à carnis quodam stimulo noctu, atque interdum miserè affligeretur. Coelo ergò supplices protendens manus pete- bat ab illa vexatione liberari. Hanc rem ipse ita de- scribit: *Datum est mihi stimulus carnis mee angelus satana, qui me colaphizet, propter quod ser- rogaui Dominum, & discederes à me.* 2. Corinth. 12. Re- sponsum humillimis eius precibus tale datum fuit, *Sufficit tibi gratta mea:* S. Chrysostomus ea ver- ba tali paraphrasi illustrat: *Ea quidem, qua tibi du- ra, atque acerbæ eueniunt, cerni, quæ verò tu facis: non animaduertis, qua inimici tui inferunt, cernis, & qua ego in te confero, non consideras.* Videtur A- postolus inter suas angustias positus eas tantum cogitasse iniurias, quibus illum satanæ furor onerabat. Dominus autem iubeat in illis iniuriis attendere non quòd graues, & onerosæ essent, sed quòd lu- crosæ, & meritoriz &c. PP2. 663. c. 1.

Ita curare debemus, vt rem quamlibet eâ parte aspiciamus, quâ nos releuare, & recreare possit, non quâ offendere queat. Ibid. 662. o.

Paulus seruum Dei, Apostolus autem Iesu Christi. Ita habent prima verba Epistolæ illius ad Titum.

S. Hieronymus ait, quòd se Paulus Apostolum Christi scribit, id tale sibi videri, quale si dixisset præfectum prætorio Augusti Cæsaris, aut magi- strum exercitus Imperatoris Tiberii, & voluisse eâ nominis autoritate terrere lectores, & indicare, om- nes; qui in Christum crederent, debere sibi esse subiectos. At si omnes sibi subiectos volebat pro- pter illum magnificum Apostoli titulum, cur pri- mo loco se humilem seruum nominat, cum hinc de autoritate illius decedere posset, quantum di- gnitatis ex Apostoli titulo accedebat? Responder Glossa: *Humilitas non tollit potestatem, & dignita- tem.* Abrah. 116. col. 1. & 2. Nullam, nullam om- ninò autoritatis iacturam ex humilitate quisquam aliquando fecit. Ibid. 115. o.

Abraham ipse lauit pedes suorum hospitem, ipse pinguem scutulum portauit humeris de armento, in- quit S. Hieronymus, ipse nullum humanitatis offi- cium erubuit, nec per hoc de gradu suæ existima- tionis cecidit. Christus seruilem formam induit, seruileque lauandorum pedum officium Discipulis exhibuit iis ipsis manibus, quibus omnia tradita à Patre sciebat, & non ignorans se à summo Deo ex- isse, in mediastinorum infimum ordinem submi- sit, neque timuit minui gloriam suam humili lotio- ne pedum, vt inquit Theophylactus. Sudaria, se- micinctiaque Pauli & ad fordidas operas vilis opi- ficii, & ad stupenda miracula, erant vsui, nam & lan- guores ab ægrotis, & ab obsessis spiritus nequam e- grediebantur, ad quos sudaria illa, semicinctiaque à corpore Pauli deferiebantur. Nihil ergò de sudá- riorum, semicinctiorumque virtute, ac dignitate detrahebat, quòd etiam ad humilia officia adhibe- bantur, nec suam existimationem quisquam amit- tit per hoc, quòd se demittit. Solum peccatum dedecet hominem, caterorum, quæcunque homo facit, dum pro Deo agat, nihil illi inhonorificum, Ibid. 116. o.

Neque agrotare secundum carnem est delictum, ne- que in damna, & tribulationes incidere est lapsus, atque ruina, sed in tentationibus non probatum in- ueniri, & per impatientiam offendere, aiebat ferè S. Ephræm. Paulus etiam gloriabatur in infirmi- tatibus, & ærumnis suis, passimque velut iactabat sua vincula, famem, sitim, nuditatem, tam nihil probrosa hæc putabat. Et filii Israël in manu excel- sa, siue capite discooperto egrediebantur de Ægy- pto, vt docerent, nullam in domo Dei esse dedeco- rosam seruitutem, nullam ignominiosam ignomi- niam, nisi peccatum. Ministrare infirmis, munda-

re eorum vulnera, curare ægritudines numerabant. Iudei in operibus vilibus, & seruilibus, sed Christus talia Sabbatis faciebat, ut ostenderet nihil in eis esse vile, aut seruale. Cæcus ille apud Lucam 18. magnâ contentione succlamabat in publica via: *IESU fili David, miserere mei*; & quamuis tacere iuberent, qui per viam præibant, valde enim inurbane, & rustice factum putabant, quod vnus sordidus mendiculus tot hominum honoratorum aures inconditis vocibus suis obtunderet, ipse tamen multò etiam magis clamabat, *seile enim est*, ut inquit Chrysostomus, *pro cultu diuino pudorem deponere*. Ibid. 117. c. 2.

Multi sibi facilem à Deo scelerum suorum indulgentiam promittunt, quando hodierno die audiunt, Paulum, cum adhuc spiraret minas, & cædes in Discipulos Domini, cum literis, & milite armatus, Damascum contenderet, ut omnes Christi sectatores vnâ occisione extingueret, in media via, quâ velut furis inane in necem recens natus Eccl. siæ deproperabat, in viam sanctitatis ab amantissimo Deo reductum, quando etiam legunt illud eiusdem Pauli 1. Tim. 1. 15. *Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus, misericordiam Dei consecutus sum*. Sed hi nescio an attendant, facinorè expendant illud, quod Paulus ibidem subdit: *Ignorans feci in incredulitate*, quod si facerent, fortè plus timoris, quam solatii à Pauli exemplo haurirent, verici scilicet, ne grauius puniantur, qui Deum scientes irritant, quem illè ignorans offendit. Nam ille seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non fecit secundum voluntatem eius, vapulabit multis, qui autem non cognouit, ut Paulus, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Luca 12. Abrah. 134. col. 1.

Paulus peccator terræ fuit, cuius exemplum non plurimum consolari potest peccatores cœli. Sunt peccatores terræ, & sunt peccatores cœli, & quamuis vtrorumque infelicitas sit dolenda, & deploranda, magis tamen miserandi sunt transgressores cœli, quàm terræ. Ibid. 133. o.

Nec quisquam tamen desperet, vel si peccator cœli diu fuerit, quia non sunt ægritudines animæ, quales corporis infirmitates, nam si quidam carnis morbi sunt insanabiles, animæ nullum incurabile malum. Ibid. 137. o.

Timeat nihilominus, qui animæ arcem peccato diu permisit, cum enim eam semel occupauit, tantas vires acquirit, ut penè spem omnem rursus exturbandi auferat. Ibid. 135. o.

Tom. IV.

Ut sanctum Lot Sodomis eximerent Angeli, *apprehenderunt manum eius*. Gen. 19. quod Oleaster putat etiam verti posse, *Fortificauerunt se*, hoc est, totas vires, & omne robur suum huc verterunt, ut illum eriperent. Lot Symbolum peccatoris est diu peccatis assueti. Ut talem quempiam à suis vitiis abstrahas, viribus Angelicis, iisque maximis opus est. Propterea periculosissimum est tolerare peccatum, quoad incrementum faciat, & radices agat.

Surde, ac mute spiritum, ego precipio tibi, exi ab eo, & amplius ne introas in eum. Ita apud S. Marcum c. 9. dicebat Christus cuidam malo spiritui, qui hospitem suum iam in aquas, iam in flammis, iactabat, & omnia faciebat, quibus illum ex misero mortuum faceret. Nulli dæmoni simile præceptum imposuit, nulli, quod memini, ne hospitium suum repeteret, interdixit. Quare autem huic vni? Quia *ab infantia*, à primulis annis, ab incunabulis illum tenerat, & vexarat, idcirco tam graui præcepto exturbauit, viamque ei omnem, per quam redire posset, obturauit. Vide quàm sit operosum expellere dæmonem à diuturna possessione. Ibid. c. 2.

Lazarus dormiens figura est peccatoris, qui non diu assueuerit offensis Dei. Idem verò mortuus viuum Symbolum inueterati peccatoris. Lazarus dormiens vocatur à Christo amicus: *Lazarus amicus noster dormit*; Ioan. 11. Mortuo tale nomen non datur. De illo enim sic tantum aiebat Christus: *Lazarus mortuus est*. Exclamat Chrysostomus: *Vides quomodo quando dormientem vocat, amicum appellas, quando verò manifestè de morte meminist, iam penè amicitia obliuiscitur?* Quid ita? Quia quando peccati herba adhuc est tenera, quando culpa est velut horarius quidam somnus, spes est, quod peccator facili redibit in amicitiam Dei: At cum ex somno transiit ad mortem, iam non dicitur amicus, non quia resurgere non possit, sed quia difficulter resurgit. Ibid. 136. col. 1.

De Pilato ait Matthæus 27. consueuisse per diem solennem populo dimittere vnum vinculum. Marcus 15. ait, solitum fuisse hoc facere. Lucas c. 23. dicit: *Neceffe habebat dimittere eum*. Quod ex gratia inchoatum, consuetudine confirmatum fuit, demum in necessitatem conuersum est. Sic peccatum cum transiit in consuetudinem, postremo in necessitatem vertitur, ut qui *solebat, & consueuerat*, denique *neceffe habeat agere*, quod diu egit malè.

Peccatum est animæ agnudo, peccatum mors est animæ alioquin immortalis, inquit Basiliius Ma-

E

gnus:

gnus: Cùm ergo venenata, & acuta inducias non patiantur, ut ait Celsus, statim herbâ doloris, & theriacâ poenitentiz curandum est. Ibid. 137. c. 1.

Quod per ignorantiam ferocit in primos Christianos Paulus, id ex Paulo ipso paulò antè diximus. Nonnimis mirum ergo, quòd facillè misericordiam est consecutus. Facillè namque exorari finit pietas Dei, ut condonet, quæ ignoranter egimus malè. Abrah. 151. o.

Testarum hoc dare potest Abimelech, & præter illum Moyses, qui Leuit. 4. solis ex ignorantia profectis peccatis constitutum sacrificium expiatorum narrat.

Oculum, qui subsannat patrem, effodiant cornu, inquit Salomon Prov. 30. Cur oculi immorigerorum liberorum potius, quàm lingua, vel alia membra, quibus parentes offendere solent, luant? Quia oculi vident, quos ridet, adèd meditatio eos offendunt, adèd meritò corui configunt illos, qui tam sunt impudentes, ut aspernari non erubescant, quos vident. Ibid. 152. c. 1.

Bis petierunt filii Israël cum murmure panem, & primâ quidem vice impunes, secundâ verò vapularunt. Quare? Ignorabant panis cælestis suavitatem, cùm primum ab Ægypto digressi suspirarunt carnes, quare facillè inuenerunt huius cupiditatis veniam: Quando verò post illum panem iam prægustatum carnes nihilominus iteratò expectierunt, suæ concupiscentiz iam ex malicia quadam profectæ poenas dare debuerunt. Sic ferè S. Cyrillus Alexandrinus. Ibid. 153. c. 1.

Sanctus Ioannes Chrysostomus querit, cuiusnam fuerit maior charitas, Moysiisnè erga suum populum, an Pauli erga cognatos. Cùm Dominus populū illū pro suo pudendo sacrilegæ idololatriæ scelere mactare velleret, procurrens Moyses, & medium se obiciens, stansque à populo aiebat: *Aut dimitte illis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti*, Exod. 32. quibus hunc Expositores plerique volunt subesse sensum: Aut vnam omnibus veniam concede, aut me cum omnibus vnà obrunca. Ingens charitas, nemo inficias ierit. Et quid Paulus? *Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem*, aiebat ille Rom. 9. Esse anathema à Christo. Expositoribus idem est, quod subire iacturam quietis, vitæ, bonorum omnium huius mundi pro utilitate cognatorum spiritali curanda. Est qui dicat, Paulum voluisse beatâ illâ quiete æternū carere, si aliorum beatitudo per hoc procurari posset;

quòd ipse suam perderet. De quæstione proposita nunc pronuntiat Chrysostomus, dicens, ardentiorē fuisse Pauli erga suos cognatos, quàm Moysi erga populum amorem. Quamobrem istud? Quia Moyses cùm cæteris optavit perire, Paulus pro cæteris, non enim cum pereuntibus perire voluit, sed ut saluarentur alii, ipse de gloriæ æternitate decedere. Abrah. 190. c. 2.

Nulla certè magis illustria, nobiliora quæ pericula, seu damna, quàm quæ pro honore, & utilitate suscipiuntur aliorum. Ibid. 189. o.

FESTA FEBRVARII.

De Sancta Agatha Virgine & Martyre.

Accesserunt ad IESVM Pharisei tentantes eum. Matth. 19.

Entantes eum. Origenes apud Sanctum Thomam ait: *Tentato Domino, nullus de scipulorum eius, qui positi sunt ad decedendum, grauer se ferat, si tentatus fuerit à quibusdam.* Idque primò, qui enim à Christo nomen habet, debet curare, ut sit imitator Christi, & talem in omni vita se præstare, quales requirit Christiani nominis excellentia. PPP. 321. c. 2. Deinde quia tentari bonum, vinci autem malum. Tomo secundo 190. o.

Accesserunt Pharisei tentantes. Sectabantur turbæ Christum, ut sancta probæ vitæ monita ab eo acciperent, insectabantur Pharisei, qui religiosiores cæteris haberi volebant, & esse debebant, Christum, ut tentarent. Communis hic morbus est, ut sua officia curent negligentius, qui diligentius debent. Abrah. 33. o.

Quis tantam à vulgo expectasset denotionem? Quis non maiorem sperasset à Phariseis pietatem, ardentiorēque salutis spiritalis cupiditatem? Sic fit nonnunquam, ut plura, & maiora, & admiranda inueniamus, ubi minora, & pauciora sperabamus. PPP. 294. o.

Si licet homini dimittere uxorem suam quacunq; ex causa? Neminem leuiter suspicari malum debemus. PP. 549. o. Hos tamen, qui talia ex Domino sciscitabantur, fuisse homines lubricos, & turpi libidini effictum deducos fuisse sine villo temera-

rii iudicii periculo dixerō. *Sicut enim si videas hominem assidue amictum medicorum colentem, intelligis quia infirmus est: Ita & cum videas virum, sine muliere de dimittendis uxoris, aut viris interrogantes, cognosce quia vir ille lascivus est, mulier illa meretrix est, nam matrimonio castitas delectatur, libido autem quasi vinculo coniugis alligata torquetur.* Sic Chrysostomus apud S. Thomam in catena. Unde verò hoc cognoscam? Ex lingua. Ea namque animi secreta difficulter, ac vix tegere novit. Tomo primò 155. o. Et omnis existimatio hominis seu bona, seu mala, est à lingua. Ibidem 221. o.

Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. S. Hieronymus apud S. Thomam in hæc sic ait: *Graue pondus uxor est, si excepta causa fornicationis eam dimittere non liceat. Quid enim si temulentus fueris, si iracunda, si malis moribus? Estamine tenenda eris? Videntes ergo Apostoli graue uxorum iugum, proferunt animi sui motum.* Omnino graue, & ponderosissimum onus vxor est: Nam cum omnis status, & quæcunque vitæ professio habeat suas molestias, & ærumnas, vnus coniugii status omnium laboriosissimus, & ærumnosissimus est. Tomo 2. pag. 409. o. Reliquis vitæ humanæ conditionibus labores dantur minutatim, mulieribus iuncti prægrauantur omnibus. Abrah. 196. o.

Non omnes capiunt verbum istud. Id Chrysostomus apud S. Thomam ibid. tale est, quale si dixisset: *Non omnes hoc possunt, vt iniuges viuant, & à mulierum congressu se contineant.* Sed quare non possunt? Respondet idem ibidem: *Ideo non omnes capere possunt, quia non omnes volunt.* Multa sunt, quæ dicimus non posse, tantum quia nolumus. Homo rex quidam fecit nuptias filio suo, & inuitauit multos, & n̄ apud Lucam 14. c. rogabant se haberi excusatos, eo quòd ob alia negotia non possent venire, apud Matthæum verò 22. perspicuè dicitur: *Et volebant venire.* His datum est à Deo continere à mulieribus, qui petierunt, qui voluerunt, qui vt acciperent, laborauerunt, inquit S. Hieronymus in cat. aurea B. Thomæ ibidem. Superi namque laboribus omnia vendunt, vt ethnici aiebant. Et vt in mundo numis, sic oratione à Deo omnia obtinentur. Tomo 2. pag. 292. o. Neminem autem sua imbecillitas excusat ab eo faciendo, quod fecerunt multi, & laboris impendio, orationisque subsidio potuerunt omnes. PP. 2. 614. o.

Vis scire, quare aliqui nolint? Quia laborem fugiunt, & timeant periculum, Qui laborem euitant,

ii non cogitant gloriam. Immo non cogitat de labore, qui concupiscit gloriam continentibus constitutam. Sic ferè Chrysostomus apud S. Thomam ibidem. Cum enim nemo sit aditurus gloriam, qui non antè subierit pœnam, & laborem, (PPP. 263. o.) certum est, non cogitare de labore, qui seriò appetit gloriam cælestem.

Sunt Eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt. S. Hieronymus ait, Eunuchos ex utero matris eos esse, qui sunt frigidioris naturæ, ideòq; non appetentes libidinis. Beatus Chrysostomus vult sic nasci quosdam eunuchos, vt alii nascuntur sex digitos habentes, aut quatuor. Causam autem reddens, quare nonnulli cum eo naturæ defectu nascantur, inquit: Si enim Deus sicut ab initio constituit vnamquamque naturam, sic dimitteret eam immutabiliter semper in suo ordine permanere, in obliuionem apud homines deduceretur operatio Dei. Ideò igitur natura rerum conuertitur interdum contra suam naturam, vt semper Deus naturæ Opifex in memoriam reducat. Hæc ille apud S. Thomam ibid. Tantundem dicit S. Basilii Seleucus, inquiens, falli sæpè naturam, vt ministra imperantis Dei videatur, & solus ille omnium autor habeatur. Vide Tom. 2. pag. 434. c. 1. Deus nimirum vt est omnis boni fons, sic & haberi ab omnibus cupit. Ibid. pag. 432. o.

Ex vita S. Agathæ.

Virginitas ingenuitas est, in qua seruitus Christi comprobatur, aiebat illa apud Metaphrasten. Rectè illud: Nam vt est apud Basilium Magnum: *Sufficit nobis ad omnem dignitatem, talis, ac tanti Domini seruos appellari.* Et ille, quo dignus iudicatus est, & Deo seruires, aliunde laudem petet, tanquam ipsi non satis sit appellatus Dominus ad omnem gloriam, & claritudinis exuperantiam! Tom. 2. pag. 486. c. 2. Nullum habet domus Dei locum, officium nullum, quod non sit illustre, & perhonorificum. Ibid. 485. o. Poterat ergò S. Agatha suam ingenuitatem & nobilitatem inde optimè demonstrare, quòd esset ancilla Christi, cuius omnes domestici possunt esse illustres, & gloriosi. Ibid. 385. o.

Agatha latissimè, & glorianter ibat ad carcerem pro Deo, & quasi ad epulas inuitata. Quid mirum? Tanta nimirum est illius, qui pro Deo patitur, sublimitas, vt maiorem expetere, nisi ad Dei celsitudinem aspires, non possit. Tom. 2. pag. 314. o. Et tam gloriosum est pro illo pati, vt qui de hac re loqui-

loquitur, facile sermone labi queat, crucisque, siue poenæ, & gloriæ nomina confundere, alterumque pro altero usurpare. Ibid. 276. o.

Medicinam carnalem corpori meo nunquam exhibui, dicebat illa S. Petro venienti è cœlis, ut abscessu mamillæ vulnus sanaret. Sciebat sapientissima virgo, quod neglectus corporis est profectus spiritus. Tom. 1. pag. 13. o. & faciebat quod Iusti solent, qui animæ gloriā procurant, corpori poenās. Ibid. 15. o.

Custodes serris fugerunt, relicto carcere aperto, ipsa autem cum posset fugere, voluit, ne custodes committeret in periculum. Simile quid Paulus, & Silas fecerunt. Act. 16. quos cum custos carceris non diffugisse vidit, cum posset, tremefactus cecidit ad pedes eorum, Deique seruos statim eos arbitratus interrogauit, quid sibi faciendum, ut saluus fieret.

Quærit Chrysostomus, cur non incantatione rem istam factam putauit potius, quam illorum sanctitate. Respondet, custodem, cum vidisset Paulum, & Silam diffugere potuisse, nec diffugisse, sed adhuc cauisse, ne quam ipse sibi vim asceret, ita secum reputasse: Qui suorum periculorum negligentes à discrimine alios seruant, ii cœlestes homines sunt, quibus merito adgeniculari, & vitæ melioris agendæ consultoribus uti debemus. Tomo 2. pag. 345. c. 1. Cælestis ergo virgo fuit Agatha, quæ non effugit, cum posset, ne mortem custodes carceris incurrerent per ipsius fugam, &c.

Decodem Festo habes paucā quadam in Centonibus promissis Tomo.

De Sancto Ignatio Episcopo & Martyre.

Vide commune vnius Martyris.

FESTA MARTII.

De Sancto Thoma Aquinate
Doctore Ecclesiæ Angelico.

Vid sibi velint alæ, quibuscum delinearī solet Doctor Angelicus? Fortè æq̃ sola Poëtarum fingendi libido has illi de nihilo addidit? A sapientissimis hominibus prudentissimè excogitatum fuit, ut alatus pingeretur sanctus Tho-

mas. Quo consilio, aut documento id sunt commēti? Eo ut omnes intelligerent, Thomam non miraculo, sed consuetis medijs, & vītātā industriā in cacumen gradus Doctoralis peruenisse. Ad perpetuum literarum studium adhibebat ille crebram, ardentemq̃ orationem, atque his alis euolabat in tam sublime scientiæ fastigium, ut nihil nouum, aut insolens esset, quod Doctoralis laurus, cathedraq̃ illi offerretur. At videre alium, qui in sublimem cathedram absque scientiæ alis euolet, sellamq̃ Doctoralem inuadat, quam humeris ferre forsā queat, sufficiente autem literaturā sustinere non possit, hoc miraculum est, quod nemo facillè intelligat. Sic itom miraculum est, quod pedum episcopale nonnulli acceptant, qui ne pastorale quidem apud greges gerere sunt idonei, & animarum curam suscipiunt, ne animalium quidem curæ apti. Abrah. 23. c. 1.

Sic & Plinio miraculum visum, quod aliquid nasceretur, ut viveret sine vlla radice. Multa eiusmodi miracula videat quotidie. Sunt qui nullas radices, hoc est, nec stabilia bona, nec mobilia habent, & viuunt tamen splendidius, profusiusq̃, & vestiunt pretiosius, quàm alij opulentissimi. Annon hoc miraculum? Ibid. 22. c. 1.

Theophrasto mirum visum, quod flores quidam odorem suauissimum exhalant, quorum pars alia nulla benè oleat. Mirius, quod mulierum quarundam vestitus diues, & plurimus ex gemmis splendor, & odor, quarum truncus, rami, radix, pars nulla lenè oler, parentes nimirum sunt tenues, & obscuri, genus mendicum, cognati egentes, & nullo numero. Ibid. 23. c. 1.

Eiusmodi autem miracula examinare, & suspēctos splendores discutere, non est vana curiositas, sed prudentia, & nonnunquam necessitas. Ibid. 21. o.

Vide etiam loca, vbi simile argumentum tractatur, ad calcem adscripta illius Capituli.

FESTA APRILIS.

De Sancto Vincentio Ferrerio.

Habes plurima in Centonibus 1. & 2. Tomi.

De Sancto Petro Martyre
Ordinis Prædicat.

Sanctus Petrus Martyr puer annorum septem, cum scholas frequentaret Catholicas, aliquando à patre hæretico interrogatus, quidnam in ijs didicisset, respondit, Christianæ fidei Symbolum didicisse, quod sic haberet: *Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem celi & terra.* Cumq; patris, parentisque, utpotè Maichizi, dæmonem mundi Conditorum crederent, Petrus tamen nullis eorum siue blanditijs, siue minacijs à fidei constantia, & ab eo, quod semel in ludo literario combiberat, dimoueri potuit. *Ex bulla Canoniz. actionis eius.*

Quanti refert, pueros à teneris annis exercere, & erudire ad pietatem, & probitatem, & sanam doctrinam! Abrah. 169. o.

Elaborare plurimum debent parentes, ut non fiant liberos suos cum malis versari maxime primulis vitæ, & dilucentis rationis annis. Sic monet eruditus Oleaster. Sic fecit pia mater Sara, quæ videns filium Agar Ægyptiæ ludentem cum filio suo Isaac, nullam viro suo Abrahæ quietem permisit, quousq; Ismaëlem ancillæ filium domo exturbaret, ne illius consuetudine puer Isaac contaminaretur.

Theophylactus cum non satis admirari posset, quod infestus dæmon potuerit abripere Iudam, quando etiamnum vnus ex duodecim erat, suscitaretque mortuos, & faceret miracula, & frueretur spiritali, & viuificâ doctrinâ Domini, ita exclamabat: *Et ubi posthac salutis spes nobis, quæ spernit à uenture nobis ipsos malis mancipamus?* Si tanta fuit vis mali dæmonis, ut euerteret, ac peruerteret Apostolum, qui prodigia operabatur, semperque superabat vitam, & iuxta fontem debebat sanctitatis, inuiduos comes Saluatoris, quam expectare salutem possunt, qui penè simul & viuere, & vitijs se tradere incipiunt? Ibid.

Cum hac fructuosè dici pro concione semper possint, & plura de tali argumento habeat hoc Caput, diligenter perlegere illud, & omnem illum prædicandæ occasionem studiosè captare, ardens Ecclesiasticus debet.

Sanctissimus hic Martyr tametsi sciret, quàm insensatos haberet hæreticos, & ubique sibi ab illis adornari insidias, non propterea officium suum inquisitionis prætermisit, aut remisit quidquam de studio extirpandi illos. Non fuit ex ignauis illis, & pusilli animi hominibus, qui in periculis censent quidquid

putatur periculosum, & omne illud, quod fortiter accidere potest, tanquam certum, præsentaneumq; discrimen timent. Abrah. 17. o.

O quantum hic aberat à muliebri quorundam delicatolorum mollitie, qui cum nullum vnquam ex ieiunio incommodum acceperint, aiunt ieiunare non posse, ne abstinentia capiti, aut stomacho nocuumtum adferat, & somnum adimat, & valetudini officiat: Cum ille ieiunio ita corpus suum emaciasset, & vires extenuasset, ut os ad comedendum aperire amplius non posset, neque tamen à ieiunandi consuetudine prorsum desisteret? Mollicillos istos tali verborum sale perficit S. Bernardus: *Delicata nimis medicina, prius alligari, quàm vulnerari, emplastrum adhibere, ubi casura non est.* Ibid.

Quantæ abstinentiæ fuerit Sanctus Petrus Martyr, id ex eis, quæ in Centos. 2. Tomi, in eius laudem annotauimus, videas. Qui verò tantus cultor fuit ieiunij, quid mirum, quod tam fortiter fidei hostibus restitit, ut de vita decedere maluerit, quàm fidei propugnationem deferere. Ieiunium enim tam est forte, ac validum scutum, ut Christus ipse, ac si vires alias nullas habuisset, illud sub mortis horam arripere, eoq; se contra hostes suos tutari voluerit. PPP. 254. o.

Quærebatur aliquando apud Deum pro nobis crucifixum S. Petrus Martyr, quod murmura patereat, grauesq; iniurias à maleuolis hominibus acciperet. Quod illi responsi datum ab eo, qui non quiescimus iniuriam, sed ignominiosissimam mortem pro sceleralis exceperit, vide in Centonibus 2. Tom.

Quod omnibus sanctis communiter euenit, ut pene toti sua bona ignorent, quod est apud Magnum Gregorium, id B. Petro Martyri accidit, qui si se sanctum esse nouisset, etiam hoc conscisset, iustos esse signa, in quæ mali linguarum suarum iaculis collineent, & in hoc positos esse, ut maledicentiæ improborum sint exposui.

Tomo primo 467. o.

Habent viri boni, quod Sol, & Luna, illustrissima mundi lumina. Nihil agunt hi. Serenissimi siderum Principes, nisi ut orbi terrarum toti, partibusque illis omnibus præsent, ac prosint. In hoc toti sunt, tanque effluuium, & enixè rebus attendunt subditorum, ut perpetuo, celerrimog; motu feruntur ad omnia officia, quibuscunq; vtilitati earum commodare possunt. Fit ut ex occultis naturæ passionibus non nihil deficiant, aut laborent, aut insolens aliquid committant, statimq; omnium oculi, atq; ora in

eos conuertuntur. Seneca lib. 7. natural. qq. c. 1. in hanc rem sic ait: *Solus spectatorem, nisi cum deficit, non habet. Nemo obseruat Lunam nisi laborantem. Hac tamen non annotamus, quamvis Ordo seruatur. Si quid turbatum est, aut prater consuetudinem emicuit, spectamus, interrogamus, ostendimus.* Planè id bonis omnibus plerumq; accidit. Sunt illi athlantes mundi, eumq; suis precibus, & meritis sustentant. (Abrah. 156. o.) *Reuera fulcrum generis humani iustus est,* inquit Philo Iudæus in lib. de migrat. Abrahæ. Et rursum: *Quod columna in domo, mens in antro, hoc in humano genere homo iustus,* Ibid. 157.

Sed cum sancti suas in hac vita habeant animi ægritudines, nunq; alacrius nunc segnis aut remissius agant (nulla enim quamuis perfecti hominis anima tam est harmonicum instrumentum, ut semper sint iuste contentæ eius fides, & non aliquando vel aliquantum dissonent nerui, ut habes PP. 458. o.) si minimùm eos deficere, si vel nonnihil laborare, aut ab ordine vel culmum latum declinare contingat, ex tempore videas, qui notent, spectent, interrogent, & quod peius est, digito intendo, ut plurimi videant, ostendant, quodque pessimum est, bona, vel certè dubia in partem deterioreu ceu mala interpretentur, perq; domos, & compita circumferant.

O quàm mali homines, qui mala hominum aliorum etiam parua facilè notant, spectant, alijsq; ostendunt! O quàm parùm Christiani, hoc est, Christi imitatores sunt, qui tales!

S. Lucas 18. c. ait: *Assumpsit Iesum duodecim.* Id apud Matthæum sic habet: *Assumpsit duodecim Discipulos secretò.* Cur eos à via, & turba hominum, qui sequebantur, abduxit, ut seorsim illis vel in aurem loqueretur? Futurum erat, ut Salome Mater Iacobi, & Ioannis veniret, & ex filijs pro filijs prima subsellia imprudenter peteret, ac propterea increpanda esset ambitiosorum Discipulorum iuperbia. Ut ne istorum duorum germanorum infirmitas, & arrog. nua palàm fieret, ex hominibus se propripuit. suolq; Discipulos abstraxit, ne extraneis ista innotesceret ambitio, quæ seipsam iam iam proditura erat. Ita ferè Chrys. Romus Tomo primo 251. o. Benè ergo dixi, quod parum habent ex Christo, & Deo qui aliorum leuiter ostendunt, & in publicum offerunt errata. Immo plurimum ex malo dæmone habent, suntq; illius Prophetæ.

Ut hoc exponam, notandum ex Epist. 58. S. Pauli ad Augustinum, varia esse Prophetarum genera.

Nam alij futura prædicunt, ut Isaias c. 7. Conceptionem Filij Dei ex virgine. Alij præterita, ut Eliseus simoniam Giezi 4. Reg. 4. Alij prophetias recitant. Sic 1. Paralip. c. 25. *Magistratus exercitus segregauit filios Asaph, & Prophetarum in cubiliis, & salteribus.* Alij dicuntur prophetare, quia laudes Dei canunt. Sic Num. 11. aiebat Moyse: *Quæ tribuas mihi, & omnia populus propheta, hoc est, Deum laudet?* Est quoq; prophetare idem, quod docere. Vnde 1. Cor. 14. dicitur: *Æmulamini spiritualia, magis autem ut prophetetis, id est, doceatis.* Et Act. 13. *Erant in Ecclesia Prophetæ, & Doctores.* Item prophetare est exercere officium prolocutoris, unde Exod. 7. dicitur: *Aaron erit Prophetæ tuus,* id est, prolocutor. Est deniq; etiam Prophetæ, qui aliena refert, sicut Saul, qui *prophetabat in medio domus sua*, ut dicitur 1. Reg. 18. v. 10. Hæc ferè ille, qui à S. Hieronymo accepisse videtur, quod de Saulis prophetandi modo affirmat, de quo S. Hieronymus 1. qq. in 1. Reg. sic habet: *More arreptitiorum prophetabat, & prophetaffe suum in hoc loco nihil aliud est intelligendum, nisi aliena refalisse.*

Ergo qui aliena errata etiam non omnino palàm, sed priuatim in medio domus suæ referunt, prophetæ sunt, sed dæmonis. Quid ergo qui in medio foro narrant? Etiam dico plusquam aliquis ex illo Saulis Ordine propheta. Prophetæ sunt, qui & præterita referunt & futura sed mendaciter, & pernitiabiliter. Præterita narrabant, qui autores erant illius famæ, quæ ad Dauidem peruenit, & sic habuit: *Percussit Absalem omnes filios regis, & non remansit ex eis saltem vnus.* 2. Reg. 13. cum tamen solùm Abialonem trucidasset Amnon propter illatum sorori flagitium. Futuræ prælegebant quædringenti circiter viri, quid Achab regi Israël 3. Reg. 22. prædicebant: *Ascende in Ramoth Galaad, & dabis eam Dominus in manu regis.* Hi mendaces dæmonis mendaces prophetæ erant. Ad talium prophetarum gregem spectant, qui aliena mala vel præterita memorant, vel quæ futura somniant, aut suspicantur, narrant.

At si ii, qui proximos suos temerè iudicant, sunt quidam secundi Luciferi, Deique iurisdictionem sibi usurpare, & autoritatem per tyrannidem occupare tentant, ut habes Abrah. 125. o. quo loco eos reponemus, qui etiam alius iudicant, quæ temerè iudicant?

Aliud habeo dignum notatu, quod Saul vnus ex illo maledicorum prophetarum ordine, non qualiscunque dæmonis, sed mali dæmonis propheta fuit.

se fertur. Sic enim habes vbi suprà: *Inuasi spiritus Dominus malus Saul.* Spiritus fornicationis Amodeus, spiritus superbiæ Lucifer, spiritus auaritiæ Mammon, & quidquid id genus spirituum, mali spiritus sunt, sed hoc mali nomen videntur non mereri, si cum iis spiritibus comparentur, qui faciunt prophetas de aliis malè loquentes. Qui fornicatur, peccat, sed in corpus suum. 1. Cor. 6. 18. Qui manè consurgunt ad bibendum vinum, & fortes sunt ad miscendam ebrietatem, & hi peccant, sed *sua corda grauant crapulâ*, Lucæ 21. infirmitatesque sibi, & mortem celeriores adferunt, quia *in multis essu eris infirmus*, & propter crapulam multis obierunt, Ecclesiæ. 37. 34. Auarus, qui diuitiarum immodico tenetur amore, *animam Genalem habet*, verum suam, Ecclesiæ. 10. 10. Sed eiusmodi prophetæ, qui aliena mala referunt, alius noxi sunt, & famam adiungunt, quam nonnulli vitæ nihilo interiorum æstimant.

Sed quid faciemus prophetis istis tam perniciosiss, quos spiritus Domini malus si non inuasi, inspirat tamen, si forè ad nos veniant, & mala nobis aliorum referant? Sepiamus aures nostras spinis, & non demus fidem iis, quæ dicunt.

Sic fecit Pontifex Sanctissimus Gregorius Magnus. Illius ætate quidam Constantius Episcopus Mediolanensis malè audire cœperat, sic vt fama increbrescens ad ipsum vsque Pontificem Maximum peruenerit. Sollicitus de subditi salute supremus Pastor literas ad eum dabat consolatorias, & monitorias, quarum hæc ferè summa. Quod antiquus humani generis inimicus te linguarum iaculis per homines maledicos confingendum putârât, id relatu multorum pridem accepi. Tu inter hæc solum Dei de te districtum iudicium time, & ad cor semper recurre proprium, quem enim conscientia sua defendit, is & inter accusationem liber est, vt & liber sine accusatione esse non potest, quem illa sola accusat. *Hæc de re vide Persoche 4. & ser. de prodisione Iuda Tom. 1.* Tum hoc tibi persuadeas velim, non me, non alium quemuis cordatum esse, qui linguosorum istorum criminationibus vel tantillum moneatur, vt propter eas vel suspicari sinistrum quid de te incipiat. Absit enim à Christianorum iudicio, inquit, *vt ea, quæ de te maledicorum rumoribus conficta sunt, credamus in qualemcunque modulum suspicionis adducere.*

Quid verò si persona grauis, & fide digna narret quidpiam, quod vel viderit ipsa, vel ab his, qui videntur, certoque sciunt, acceperit, nonne fidem

dabimus? Absit à Christianorum iudicio, vt talia etiam à talibus extrâ iudicii locum dicta credamus. Cur istud? Quia ex sacri eloquii testimonio habemus, quod maiora mala, cum fortasse dicuntur, credi non debeant. Quale illud sacri eloquii testimonium? Sodomitæ, ac Gomorrhæi homines pessimi erant, eorumque flagitia tam turpia, vt & foetore terram implerent, & clamore coelos attingerent, atque inde vindictam in suos autores deprecarent. Et quid Dominus noster? Crediditné exemplò clamoribus, qui de consceleratissimorum istorum improbitate ad ipsum ascendebant? Id ex eo intelligeris, quod dixit quando illos clamores aliquamdiu audiuit. Quid enim ait? *Descendam*, inquit, *vt videam utrum clamorem, quem audiui, opere compleuerint, an non est ita, vt fecim.* Gen. 18. 21. Exclamat in hæc S. Gregorius! *Quo descendet Deus, vt quæ essent facta, cognosceret? Aut quid non in, quo ubique est, scires?* Qui ergo aiebat Deus, qui & ubique erat, & omnia sciebat, descendam vt videam? Respondet Magnus Doctor, hoc ideo dixisse, *vt nostra ignorantia exemplum discretionis daret*, quod doceret, quomodo deberemus mala grauius audita non credere, quando & ipse se dicit, ad cognoscendum descendere, de quo omnibus liquet, quod etiam non descendens omnia sciret. Hæc ferè ille lib. 6. Epist. 14. c. 178. Addo. Si omniscius Deus non statim, vt videtur, credebatur tantis clamoribus, quos ipsa flagitiosorum hominum scelera edebant, quis facillè credat incertis rumoribus, quos odium sæpè, & maleuolentia de solis suspitionibus excitat?

FESTA MAIL.

De Sanctis Philippo, & Iacobo.

Vide commune Apostolorum infra.

De Sancto Antonino Archiepiscopo Ordinis Prædic.

Ceo Sacerdos magnus, qui in diebus suis placuit Deo, & inuentum est iustum. Canit hoc elogium Ecclesia cuiuslibet Episcopo, qui rectè, laudabiliterque Sacerdotale suū procurauerit officiū velut diceret: En tibi Sacerdotè eximium, qui se Deo probauit, quoad vixit, cuius cum ad trutinam visa vocaretur, reperta est iusta, & salis,

olis, quæ laudem, & laurum promereretur perpetuam.

Apertè in sanctum Antoninum cadere ea verba satis testatur facit Ecclesia, quæ illi ea singulariter etiam occidit. At pictores, si quid eorum ad hanc rem valet auctoritas, idem comprobant. Delineant in Antoninum trutinam manu alterâ præferentem. Occasionem ita pingendi dedit quidem aña historia, sed mihi etiam dicere velle videntur: *Ecce Sacerdos magnus, qui iumentum est iustus, & tam iustus, ut iustitiæ insigne trutinam ubique circumferat. Sed quomodo magnus, qui cum Antonino ante dictus esset, quando baptizatus, dein appellatus est Antoninus, quando religiosam togam induit, idq; propter pusillam corporis staturam? Parvulus homulus fuit, si de corporis mensura illum arbitreris, sed magnus in diebus suis. Quid est magnus in diebus suis? Respondet Innocentius III. Pontifex Maximus: Non tam in diebus temporum, quam in diebus virtutum, singula namque virtutes sunt singuli dies, qui mentem illuminant.* PPP. 293. c. 2.

Itaque si quæras, qua in te magnus fuerit ille alioquin pauxillo corpore Antoninus, respondebo, magnum fuisse in diebus non volubilis, & variabilis temporis, sed suis, hoc est, illustrissimarum virtutum, quæ cum illo propemodum infinitæ fuerint, magnitudo eiusdem etiam propè infinita fuit.

Isaias c. 65. ait: *Non erat tibi amplius infans dierum, & senex, qui non impleat dies suos*, hoc est, non erit posthæc infans vetulus (vetulum enim scriptura hominem dierum vocat) neque vetulus infans, non enim implent dies suos, qui infantes decedunt. Sed qui hoc vel nuntijs, vel promissi? quid nouæ, & inauditæ locutionis?

Sunt infantes quidam vetuli, sunt & vetuli quidam infantes. Qui multum ætatis in tempore vixerunt sine probitate, longæui pueri, siue vetuli infantes dicendi sunt, ut aiebat Philo ibid. 287. c. 2. Homines improbi, & scelerati sunt pueri, infantes adeo quoad eam ætatem, quæ præcipua est, & ex virtutum diebus constatur, atque ex meritis, & officijs Deo exhibitis crescit. Qui absq; probitate, & pietate consensit, idè absq; vita vixit, & vitæ sine annis habet, & sine multis diebus longævam ætatem, nec enim quidquam est vita, cuius studia Dei laudi, gloriæ, cultui non dicantur. Declarat hoc mox Propheta inquit: *Puer centum annorum morietur.* Quis ille tam annosus puer? *Pecator centum annorum.* Pecator ergo tamen, quod ad corporis annos attinet, decrepitis sit, Dei tamen æstimatione, & coeli cal-

culacione velut recens natus infantulus est, verè enim viuere est sanctè, ac meritorè viuere, & qui abundat virtutibus, ille multorum dierum homo dici potest, tamen ætatis corporalis dies non multos numeret. Ergo veterani infantes sunt, qui magni in diebus non temporum, sed suis, sed virtutum, sed meritorum, & operum bonorum. Ex his veteranis infantibus fuerunt Ioannes Baptista, Nicolaus Episcopus, Dominicus, Thomas Aquinas, Samuel, qui ministrabat ante faciem Domini, quando puer, 1. Reg. 2. & sanctissimus Florentinorum Archiepiscopus Antoninus, qui etiamnum puer sacras ædes, & Conciones tam deuotus quotidie adibat, ut totius ciuitatis in se ora, oculosque conuerteret. Ibid. 292. c. 1. & 2.

Zachæum mihi videre videor, quories Antoninus animo occurrit, tanta est morum similitudo, quæ hic illum expressit. *Zachæus staturæ pusillus*, ut est apud Lucam, siue nanus, ut Ammonius Alexandrinus affirmat, erat: Et Antoninus tam parvulus erat, ut Antonij nomen nimis magnum illi esset, adeoque Antoninum vocandum putarint, qui Christo militem adlegerunt. Zachæus ascendit in arborem sycomorum, siue ficum fatuam, ut Christum videret: Antoninus crucem (quæ per ficum fatuam, Augustino ita exponente, significata, & gentibus, ut Paulus aiebat, aulritia fuit) excepit, cum religiose vitæ genus suscepit, ut Christum sequi, & consequi post hanc vitam posset ubi illum æternum beatus videret. Zachæus dimidium bonorum suorum dedit pauperibus: Antoninus omnia sua erogabat in pauperes, calices, utensilia tum sacra, tum domestica, ipsa adeo conspicienda, quibus ad legendum utebatur. Parum dixi. Etiam commodatò accipiebat ab alijs, quibus pauperiem inquam leuaret, postquam sua omnia dissipasset. Romam Florentinorum legatus ad Pontificem missus, cum propius ab Urbe in præterem incidisset, totum pallium suum ei dedit, oppidò prolixior, quam Martinus, qui dimidium chlamydem dare satis putauit. Zachæus filius Abraham dictus fuit, quia ut ille filium, & hæredem obtulit, ita hic substantiam, & hæreditatem. Ita Chrysostomus apud Nouarinum. Maiore igitur iure dici filius Abraham potuit Antoninus, qui non substantiam, & hæreditatem tantum, sed etiam seipsum Domino obtulit, triplicisque voti insolubili nexu adstrinxit, & propriam suam voluntatem gladio obedientiæ Deo victimâ mactauit, &c.

Deus bone quantum fugit Antoninus, ut Archiepiscopatum Florentinum effugeret, quam alij digni-

tatem

ratem velis, quod aiunt, & remis prolequebantur, ut assequi possent! At si quidem *bonum opus desideras, qui Episcopatum desideras*, 1. Tim. 3, qui fugit tamen, vitat onus oneribus alijs omnibus grauius. Quantum enim distat cælum à terra, tantum differt molestia, quam sustinent Prælati, ab ea, quam patiuntur subditi. PP2. 561. o.

Die noctuq; astu crebar, & gelu, fugebatq; somnum ab oculis meis, sicq; per viginti annos in domo sua seruauit tibi, dicebat iuste iratus Iacob inhumano focero suo, Gen. 31. ac dicere potest quisquis rationales oues curandas suscepit. Nemo enim alius insomnes noctes ducit, nemo alius gelu, æstuq; vritur, nemo alius omnibus cælorum, hominumq; iniurijs est expostus, quam qui humeros suos grauiissimo imperandi oneri submitit. Ibid. Ut sanctus Cornelius *Episcopatum nec voluit, nec desiderauit, nec vult, & quidam fecit, & Episcopu fieret, sed ipse vni passus est, & Episcopatum coactus acciperet*. Ibid. 564. c. 1. Sic & B. Antoninus.

De Sancta Catharina Senensi, Virgine Seraphica Ordin. Prædicat.

Imile est regnum cælorum grano sinapis. Itanè grano tantillo inest aliquid simile regno cælorum! Quis tale quid suspicari potuisset? inquit S. Petrus Chrysologus. *Quarens in cælo, & in terra Dominus, nihil inuenit, nisi granum sinapis, in quo potens iam totam superna dominationis includat.* Quis non magis immani montium magnitudine, vel diffusi maris latè patentibus spatijs, vel auri opulentia, vel margaritarum diuite pretio adumbrandum regnum illud putasset? In exiguo tamen sinapis grano similitudinem regni sui Christus inuenit, ut nos doceret non spectare exteriora, non æstimare rem de his, quæ forinsecus apparent, et quod in minimis maior sæpè vis reperiri soleat, & magnam virtutum affluentiam aliquando reperiamus, vbi summam esse earum inopiam arbitrabamur. PPP. 396. c. 2.

Si tibi Catharina Senensis quinquennis puella occurrisset, crepundia, & nuces, & nugamenta, quibus oblectari ætas illa solet, videre apud eam putasses. Sed Angeli cernebant apud eam cælestis vitæ tantam similitudinem, ut manibus tam pretiosum monile exciperent, perq; scalas domesticas sur-

sum, ac deorsum ferrent, ut alij dulcet infantes ad oblectationem circumgestare solent. Inuissēs eam domi ægram, reperissēs in humili strato, dyroque & neglecto lecto decumbentem B. Raymundus Capuanus tamen illius confessorius inuenit eam aliquando non iam regnum cælorum quadam similitudine referentem, sed ipsum cælorum Conditorum Christum de facie representantem, &c.

Ita sit nonnunquàm, ut vbi minora, & pauciora speramus, ibi & plura, & maiora, & admiranda inueniamus. Ibid. 394. o.

Obseruiebat beatissima hæc Virgo ægrotanti cuidam mulieri, quæ gratuita illius obsequia non aliter accipiebat, ac si debitissima officia fuissent, eamque sibi ex sola misericordia ministrandi de turpi familiaritate non solum temerè suspectam habebat, sed etiam indignè, & improbè traducebat, infamabatque (de quo vide, quæ in Cent. 2. Tomi diximus) neque tamen famulari illi intermittebat, tamen etiam à parente sua grauiter increparetur, quod non destitueret eam, à qua tam turpiter proficinderetur. Ea pura, & pura Virginis misericordia fuit, quæ à benefaciendo non destitit, quamuis non solum nullam speraret ab infirma remunerationem, sed etiam mutuam acciperet, eamque multam pro beneficijs iniuriam. Quem spes remunerationis, & positum ob oculos lucrum ad benè agendum mouet, ille quæstus, & commodi proprii studiosus, nõ sincere amans vocari potest. Ibid. 397. o.

Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod minimum quidem est omnibus seminibus. Matth. 13. Si oculorum arbitrium de grano sinapis requiras, quid tam exiguum, quàm illud? Inuenit tamen in eo totius amplissimi cælorum regni similitudinem ille, cuius iudicium falli non potest. Itaque magnitudo, & præstantia rei non est alligata eius moli, sed virtuti, non enim de facie, aut aspectu, sed de pretio æstimatur. PPP. 237. o.

Ego sum Deus Abraham patris tui, dicebat Dominus ad Isaac Gen. 26. neque tamen angustiis limitibus dominium suum circumscripsit, quia vnus Abraham illi omnium intar erat, & tanti apud eum reputabatur, quanti alij homines. Ita ferè Chrysostomus. Hinc videas magnitudinem rei non in mole, sed in qualitate positam esse, alioquin & rude saxum paruo adamante præstantius esset.

Rebecca post diuturnam sterilitatem vnicum tantum partum habuit, satisq; felix fuisse, si etiam solum Iacob peperisset, quia hic illi pro numerosissima prole esse poterat.

Propterea fortunatior est, cui filius vnicus probus, quàm cui plurimi improbi. *Ne incunderis in filijs impijs, si multiplicentur, melior namq; est vnus iustus Deum, quàm mille filij impij*, aiebat Siracides Ecclis. 16.

Plùs potuit vnus Iosue, qui solis cursum stitit, quàm totus mundus. *Veniat omnis mundus magis autem duo, aut tres, aut quatuor, aut decem, & vnguis mundi, dicant, & faciant hoc*, inquit Chrysostomus.

Ismaël decem filios genuit, Isaac tota progenies Abrahæ fuit, & illum vocat, *generationes Abrahæ*. Vnius natiuitas nomen generationum habet, vt agnoscamus, magnitudinem rei non in multitudine, sed in bonitate sitam esse. Ibid. 239. c. 1.

Quadrimestra puellula, & quinquennium vix dum ingressa domus paternæ scalas mire, ac deire cœpit, perque gradus singulos adgeniculari, & Virginem virginum salutatione Angelicâ denenerari, idq; tam piè & ardentem, vt Angeli oblectari isto religioso erga Reginam suam officio, Catharinam, quæ illud exhibebat velut pro mutua beneuolentia palmis suis vrbane exciperent, perq; gradus illos sursum, ac deorsum veherent. Vbi mihi inuenias hodie talem in tali ætate pietatem, si etiam parentum, quorum est maxima rectè educandorum liberorum sollicitudo & vigilantissima cura, domos circumeas? Alios atque eheu nimis multos reperias, qui rudibus illis annis tam sint docti malè agere, rixari, probra dicere, minas, & pugnos intentare, ac si processioribus annis adulti homines essent.

Nempè ad peccandum ab vtero materno plurimi velut maturi viri prodeunt, quibus ad condiscendam rectè virtutem vix tota, eaque longè vita sufficit. PPP. 215. o.

Alter gemellorum, quos in vtero suo colluctantes sancta Rebecca senserat, *qui prior egressus est, totus in morè pellicis hispidus erat, vocatumque est nomen eius Esau*, Gen. 25. quod Lyrano, Abulenti, Oleastro, alijsque idem est ac *factum, consummatum, absolutum*. Tam pilosus erupit, qui primus, vt suo aspectu terrorem incutere videntibus posset, tam hispidus, quàm profectione ætate vir esse posset, tam rufus, ac si multo sanguine tinctus. Magnum certè hominis omnibus partibus absurti indurium erat, quòd cum tam densa, proluxaq; pilorum lanugine foras prodiret. Esau allegoricè peccatorem refert, cui sit tam pertinax cum virtute constitutus, quàm fuit diuturna illius erga fratrem suum Iacob simulas. Et quòd ab alio materna qualis quidam pro-

fectionibus annis vir exijt, eo significati fuerunt quidam, quorum est in primula ætate tanta peccandi peritia, quanta virorum aliàs adultiorum. Ibid.

Orabat quondam in templo Anna tam ardentem, quàm vehementer orabat filium, pro quo supplicabat. Os precantis Sacerdos Heli obseruabat, cumque illius tantum moueri labia videret, & vocem nullam audiret, *astimauit eam temulentam*, & hoc illi probum dixit: *Vsq;nequò ebria eris?* 1. Reg. 1. A quo astimauit temulentam? *Quia nimis morabatur morando*, inquit Abulensis. Indenè verò? Immo, *quid oratio breuiter sit*, inquit idem, præter communem morem est, moras trahere in oratione, multum temporis dare precibus, & cultui spiritus, talia namque perfundit, obiter, cursimq; plerumq; tractantur, quando non planè intermittuntur. Ibid.

O quoties ebria audiuisset Catharina, si quis Heli orationum eius arbiter fuisset! Cum diebus noctes dabat precibus, interq; domesticas aulinæ operas cum manu veru ad ignem versaret, tantus in anima eius à meditatione illius exardescere ignis, vt vi suæ corpus in aërem attolleret, ibiq; diuulsè inter cœlum, terramq; pendulum attineret, donec vtraque leca secum decernerent, quis eam deinceps contubernalem sibi haberet. Fugisses, credo, tantum ab arreptitia, Heli, nec iam vino, sed spiritu non bono plenam dixisses, si ab orationis ardore sursum agi, & pendere in aëre vidisses.

Multa habet præterea hoc Caput, quæ ad laudem huius Seraphicæ Virginis, & vtilitatem auditorum dicit pro Concione queant.

Qui ex vita Sanctæ, & Seraphicæ Virginis solum ea perpendat, quæ nos de illa in Tomi II. Indice de Sanctis magno verborum compendio memorauimus, vix absq; stupore leget tam multas, insignitæque gratias, quibus eam beneuolentissimus Deus, à quo diluere aliquantulum apud eam ratio cœpit, cumulatissimè ornavit. Mentior, nisi in maximam admirationem te rapiant, quæ ibi carptim ex innumeris vitæ eius gestis attigimus, nisi prorsum laxus sis, & omni sensu destitutus. Si ex altera parte videas, quantum illa pro Deo & fecit, & tolerauit, non tibi nimis noua accidet effusio Dei erga illam liberalitas. Erga eos namque est prolixior Dei munificentia, qui atacris, studiosisq; illi obseruiunt. Abrah. 129. o.

Ab Abrahamo ad hospitium inuitato Angeli mox admiserunt officium, dixeruntque: *Fac & locutus es, &c.* Gen. 18. Rogati à Lot, vt ad se diuerterent, respon-

responderunt: *Minimè sed in plateis manebimus*, Gen. 18. & vix multis precibus exorari permiserunt, vt hospitalitatem admitterent. Quid tam prompti ergà patrum, tam difficiles ergà confratrum? Abraham oppidò sanctior erat, pluribusq; & maioribus officijs eum honorem meruerat, quàm Lot.

Cum sancto sanctus eris, cum viro innocente innocens eris, Psal. 17. Innocens est, qui baptismalem nunquàm sordauit puritatem, sanctus qui eam contaminauit, sed lachrymis, & omni genere poenaliu operum rursùm diluit maculas, vt Petrus, Paulus, Magdalena, bonus Lathro. Cum sancto ergò sanctus, innocens cum innocente est Deus, quia quemlibet pro suorum meritorum mensura remunerat. Ibid. 130. c. 1.

Etiàm in futura vita retribuet *mihi Dominus secundùm iustitiam meam*, & secundùm puritatem manuum mearum retribuet *mihi*. Ita exponit Magnus Greg. dicens: *Quia in hac vita nobis est discretio operum, erit in alia pròculdubio dignitatum discretio*, & quò hic alium superat, illic retributione transcendat. Ibid.

S. Bernardus ait, illorum Seraphinorum, quos Isaias vidit, altero cœlestes, altero terrestres representatos, id est homines, quorum corpus in terris, animus, & conuersatio in cœlis est. Remigius Altisiodorensis illud cuiusdam Angeli ad Iesum Sacerdotem magnum sordidis indutum, *dabo tibi ambulantes de huius, qui nunc hic assistunt*, Zachar. 3. erantq; Angeli, sic exponit: *Dedit Dominus Filio suo de Angelorum numero ministros, quia sanctos suos adhuc in carne posuit similes fecit Angelis*, Unde Apostolus dicebat, *Minister paratus noster in cœlum est*. Verum ergò est, quod dixit Bernardus, habere Christum etiàm in terris quosdam suos Angelos, & Seraphinos. Seraphin idem est, quod ardens. Christus autem ad homines descendit, vt ignem sui amoris illis subijceret, per quem fierent ex hominibus Seraphini. *Ignem Veni mittere in terram*, siue hominum corda terrena, & quid volo nisi vt accendatur, (Lucæ 12.) vt vi illius, & vehementiâ colliquefacti homines transfundantur in Seraphinos.

Quærit, porro vtrâ Sanctus Bernardus, cur Deus homines, creaturarum rationalium faciliè, extemas, & vilissimas, in tam sublimem statum euehat, & Seraphinis cœlorum, quorum ordo est supremus Angelorum, exæquet? Respondet Doctor melissius, & ad Luciferum conuersus ait: *Vt tabescas amplius, & dolore torquearis, non qualescunque, nec*

inferioris alicuius ordinis Angelos, sed Seraphim posuit. Homo in Seraphim per ardentem Dei amorem transformatur, vt dæmon illum videns inuideat, & crudelissimè torqueatur. Nam cum is ex supremo illo Seraphinorum ordine in abyssum inferni prolapsus fuerit, absque intolerabili cruciatu videre non potest, quòd miser quidam è luto fictus homulus obtineat sedem beatiatis, ex qua ipse in putentissimam mundi sentinam pudendissimâ prolapsione decidit. To. 1. p. 295. b. Hinc accipio, quamobrem sœuus ille Orci lauernio sanctissimam Virginem Catharinam Senensem tam & mortaliter semper odit, & immaniter vexauit, non per se tantum, sed etiam per auxiliares suos famæ eius, & existimationi clam, palamq; detrahens, cum aliter incommodare illi non posset. Videbat illam adhuc paruulam à sanctis Angelis tanquàm curru ipsius Dei per aëra vehi, quos sibi velut ad obsequium, & reuerentiam adstare optabat, quando aiebat: *Sedebam in monte testamenti*. Isa. 14. Videbat tantam esse ergà illam Christi beneuolentiam, vt ad cellulam eius è cœlo descenderet, Psalmsq; cum ea Davidicos alternatim legeret, vt iam non duo Seraphim, quemadmodum apud Isaiam, sed Seraphinorum Dominus, & Seraphica Virgo laudes diuinas mutuo, vicissimq; celebrarent. Videbat illam ardentissimi amoris vehementiâ in Christum sic transformatam, vt ipsum non solum de coronæ spinæ regio diademate, verum & de facie referret. Cum inter horum aspectum recogitaret, se, quòd olim eidem Altissimo per turpem ambitionem similis esse voluerit, in sœdum despicabilissimamq; contumeliam deformatum, quomodo videre poterat, pauperem puellam hoc obtinuisse dignitatis, & in eum euectam statum, à quo ipse exciderit, & non inuidere, & quod inde sit, non odire, quam Deo tam charam cernebat?

S. Gregorius Nazianzenus Orat. 31. ait: *Quò puriorem cernit malus dæmon animam eò, cuius commaculare, atque inquinare contendit, quò sanctiorem, chariorem sponso suo Christo eam videt, eò fraudulentiùs persequitur, & tentat pertinaciùs, & conspuendæ illius pulchritudini contentiosius insistit*. PP2. 557. c. 1. Testari hoc beatissima Virgo Catharina Senensis potuit, quam cum validissimo animi proposito ad perpetuæ castitatis studium obfirmatam Orci lauerniones vidissent, sœdissimas nudorum viriùsque sexus hominum figuras induerunt, atque in eis tam nefandas commixtiones in secretiore pudicissimæ Christi Sponsæ cubili affi-

mulârunt, vt audire sit horror, atque ita repræsentârunt, vt etiam clausis, & oppositâ manu obruratis oculis eas cernere cogeretur. Sic vniuersim crudeliùs eos persequitur, quos studiosiùs, & accuratiùs Deo seruire obseruat. Ibid. 555. o. Vt meritò dixerit Cassiodorus: *Graviores insidias antiquis ad versarij tunc subimus, quando Dei dona suscipimus.* Ibid. 556. c. 2.

FESTA IVNII.

De Sancto Ioanne Baptista. Nato.

*Elizabeth impletum est tempus parien-
di, & peperit filium.* Processerat in diebus suis, & tam vetula erat Elizabeth, quando hunc filium suum concepit, vt erubesceret factus, quamvis legitimi gellare inditia, & grauari alienæ ætatis onere, quæ regendis liberis aptior esset, quàm creandis. Tantusque pudor propter longævam ætatem eam incefferat, vt totis quinque mensibus se occultaret, cum alius non sui temporis fructu tumesceret. Ità ferè S. Ambrosius apud B. Thomam in catena. *Quare in tam longos annos prorogavit Deus beneficium, quo hoc tam sanctum par coniugum exhilarare, & felicitare volebat? Mihi similis videtur causa ei, ob quam Sara concepit, & peperit filium in senectute sua, Gen. 21.*

Nam sicut hanc gratiam distulit Dominus in festam Saræ senectutem, ei que nonnisi iam decrepitæ filium dedit, qui totum mundum gaudio, domum paternam risu implevit, vt donum ex se aliquin pretiosum haberet etiam ex tardatione maiorem æstimationem. Abrah. 161. c. 1. Sic Elizabeth post diuturnam expectationem, & post desperatum iam omnem conceptum concessit vt mater fieret non cuiusvis filij, sed Ioannis, qui inter natos è mulieribus maximus suâ natiuitate omnes in admirationem rapuit, & lætificauit, vt carior esset, digniorque haberetur, qui longis desiderijs concessus.

Ita vt pretium cuique rei concilietur, concedi nisi post longam expectationem non debet, solet enim quod facild datur, facild vilescere, de que existimatione sua cadere. Ibr. 159. o.

Christus his, qui in domine eius credunt, dedit potestatem filios Dei fieri Ioan. 1. non autem statim esse filios Dei. Quamobrem? *Non statim fecit*

eos filios Dei, ne per ignauiam perdant gratiam, sed dedit potestatem, quò diligentiores fiant, nimirum vt tantæ dignitatis gloria cum differretur diutiùs, expeteretur auidius, & seruaretur cautiùs. Ita ferè S. Chrysostomus ibid. Vnde calcem illius capitis, atque inde perge ad loca ibidem subnotata, inueniesque plurima de hoc argumento alibi tractata.

Sanctus Petrus Chrysologus serm. 89. obseruat, quodd B. Lucas, vt extolleret Ioannis hodie nati gloriam, *Zacharia patris, & Elizabeth matris genus dixit, auos memorauit, satus locutus est, gradus digressit, dilatauit insignia, denique oratores magnos, & excellentes ingenio imitatus est, qui quoties illustrium virorum parant narrare virtutes, auos, atque nosque commemorant, & ad honorem præsentium accedat dignitas antiquorum, & laus patrum filiorum redundet ad gloriam.* Hæc ferè ille. Sed non est honorificum, & gloriosum à nobilibus, & gloriosis parentibus esse oriundum, nisi nobiliter viuas, & gloriosis operibus studeas, quisque enim suorum operum est filius. Abrah. 166. o.

Præmolam est, proauorum iactare titulos, aiebat S. Petrus Domianus.

Iosue filius Nun dictus fuit à patre, quamdiu ipse nihil præclare gessit, at simulac propriis factis clarescere cepit, perpetuò deinceps Iosue appellatus fuit, nullâ patris mentione factâ (quod doctissimus Arias Montanus obseruauit) quia iam suorum operum filius factus fuerat.

Iemini idem est, quod dextera: Dextera autem solertia, & sagacitatis symbolum est. Ergò Chusai, qui antea Arachites à patre suo nominari solebat, posthæc cum suâ dexteritate consilium Achitophelis dissipasset, ab illo egregio facinore cognomen Iemini accepit, alterumque à patre veniens nomen oblitteratum fuit, magis enim nobilitant præclara gesta propria, quàm sanguis illustrium auorû. *Mos Scriptura sacra ab studiis, tanquam à parentibus filios nominare,* inquit Euthymius. Ibid. 167. c. 1.

At si ab studiis propriis tanquam à parentibus nominamur, vtile aiebat, idque ex more scripturæ, quæ Iosue, & Chusai inde nominauit, possumus nobis nos ipsi magnificum per heroica facta nomen comparare, & excitare genus, ac familiam, nec quenquam contristare debet obscuritas, tenuitas, vilitas maiorum, ex quibus originem duxit. Abrah. 167. o.

Elizabeth Zacharia magnum virum genuit, Ioannem Baptistam. Ita canit sancta mater Ecclesia. Virum! Et magnum virum! Et quomodo illi clamabant,

bant, *quis putas puer iste erit?* quomodo item die octavo *generunt circumcidere puerum*, si vir, & vir magnus iam erat? Hi ex sæculi more ætatem ex tempore æstimabant. Ecclesia verò ut sponsa Dei loquitur, in cuius domo nulla est nisi meritorum, & sanctitatis antiquitas, & ille annis maior, qui meritis. PPP. 287. o. Et quoniam Ioannes adhuc in utero matris repletus spiritu sancto fuit, magnum virum illū mater genuit quia valde sanctum edidit.

Iacob antiquior Deo, quàm Esau fuit, quia ille pius, ac probus, hic verò *profanus*, ut Apostolus illum vocat, gulositati, aliisque vitiis deditus erat. Ibidem.

De Abraham, & Sara dicit scriptura: *Erant ambo senes, prouecti atque ætatis*. Gen. 8. Origenes, & Philo notarunt, hos primū à sacro scriptore vocari senes, cū plurimi plurimis sæculis eos superauerint, ut Seth, Enoch, Cainan, Mathusalem, Lamech, &c. *Neminem legimus hac appellatione dignum habuimus*, inquit Philo, *nam reuera senior non ex longitudine temporis, sed ex laudata vita putatur*. *Siquidem qui multum ætatis in tempore vixerint sine probitate, longæ pueri dicendi sunt*. Dictum verè, & pulchrè.

Paulus Philemoni dilecto, & adiutori nostro, & Appia sorori charissima, & Archippo commilitoni nostro &c. Phile. v. 1. & 2. Obserua in his cum B. Anselmo, quòd Paulus Appiam mulierem in medio duorum cōmilitonum posuit, & præposuit eorum alteri. Quo documento? *Vi videatur non sexus rationem habere, sed meritis*, inquit ille ib. 288. c. 1.

De sæculi more descendit, quòd Ieremias se numerum vocauit, quando vocabatur à Deo, ut officii prædicationis susciperet. Sed à D E O, qui aliter de ætate pronuntiat, audiuit: *Noli discere, puer sum*, Ierem. 1. virtus enim annos facit, & annos eos, qui sunt rudes ætate. Ibid. 288. c. 2.

Dicere ergò illi debuerunt: *Quis putas vir magnus iste erit?* Ætatis enim magnitudo non ex dierum numero, sed multitudine meritorum pensanda est, ille namque solū viuit, qui meretur, ille plures dies numerat, qui virtutibus præstat. Ibid. 290. o. *Habes in utroque hoc c. pulchra, & docta*.

Quis putas puer iste erit? Luc. 2. Magis extollere non potuerunt hi montani Iudæi Ioannem, quàm cū dixerunt, effari se non posse, quis ille, quantusque futurus esset. Artificiose namque Rhetorices solertia est, dissimulare, quid res quæpiam sit, ut sic magis amplificetur per tacitam exaggerationem. Abrah. 63. o. Sic DEVS Abrahæ di-

cebat, se futurum illius mercedem magnam nimis, nec tamen ullā comparatione magnitudinem illam exposuit, ut ita maiorem illi constaret admiratio- nem. Sic Daniel cū Babylonios cum leæna, cum vrsu Persas, Macedonas cum Pardo contulit Romanos cum nulla ferarum similitudine comparauit. Causa huius apud S. Hieronymum ea est, *Et formidolosam faceret bestiam, vocabulum tacuit, quod cū supra leonem, & vrsū, & pardum in tribus regnū posueris, Romanum nulli bestia compararet, ut tacite simul indicaret omni ferā magis ferus fuisse Romanos*. Sic & Propheta regius aiebat, magnam esse multitudinem dulcedinis DEI, quam absconderit timentibus se, Ps. 31. *quæ ideo absconditur, ut apertius declaretur*, ut ille ait. Ibid. 64. c. 1.

Innebant patri eius, quem velles vocari filium suum. Surdus ergò fuit Zacharias, apud quem stultè alioquin nutibus egissent, cū verbis uti potuissent. Idem vocabulum *κωφός* & surdum significat, & mutum, ut aiunt Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius. Rectè illud, nam & idem homo, qui mutus est, consequenter fit surdus, & cui lingua impedita est, eius *audisum quoque obstrui necessum est*, inquit Lactantius. Quamobrem illud? *Vi quia vocem emittere non potest, ne admittere quidem possit*. Vide hic admirabilem Naturæ prouidentiam, quæ sic humani corporis disposuit facultates, ut quo momento lingua promere verba desinit, etiam aures haurire nulla possint. Quo documento? Illo, ut discamus, quòd officia ab aliis frustra expectat, qui non præstat, & quòd dare debeat, qui vult accipere.

Cū res penè omnes, etiam sordidissimæ, & indignissimæ habuerint religiosum apud cæcos Gentiles cultum, sola cæca Mors neque venerationem habuit, neque templum. Quid ita? Quia & ipsa nemini vnquam detulit, nulli gratificata vnquam fuit, sed erga omnes tetrica & inexorabilis semper fuit. Non debuit ergò habere honorem ab aliquo, quæ nulli impendit. Sic & frustra peti debuit, qui quod debet, non soluit, inquit Glossa quædam. Vulneratum sibi cor ab vno oculorum sponsæ sponsus Cant. 4. aiebat. Cur vnus illum maxime oculus ex omnibus membris fauciauit? Oculus quia potest videre, & videri, illex, & index solet esse amoris, inquit Balduinus. Non habere membra cætera, quod oculi, qui mutò spectant, cū spectantur, & pares vices reddunt, intuitum intuitu excipientes. Hi ergò & indicant, & alliciunt amorem, qui aspectum

aspectu compensant, & obtutu merentur obtutum. Abrah. 91. c. 1. & 2.

Et inuenerunt patris eius, quem velles vocari filium suum. Fuisse etiam surdum, neque mutum tantum, id ex his verbis colligunt boni auctores paulò antè memorati. Quare linguæ, simulque auditus vsu orbatus bonus Zacharias fuerit? Respondet Theophylactus: *Mersit duo hac passus est, & quòd non audires, & quòd non loqueretur, quia enim non obedierat, condemnatur & surdus fit, & quia contradixerat, & sileat.* Abrah. 139. c. 2. Solet nimirum DEVS affinis, & analogia peccatis supplicia irrogare. Ibid. 138. o. Quare cur Deus ignem contrà naturæ conditionem densum ad vastandos turpes Sodomitas submittere voluit, respondebitq; Chrysostomus: *Erat iusta retributio his, qui natura subuerterant leges, feminas in masculis quærentes, & inuertatur & in eis natura ordo, & fiat eis naufragium ex igne quasi ex aqua.*

Per peccatum obliuiscit homo, iuxta illud Ps. 48. *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est serpentis insipientibus, & similis factus est illi.* Merito ergò capite minui posset, quisquis mortaliter peccat. Quamobrem? Quia capite solo à bestia distamus, & rescisso capite reliqui corporis truncus bestiarum corpori comparatur, & ideo sapientia arce sure fraudatur, qui sapientia non potuit tenere rationem. Ita S. Ambrosius.

Quòd vel Lamech, vel alius quis Cainum interfecerit, scripturæ litera non dicit, vterque est apud Burgensem. Sed cur scriptura non æquè Caini, atque Abelis mortem commemorat? Respondeo. Cùm iustitiæ Dei consuetudo hoc habeat, ut ex eo peccatori pœnam plerumque adornet, quò ille ad culpam vsus fuit, facillè est cogitare gladio periisse, qui gladio ferit, & superuacaneum fuit narrare, quod res ipsa loquitur.

Cuderat in corde suo Absalon cogitatus impios, consilia nefaria, machinationes sanguinarias. Itaque lanceis cor illud transfuerberatum fuit, quòd tam improba proposita aduersus optimum patrem conceperat. Ita ferè Abulenſis.

Multos in natiuitate Ioannis gauisuros Archangelus parenti eius denuntiabat. At si alii, siue ii cognati, siue vicini lætati fuerunt, quando Ioannes natus, quantam ex tali filio voluptatem parentes eius hauserint! Nam esse genitores liberorum sanctorum tanta est felicitas, ut humana cum illa certare, & comparari alia nulla possit. Abrah. 162. o.

Isaac idem est, quod risus. Senicula mater illius,

quando recens puerpera erat, inquebat: *Risum fecit mihi Deus, quicumque audierat, corridebit mihi.* Gen. 21. Merito autem à risu nomen accepit filius, qui tantam lætitiæ voluptatem peperit suis parentibus, meredè putauit Sara, gauisuros omnes quotquot illum natum intelligerent, quia tam sunt fortunati talibus liberis parentes, ut congaudere, & congratulari eis omnes possint.

Vehementer cupiebat Dominus, sed non nisi cōsentiente Moysè, occidere sacrilegum populum, qui per summam impudentiam diuinum cultum inani, & inanimi vituli simulachro exhibuerat. Vide autem quibus promissis Moysen in eam sententiam pertrahere voluerit. Si me dimiseris Moyses, inquebat, *& irascatur furor meus contrà eos, & deleam eos, faciam te in gentem magnam, hoc est, in generationem sanctorum, ut exponit Glossa interlinearis.* Non putauit efficacius Moysen permouere ad assentiendum posse, quàm si promitteret, vel leproborum, & piorum liberorum patrem facere. Plurima bona imprecatus fuit cæcus ex senio Isaac suo Jacob, & Brugenſi non satis ampla videtur benedictio, quam illi Gen. 27. v. 28. & 29. impertit. Quid ira? Non legitur, quòd Jacob fuisse benedictus à patre suo de propagatione hominum, inquit ille, tanquam putaret, perfectæ benedictionis exultationem non mereri eam, quæ non simul optet sanctos liberos.

S. Gregorius Nazianzenus mirum illud hac de re pronunciat. *Qui simul & multos, & probos, atque honestos filios habuerit, in fabulis fortasse reperias. Mihi maximum, & clarissimum esse videtur, felsectus in liberis.* Ibid. 163. c. 2.

Quanta ergò felicitas fuit Zachariæ, & Elizabeth, quòrum filius in vtero sanctificatus materno ab ipso Deo visitari meruit, & magnus fuit coram Domino, ac tam magnus, ut in summum summi Dei verticem suâ mans peruenire potuerit!

In Festo Apostolorum Petri, & Pauli.

Veni dicunt homines esse filium hominis?

Quærebat hoc ex discipulis suis Christus. Origenes apud S. Thomam in catena aurea vult hoc interrogasse, ut nos semper scrutemur, qualis opinio sit apud homines de nobis, ut si quid malè dicitur, occasione illius præscindamus? Hæc ibi. Sed quid si falsi aliquid de nobis comminiscantur? Dummo-

dò habeamus Deum nobis additum, dicta de nobis aliorum ne curemus. Abrah. 97. o.

Quod Abrahæ Dominus dicebat: *Ambula coram me, & esto perfectus*, hoc multis bonis auctoribus tale est, quale si dixisset: *Mihi solum attende, ceteros ne cura, labora ut mihi placeas, hominum gratiam bonam, malamque suscipe deque habe.* Nam si iustam offensæ causam nemini præbeas, hominum iudicia, arbitria, dicta contemnere potes, & benè contentus vivere, dum me contentum habeas.

Danid beatum illum dicebat, non qui non peccârit, sed cui Deus peccatum non imputârit. Cuius hanc reddit causam S. Pet. Damianus: *Omne enim, quod ipse nobis non imputare decreuerat, sic est, quasi non fuisset, ut qui illum additum habet, non habeat quod metuat.*

Sponsa nigram se dicebat, sed formosam, & de hac pulchritudine sibi gratulabatur. Sed quomodo formosa, si nigra? Et quid æquè deuenisset muliebrem faciem, ac atror? *Nigra sum iudicio mundi,* respondet pro illa Petrus de Aliaco, *formosa iudicio Dei,* cumque his oculis sim elegans, nihil curo, quòd mundo videar deformis.

De Lazaro mortuo dicebat Christus: *Eamus ad eum.* Sed quomodo ad illum, qui iam non erat ille? *Vivebat Christo & Deo,* inquit Theophylactus. Qui Christo vivebat, ut viuis haberi debebat, quanquã aliis mortuus esset.

Ut Deo quidam viuunt, qui hominibus mortui, sic & hominibus alii nonnulli viuunt, qui Deo mortui. Danid de huius sæculi quibusdam diuitibus dicebat: *Dormierunt somnum suum.* Ps. 75. Dormisse somnum suum idem est, quòd mortuos obisse mortem suam. Itaque mortui erant, priusquam morerentur. Omnino. *Bene somnum suum dormiunt seculares viri, quia licet sæculo vigilent, Deo dormiunt,* inquit S. Ambrosius. Ibid. 99. & seq.

Vos autem quem me esse dicitis? Quæsierat Dominus ex Discipulis suis: *Quem dicunt homines esse Filium hominũ?* velut aliis verbis dixisset: *Quam in mundo existimationem obtineo? Quid de me vulgò dicitur? Quid de vira, deque miraculis meis in foro, & per compita loquuntur? At illi dixerunt: Alii Ioannem Baptistam te affirmant, alii autem esse Eliam contendunt, alii vero Ieremiam, alii unum ex Prophetis esse volunt.* Cum hæc ille audisset, nihil quidem miratus fuit tot capitum tam varias esse sententias, conuersus verò ad Discipulos suos ait illis: *Vos autem quem me esse dicitis? Quodnam est vestrum de me iudicium.* Quæ vestra de meo Patre

sententia? Quo me genitore natum censeatis? Quid est, quod Dominus noster, qui eo consilio iudicium de se aliorum exquisierat, ne quis in agnitione illius hallucinaretur, aut erraret, cæterorum opiniones suscipere deque habuit, & solam Apostolorum valere sententiam voluit, cum ait: *Vos autem quem me esse dicitis?*

Hanc mouit, & soluit quæstionem S. Ioannes Chrysostomus, sic ex Christo ad Apostolos dicens: *Nullam imperiti multitudine rationem, vestrum meorum præconum habeo. In vobis res humana mutant, in vobis periclitantur. Et quemadmodum vestra cognitio publicum mortalium beneficium, sic vestra infestia totius orbis detrimentum, idcirco vos quemnam me dicitis?* Destinati erant Apostoli Principes Ecclesiæ, Pastores gregis dominici, atque in his Petrus caput omnium Christi fidelium. In illis, post Deum, collocata erat veritas, & recta cognitio reconditorum legis nouæ mysteriorum. Postposito igitur totius orbis reliqui iudicio, solam Apostolorum de se requirit sententiam, ut ex qua seu vera, seu erronea cæterorum omnium vel rectum, vel finistrum penderet arbitrium. Dum capita, superior, relique modò rectè sentiant, errorem subditorum meruere non possumus, nec debemus. At si Principes hallucinantur, quid aliud timere possumus, quam ne falsâ opinione imbuant etiam eos, quos susceperunt gubernandos? PP2. 519. c. 1.

Tanta nempè est vis, & efficacia exempli, ut plus videatur liberum suâ tyrannide opprimere arbitrium, quam mouere voluntatem. Ibid. 518. o. *Ad finem istius cap. adscripsi alia ex Tomo 2. loca, unde plura mutuari possumus, si de hoc argumento differrere apud auditores foret placeat.*

Quòd vna vilis ostiaria ancillula Petro mentienti, & negandi occasionem præbuit, ob hoc ille postea etiam pientissimis mulieribus, interque has etiam Magdalene, vera nuntiantibus credere noluit. Merito illud: Nam quod semel exitij nostri causa fuit, semper timeri tanquam suspectum salutis nostræ instrumentum debet. PP2. 552. o.

Postquam Laban Iacobem sæpè iam circumuenerat, & mercedem eius decem vicibus mutauerat, voluit ab illo emigrare, stultitiam se arguendum arbitrans, si fidem deinceps haberet homini, à quo tam crebram fraudem passus fuerat.

De Ephraim ait Oseas 7. *Factum est quasi columba seducta non habens cor.* His verbis hominum de illa tribu simplicitatem cum imprudentia coniunctam notare voluit. Si causam requirit, ob quam Ephra-

im cum excorde columba confertur, ipse eam statim Propheta adfert, cum subdit: *Ægyptum inuocabant, ad Assyrios abierunt; inquit Pelusiora. Nullos habuerunt Israëlitz infensiores hostes, quam Ægyptios, & Assyrios. Stultè ergò fecerunt, quòd eorum opem positi in angustijs requisierunt.* Ibid. 552. c. 2.

Ab Ammonitis in supremam necessitatem redacti Israëlitz strenuum ducem Iephte implorârunt, ut is exercitus moderationem susceperet, velut certi de liberatione, si talem haberent belli imperatorem. At ille cum stomacho respondit: *Nonne vos estis, qui odistis me, & eiectistis de domo Patris mei?* Iud. 1. ubi Lyranus: *Non statim credis eis propter ea, quæ passim fuit ab eis.* Ibid. 553. c. 2.

Putârunt quidam non contemnendi autores dæmoni animam lobtis commendatam, ut eam tanquam Angelus quidam custos tureretur, cum ei dictum fuit: *Animam illius serua;* Iob. 2.

Verùm Olympiodorus ait: *Non id Deus mandauit diabolo, ut pro Iobi anima salute excubaret?* Quidni? Respondet: *Nam quis tandem hostem à bene merendi suapte sponte, ac naturâ abhorrentem tuenda anima præfesset?* Sic noli commodorum tuorum curam illi credere, quem exitus tui cupidum venatorem nosti. Ibid. 554. c. 1.

Quanquam Saul Dauid pro ingentibus beneficijs plurimum se deuinctum cum lachrymis fassus esset, & suam cum illo amicitiam validissimè redintegrasset, Dauid tamen, & *Viri eius ascenderunt ad suorum loca.* 1. Reg. 24. Quamobrem? Quia non crediderunt verbis Saulis, cuius infidelitatem, & instabilitatem, & odium toties fuerant experti, &c. Ita Carthusianus. Ibid. 554. c. 2.

Cum eatenus finis boni, quatenus à malè agendi occasione procul positi, debemus illam sic vitare, ut etiam Angelos humanis lineamentis tectos fugiamus. Abrah. 118. o.

Petrus bonus erat, quamdiu in collegio Apostolico posuit, simulac in aulam, & atrium Principis Sacerdotum incidit, Christum negauit, factus latro in domo Caiphæ, cum latro factus sit Petrus in cruce, ut ait Sanctus Drogus. Si Petrus aulam fugisset, effugisset negationem. Tanti refert vitare occasionem.

Summates Iudæorum decreuerant, neci dædum Christum, cauerant tamen, ne hoc in die festo fieret. Fortè cum à concilio, ubi mors Christi constituta erat, digressi sunt, hoc alter alteri quàm uenixe commendauit. *Non in die festo.* Et nihilominus in

parascue, ut est apud S. Ioannem c. 19. v. 14. Hoc est, in ipsa ad magni festum preparatione, in crucem actus est. Qui factum? Respondet Chrysostomus: *Quanquam ita statueretur, ut ne occideretur in die festo, non tamen expectauerunt, sed inuenito proditore occasionem arreperunt.* Facit hoc occasio, ut maximè faciamus, quæ minimè antè uoluimus.

De Lot dicitur Gen. 14. *Habitabat in Sodomis.* In ea uerba sic ait Origenes: *Alia eius benè gesta non legimus.* Ceterà à charitate in pauperes, ab hospitalitate ergà peregrinos luculentissimè illum Sacra Scriptura tum uetus Moysis, tum noua Pauli commendat. Quid ergò sibi uult illud Origenis, quòd alia facta sancti Lot non nouimus, quàm quòd in Sodomis habitauit? *Sodomitæ pessimi erant, & peccatores eam Domino nsmu.* Quòd ergò inter eos vixit, qui quàm malo exemplo, tam magno numero ad peccandum præbant, & inter promptas, eccandi occasiones constantiam tenuit, id tam stupendum opus fuit, ut alia eius facinora, quantumuis præclara, & illustria, omnia obscurer, ac uelut oppanso uelo tegat. Benè ergò dicebat Origenes, benè gesta sancti Lot alia non nouisse, quàm quòd in Sodomis habitauit, nam gesta illius quæcunq; alia in magnis, & memorabilibus operibus recenseri non possunt, si cum eo componentur, quòd iuxta ignem non incaluit, proximè niuem non refriguit, inter medios obsecanos castus perdurauit.

Agari fugitiuæ apparuit Angelus in solitudine, quæ postquam ab eo solatia, monitaque varia accepisset, ait: *vidisse posteriora eius, quo uisa fuerit,* Gen. 16.

Quomodo potuit videre posteriora eius, à quo videbatur? An fortè à tergo Angelus præferebat oculos, ut sic posteriora uidentis se videret? Viderit illam Angelus antè quàm videretur, & loqueretur, simul autem loqui, & obuertere tergum cepit, itaq; posteriora vidit eius, à quo uisa fuit. Sed cur illi dorsum obuertit hominis figuram indutus Angelus? *Ad nodum, & puritatem docendam ita obuerso vultu loquebatur solus cum sola muliere in eremo,* inquit Iernandus. Poterat Angelus os, oculos, vultum totum mulieri solitariæ sine periculo exhibere, voluit tamen secus facere, ut vir, & mulier, quos ad colloquendum in loco priuato, & solitario necessitas cogit, non oculos oculis misceant, cum misceant Sermones, idq; propter occasionis periculum, postquam etiam Angelus noluit de facie agnoscere ab ancilla, quacum uerbis communicauit. Si

Angeli

Angeli tam sunt cauti, qui tam securi, cur homines periculo expositi non timeant? Ibid. 119. & seq.

Quo tempore Petrus seruabatur in carcere, fiebat oratio ab Ecclesia sine intermissione ad Deum pro eo. Refert Lucas Act. 12. S. Ioannes Chrysostomus ait, non temere scripsisse Lucam, preces pro Petro assidue ab Ecclesia fuisse, sed ut à nobis intelligeretur, quantam vim habeant preces in celo, et à periculo Petrum, et Paulum eripiant, Ecclesia columnas, Apostolorum Principes, terrarum orbis mentia, commune totius terra, marisque propugnaculum.

Omnis apud Deum plurimum valet oratio, sed assidue, & quæ fit sine intermissione; ea illum magis caput, & subigit. PPP. 280. o.

Viginti annis deprecatus est Deum Isaac pro Rebecca vxore sua, siue ut alia litera habet, multiplicaret preces, cumq; tam pertinaci orandi contentione in validissimam pectoris diuini arcem arietaret, nec de animo quidquam remittebat in tam diuturno obsecrationum conflictu, nec interpeſcebat aliquando illius feruor inter precati assidue, tamque longa certamina, quare & illustre sui laboris consecutus est præmium, nam exaudivit eum Dominus, et dedit conceptum Rebecca, & Isaac filium obtinuit, Deus qualem, & quantum? Verbo, Iacobtem. Ibid. & seqq. ubi multa pulchra de efficacia assidue, & pertinacis orationis.

De Commemoratione S. Pauli.

Vide supra de illius Conuersione.

FESTA IULII

De Sancta Maria Magdalena.

Antus Lucas postquā narrasset curatum à Christo seruum Centurionis, & redanimatum filium viduæ Naimiticæ, hæc subiungit: *Eecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, &c.* tanquam dixisset: *Op-pidò grandius miraculum vobis referam. Quale nam illud? Mulieris conuersionem memorabo, quæ vestium luxui, & impure uitæ consuetudini renun-tians sanctitatem colere, & malefacta sua amarissimis lacrymis diluere cepit. Insinuat hic videtur Evan-*

Tom. IV,

gelista, tam ingens miraculum esse conuersionem hominis libidinosi, ut minus existimari possit curasse desperatum ægrum, & resuscitasse mortuum, quàm ad castam mentem redaxisse hominem carnis inquinamenti deditum, Abrah. 50. c. 1.

Cum vitia cætera carceres quidam sint, carnis lasciuia infernus est. Ibid. 48. o.

Ut cognouis, quod IESVS accubuisse, attulit alabastrum unguenti. Sapienter hæc verba discutit doctus Maldonatus: *Apparet tam mulierem excita-tam famâ Christi, occasionem autè quasiuissæ, et suæ ad eius pedes peccata proijceret.* Opportunitatem quasiuit offerendi cœlesti medico sua vulnera curanda. Quare simulac cognouit, eum esse in domo Pharisei, loco scilicet curationi idoneo, protinus accurrit, & præsentem auidè arripuit occasionem. Non enim adfert salutem medicina, nisi opportunè exhibita, vel accepta, vertiturque in venenum, si intempestiuè accipiatur. Abrah. 72. o.

Propterea Christus, et vidit Iudæos ad sermones obsurdescere, resuscitatione filii Iairi, talibusque factis ipsos instans, ac medicinam medicinam accom-modat, miraculūq; miracula, inquit S. Asterius. Medicinæ medicinam accommodare est commodo tempore & opportunis occasionibus (quod Christus faciebat) eam adhibere.

Cum audisset David, quod tonderat Nabal gregem suum, misit decem iuuenes, 1. Reg. 25. ut annonam ab eo peterent. Per id tempus instituebant custo-des pecorum ex more pastoritio conuiuia, & diem illum celebrabant, quibus oues suis velleribus nu-dabant. Et cum sint plerique tunc profusiores ad dandum, cum effusiores in vinum, idcirco David tunc implorandam putauit beneficentiam Nabalis, cum illum ex copiosiore vino hilariorum, largitiorumq; fore putauit.

Tempus dilectionis, et tempus odij, inquit Salomon Eccles. 3. Quodnam illud? Quod dilectioni, est aded vtile, commodum, opportunum, inquit Nyssenus.

Paralyticum illum, quamdiu in grabatulo decumbebat, non monuit Dominus cauere deinceps peccata, ne quid illi deterius accideret, sed quando illum posthæc in templo inuenit, tunc tempestiuam adhibuit admonitionem; inquit Chrysostomus.

Ut cognouis, Magdalena, quod IESVS accubuisse in domo Pharisei, attulit alabastrum unguenti, et stans retro secus pedes eius, lacrymis capiti rigare, &c.

Nam mulierem, & minus quàm par erat, ve-

G

recondam

recundam dicat quis fuisse hac vice Magdalenam, si attentius, quæ hic fecit, dispiciat: Nobilis forma erat, & peropulenta, & toti vrbj nota. Quam parum ergo decuit illam, quod in medium conuiuium, in locum, vbi virorum, eorumq; primariorum ad festa gaudia inuitatorum amplissimus conuentus erat, importuna irruit, illachrymans, & altum ciuilans, & miserabiliter vociferans, & communem lætitiæ voluptatem tragicis illis actionibus interpellans, & non satis recta caput, sed capillamentum ve iubas spargens, & laxam humi trahens vestem, sola & incomitata, neq; vllam rationem habens murmurationis, & obtræctionis publicæ, cui causam non qualemcumq; ministravit. Ita ferè S. Augustinus. Nonne consultius fuisset, occasionem remedij expectare magis opportunam, & tempus aliud commodius, quam tunc se insinuasse, quando vel stulta putari potuit, vel omnino effrons, vel prorsum desperabunda? Quomodo ergo mulier aliquin cordata, & prudens, & optimis moribus imbuta neque vulgi dictoria, neque virorum spectatissimorum scommata curauit.

Respondet Magnus Doctor: *Qua flebat in sui fornicatione fortasse esse frontosa, frontosa facta est ad salutem.* Fabula vulgi erat, & quamquam non ignoraret, quàm malè apud omnes audiret, voluptatibus nihilominus suis, ob quas tam malè audiebat, perlicenter indulgebat, non curans quod senibus opprobrio, infantibus esset ludibrio, tanquàm fronte non perficuiisset solùm, verùm etiam posuisset totam. Ergo quam nulla verecundia prohibuit, quod minùs turpibus consuetudinibus, suspectis congressibus, in concessis cum impare sexu commerciis, & vsui virorum libidinosorum familiari vacaret, ea etiam curare non debuit notam ciuitatis, & districti hominum, nec erubescere ora virorum, quamuis summatum, eùm ex incendio scelerum suorum, & è media flagitiorum Babylone proripere se voluit. Præclare, si fas est dici, actum fuisset, si pudor illam ab emendatione vitæ prohibuisset, quam abstergere à malè agendo verecundia non potuit. PPz. 567. & seq.

Perindignè, & nimisquàm probrosè agitur cum bonis indefectibilibus, & æternis (in quibus est salus animæ, si tamen illi per nos perennare liceat) quod non vel eodem loco habentur, quo peritura, fluxa, caduca, quales sunt corporis voluptates. Ib. 565. o.

Die, noctuq; Jacob asinus vrebatur, & gelus, fugiebatque somnus ab oculis eius, ut brutas oues sollicitus

pastor rectè custodiret. Si ergo sic laborabas, & vigilabas, qui pascebas oues Laban, quanto labore, quantum vigilis vigilare debet intendere, qui pasceat oues Dei? dicebat sanctissimus Pontifex Damasus. Ibid.

Si quis secundum carnem agrotant, sua vim inferunt natura, ut seruent quacumq; ipsi præsensierunt medici, noune multò magis decet sui morem gerere, quibus cura animarum nostrarum est credita? dicebat S. Ephræm ibid. 565. c. 1.

Quale est, ut diabolo semper operante, & adiciens te quotidie ad iniquitates ingens, opus Dei aut cessaueris, aut proficere destiteris? dicebat Tertullianus ibid. 569. c. 1. Vide ea verba ibi pulchrè exposita, & totum illud caput diligenter perlege, quod vbiuis fructuosè dicere ex suggesto poteris.

Accessit ad pedes eius. Lucæ 7. Quamobrem? Respondet S. Augustinus in Psal. 140. *Quia eius vestigia sequi cupiebas.* Perdiderat Dei gratiam quando secuta carnis illecebrosæ ductum iuit post concupiscentias suas. Ut amissam recuperaret gratiam, apud Christi pedes eam requirit. Deus namque tamen ut res alia perdat, vix tamen ibi inueniri potest, vbi perditus fuit. Abrah. 310.

Stans retrò lachrymis caput rigare pedes Domini Magdalena, & capillis capiti suo tergebat, & osculabatur pedes eius, & unguento ungebat. Luc. 7. Vbi sunt, qui penitentiam ceu feram bestiam metuunt, & ad illius studium, exercitationemque non aliter accedunt, ac illi terram promissionis, qui ab ignauis hominibus persuasitant, quod deuoraret habitatores suos? Num. 13. 33. Penitentia, & mortificationis opera dura sunt, & laboriosa, non quia verè ita res habeat, sed quia homines sic existimant. PPP. 339. o.

Quidquid inconditum, acidum, amarulentum est in actibus virentium, & vsu bonorum operum, id de nostra pusillanimitate, & ignauia magis, quam de illorum asperitate natiua venit. PPz. 448. o.

In seroq; loco habes plurima, ex quibus sermones non paucos conficere, & fructuosè pro Concione dicere queas.

Mundi autem voluptates, quæ videntur suaves, & odorata rosæ, sunt reuerà aculeatæ spinæ. PPP. 341. o. Hoc illi nunc certatim apud inferos clamant, vbi hæc passim audiuntur eiulantium voces: *Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulamus vias difficiles.* Sap. 5. 7. *Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt,* ibid. v. 14. qui cum viuerent, & ad peccandum se mutuo prouocarent, agebant: *Coronemus nos resis, antequam marcessant.*

cessant, & non praterat nos flos temporis, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, lb. c. 2.

Ecce quantos nunc patiuntur aculeos ex illis quondam, vt putabant, rosis. floribus, pratis!

Hic si sciret qua, & qualis est mulier, qua tangit eum. Iudicii, quod de aliis facimus, aqua sapere cordis terram solet, per quam transit. PPP. 380. o. Phariseus Christi hospitor id probatum dedit. Non videbat ille hanc mulierem, idcirco & Christo ignotam putabat. *Vides hanc mulierem?* dicebat Dominus Simoni Phariseo, quod non interrogasset, si v. sem ab illo sciuisset. Deinde solum vidit tetigisse (*qua tangit eum*) non vidit lachrymastantâ copriâ fuisse, non vidit rigasse, terfisse, & fixis oculis reuerentissimè deueneratam fuisse pedes Saluatoris. Ergo maximam partem non vidit, quam si rectè vidisset, ingressa domus suæ eam prohibuisset, atq; longas in ea nectere moras non permisisset.

Quod in seipso aliquis minime sensit, is nec alteri id adesse affirmanti inquam crediderit, qui autem ita aliquando se aff. diu. sensit, is profectò ad assensendum faciliorem se præbebit, inquit S. Gregorius Nazianzenus ibid.

Remittuntur ei peccata multa, dicebat Christus Phariseo murmuratori. Et Magdalena suorum scelerum penitenti: *Remittuntur tibi peccata.* Cur huic non item dicit: *Remittuntur tibi peccata multa?* Verum q; coram multis dicebat Christus. Cur ergo non iteratò dixit, remitti ei multa peccata, vt semel dixerat? Causa erat, quare semel memorauit, vt ex multitudine flagitiorum illius innotesceret magnitudo indulgentis misericordiæ illius, cui nulla tanta occurrere possit peccatorum copia, quâ non facili, ac gratuito remittere queat, soleatq;ue. Erat etiam causâ, cur non repeteret. Nemo sua sibi palam vitio vitia dari absque rubore audire potest. Attulerat ruborem semel Magdalene Dominus, vt Deo gloriam adferret. Cum ergo Magdalena semel audiisset, remissa sibi esse peccata nulla, atque inde certior facta esset de condonatione illorum, non voluit Christus ei denuò obtrudere grauitatem, multitudinemq;ue eorum, quod illorum commemoratione iteratâ nequiquam confusa fuisset. Non debet autem faciliè aliquid dici, quod alijs adferre maiorem, aut ruborem possit, nisi admodum grauis causa aliud non permittat. Abrah. 102 c. 2. Prudentum certè, & cordatorum proprium est, tacere, quæ mouere stomachum, aut adferre molestiam possint, nisi fortè necessitas cogat non dissimulare. Ibid. 101. o.

Sic Deus Abraham annuntiabat, quod illustris, & generosus. & numerosus posteritatis parens futurus, sed hoc dissimulauit, quod pleròq; tam flagitiosos, & contaminatos filios habiturus esset. Dicebat illi: *Crescere te faciam vehementissimè, & ponam te in Gentibus, regesq; ex te egredientur,* Gen. 17. Sed non dixit, quod prater Dauidem, & Ezechiam, & Iosiam omnes peccaturi, capitelesq;ue Domini, & veritatis, ac virtutis hostes futuri essent.

Sic Christus Apostolis prædixit, fore vt occideretur, apud Marcum, & Lucam c. 9. Sed ita dixit, vt ignorarent verbum, & non intelligerent, nimirum, *Et ne ante tempus tristitia afficerentur, & timore exterrerentur,* inquit Theophylactus.

Quod Apostoli tam exosi futuri essent, vt obsequium se præstare Deo putaret, quisquis eos macularet, hæc non ab initio, sed penè sub ipsam abitus sui horam extremam Christus eis dixit Ioan. 16. Cur non ab initio? *Quia vobiscum eram,* inquit ibid. Noluisset eos intempellâ calamitatum futurarum commemoratione percellere, quousq; diutius reticere non posset.

Certò prænouerat Deus, quæ mala Salomon, & alij posteri acturi essent. Noluisset tamen hæc Dauidi nisi tanquam dubia denuntiare, dicens: *Si indignè aliquis Salomon egerit, arguam eum in Virga Scro-rum,* Ec. 2. Reg. 7. ne illum sine causa contristaret, inquit Abulensis. Sic absque causa urgente aliquem affligere nemo prudens solet. Ibid. 103. c. 1. & 2.

Remittuntur tibi peccata tua. Fides tua te saluauit fecit, inquit Christus ad mulierem, quæ fuerat in ciuitate peccatrix, velut dixisset. Culpas tibi omnes, vnâque penas totas condono, lachrymæ cordis tui diluerunt turpitudinem flagitiorum tuorum, amor tuus magnus fuit, *quoniam dilexisti multum,* charitatem fides exæquat, vt benè in pace abire possis.

Caietani observatio habet, quod præter externa Magdalene officia ergà Dominum, quæ videre omnes potuerent, duæ ab illo producuntur in publicum virtutes, quæ cum intus laterent, inaccessæ erant præsentium oculis, & cognitioni. Eæ virtutes sunt fides, & charitas. Vt autem suorum scelerum indulgentiam à Christo consequeretur, debuit non solum fidem, charitatemq; habere, sed etiam spem. Cur ergo hanc Dominus præterijt?

Respondet Caietanus: *Spes in officijs eius satis patebat, nisi enim sperasset veniam, non tot fecisset.* Erat Magdalena mulier nobilis, & summo loco nata, & fauentioris naturæ ornamentis insignitè ex-culta,

cultâ, quanta vix eius urbis, in qua morabatur, alia. Illa omnibus existimationis suæ incommodis contemptis, & mundum muliebrem superiorem oblita, laxo capillamento, & passis cirris, & spretâ gravitate nuperâ, cum antehac benè comitata comiter, atque urbanè ab omnibus salutaretur, & coheretur, sola nunc per plateas accurrebat, vel non cogitans, vel non curans, quid homines dicaturi essent, & in medio splendidi conuiuij fiebat, ingemiscebat, suspirabat, nec finem faciebat dissuauandi pedes illius, & capillis tanquam linteo abstergebat vnguenta, quibus eos perfuderat. Quæ tanta & fecit, & erogauit, putas nihil in vicem sperauit, & expectauit? *Spes in officijs eius satis patebat, nisi enim sperasset ventam, &c. PP. 2. 481. c. 1.*

Non est quisquam tantâ cognationis necessitudine alteri coniunctus, tamque familiaris etiam, & intimus amicus, qui vel pedem moueat, nisi lucri stimulo excitatus. Ibidem 478. o.

Quamquam Iacob esset consobrinus Labani, hic tamen putabat illum de studio, & sollicitudine curandorum gregum remissurum, nisi mercedem illi offerret arbitriam. *Solusque cum eo conuenire, & libenter ferret, inquit Abulensis.*

Pulebra, neque pauca hoc Caput ministrabit, quæ in huius saculi, non Des Polisticos fide, ac simulatè officiosulos dics queant.

De Sancto Iacobo Apostolo.

Crescit mater filiorum Zebedai cum filiis suis. Cur non dixit: Mater Iacobi, & Ioannis? An quia non tam mater, quam nouerca cenferi debet, quæ filiorum ambitionem fouebat, & de temporali eorum felicitatè plûs satis sollicita erat? Ità ferè Nouarinus in Matth.

Multæ matres ergà liberos suos, filijs maximè sunt, quales ergà quæ sua Struthiones. Vide in hanc rem pulchra Tomo primo 106. a.

O quanta infelicitas liberorum, quas improbæ, genuerunt, & educârunt matres! *Filius magis conuersatur cum matre, quando temer est, & quando possunt fieri fortes impressiones in eo, & idè si mater malè imbuit filium suum in tenera etate, semper erit seruulus, nisi ex magna Dei misericordia, & labore dirigatur. Ità sapientissimus Abulensis in c. 24 Genes.*

Hanc dixero causam esse, quare improbæ quædam mulieres, Deo sic providente, mancant impro-

les, vt quæ nonnisi Oreo suos nutrituræ sint liberos. Vnam certò scio, quæ sterilitate ppter suam impietatem, & superbiam damnata fuerit, ne similem sui crearet sobolem. Volo rem hanc verbis plusculis exponere.

2. Regum 6. c. ducebatur Arca Dei ex domo Obededom in ciuitatem David. Aderat hic pientissimus Rex præsens solennitati, neque solum aderat, sed & festiuitatis pars magna erat. Septem enim choros Symphoniacorum secum habebat, & victimam plurimam mactabat, & non contentus vel aliorum hominum vocibus, vel brutorum sanguine, & carnibus honorasse Deum, ipse quoque ludebat, & totis viribus coram Domino subsultabat. Vidit hoc vxor eius Michol, & primum quidem *despexit illum in corde suo*, (ibid. v. 16.) deinde etiam verbis contumeliosis dehonestauit, & turpia petulanter probra dixit, & hoc præter multa ad summam ignominiam obiecit, quod velut vnus è scurris nudatus fuisset. Non hæc segniorem, immò verò alacriorem reddiderunt Dauidem, vt magis, magisque ludere, & vilescere velle diceret, quod illam submisionem tam gratam Deo sciebat, quam displicuisse mulieri videbat. De hac re sic ait S. Ambrosius Epist. 30. ad Sabinum: *Non erubuit David famine ad opinionem, nec opprobria apud mulieres subire pro religionis obsequio. Verecundatus est, ludebat enim Domino puer suus, & idè amplius placuit, quia ita se humiliauerat, & regale posthabere fastigium, & seruam exhibere Deo quasi seruulus ministerium. Quid Michol? Fortè an impunè religiosissimi viri piam humilitatem risit. Dicat hoc nobis sacer huius historiz scriptor. Igitur Michol filia Saul non est natus filius &c, in dsem mortuæ suæ, ait ille ibid. v. 23.*

Risit virum suum Michol, & scurrilitatè interpretata est, quod erat religiosa pietas, *igitur non est natus ei Filius*, An solius contumeliæ causâ factum, quod manit illiberis? Non ob id tantum sterilitate multatus fuit, quod ludenti coram Domino, & subsultanti viro suo illudit, & insultauit, verum etiam, *ne superbus crearet mater superba liberos*, inquit rursus B. Ambrosius. Itanè ergò certò futurum erat, vt nonnisi superbam prolem educaret superba mater, quæ pareret? Vix alios sperare possis ex tali matre liberos. Causam ex Abulensi, præfati sumus.

Accessit adorans, & petens. Quod latinus dicie adorasse, id Græco est inclinasse sese, aut genua in terram submisisse, quod Maldonatus eò pertinuisse interpretatur, vt Christi sibi gratiam, beneuolentiamque

tiamque supplex pro filijs, mater conciliaret. Proprium est hominis humiliare se, cum quid ambit, & obliuisci benefactorem cum exambijt, quod prestat. PP. 2. 601. o.

Receperat se David ab irato Saulo in desertum Idumæ, & in antro Odollam viuum velut sepeliebat, quando in extrema presentanei periculi necessitate positus, & auxilium Dei vehementer suspirans aiebat: *Sitius in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea*, Psal. 62. Dicit in hæc S. Augustinus: *Modo oratio, quamdiu sitis, cum sitis transierit, transiit oratio. Quamdiu febricentem ardens sitis vexat, quam ardentem aspirat ad fontes, quotquot vbilibet nouit. Totum immergere se in flumen velit, si per vires, & tempus liceat. Abit febris, simulque illum & sitis, & omnis fontium, & aquarum cupiditas destruit. Sic plurimi hominum cum zrumnarum siti laborant, vehementi ad Deum omnis boni fontem desiderio feruntur, humiliterque illum, & contentis vocibus inclamant, acceduntque adorantes, & petentes: Verum cum angustia sitis præterijt, præterijt & memoria fontis &c.* Ibid. 601. c. 2.

Sunt plurimi hominum qualés illi apud Bernardum, *importuni & acceptant, inquieti donec accipiant, ingrati ubi acceperint, largissimi promissores, & parcissimi exhibitores.* Ibid. c. 2.

Dixerat Pharaon ad Moysen, & Aaron: *Orate Dominum, ut auferat ranas à me, & dimittam populum, videns autem quod esset requies, ingrauauit cor suum, & non audiuit eos.* Exod. 8.

Sic faciunt multis, inquit Lyranus: qui cum in afflictione positi sunt, multis Deo promittunt, sed extra periculum positi retractant. Ibid. 602. c. 1.

Multa sunt in hoc capite, quibus profanorum huius seculi poltricorum, & simulatorum officiosorum magnificas sponsones, & insolentia submissionis verba delinunt, & perstringit, quibus aliorum, quorum beneuolentia indigent, opem eblandiuntur, quorum frequentem in Concione & suum esse possit.

Dic & sedeant hi duo filij mei. His verbis Salome Mater Iacobi, & Ioannis Apostolorum, ut affirmat S. Mathæus, Christum pro filijs appellabat. B. Marcus ait, filios ipsos his verbis ad Christum vfos: *Mcgister volumus, & quodcumque petierimus, facito nobis*, Marc. 10. 35. Malum exordium orationis, cuius funem ducit voluntas propria, quæ tamen gemma pretiosissima sit, & donum Dei gratuitum, magno tamen sapere nobis constare solet. Abrah. 30. o. Hæc enim fecit, ut Lot incideret in Sodo-

mam. Hæc fecit, ut Ierosolymitæ peruenire in veri Dei cognitionem, ex qua salus eorum pendebat æterna, non potuerint. Hæc fecit, ut Abraham post devotos Reges sibi timeret, veritus ne malè egisset, quod iniussus, & ex propria sententia egerat. Hæc etiam fecit, ut Lot in turpissimum incestum prolaberetur.

Dic & sedeant hi duo filij mei, unus ad dextram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo, Matth. 20. Collaterales Christi esse optabant, ideoque Dominus difficilem se illorum votis præbebat, ut doceret, non facile admittendos quosque in familiare consortium, maxime cum quibus communicare de tuis rebus debeas. Et quoniam superioribus omnibus mors ex laterum dolore minatur, & interitus ex ea parte afferri solet, vigilanter curare debent, ut sanos, & rectos consiliarios à latere habeant, ne tam acuto ex morbo decedant. Abrah. 153. o.

Abimelech nocturnum quoddam vehementer sollicitabat visum, & statim de nocte consurgens vocauit omnes seruos suos, & locutus est omnia verba hæc in auribus eorum, & omnes viro valde: Gen. 20. Ita debent Principes, quoties occurrit arduum aliquid, statim accersere consiliarios, sed hoc acie curare, ut quam rectissimos habeant.

Eugenio Papæ dicebant S. Bernardus: *Non te dixeris sanum dolentem latera, hoc est, ne dixeris bonum innitentem malis, subaudi consultoribus, Consiliarij quidam sunt cæci, scilicet, non videntes quid sit consultum, & vtile, quidam claudi, qui in veramuis partem inclinant, nihil certum statuere possunt, nisi hos tales David antè abstulisset, intrare Ierosolymam non potuisset.* Ibid. & 154. c. 1. & 2.

Dic & sedeant hi duo filij mei, &c. Sic obsecrabat Christum Salome pro filijs Mater. Sciens autem Christus, has à filijs causas preces, illis etiam respondit. *Potesse bibere calicem, quem ego bibiturum sum?* Matth. 20. quod est apud Marcum: *Potesse baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Et illi promptè, atque exemplò: *Possimus, nihilque tam arduum occurret, quod non lætanter aggrediemur, dum preces nostræ modò obtineant, & exambiamus sedes, quas cupimus.*

Eurhymius ait: *Omnia promittunt, petitionem consequi cupientes. Chrysostomus autem dicit, quod nec poculo, & baptismo intellectis solâ animi promptitudine gratiam quarebant. Quanquam nescirent vel quid calix sibi vellet, quem hauituri erant, vel quid baptismus esset, quo baptizandi dicebantur antè, quam in locum superiorem peruenire possent,*

omnia tamen promittunt, ad omnia se offerunt & facienda, & ferenda, quæcunq; Dominus pro illorum subfelliiorum consecutione & fieri, & ferri vellet. Ita præcipit hominem dominandi libido, quem semel inuasit. PPP. 313. c. 1.

Inimò ita cæcat, ut nihili duceret, Deum ipsum in crucem agere, dum per hoc appetentiæ illi satisfacere, & obtinere principatum posset. Ibid. o.

Crucifixionem suam vocat Christus exaltationem, idq; minimum ter. *Exaltari oportet Filium hominis*, aiebat Nicodemo Ioan. 3. dein reliquis Iudæis communiter apud eundem c. 8. *Cum exaltaveris Filium hominis*, Et c. 12. *Ego si exaltatus fuero a terra*. Dicebat olim Propheta regius: *Accedet homo ad cor altum*, Psal. 63. id est, efficietur arrogans, ambitiosus honoris, cupidus imperandi, regnandi libido illum exoculabit. Et quid hinc fiet? *Exaltabitur Deus*, hoc est, ut superbus eiusmodi homo sui voti compos fiat, in ligno suspendet, si fieri possit, & cruci affiget ipsum Deum.

Non de nihilo accensa est contentio inter Apostolos, quis eorum videretur esse maior, quando illud ex Christo nocte cænz audierunt. *Ecce manus tradentis me tecum est in mensa*, Luc. 22. Simul enim ac hoc intellexerunt, corrixari cæperunt, quis eorum videretur primatum, & præfecturam collegij Apostolici post Christi mortem ambire, ut illum non dubitarent fore Saluatoris proditorem, quem viderent esse primariæ dignitatis cupidum. Ita ferè autor sermonum, ad fratres in eremo Serm. 28. Ibid. 314. c. 1. & 2.

Et unus ad sinistram. S. Laurentius Iustinianus apud Novarinum in c. 20. Matthæi ait: *Collocandi erant ad Christi dexteram miseratione diuinâ, sed ipsi perniciosâ peressione se cum damnandis constitutos flagrabant ad sinistram*.

Sic quod maximè demoritur homo, id illi celeritorem adferre mortem solet. PP2. 637. o. Qui vitiauerat Dinam, cum non posset habere coniugem, nisi antè circumcideretur, non distulit quæstionem, quâ petebatur, explever. Sed quantâ festinatione matrimonium accelerabat, tantâ maturacione mortem accerfebatur. Tertio namq; die, quo grauissimus erat ex circumcisione suscepta dolor, occisus tum ipse, tum omnis suæ vrbs masculus fuit.

Nauseum Israelitis manna mouit, carnesq; petierunt, & consecuti sunt. Sed adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos, Psalm. 77. *Consecuti sunt, quod desiderauerunt, & in glumam impluerunt, Verumtamen satiatio panis depen-*

derunt, inquit Theodoretus. Perdidit illos, quòd perditè appetierunt. Ibid. 638. c. 1.

Asael pedam pernicitate mortem, quam effugere posse putabat incurrit. Ib. 638. c. 1. & 2. *Ferunt certe Gentiliū fabula fuisse regē quendam* (Midam volunt) *qui quidquid tangebatur, aurum fiebat*, inquit S. Ambrosius. At quo fructu id fiebat illo, ut ipsa mantilia digitis apprehensa rigescerent, & cibus in ore crepitaret, ferretq; non alimenta, sed inferret vulnera, & in gutture potus hæreret, nec penetrare facilis, nec redire. Hæc ferè idem. *Digna beneficia votū, digna tanto munere precatore*, Ibid. c. 2.

Rachel morituram se clamabat, aut verius in mortuis recenseri posse putabat, quamdiu sine liberis erat. Simul autem enit secundum filium, & agere animam cæpit. Ibid. 639. c. 1. *Vide in hanc rem plura ibidem*.

Nescitis quid petatis. Petebant enim, ut alter eorum ad sinistram Christi statueretur, ad eam verò statueretur hædi, & ii, quibus dicitur: *Ite maledicti in ignem æternum &c.* Quam turpiter ergò hallucinabantur, qui tale quid rogabant. Nec miror tamen istam quantumvis grauem, & enormem prolapsionem, quia ambitiosorum obsecratio erat. Antè verò ignis adarere, & lucere sol desinet, quàm errare homo arrogans, sibi quæ nimium tribuens. PPP. 373. o.

Nescitis quid petatis. S. Chrys. in catena aurea B. Thomæ ait, decem reliquos discipulos ex hac Domini increpatione intellexisse, quidnam ii duo Iacobus & Ioannes petierint, adeoque indignatos fuisse, maximè cum simul recordarentur, quòd etiam in transfiguratione præ se honorati fuissent. Ut video de inuidia nata est cæterorum Apostolorum indignatio aduersus hos duos fratres, & de inuidia non solum illius honoris, quo in monte Thabor singulariter ornati fuerant, sed etiam de primatu, quem ne consequerentur, tam vehementer timebāt quàm auidè ipsi adipisci cupiebant. Itaque si fortunatorum catalogo inseri potest, qui inuidiosorum fortem est expertus, si ægrotasse quæri non potest, qui inuidentiæ morbo non laborauit (PPP. 382. o.) duo illi fratres quidem in felicibus numerari possunt, quia inuidiosi fuerunt, reliqui verò decem malè valuisse dici, quia inuidiæ malo correpti.

Perquam prolixum est Nissemus in huius argumenti tractatione, si materia deficere non posset Ecclesiastem, qui de illo differere pro Concione velis.

Habuit hoc magnus Hispanorum patronus Iacobus de suorum Clientum ingenio, quòd initio suo Aposto-

Apostolatus promptus ad arma fuit, ignem inferre cupiens Samaritanis, à quibus hospitii repulsam Christus passus erat: *Domine, vi dicimus, & ignis descendat de calo, & consumat illos?* dicebat ille, & frater eius Ioannes apud Lucam 9. Increpauit eos Dominus, ac merito, quia siquidem ad benefaciendum sine longa deliberatione deproperare absque periculo, ut videtur, possumus, ad inferenda supplicia tamen suspensio pede cunctanter pergere debemus, multoque & maturo consilio uti. Abrah. 123. o.

Perispectissimam habebat Deus Sodomitarum improbitatem, & tamen aiebat: *Descendam, & videbo &c.* Cur hoc? *Ad instruendum iudices, qui licet delictum cognoscant per famam, & velut singulares persona, donec eum perfecte constiteris, peccatum esse commissum, sententiarum non debent, sed primo res gesta inquirere veritatem,* inquit Abulensis.

Neminem Deus ad poenas damnat, nisi cui pro malis scelerum suorum meritis iure sit indignatus, quique ante fecerit, ob quod plesti dignus sit. At verò vitam, gratiam, & omne genus beneficii cuique propria voluntate tribuit. Ita exponit Basilii illud ex Ps. 29. *Ira in indignatione eius, & ira in voluntate eius.* Eo exemplo docemur, ad irrogandas poenas maturum consilium adhibendum, beneficia sine consultatione longa pro arbitrato conferri posse.

Virgas, & telures, quibus Romani praetores olim plestebant scelera, validè colligatas praeferebant. Quid ita? *Signum est non oportere magistratum transgrediam promptam, ac dissolutam esse,* inquit Plutarchus.

Ad sponsam suam veniebat Deus *salens, similis caprea, bimuloch, cernorum,* Cant. 2. Postquam peccarunt Protoparentes, audierunt vocem illius deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, Gen. 3. Quare tam celer ad sponsam, tam tardus ad lapsum Protoplatos? *Retardabatur, & lentis gradibus incedebat, & ipse qui veniebat tristitiam mortalibus inferre sententiam, ad sponsam vero veniens festinabat, & laetis admodum salibus aduolabat, aeterna reparationis afferens medicinam.* Sic Galfridus. Dilectant hinc Iudices, ut ad austerius agendum lento pede pergant, ad benefaciendum volent, si volunt.

Quidam apud Senecam tyrannus irato, & festino iudicio tres occidit innocentissimos milites. Primum, quia incommittatus veniebat. Secundum, quod priori causa mortis fuisset, quia ferius aduenerat. Tercium, scilicet licetorem, quod primum non satis celeriter obruncasset. Contrà ac sanctus rex Iob,

qui causam, quam nesciebat, diligentissime inuestigabat, Iob 29. quia in re notandum vidit Magnus Gregorius, ne ad proferendam sententiam precipites simus, nevé indiscussa iudicemus. Ibid.

Sed illud in verbis Iacobi, & Ioannis sapienter pressit Nonarinus, quod non aiebant, *Domine duc, & sube, & ignis descendat,* nouerant quippe illius mansuetudinem, & clementiam, quodque per se id facturum non esset. Tam inuito nempe, repugnanteque animo Deus ad irrogandas poenas adducitur, ut velut pro miraculo haberi possit, cum infert supplicia. Abrah. 128. o.

Vesperis venerunt Sodomam Angeli, qui eam exsturi, Gen. 19. ad Abrahæ rectorium in ipso feruore diei Gen. 18. Tardè velle, ut dicitur, nolentis est. Repugnante ergo voluntate, & velut nolentes venerunt qui tam cunctanter, & nonnisi sub seram noctem ad inferendum ignem Sodomis venerunt.

In fatali illo, & supremo mundi expirantis die etiam virtutes calorum, ut est apud Lucam 21. *mouebuntur.* Chrysostomus ait: *Angelos tremor apprehendet. Et cur Angeli tremunt? Terre buntur constanti iudicio.* Dei Iudicis, & diei illius furor in momento, in oculis consuminabitur, 1. Corinth. 15. & hanc tam celeriter transitoriam, hoc est, momentaneam iram vocat ille constantiam irati iudicis: Quia cum plestere sit valde alienum ab ingenio Dei, integrum saeculum, & totam æternitatem sibi vertere videtur ad puniendum, cum vnicui momentum ad castigandum adhibet. Ibid. 128. c. 2.

In illa hora, inquit S. Ioannes c. 5. *procedant, qui mala egerunt, in resurrectionem iudicis.* Et nonne ut cruciatus dependant æternos, reuiuiscunt? Ioannes nihilominus ait, resurrecturos (quod ad Deum attinet) ut iudicium subeant, poenis ille non oblectatur, sed has ipsi sibi commenerunt, & constarunt peccatores. Ita ferè Caietanus.

Propterea etiam tunc *morietur filius hominis Angelos suos, & colligant de regno eius omnia scandala, & eos, qui faciunt iniquitatem, & mittant eos in caminum ignis,* Matth. 13. vbi Euthymius obseruauit, quod per se quidem seminavit offendens quod sibi proprium est beneficia prestare, per alios vero (pura angelos) supplicia inferre, demonstrans quod sit à se alienum punire.

Apud Ieremiam sic minabatur Dominus: *Cadent in gladio, & in fame, & erunt in miraculum.* LXX. transferunt: *Erunt in perditionem.* Et Chaldaeus:

Erunt

Erunt in castitate. Itaque quod vulgato miraculo, hoc LXX. & Chaldeo dicitur, perdisso & castitas, tanquam miraculo adscribi possit, si quos Deus gladio, aut fame perdat. Ibid. 129. c. 2.

FESTA AVGVSTI.

De Sancto Dominico Ord. Præd. Fundatore.

 I amor æstimari de memoria potest (vt habes in vita Abrahæ 15. o.) maximus fuit S. Dominici erga salutem peccatorum, qui eius ætate vivebant, amor, quorum tam viuam, cum viueret, habebat memoriam, vt pro eorum conuersione noctibus singulis non preces tantum, neque lachrymas solum, sed & sanguinem funderet, corpus suum duris flagellis castigans, & conserpens, & hoc asperioris penitentiae sacrificium Deo pro illis offerens, libentissimè impendens sanguinem suum, & superimpendi ipse totus cupiens pro animabus eorum, vt Paulus pro Corinthiis 2. Corinth. 12. 15. Vt suum hic Apostolus erga Philipenses affectum testaretur, aiebat: *Gratias ago Deo meo in omni memoria vestra, semper in cunctis orationibus meis*, Philip. 1. 3. 4. Sic enim ea exponit Primasius, inquit: *Offendit circa eos dilectionem suam, pro quibus semper exorat*, (ibid. 16. c. 1.) Quantam ergo dilectionem ostendit S. Dominicus erga coetaneos suos peccatores, pro quibus non modò flagranter exorabat, sed etiam flagris carnem suam immaniter exarabat, idque non semel, & iterum, sed in singulas noctes!

De hoc Festo habes prolixum sermonem in Cantionibus secundi Tomi. Vide etiam commune Doctorum.

De Sancto Augustino Episcopo & magno Ecclesiæ Doctore.

 N tribus, quæ seruo Dei seruanda S. Augustinus monebat, hoc primum erat, *Et uxorem nunquam cuiquam posceres, idque dum inter se coniugati iurgantur, cum maledicant, per quem coniuncti sunt.* Refert Possidonius. Pronubos sapè diu omnibus deuenerunt nupti, etiam ipsodie, quo ab iniunctis strati sunt, inquit S. Chrysostomus. Addit

porro: *Quin & multi iuuenes, cum iuendi matris moni potestus esset, non aliam ob causam ab uxore duccenda abhorruerunt, quam ob molestias, quas id genus haberes.* PPP. 261. c. 1. Est quidem Matrimonium Sacramentum sanctum, sed status illius plerumque valde ærumnosus. Ibid. 259. o. Vt merito S. August. suaserit, neminem debere alteri esse conciliatorem nuptiarum.

Inumbrare aliorum maculas, & famæ labes seruare rectas tam enixè studuit Magnus Augustinus, vt neminem vellet mensæ socium, quem sciret detractioni addictum. Non qualiscunque hæc illius laus est. Nam tegere, & excusare proximorum errata tam est gratum Dei oculis opus, vt velit eum, qui hoc facit non solum velut Angelum de cælis dilapsum, sed etiam tanquam perdilectum filium suū haberi. Abrah. 122. o.

Ibat ad sumendum supplicia de impuris Sodomitis sanctissimus Deus, & aiebat: *Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum?* Gen. 18. Quid nō potuisset? Quare ergo sic loquebatur? *Quia Deus est valde difficilis ad publicandum occultæ criminis nostræ,* inquit S. Thomas. Si pœnas inferendas Sodomitis aperuisset Abrahæ, commemorare debuisset etiam culpas, ob quas indignare vellet. Et quia vix facere potest, vt scelera nostra prodant, etiam vix à se impetrare poterat, vt supplicium indicaret.

Lucas ait de Christo, vocasse ad Apostolatam Simonem, qui vocabatur zelotes, & Iudam Iacobi, & Iudam Iscariotem. Cum Simonem à singulari erga Del cultum ardore, & alterum Iudam à parente descripserit, cur non etiam postremum Iudam à suo prodicionis scelere denotauit? Respondet Chrysostomus: *Illum de animi sui virtute nuncupauit, istum malitia nomen abscondit, & ideo non dixit, Iudas proditor, & te doceret, detractiones nescire, & accusationes declinare.*

Aristotelis pulchra obseruatio est, vnum quodq; animal inferum sui corporis loco aliquo esse, ac partes infirmiores naturam semper integere consueuisse. Si in naturalibus, vbi sine animi vitio vitium est corporis, tam vigilanter reguntur defectus, quanto studio debent occultari ægritudines animi, quas suâ culpâ sibi quisque accersit?

Cur aqua illa piscinæ mouebatur, vt languentes in ea curarentur? Turbatur Angelus aquam ne languentium vulnere turpitudine appareret, inquit Chrysostomus. Pædæ erant multorum plagæ, quæ ne incurrerent in oculos alienos, dum illi essent in tra aquas, mouebat eas Angelus. Ergo quidam &

scelo

cælo Angelus est, qui cum audiret aliorum ladi famā, nudari turpitudinem, & detegi vulnera, ex charitate, aut miseratione abruptit, aut interpellat detractione colloquia, aut criminatorias quouis modo turbat narrationes.

Cum Petrus videret Christum in monte transfiguratum, *nesciens quid diceret* (ut est apud Marcū) aiebat: *Domine, si vis, faciamus hic tria tabernacula* &c. Et adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos, mirum ut Petri multis modis errantis, & ex demone volente Christum à Moysē, & Eliā separari, loquentis impruientes sermones intericeret, obnuberetque. Simul Christus regere errantem Petri caput, & vox Patris insonuit: *Hic est filius meus dilectus* &c. Et rectè tunc vestimenta illius facta sunt alba sicut nix, nam quemadmodum nix omnia immunda non solum cooperit, sed etiam venustat, ita ille turpes Petri prolapsiones occultabat obtensā nocte, tanquam pallio iniecto. Talis filii instar sunt, qui eundem instar agunt, ut Augustinū memò in Angelis, & filius Deo dilectis recensere possint us.

Ut verò charus Deo Patri filius est, qui aliorum amat munus habere sedulitatem, ita qui proximum temere iudicat, leuiterque illi maculas allinit, quidam Lucifer est, Deique auctoritatem occupare per tyrannidem tentat. Abrah. 12. 5. 6. Quod Deus cum ad illum clamor Sodomitarum attendisset dixit, velle descendere, & videre utrum clamorem opere compleissent. Gen. 18. id fecit, ut nemo cæco impetu, & aultu temerario ad iudicandum leuiter aliorū dicta, seu facta deproperet. Hæc doctrina utilissima est, & plurimum commendari, & inculcari debet, nam *maxima pars generis humani in discreto iudicio ad reprehendendum prompta, & parata esse probatur*, inquit S. Augustinus.

Temerarii eiusmodi iudices peccant in totam sacrosanctam Trinitatem, inuaduntque ea, quæ sunt Personæ cuiusque propria.

Tempora posuit Pater in sua potestate, Act. 1. Horum noticiam sibi arrogat, dum hunc vel iam esse agnitum, vel fore sceleratum affirmant, qui superiora penitendo expiauit, & à futuris cauere populu. Filii sapientiam inuadunt, dum de se feceris, quorum ille solus conscius, pronuntiant. Spiritus sancti benignitatem vel maximè offendit, cum eos in reprobis numerant, quos ille in libro beatorum descriptos habet. Hæc ferè Ioannes Cluniacensis.

Propter suam iudicandi temeritatem damnatus Tom. IV.

est Phariseus, Luca 18. de quo hæc ferè S. Dorotheus: *Neq̃, ex hoc indicatū à Domino est, quod puerum arapium, inuistissā, adulterio affirmant, neq̃, quod non esse cæterorum similem dixit, sed ob hoc, quia ad Publicanum conuersus, neq̃, inquit & hic Publicanus. Tunc enim iudicatus est, tunc actum est eius &c.* Multa solius stultitiæ plena, cæterum vacua, & inania verba effutierat Phariseus, atque tulit Deus, sed hoc tolerare non potuit, quod addidit, *Velut etiam hic Publicanus. Quare? Quia iudicauit ipsam personam, dispositionem mentis, & breuiter dicam, omnem ipsum & statum.* Velut alter quidam Lucifer inuadere iurisdictionem Dei, & similis esse altissimo voluit adeò etiam tanquam ille inemendabilis fuit.

Dauid obsecrabat Deum: *Iudica iudicium meum, & redime me.* Psalm. 118. Quale hoc iudicium? Illud, quo alij res occultas, & dubias censere solent, inquit ferè S. Ambrosius. Nota, quod ex persona peccatoris loquitur, qui suum temerarium cupit iudicari, & castigari iudicium. Quare castigari, & non condonari quoad pœnam? Quia illud vitium tam est exosum Deo, ut culpæ remissionem precari potuerit, pœnæ indulgentiam rogare ausus non fuerit. *Iudica, Domine, inquit, temerarium iudicium meum, & pleste, ac puni.* Ut verò meriti supplicij gratiam consequeretur, commonebat Deum misericordiarum suarum, velut earum immemorem ipsum tanti sceleris magnitudo fecisset, dicens: *Misericordia tua multa, Domine, quas cum in memoriam reuocas, illud simul recogita, quod operum tuorum gloriosissimum est misericorditer condonare offensas.* Cur misericordiam eius hac occasione sic extollit? *Quia dixeras, Iudica iudicium meum, ideo subiecasti miserationes Dei nimium multas esse, grane est enim de alio iudicare.* Ita S. Ambrosius.

Apud Lucam 6. ex obseruatione S. Dorothei comparauit Christus festuæ peccata quæuis alia, iudicium autem temerarium trabi, *quia excedit omne peccatum iudicium temerarium*, inquit ille, & quantum interest inter pondera trabis, & paleæ, seu festuæ, tantum superat illud peccatum suâ grauitate quoduis aliud. Ibid. 126.

c. 2. & seqq.

95)(*)(90

De Sancto Ioanne Baptista Decollato.

Vm esset Ioannes in vinculis, in quibus & decollatus est propter reprehensum Herodis tam publicum incedum, misit duos ex discipulis suis ad Christum, vt interrogarent eum, cum ipse esset ille venturus, non quod Ioanni hæc res dubia esset, sed vt discipuli, qui dubii erant, fierent certiores. Ergo ea legatio ad aliorum vtilitatem dirigebatur. Quis hoc non videat? S. Chrysostomus ait, id Ioannis factum esse, *super humanam naturam, & insolentissimum hominibus facinus, quod missus in carcerem non de suo periculo sollicitus erat, sed de aliorum salute cogitabat.* Mos enim, & consuetudo communis hoc habet, vt suam quisque rem curet, suisque studeat, & inuigilet commodis. At veri amoris integritas iam maiorem celsitudinem peruenire non potest, quam cum alienam infelicitatem sic deplorat, & leuat, vt propriam. PPP. 274. o.

Cur Ioannes, cum è carcere discipulos suos ad Christum ablegauit, non suam illi captiuitatem, & innocentiam, non vel iniuriam, quam ab obsceno Herode patiebatur, nuntiauit, contraque regem tam flagitiosum, & crudelem querimonias dedit, qui contra fas omne in illo facinororum infami diuersorio inculpatum compeditum attinebat? *Quod Herodes illi faciebat propterea, ille susceperat pro beneficio, & ex hoc quasi Dei misericordiam fruebatur.* Ita S. Chrysostomus. Duo erant in illa ignominiosa captiuitate, quam patiebatur Baptista, alterum ira, feritas, ac tyrannis incesti Regis, alterum merendi occasio, patientiæ fructus, & magnus animæ quæstus, quem facere in carcere poterat, Ioannes ergo non loci, in quo versabatur, vilis erat, sed bene merendi occasionem, quæ se ibi offerebat, attendit, & carcer illi visus fuit non præclaræ suæ famæ nubes, sed gloriæ cælum, & sanctæ sænerationis locus, acceptauitque pro beneficio, quod Herodes deputabat supplicio. PPP. 306. c. 2. Ita ubi sunt, quæ & commodo, & offendiculo esse possint, debemus ea spectare quâ parte commodant, non quâ efficiunt. Ibid. 305. o.

Non licet tibi habere uxorem fratris tui, dicebat Ioannes Herodi, quâ sui incestû cum fratria Herodiade consuetudine ingens non subditis tantum suis, sed & vicinis regnis præbebat offendiculum.

Quo animo salubria boni monitoris verba accepit, ex eo licet æstimare, quod illum trucidasset, nisi vulgi metus eum à cæde retardasset. *Volens illum occidere, timuit populum,* inquit S. Matth. 14. Itaque prædicatorem virginem præuaricator incestus virâ exuere voluit. Quid illum à scelere absteruit? *Timus populum.* Non amor Dei, non horror tam iniustæ occisionis viri tanti, & tam sancti, sed populi metus, & motus publici formido illum tantisper coërcuit.

Hocine verò tibi solum manus obstringit vt ne mortem Ioanni inferas? Neque tu diu abstinebis, neque ille multos posthac soles videbit. Factum ita, nam paulò post misit, & decollauit Ioannem in carcere. Pulchrè in hanc rem disserit S. Petrus Chrysologus: *Facile deus à iustitia, qui in causis non Deum, sed hominem pertimescit. Hic timor peccandi facultatem differre potest, auferre non potest voluntatem.* Abrah. 187. c. 2. & seq.

Ira leuiter intereunt virtutum opera, quæ Deû non spectant, neque ab illius amore, & obseruantia veniunt. Quare vt in bonorum operum studiis perduremus, inter bene agendum Deum solum respiciamus. Ibid. o.

Adicere animum ad mastrandum filium vnigenitum, & vnice charum Abraham non potuisset, nisi propter Deum fecisset. Ibid.

Numero non sunt, & nullius pretii, qui vel solo hominum intuitu, vel priuatæ utilitatis suæ amore seruant legē Dei, & sectantur quod bonum est, nam eorum virtus, vt in fragili fundamento construitur, sic intercidit facile. *Solus est Dei timor, qui fugat crimina, innocentiam seruat, mentes corrigit, perpetem tribuit facultatem,* inquit Chrysologus. ibid. 188. c. 1.

Malogranata, siue punica flores facile amittunt quia nexus eorum debilissimus est, vertebraeque delicatulas, & tenellas habet, inquit Theophrastus, eam ob causam leui aspiritu deicitur. Si quæras, cur ille à vita penitente destitit, cur illa vitæ solitaria, & modestæ studio deposito depositum semel mundum muliebrem resumpsit, & ad vanum putidæ cuticulæ cultum est reuersa? respondebo, *quia nexus eorum debilissimus.* Populi aurâ, & plausu hominum fovebatur illius penitentia, ista latebras coluit, vt in admiratione esset, ac propterea amborum bene cæpta leuiter corruerunt. *Nihil perperam, quod videtur,* aiebat S. Ignatius, quod sic accipio, ac si dixisset, diu stabile esse non posse, quidquid agitur solum vt videatur, & non pro solo Deo. Nam

Nam solus est Dei timor, qui faciat crimina, & innocentiam seruat.

Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Nefaria & incestum Herodis regis cum fratria sua consuetudinem nemo ignorat, nisi qui de sacris historiis nihil nouit. Crebra per annum fit scandalosi illius conuictus mentio. Non dubito quin passim in comitis publicis, & in conuentibus priuatis pauperes æquæ ac diuites de turpi illo pellicatu pessimè tum senserint, tum locuti fuerint, vixque aliud dixerint, quàm intolerabilem esse perniciosi exempli illam Herodis cum fratri sui vxore amicitiolam. Ad murmurandum nulli deerat lingua, ad arguendum infamem istam consuetudinem soli Ioanni supererat animus: Dicebat enim illi Ioannes, non licet tibi habere eam. S. Chrysostomus exclamat: Quot diuites erant tempore Herodis? Quot potentes? Et quis in medium prorupit? Quis tyrannum increpauit? Quis contempnit leges istius est? Diuitum nullus. Multus erat per id tempus virorum magnorum numerus, atque in his nullus, qui non clam admorderet obscenam illam familiaritatem, nullus etiam, qui regem adire, & palàm obiurgare auderet. Sed quis neq; lectum neq; lectum, neq; mensam habebat, ille solus, ac primus omni libertate tyrannum arguit, & presentibus omnibus, ac audientibus nuntiat sententia eum damnauit. Cur vnus hic nihil metuebat, cum omnes alii timerent? Quia ille rerum omnium inops erat, hi diuites. PP2. 598. c. 1.

Abundare, & timere differunt plurimum literis, syllabis, vocabulis, sed reapse nihil. Ibid. 597. o.

Effoeminatus Herodes misso spiculatore decollauit Ioannem in carcere. Marci 6. Fuit Ioannes, si virtutum eius copias spectas, maximus, si vitæ sanctitatem, illustrissimus, denique vt spiritum ponderator Dominus dicebat, omnium ex mulieribus natorum eminentissimus. Cur ergo in ipso ætatis flore occisus? Præcursoris vitam triginta duorum, & semini annorum esse voluit Christus, & qui acurat non ex quanto tempore, sed ex quanto corde sibi seruatur. perfectionem meriti non tempore adscriberet, sed virtuti. Sic Algerus. PPP. 191. c. 2. & seqq. Deceps fuit Ioannes, quando obruncatus, quia sanctissimus, ætatis enim magnitudo non ex dierum numero, sed multitudine meritorum pensanda. Ibi. 290. o.

Cum pro vno Ioanne occiso, duodecim Apostolos contra dæmonem emisisset ad prædicandum Christus, variaque cum per hunc, tum per illos ede-

rentur miracula, variè de Christo opinari homines ceperunt, alijs affirmantibus, esse illum Eliam, aut quempiam ex Prophetis, Herode autem dicente: Ipse est Ioannes, quem ego decollauit. Marci 6. Ridet S. Petrus Chrysologus hoc scelus caput dicens: Ipse rex sapiens, egregius iudex, censor morum, disciplina custos, & iudex innocentia, scilicet, quod decollauerit Ioannem dicit, quare decollaueris, taces, non potestatem regiam tantis factis confunderes turpitu. Hæc ille serm. 173. Putauerit Herodes magnum aliquid fecisse, quod virum tam magnum minui capite iussit, causam etiam addidisset, ob quam hoc iussit, ita incesti adulterij sui fæditatem simul patefecisset. Verùm fecit, quod homines plerique solent, qui optimè nouerunt & commemorare ea, quæ ad sui commendationem faciant & dissimulare, quæ labeculam qualemcunq; aspergant. PP2. 642. o.

FESTA SEPTEMBRIS.

In Festo S. Crucis Exaltatæ.

Autore Interprete.

Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis. Gen. 3.

Vditors de Episcopo hodie argumentato paucis vobiscum agam, & de Sacramento abscondito à sæculis in Deo, de sapientia ante sæcula in salutem nostram prædestinata, de qua Paulus in mysterio, in absconso, neque omni passim vulgo, sed prouocioribus tantum loquebatur, populariter, ne vel nimia prolixitate molestus sit noster sermo, vel immodicâ sublimitate, ac subtilitate (quam ego in mea dictione nullam agnosco) inaccessus, obscurus, & infructuosus.

Copiosissimum porro argumentum voco Sacrosanctæ Crucis Dominicæ hodie exaltatæ mysterium quod vnum est totius scripturæ, omniumque sacrorum librorum caput, summa, & epilogus, de quo apud Iacobum Pintum lib. 2. Crucifixi, tit. 1. loco 1. num. 22. Alexander monachus autor antiquus ex antiquis multis ostendit, etiam diu antè quàm in Caluarie monte palàm ostentaretur, ab ipso orbis principio,

*principio, in vniuersa hac rerum machina semper re-
luxisset. De quo D. Hieronymus in caput 11. in Mar-
ci Tom. 4. (Si tamen is illorum commentariorum
autor) ait, nihil esse nisi figuram quadratam mundi:*
de quo apud eundem Pintum lib. 1. tit. 1. loco 1.
num. 12. Prudentius canit, nascente mundo, vt
primum factus est homo, expressum esse signis, ex-
peditum literis, aduentum eius mille per miracula
ore consono vatum prænunciatum, & nec Reges,
nec Prophetas, nec Iudices, nec Principes destitisse
virtute bellis, cultibus sacris, stylo pingere formam
crucis, prænnotatamque crucem, & adumbratam
prius, & vetustis combibatam sæculis. Quid copio-
sius argumento, quod tractarunt, nec pertractarunt
tamen omnia non modò sacræ scripturæ, sed etiam
sæculorum volumina? Quid verò tam & copiosum,
& absconditum, quàm liber scriptus intus, & foris,
& obsignatus, & inuolutus, quem ex Isaïæ 29. capite
etiam sciens literas nesciat legere, vt Ioannes, ille
arcanissimorum Dei mysteriorum conscius, fleue-
rit Apoc. suæ cap. 5. quòd non inueniretur, qui a-
periret librum, & solueret signacula eius? Hic liber
D. Bernardo ferm. 1. de resurrex. crucis signaculum
est, idemque agnus stans tanquàm occisus, id est,
crucifixus, qui & stantis speciem referebat in cruce,
& semetipsum explicauit, & expandit maiusculis fo-
raminum characteribus, & vulnerum cœlaturis in-
sculptum. *Hic planè est liber ille intus, & foris scrip-
tus, inquit D. Hieronymus Episcopus de vera circumci-
sione Tom. 4. secretus, & publicus, apertus, & operi-
tus, paginis superioribus videndus, interioribus non
videndus, quia incomprehensibilis. Intus scriptus est,
cùm Prophetia dicat: Generationem eius qui enar-
rabit? foris scriptus, cùm Euangelista ait: Liber ge-
nerationis Iesu Christi filij David, &c. Intus scribi-
tur, cùm per Ioannem dicitur: In principio erat Ver-
bum; Foris scribitur per Matthæum: Generatio an-
tem Christi sic habet.*

*Foris scribitur, cùm Dominus esurisset: Intus scri-
bitur, cùm quinque panibus multa hominum millia
saturauit. Foris scribitur, cùm Amicos morte lachry-
matur. Intus scribitur, cùm ipsum, quem flebat, ex-
suscitauit. Foris scribitur, cùm affigitur cruce: Intus
scribitur, cùm Paradisum latronis promittitur in cruce.
Foris scribitur, cùm spiritum moriens secundum ra-
tionem humana carnis emittit: Intus scribitur, cùm
in passione sol fugit, dies absconditur, terra concuti-
tur. Foris scribitur, cùm sepelitur: Intus scribitur,
cùm tertiâ die sepulchri liminibus remotis erumpit
in lucem. Hæc D. Hieronymus.*

Fuerit autem liber hic olim septem, & plaribus
sigillis obsignatus, & inuolutus, *in die illo tamen*
(sc. quo in Cruce expansus, & tam insignitis vul-
nerum, ac vibicium literis notatus fuit) *audient ser-
uantes Verba libri signati, & oculi eorum videbunt, &
exultabunt, inquit Isaïas cap. 29.* De tam copioso
ergò argumento breuiter, de libro isto iam euoluto,
& luculento populariter vobis velut prælegam, qua-
re Christus potius talem Crucis, quàm aliam mor-
tem oppetere voluerit, & quomobrem illum in
Crucis probrosum stipite exaltatum Ioannes dica-
cat, Si quid moribus aptum inter hæc occurrerit,
id eum cæteris donabo liberaliter, modò vacuis au-
ribus, & exoccupatis animis ea accipitis, quod
tamen si vehementer spero, plurimum etiam oro,
ac rogo.

Exaltari oportet Filium hominis, &c.

Quare ergo Christus hoc genus mortis elegit,
vt è sublimi stipite pendulus moreretur pati-
us, quàm aliud quoduis è tam multis, quibus
illius Martyres vitæ concesserunt? Verus hæc
quæstio est, quam in sermone inter Augustinianos
81. de tem. quidam sic proponit: legimus in Euan-
gelio, quòd Pharisæi voluerant eum precipitare de
monte, & ille transiens per medium illorum ibat. Luc.
4. 29. Alibi quoque legimus, quòd Iudæi tulerunt
lapides, vt iacerent in eum, ipse verò abscondit se, &
exiit de templo. Ioan. 8. 59.

Quare voluit Dominus precipitari, vel lapidari,
aut etiam gladio trunciari? Quare vnâ inter omnes
Crucis mortem oppetiit? Hinc mortem, Aud.
Christus non oppetiit modò, sed & appetiit tam ve-
hementer, vt semel illius post longa, & ardentissi-
ma desideria copiam nactus, præ gaudio vix matrem
suam posthæc nouerit, iamque nec illum mundus,
nec seipsum ille capere poterit. Nemo hæc subti-
lia dicat, nisi hoc nomine censere velit, quæ pulchra
sunt, & iucunda, quia rara, plurimòque labore de
scripturæ, vt Patrum abditioribus recessibus eruta.
Tantum non passim obuia sunt apud qualescunque
promiscuè scripturæ tractatores, alioquin facillima,
& conspicua, quantum sol cùm sudum est coelum,
quod ostendo & explico.

Drogon Holtensis ait de Sacramento Dominicæ
passionis ferm. 1. Christum in Cruce Pasche mandu-
casse, eamque velut palmam quandam inscendisse,
cuius dactylos (sic palmæ fructus, dulces illos, vo-
cat) manibus, pedibus exporrexis, velut vncinis
quibus-

quibusdam collegit. Quid se facturum his verbis ante affi maret: *Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me. Quia omnia? Cælum, terram, & inferos. E cælo Patrem ad se traxit, quia clamor eius introiit in conspectum eius & in aures eius, quando preces, supplicationesq; ut est apud Paulum Hebr. 5. 7. Cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia. Terram suo tractu aded conculcit, ut contremiscens varijs locis hiaret, aperitq; monumentis mortuos, velut quædam viscera sua Crucifixi Epulonis mensæ expromeret, transmitteretque. Ab inferis animas habuit rediuius illis corpore vobis testas. Hæc ferè Drogon.*

Putas parum audè manducavit? Dicat hoc Petrus Cellesis, autor grauis, quàm doctus, ac vetustus, de panibus cap. 22. *Pungebatur, inquit ille, cruciungebatur, crucifigebatur, impinguabatur. Hæc ille. Saginabant Christum pungentium clauorum, spinarumq; id idores, & cruores, & quæ præterea è cælo, terra, & inferis fercula attraxerat, animæque inde inprimis ita augeſcebat, ut propè deuſſe Matrem suam, iamq; & mundus ipsi, & ipse sibi angustus esse ceperit.*

Sed aliunde primùm videamus, quantum animi magnitudine creuerit, postquam in palmam Crucis penetravit, poenitque & opprobrijs saturatus est, quando & mortem absorbit, ac deglutit.

Sponsa, quæ sponſum alij sponſis, ac locis Dilectum, & fratrem, talibusque cognatæ necessitudinis blandis nominibus familiariter compellabat, Regem vocabat, dum in accubitu suo illi nerneret, Cant. 1. *Dum esset Rex in accubitu suo*, inquit, *nar-dus mea de his odor-em suum*, in quæ Glossa interlinearis: *Dum esset Rex in accubitu Crucis. Dum illum in Cruce accubentem vidit, non hunc dilectum, non fratrem dicit, neque cum illo quidem loquitur, quamvis de illo, quod habet S. Bernardi obseruatio, qui ante cum illo velut cum amatissimo, & Germano fratre, & coniunctissimo loqui, & agere solita.*

Quid, etiam hic, ubi illum in suo Crucis accubitu vidit? Hic illum palmæ fructus saginabant, impinguabant, tantumq; animi, & maiestatis magnitudine augebant, ut non satis reuerentis facturam, se sponſa preteret: si illum iam pro superiori consuetudine familiaris conueniret, aut inferiori quàm Regis titulo etiam absentem compelleret, qui hoc loco tanta fecisse magnitudinis incrementa sibi ipse est visus, ut visum sit mirum Ambrosio, tanto Doctori, in c. 27. *Lucæ, quod inter hæc Matrem suam tamen nosse potuerit.*

Solus Ioannes me docet, inquit Magnus Mediolanensis Anselmus, *quod sly non docuerunt, quemadmodum in Cruce positus appellauerit matrem. Quæcum S. Latrone egit Saluator, ea D. Chrysostomus homil. 2. de Cruce & Latrone Rom. 3. plurimorum, taliumque miraculorum loco habet, quasi Christus illi effecit, & ex omni parte eius Diuinitas sentiat, quæ voluit Latronis mentem commutare. Cumq; ea omnia Lucas diligentissimè annotarit, Ioannes Tacitus præterijt, agnitamq; à Christo è Cruce Marrem conscripsit. Quid vero hoc præ illo? Respondet D. Ambrosius. *Plurè putauit, quod Victor suppliciorum, atq; panarum pietatis officia diuidebat, quàm quod regnum cæleste donabat. Hæc ille. Fuerit magnum, & plurimorum miraculorum instar, quod Latronis mentem commutauit, animamque toto cælorum regno donauit, pluris tamen putauit Ioannes, quod pietatis officia diuisit, matremq; aded non denouit, ut illam etiam Ioanni omni obseruantia studio, colendam cõmendaret. Sed quare pluri putauit? Quia in Cruce positus, tantam capiebat ex loco diu plurimum expecto voluptatem, tantumq; animo augeſcebat, cum in tripice factus fuit sublimis, ut non tam magnū visum fuerit Ioanni, dedisse latroni regnum, quàm inde matrem nosse potuisse.**

Quod ne quis miretur, dicam, eadem Ambrosij autoritate fretus, etiam aliquid ampliùs. Tam ardentibus votis Crucis inire solum Christus petijt, ut in ipso vix primulo momento, vix carnem indutus Patrem feruentissimè compellârit: *Ecce Venio, & faciam voluntatem tuam Deus*, hoc est, ut Crucis arā inſcensâ pro veteribus hostijs nouam offeram, & meo sanguine diluam humanorum scelerum maculas, quas abolere illa holocausta non potuerunt. Vbi verò talium votorum aliquando compos factus penetravit in Crucem, in tantam magnitudinem animus illius excreuit, ut iam non mundus illum, nec seipsum ille caperet. Audi enim quid è Cruce dixerit: *Pater, aiebat, in manus tuas commendo Spiritum meum. Vide magnum mysterium, clamat hic Ambrosius. Quale illud? Nunc commendat in manibus Patris Spiritum suum, nunc sedet in gremio Patris, quia totum alius non capit Christum. Nemo oſcitanter accipiat, quod vigilantissimè dictum est ab Ambrosio: Nunc commendat in manibus Patris Spiritum suum, cum scilicet Crucis aliquando potitus, quia tunc in tantam se amplitudinem ex voluptate obtentæ Crucis explicauit animus, ut cum nec ipse illum, nec mundus totus*

deinceps capere posset, Patri commendandum, & immenso illius gremio reponendum putâre.

Quid verò illius desideria in Crucem tam vehementer inflammant? Hoc nimirum est, quod primum exponere promisi. Varias autem tam ardentem expectatæ Crucis causas inuenio. Adferam huc duas, aut plurimum tres è plurimis. Prima apud Augustinum, quem suprà dixi, sic habet: *In Cruce mori voluit, & causa salutis nostra, mors enim Christo signum est salutis nostra.* Hæc ibi, quorum hæc est sententia, quod Christus in Cruce mori voluit, ut & salutem nobis adferret, & quomodo curare eam ipsi debeamus ostenderet. *Noluit ergo lapidari, aut etiam gladio perire, quia & fidelices nos semper nobiscum lapides, aut ferrum ferre non possumus, quibus defendamur, elegit verò Crucem, qua leuius mori manus exprimitur, quâ & contra inimicos versutas munimur.* Hæc ille iterum. Non lapidibus ergo opprimi, non obtuncari ferro, sed Crucis stipite occidi voluit, ut eodem Crucis fuste omnia pericula nostra, ea maxime, quæ à malo dæmone imminuent, depellere disceremus.

Pretio empti esis, non sis serui hominum, aiebat Paulus 1. Cor. 6. in quæ sic commentatur D. Chrysostomus homil. 55. in Matth. *Pretium hic Crucem appellauit, quam non simpliciter digito in corpore, sed magnâ profectû fide in mente formare oportet, nam si hoc modo eam impresseris, nullus scelerum dæmonum, cum bastam videris, quâ lethale vulnus accepit, congreâi tecum audebit. Si enim nos ingenti horrore concutimur, cum solummodo loca, in quibus capite damnati penas persoluant videremus, quid passurum putas diabolum, si mucronem tenere se viderit, quo vires eius Christus dissoluit, & caput draconu magnâ rotâuit?*

Quantum est hoc Dei beneficium, Auditores, ut hostem, cuius potestas, ut ait Iob cap. 41. & 24. nulla super terram comparari potest, qui factus est & nullum timeret, solo Crucis signo, eoq; digitis solum fîctio fugare queamus, quod cum inde S. David prævidit modo, in humillimam gratiarum actionem effusus aiebat, Psalmo 143. *Benedixisti Dominus Deus meus, qui doces manus meas ad prælum, & digitos meos ad bellum.* Sed quid hic de Crucis signo? Plurimum, inquit Theodoretus, tantum si ad Prophetæ verba attentum animum aduertas: *Nam à diaboli tyrannide liberati, à Deo pugnare manibus, & digitis docti sumus, manibus quidem iustitiam operantes, & per digitos Crucis signum frontibus imponentes.* Hæc ille pulchre, & appositè.

S. Ephræm Crucem *baculum claudorum vocat.* Claudii autem propè omnes sumus, idq; pede utroque, ut quos voluntas, ac tristitia in hac, illam uè partem plerumque inclinant, ut ne rectâ per virtutis tramitem progrediamur. Effundimur plerumq; in cibos, ventriculumque vterâ mensuram distendimus, & cum sint multi, qui ad hoc solum viuunt, ut edant, pauci interim edunt ut viuant, ex quo fit, ut honorabile connubium dehoneſtetur, & thorax immaculatus sæpè sordeat, eorum, qui, ut est apud Salomonem Sapient. 14. neque vitam, neque nuptias mundas iam custodiunt, *Vasa sua possident non in sanctificatione & honore, sed in passione desiderij, & Gentis, qua ignorant Deum,* ut loquitur Paulus 1. Thes. 4. 5. Hinc etiam adeò prona in libidinem effunditur mollis iuuentus, hinc tam crebra, ac deploranda pudicitia, & castitatis naufragia. Omnes verò vna voluptas claudos facit, ut ne rectâ ad temperantia amissim pergant. Iam tristitia sæpè multos impedit, ut boni operis, quod cum difficultate quapiam coniunctum est, usum intermittant, non ieiunent ad carnis petulantiam coercendam, & nec vigilare, nec orare ament, tamen earum rerum præsidio non corpus modò in officio continere, sed & multam eruditionem comparare, & Dei beneuolentiam sibi elemereri possint, ut ne dicam, quod eadem tristitia primum quidem impatientiam excitat, deinceps verò ad simulates, rixas, contumelias, eades adeò, & immortales hostilitates impellit.

Qui ex talibus impeditos habent pedes, ijs claudis suæ crucis baculum reliquit Dominus, quo is illa mala priùs à se depulerat, & profigarât. De voluptate Christum in Eremita satan tentabat, ubi vertere lapides in panes suadebat, sed non persuadebat: cumq; incaſsum adhiberi hanc machinam cerneret, ad tristitiam longè validiorem balistam se conuerſit, omneq; aduersus Christum inflammans discipulos, & proderent, negarent, fugerent, milites ut illuderent, prætereuntes ut blasphemarent, falsos testes, ut illum mendacijs onerarent, Iudæos vniuersim, ut calumnijs inceſſerent, & tanquàm maleficum morti addicerent, & hæc omnia agens, quod maxime voluit, minime egit, baculo enim suo inherens Christus quàm non capi voluptate, tam non moueri tristitiâ potuit. Hæc ferè Calceas Patriarcha Tom. II. Biblioth. vel P.P. Hunc igitur baculum assumamus, quoties adire mensam, aut periculum necessitas aliqua cogit, ut ne ex voluptate, aut tristitia claudicantes impeditis pedibus per viam virtutis feramur. Crucem studiosè obarmemur, quo-

ries cibis sumendus, quoties corpori aliud quidvis indulgendum, quoties iniurijs laceffimur, quoties ærumnis alijs exercemur, quoties calamitatem aliquam prævidemus, aut timemus, taliq; baculo non solum nitamur, sed & inuadamus dæmonem tentatorem, vt ne propius accedere auit, & præualere tentando non possit.

D. Chrysostomus, & ex illo Ioannes Calceas Patriarcha, Theophenes Cerameus Archiepiscopus, autores Græci, tum alij aiunt, idcirco Christum in excelsso ligno, & non sub testis, sed sub libero cælo immolatum, vt aer sanctificaretur per eum, qui terram tum sacris vestigijs, tum fuso inde sanguine iam consecrârat. Iudæis in vno Hierosolymorum templo, eoq; solo offerre sacrificium, & facere oblationem fas erat: At verò ab ortu solis & usque ad occasum, *magnum est nomen meum in Gentibus*, hoc est, nobis ad ipsum ab ethnicismo conuersis, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, ait ipse Dominus Malach. 1. 11. Quare in omni loco nunc agitur, quod tunc in solo Hierosolymorum templo? Respondent pulchre, & sapienter Chrysostomus ser. de Cruce & latrone.

Quia tunc omnem lætæ terram fumus, & grauolentia sacrificiorum Gentilicorum contaminarant, aded in vno solo Iudææ templo sacrificia peragebantur, terq; in anno ex iussu Dei coibant homines: At deinceps clamare ausus fuit Apostolus, & præcipere 1. Tim. 2. *Volo vos orare in omni loco*, quia Christus omnem suo sanguine, & vestigio terram sacrârat: Ne verò solus beneficiorum Crucifixi ex pers aer eliet, stipite sublimis fieri, æremq; etiam extensione manuum purgare voluit, & contrâ æræas potestates obmunire, vt ne illo in nostram perniciem pro sua libidine abuti possent. Ni crucis clauam potestates, quæ sunt in cælestibus, hoc est, dæmones pertimescerent, iam pridem penè omnem ærem vitiasent, ignemque inde rebus humanis intulissent, aut nouo diluuiio ordem inuoluissent, vt duplici nomine inexputabiles gratias Cruci Dominicæ, siue vt verius dicam, in Cruce exaltato Domino debeamus, qui & infensas illas inferorum umbras, ne in superis nocere, quantum voluit, valeant, prohibet, terramque sacrâuit, vt templa deinceps ædificare, vt libet, liceat, nec iam sit pagus sine oratorio, non arx, non domus aliqua honoratior sine ara, & latario. Vide quas vices Deo reponas, felix, & sancta Agrippina Colonia, qui te tantis cumulat honoribus, vt vix sit absque templo platea, in quod se in vsus tuos adduci Sacerdotum ver-

bis quot dies non permittat. Vide quàm inueniabilis erit olim negligentia tua, si non assidue limina domus Dei teras, quam ille tuis ædibus proximam constituit, vt excusare torporem nequeas, si inuisere negligas, qui eorum, quæ ad salutem tuam spectant, nihil prætermittit.

Iam illa quoq; præcipua fuit causa, cur Deus crucem maluerit, quod illa exaltari enim fuit necesse, inquit Lactantius Firmianus lib. 4. Inst. c. 26. quod ne cui obscurum sit, ita etiam exponit: *Nam quoniam is, qui patibulo suspenditur, & conspicuus est omnibus, & ceteris altior, crux porius electa, qua sanctificare illum tam conspicuum, tamq; sublimem, & ad eum cognoscendum pariter, atque colendum cuncta nationes ex omni orbe concurrerent.* Crucem maluit, ait, quia in ea exaltari illum necesse fuit, planè ad sensum non modò Ioannis, qui ait, oportuisse exaltari filium hominis, sed etiam ipsius filii hominis, qui item dicebat, oportuisse se pati, & ita intrare in gloriam suam. Paulus verò, inquit, decuisse autorem salutis omnium per passionem consummari. Heb. 11. 10.

Quanta huc adferre possem, ni me breuitatis sollicitatio prohiberet: Perstringam reliqua, ne sic quidem futuris multus, si multa dicam paucis. *Necesse fuit, & oportuit exaltari in crucem Christum.* Primò, quia in Cruce fuit sensus Christi. *Qui cognouit sensum Domini* aiebat Paul. 1. Cor. 2. 16. vbi sensus Domini, ex Anselmo, is est, quod Deus mori voluit, quo viueret homo. In Crucis morte fuit sensus Christi. dicam vernacula, quod non possum satis eloqui latinâ, vnser Herr Gott hat alle seine Ehre/vnd den gantzen Xopff auff das Creutz gesetzt/oder geschlagen / Crucem vigilans cogitauit, somniauit dormiens. Necesse ergo fuit in Crucem agi, vt his votis fieret satis quibus se huc ita obstinârat, vt Andreas Cretensis Archiepiscopus dicere ausus fuerit: *Si crux non esset, Christus in terra non esset, non humanitatem induisset Deus.* Orat. 1. In hoc Festum. Secundò necesse fuit cruce exaltari Christum, quia per illam solam esse conspicuus voluit. Erat ille Deus, & homo è nobilissima Patriarcharum, Regum, Principum, ac Sacerdotum progenia oriundus, ante crucem tamen esse obscurus, & ignotus aded voluit, vt Apostolis præciperet Matth. 16. 20. *Ne cui dicerent, quia ipse esset Iesus Christus.* Exinde verò vbi vix se prædicare prohibuerat, capis ostendere discipulis, quia oporteres eum ire Hierosolymam, & multa pati à Senioribus, & Scribis, tanquam dixisset, inquit S. Hieronymus: *Tunc me prædicare,*

dicare, cum ista passus fuero, sublimis, & conspicuus non nisi per Crucem esse volo.

Non indicans nescire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum, aiebat Paulus Corinthiis, tanquam & illi Christus vix de alio, quam de Cruce notus fuerit, Christo haud dubium id agere, qui in Paulo loquebatur, ut dicitur 2. Corinth. 13. Ergo necesse fuit, & oportuit exaltari in Cruce Christum, ob id etiam, quia si Crux cum Christo elevata non esset, Christianum populum in aeternum perisset, ut habet S. Augustinus Serm. 50. de tempore.

Decuit etiam sic fieri, quia maiorem ex Cruce, quam mundi condicione gloriam Christus reseruit, ut loquitur D. Chrysostomus. Nimirum nobilior est in gloriam multos adducere per passionem, quam in hunc mundum per creationem.

Decuit 2. quia sic prädixerat olim David: De torrente in viabis, propterea exaltauit caput, ubi S. Augustinus, quia de torrente bibis, propterea exaltauit caput, (quia humiliatus est, & factum subditum est, ad mortem, mortem autem Crucis) Vbi S. Augustinus verba Psalmistæ verbis Pauli ex 2. cap. Epist. ad Philipp. pulchre necit. Primò, quia Christus non solum ex voluntate Patris bibit calicem passionis, sed ut suam hac in re obedientiam testaretur, etiam caput in Cruce inclinavit, & humiliavit, ut caput omnium erigeretur, & suum ipse super omnia caput erigeret. Secundò, ut videas illum ad bibendum de torrente sese demisisse, quasi ad viatores aliusum fuerit, qui ex itinere fessi, sitiique & aestu laborantes, in torrentem, quem proximum offendunt, incurvant sese: ut olim Gedeonis milites Iud. 7. 5. Atque ad bibendum cum ore caput in aquas demittunt; indeque rursus erigunt: Ita Christus in Cruce salutis nostræ scientissimus, sese, ut poruit, caput inclinando, demisit, & ad mortem usque gustandam, inclinato etiam capite humiliavit, epotâque iam morte, & absorptâ in victoria, iterum exaltauit caput, factus inde meritò caput, principium, primogenitus ex mortuis, & primum tenens in omnibus.

Indicabo tertiam decentiæ rationem, & velut eminens solum ostendam, tum finiam. Assimilauerat olim superbia hominem Dei imagine insignem iumentis, atque in bestiarum stabulum, indignum deiecerat: Decebat ergo, ut Christus per humilitatem contemptibilis ligni Crucis exaltaret cunctum hominem, faceretque iam non bestiarum modò Dominum, sed & coelorum Principem, & vniuersi caput, ac Monarcham.

Si oportuit, si necessum fuit exaltari in Cruce filium Dei, & ita intrare in gloriam Dei, erras quisquis ad hanc gloriam nisi per Crucem aspiras. Si decuit innoxium, sceleris omnis purum, ac nesciū, humiliari, itaque exaltari, vide quàm te deceat humiliari post tot Dei offensas, & cum penitente Davide ascensiones ponere in corde tuo, sed in valte lachrymarum, atque hinc de virtute proficere. Sic age, sic viue, & vide Deum Deorum in Sion. Amen, Amen. Dixi.

De Sancto Matthæo Apostolo & Euangelista.

Apharnao digrediens Dominus vidit hominem sedentem in telonio, iussitque sequi, qui hilariter, celeriterque obtemperans, extenit plò reliqua omnia, & surgens secutus est eum. Ita B. Lucas de Matthæo, qui sedebat in telonio incubans quæstui, immersus in lucra.

S. Paschasius in c. 9. Matth. ait: Queritur, cum sicut Lucas insinuat, reliqua omnibus secutus sit Christum Matthæus, quomodo postea in domo sua suis sumptibus pascat eum cum publicanis, & peccatoribus? Vnde tanta impendia homini, qui se iam rebus omnibus nudauerat, ut magnum conuiuium in domo sua, quod Lucas ait, facere posset? Respondet: Hinc liquet, quòd res totu magis, quàm manu relinquitur. Nondum de sua domo, rebusque decesserat, dicit nihilominus Euangelista, reliquisse omnia, propter solam voluntatem, quâ certum, deliberatumque habebat abdicare se domo, familiâ, opum copiis omnibus. Et hæc voluntas pro opere acceptata fuit. Abrah. 186 c. 1.

Hinc intelliges, quòd in domo Dei gratum, probatumque habetur, quod volumus, & non possumus, non verò illud, quod possumus, & non volumus. Ibid. 185. o.

Integrum sermonem ex his, quæ in hoc capite prolaxe tractas, facile cades, qui non prorsum iners, impenitus, brutus sit faber.

Sequere me, & surgens secutus est eum. Publicani, per id tempus multi erant. Erat turba multa Publicanorum, inquit B. Lucas c. 6. 29. Hi cum Christo mentis accumbabant, sed non sequebantur eum. Poterat eorum exemplo retardari Matthæus, ut non obtemperaret Christo, neque Conmemoratio illi adiunxisset, si magis attendisset quid ab illis fiebat,

habebat, quàm quid ipse facere deberet. Qui autem vult suo officio satisfacere, non quid alii agant, sed quid ipse agere teneatur, consideret. Abrah. 7. o.

Non est opus valentibus medicum, sed malè habentibus, aiebat Dominus Matth. 9. Phariseis murmurantibus, quòd manducaret cum peccatoribus.

Hippocrates dicit: *Ad perficiendam curationem oportet non solum medicum suum præstare officium, sed & agrotantem suum exequi, etenim ager est, & non cum medico morbo reluctans.* Quòd ergo Christus medicum se vocat, cum nos simus ægroti, id fecit, ut moneret, quòd debeamus ad ipsius opitulationem adiungere diligentiam nostram, si volumus ab animæ spiritualibus morbis liberari. Abrah. 205. c. 2.

Sic quamquam Deus suâ bonitate, & misericordiâ nos saluet, & beet, non tamen vult nos omni solitudine vacuos, & feriatos, seu otiosos. Ib. 204. o.

De beatissimo Apostolo, & Euangelista Matthæo, sic ait S. Petrus Damianus: *Vi audenter dicam, nemo post Christum est, cui magis debeas sancta Universali Ecclesia, quia primus omnium Matthæus Euangelium scripsit. Quia igitur ad sanctum Euangelium describendum primus iste prorupit, scribens ceteris Euangelistis viam præcessor aperuit, & tanquam dux vexillum sequentibus prætulit, sicq; eos exemplo, & scriberent, incitavit. Illi ergo debemus Euangelium, quem Euangelice narrationis constat induisse principium, & quem in ceteris nominis primum, non ambigimus inter eos cuiusdam privilegii tenere primum.* PP. 443. c. 1.

Reliquorum ergo Euangelistarum historias vni Matthæo quodammodo tenemus ferre acceptas, eò quod ille rarum fecerit initium, & principium cuiusque rei sit pars illius potissima. Ibid. 441. o.

De S. Matthæo refert Clemens Alexandrinus, seminibus, bacis, æque oleribus absque carnibus victitare solitum. Dixerat Dominus apud S. Lucam o. 10. omnibus communiter Apostolis, ut quando domum quampiam intrarent, in eadem manerent, ederentque quæ apud illos essent. Id S. Ambrosius lib. 7. in Lucam sic vult dictum, ut intelligerent, se cibo, potuque oblato oportere esse contentos.

Quantum ex ea doctrina Matthæus profecit, qui etiam cibis, quos dixi, tam parabilibus, & vilibus contentus erat, tametsi antehac, cum adhuc publicanus esset, magnifico convivio instruere solitus. Hanc victus paritiam imitari omnes merito debemus, cum & natura nostra parco, tenuique cibo contenta sit, & profana, effusaque victus intem-

Tom. IV.

perantia incolumitati officiat, facultates opum exhauriat, & mundo supremum exitium adfert. PPP. 343. o.

Invenies in hoc c. multa, quibus immoderatum, & pernissibilem Sybariticarum mensurarum luxum perstringere possis.

De Sancto Michaële, & omnibus Angelis.

In Euangelium Festi.

Vis putas maior est in regno colorum?

Tale quid ex Christo sciscitabantur eius Discipuli Matth. 18. Marcus c. 9. ait, disputante illos mutuò per viam, quis eorum maior esset. Apud Lucā c. 22. facta est contentio inter eos, qui eorum videretur esse maior. Et apud Matthæum quidem, & Marcum exemplo parvi pueri illorum peritroxie superbiam, apud Lucam verò suā ipsius humilitate confundit eorum arrogantiam, dicens: *Qui maior est, qui recumbit, an qui ministrat, nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat, quod Chrysostomo apud S. Thomam tale est, quale si dixisset apertius? Si ego, qui nullo ego, quo Universa egens calefacta, & terrestria, ad ministerialem gradum condescendi, quanto magis vos debetis mutuò servire, nec velle dominari, quorum alter alterius operā opus habet: Cum talibus verbis illorum tumorem compressisset, subiecit: Vos autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis.* Hoc autem est, quod ait: Ne sitis ambitiosi, quia fortiter mecum inter aduersa perdurastis, nec passi estis, ut passio vos vlla à latere meo auelleret. Sed quid ad curandam superbiam eorum tacere potuit commemoratio constantiæ, quā illi inter varias Iudeorum calumnias, & alias arumpas adhaferant? Plurimum, ait Crætanus: Renovat enim ante oculos eorum, quòd tecum perseveraverint, ac si apertius diceret: *Considerate tanti temporis laborem, quem exantlastis mecum perseverando, & hinc pendite quam dedecet vos in ambitionis vitium modò incidere, & per inanem gloriam pueriliter prodigere thesauros meritum, quos per molestā tolerantiam gravissimarum aduersitatum comparastis, & pretiosas meritum opes cum vani ambitus levi aura commutare.* PP. 309. c. 1. & 2.

Quòd homines tam sint mortaliter in se suis

I

animas

animabus, ut æterna bona sua cum temporalibus perintuent, id insignis amentia est, tamque rarum prodigium, ut quod magis videtur, eò maiori sit admirationi, & quod sæpius auditur, eò magis obstupesciat. Ibid. 468. o.

Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cælu est. Matth. 18. Quorum Angeli? Pusillorum, paruulorum. Itaque verò quilibet etiam pusillus habet suum Angelum, hoc est, cælorum, palatinum ab officiis, & custodem? Omnino, inquit S. Laurentius Iustinianus: *Adest enim unicuique nostrum etiam minimus Angelus bonus, Angelus Domini, &c.* Sic ille aquo Nouarinum.

Angeli illi, quos Isaias c. 6. vidit, cum sex alas haberent, duabus velabant faciem Domini sedentis super solium excelsum, & eleuatum, duabus velabant pedes eiusdem, & duabus volabant. Itaque extremis alis ad velandum, ad volandum mediis utebantur. Cur solis in medio positis alis ad volandum utebantur? *Ad designandum, quod Angeli semper sunt parati ad diuina ascendere, & ad inferiora descendere secundum Domini voluntatem, ideo volatus in medio loco disponitur, quasi ad utrumque paratus.* Ita Lyranus. Abrah. 147. c. 1. & 2.

Non supremis, non infimis alis volabant Angeli, ne alterutrum remigio, vel sursum semper, vel deorsum contenderent, sed mediis, quibus aut superiora petere, vel infernè se demittere pro voluntate imperantis Dei possent. Indicatum eà re fuit, Angelos promptos, paratosque fuisse pergere, quocumque eos Deus destinarer, vel si mendiculi alicuius Lazari anima in sinum Abrahamæ perferenda, vel si Habacuc quidam cum canistro, & cibariis in lacum leonum deportandus, vel si recens effusus ab vtero matris pupulus custodiendus, & curandus, vel si lapsus ab ostio monumenti piis mulieribus reuolendus, vel si Agar fugitiua famula in viam, & ad mentem saniozem reducenda, vel si lamenta noerentium ærumnosorum Deo in cælis offerenda.

Nihil tam vile est, quod Angeli in Dei sui obsequiū non faciant, inquit Nouarinus in c. 28. Matth. Plurima faciunt Angeli, quæ vires nostras superant, sed hoc imitari possumus, ac debemus, ut Deo quiduis imperanti promptè, ac humiliter obtemperemus.

Nam verus Dei seruus tam debet esse illius amans, quando ab eo cæditur, quam humilis, quando indulgenter habetur. Ibid. 146. o.

Tantus erat Prophetæ regii erga Deum amor, ut non contentus, quod ipse illum laudaret, etiam An-

gelos ad celebrandum alternatim eiusdem laudem ardentibus votis, & contentis vocibus inuitaret, dicens: *Benedicite Domino omnes Angeli eius, benedicite Domino omnes Virtutes eius;* Psal. 102. Nec dissimulauit facer Propheta modum laudum, & orationum, quibus commune daturi erant operam Angeli, dicens: *Facientes Verbum illius ad audiendam Vocem sermonum eius, ministri eius, qui faciunt voluntatem eius,* velut dixisset: Facite quæcumque illum velle noſtis, quidquid voce imperat, vel annuit oculis, explete, estote famuli eius promptissimi, & expeditissimi ad complenda omnia iussa illius. Inuitauerat Dauid Angelos, ut communibus laudibus communem Dominum colerent, benedicerent, magnificarent, statimque subiungebat, ut voluntatem eius facerent, præcepta eius opere perficerent. Quid verò connexionis inter inuitationem ad orandum, & exhortationem ad faciendum, quæ iuberentur? Quomodo qui vacare laudibus suaserat, mox dare operam explendis iussionibus consuluit?

Respondet S. Augustinus, Dauidem valde consequenter locutum, quando primum sic appellauit cælorum ephebos: *Benedicite Domino omnes Angeli eius,* ac statim addidit: *Facite Verbum illius.* Itaque facere verbum Dei est benedicere illi? Ille enim Deum laudat, & orat, qui operatur quæ illi grata putat? Immo verò, inquit ille: *Si vis benedicere Dominum, fac Verbum eius; voluntatem eius.* Si vis vacare orationi, quæ Deo sit accepta, seponere interdum omnem orationem, intermitte meditationem, cessa parumper ab illius laudibus, quando aliz status tui occupationes aliò te vocant, quando ex officio facere aliud teneris, cui dum diligenter vacas, gratissimam Deo laudem offers. Optimum genus orandi est, Deum aliquando pro Deo relinquere. PP. 2. 589. c. 2. Et consulendum nonnunquam aliquibus, ut Deum pro Deo relinquunt, quò sibi eum magis deuinciant. Ibid. 588. o.

S. Ioannes Chrysostomus quaerit. *Quid in Angelis magnificum predicamus?* A. quo illos commendare amplissimè, & extollere plurimum possumus? A Rege cantore hoc accipies inquit, qui de ijs sic ait: *Benedicite Domino omnes Angeli eius potentes Virtute facientes Verbum illius, ad audiendam Vocem sermonum eius.* Psal. 102. Cum plurima essent, à quibus prædicare beatos illos spiritus posset, postquam generatim dixisset, illos esse potentes virtute, hoc est, omnibus gratiis cumulosos, cunctis prærogatiuis excultos, & perfectionibus ornatos, mox

ab obedientia speciatim eos extollit, quæ tanta sit, ut simul & faciant, quæ Deus facere iubet & aures interiri arrectas habeant ad auscultandum, quæ post absoluta priora iterum, iterumque fieri veliet: *Facientes Verbum illius ad audiendam vocem sermonum eius*, tanquam inde euincere vellent, illos esse potentes virtute, siue circumfluere omnibus virtutibus, & quoddam cunctarum gratiarum timeliarchium esse, quod sint verè, promptæque obedientes. *Quid ergo in Angelis magnificum prædicamus? Profecto quia cum omni cura obediunt Deo. Quod Dauid quoque admirando dicebat, Potentes virtute, facientes Verbum illius. Hinc enim bene aequalis est nihil, prorsus etiam si sint milites incorporei, hoc est enim, quod maximè præstat eos beatos, quia obediunt præceptis Dei.* Hæc Chrysostomus. Abr. 177. c. 1.

Confirmatos esse in gratia Angelos sana theologia docet. Ea gratia facit, ut non peccent beati illi spiritus. Estne verò aliud, quod illos cohibere possit ab offendendo Deo, si communem solum gratiam haberent? Nullus Angelorum vellent manum suam ad mensam Diuinitatis extendere, nullus iuxta Deum, à quo conditus est, sedere, similisque Altissimo esse vellent, *videt namque consortem naturam suam Luciferum aliquando gulam desiderij sui ad hanc mensam extendisse, & non exinde diuinitatem, sed mortem degustasse, siccitè abstinet, & superponit digitum ori suo, nec manum conferens mensæ, nec os aperiens negata diuinitati, & velit eam deglutire.* Ità Petrus Cellensis. Ex immoderata Luciferi ambitione, & damnatorum angelorum miserabili prolapsione documenta hauserunt alij, & permanere humiles didicerunt. * PPP. 233. c. 1. & 2.

Ex aliena clade discere, quid debeas vitare, est pulchra ratio curandi emolumenta propria. Ibid. 232. o.

Nimis præceptum est, qui transire contendit, ubi alium cecidisse conspexerit, & vehementer infrenus est, cui non incutitur timor, alio peruenisse. In subuersione labentium vos experimenta perterreant, aiebat S. Cyprianus ibid.

Theophylactus affirmat fabulam fuisse, quod Sadducæi Christo de muliere vna septem ex ordine fratribus nupta proposuerunt. Pone quod duo acceperint ipsam, & mortui sint, inquit ille, qui fieri potuit, & tertium nuptias non recusatis, periculū præcedentium admonitum? Sit ita, quod secundus spe liberorum supparandorum duxerit quam frater improlem reliquerat, ceteri plusquam iulani fuissent,

nisi eos priorum infelicitas fecisset sapere, & fugere mortem.

Vistans speciem tuam (is est proximus noster ex Richardo Victorino) *non peccabis*, dicebat Iob 3. quia dum aliorum hominum errata intuentur emendare propria discimus.

S. Ennodius suadet illi, qui sit inops aliorum librorum, alienis incommodis, & supplicijs pro libris uti, & aliorum errata pro Bibliotheca habere, atque in ea perpetuo versari, & discere. Gratoso ergo sit pro libro Aman, avaro diues epulo, Dauid præfidenti, sapienti Salomon, Samson robusto, superbo Antiochus, helluoni populus Israëlitis, qui ex cibo, quem demoriebatur, mortuus est, &c.

Compendiosum est felicitatis genus, alterius periculo discere, quid debeas denitare. Ita S. Zenon. Ibid. 233. c. 2.

De Sancto Hieronymo Doctore Ecclesiæ.

Vare Isaac mactari iussus? Quid peccauit innocens adolescens, ut immolari, & exuri, & in cineres verti mereretur? Abulensis ait: apud homines innocentem fuisse Isaacum, & nemini incommodasse, apud Deum non item, sed peccasse venialiter, & peccato veniali homines ad mortem obligari. Si enim peccatum veniale morti obnoxium facit, quibus supplicijs digna erunt tot immania scelera, quibus Deus tam graviter offenditur. Hinc natus scelerum horror, qui sanctos perfudit, hinc eorum implacabile aduersus peccata odium, ex quorum acerbis pœnis, quibus sua errata vindicant, & quoties plectunt, possunt sumere peccatores exemplum asperæ pœnitentiæ pro suis flagitijs suscipiendæ. Abrah. 180. o.

Habes in hoc c. prolixam quandam, pulchramque pœnitentiam, quæ se B. Hieronymum tantum non mactauit, expensionem, quam non in illius tantum, sed etiam SS. Francisci, Bertrandi, aliorumque quosquos duriores in carnem suam fuerunt Festo pro concione cum fructu proponere queas.

Vide Commune Doctorum.

FESTA OCTOBRIS.

De Sancto Francisco Ordinis Minorum Fundatore Se- raphico.

Pulencia, & concordia tam mortali-
ter sunt sibi infensa, vt vbi illa impe-
rat, hac vinere non possit. Abrah.
23. o. — Seraphicus ergo Patriarcha
Franciscus, vt suos haberet quam
maximè concordēs, voluit esse ompinò pauperes.
Militia nempe est vita hominis super terram, &
multi partem vitæ magnam in militia transmittunt,
vt vilem terram quampiam obtineant. Ibid. 23. c. 2.
& seqq.

Et si nullam aliam causam habuisset relinquendi
mundanas diuitias, ob hoc procul eas abijcere po-
tuisset, ne quis illi propter eas licet moueret, si-
cut aliquando earundem ergo à patre suo ad Epi-
scopum pertractus fuit. Quia ligare tam misera-
res est, vt opulentissimi regni iacturam numerare
quis in felicitate possit, si per eam iacturam fiat, vt
non affligeretur iudicijs. Abrah. 25. o.

In Centonibus primi & secundi Tomi inuenies
multa de hoc Eccl'o.

De Sancto Luca Euangelista.

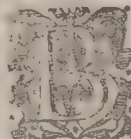

Iohannes, & Lucas non longis tempo-
rum intervallis à se abfuerunt, & cum
vterque Christi veri Dei, ac hominis
historiam scribendam suscepit. Io-
hannes tamen circa Diuinitatem eius
occupatus fuit maximè, Lucas omne studium suum
ad recensendas curationes miraculosas, quas cœle-
stis medicus fecit, potissimum vertit. *Nihil aliud in
illa reperimus historia*, inquit S. Petrus Damianus,
nisi duntaxat languentium medicinam. Cur Lucas
nobis Saluatorem de medicinæ incomparabili peri-
tia solum commendare voluit?

Respondet Eminētissimus Cardinalis, causam
huius facile diuinare posse, qui consideraret, quam
potenter sua quemque inclinatio trahat, & abripit.
Describit itaque Lucas Redemptorem mundi tan-
quam medicum, quia medicus est ille, qui scribit.
Itaque solent homines procliuiter sequi, quo eos
sua propensio ducit. Abrah. 149. c. 1.

Tam æquale habent dominium consuetudo & in-
clinatio, vt æquè difficile sit illam obliuisci ac hanc
superare. Ibid. 148. o. *Vide in duorum primorum
Tomorum Index rerum verbo consuetudo, vbi occur-
rent, qua huc causa sunt apta.*

De Sancto Ludouico Ber- trando Ord. Præd. Con- fessore.

Eatus Ludouicus Bertrandus septies
prudētissimè obiuit officium Magi-
stri Nouitiorum, quorum defectus
vel minimos acriter corripbat. Re-
fert P. M. Vincentius Lusitanus qui
annos cum illo plusculos vixit. Non vna causa fuit,
quare in leues defectus non leniter animadvertebat.
Potuit & hoc illum mouere, quod ex eorum dissi-
mulatione grauias nasci solere incommoda non ne-
sciret, & paulatim in magna peccata dilabi eos, qui
minima negligunt. Non sunt per ludū ferenda vitia,
etiam quæ videntur ludæra, grauis enim semper est
negligentia, quæ irreparabilium damnorum potest
esse occasio, vel causa. Abrah. 172. o.

Santa, & verula erat Sara, & tam vehementer ta-
men inflammata aduersus Ismaëlem fuit, vt eum do-
mi suæ amplius tolerare non posset, adeoq; virum
suum inclamaret, dicens: *Eijce ancillam, & filium
eius.* Quid enim mali fecit? Vidit enim ludentem
cum filio suo. Quid lusus hoc fuit? Oleastro vide-
tur Ismaël risisse Isaacum, & cum eo pueriliter al-
tercatus fuisse quismam hæres futurus esset totius
substantiæ paternæ, vt propterea dixerit Sara: *Non
erat hæres filius ancilla cum filio meo Isaac.* Caieta-
nus apud eundem putat, quod Ismaël etiam alios
pueros adduxit, vt illuderent Isaac. Tale nē ve-
rò ob causam mulier talis tantoperè commota ani-
mo fuit? Fuit & iure meritò, tametsi solus lusus fu-
it, quidquid cum Isaac vel Ismaël solus, vel alij eti-
am ab eo incitati fecerunt. Nam quod tunc per lu-
dum fiebat, fieri posthæc serio poterat, cum adole-
uissent ambo. Itaque in herba malum succidis, &
scintillam extinguis, ne exurgeret incendium.

In plagis Ægypti etiam sciniphes numeratæ fue-
runt. Et plagam facere animalcula tantillula potu-
erunt? *Hoc animal ita subtile est, & minutum vt
oculo visum nisi acutè cernentis effugiat, corpus tamen
cum infederit, acerrimo torquet stimulo*, inquit Ori-
genes.

genes. Sciniphum ergo plaga in cæteris Aegypti plagis immanioribus numeratur, ut videamus quantopere peccata, quæ minutula videntur, fugitare debeamus, quia sæpè ex vitio, quod muscula videtur, elephas nascitur. *Parua quidem sciniphes, superbi Pharaonis tamen, & totius Aegypti superanere virtutem*, inquit S. Petrus Damianus.

Plurima de tali argumento habes tum in illo capite, tum in alijs locis ad finem adscriptis.

Quo tempore supremam regij Conuentus Valentini præfecturam (Prioratum vocant) suscepit, ut omnes statim inter ipsa officij primordia intelligerent, quid de ipsius gubernandi more sperare deberent, quæue illius vel voica, vel prima cura futura esset, hanc suæ cellæ ostio cum scheda affixit sententiam: *Si hominibus placerem, seruus Christi non essem.* Rectè illud proq; imitatione Pauli, qui Galatis c. 1. tantundem scribebat. Dummodò habeamus Deum contentum, & benevolentem, non est cur hominum dicta, factaque curemus. Abrah.

97. o.

In Centonibus primi & secundi Tòmi dedi plurima de hoc Virò Sanctissimo.

De Sancta Vrsula, & vnde- cim millibus Virginibus.

Vide commune Virginum.

De SS. Simone, & Iuda.

Vide commune Apollolorum.

FESTA NOVEMBRIS.

De Festo Omnium San- ctorum.

B*Eati pauperes spiritus, quoniam ipsorum est regnum celorum.* Quærit Sanctus Gregorius Nyssenus, cur felix illa patria, in qua Beati sempiternâ gaudent quiete, vocatur regnum. Cur ab eo regni nomine primum suum, illum in monte, sermonem exorsus est Christus, dicens:

Beati pauperes, quoniam &c. ac si dixisset: Beati, qui huius vitæ bona temporalia volentes, libentesq; propter me reliquerint, quia in futura vita Reges erunt, qui hic spontanei sunt pauperes. An fortè aliud apertius non erat nomen, quo donati illa coele-

stis habitatio posset, quàm regni? Potuit sacer Magister aliâ appellatione coelestem paradisum denotare: Verùm ut prudens Concionator ad ingenium auditorum se accommodare, & sagax piscator gratissimo cibo hamum tegere, & ita incautum allectare piscem solet, ita Diuinus Magister, ut homines attraheret, dulcem, & expectissimam regni escam hamo prædicationis circumposuit, beatamq; illam patriam vocauit *regnum*, ut audis auribus, quæ dicebantur, haurirent, & ex desiderio regnandi paupertatis voluntariæ hamum arriperent, atq; ita salui fierent. Nihil est, quod auidius expectat homo, quàm regnare, adeoq; Christus putauit nullo alio efficacius, quàm regni promissione posse hominem per-mouere ad amorem paupertatis. Ita ferè Nyssenus PPP. 309. c. 1.

Domnandi cupido omnibus affectibus flagrantior est, inquit Cornelius Tacitus, estque pestis tam communis, ut in totum terrarum orbem sua contagia diffundat, cùm alia peccata soleant esse infirmitates particulares. (Ibid. 308. o.) Et vna imperandi libido ita cæcat hominem quem semel inuasit, ut nihil duceret, Deum ipsum in crucem agere, dum per hoc modò ambitioni illi suæ satisfacere, & obtinere principatum posset. Ibid. 312. o.

Beati pauperes spiritus. S. Laurentius Iustinianus cùm ea verba expenderet, sic exclamabat. *O beatæ paupertas voluntaria nihil in hoc saculo possidens, nihil formidans! Non irruentes piratas, non insidiantes latrones, non terrestres litatem, non aëris tempestates pauescit*, cùm ea omnia miseri diuites pertimescant. Quare quos fauentioris fortunæ beneuolentia opulentos fecit, ij pluribus, & maioribus etiam auxiliorum copijs opus habent, quàm illi quos vel libera electio, vel mundi ærumnæ inopes, rerumq; præsentium egentes fecerunt, & humi afflictos tenent. Abrah. 58. o.

Concionabatur in festo in cælos assumptæ Angelorum Regina B. Ildephonus, & aiebat: *Oremus, & in prosperis sis pro Arax*, cùm magis illius inter aduersitates expectandum subsidium & præsidium videretur. Sed hoc fecit Sanctus Archiepiscopus, sciens rerum mundanarum conditionem, sciens quibus in periculis versari soleant, qui bonis, & felicitatibus affluunt temporalibus.

In principio mundi *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, Gen. 1. siue incubabat aquis, ut est apud Basilium Magnum. Cur non æquè incubabat terræ, eamq; pariter fouebat? Aquæ occupabant omnia, terra verò erat *inani*, & *vacua*. Aquæ diuites

symbolo referebant, terra inopes, & rebus omnibus vacuus. Aquis ergo incubabat Spiritus Sanctus, quia copiosi indigent singulari fomento, & adiumento Dei, non terræ, quia pauperes nihil in hoc sæculo possidentes nihil formidant.

De turturibus aiunt, ad Aquilonem abiq; rectore volare, ad Austrum verò sine duce non pergere. Sic illi qui in frigore aduersitatis habitant, non egent rectore, quia vexatio dat intellectum. Sed illi, qui ad austrum mundanæ felicitatis anhelant, rectore indigent, qui ducat, & moderatore. Eapropter Nazianzenus aiebat: *Profecto facilius esse videtur aduersam fortunam ferre, quam secundam conseruare.* Ibid. 59. c. 1. & 2.

Beati pauperes spiritu. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Matth. 5. Paupertas spiritus, id est, humilitas facit, ut ne præfens felicitas, & gloria reddat superbos, & persecutiones temporales ferre patienter facile potest, quisquis se ex eis fore æternum beatum, serò cogitat. Sed ob id etiam neque extolli prosperis, nec frangi, dei iei; aduersis debemus, quòd par sit utrumque conditio, quia neq; hæc perpetuò durabunt, nec illa semper inapebunt. Abrah. 144. 9.

Mons Thabor ad Occasum situs est. In eo Christus & ostentauit gloriam suam, & apud Moysen atq; Eliam commemorauit ignominiosam passionem suam, quam completurus erat in Ierusalem. Quare autè in illo monte ad occasum sito? Vt mysticà eà actione instituermur, quòd nec efferrì huius vitæ glorià, nec dei iei ærumnis debeamus, utraq; enim representatur sicut & illæ Christi, in parte ad occasum vergere, & diu permanere neutra potest. Ibi. 145. c. 1.

Paulus iubet 1. Cor. 7. *ut qui sicut, tanquam non flentes sint, & qui gaudent, tanquam non gaudentes.* Causam huius reddit. dicens: *Præteritis enim signa huius mundi.* Et quid sibi vult istud? S. Theodoro Studitæ idem est, quod lapsus, præter quibat, nec vel diuturnam stabilitatem obtinens. sed qui bene meritum, hodie squalidum, nunc excolitur ille, nunc alter dignitate ruit, hic è paupere fit dives, alius è diuice pauper, milleq; mutationibus, atq; vicibus nostra ærumnosa subiecta est vita &c.

Chrysostomus & alij legunt: *Præteritis scilicet huius mundi.* Simulata est omnis, quæcunq; in scænis repræsentatur sine gratia siue infelicitas, & siue in speciem minui capite, siue in regium thronum efferrì aliquem videamus, nihil mouemur talium rerum ficticiarum spectaculo: Ita nec mærore contabescere debet, qui sicut, neque insolescere, qui gau-

det, quia præterit scæna huius mundi, & inanes quædam representationes sunt, quæcunq; hic accidunt.

Nuper Abraham armauerat trecentos Vernaculos domus sua, quibus reges Syria debellaret, & nunc baculo in manus assumptus ipse, & exor eius cogitur ad Geraras descendere, ibiq; mendicare, inquit Oleaster in illud ex c. 20. Gen. *Et peregrinatus est in Gerar.* Ibid. 146. c. 1.

Beati pauperes. Beati, qui persecutionem patiuntur &c. Beati eritis, cum vos oderint homines, &c. Tam parùm mali habent, paupertas, persecutiones, odia hominum, & cætera talia, quæ mundus mala malè vocat, ut Christus etiam beatos, prædicet eos, qui illa patiuntur. Malum culpæ verè malum est, cui mala alia omnia cedunt. PP. 2. 646. 0.

Itaq; S. Chrysostomus dicebat: *Collachrymandum est, non cum in paupertate sumus, sed cum peccamus, hoc quippe est, quod lachrymis meretur, nam alia eiusmodi sunt, & risum etiam curare debeant.* Propterea & Christus gaudere, & exultare inbebat eos, qui propter ipsum probrois onerarentur mendacijs Ibid. *Non contristabit iustum, quidquid ei acciderit, inquit ab Parantiles.* Prou. 12. & Hugo Cardinalis: *Præfens prosperitas, & tribulatio adest, & abest: pro præteritis corruptionem, & conturbationem, quænam accidentia sunt, quæ homini adueniunt, destituuntque eum absque illius interitu.* Ibid. 647. c. 2.

Beati pauperes. Beati qui lugent. Beati, qui persecutionem patiuntur &c. Nihil ergo mali habet paupertas, nihil luctus præfens, nihil persecutiones, & ærumnæ temporales. Nihil omninò. Solum peccatum malum est. Abrah. 35. 0. Hoc nomen Christus peccato dedit, cum nocte cænx Patrem obsecrabat, ut Discipulos seruaret à malo. Ioan. 17. Hoc solum malum faceret Paulus timuit, cum tribulationem, angustiam, tamen, nuditatem, pericula, persecutiones, gladium, & cætera talia, quæ mundus in malis malè censet, prouocauit, Rom. 8. *Omnes Christi dolores quamuis immanissimi, & intolerabilissimi fuerint, patti videntur fuisse, quia eos absque peccato tolerauit.* Ibid. 37. c. 2.

Beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Non quæuis perfunctoria iusticiæ cupiditas, sed longa esuries, & diuturna sitis beatum facit. Sic neque mitis, qui vnâ semel vituperationem, aut altam qualemvis iniuriam patienter accipit: Neque beatus pauper, qui vnâ aliquando æquanimitè, ac lætante fert egestatem, sed omnem constanter exci-

pit inopiam. Ita neminem censere in sanctis possumus propter primum virtutis actum, ea enim nimis præpropera pietas est, uti & præceps impietas, cum perditum peccatorem arbitrari, qui semet aliquid egerit malè. Abrah. 65. 6.

Iudas Ioan. 18. dicitur scisse locum, in quo reperiurus esset Christum. Vnde sciuit? An quia semel eò diuertere vidit? Inde sciuit, quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum Discipulis suis.

Sei dæmon, quod boni properant ad paradisum, inquit Hugo Card. Vnde nouit? Ex hoc, quod frequenter uisitant, & animo obeunt coelum, inquit ille rursus.

Vnus ex vobis diabolus est, aiebat de Iuda Christus Ioan. 6. Non dicebat, *errare*, aut *ergo*, sed *est*, ut indicaret peccatum præsens non in vno actu, sed in usu, inquit Caietanus. Diu, multumq; assueuerat Iudas calumniari, propterea dicitur est diabolus, non ob vnam solum delationem.

Malè Iosephem vocarunt somniatorem fratres eius, quia somniator sonat frequentiam & ipse bis tantum somniaret. Caiphas semel prophetauit, neque ob id tamen mox in Propheus numeratus. Ibid. 66. c. 2.

Beati qui lugent, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, qui perfectionem patiuntur. Hæc dicebat in monte coelestis Magister, postquam regnum coelorum pauperibus spiritu, & terræ possessionem tribus addidisset. Expendit autem in superioribus verbis S. Gregorius Nyssenus, quod Dominus beatos pronuntiavit non eos, qui luxerint & sicerint iustitiam, & passi fuerint persecutionem, sed qui nunc lugeant, siciant, patiantur, dicens: *Magis conueniens erat, ut eos, qui luxissent, beatos indicaret, non eos, qui lugerent.* At sita est, cur beatos dicit hos, qui hodie sunt, non qui olim fuerunt in maiore, & luctu positi? Responderetur, utrumque hoc est, & præsentem, & præteritum à Domino commendari luctum, sed quod eos, qui nunc in præsentem lugent, peculiariter beatos pronuntiat, hoc peculiariter, eoq; mysterio factum, ut intelligam non satis esse olim luxisse, siciuisse, esuriuisse iustitiâ &c. sed ut benè actorum præteritorum merita salua maneant, & augeant, necessum esse ijs immorari, neq; ab eorum usu, & exercitatione feriari. PP. 455. c. 2.

Qui virtutis iter ingredi cepit, debet in eadem via semper pergere, manet enim retro, cum non progreditur. Ibid. 455. o.

Vidit scalam Iacob, inquit S. Bernardus, & inscala Angelos, vbi nullum residens, nullum subsistens appa-

ruit, sed vel ascendere vel descendere videbantur. Vniuersi quatenus palam daretur intelligi inter profectum & defectum in hoc statu mortali vna nihil medium inueniri. Ibid. 455. c. 1.

Profectus perstudiosi fuerunt parentes Baptiste, de quibus S. Lucas dicit: *Erant ambo iusti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis Domini*, in quæ Hugo ita: *Rectè postquam dixit, iusti, addidit Incedentes, in quo profectus est operis* &c. Ibid. 456. c. 1. & 2.

Profectus studium, & sollicitudo debent ob id etiam nobis esse quam maximè cordi, quod nullius anima sit tam harmonicum instrumentum, ut non aliquando eius nerui dissoluantur, aut non relaxentur contentæ fides. Ibid. 458. o.

Vt autem in supremum perfectionis cacumen perueniamus, necessum est, ut hinc spe, illinc timore stipati, ac suffoliti ascendamus. Ibid. 461. o.

Nec quisquam putet vno, quod aiunt, saltu in illud cacumen penetrare posse. Nam cum nemo se repente in infimum insolentia præcipitet, quanquam facile sit hoc agere, quomodo Christianus in summum perfectionis apicem, quod tam arduum est, & operosum, vno volatu vult subito peruenire? Ibid. 464. o.

Beati pacifici. Merito beati dicti pacifici, quia in alma, & amabili pace omnes felicitates, & bona omnia continentur. PP. 472. o.

Sanusne est Laban? Id sciscitabatur Iacob ex pastoribus Haran. Alij id transferunt: *Paxne est illi?* quia pacis nomine omnia bona intelligunt Hebraei. Et Poëta canit: *Pax optima rerum, quas homini nouisse datum.*

Pace non modo ij, quibus natura sensum dedit, sed etiam cetæ, atq; agri latæque videntur, inquit Cicero.

Pacis statuam Athenis ad mulieris Plutum puerum diuitiarum deum manu tenentis speciem esse effictam Pausanias auctor est, diuitiarum enim pace magis, quam bello parantur.

Christus ab hac vita in alteram demigraturus aiebat Discipulis suis: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*, Ioan. 14. *Qui autem pacem dedit, vno verbo omnia dedit.* inquit Glossa Ibid. 474. c. 1.

Beati pacifici. Vt ne pax dissoluatur, & rumpatur concordia, debemus aliquando de nostro honore, ac iure cedere, idq; exemplo Abrahæ, Pauli, ipsiusq; Dei. Abrah. 26. o.

Beati qui lugent. Ergone omnes, qui lugent? beati? Nequaquam, sed qui peccata deplorant, quæ perpe-

perpetrârunt, vel committere possunt, si gratia Dei, quod facile accidit destituantur. Facile accidit, aio, quia qui beneuolentissimum habet Deum, leuiter excidere ex gratia illius potest, ut proinde minus sapiat, qui nimis præfidit. Abrah. 60. o.

Dauidi beatus dicitur vir, qui non abiit in consilio impiorum. In hac vita nemo beatus, nemo ergo etiam in hac vita qui non abierit in consilio impiorum, itaque nemo etiam, qui non habeat, quod lugeat.

Christi sanctitas consummatissima, & testatissima erat, locus, in quo à dæmone teuebatur templum Sacrosanctum Ierosolymitanum. Nihil horum tamen deterruit diabolum, quò minus cum illo congrediretur, & posse de illo referre victoriam speraret. Ergo neq; sanctitati nostræ nimium tribuere, neque loco fidere debemus, sed perpetuò lugere propter periculum in quo versamur, ne tam vertuto, & importuno ac valido hosti succumbamus.

Cur putas dictum Abrahæ post insignem obtentam victoriam, *Noli timere*? Verebatur ille, ne aliqua sibi vana gloria de tali victoria obrepisset. Ut namque homo erat, sic fieri potuisse putauit, quòd vanus quidam cogitatus incauto animo furtiuè se insinuasset. Ibid. 61. & seqq.

Beati misericordes. Qui miseriam alienam miseratur, & dolenti condolet, hominem se egregiè probat, quem verò ærumnæ proximorum non mouent, irrationalis potius, quam intellectu præditus homo videtur. Abrah. 50. o.

Beati misericordes, &c. Varia sunt misericordiæ etiam corporalis opera, quorum cultores sic amat misericors Deus, ut eos solos, qui talib. studuerunt in vita prædicaturus à morte, idque coram toto mundo videatur. Nam cum pro extremo tribunali supremus Iudex sedebit, hoc solum toto mundo auscultante dicet: *Venite benedicti Patris mei, &c. Esurius enim, sitius, hospes eram, &c. nudus, &c. infirmus, &c. in carcere.* (Matth. 25.) & omnem miseriam meam piâ ope vestrâ leuastis. Quo spectant illa tam multa miserationum genera, quæ olim ob aures cælorum, ac terræ deprædicabit Dominus? Quo consilio illa commemorare Dominus voluit? *Varia humanitatis partes recenset, & si quidem possumus omnes implere, sin autem, saltem eas, quas possumus.* Ità Euthymius. Cui per tenues facultatulas non licet dare vestem nudo, is per corporis vires poterit visitare infirmum, & qui ne hoc quidem per affectam valetudinem potest, det calicem frigidæ, det bonâ verba, qui non habet aliud. PPP. 219 c. 1.

S. Chrysostomus differebat quondam de varijs virtutibus, & gestis præclaris eorum, quos omnes hodiè vno communi festo celebramus, & aiebat: *Tanquam ornamenta quadam proposuit Patrum certamina, & unusquisque nostrum ad quam voluerit certationem seipsum conformet.* Constituit nobis ex Deo sancta Mater Ecclesia hodiè ob oculos pugnas, & virtutes, & benefacta Sanctorum Maiorum nostrorum, & quos vetus lex peperit, & quos noua edidit, ut ex his sibi quisque sumat, quæ statui suo magis conueniunt, & cum ingenio, & viribus magis congruunt. Cum ait Chrys. *certamina*, adde, & gesta Sanctorum nobis *tanquam ornamenta*, siue etiam monilia nobis proposita, alludere videtur ad officinas mercatorum, & auri fabricarum. Apud hos est reperire variam conficiendarum vestium materiam, pannum rudem, & subtilem, sericum, bombycinum, laneum vestitum, gemmas pretij summi, infimi, medijs. Hinc sibi viri, ac mulieres, plebeij. & nobiles, summates, atque infimates, quisque pro sui status, & facultatum conditione coëmit. Talem hodiè officinam aperit Ecclesia, inq; ea exponit tanquam ornamenta quædam omnium Sanctorum gesta, ut ex his sibi deligat, quæcumque per vires commodius exequi posse putat. Hic est inuenire Apostolos, Martyres, Confessores, Doctores, Viduas, Virgines, Coniugatas, &c. *& unusquisque nostrum, ad quam voluerit certationem, seipsum conformet.* Ibid. 220. c. 1. & 2.

Non omnia possunt omnes, nemo tamen est qui nihil possit eorum, quæ ante ipsum fecerunt alij, & qui maximum consequi non potest, non proinde committere debet, quin minora tenter, ac procurret. Ibid. 218. o.

Brutus sit, aut nimisquam ruidus in arte concionatoria, qui non optimum Sermonem ad Festum Omnium Sanctorum ex hoc cap. adornare sciat.

Gaudete, &c. exultate, merces enim vestra copiosa est in cælis. His verbis Dominus præsentem appellabat Apostolos, quos beatos pronuntiabat si conuicia, maledicta, calumnias æquanimiter tolerarent, ad eò exultare gaudio iubebat propter ingentem remunerationem, quam constitutam haberent in cælis.

Nullum tale connubium, quale gaudij, & risus cum patientia, nemo enim adhibet gloriam, nisi antè subierit poenam. PPP. 263. o.

Isaac accepit Rebecca uxorem, Rebecca patientiam significat, Isaac risum. Rebecca ergò nupta est Isaac, ut intelligamus quàm coniugata sint

pati & ridere, tolerare pro Deo probra, & gaudere, longanimiter excipere iniurias & exultare, &c.

Quando Samuel tulit cornu olei, & vixit Davidem in medio fratrum eius, 1. Reg. 16. non tam regem inauguravit, quam persecutionibus omnibusq; semel ærumnis initiavit. Nam ab eo tempore & fratres illum vexabant, & Saul ubiq; insectabatur, ut occideret, & nullus locus securum habebat. Quare tanta passus, antequam regni quietam possessionem adeptus. *Non statim sceptriger in solio sedit, purpurâ insignis, & diademate clarus, vel coronâ aureâ splendidus, sed prius egenus, & vagus, profugusq; & exul prius amaritudinis totum, & infelicitatum, quam neccareos, aut mellis Regum populi liquores epotavit.* Itâ Rupertus.

Sic tametsi in baptismo vñcti simus reges coronæ gloriæ, prius tamen quam eius possessionem ineamus, Davidis nobis fortuna subeunda, sic ut antè patiamur aduersa in terris, quam læti rideamus in cœlis.

Vadam ad montem myrrha, & ad collem thuris, inquit Sponsa Cant. 4. Prius ergo myrrhæ, (quæ amaritudinis symbolum receptissimum est) transijt, quam ad collem thuris, hoc est, aspectum Deitatis perueniret. *Per hoc ostenditur, quod qui cum Christo fuerit myrrhæ particeps, omnino erit etiam thuris particeps thuris, nam qui fuerit cum eo passus, simul etiam conglorificabitur.* Itâ S. Greg. Nyssenus.

In strage Ierichunti illata seuerissimè prohibuit Dominus, ne quis regularum illius ciuitatis vel minimum quid sibi retineret, in excidio ciuitatis Hai totam eius suppellectilem & bona omnia libidini & spoliatiioni militum permisit. Cur hic magis, quam ibi? Nullam operam contulerant milites ad expugnandam Ierichuntem, at in Hai occupanda fuit aliquis militaris virtutis vsus. Itâ ferè Andreas Masius. Noluit Deus esse præmium, vbi nullus fuit labor, ut nemo palmam sine defatigatione exantlata spondeat. Ibid. 265. c. 2.

Arctam esse portam, & angustam viam, quæ in cœlum ducit, id ex eo etiam comperies, si omnes ex ordine percurras vias, quas in hodierno Euangelio designat Dominus, inieruntq; omnes, quotquot nunc cum Deo viuunt beati.

Sed quid causæ sit, cur Deus electos suos per angustia viarum, per arctam paupertatis, per tristitia luctus, per dura iniuriarum voluit tendere in cœlum? Rationes alias alibi dedimus, causæ præsentis illa commoda, nimirum ut ex suis angustijs, & miserijs discerent, condolefcere ærumnis alienis. Voluit Tom. IV.

ergo Deus suos in hac vita miseros esse, vt essent misericordes, & suis humeris periclitari pondera temporalium malorum, vt ea experti faciliè mouerentur ad leuandum alios, quos viderent prægrauatos.

Exodi 22. v. 21. aiebat Dominus: *Aduenam non contristabis, neque affliges eum, aduenam enim & ipsi fuistis in terra Egypti.*

Pulchra est Oleatri annotatio moralis in ea verba, & sic habet: *Optima precatis magistra, experta indigentia, Unde cum te ad misericordiâ prouocare solueris, cogita an simile aliquando malum sis passus, aut te passurum timeas.* Quemadmodum ergo Deus Israëlitas voluit diu peregrinari, & duram seruitutem tolerare in Egypto, vt liberi effecti essent erga peregrinos prolixi, erga afflictos humani: Sic etiam electos suos voluit exerceri vitæ præsentis incommodis, vt erga alios secum in via positos miseros pia haberent viscera. Ita quoniam & nos vel aliquando labimur, vel easui expositi fumus, plurimum congruit cum nostræ caducæ naturæ fragilitate, vt miseros lapsos miseremur, & erigamus. Abrah. 52. o.

Octo habemus in huius Festi Euangelio, quæ nos in beatitudinem, hoc est, finem nostrum vltimum, tanquam viæ quædam ducere possint. Nulla tam est compendiosa in locum tam ablitum via, vt vnico, quod aiunt, saltu in eum peruenire queas.

Summa est illius temeritas, qui summum decerpente statim posse attingere præfidit. PPP. 221. o.

Iuxta patrem habebat Isaac, hoc est, morabatur in discutiendis profunditatibus scripturarum, vt ait Glossa interl. non primo statim momento in altitudinem mysteriorum penetrauit.

Nemo primo statim passu perfectionem assequitur. Etiam natura nihil magnum voluit effici citò, cuius ea est lex, vt maiora animalia diutius visceribus parentum continerentur.

Ezechielem Angelus non statim in cœlum ipsum, sed inter terram, & cœlum leuauit. Ezech. 8.

David Psalms 118. per literas Hebræorum digessit, vt homo noster tanquam paruulus ab infantia per literarum elementa formatus vsque ad maturitatem virtutis paulatim excresecat. Sic Ambr.

Rebecca prius in aures, & armillas, demum vasa aurea, & argentea, & vestes accepit, cuius mysterium vide Magno Gregorio enudatum. Ibidem 222. c. 2.

Non vias tantum nobis demonstrauit Christus, quibus itur in cœlum, sed totetiam viarum duces dedit,

dedit, quot sancti nos in cælum præcesserunt. Franciscum dedit, ut ad paupertatem spiritus nobis præiret, Elizabetham, quæ misericordes esse doceret, Bertrandum, qui lugere erudiret, Paulum, qui ad anteriora seipsum extendens, esuriam, sitimque iustitiæ, & desiderium perfectionis in nobis excitaret suo exemplo, &c. Tot vitæ cælorum ductores, tot vitæ bonæ doctores ignavia, & ignorantia nostra requirit.

Verùm ut quis peccandi artis peritissimus eundat, alio quàm se magistro non eget, & unusquilibet sibi ipsi & supremus architectus, & prototypon esse potest. PPP. 242. o.

Nihil minoris negotii, difficultatisq; est, quàm fieri malum, etsi nemo ducem se nobis ad vitium prabeat, rara tamen, atque ardua est virtutis adeptio, quamlibet etiam multis modis ad eam inuitemur, ac retrahamur. Ita S. Greg. Nazianzenus ibid. 244. c. 2. Expendis hac verba accuratè Nissenus, multaq; habet in hoc capite, quæ multum facere possunt ad corrigendum, excusandumq; torporem nostrum.

Omniū Sanctorum, qui ex nostro conuictu in contubernium Dei commigrarunt, festum læti celebrare non possunt, sed mæsti, lugentesque agere debent, qui nihil minùs, quàm sancti sunt, & non fudent esse illorum similes.

Quæritum fuit à doctis, quamobrem Deus voluerit, ut sanctus Lot inter illos sordidos, & contaminatos Sodomitas degeret. Respondet vnus è multis, id factum, ut suo bono exemplo, & conuersatione Sodomitas ad odium peccatorum, & virtutis amorem excitaret, & siquidem illius consuetudine, & hortatu non efficerentur meliores, de penis posthæc sibi irrogatis iuste queri non possent. Abrah. 32. c. 2. Ita solet Deus submittere pia exempla, & monita, ut peccatores, qui per ea non abstrahantur à malis, non habeant aliquam iustæ querimonie causam, cum à Deo subiiciuntur poenis. Ibid. 32. o.

Quid ergo in die illo mundi supremo tunc dicemus, qui legem Dei leuiter nunc præterimus, quando tantam videbimus nobis impositam nubem testium, qui nos suo exemplo ad illius obseruantiam tam ardentè sunt cohortati, neque habuerunt obsequentes? Et quomodo gaudere hodie possunt, qui festum agentes Omniū Sanctorum nullius sanctitatem imitantur, sciuntque quàm graues huius negligentie sint daturi rationes, & poenæ?

De Sancto Martino Episcopo.

Vm B. Martinus obitum suum imminere dasset, tunc luctum, & meror omnium, vox plangentium, vnaq; precantis, ne pastor oves deserat. Hæc Sulpitius in illius vita. Quid sibi voluerunt illo merore, & luctu? Sciebant ii, qui tunc mœrebant, & lugebant, quod amici Dei, in quibus Martinus erat, essent validi athlantes, quorum humeris niteretur machina mundi, quoddam hunc illi suis precibus, & meritis suffulcerent. Abrah. 156. o. Facere ergo non poterant, quin acerbè plorarent, cum illam suo contubernio suberahi columnam cernerent.

Pulchra in eam rem habes toto illo capite, & aliis in locis ad calcem illius adnotati.

De Sancta Cæcilia Virgine & Martyre.

Vide commune Virginum.

De Sancta Catharina Virgine & Martyre.

Vide commune Virginum.

De Communi Apostolorum.

Antes predicare sed nolite possidere aurum, neq; argentum, neque pecuniam in Zonu Vestris, aiebat Christus Discipulis suis, cum eos ad promulgandum Euangelium emittebat. Ergonè voluit illos aut famelicos, aut mendiculos? Neutrum. Cibus enim illis tanquam operariis debebatur ab his, quibus spiritalia seminabant, & qui illos ad laborandum destinabat, eiusdem erat curare, ut necessaria ipsi ministrarentur, quod tam cumulatè præstitit, ut omnium agrorum suorum pretia fideles quidam ad pedes Apostolorum deponerent, vnde tum ipsi, tum alii multi abundè viuere possent.

Ita quisquis rem aliquam curandam ex Dei iussione suscipit, ut officium prædicationis susceperit

Aposto-

Apostoli, certò sibi promittere potest, quòd subministrabit quæcunque ad perficiendum sunt necessària, qui imperauit laborem. PP2. 569. o.

Post instauratam, & confirmatam iuramento amicitiam cum Labano iter suum Iacob prosequeretur, videntique obuia venire Angelorum copias aiebat: *Castra Dei sunt hæc*, & exercitus superiorum spirituum inde huc submissi, vt mihi sint præsidio. Nec errauit, ad hoc enim missi fuerant, vt illum per viam defenderent. Dei iussu iter hoc suscepit Iacob, qui ei dixerat: *Reuertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam*, si verò quæpiam per viam occurrerint difficultates, noli metuere, quia ego ero tecum, ego comes, & custos. Ibidem.

Vetus quæstio est, an peccarit Moyses, cum occidit Ægyptium. Caietano videtur hæc à sacro Scriptore iam decisa dubitatio, qui refert, quòd Moyses non antè trucidauit insolentem Ægyptiū, quàm circumspexisset huc, atque illuc, & nullum adesse videret, qui cæcis spectator, & renuntiator esse posset. Facitne hæc circumspectio, vt nullā ratione, quod Moyses fecit, excusari possit? Facit. *Huiusmodi enim circumspectio signum est humana cautela, non diuina inspirationis*. Videtur iniussu Dei occidisse hominem, qui homines alios confisos cædis habere timuit. Si enim Deus illi suggessisset, vt interficeret Ægyptium, animi etiam robur illi addidisset, vt nullum metueret periculum. Mos enim Dei istud habet, vt cum aliquem discrimini exponit, etiam perficiendi audaciam subministrat. Ibid. 570. & seq.

Tametsi verò sacer peregrinus Iacob secum ferret amplissimum saluum conductum omnipotentis Protectoris, vt securè terrā, marique itinerari posset: Nihilominus cum intellexit fratrem suum Esau in via esse, timens eius stomachum pio surreptu benedictionis furto commotum, legatos ad illum cum muneribus misit, qui furorem irati lenire studerent. Submisit illi Deus numerosissimum exercitum, & leuis armaturæ, sed ex solis Angelis constaret milites, quos ad se iuuandum è cælo destinatos tam nihil dubitabat, vt diceret: *Castra Dei sunt hæc*, & suppetit mihi ab illo missis: nihil osecius tamen misit extemplo legatos, qui vitigarent fratrem, & transeundi licentiam peterent. Quorsum hæc placandi fratris industria illi, qui parata sciebat suæ defensionis castra Dei? Respondeo. Sciuit quod auxilium, & opitulatione Dei non semper

excludit studium, & sollicitudinem coopérationis humanæ. Ibid. 571. o.

Pax huic domus. Inter cætera monita, quæ Dominus discipulis suis dedit, cum illos ad disseminandum Euangelium misit, præcipuum illud fuit, vt hospites suos tali verborum formulā saluarent: *Pax huic domus*; Matth. 10. hoc est, vt illis quies, & absque timore pacatè viuere apprecarentur. De hac re doctus quidam sic ait: *Id si expendas quantum sit, foreberis nihil in tota Geta præclarum esse*. Pax contrariatur bello, bellum plenum est timore, tumultuatione, perturbatione, curis. Optare ergo domui alicui pacem, est precari, vt sit vacua omni timore, perturbatione, inquiete, anxietate, quæ talia sunt, vt nemo prudens sit, qui cum illis non mouelit esse mendicus, quàm rex, aut Imperator cum timore. PP2. 578. c. 1. Vt crudelitatem timoris cognoscas, satis est scire, quòd mors & pulchra est, si cum illo componatur, & suaui medicina dolorum, quos ille adfert. Ibid. 575. o.

Verè terribile est mortis mysterium, & etiam ante tormentum sufficiat timor ad cruciatum, inquit S. Nilus. Ad crudelem mortem misero homini sat est ipse mortis vnicus, ac solus timor. Ibid. 575. c. 2.

Tantum malum est timor, vt Cain à quocunque primùm obuio trucidari optaret, quòd mortis, quam commeruisse sciebat, semel vnà occisione timorem euaderet. Verùm Dominus non præsentem statim damnauit supplicio, quòd confestim ei calamitatis sensum adimeret, sed in ille mortes intendando, vt sentiret alios super alios pauores, &c. Ita Philo ibid. 576. & seq.

Nolite possidere aurum. Alii apud Nouarinum transferunt: *Ne comparetis*, siue *Nolite comparare*. Præcepit ergò Dominus non vexari, non torqueri corradendarum pecuniarum sollicitudine, ac studio. Feriari ergò à labore imperauit. Nihil noui. Similem habemus aliam eiusdem Domini iussionem vetustissimam æquè, ac grauissimam. *Septem diebus azyma comedetis, in die primo non erit fermentatum in domibus vestris. Quicunque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israël*, aiebat iam olim per Moylen Exod. 12.

Admiratus hanc legem S. Gaudentius ait: *Si fermentatum fieri iussisset, diligentia illis necessaria esset, ne deesset. Quòd iussit, desiderat, non laboris*. Non habere fermentatū, aut non subigere farinam fermento, est feriari, & nihil agere, otium autem ex seipsis nimisquam vehementer amant homines. Cur ergò Dominus, cum illos vult otiosos, ac feri-

atos, id sub cetera capitis penna imperandum putauit? Responder Gaudentius: *Negligentiam iubet, & obedientiam probet.* Quamuis appetitus humanus quietem, otium, vacationem nimpere amet, quia tamē deprauata voluntas magis inclinat in veritatem, putauit otium Hebræis sub comminatione mortis præcipiendum, ut qui sciret, nec otium acceptaturos, sed veritatem laborem potius arrepturos, neque obtemperaturos ut feriantur, nisi tantum supplicii metus eis obedientiam extorqueret PPz 631. c. 1. & 2. Tam vehementer nrimur in veritatem, eaque avidius appetimus, quæ seuerius negantur. Ibidem 628. o.

Nolite possidere aurum, neque argentum, &c. Voluit Christus Discipulos suos esse pauperes, ut essent intrepidus concionatores. Ecclesiasticæ opulenti sunt meticulosi: Nam abundare, & timere quâquam literis, syllabis, vocabulis plurimum discrepent, respectu tamen nihil differunt. PPz. 597. o. At pauperes sunt impetriti. Ioannes, qui neque lectum, neque lectulum, neque mensam habebat, solus ac primus incestum Herodis cum sua fratria consuetudinem publicè audacter arguebat, cum diuitum nullus tantum haberet animi, ut id faceret. Ibid. 597. c. 2.

Tertullianus suadebat mollibus quibusdam mulieribus stare expeditas, ad omnem vim, & nihil habere, quod relinquere timerent. Aptius hoc cadi in Concionatores. Ibid. 599. c. 1. & 2.

Prædicator diues timer pro domo, pro famulis, pro agris, pro opibus, ne quo aliquid ex his auferat, &c. qui multorum est dominus, multorum seruus esse cogitur, inquit Chrysostomus ibid. 600. c. 1.

Elias tam inops erat, ut qui virum pilosum, & pannosum, & Zonâ pelliceâ accinctum renibus audiret, illum statim intelligeret. Et hic inops Elias prophetas falsos plurimos vnâ occisione deleuit. Hic regi Achab intrepidè restitit. Hic igne è coelis aduocato quinquagenos milites semel, & iterum consumpsit. Hic regi Ochoziæ suam idolomaniam exprobrauit. Hic cælum pro suo arbitratu nunc clausit, nunc referauit. Hic terrori fuit omnibus hominibus. Hic Deum iuramento adstrictum tenuit triennio, & vltra, ne quam interea guttulam aque è loco superiore deplueret. Quare hic omnia ista? *Quia nihil prater meliorem possidebat.*

Nihil enim, nihil omnino sic liberè loqui, & in rerum discrimine fiduciam habere, & contrâ captiuitatem satis munitum, & fortem facit, ut nihil possidere, & nullis secularibus obrutus negotiis. Ibid. c. 2.

Nolite portare sacculum, neque peram neque calceamenta. Lucæ 10. Similia habes Matth. 10. vbi & aurum & argentum, & pecunia omnis Apostolis interdicebatur, & dicebatur: *Gratis accepistis, gratis date.* Quamobrem voluit Dominus, ut nullam vel circumferrent, vel admitterent pecuniam: Primo, ne Iudas, qui oculos habebat, de potestate faciendi miracula pecuniam congregare vellet. Sic Glossa apud S. Th. in cap. Matth. 10. Deinde ne prædicationis munus ob quæritum exercere putarentur, amouet istam suspicionem, præcipiens, ut non huiusmodi deferrent. Ita ex aliis Nouarinus in Matth. Tam graue nimirum scelus est, accipere pretium pro eo, quod gratuito dare debeas, ut Discipulos suos ne suspectos quidem de illo esse voluerit.

S. Paulus de se aiebat 2. Cor. 2. *Non sumus adulterantes Verbum Dei.* Chrysostomus aduiterare hoc est, cum quis pecuniâ vendit, quod gratis dare debebat. Ad iterum fuisse, ex quo Thamar granida erat, vult Testatus. Illud putatitium adulterium volebat Iudas igne vindicare. Si ergo adulterium committit, qui pretio vendit, quod gratis dare debuit, igitur talis meretur, ut rogo inextinctus igne conflaret. Quo ergo supplicio ille Iudex multandus, qui pecuniam admittit pro eo, quod non solum gratuito, verum etiam ex iustitia facere tenebatur? PPz. 488. & seq.

Nulla maior malitiâ, aut crudelior iniquitas, quàm accipere lucrum, aut pecuniam pro eo, quod dare, vel facere iustitiâ debeas. Ibidem 488. o.

Hic innuens pulchra, quibus corruptos Iudices munerum amatores perstringat.

Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Matth. 10. Quamuis mites mores omnem hominem deceant, eis tamen maximè conueniunt qui sunt aliorum doctores. *Qui enim locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare, & ex sua mansuetudine iram sauentium misceat, lupos conuertat in oues.* Ita S. Greg. Magnus apud Nouarinum. Nullum tam efficax incantamentum ad placandum stomachosissimos, & ad occupandum animos eorum, qui maximè barbaro, iracundo, & effrato sunt animo, quàm verba amica, & suavis sermo. PPz. 604. o.

Hic mande vobis, & diligatis inuicem. Ioan. 15. Dixerat illis antehac Christus: *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos;* Luc. 10. 3. Dixerat: *Iniscient vobis manus suas, & persequentur, tradentes in Synagogas, & in carceres, trahentes ad reges, & præ-*

*des; Luc. 21. 12. Dixit item in hoc Euangelio: Non est seruum maior domino suo, si me persecuti sunt, & vos persequantur. Dicturus erat paulò post: Euntes in mundum vniuersum predicate Euangelium omni creatura; Marc. 16. 15. Vt hoc laboriosum officium hilariter susciperent, vt in medios lupos intrepide se inferrent, vt omnes persecutiones forti animo adirent, & tolerarent, vnâ charitate eos obarmâdos purauit, certus nec prædicationis laborem defugituros, nec luporum ferociam formidaturos, nec frangendos persecutionibus, si charitate solum inflammati, testi, ac muniti essent. Nam *vsq; charitatis est, quid est quod possit deesse?* inquit Magnus Augustinus apud S. Thomam c. 15. Ioannis aptè in rem præsentem, & verè. Qui enim charitate affluit, illum nec animus destituere potest ad occurrendum lupis, nec vires deficere ad excipiendas quasuis pro Deo ærumnas, nec vllus defatigare labor. Imò nescit, quid sit charitas, qui laborem sentit, paradisi namque eius, qui amat, est delassari his, quibus dat operam. PP2. 491. o.*

Amplissimum campum hoc tibi caput aperiet, per quem excurrere, & vagari longâ oratione queas.

De Communi vnus Martiris.

Inquis *quis post me venire, abneget semetipsum. & tollat crucem suam, &c.* S. Ambrosius in Ps. 72. ad finem expendit hæc tam aride. & asperè, vt videtur, dicta, *Tolle crucem tuam, & sequere me*, si vis post me venire, & meus esse discipulus. Cùm arduum sit crucem tollere, & animam periculum, mortis corpus offerre, & negare quod sis, cùm *velis etiam esse, quod non sis*, vt loquitur idem Ambrosius l. 7. in Lucam in principio, quid est, quod Christus tam absolute vult esse crucis hauius, & sui ipsorum velut iucatos hostes, qui velint esse ipsius imitatores, neque infirmitatem mentis humanæ promissione alicuius remunerationis sustentat, quod fecisset, si addidisset ad verba superiora, se laurum quietis æternæ paratam, inque constitutam habere, qui vt ipsum sequatur, semetipsum abnegauerint, & crucis mortificationem in suo corpore circumculerint? Respondet S. Doctor, Christum ibi perfectio locutum, qui non premio ducitur ad perfectionem, sed perfectione consummatur ad premium. Imitatores enim Christi non propter spem boni sunt, sed pro amore caritatis, sicut & Christus ideo passus est, quia benefacere eum dele-

tauit, non quia incrementum gloria ex sua passione quarebat. Hæc ille ibi. Qui ergo benè exultus est disciplinâ cælesti, is Christum imitari debet, hoc enim est illum sequi, vt sicut ille passus est nullâ cupiditate lucri, sed solo amore benefaciendi, ita & ipse ad ferenda mala, & faciendi bona incitetur non desiderio præmii, non spe remunerationis, sed solâ cupidine ferendi aduersa, & faciendi, quæ Deo scit esse grata. Tomo primò, Petiochâ 3. Dominicæ 4. in Quadrag. p. 301. c. 2.

Vult Dominus, vt quicumque illum amant, non ob aliud ament, quàm quòd amare amant, quòd iste sit amor, quem maximi æstimat, eaque voluntatis beneuolentiâ, quam & summè probat, & prolixè remunerat. Ibid. pag. 299. o.

Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam. Matth. 16. Apud Lucam 9. iubet quotidie crucem tollere. Crux est, quidquid affligit, & cruciat. Vt autem hoc leuiter feras, illud efficiet, si cogites, quòd nomen afflictionum, & calamitatum non merentur, quæ simul cum vita expirant. Abrah. 74. o. *Ærumnas præsentis vocat Christus viam, & portam, dicens: Quàm angusta porta est, & arcta via, qua ducit ad vitam.* Matth. 7. Theophylactus ait: *Neg, minima consolatio est, vocare ipsam portam, ac viam, nemini siquidem permanet, sed transit.* Omnino plurimum imminuit pondera calamitatum mundanarum, quòd eas præterire nouimus.

Infirmitatem Lazari non esse ad mortem Christus aiebat. Sed quomodo non ad mortem, ex qua mortuus fuit? Respondet Theophylactus, non fuisse ad mortem diuturnam, sed quadriduanam solum, talis autem mors nomen mortis non merebatur, vt absolute affirmare Christus potuerit, non fuisse Lazari infirmitatem ad mortem. Sic & possumus dicere, ærumnas præsentis, quia temporales sunt, non mereri nomen ærumnarum, maxime si cum æternis comparentur.

Comitæ miseræ, hoc est, solæ quædam representationes verarum miserationum sunt ear, quas hic toleramus.

Vt mors Christi, eiusq; absentia leuior Discipulis accideret, dicebat eis Christus, se non amplius triduo absuturum. *Hoc abire sic fuit, ac redire, &c. eum non defuisse perluceat*, inquit S. Ioannes Chrysostomus. Vt Christus velut non absuit, qui solo triduo absuit: Ità vitæ huius aduersitates velut non grauant, quæ paruo tempore solum grauant. Ibid. 75. & seqq.

Qui Gule Genire post me, sequatur me. Chrysostomus in catena S. Thomæ ait: *Cum Saluator sapiens, & benignus, nullum inuitum, aut coactum habere Gule famulum, sed spontaneos, & gratias agentes pro famularum.* Quid facturi sunt, Domine, illi spontanei imitatores, ut tibi pro famulatu gratias agere possint, ac debeant? Abnegabunt semetipsos, & tollent crucem suam. Abnegatio sui ipsius Basilio quidem est totalis præteritorum obliuio, & recessus à proprijs voluntatibus, Origeni verò abstinentia cuiuslibet criminis. Crucem autem tollere est appetere mortem pro Christo tolerandam, & mortificare membra, quæ sunt super terram, & viriliter disponi ad omne periculum sustinendum pro Deo. Sic idem Magnus Basilus. Itaq; hæc à seruis suis officia Christus requirit. I. ut præteritarum voluptatum, quibus antehac assueuerint, omnem prorsus memoriam, simulq; voluntatem propriam totam abijciant. II. ut ab omni deinceps flagitio abstineant, neque hoc solum, sed etiam virtutibus sedulo studeant, & qui lubrici fuerunt, in posterum castos seipsos custodiant. III. ut mortificent membra sua, quæ sunt super terram, & viriliter se disponant ad omne periculum, mortem aded, eamque probrosam pro Domino sustinendam. IV. ut beneficium arbitrentur, quod ad talia officia admittuntur, proq; eo gratias agant. Quâ spe lucri isti facient ut gratias agere debere videant? *Qui enim perdidit animam suam propter me, inquit, saluam faciet eam;* hoc est, qui mei gratia fecerit, quæ dicta sunt, ei inuicem conferam gratiam, quâ animam suam celo inferat, æternumq; saluet. Si corporale aliquod polliceris vel oblectamentum, vel emolumentum, Domine, plures, promptioresq; reperires obsequentes: Nam quando proponitur luerum temporale, omnia alacriter sustinere volumus, etiamsi quid laboriosum sit, & valde ærumnosum, & sordidum, & pœnam in præsentem, & futuro sæculo præbens; propter nostram autem salutem, & ut supernum nobis conciliemus auxilium, remissi, & supini, & dissoluti videmur. Ità S. Chrysost. PP. 485. c. 1.

Felicissimus foret homo, si quàm est expeditus, & alacer, & velox ad curandas res corporis, tam esset sollicitus ad agendum negotium animæ. Ibid. 484. o.

At nunc pars hominum maxima, eheu, caducum propediem interituræ venustatis, & fugacis, turpisque voluptatis florem sic demoritur, ut mortis pericula sæpè contemnat, qui eius usuram expensit, &

ad diuinæ pulchritudinis, quæ perpetuo durabit, spectatoresque suos beabit, visionem consequendam perpauca connituntur, & cum peritura inhiante confectemur, pro sempiternis vix pedem loco mouere nouimus.

Para mihi hospitium, nam spero per orationes Gratiarum donari me vobis. Ità scribebat quondam Paulus viro nobili, & amico suo familiari Philemoni. Certum est, quod Paulus non petijt sibi adornari domum, ut in ea magnificè exciperetur, & haberetur. Cur ergo?

Respondent SS. Hieronymus, & Anselmus: *Quia in celebri Urbis erat loco, ad quem facile conueniretur. Deinde quia ab omni importunitate vacua erat, & ampla, quæ plurimos caperet audientium, nec proxima spectaculorum loci, nec turpis vicinia (prostituli, seu lupanaris) deestabilis &c.* At quid obesse poterat, quod vel theatro, vel meretriciarum mulierum domui vicina esset ea, ad quam Paulus diuerteret? Si propius à se abfuisse Ecclesia, & theatrum, prædicator, & conuictus, lupa, & lux Evangelica, maiorem hominum partem ad se abstraxissent dæmon, & mundus suis vanitatibus, & voluptatibus, quàm Paulus suis veritatibus, frequentiusq; concursissent homines ad vana spectacula, quàm ad sacra oracula, &c. Ibid. 485. c. 2.

Quàm alacriter, lætanterq; obtulerunt mulieres Hebrææ sua monilia, ut ex eis funderetur idolum! Aufer nunc ab uxore, aut filia ornamentorū quodpiam, quod ad Dei cultum verti debeat, vix totâ die stectum, & ruinationem domus compefcere poteris, cum tamen facile pretiosis spoliari sinant ad vana, ludicra, &c. Ità ferè Oleaster Ibid. 487. c. 1.

Sunt multa in hoc capite, quæ feruens Concionator Gessisset dicere pro rostris queat.

Si quis Gule Genire post me, Chrys. apud S. Thomam annotamentum in ea verba Christi sic habet: *Vide quod non coactum facit sermonem. Non enim dixit, oportet vos hac pati, sed si quis Gule.* Sciuit nimirum Dominus, coactorum seruorum non posse esse constantia, vel diuturna officia. Nam firmitudinem ab eo, quod per vim fit, expectare, tale est, quæ si quis in debili arista montem stabilem consistere posse præfideret. PP. 346. o.

Si quis Gule post me Genire, tollat crucem suam, &c. Math. 16. Hugonis Cardin. lis in ea verba commentatio talis est: *Suam* dicit, non *meam*, quasi dicat: *Dolor meus non sufficit, nisi adsit & Gesser.* Efficacitatis infinitæ sunt merita Christi, theacia ta-

men nostræ saluationi non erunt, nisi ad ea accedant, & opera bona nostra. Abrah. 165. c. 1.

Vna itaq; spes est, quæ laboribus, & studijs nititur alienis, vera enim spes à diligentia pendet propria. Ibid. 164. o.

Abrahami non fecit epulum, nisi quando Isaac ablaçtatus, per se & capere cibû, & carpere viam potuit, quia debet esse magnum gaudium spiritualis ætatis, quando talis factus est homo, qui pascatur solido cibo, idq; manibus proprijs, non alienis, inquit ferè S. Aug.

Non fuit satis sanctis illis mulieribus, quòd Nicodemus comparasset totas centum libras vnguenti, nisi & ipsæ emerent aromata. Ibid. 164. c. 2.

Tollat crucem suam. Non dicit, tollat crucem meam, sed suam. Nam crucem Domini, & quanta ille tolerauit, ferre nemo potest: Ne quis ergo putet, ab omni crucis tolerantia se liberum esse, quia gratissimam Domini crucem portare non potest: idcirco ait: *Tollat crucem suam*, & pro Deo patiatur, quantum per vires potest. Sic qui non valet efficere, quidquid vellet, non proinde excusatur ab eo, quod potest, Abrah. 76. o. Non potuit Sara habere ex suo corpore liberos proprios, non tamen prætermisit sibi procurare, quod poterat, ex famula Agar adoptiuos. Vltus, quanquam infrugiferissima arbor, potuit Deo placere apud Isaiam 41. tantum quia vitam cum suo fructu sustentat, quæ fructum ipsa nultum profere. Sponsa osculum sponsi, vnguentumque obtinere non poterat, rogabat nihilominus, vt vel odor nominis illius aqua se pernoctaret.

Si quis summa desperet, tamen est pulchrum in secundis, reuersusq; consistere, aiebat Cicero apud Quintilianum. Et S. Ambrosius: *Si mors esse non potes, esto vel collis*. Miles, cui detruncatæ manus, cum pugnare nequeat, voce tamen, & clamore confirmare suos, & rem iuuare communem potest.

Buccinarum, quibus soli ex officio insonabant sacerdotes, clangore deiçendi erant muri Hierichuntis, iussus fuit nihilotenus omnis populus clamare vociferatione maxima, vt laici homines; quoniam aliud non poterant, saltem clamore rem promouerent publicam. Sic qui totum aliquod negotium pertractare non potest, non omne propterea studium deponat. Ibid. 77. & seq.

Tollat crucem suam. Christi crucem vnus aliquando Simon Cyrenæus excepit, sed per vim insolentium militum coactus, qui *angariauerunt eum, vt tolleret*. Cum autem Dominus optet tales, qui

sponte crucem suscipiant, dicit: *Qui vult Venire post me, tollat crucem suam*; ne inuitus obtemperet, si meam tollere iubeam, cui impares sunt hominum imbecilli humeri. Domino seruiamus, cuius ea est suauitas, humanitas, ac moderatio, vt nemini onus maius, quàm ferre commodè possit, iniçiat. PPP, 387. o.

In celeberrimis illis Canæ nuptijs erat aliquid, quod nolebat Dominus, erat aliud, quod præcipiebat, erat tertium, quod ipse volebat, & faciebat. Erant hydræ inanes, id nolebat, itaque imperabat impleri, denique volebat, vt aqua in vinum transmutaretur, & hoc ipse effecit. Implere aqua, quod homines poterant, iussit, vt autem aqua in vinum verteretur, cum id facere homines nequirent, ipse fecit. Ibid. 288. c. 1. ex S. Bernardo.

Apud Mathæum 9. cum cæcos quosdam donare visu vellet Christus, prius sciscitabatur ex eis, vtrum id facere, posse crederent, & apud eundem Ibid. arreptitium quendam dæmone exonerauit nihil tale interrogatum. Quid causæ? Arreptitius mutus, & intellectus vsu destitutus nec intelligere, nec respondere poterat, cæci & promptam linguam habebant, & vsum rationis liberum, & tum intelligere, tum credere, tum dare responsum poterant. Non exigit pñs diuina bonitas à quoquam, quàm præstare queat. Ita ferè Euthymius ibid.

Quare vnuquodq; ransi debitor est, quantum ingenij sui vires exsoluere valent, nec quisquam apud Deum soluendo non est, dum ultra facultatem non petat, sed misericordia eius ijs, qui possunt, conueniantur, inquebat Paulus Burgensis Ibid. 390. & seq.

Tollat crucem suam quotidie. S. Petrus Damianus aiebat, diem huius sæculi nultum esse alium, quàm veneris, quo Christus in cruce mortuus fuit. *Tota hac vita sexta feria est*, inquit ille, *quia videlicet crucem post Dominum batulare iubemur*. Veneris dies est omnis huius vitæ dies, quia passioni, & cruci ferendæ destinatus, in quo laborare, & sudare oporteat, vt ab illo transeamus ad dominicum diem resurrectionis. Qui hæc vult inuertere tempora, & feriatum diem facere ex operoso, & præsentem habere voluptatem, & futuram consequi lætitiā, ille spe suā frustabatur, & aliud, quàm expectabar, inue, uiet. Abrah. 97. c. 1.

Cum enim fieri non possit, vt quis habeat huius vitæ gloriam simul, & futuræ, necessum est hic seminare lachrymas, vt ibi metamus lætitiā Ibid. 96. o.

Qui in templum Salomonicum per Aquilonarem portam

portam ingrediebatur, egrediebatur, per meridianam, nullulque per eam portam exibat, per quam intrauerat. Aquilo zrumnarum presentium symbolum est, Meridies typus beatitudinis secuturæ. Qui ergo in hac vita per Aquilonarem portam tolerantia mundanarum calamitatum ingreditur, egredietur per quietis portam, & gloriæ, in vitam futuram.

Cum olea bene germinat, tunc male fructificat, cumq; bene fructificat, male germinat, inquit Theop. Si quæ rascur germinet male oleæ, quo anno fructificat bene, respondet, inde fieri, quod non sit tanta naturæ vis, ut tribuere vtrumque, pingui illi arbori queat, cumq; sitiq; satisfacere parti non valeat, necesse habet absumere alteram, & alteram seruer. Ita puta, neminem posse hic luxuriare gervine, & ibi post hæc abundare fructu, hic ducere in bonis dies suos, & ibi videre voluptatem domus Dei, quia Deus non vult vtriq; satisfacere parti, neq; tantâ quemq; consequenter cumulare gloriâ, sed qui futuram vult assequi, debet hic Christum per ignominias, & zrumnas sequi, necessumq; habet, alteram absumere & uitiam, & alteram faciat.

Etiâ in naturalibus indicat nobis Deus, quid in moralibus eueniat. *Autumni serenitas*, inquit Plinius, *Genituram hyemem facit*, neq; tempora alijs alia succedunt, nisi quæ diuersas, aduersasq; habent qualitates. Non hyemem hyems, sed æstas, nec æstatem ver, sed autumnus excipit. Gaudesne in hac vita varijs corporis oblectationibus, & inter carnis voluptates autumnum huius temporis exis? Malum omen, quia immitis, & sæua, atque vtiâ non etiâ æterna cruciatuum hyems te manet. Alterutrum debet esse, ut vel hoc mundo fruaris, vel æterno, utroq; gaudere nemo potest. Ibid.

Abneges semetipsum, aiebat Christus, qui vult meus esse contubernalis; quia neminem admitto in meam familiaritatem, nisi qui renuntiare, & crucem suam excipere, eâque onustus me sequi velit. Quid est abnegare seipsum. Qui alium abnegauit, tamen virgis cædi, & alijs malis modis pessimè haberi videat, non dolet, non mouetur, utpote ab eo alienatus.

Ita ex Chrysostomo Theophylactus. Abnegat ergo semetipsum, qui non magis dolet suos cruciatus, quàm dolores aliorum, quibus est infensus, quos si vel in frustra cædi, vel raptari in malam crucem videat, non illachrymat, sed neque suspirat. Abrah. 199. c. 2

Est hoc peruulgatum hominum vitium, ut quæ

proximè eos non attingunt, tamen si proxima habeant, tanquam procul posita aspiciant. Ibid. 198. o. Abnegabit ergo homo semetipsum si mala, quæ patitur, sic accipiat tanquam alijs procul abhis sint inflicta.

Id fecisse sanctos martyres B. Gregorius Nazianzenus his verbis Orat. 9. affirmabat: *Alacris animo velut in alienis corporibus dimicârunt*. Ut namque exiguum dolorem nobis adferunt flagra, quæ inferuntur alijs: Ita Martyres sua non magis sentiebant tormenta, quàm si ea in corporibus exceperent alienis. Ibid. 199. c. 2.

Qui perdidit animam suam propter me, saluam faciet illam. Lucæ 9. 24. Sanctus Remigius in catena aurea B. Thomæ in c. 10. Matthæi, & similia Domini verba ait, animam non accipi pro substantia spiritus, qui corpus nostrum format & viuificat, cum dicitur, *qui perdidit animam suam*, sed pro hac vita præsentem, eiusq; dilectione, & voluptatibus. Ergo qui perdidit animam, id est, qui hanc temporalem lucem, & eius dilectiones, & voluptates propter confessionem nominis Christi contempsit, anima sua inueniet æternam salutem, inquit S. Remigius ibid. *Sic itaq; perficit damnum anima in salutem, detrimento enim breui vita fenu immortalitatis acquiritur*. S. Hilarius ibid. Quare ut alij lucra expetunt, sic debent Christiani optare suarum rerum pro Deo iacturam, cum æterna de manu ipsius accipiant, eaq; plurima, qui paucula, & temporalia pro illo perdunt. Abrah. 103. o.

De Communi plurimorum Martyrum.

Vide in Festo Omnium Sanctorum.

De vno Confessore Pontifice.

Vix serue bone, & fidelis, quia in paucis fuisse fidelis, super multa te cõstitum, intra in gaudium Domini tui; Matth. 25. v. 21. & 22. Hæc dicta fuere duobus seruis, quorum alter quinque, alter duo talenta ad negotiationem acceperat. Sancti Chrysostomus, Pelusiotæ, Theophylactus, quæruunt quomodo ijs, quorum impatia erant talenta, per gratia facta est, quando vtrq; promissum, quod super omnia bona constituendi essent. Qui quinque talenta acceperat, is sublimiore in gradu constitutus fuit, cui duo solum credita sunt, inferiore dignitate

gnitate ornatus videtur. Quomodo ergo non diversa præmia, quorum fuerunt tam differentia ministeria? Respondet Theophylactus pulchre: *Vide, quod & is, qui quinque talenta acceperat, & is, qui duo, eadem bona consequantur. Quando enim quis etiam pauca acceperit, & datum sibi donum, licet paruum sit, bene dispensarit, aequalem honorem adepturus est cum eo, qui magna habuit, & fecit. Vnusquisque enim ut acceperit, ita & excelsus videbitur, si bene egerit.* PP2. 471. c. 1. & 2.

Ergo non magnus est, quem officia magna, & ampla occupatum habent, sed qui ministerium suum quaecumque probè curat, & officij etiam exigui partes omnes labore magno procurat. Ibid. 469. o.

Mundus hic scena quædam est (præterit enim figura, siue scena, ut LXX. habent, huius mundi, 1. Corinth. 7.) in qua variaz personæ exprimuntur. Et *velut in theatrorum pompâ*, ut S. Gregorius Nyssenus loquitur, *nunc hi, nunc illi censentur apparere, & qui nunc seruum, aut homo privatus apparet, paulo post bellator cernitur, & rursus habetur subditi deponens, Imperatoris personam, & cultum assumit*: Sic in mundo ut sunt varij status, ita etiam personæ diversæ repræsentantur. Sed ut solertia, & dexteritas repræsentationis non in eo posita est, ut quis personam sublimem, aut humilem, illustrem, aut obscuram referat, sed ut etiam viam imitationem exprimat, tametsi rusticani pastoris sit, aut vilis mendicabuli: *Sic nihil interest, utrum quis præsit, aut obtemperet*, inquit S. Nazianzenus verum Regem, Principem, Episcopum, aut gregarium militem, aut mediastinum agat. Felix enim, & magnus est, non qui feliciter, & magnam personam, refert, sed qui magnoperè curat, ut feliciter, solenterque repræsentet personam, quamcumque illi Deus repræsentandam dedit. *Lapidibus enim, ut est apud S. Ephræm, incidendus lapidibus, & faber ferrarius tundendo, producendoque ferro mercedem recipiens.* Ibid. 469. c. 1. & 470. c. 2.

Euge serve bone, & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, dicebat Dominus seruo cuidam suo, qui cum quinque talenta acceperat, alia quinque lucratus fuerat. Hic liberalitatem Domini quidam ex eo arbitrantur, quod pauca vocat quinque talenta, quæ tamen pecuniæ vim ingentem faciant. Ego verò inde etiam asumo, quod supra multa eum constituit, quem in pauca fidelem reperit, hæc enim permagnifica commendatio fidelitatis eius fuit, & estimationem illius magnis incrementis auxit.

Tom. IV,

Soli ergo ex omnibus dominis supremo Domino servire & maxime debemus, & facillime possumus, nemo enim illi ministrat, qui non maior fiat, & augetur. PP2. 505. o.

Domine ecce mina tua, quam habui repositam in sudario, dicebat apud Lucam 19. domino suo quidam ignavus servus, qui cum ab eo accepisset pecuniam, deberetque eam tanto corporis & ingenij conatu ad negotiationem, lucrumque exponere, ut necessum esset semper circumferre sudarium ad abstergendum natum de laboris contentione madorem, ipse otio se, & torpori, & somno tradidit, ut ne sudaret. Itaque cum non requireret amplius sudarium, ipsum simul cum pecunia terræ infodit. *Non est hic servum laudatus, neque honorem promissus, sed potius sanguinem iners condemnatus* is, inquit B. Cyrillus apud S. Thomam & nequam dictus, quia cum sudario facies mortuorum velari solerent (quod in quatruiduano Lazaro videre licuit) qui domini sui pecuniam sudario involuit, eam velut mortuam habuit, adeoque otiosam dimisit, & neque auxit, neque tractavit. Ità ferè Theophylactus apud eundem. Ergo nequam famuli iners otium otiosam reddidit pecuniam, & quoddam luxum ex illa nullum fecit, turpis illius pigritia fecit. Sic quod in domo Dei parum proficimus, id fit, quia negligenter ei servimus, ut enim quisque, ei famulatur, ita & augetur meritis. PP2. 500. o.

Multam ex Lia sobolem Iacob genuerat. Poterat inde satis arbitrari Rachel, quod is impotentiâ generandi minimè laboraret. Quando verò eius rogatu etiam gravidavit Balam famulam, *didicisti manifeste per ancillam, quod Iacob non fuit in causa, quare ipsa liberis careret*. Sic Abulensis ibid. Itaque suo solius vitio improlis Rachel fuit. Id multis animabus accidit, quarum infœcunditas non ab impotentia Sponsi cœlestis, sed ipsarum vitio nascitur. Ibid. c. 2. *Der namque amor igni comparatur, quo enim crebrius agitur, vehementius inardescit, & nunquam ex sua natura (dummodò materia non deficit) ardere desistit*, inquit B. Laurentius Iustinianus.

De vno Confessore Abbate.

Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c. Et ait Christus Petrus Marthæ 19. velut pluribus dixisset: *Audiimus ex te, Magister ac Domine, difficulter obtenturos regnum Dei, qui sunt diuites.* Ecce hic nos, qui nos omnibus nudauimus, ob id tantum, ut tecum versari, ac morari possumus, quid

quid ergo fiet nobis. Respondit Dominus: *Vos, qui secuti estis me, sedebitis super sedes duodecim*. Ergone iudices olim erunt, qui nunc pro Deo pauperes? Sed quid? Tantumne sedebunt, & oriantur, soloq; titulo Iudicum, & loco gaudebunt? Nec otiose sedebitis, sed iudicantes duodecim tribus Israël. Ità exponit Iansenius. Non sola ergo inaniter loca consiliariorum, ministrorum publicorum, iudicum occupabitis, sed officia etiam talium propria vos occupatos habebunt. PPP. 318. c. 2.

Qui præfecturæ nomen admisit, neque officium exercet, is probroso titulo gaudet, quo dedecoretur, & honorificam habet ignominiam, quâ dehoneſtetur. Ibid. 6.

Domine tui dicimus, Et ignis descendat de celo, & consumat istos barbaros, & erga te tam inhospitalis Samaritanos? dicebat Iacobus, & Ioannes Christo Lucæ 9.

Quare hi illud ex omnibus dixerunt Apostolis? Cur fulmine tales percelli ii potissimum optarunt? Bene præsumunt quoddam adformationem suam ignis de celo descenderet, quoniam filii sunt tonitruis, inquit S. Ambrosius. Probro ducebant, vocari, & non esse filii tonitruis. Verè deridiculus est, qui magnos dignitatum titulos iactitat, & nihil eis dignum actitat.

Nomen habes, quod vivas, & mortuus es, dicebat Episcopo Sardicenti ex Deo. Respicitur ad nomē Episcopi, quod Græcè significat inspectorem, & speculatorem, inquit Alcazar. Dicere ergo voluit: Nomen Episcopi habes, hoc est, hominis, qui pernox, perdiusque vigil salutis aliorum prospiciat, & mortuus es, negligensque & ascitabundus dormis, quid enim tam mortis simile, quam dormientis aspectus: inquit Chrysologus serm. 24. Ibid. 320. c. 2.

Fortunati, qui pro Deo fortunis suis vel ipsi renuntiant, vel per vim ab aliis exiuntur. Nulla enim felicitior iactura, quam quæ pro Deo toleratur, & qua suofissimum damnum est, lucrosissimumque incommodum est, quod pro illo sustinetur. Abrah. 1. 0.

Vos qui secuti estis me, subaudi, *relictis omnibus, quacumq; habuistis*, ut legit S. Greg. Nyſenus, in regeneratione sedebitis super sedes. Quod hic dicitur, in regeneratione, Syrius habet, in sæculo nouo, & illud, super sedes, apud Chrysostomum est: *Super solia*, & apud S. Gaudencium, *super thronos*. Hoc est ergo, quod Christus suis Apostolis promittit: Vos, qui in hoc reſecti, & antiquati, idèdque pro-

pediem interituro sæculo lacera retia, ruiſosa turguriola, & magis laboriosum, quàm lucrosum piscandi officium & reculas illiusmodi relinquentes in meum contubernium vos tradidistis, in nouo sæculo, eòque semper duraturo sedebitis, & in thronis sedebitis, hoc est, in beato, & honorifico, ac glorioso otio æternitatem ageris. Quanta merces eorum, qui pro Deo tantula reliquerunt? Sic Moyses, qui pro Dei oſeruantia noluit putari filius filiar regis, fecit Deum regis. Habet hoc mos Dei ut permagnificè etiam non magna remuneret. Ibid. 1. & seq.

De Communi Doctorum.

Os estis lux mundi, Vos estis sal terræ. Lūcis, & salis nomine donantur Doctores Apostoli, & animarum Prælati, ut quod lucis proprium est, vident, & arguant malefacta subditorum, siue auditorum, & mordeant etiam, quod sal facit, si res ita postulat. Nam qui dissimulant vel taciti prætereunt suorum peccata, iidem peccare docent. Nulla enim efficacior vox est ad persuadendum flagitium, excitandamque peccandi audaciam, quàm Superioris videntis, & conuenientis taciturnitas, & dissimulatio. Abrah. 86. 0.

Sara in suum Abraham inuehebatur, dicens: *Inq, agis contra me*, Gen. 16. quia illius conuenientia factum putabat, quod Agar ancilla tam contumax, & contumeliosa in dominam esset, petulantiamque famulæ hero dissimulanti adscripſit.

Si quis puerum lauante in præterfluente viderat, & prævideat submersiois discrimen, nec moroneat periclitabundum, illeque suffocetur, estne is causa mortis eius, qui non aperuit periculum incauto, quod prænouerat? S. Augustinus respondet: Si videas puerum adire periculum, cum inquit aqua, nec auocas clamore si fortè abſtirahere manu non potes, *tua patientia illius mors est*.

Dauid Ps. 49. grauiter laxum quendam, ignauūque, & remissum Prælatum increpat, dicens: *Si videris furem, currebas cum eo*. S. Pacianus legit: *Concurrebas cum eo*. Alii: *Silbis ad eum*. Concursus Philosophi vocant opitulationem Dei, quā causarum secundarum operationem sic iuuat, ut nec sol absque illa luceret nec adureret ignis. Prælatus ergo videns subditum malè agere, & sciens quid facit? Concurrit cum eo. Taciturnitas Prælati conſcijs vitæ sceleratæ suorum, & silentis, aut dissimulantis

fantis quidam moralis concursus est, ut licentius peccent, & impudentius delinquant.

De mercenario aiebat Christus Ioan. 10. *Vides lupum venientem & fugit. Quomodo fugit? Fugit silentio*, inquit Caietanus. Et S. Gregorius: *Fugit, quia iniustitiam vidit, & tacuit. Fugit, quia se sub silentio abscondit*. Prælati silens, & absens, & inanimata statua, & idolum pastoris idem sunt. Dum Herodes pro Concione diceret Act. 12. sordidi quidam palpones faculamabant, *Des voces, & non hominis esse*, quas dabat, & *confestim percussit eum Angelus Domini, & consumptus à vermis*, ut idola, & statuz lignæ consumi à teredinibus omnes solent, *exprauit*. Sed cur ille percussus, & non magis affentator populus consumptus fuit? *Quia populum non reprehenderis, neq. adulationem impiam, & insanam repudiasti, nam dum eam acceptauit, etiam ad maiorem ipsos impietatem assuefecit, atque eruditur*. Ita S. Isidorus. Ibid. 87. c. 1. & 2.

Vos estis lux mundi. Aristotelis observatio est, quod lux, quamuis pertenuis sit, & velox non penetrat corpora densa, quæ tamen strepitus crassior peruatit. Quid causæ sit, apud illum vide in Problemate. sect. 11. num. 94. Mihi illud hic percunctari libet, quamobrem quidam Doctores, Concionatores, Superiores, Confessarii, qui pro conditione, & assimilatione lucis sunt blandi, lenes, & nimis faciles erga suos auditores, vel subditos, tam parùm boni apud eos efficiant, cum è contrâ alii, qui perstreperunt minaciis, & terrent verbis asperioribus, plurimum promoueant? Respondeo hoc fieri, quod homines plerique magis ducantur timore, quàm amore, ut facilius ad eorum animos penetret strepitus indignationis, quàm lux blanda dilectionis. Abrah. 69. c. 1. & 2. Cum ergo Doctor, superiorque omnis debeat & amori esse, & timori, etiam debet facere, ob quæ & ametur, & timeatur. Ibid. 67. o. Non solum lux, sed & sal debet esse.

Apud Matth. 16. c. obiurgabat Christus Discipulos suos his tam falsis verbis. *Quid cogitatus intra vos, modica fidei, quia panes non habetis?* ac si dixisset: O perpusillæ & fidei, & memoriæ homines, qui non recordamini miraculi quinque illorum panum, quibus cum quinque hominum millia saturastem, tanta fuit reliquorum fragmentorum copia, ut duodecim cophini vix ea caperent! Ut video, non intelligitis quod de pane materiato locutus non fui, quando à fermento Phariseorum cauere iussi. Quid ea increpatio effecit? Id, quod *tunc intellexerunt*,

quia non dixerat cauendum à fermento panum, sed à doctrina Phariseorum. Exclamat hic Euthymius: *Vidisti pramissam increpationem? Vide etiam fructum eius*. Excitant enim mentem eorum, quæ dormiebat, & intellexerunt. Quid hinc accipimus? Quod non oportet ubiq. mentem esse præceptorem, sed quandoque asperum fieri.

Sic Elias, cum primùm se oculis vulgi permisit, perasperum, tamque subausterum exhibuit, ut non tam verba, quàm fulmina ore promere videretur, eaque ratione tanquam scuricâ quadam insolentiam populi coercuit, ut ferè ait S. Gregorius Nyssenus.

Sic & Christus, cum pietatem suam multis miraculorum beneficiis manifestasset, siculneam maledictio fixit, & arefecit Matth. 21. ut seueritatem quoque suam demonstraret, indicaretque posse etiam adimere vitam, & momento, si vellet, extinguere peccatores.

Idem Dominus noster iamiam moriturus, simul & animam, & magnam vocem emisit Matth. 27. Origenes ait: *Magna facta sunt ex eo, quod magna voce clamauerit*. Quænam illa magna? Velum templi scissum, terra mota, saxa dissilierunt, monumeta aperta sunt, mortui multi redierunt in vitam. Ita quando subditus velut mortuus est, quando durus ut saxum, immobilis ut terra, faciat Doctor, aut Prælati, quod Christus, det magnoam vocem, contractâ fronte seueritudinem indicet, & videbit magna fieri. Ibid.

Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. Matth. 5. Præfides Ecclesiæ dicuntur hic Domino ciuitas. Chrysostomus apud S. Thomam in catena ait, per eam appellationem eos moneri esse sollicitos de propriæ vitæ moribus, tanquam qui oculis omnium sint expositi.

Ciuitatis à pago rusticano hoc est inter varia discrimen, quod in ciuitate, qui de via lassus, & famelicus venit, obuium habet hospitium, in quod pro quiete diuertat, & cibum, quo esuriem leuet, in pago nihil tale ferè reperitur. Quod si in ciuitate nihil tale inueniretur, probro daretur loco, pago tamen earum rerum penuriam nemo dare solet vitio. Ciuitatis ergo nomine donantur Prælati, ut inde discant, quàm instructi debeant esse ab annona boni exempli, ab ornamentis virtutum, ab apparatu totius sanctitatis. Si enim secus veniat, id non dolorem modò subditis, sed & scandalum parere potest. Abrah. 151. c. 1.

Prælati ut sunt loco, & officii dignitate aliis sublimio-

blimiores, ita etiam virtutē, ac perfectione deberent esse superiores, quia honorem sanctitas exequare debet, Ibid. 149. o.

Abimelech arbitratus Saram sororem Abraham, oppetiit eam, idque etiam Deo teste, simplici corde, & tamen Abraham, qui dissimulauerat, quodd vxor esset, aiebat: *Quid peccauimus in te quia induxisti super regnum meum peccatum grande?* Gen. 20. Quomodo id, quod simplici corde fecit rex, & solam speciem quandam peccati habebat, & bonā intentione tentatum à rege fuerat, peccatum grande nominatur? Hinc vide, quā sint immania superiorum peccata, cū sunt vera, quando etiam ea, quæ solū videntur peccata vocantur grandia. Ibidem.

Vos estis lux mundi. Quod est Sol mundo, hoc Doctor rudibus Christi fidelibus. Sol, & homo generant hominem, inquit Aristoteles. Doctores ergo Ecclesiæ vocantur Soles mundi vt inde intelligamus, quod sunt parentes hominum non minū quam homines ipsi. Nec ineptē Patres Ecclesiæ vocantur, qui sunt illius Magistri, & Doctores, quique enim tam vocari filius suo modo potest, à quo secundum spiritum eruditur ad virtutem, quā eius, à quo secundum carnem est genitus in vitam. PPP. 239. o.

Abraham multos habuit liberos, specialiter tamen dicitur genuisse Isaac, quia dum huic & vitam corporalem dedit, & bonos mores suā institutione impressit, velut bis pater fuit, carnis puta, & spiritus.

David Pf. 33. clamabat: *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos.* Quos vocat? Non liberos tantū suos, sed etiam omnes omnino homines. Ergo omnes homines tantā necessitudine coniunctos habebat, vt essent filii? Respondet Magnus Basilus: *Vox est magistri amantissimi, ac per se scera patria ad disciplinam mutantis, nam & discipulus magistri filius est spiritualis, quicumque enim ab aliquo pietatis formam accipit, is profectū ab eo quasi fingitur, & in lucem aduectur.*

Demosthenes cū ita impeditus linguā esset, vt artis Rhetorices, quā assuebat, primam literam effari non posset, vsu & exercitatione effecit, vt consummatissimus orator euaderet. Quare de illo Valerius Maximus dicebat: *Alterum Demosthenem mater, alterum industria enixa est.* Itaque & industria suæ quodammodo filius fuit.

Cis pater Saulis alibi dicitur habuisse patrem Ner, alibi Abielelem. Itane binos habuit patres? Ner

dictus fuit pater Cis, non quod eum genuerit, sed quod educauerit. Ita sanctus Hieronymus. Per suam institutionem morum formam nouam illi indidit, eaque ob causam pater eius appellatus fuit. Et iure, tam enim parentes nostri sunt, qui autores bonæ vitæ, quā qui genitores primæ.

Sic luceat lux vestra coram hominibus, & glorificent Patrem vestrum, quicumque ea vident. Cur non ait, *Vi glorificent Deum, qui in celis est?* Patris honor redundat in filios, & naturaliter quæritur ab eis. Cū ergo Christus sciret, quā vehementer sit in homine appetitus gloriæ & quod ab omni eius concupiscentia prorsus auelli vix possit, iussit sic facere bona opera, vt cogitet in Patrem suum inde peruenire gloriam atque ex illo in se recidere, quasi putasset, quod nec Deo honorum operum officia deferret, nisi inter bene agendum illū vt patrem respiceret, sciretque se vt filium ab eo haberi, qui honoris commune cum eo habeat lucrū. Ita ferē Caietanus. PPP. 309. c. 2. Homo tam efficitur amat propriam suam estimationem, tamque impotente gloriæ laborat ambitione, vt eam ne Deo quidem cedere posse videatur, nisi illum vt Patrem proprium spectet, idque simul secum reputer, quod nihil amittat, cū illum in communionem gloriæ admittit. Ibid.

Cetera vitia omnia solent esse infirmitates singulares, solus dominandi ambitus pestis est tam communis, vt in totum terrarum orbem sua contagia diffundat. Ibid. 308. o.

Multa, eaq; pulchra, & docta habes in eo C. de tali argumento.

Vos estis lux mundi. Omnīs, qui malē agit, odit lucem. Ioan. 3. Moraliter etiam illi oderunt lucem, qui prædicatores suos bene docentes odijs, & detractionibus insequuntur. Itā ferē venerabilis Beda apud S. Thomam in catena. Nec oderunt tantū, sed etiam metuunt, quia non veniunt ad lucem, & non arguantur opera eorum, quæ S. Ambrosius apud Nouarinum sic legie: *Quarunt latibula delictorum suorum,* tam vehementer lucis aspectum, & prædicatorum obiurgationes formidant, vt præ timore sese abdant, & occultent.

Reuera nullus meticulosior Peccatore lepus, vt nec aliquis formidabilior Iusto leo. PPP. 399. o.

Simul opulescere Isaac, & tam formidabilis esse cepit ijs, apud quos morabatur, vt eum à terra sua profligandum putarent, & rex ipse illi exulare præciperet, dicens: *Recede à nobis, quia potentior es alde factus.*

factus es nobis; Gen. 26. cum ille è contra nihil animo turbaretur ex illa expulsiōe.

Herodes Ioannem obtruncari iusserat, & nihilominus cum varia ad illum Christi miracula perferrentur, satellitibus suis, & domesticis aulicis aiebat: *Hoc est Ioannes Baptista, ipse surrexit à mortuis*, &c. Matth. 14. In quæ Euthymius: *Talis est, qui iniquus est, & etiam mortuos timeat, & talis est, qui virtutem colit, & pauorem, etiam post mortem viventibus immissas*. Ibid. 400. c. 1.

Habebant Iudæi vinctos Christi Apostolos, & tamen aiebant: *Quid faciemus hominibus istis*; Act. 4. ubi Chrysostomus: *In manibus illos habebant, & dabatantur secum, quid de eis facerent. Tanta, tamq̃, valida res est virtus, tamq̃, imbecillis malitia, & illa quidem, licet patiat, vincat, hac vero est quid faciat, nihil proficit, nisi quod suam prodis infirmitatem*. Ibid. c. 2.

Vos estis lux mundi. Lux mundi sol est, qui siue eclipsin patiat, siue obiectu alicuius nubis obscureretur, in omnium statim oculos incurrit, sitq̃; toti mundo conspicuus qualiscunq̃; ille defectus. Apostoli ergo, & viri Apostolici dicuntur soles mundi, ut intelligant, suos defectus, & quantulacunque sint eorum erratula, latere non posse, sed tam facile videri, quàm facile Solis istius obscuratio quævis notatur. Quanquàm hæc ita habeant, de bonis Dei seruis tamen malam habere suspicionem minimè omnium debemus, cum neminem aliorum leuiter existimare malum liceat. PP. 2. 549. o.

Audiuit Laban filiorum suorum calumnias aduersus Iacob dicentium: *Tulit Iacob omnia quæ seruant patris nostri, & de illius facultate dista factus est inclutus*; Gen. 31. Audiuit, & c. eorum maledicentiam increpare, & compescere deberet, credidit mendacio, quod toruo aspectu satis indicabat. Et qui aliquandò dixerat: *perperimento didici, quia benedixisti mihi Deus propter te*, non debuit tam facile aures præbere rursus, quem veneno inuidie tincta corda per suam improbitatem confixerant.

Quas quispiam, quamobrem longo intervallo postquam sanctum Iob tam misere afflictum perceperant, venerunt amici ad eum. Respondeo. Putant temporales ærumnis nemini, nisi, propter peccata infligi. Cum autem sancti Iob exploratam haberent sanctitatem tam grauiter afflictum credere leniter noluerunt, se simul credere cogerentur excidisse à sanctitate peccata, atque ob ea multatam. Dum itaque undabantur credere illum af-

flicti. ne peccasse & flagitiosum factum etiam putare deberent, etiam cunctati sunt illum inuicere, quousq̃; plurimorum relationibus indubitatam haberent eius miseriam. Hæc ferè Olympiodorus. Sic ægrè de bonis mala credere debemus. Ibid. 549. c. 2. & seqq.

Vos estis sal terra. Nihil est, quod ita soli commodo alieno natum videatur, ut sal, qui ad hoc tantum inuentus, ut conseruandis à corruptione alijs seruiat, quod nisi faciat, sed aliundè euanescat, ad nihilum valet elerā, nisi ut mittatur foras; & conculetur ab hominibus, adeoq̃; etiam bestiis. Hoc ex sale mutuari debent prædicatores Euangelici, ut non curent, tamen studio, ac labore concionandi seipsos exhauriant, & extenuent, & conficiant, ut auditoribus suis prosint. Sic Paulus frigora, nuditatem, famem, sitim, pericula quæuis gaudenter tolerabat, per quæ salutem aliorum commodabat, & libentissimè non sua tantum impendebat, sed ipse etiam superimpendi paratus erat pro animabus Corinthiorum, 2. Corinth. 12. & cum omnes debeamus pro fratribus animas ponere, ut ait S. Ioan. 1. epist. c. 3. tunc concionatores Euangelici vel maximè.

Nec purat inanem esse operam suam, quam alijs impendit, quia incrementum proprium nullā arte facilius, magisq̃; industriè, solerterq̃; enatur, quàm si ois profectui studeat aliorum, in domo enim Dei ut emolumenta comparat, qui alijs bona accumulat. PP. 2. 511. o.

Qui solueris unum de mandatis istis minimis, & sic docueris, minimus vocabitur in regno celorum, qui autem feceris, & docueris, &c. Quænam illa minima mandata, quorum prætergressor nomen minimi sibi acquirat? S. Chrysost. in cat. D. Thomæ vult illa Christi mandata, non in faciliis fratribus, non concupisces uxorem alienam, dici minima fortassè quia talia sint, si comparentur cum occisione, & adulterio actuali. *Qui ergo solueris unum ex istis minimis, sic ut venialiter oderit, vel concupiscat, minimus vocabitur. Qui autem feceris, hoc est, nec leuiter vel oderit, vel concupierit, non iam magnus habendus est, inquit Sanctus Augustinus ibidem, quia parum est non inardescere irā, non incallescere libidine coniugis alienæ, magnus autem euadet, si fecerit,*

fecerit, & docuerit quæ Christus docet, hoc est, si & dilexerit inimicos suos, & oculum, & animumque prohibuerit ab aliena. Quorsum ista? Ut si quem videris nec irascentem, nec liberioribus oculis spectantem alienas, non statim de primo aspectu, aut congressu censeas illius magnitudinem, sed opera pluscula, & maiuscula expectes, quæ ipsius virtutibus fidem, actionibus exultationem concilient. PP. 2. 475. o.

Iustum menssem Iacob opilio tyro exegerat apud Labanum, ut hic illius mores, diligentiam solerti- amque experiretur, priusquam ei custodiendas oves absolute commendaret, ac mercedem constitueret. Hinc discit, ut ne vinem simulac vides, vel pessimū, vel optimū censeas, neque inconsulto experimen- to de operum alienorum quantitate, conditione ut statim pronunties.

Noli mox Apostolus Iesu Christi dicere, quem seruum Dei putaveris, quia non omnis, qui servus statim. Et Apostolus, inquit Pimachus. Ibid. 476. c. 2.

Semel, iterumque hortum conclusum vocabat Sponsam suam Sponsus, quia omnis generis flores & fructus in ea videbat, quibus asceretur vitus, oblectaretur olfactus, recrearetur gulus, & sensum reliquorum quilibet suam haberet voluptatem. Cypri cum nardo, nardus, & crocus, fistula, & cinnamomum cum caryophyllis Libani, myrrha, & aloë cum omni omni primis & cunctis. (Cant. 4.) erat in horto illo. Vis tantum, flos & cunctis, quis ibi hortus esse desinit? inquit Gilbertus ibid. c. 2. Sic nec & nā plantatio castitatis, nec & nā iustitia potest horti integritatem explere, inquit idem ibid. 477. c. 1.

Et sicut senectutem & nā crinis, ut ait S. Greg. Nazianzenus, non facit, neque capularem senem eum pronuntiare possumus, cuius vnum quendam capillum prima canities inalbavit: Sic nec Sancti Antonij similem eum, qui vno die arctius servauerit ieiunium, nec alterum Iobtem illum, qui semel iniuriolam quampiam æquanimiter tulerit. Ibid. 478. c. 1.

De Confessore Simplici.

Vendite, quæ possideris, & date eleemosynam, Lucæ 12. S. Petrus Chrysologus scrm. 22. in ea verba sic ait: Homo, t. ali. monito Christi se dicere soluit, non nudare, neque solum dicit are, sed etiam à gravissimo morbo liberare. Auri enim castos, & servator argenti securitatem non habet, nescit quietem: Et cui deest securitas, & quiete perit, panā diues est ille, non censu, maxime

cum etiam perpetuū sit laboraret plura habendi, quæ nullo alio facilius extinguitur, quam aqua prolixa erogationis, & eleemosynarum. PPP. 357. o.

Complacuit patri & filio dare vobis regnum. Si reges futuri sunt, quomodo inhet, ut vendant possessiones suas sine omnia bona sua, ut est apud Franciscum Lucam Brungensem, & erogent in pauperes, sequè ipsos in pauperum ordinem redigant: Immo quia reges futuri erant, idcirco terrenas opes suas contemnere debuerunt, paupertas enim Evangelica facit reges, iuxta illud: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum; Matth. 5. ubi S. Bernardus apud Nonarum ait: Regnum celorum paupertate emittitur. Regius certe animus est, qui transitoria hæc calcare novit, & vera nobilitas non est illa, quæ suam à sanguine originem trahit, quàm ea, quæ de contemptu omnis præsentis felicitatis, & virtute descendit. PPP. 241. o.

Vendite quæ possideris, & date eleemosynam; Lucæ 12. Hæc dicebat Christus discipulis suis, qui perfecti esse volebant. Sed reuera quilibet Christianus eas vendere, & erogare in pauperes mave- lit, quàm earum gratiā lingare, & iudicio contem- dere. Res enim miserrima est, quod experientia quotidiana testatur litigare, ut beatiù sit regno amplissimo renuntiare, quàm in iudicio lingare. Abrah. 25. o.

Propterea Dominus cuiusdam qui cum alio con- trouersiam habebat iudicariam, dicebat: Ego con- sentiens aduersario tuo cesso, dum es in via cum eo; Matth. 5. nec villam defuge conditionem tamen o- nei sam, dum per eam modò euitare litem possis. Quamuis enim tua causa triumphet, plus lueri facies, si litem perdas, quàm si contendens quæstum al- quem facias. Maximum quippe lucrum est, euasisse tæ- a pœnalis dubiorum eventuum ex- pectationes, & innumeratas animi anxietates, nec in bonis recenseri boni debent, quæ per tot mala tardè, ægrè, & sæpè in- parantur.

Addebat Christus ibid. v. 39. Ego autem dico vobis, non resistere malo. Quid ille malus? Quidam eum esse volunt, qui velit eripere bona per litem. Chrysostomo malus ille diabolus est. Ex utraque hac sententia fit, malum, cui non resistere Dominus consulit, litem esse, & cacotimonem, & utrumque horum idem esse. Ibid. 25. 1. 2.

S. Petrus Damianus ait de Advocatis, eos non minus providere generi humani, quàm si clypeis, thoracibusque se, patriamque popugnent. Arma- tum hinc pingit advocatum. Quamobrem? Quia

ad tribunal pugnatum vadit, tamq; bellum est, quod ibi agitur, quam quod ruri geritur. Ibid. 26. c. 1.

David perdit regnum ad se pertinens reliquit Isbopheth, ne litium concertationibus repetere cogeretur. Ibid.

Sint lumbi Vestri praeincti: Duplices lumbi sunt, alij carnis, alij mentis. Quare 1. Pet. 1. dicitur: *Succinctis lumbos mentis Vestra sobris perfectis sperate*, &c. Utroq; debemus succingere. *Lumbos autem carnis succingere, est luxuriam ab effectu refrenare. Lumbos autem mentis succingere, est hanc etiam à cogitatione refringere*. Ità S. Greg. lib. 2. 1. Mor. c. 2. Mentis verò, seu cordis lumbi ante omnia coercendi, quia è corde tanquam fonte scaturiunt cogitationes immundæ, è cogitationibus opera impura, vt primordijs malorum statim occurratur, & peccatum in herba radicis succidatur: Nam si crescere sinas, ità inualefcit, vt consuetudo necessitatem patriat. Abrah. 28. o.

Peccauit Adam, & mox à prandio, *ad auram post meridiem*, inquit Sacer Moyse, aduenit Deus, & *me modicum quidem distulit* (vt loquitur Chrysostomus) sed *ad opitulandum festinauit*, & ne dum grassaretur Scelus, fieret incurabile vulnus, prauentique, & accelerauit, & *velociter crescenti vulnere adfuit*. Ibid. 29. c. 2. *Plurima in hanc rem subministrabunt loca ad finem istius cap. subnotata.*

Sint lumbi Vestri praeincti. S. Petrus Chrysologus in ea verba sic ait: *Dominus lumbos nostros asfringi iubet baltheo castitatis*. Castos ergò vult eos habere Deus, qui militare ipsi volunt. Meritò illud: Nam si sæcularia castra non casta facilis excipit interitus (Abrah. 46. o.) spirituale cum vitis bellum multò minùs feliciter agere potest, qui non est castus, sed luxuriæ succumbit.

Sint lumbi Vestri praeincti. De militiæ spirituales cingulo hæc non pauci intelligunt, vt veluti milites, qui ad bellum vadunt, præcingunt sese, quo sint expeditiores, ita qui pugnam contrà vitia sacram aggrediuntur, omnia de medio impedimenta submoueant. Bonum est autem citò assuere armis militiæ sacræ, vt ferendi molestiam consuetudo leuet, tolerabilioremq; faciat. PP2. 452. o.

Sint lumbi Vestri praeincti. S. Petrus Chrysologus serm. 24. ait: *Distisse suffecerat, est ore praeincti, cur lumbos potissimum nominat? Cur tantà subentis reuerentiâ lumborum facit magnoperè mentionem? Quaris quare? Quia in lumbis est tota corporis causa, ex lumbis tota carnis negotia sustentantur, in lumbis tota est humani lapsus, humana fragilitatis*

ocasio. Hæc ille. Lumbos ergò vel maxime succingere iubemur, quia inde plurima nobis mala profuunt. Ibi autem maiore auxiliorum vi succurrendum, vbi grauiore necessitates opem enixius inclamant, & postulant. PPP. 278. o. Neque nostris tantum, verum etiam aliorum maioribus malis maiore ope subvenire debemus, sic vt vbi plures simul concurrunt necessitates, grauiorem ante omnia depellamus calamitatem.

Rex poenitens ait: *Misericordiâ Domini plena est terra*, Pl. 118. in quæ S. Ambrosius: *Fortasse dicas, quâ ratione non dictum est, Misericordiâ Domini plenum est cœlum? Respondet autem: Licet auxilio Domini fulciantur etiam calices, tamen non tantâ eius indigent misericordiâ quantâ ea, quæ sunt inferiora, ac terrena, non enim illi carnis in volucro vestiuntur, in qua est frequentis erroris ollecebra*. Ad iuuandos homines vim sui brachii magis exerit Dominus, quàm ad opitulandum Angelis, quia illi auxilio eius magis quàm hi opus habent. Ibidem 278. c. 1. & 2.

Sint lumbi Vestri praeincti. His verbis ex Theophylacto apud S. Thomam in catena talis subest sensus: *Estote semper proclues ad exequendum opera Domini nostri, & cuncti lumbos sunt, qui præcincti exequuntur, nam talis est ministrantium habitus*. Vult ergò Dominus seruos suos laboriosos, non pigros, non ignauos, non mollicellos, non dissolutos, sed tam impigros, & strenuos, ac serios operarios, vt fluxas etiam vestes cingulo collectas habeant, ne quod operandi studio impedimentum adferant. Non sunt ergò in seruis Dei, qui mollem in delitiis vitam agunt, & corporis fluxas confectantur voluptates, ii enim quantulo cumq; mox franguntur labore, ac de vita mox timent, si qua illis ex re etiam leui, & exigua obueniat molestiola. PPP. 335. o.

De Agar sic ait sacer Scriptor: *Affligente eam Sarai, fugam inuit*, Gen. 16. Nihil durius, quàm par erat, in suam ancillam Sara statuebat, ancillæ tamen intolerabilis videbatur qualiscunque heræ suæ obiurgatio, vt cum ferre non posse putaret, fugâ se proriperet. Habent hoc qui magnos habent spiritus, vt omnem defugiant disciplinam, & grauem putent omnem iussionem. Ita ferè Abulenſis,

Angeli, qui cum Iacob colloquabatur, corpus erat phantasticum, & fictitium, & membra nil nisi leuis, & densior aër, & pauculas tantum horas corpus illud qualecunque gestârât, & tamen, *conluctatam hominis toto corpore pondere dimitti desiderabas*

ab eo, à quo desinebatur, ut loquitur Tertullianus. Quia cum esset parvus spiritus, & pondera ferre nunquam solitus, onera corporis quamvis aërei, & leuissimi circumferens, tanquam lassitudini obnoxius esset, sic angī, & affligari, defatigarique videbatur, ut abeundi, abiiciendique ponderis gratiam vehementer obsecraret. Sic ii, qui totam in lauritiis suauiter exegerunt vitam, quolibet aëris aspiritu facile offenduntur. Omne frigus bonam eorum valetudinem lædit, quilibet calor eos suffocat, quilibet infirmitas, ærumna, pœna deiecit, frangit, mactat, &c. Ibid. 337. c. 1.

Propterea Vegetius affirmabat, aptiores esse bello eos, qui ruri inter glebas nati, duris laboribus à pueritia assueuerunt, quam homines vrbano delicatè vestire, & lautè vivere solitos. Ibid. 338. c. 1.

Propterea & Esau, qui lautis buccis, & perdurum, leporum, turdorum, taliumque cupediarum esui assueuerat, cum exiguum famem post venationem sentiret, has cœlo, & fratri voces dabat: *En famē morior*, tanquam sepulchrum sibi parari rogasset. Ibid. 338. c. 2.

Lucerna ardentē in manibus Gestrū. Inter alias sacras, & cum Ecclesia natas cœremonias, quæ ad baptismum adhibentur, sunt hæ, quod baptizandus oleo inungitur, & candela accensa ei in manus datur, fortè ut ad lumen illud videat se paulò post moriturum, & non solum lucernam ardentem in manibus habeat, sed etiam oleum in vase, unde lampadem suam nutriet, ne extinguatur, neue imparatum illum inueniat sponsus, quando ad nuptias venit. Quemadmodum ergò quod Magdalena Christum morti proximum vixit, hoc ad sepeliendum illum fecit: Sic Christiani baptizandi, & baptizati inunguntur, & efficiuntur Christi ad recordationem eius, qui inueniens inuisionem pro sepulchra sua habuit. (Cita ferè S. Iustinus Martyr apud Rmū Nuzam homil. 31. n. 26.) Et velut iamiam morituris accensa candela in manus datur, sic & recens baptizatis, ut inde à baptismo ita mortem ob oculos habeant, quemadmodum habent, qui extremum vncti, & candellam in manibus habent.

Qui sic mortem meditatur, & mortis scuto obarmatur, istam securus viuunt, ut nec ab hoste attingi, nec feriri ab aduersario quopiam timere debeat. PPP. 351. o.

Iugis hac cogitatio salutare quoddam amuletum est aduersus quodcunque peccatum, inquit S. Basilus Magnus Ibid. 353. c. 1.

David se liberatum dicebat ab incurfu, & damo-

nio meridiano. Hæc alii vertunt: *A morsu insidiantis, insanienti meridie.* Alii: *A peste, ab exitiali morbo.* Alii: *A plaga, & conclusionē.* Alii: *A morbo immedicabile.* Quale illud dæmonium meridianum? *Meridies umbrā caret, sole lucente super verticem.* Ita S. Greg. Nyssenus. Umbra dicitur ipsa mortalitas. Ut enim umbra videretur corpus, & non est corpus: Sic mors talem reddit hominem, ut videatur homo, & non sit homo; dæmon ergò meridianus est, qui adimit umbram, sue recordationem mortalitatis. Et à tali dæmonio fuisse liberatum, id Dauidi perinde fuit, ac si à rabidi canis lethali morsu curatus, vel à peste, & exitiali, & immedicabili morbo sanatus esset. Reuerà nullum manifestius, magisque præsentaneum discrimen, quam id, in quo ille versatur, qui vitam sibi promittens longiorem, mortis omnem deponit cogitationem. Ibid. 353. c. 2.

Et lucerna ardentē in manibus Gestrū. Quare Christus vult seruos suos habere lucernas ardentē in manibus suis? Dixit quidam argutus, tam puros sceleris debere esse seruos Christi, tam mundos ab omni peccati labecula, ut maiora eis obrudere errata nec inuidiosissimum, ac maleuolentissimum possit, quam intermissam lotionem manuum ante sumptionem cibi. Et quoniam homo, quantumvis excultam & perpolitam habere animam putat, semper tamen inuenit, quod emundet, emendet (PPP. 650. o.) si ad lumen rectè, & tēteque se aspiciat, idcirco debet semper habere in manibus lucernas ardentē, ad quarum fulgorem videat, quidquid in se obscurum habet.

Esse similes hominibus expectantibus dominum suū. O quam molestum accidit homini vigilare, & expectare dominum, quem tamen venturū certò noverit, quando tamen venturus sit, minime scire queat! Pœnalis tormentum est animi pendere, quam duro ligno fixum hære. Abrah. 178. o.

S. Daniel quondam languit, & ægrotauit per dies. Causam ægrotationis eam dicit fuisse, quod superet ad visionem, & non esset, qui interpretaretur. Dan. 8. Bestias viderat, earum mysterium illi Angelus quidam enudarat, sed non totum, quia reges audierat, & eorum nomina nesciebat, futura cognouerat, & quo tempore futura essent, dubius fluctuabat, inquit S. Hieron. Hoc illum languidum, infirmumque reddebat. Quomodo ergò sine languore expectare illi suum dominum possit, quæ venturum sciunt, sed quando illud, nesciunt?

S. Ambrosius ait, esse reos, qui mori malint, quam diu

diu dubii pendere, quis causæ eorum futurus sit euentus. Et videtur illi in his fuisse David, cum ait: *Iudica iudicium meum, & redime me, propter eloquium tuum & iustificā me*, Ps. 118. velut dixisset apertius: Vnum te magnum in modum, Domine, oro, & obsecro, ut causæ meæ finem verbo imponas, quamdiu enim suspensus, timidus & incertus, quem res mea sit habitura exitum, hæreo, acerbiorē vitam duco, quā captius, qui sit alioquin miserimus. Ergo propter eloquium tuum & iustificā me, quod feceris, si me perplexum vitæ sui finis tam dubiā exueris. Nouæ vitæ me tibi debitorem constitueris, si ab hac tam ambigua exemeris. Qualis ergo vita eorum, qui dominum, cuius omnino incertus aduentus, dubii præstolari iubentur?

Qualis agricolarum, quæ *rosa est*, quod aiunt, *Ulcus*, semper paratam doloris habens causam, nunc quidem siccitatem, nunc pluviam, nunc & edinem, nunc rubiginem, nunc & elassum intempestiuum conuerens, vt est apud Platonem. Sic expectabundorum vita inter formidinum, dubitationumque scopulos fluctuans *rosa & ulcus est*, & immortalem in animo vermem timoris perpetui nutriunt, qui cōmorficandi nullum finem facit.

Idem S. Ambrosius existimat, nihil esse post damni, qui & sensus penam, quo acerbior Deus cruciet dæmones, quā quod illos incertos, dubiosque habeat, quid de pœnis eorum futurum, & an aliquando augenda supplicia. Non vult diabolus scire dolores, quos aliquando sentiet, ne aliquando securus sit, & hoc interim intolerantissimè ferat, quod nesciat, quid posthæc feret. Quā miserī ergo, qui scire nequeunt, quando veniet dominus, ne aliquando securus sint, & quasdam dæmonum pœnas velut dependunt!

Simili supplicio addixit Deus Abraham. Dicebat illi: *Tolle filium tuum*, cumque duos haberet, vtrum tolleret, hæsitabat. Dicebat iterum: *Tolle filium tuum & iugenum*. Duo illi ex duabus vxoribus vngenerati erant, quem horum immolaret, nesciebat. Dicebat rursum: *Tolle & iugenum, quem diligis*. Ambos charos habebat, itaque quem Dominus mactatum veller, dubium illi manebat. Quare illum tamdiu animi pendere, quare tam crebris dubitationibus exagitare, & arilictare voluit? *Et maiorem haberes mercedem*, vt quo acerbior cruciabat, eò amplius, opulentiusque præmium illi pro constante tolerantia rependeret. Hanc eandem ob causam voluit Deus seruos suos incertè sui aduentus dubia expectatione torquere, vt remuneret posthæc

copiosius. Hanc ob causam voluit suum Bertrandum perpetuò lugere, & flere, dubiumque esse, damnari debere, an saluari, vt deinceps affluentiore consolatione perfunderet.

Beati serui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Quare beati? Quia illi Dominus posthæc *præcinget se, & transiens ministrabit illis*, quos habuit vigiles ministros. Magna remuneratio, quæ omnem hominem, qui non prorsum torpeat, excitare queat, vt lubens somno pro Deo renunciet, sed amplius præmium addicitur prudenti, & fidei dispensatori, qui suprà familiam Domini constitutus sit, vt det illis in tempore tritici mensuram, quia hunc super omnia bona sua constituet. Caietanus monet videre disparitatem præmii constituti his, qui ad fores excubent, confestimque aperiant, & iis, qui totam familiam gubernant. Hinc autem dispensatorem ampliore mercede remunerat, quā vigiles seruos, quia operosius est totam domum gubernare, quā vnus portæ custodem esse.

In domo autem Dei beneficia trutinantur ad pōdera officiorum, & quanta est inter bonos Doctores distantia meritorum, tanta & præmiorum. Abraham. 130. c. 1.

Ergo omnes, vniuersum illos est prolixior Deus, qui diligentius illi seruiunt. Ibidem 129. o.

Beati serui, quos inuenerit Dominus vigilantes, quia præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. S. Petrus Chrysologus serm. 24. in hæc verba sic dissert: *Præcinget se Deus, & faciet seruos discumbere, & ministrabit eis*. En mutatio inaudita rerum! En pauenda conuersio seruitutis! Quia parumper seruus in domini sui expectatione succinitus, & sustinendi finem brevis fatigatione portauit, & rationem reddat, discumbenti homini Deus astat, & astat in caelestibus, & epulanti seruo seruit Dominus, & seruis accinitus, & pueris suis ministris suis ministerium facit Christus, & facit in patris iam gloria constitutus. Hæc ille. Quanta dignitas creaturæ, habere à suis officiis creatorem! Quanta beatitas serui, seruum habere illum, idque in cœlis, qui sit rerum omnium supremus Dominus! Et quā re felicitas tanta comparatur? Breui fatigatione, temporariā expectatione in terris. Verè tam exiguo acquiritur, vt velut inuenisse in compitis, aut furto accepisse videatur, quisquis eam consequitur. PPP. 267. o.

Theophylasto verisimile videtur, quod Ioseph, cum diues esset, aurum dederit Pilato pro corpore I. E. S. V. Facinorosi, ac turpenti hominis opinio-

nem habebat Dominus apud Iudæos, quando in cruce obiit. Perarduum ergo fuit, honorifico sepulchro illum à morte inferre: Hæc autem difficultas solo auro auferri potuit, quod est aries, quo obfirmatissimæ portæ sternuntur. Pro magno auro ergo datum est corpus IESV Iosephi, *nam cum de seditione esset occisus, reliquum erat, ut in sepulchro abiceretur*, inquit ferè Theophylactus. Sed quomodo hoc cohæret cum illo, quod Marcus ait: *Pilatus donauit corpus Ioseph*? Si donauit, gratis dedit, quod & Græcum verbum aperte indicat. Si gratuito dedit, quomodo pro auro? Tam ingens erat illius diuinissimi cadaveris pretium, ut gratis dono accepisse Ioseph dici queat, quantumuis illud auri sit, quod pro eo erogauit, ac velut inuenerit, tamen etiam totius mundi copiis sibi comparasset. Ibid. 269. c. 1. & 2.

At cum homo pius tam exiguo sibi nundinetur immensas cæli diuitias, peccator momentaneam velupratulam, ô Deus, quàm magnis sumptibus parat! Dicere potest infelix quisque damnatus illud Ionathæ: *Gustans gustans in summitate verga, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce morior.* 1. Reg. 14. Vide hoc pulchrè expensum ibid. 268.

c. 1.

Beati serui illi, quos cum venerit dominus, inuenerit vigilantes. Beati autem non solum propter futuram remunerationem, verum etiam propter præsentem conditionem, nempe qui vni tantum Domino seruiunt.

Non sine causa Moyses, cum legem promulgaret, aiebat: *Audi Israël, & observa, ut facias, quæ præcepit tibi Dominus*, & immortalis Deo immortales pro insignito datæ legis beneficio gratias age, atque ut non grauati illi seruias, *audi Israël, Dominus Deus noster, Dominus vnus est*, qui si aliud nihil haberet boni, quàm quod vnus est, id satis esset ut perlibenter facias, quidquid ille imperat. Pulchra est in hanc rem commentatio Oleastri quæ sic habet: *Considera, ô homo, à quot laboribus nos Deus eripuit. Difficile est multis Dominis seruire, quanto magis vultu dñi? Ne ergo labores in multorum deorum tam diuersa poscentium cultura, ostendit tibi Deus suam vnitatem. Nemo, ait Christus, potest duobus dominiis seruire, minis duobus, aut pluribus dñi, quos triginta millia in orbe fuisse historia prodit. Vide ergo quomodo pauper homo, qui vni Deo vix sufficit, posset triginta millibus ministrare.* PP2. 659.

s. 1.

Adorare, & cognoscere Deum, qui vnus sit, non

solum magis est salutare, sed etiam minus laboriosum. Ibid. 658. o.

Beatum pronuntiat eum, non quem inuenerit antehac vigilasse, sed tunc, cum venerit, constanter, perseveranterq; vigilantem. Sic & Lucæ 22. dicitur beatus futurus seruus, quem cum venerit dominus eius, inuenerit ita facientem, hoc est, domesticam suam annonam in tempore ministrantem, quia perpetuè quietis, & immortalis beatitudinis laurus non est strenuè incipientibus constituta, sed perseverantibus, & pensum bonæ operationis constanter absoluentibus præparata. Non enim qui diu benè vixit, saluus erit, nisi & bonis actibus immortalis fuerit. Abrah. 12. o.

Et si in secunda vigilia venerit, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit. In quatuor vigilias nox olim diuidebatur, & quilibet vnam ætatem vitæ humanæ signabat, prima puerilem, secunda iuuenilem, tertia virilem, quarta senilem. Ita Magnus Greg. apud S. Thomam. Cur ergo quartam (vt de prima nihil dicam) hic præterit? Cur non dicit: *Et si in quarta vigilia venerit, & senem decrepitem inuenerit vigilantem, & operibus poenitentiae inuigilantem?* Eò quod rari sint, qui in curuam senectutem reliquerint studium bonorum operum, ac tum demum seriata ferò poenitentiam agant. Nihilominus qui in secunda vigilia vigilare noluit, tertia vigilia remedia non amittat, & qui conuersi in pueritia neglexit, saltem in tempore inueniuntur, vel senectutem respiciat. Sic B. Gregorius iterum apud eundem. Nam tamen rari sunt poenitentes senes, non tamen nulli.

Certè si nulli essent poenitentes feri, cur impiger ille, ac sollicitus paterfamilias ad singulas horas excurrisset conductum operarios in vineam suam, primoque mane, & horâ tertiâ, & sextâ, & nonâ, & vndecimâ adeò, hoc est, extremâ forum omne percurfasset, ut vineæ suæ cultores sibi compararet? Si aliquam ætatem Dominus iudicaret conuersionis remedio ineptam, non diuersis temporibus operarios vocaret ad vineam. In diuersitatem quippe horarum non incongruè accipitur ætatum diuersitas, ita ut ætas puerilis accipiat in mane, pubertas in tertia, iuuentus in sexta, grauitas declinans ætatis in nona, & in vndecima similis ipsa nouissima. Ita S. Fulgentius. PPP. 393. & seq.

Deniq; humana terra nulla tam sterilis, nulla tam infœcunda, ut ferre poenitentia fructum non possit. Ibid. 391. o. *Habes in hoc capite multa, quibus in bonam spem erigere pusillanimes possis.*

Si sciret paterfamilias quâ horâ fur venires, singulares & iij. Quid ergo faciet homo, qui horam mortis sui quidem ignorat, scit tamen, quod truculentus animarum latro diabolus, cum aliquin semper circumbeat quærens quem deuoret, tunc maxime ferociat, & in illam horam seruet omnem solertiam suam astutiam, & ingenij vafriem totam? PP2. §37. o.

Aduersarius noster non quiescit, & in nostrum peragat hostis interitum obsides omnes vias nostras, egres- susq; & aditus omnium diligenter explorat, vniuersusq; vestigijs comes insidietur affigitur, ac sepe egresibus nostris obijcit, & pedibus interserit, & in plano quoque latentem salebram malè cautus offendat. Ita S. Paulinus pulchrè, perque eleganter.

Nihil est in hoc capite, quod vtilissimè discere pro concione predicator queat.

Quâ horâ non putasti, Filius hominis venies. Trita est illa inter sacros Expositores interrogatio, quam obrem nobis Dominus sui aduentus horam voluerit esse ignotam. Magnus Gregorius ita respondet: Horam vltimam idcirco nobis Dominus voluit esse incognitam, ut dum illam prauideri non possumus, ad illam sine intermissione præparemur. Hæc ille in cat. aur. S. Thomæ.

Politici ergo Christiani potissimum illud esse debet, ut ad eam sese benè disponat horam, ex qua omne illius bonum, malumq; pendet, maxime cum post redditas semel supremo Iudici rationes, tam nulla sit reliqua ad aliud tribunal prouocatio, quam nullus in eius sententiam potest cadere error. PP2. §27. c. 2.

Quod semel factum malè, non habet remedium, quo curari possit, aut corrigi, id priusquam fiat, diligentissimè considerandum, quomodo rectè fiat. Ibid. §28. o. Cura ergo ut bonâ morte hinc abeas, quia malum æternum sequitur.

Suam autem saluationem ita quisque procurare, & quærere debet, ut cogitet, quod ipse saluus fiat, siue damnetur, id tansundem esse, quantum si totus mundus saluus fiat, aut damnetur. Ibid. §28. o.

Esote parati, quia quâ horâ non putasti, Filius hominis venies. Quibus hoc dicitur? Apostolis, illis à Christo ad omnem sanctitatem institutis. Et vos, aiebat illis, esote parati. Etiam his voluit esse incertam sui aduentus horam, & incognitam, ut dum illam prævidere non possent, ad illam sine intermissione se præpararent, ut ferè loquitur Magnus Gregorius apud S. Thomam. Quod ergo homines flagitiosi in illa hora benè sperare volunt, vbi sancti

iubentur timere, desperatio est, quam versutus dæmon fiduciam specie colorat. Abrah. 183. o.

Abraham ipsius filium suum in monte immolare, ligna in holocaustum concidit, neque tamen ligna illa in syluâ, quod aiunt, tulit, quia fortè in loco immolationis ligna non inuenisset & si præfili non ea contulisset, fortan delusum se vidisset, quando id minimè sperasset. Ita qui ad mortem pergimus, ligna iam concisa, hoc est, quæcunque ad illam feliciter obeundam spectant, conferamus, certi quod ibi non reperiemus, quæ hinc non parauerimus. Hoc timuerunt etiam illi, qui à primis ætatis maturæ horis vsque in curuam senectam id vel solum, vel maxime egerunt, ut se quanto maximo possent studio ad sanctum obitum, & abitum compararent.

Apud Lucam quidam nocte mediâ rogabat amicum (is Christus est) ut panes daret commodatè. In cubili, hoc est, cælo positus, recusabat dare panes, dicens: Pueri mei mecum sunt in cubili. Ergo non solos pueros in cælis habet Deus, & non alios adultiores palatinos? Pueri cum Deo regnare feruntur, ut intelligamus, eos, qui à primis pueritiæ annis ad postremam mortis horam se præparant, maiorem, securioremque obtinendæ beatitudinis spem simul sibi parare. Ita ferè exponit S. Gregorius Nyssenus.

Dictum fuerat Petro: Priusquam vocem gallus bis dederit, ter me es negaturus. Marc. 14. Negauit Petrus semel, & iterum, gallusque statim succinuit negationi, sed galli signum Petrus vix tandem, cum teritiò negasset, recordatus fuit. Quid tam ferè? Dictum verbum præ timore exciderat, inquit Euthymius. Tam multi Petrum exagitabant, & hinc quidem garrula ancilla accusabat, illinc barbari ministri vellicabant, & infestabat, ut quanquam verba Christi, cum singulari affectu ab illo prolata plurimam mererentur considerationem, & gallus semel cantaret, ille tamen nec recogitaret Domini comminationem, nec audiret galli cantum primum sic illi merus, vexatio, turbatio animum distraxerat, & memoriam omnem ademerat. Si Petrus tam citò & verba Christi, & suæ negationis signa oblitus fuit, quod à multis hominibus inter quos versabatur, incurfaretur: Quomodo tu vis tui satis compos esse in hora mortis, quando tamen fortè phrenitis (quod sæpè fit) neque auferat memoriam, neque adferat delirium, peccata tamen accusant, dæmonia exagitant, mundus vocat, curæ angunt? Rationis iudicium vel nunc corruptum habet, quem spes tam in-

certa laetatur. Ibid. 184. c. 2. *Hac Vigiliter ubi in-
culcaverit.*

*Vigilate, quia nescitis quâ hora Dominus Vester
Venturus sit.* Hæc vna causa est, quare insomnem,
quantum fieri potest, vitam exigere debeamus. Al-
tera ista, quod hostem habemus & vaferrimum, &
truculentissimum, & potentissimum, & exirio no-
stro æterno continuè inuigilantem. *Vigilandum
omniò, & somnus ab oculo auferendus,* inquit S.
Petrus Damianus, *quia latrones multis obsident, iter
nostrum toxicatis missilibus formidandi, nullum pro-
fus intentatum transire sustinentes. Diabolus ita in-
exorabile odium aduersus nos exerceat, ut nunquam
ab eo inducatur vel in oculo posuerimus extorquere.*
PP2. 622. c. 2.

Cui cum inimico semper vigilante res est, is nun-
quam dormire debet, sed in maxima tranquillitate,
& securitate periculosissimum bellum timere. Ibid.
622. o.

Candelabrum illud vetus aureum posuit Moyses
in tabernaculo testimonij è regione mensæ panum
propositionis in parte australi, quæ ex opposito A-
quilonem spectabat. De hoc candelabro ait Orige-
nes: *Istud candelabrum in austro collocat, ut ad A-
quilonem respiciat.*

Cum istud candelabrum Symbolum esset vigilan-
tiæ, cur sic collocatum fuit, ut Aquilonem magis,
quàm aliam partem respiceret? Causa similis est
ei, ob quam Dominus vult nos lucernas ardentem
habere in manibus nostris, ut ad earum lucem atten-
damus ad malum, quodcunque nobis ab Aquilone,
à quo omne malum pendendum Ieremias aiebat,
hoc est, à diabolo adferri potest. Candelabrum ergo
è regione Aquilonis fuit positum, & lucernas ar-
dentes præferre iubemur, quia *accenso lumine, id est
vigilanti corde respicere sepe debet homo ad Aquilonem,
& observare eum, qui ab Aquilone est, ab Aquilone enim
accenduntur mala in universa terra. Vigilet ergo, &
solicitus, & ardens intueatur semper astutias diaboli,
& semper assuecat, unde sit ventura tentatio, unde
hostis irruat, unde inimicus obrepat.* Ita Origenes
Ibid. 624. c. 1.

Perpulchrè Tertullianus docet, qualis debeat es-
se habitus corporis, forma vultus, & gestus Chri-
stiani patientis, dicens: *Os taciturnitatis honore
sit signatum, color qualis securus, & immoxis.* Quid
præterea requirit à Christiano quàm patiente, tam
taciturno, tamq; hilari vultu, quàm is esse possit,
qui neque alicuius sceleris est sibi conscius, neque
hostem, quem timeat, vllum habet? An permittit,

ut dormiat? Aut in otio degat, omnique sollicitu-
dine vacuus dormiat? Nequaquam, sed *moros fre-
quens sit capitis in diabolum, & minax visus,* ait,
tanquam dixisset: Tamen si patientia securitatis
sue conscia sit taciturna, & muteat, & tam sereno
sit vultu, quàm timoris experte animo, nihilomi-
nùs caput identidem obuertit ad cacodæmonem, ei-
que sic arridet, ut minas per eosdem oculos simul
intenter. Itaque non satis est patientiæ sue æqua-
nimitas, neque sufficit, quod inter eundem semel
caput obuertat, intentisque oculis oculos dæmonis
obseruet, ut se ab illius insidijs seruet, sed multò
sæpius obvertere debet caput, quàm mouere pe-
dem, cum videat nullam sibi promittere posse quie-
tem, nullam non timere cladem ab eo, qui tam in-
fensum, infestumque habeat inimicum, &c. Ibid.
624. c. 2.

Cum nobis præcipit Dominus, quæ ipsi sunt
grata, id facit, quia nobis sunt commoda. Amat
Dominus vigilias, ipse tam peruigil custos noster,
ut non dormitet vnquam, neque dormiat. Quod
autem eas nobis commendat, id solo profectus no-
stri desiderio facit, cum ipse vigiliarum nostrarum
minimè sit indigus. Apud Matth. 26. Dormie-
bant tres Discipulorum charissimi, cumque eorum
somnialem semel, & iterum increpasset, deniq;
sub ipsum tempus aditentantis cum manu militum
Iudæ aiebat: *Dormite iam, & requiescite.* Itanè
verò tunc somno se traderent, quando vigilantes
cum armis instabant? Iussit eos tunc dormire,
quando pro magistro vel maxime vigilare debuissent
Discipuli videbantur, ostendens quod opus non habe-
bat illorum subsidio, inquit Theophylactus. Nun-
quam aliquid nobis mandat Dominus, quod officijs
nostris egeat, sed quod nos amet. Abrah. 6. o.

Prudentes, vnaque farum Virgines per diu expe-
ctant Sponsum, & Sponsam, ut cum eis opor-
tas intrarent ad nuptias, sed longioris expectatio-
nis radio fractæ dormitarunt aliz, aliz etiam pro-
fundiore somno oppressæ dormierunt. Ut ne dila-
tio aduentus Sponsi, ac Sponsæ, nuptiarumque eas
frangeret, & affligeret, illud facere poterat, si non
desideria sua, sed merita, non beatitudinem, quam
suspirabant, sed quàm indignæ eâ essent conside-
rassent. Abrah. 82. o.

Sic & Sara potuisset æquanimitè expectasse suæ
fecunditatis tempus, si maiorem suorum merito-
rum, quàm desideriorum rationem habuisset.

Christus exiguum vocabat tempus, quo in pas-
sione abfuturus erat, dicens: *Modicum, & iam non
videbitis*

videbitis me; Ioan. 16. S. Bernardus Serm. 74. in Cant. ait: *Pse Domine, modicum dicit, quod non videbitis me? Saluum sit verbum Domini mei, longum est, & multum valde nimis.* Certè horaria eius absentia totis, ipsque plurimis sæculis prolixior visa fuit Matri eius Sanctissimæ, & Discipulis, & omnibus, à quibus verè amabatur. Quomodo ergò modicum tempus appellavit Christus, cuius singula momenta cuius Deum amanti animæ totis sæculis paria visa sunt? Respondet Doctor mellifluus: Vtrumque verum, nempe quod & modicum fuit illud tempus, & non modicum, modicum meritis, & non modicum votis.

Sic Messiam, quem Iudæi olim vehementer suspirabant, Prophetæ citò venturum dicebant, qui annis quingentis post venit, inquit Pius II. Quomodo citò venturum asserabant, qui tot sæculorum ætates tardabat? Respiciebant Prophetæ non anxia istorum populorum desideria, sed merita, & quoniam hæc perexigua erant, citò veniebat, quantumvis tardaret Messias.

Sic & Habacuc aiebat: *Si moram feceris, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit.* S. Bernardus ubi suprâ rursùm querit: *Quomodo non tardabit, si moram fecerit, nisi quod ad meritum satis est, & non satis ad votum?* Constantius in preces nostras sæpè descendit Deus, quàm vellemus, sed non seriùs, quàm mereamur.

Isaac, quod Chrysostomus affirmat, & probat, viginti annis perseveravit orans, ac deprecans Deum, ut Rebeccam sterilitate suâ lenaret. Tamdiu constanter in vna oratione perdurare non potuisset, nisi hoc, quod optabat, ad lucem suæ indignitatis petiisset. Sic ut seram obtentionem eorum, quæ cupimus, æquanimitè toleremus, figamus oculos in nostra merita, & non in desideria, ut non obdormiscant. Ibid. 83. & 84.

Dormitauerunt omnes. Ergò etiam prudentes. Vtique. Nec enim contrà prudentiam est, somno refocillare fractas corporis vires. Imò sapientia est, honestâ recreatione nonnunquam relaxare arcum spiritus, ne nimium tensus rumpatur. Abrah. 78. o.

Quinque autem ex eis erant fatuæ. Quare fatuæ dictæ istæ quinque? Quia cum virginitatem servassent, non sumptuerunt oleum secum, hoc est avaræ fuerunt, & miseras inopum per elemosynas leuare neglexerunt.

Chrysostomi, & Euthymij in hanc rem commentatio sic habet. *Oleum vocat elemosyna virtutem.*

Has ergò merito stultas vocavit, quæ cum acrem, ac vehementem corporis amorem, quo sexus alter in alterum inflammatur, deuicissent, maioremq; sustinuissem laborem, tenacitate deuicta sunt, illud enim bellum insolentius est, maguq; tyrannicum.

Potuit Filia Iephte à se impetrare, ut necem sibi à patre inferendam non curaret, sed hilariter excipere parata esset, quod tamen virgo, & innupta moritura esset, quin id toto bimestri non suis tantùm, verùm etiam mutuatitiis multarum aliarum virginum oculis deploraret, facere non potuit: Tanto vehementior est in virgine nubendi, quàm viuendi appetitus. Quàm insanæ ergò fuerunt quinque illæ Virgines, quæ cùm istam nubendi concupiscentiam perdomuissent, vilis pecuniolæ amorem vincere non potuerunt, & succubuerunt, imbecillo hosti, cùm potentissimum subegissent! Abrah. 199. c. 2.

Quisquis maiora præstat, & intermitteit minora, tolerat grauiora, & non fert leuiora, is vel ingenij inopiâ, vel infirmitate voluntatis laborat. Ibid. 199. o.

Cassianus aiebat: *Nonnullos mundi huius maximas facultates, & non solum multa auri, atq; argenti talenta, verùm etiam pradiorum magnificentiâ contemnentes posthac videmus pro scalpello, pro graphio, pro acu, pro calamo commoueri.* Hi ad chorum fatuarum Virginum pertinent. Ibid. 202. c. 7.

Qui maiora pericula superauit, validum habet argumentum, quo conuinci queat, si tamen sapiat, ut minora intrepidè, & magno animo aggrediatur. PPz. 549. o. Quinq; illæ ex Euangelio Virgines infirilibus callitatis certaminibus discrimina grauiora superarant. intestinumque congenitarum concupiscentiarum hostem (qui & Paulum lacessere, & colaphizare ausus fuit, & Dauides, Salomones, ac Samsones deiecit) subegerant, ut integritati virginitatis earum nihil decerpere potuerit. Si non tam fatuæ fuissent, oleum necessarium tempestiuè sibi comparassent, & avaritiam, quæ hoc prohibebat, oppidòque infirmior hostis est, intrepido animo oppugnassent, postquam ex hoste potentiore deuictò intellexerant, quàm facillè imbecilliorum conscire possent. Vicerant gigantem, ergò pygmæum leuius fundere posse vidissent, si sapuissent.

Dormitauerunt omnes & dormierunt. Hoc quidam ita accipiunt, ut dormitasse Virgines prudentes, & aliquantulum corpori quietem permisisse putent, fatuas verò dormisise, hoc est, totas somno, & otio habenas permisisse. Quod si ita est, quid mirum, quod nouissimè, nimisq; serò illæ venerunt sub

horam mortis, & aduentantis iudicis, quæ somnolentæ per omnem vitam fuerunt? Ex mala vita sperare mortem bonam, est expectare fructus dulces ex radice amara. PP2. 543. o.

Dare nobis de oleo Vestro. Merito fatuz Virgines dictæ sunt, quæ oleo aliunde commendicato suas fouere lampades voluerunt. Proprium ipsæ sibi comparasse tempestiuè oleum debuerant, & non alienæ rem tantam fidere misericordiæ. Ita non satis prouidè sit, cum curæ committitur alienæ, quod studio potest, ac debet fieri proprio. PP2. 530. o. Dicitur hoc maximè propter eos, qui pleraque quæ pro animarum suarum salute fieri volunt, testamentorum suorum executoribus curanda relinquunt, idque malè, & periculose. Nam si quis ea, quæ curare ipse potuit, & illi necessaria sūt, neglexit, permirum sit, si alium reperiatur, qui talia, quæ ad ipsum parùm spectant, diligenter tractat, ac perficiat.

Propterea quidam eximie eruditus aiebat: *Multò esse prestantius, atque eligibilius, hominem, quam diu hanc vitam degere, rectè factis Deo satisfacere, quam testamentariis committere, & ea exequantur opera, atque suffragia, quæ ipse pro se agenda commendauit, & à Purgatorijs penitus eripiat, non tam disputatione, quam susceptione indiget.* Hæc ille Ibid. c. 2.

Et S. David inquebat: *Non est sanitas in carne mea, afflictus sum, & humiliatus sum nimis, &c.* quæ apud Magnum Basilium hunc habent sensum, ac si dixisset: *Non expectant, & vnu aliquis externè hoc meum corpus puniret insulto vulnere pessimo, ipse ex me malus poenam glorificæ expetere, &c.* Ipsi ergo in carne mea, quod illa male egit, plectere volui, carnis voluptates afflictationibus eiusdem carnis vindicavi, & expiaui, & debita mea, quæ in carne contraxi, in carne etiam, & cute mea luit, neque eorum solutionem sollicitudini, aut fidei seu cognati, seu amici, seu etiam filij testamentarij reliqui. Filius me adhuc in viuis agentem bello lacessiuit, & insectatus fuit, amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt. (Psalm. 37.) cum adhuc inter eos mortalis degerem, quid officij sperare ab eis post mortem possim? Quomodo me vitâ sanctum bono Deo commendabit, qui viuentem benefactorem non satis amauit? Ibid. 530. c. 2. & seq.

Abraham ipse sibi testamentarius fuit, cum adhuc vixit: Nam vt ne cum illo pax liberorum mutua interiret, dedit cuncta, quæ possederat, Isaac, filij autem concubinarum largitus est munera, & se-

parauit eos ab Isaac filio suo, dum adhuc ipse vixeret, Gen. 25. Rectè dum adhuc ipse vixeret, bona sua suis pro cuiusque conditione distribuit, sic enim omnes habuerunt, vnde commodè, & pacificè viuerent, cum non fuerunt relictæ in potestate testamentariorum, quorum nonnulli eo officio victum sibi parant, quemadmodum alij vñu manuum. Ibid. 532. c. 1.

Pulchra Variorum hanc in rem monita habet hoc caput, quæ tam sapè inculcari debeant, quam sunt plerique negligentes eorum, quæ ad animam spectant.

Qui autem vult de rebus animæ suæ disponere, faciat hoc ante morbum, & non rejiciat in horas vitæ extremas. Nam stultissima temeritas est eorum, qui non timent ne tunc offendant, cum infirmi fuerint, vbi fortissimi ceciderunt. Ibid. 534. o. Inuenies in hoc c. multa, quæ fructuosa esse possint auditoribus.

Lampades nostræ extinguuntur. Saluianus apud Nouarium in c. 25. Matthæ ait, fatuas virgines suâ præfidentia periisse, putasse nimirum se habere oleum: *Nisi enim habere se credidissent, prouidissent & haberent, nam cum postea, & ait Dominus, montu- ars vellent, & omni studio, atque ambitione perquire- rent, absque dubio etiam ante quaesissent, nisi eas habendi fiducia deciperet.* Hæc ille. Ita homo ipse suæ sibi perditionis est architectus, satorque, & sator, Deus neminem infelicitat, nisi qui ipse prior esse infelix velit. Abrah. 80. o.

Sara cum vidit Abraham ex Agare genitum Isaacem, simul intellexit, solo suo vicio fieri, quod ipsa improlis esset, non Abraham impotentia. Ità cum anima sterilis est, id solâ illius culpâ euenit, Deo adscribi non debet.

Dare nobis de oleo Vestro, aiebant fatuz virgines, quæ non satis olei ipsæ sibi comparauerunt, sed nihil obtinuerunt, & luit illas suâ præfidentia, si alieno prudentium oleo suam inopiam depellere posse sperarunt. Hinc discamus non fidere summam causam, & saluationis negotium studio alieno. PP2. 502. o.

Nonisimè veniunt & reliquæ Virgines. Vix reclusum fuerat cælum, vix ingressæ cum Sponso prudentes ad nuptiarum gaudia, quando appetierunt & cæteræ paulò serius, & toto cælo æternum exeluse fuerunt. Quàm ingens exitium tarditas non magna peperit! Spirituales infirmitates, & corporales illud commune habent, quod ex paruis malis, si negligentur, mala immedicabilia nascun-

tur. PP2. 635. o. Vt bene dixerit ille: *O quam parui sensus summa mala principis!*

Et quia de Virginibus agit Euangelium, quod tractamus, virginis exemplo vineamus, quod diximus. *Egressa est Dina, & videret mulieres regionis illius*, cumq; ornatum illarum inornata videre noller, adeoq; comptula prodisset, in oculos simul atque animum filij regis incurrens, & dulcem vim ab eo passa, marcidum temerati pudoris lilium domū retulit, quæ extulerat nitidum, ac viuudum. Hinc factum, ut duo illius ex utroq; parente germani fratres & vindictam animo conciperent, & necem tum stupratori Principi, tum parenti Regi, tum amplissimæ ciuitatis viris omnibus, & masculis inferrent, &c. Ibid. 637. c. 2.

Domine, Domine apers nobis. S. Paschasius ait: *Non scribitur, quod cum lampadibus ornati uenerint.* Iurant emptum oleum, sed quod cum oleo redierint, non inuenio ibidem, ubi abiisse pro emendo lego. Quid facerent in nuptijs, quæ cum inornatis, & vacuis oleo lampadibus adueniebant? Magnis vocibus petebant admitti, tanquam magnum nuptijs cœlestibus adferre ornamentum vellent, quæ neque accensas lampades habebant, quarum splendore collustrare utrunq; nuptiale epulum possent.

Similes fatuarum istarum virginum sunt quidam sordidi, & versuti homines, qui suam gratificandi, & obseruendi promptitudinem instantè ostentare solent, quando vel ipsi præstare nequeunt, vel alij admittere non possunt, vel non sunt vsui, quæ offe-runt officia. PP2. 558. o.

Ex his erat Laban, qui has aduersus Iacob, quod clam abiisset, dedit querimonias: *Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, & persequeretur te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & esthavis?* Gen. 3. qui tamen nihil horum fortè vel cogitauerat. O quam multos hodie numeramus Labanos! Ibid.

Domine, Domine aperi nobis. At ille respondit: *Nescio vos*, facto comprobans, quod antè verbis affirmarat, cum ait: *Non omni, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum*, Matth. 7. Quia regnum celorum sibi uerborum officia non obtinent, ut inquit S. Hilarius. Non est æterna saluatio similis aliquorum vulnerum, quæ solis certis quibusdam verbis curantur, quia immortalis quies pretio mortalis agonis comparatur. PP2. 591. o. Debuerant fugasse somnum ab oculis suis, ut non dormirent, debuerant accepisse oleum in vasis suis cum lampadibus, debuerant securæ fuisse bonum satia-

rum virginum exemplum, quæ strenuâ vigilantia suâ, & diligente olei procurazione, lampadumque custodia sine verbis illis introierunt cum Sponso ad beatas nuptias.

Vetus prouerbum est: *Non erit Israëlita, qui prius non fuerit Iacobita*, hoc est: Nemo videbit Deum, hoc enim significat Israël, qui non antè fuerit Iacob, siue luctator: Nullus eo perueniet Christianus, ut eius tempora corona quietis æternæ cingat, qui non antè per frontem, perq; faciem totam, & omne corpus tota sudoris diluuiâ fuderit, qui non antè cum suis passionibus acriter depugnauerit. Ibid. 591. c. 2.

De Zelpha duos filios suscepit Lia. Primus dictus fuit Gad, id est, accinctus; secundus Aser, id est, beatus, quia per ignominiam passionis peruenitur ad gloriam beatitudinis. Ita ferè Hugo Cardinalis ibid. 592. c. 1.

Afflictio flos est fructuum, qui sperantur, inquit S. Gregorius Nyssenus ibid. 593. c. 2. Vt ergo ex lege naturæ flos præcedit, fructus sequitur, ita ex ordinatione Dei afflictio, & ærumnarum tolerantia præcedit, fructus autè beatitudinis sequitur.

Amen dico vobis, nescio vos. Hoc responsum non per Angelum, sed per seipsum dat Sponsus, ut à quo infelices virgines cœlum expectabant, inexpectatum illud, & terribilissimum, *Nescio vos*, audientes ad inferos ablegarentur. O quam intolerabile hoc omnibus accideret, qui cœlum sperabant, si ab illo, à quo sperabant, audiant, *Nescio vos!* Nam affligi ab eo, à quo beari, aut remunerari sperabas, tam crudele genus tormenti est, ut par illi nullum esse posse videatur.

Non potuit ferre Sara contemni ab Agar famula, à qua plurimum amoris, & honoris iure expectabat.

Ad exaggerationem pressurarum, quas sub mundi expirantis tempus homines patientur, dicebat Christus fore, ut à parentibus fratribus cognatis, amicis tradantur, & morte afficiuntur quidam, quos dies ille viuos inueniet, Luc. 21.

Quod Saullem, cui vitam non semel seruauit, quod Absalonem, cui etiam dederat, haberet persecutores David, id tam pœnale vulnus illi infixit, ut medicamentum, quo vulneris acerbitas mitigaretur, à Deo magnis vocibus deposceret, ipso titulo penultimi octonarii Psalmi 118. qui est S I N, quod significat, *super vulnere*, subaudi, cataplasma posco, quod mihi infixerunt principes, qui me per-

Quod

Quòd Iudas Christum prodidit, hoc gaudium attulit Iudæis, non solùm quòd sic capere illum commodè possent, sed etiam quòd ille à suis odio haberi inciperet, inquit Euthymius, & hoc illi maximos allaturum dolores seirent.

Amen dico vobis, nescio vos. Ex qua regula, Domine, potes nescire eas, quæ castam duxerunt vitam, & aliquamdiu habuerunt ardentes lampades, & abierunt, ut extinctas empto oleo rursùm accenderent, & surrexerunt ad vocem clamoris nocte mediâ, & nunc ad contestandam suam erga te fidem succlamant: *Domine, Domine, aperi nobis?* Respondet Magnus Augustinus apud S. Thomam in cat. aur. *Ex illa scilicet regula, quia non habet ars Dei, id est, erui sapientia, & intrent in gaudium eius, qui non coram Deo, sed ut placerent hominibus conati sunt aliquid secundum præcepta eius operari.* Fecerint ea, quæ supra commemoravi, plura etiam fecerint, non Deo tamen sed hominibus illa fecerunt. Quàm ergo stultæ etiam hac in re, quòd à Deo petunt remunerationem, cui nullum exhibuerunt officium. S. Hieronymus similiter loquitur, dicens: *Qui ignorat, ignorabitur.* Licet ergò Virgines fuerint vel corporum puritate, vel vera fides confessione, tamen quia oleum non habent, ignorantur à sponso. Sed quomodo ignorabant Deum, ut propterea ignoratæ fuerint, quæ magnis vocibus clamabant: *Domine, Domine, aperi nobis,* nec inclamassent, aut implorassent, illum, si nescissent? Oleum, id est, charitas Dei eas destituebat, non ergò nouerant illum, quoniam *qui non diligit, non nouit Deum*, Ioan. 1. c. 4. v. 8. Meritò ergò ignorabantur, quæ ignorabant, meritò inofficiosum, ut sic dicam, expertæ sunt Deum, quæ ergà illum fuerunt inofficiosæ, meritò non intrarunt in nuptiarum gaudium, quarum malus fuit placendi hominibus, quàm seruiendi Deo studium. Sanè perquàm otiosus est, & valde, vanâ imaginatione laborat vnusquilibet homo, qui putat alios ergà se fore largos cùm ipse in neminem sit prolixus. Abrah. 90. o.

Quis diligeret Ismaëlem omnibus infensum *Matrem eius contra omnes.* Et quid inde? *Manus omnium contra eum*, Gen. 16. Commune est. *Et omnes aduersentur ei, qui omnium aduersarius est*, inquit Oleaster. Insigniter amens, qui sperat omnes erga se fore beneficos, & comes, cùm ipse sit ergà omnes auarus, & rusticus.

Ubi quid etiam terram occupat? Dicebat quidam ruricola de sculnea, à qua optatos toto triennio frustra expectarat fructus. Caietanus ait, *Terram*

occupat, idem esse ac onerat. Sed cur onerosa terræ planta, quæ otiosa? Respondet: *Significatur quod onus est terra, sugens illam, & tamen fructum non reddens.* Quomodo non sit permoletta terræ arbor, quæ cùm illius magna copia bibat humorem, nullum reponit prouentum? Sic onerosus est, & odiosus, qui protensâ manu vult semper accipere, & nunquam aliquid reddere. Ibid. c. 2.

Nescio vos. S. Chrysostomus ait: *Vocem illam terribilem audierunt, non noui vos, quæ vel gehennâ fuit grauior.*

Qui Deum, à quo similia possit audire, non timet iudicem, is vel iudicio laborat rationis, vel fidei lumine est destitutus. PP2. 540. o.

Pro Concione Funebri.

In Funere Pueri, vel Adolescentis cuiuspiam.

Heophylactus in c. 9. Ioannis ait: *Quòd sepe vides pueros mori, scias quòd Deus propter misericordiam præcipiat illorum vitam, & ne cùm superuixerint, deteriores fiant, & in malum suarum animarum, & aliorum multorum viciant.* Ergò in beneficiis numerari debet, quando puero aufertur vita, quæ mortem illius animæ adferre posset, si diuturna esset. Abrah. 143. c. 2.

Cùm delusum se à Magis Herodes videret, iussit Bethlehemitas pueros bimulos omnes, & quotquot his minores interimere, si fortè in his recens natum Iudæorum regem contrucidare posset. Cur permiserit Deus tam luctuosam innoxiorum infantum cædem: *Fortassis hi prohi futuri non erant*, inquit Euthymius. Duplex beneficio hi à Deo affecti. Nam & martyres effecti, & omni periculo peccandi erepti fuerunt. Quanta autem gratia, quòd & tam insignem illis contulit gloriam, & abstulit vitam, per quam æternâ potuerunt excidere vitâ?

Quòd Dominus subvertit vniuersos habitatores urbiũ istarum nefandarum, Sodomæ, inquam, & cæterarum conscclatarum, id sacer textus expressè habet Gen. 19. v. 25. Ergò & pueros vnâ extinxit. Res indubitata est. Sed cur pœnarum confortes fuerunt infantes, qui non complices scelerum? Præuidit Deus, paruulos illos, si adoluerent, quousque per ætatem peccare possent, similes parentum futuros. Pietas ergò fuit, quòd illis adempta vita, quæ damnationis occasio futura erat, ut est benecuo-

benéuolentia furioso eripere cultrum, quo sibi gulam præsecaret, si ferrum ei relinqueretur. Ita fere aoritur Alcinus.

Ieremias populi sui ærumnas deplorans etiam hæc elachrymabatur c. 4. v. 10. *Manus mulierum misericordiam coxerunt filios suos, facti sunt cibi earum.* Tanta erat tunc diræ famis necessitas, ut ab illa coactæ mulieres afferrent manus suis liberis, mortuosque inferrent ventriculis, quos vteris viuis pauidè antè effuderant. Et has misericordium mulierum manus Ieremias recte vocat, quæ mortem eis conferuerunt, quibus dederant vitam? Rectissimè inquit Rupertus Abbas, idque non modò quia compendiosius mortem perpeßi sunt, quando longæ fami per citam iugulationem erepti, *verùm etiam quia plurimam ad augendorum scelerum necessitatem euaserunt.* Ieremias ibidem ait, melius fuisse occisis gladio, quàm interemptis fame. Misericordes ergò erant matres, quæ subitam gladio accelerarunt mortem, ne prolixam paterentur filii ex longa esurie. tum & peccandi necessitatem omnem cum vita sustulerunt.

Denique felicissima est iactura vitæ, quæ diuinis non impenditur officiis, minores enim penas dabit peccator, qui dies vixerit pauciores. Ibid. 142. o.

Nis efficitur sicut paruuli, non intrabit in regnum celorum, aiebat Christus Discipulis suis Matth. 18. Cùm ergo talium sit regnum celorum, ut dicitur Matth. 19. non verè eos amat, quisquis in puerili ætate decedentes deplorat, nisi quòd illis etiam suam in illud beatum regnum professionem inuidere, & repugnare Christo videatur, qui dicit: *Sinite paruulos venire ad me, &c.*

Nemo immaturam mortem vocet pueri, qui ætate immaturà è viuis abripitur, in quibus vix esse cæperat. Qui sic loquuntur, ut alia plurima sciant, hoc tamen, quare infans recens natus falsiis inuoluatur, nesciunt. Et quæ huius causa? *Simul atque editus in lucem, & susceptus est, manus, pedesq; eius fasciis constringuntur, atque in vinculis impeditus frustur & beribus.* Nuper est infans ad vitam ingressus, nec interposita mora mortuorum pannis amictur, natura enim finis memoriam reuocat in, qui nascuntur. O vita primordium mortis prodromum! Ita Clemens Alexandrinus. Mortuorum indumèta pupulo vixdum nato iniiciuntur. Matura ergo cuiuscunque infantis mors est, quem illa suis vestimentis indurum, & sibi velut initiatum rapit. PPP. 250. c. 2.

Puero Iesu recens nato tanquam defuncto, ut lo-
Tom. IV,

quitur S. Ambrosius, myrrham Reges magi offerebant, quæ mortui solebant perungi, ut indicarent, idem esse nasci, quod mori, quia quòd morimur, ex eo nascitur, quòd nascimur, itaque non mirum denasci puerum, qui sit natus. Ibid. 248. c. 2.

Isaias cùm cætera Magorum dona prænuntiasset, aurum scilicet regiæ dignitatis insigne, & thus diuinitatis inditium, myrrham, quæ mortalitatem eius designaret, præterijt. Quid ita? Respondet Hugo Cardinalis. *Quia eius mortalitas satis aperta, & perquam manifestum, quòd moriturus esset sicut cæteri homines, qui more communi oriuntur.* Ibid. 249. c. 1.

Denique omnes ex eo malo morimur, quòd nati sumus, nec alius morbus huc requiritur, ut vel puer, vel quisquis alius è vita abeat, quàm quòd in vitam intrauit. Ibid. 248. o.

Parcas à pariendo dictas quidam graues autores volunt. Sed quomodo à pariendo, quæ vitam non pariunt, sed eripiunt? Respondet nonnemo: *Credo* Parcas à pariendo dictas, *quòd statim à partu vitam infans succedunt.* Ibid. 251. c. 2.

Vellus ex se generat tinea, quæ illà depascatur. Propterea S. Iob. aiebat, se consumendum quasi vestimentum, quod comeditur à tinea, ut indicaret, carnem nostram sui interitus autorem circumferre, & ex se generare, ex quo pereat. Ibid. 251. c. 2.

In Funere cuiuscunque alterius.

Si quem vestrum interrogarem, quidnam illud à stiro panno testum huc allatum, illatumque terræ fuit, fortè responderet, N. vel N. frigidum cadaver esse. Quid si ego dicam, librum esse, quamuis malè compactum, immò solutum talem tamen, quem omnes legere sciant, & per frequenter debeant, ut in eo suas miseras dispiciant? Verissimum dicam.

Nam non est alius liber, qui magis luculentè tradat, magisque ad viuam vitæ humanæ ærumnas, calamitates, infelicitates exprimat, quàm vnicus mortis vacuus folijs codex. PPP. 252. o.

Habet multa erudita hoc caput, quæ in funere seu viro, seu famina, seu patrisfamilias, seu militis connotari queat. Vide in Indicibus rerum verbo Mortis.

¶ (*) ¶

Pro Concione ad Iudices, qui de ciuilibus, criminalibusq; causis pronuntiant.

Iudices criminales ad inferenda supplicia lentis gradibus, & suspensio pe- de cunctanter progredi debent, mul- loque, & maturo consilio uti. Abrah.

123. o.

Hibes in eocap. multa, qua Sehementer inculcari debeant omnibus iudicibus, qui de ciuilibus causis, sed imprimis de capitalibus pronuntiant:

Ad omnes iudices erudiendos tam rectum, ex- atumque iudicem se Deus monstrauit, ut ne damo- nem qui sem ante damnare voluerit, quam illum au- diisset. Ibid. 131. o.

Descendam, & Videbo, aiebat ibi, quo docere nos- sulit, quod opus sit magnâ diligentia peccatores conde- mnandi, & sententiam ferenda. Ita Chrysostomus.

Non est Romanis consuetudo damnare aliquem ho- minem, priusquam qui accusatur praesentes habeat accusatores, locumq; defendendi accipiat ad abluen- da crimina. Ita S. Paulus Act. 25. Romani tunc Gentiles erant. Quid ergo faciant Catholici, quos supremus Iudex gestis, & exemplis rectè iudicandi modum docuit? Ibid.

Numerius apud Iulianum apostatam accusatus Iatrocini negabat delictum. Tum accusator Del- phidius: *Equus, florentissime Caesar, nocens esse po- terat & quam, si negare sufficit?* Et Caesar: *Ec- qui innocens esse poterat, si accusare sufficit?* Di- ctum optimè ab hominum pessimo. Ibid. 232. c. 1.

Adam ubi es? His verbis appellabat primum pec- catorem Iudex supremus, & sceleris complicem vxo- rem istis: *Quare hoc fecisti?* In hæc Abulenſis ita: *Licet Dominum cognosceret peccata Ada, & Eva, ta- men priusquam puniret, interrogauit eos, & seruauerit ordinem iudicarium, prius inquirens, quam da- mnans.*

Vt citharædi prius singulas chordas sonantes au- diunt, & contemperant, quam citharam pulsent: Sic Iudex rectus prius fides, seu nervos attentis au- ribus arbitretur, audiatque non solum accusatores, sed etiam accusatos quam sententiam ferat.

Eiecturus Dominus à misero homine sanguina- rium demonium prius illud interrogat: *Quod est tibi nomen?* Lucæ 8. *Interrogabat, non ignorans, sed impleus iudicem, seruans ordinem cognitoris. Dio-*

men interrogat, & de conditione discutiat, iudices de reatâ, adducat de crimine Deum se esse datâ sen- tentiâ perdemonsfret. Hæc S. Petrus Chrysologus, in quibus sunt multa, quæ vide accuratè expensâ. Ibid. 133. c. 1. Vide etiam PP2. 529. o. Quod totum caput in eodem argumento versatur.

Quando rectus iustitiæ ordo in plectendis scele- ribus, & flagitiosis hominibus seruatur, tam grata est oculis Dei: puniatio delictorum, ut quodammodo æquè oblectetur spectaculo penduli è patibulo fu- ris, ac sacrificantis ad aram sacerdotis, PP2. 640. o.

Pro Sermone in Dedicatione Ecclesiæ.

T ecce Vin nomine Zachari, & hic Prin- cepe erat publicanorum, & ipse dicit. Cum in horum verborum commentatio- nem incidisset S. Ambr. sius, velut ob- stupefactus facilitate Christi, quâ talem Virum tam- que improbum hominem in gratiam admisit, sue- clamabat. *Qui iam de se desperes, quando & iste, censens ex fraude, ad salutem peruenit!*

Verè nunquam Dominus in hac vita porram mi- sericordiæ clauē iustitiæ sic claudit, ut non aliquam indulgentiæ, & pietati rimam relinquat. Abrah.

54. o.

Victus, captus, & abductus fuit Lot, non defuit tamen nuntius, qui consobriini captiuitatem patruo indicaret: *Ecce enim, qui euaserat, nuntiauit A- bram,* Gen. 14. Per quem ereptus fuit. Sic quan- tumuis succenseat Dominus, rimulam tamen sem- per aliquam relinquit, per quam in gratiam illius insinuare se peccator possit.

Apostoli iussi sunt pedum suorum puluerem in oculis eorum, à quibus non susceperentur, excu- tere, sed hoc nihilominus inter abeundum dicere: *Tamen hoc scitote, quia appropinquauit regnum Dei,* Lucæ 10. In ea verba Caietanus ita scribebat: *Be- nignum Dominum non sinit obstante repulsa, priuare eos notitiâ eius, quod repellunt, sed manifestari eis mate- riam, qua prædicanda erat, & vel sic respiciant,* Ibid.

Solam partem vasorum domus Dei abstulit Iere- solymis Nabuchodonosor, quædam reliqua fecit, ut Iudæi illis ad cultum Domini uti possent. Dan. 1. Ita Deo permittente partem vasorum sacrorum ani- mæ nostræ stygius prædator sæpè aufert, neque illi depeculati omnia conceditur, sed relinquere non n- nulla

nulla cogitur, per quæ reuerti ad gratiam possumus. Ibid. 55. c. 1. Turpissima & grauissima est despectio eius, qui ibi dñm posse reperire veniam, ubi Zachæus, taleque obuiam habuerunt misericordiam. PPP. 255. o.

Vide & PP. 2. 514. o. *Obi prolixè, & doctè idem argumentum tractatur.*

Præcurrens ascendit in arborem symonorum. Quis? Zachæus. Qualis ille? Princeps publicanorum, & ipse diues, & copiosorum opulentissimus. Solent diuites, & Principes maiestatem quandam, & grauitatem, præsertim coram multitudine, præferre, & seruare, & omni modo curare, ne quid agant, ob quod in contemptum apud vulgus veniant. Zachæus verò licet prædiuus, & Princeps in suo ordine esset, nihilominus tanquam vnus è multis ascendit in arborem, confertâ hominum turbâ præsentem & spectantem, & fortè etiam ridentem, ac fugillantem. Ità ferè Nouarius. Sed vulgi de se opinionem, & risum, & sannas insuper habebat, dummodo Christi aspectu frui posset. Ità non est cur hominum dicta, factaque curemus, dummodo Deum habeamus beneuolum. Abrah. 97. o.

Ece dimidium bonorum meorum Domine, do pauperibus, aiebat Christo Zachæus. Quod verè & ex animo Deum amare Zachæus iam tunc cõperit, id mihi ex eo persuado, quòd illius gratiâ suorum bonorum facultates in pauperes erogauit, atq; ita erogauit, vt Theophylactus assermet, *fuisse omnino nudatum,* & S. Gregorius Nazianzenus Orat. 16. & 40. dicat, *omnes opes suas Christo domum suam ingredienti obtulisse, & donasse,* & Theophylactus iterum, *nullas ei fuisse relictas diuitias.*

Nam cum homo suarum opum facultates pro Deo reliquit, hoc à vero, & sincero amore fieri videtur. solet enim homini non alius talis Deus esse, quales diuitiarum copia. PP. 2. 660. o. *Pulchra habet hoc caput, quibus ferre avaros possis.*

Hodie salus domus huius facta est, aiebat Dominus Luc. 19. quando vidit Zachæum aditare eoram se sup. licem, peccataque sua desentem, & non solum aeterna cum quadruplo seruire reddere paratum, sed etiam suis facultates erogare in pauperes promptum. Ceterum nulla Domini verba ait: *Significatur facta salus non solum Zachæo, sed etiam familiæ eius.* Sed à modo id significatur, cum solus Zachæum sua scelerata deplorasse fecerunt? Imò, quia Zachæus hoc faciebat, tot domus eius aliorum salus fuit. Nunc ille interfectus erat? I rat. Nunc doloris, & poenitentis tua flagitia damnabat? Da-

mnabat. Ergo propè certum erat, omnes illius domesticos tantundem facturos, vt merito Christus diceret: *Hodie salus domus huius facta est,* membra enim caput sequuntur, & quando paterfamilias est pius, omnes domesticos eius numerare in pijs potes. Abrah. 108. c. 1. Nam cum superior sit quoddam primum mobile, omnes subditi ad illius exemplum se componunt. Ibid. 108. o.

Circumcidebatur Abraham, statimq; eodem die circumcisa est & Ismaël filius eius, & omnes viri domus illius, tam Gernaculi, quam euerstij, & alienigenæ pariter circumcisi sunt. Gen. 17. Tantum valuit vnum, solumq; patrisfamilias exemplum.

Quando filij Israël cum Arca transierunt Iordanem, tunc sacer hic fluuius statim eis liberum iter præbuit, steteruntq; aquæ superiores, & instar montium cacuminatae sunt, inferioresq; descenderunt, Iosue 3. S. Greg. Nazianzenus vult, quòd Iordanis cognatum mare imitatus est. Mare, quod caput est omnium fluminum, tantundem antè fecerat, quando filij Israël, vt effugerent furorem à tergo imminentium hostium, *ingressi sunt per medium siccatum mari,* Exod. 14. Tanta ergo est virtus exempli, vt cum superiores faciunt miracula, subditi quoq; talia ex eorum imitatione faciant. Ibid. c. 2.

De eodẽ Dedicationis Festo.

Autore Interprete.

Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Matth. 19.

Vltronij hospites optimi. Id tritum proverbium habet, & Germani nostrâ vernaculâ ità effertimus: *Ungeladene Gëst seynd die beste.* Qui enim sua sponte se hospitem erant, & nihil secum afferret, contentus est parati cibo, quemcunq; in promptu habet is, apud quem diuerit. Qui verò alius inuitat, curare simul debet vt laudè illum, ac polluciosius habeat. Habuit olim Iosèph Aegyptius fratres suos conuiuas, & sic habuit, vt sacer scriptor Gen. 43. inebriatos fuisse dicat, non quòd tenulenti fuerint, sed quia generosioribus vinis ad hilaritatem mentem inflammari, & cibis tum pluribus, tum deliciaribus recreari. Ex prudente doctissimo Olivari obseruatione dacti locus iste, non debet conuiuium esse defectuosum, meliusq; esse non inuitare, quàm in conuiuium non invitatum, aut defectum alacritate recendere. De vero fratre tuo licet ait B. Ambrosius: *Nunquam ascuratoribus epula, aut*

congestis foreculis delectatus est, nisi cum amicis ad epulas rogaret. Sequebatur Christum multitudo magna hominum iniustorum, & nec vocatorum, nec quaestorum. Quomodo hospites istos vltroneos tractauit? Præter panem hordeaceum, & pisces duos nihil eis apposuit, si potum præterea exhibuit, is hauitus aquæ ex præterfluente fuit. Idem ipse ad prandium, & ad cœnam *vocauit multos, & misit seruum dicere inuitatis, & veniens.* In horum vitium tauros, & altilia mactauit. Tanto discrimine excipi debent hospites non vocati, & inuitati. Hæc ex Nissenii Tom. II. pag. 414. c. 1.

Magnâ itaque sollicitudine, & sumptuosâ lautiorum ciborum accuratione Zachæum Christus hodie leuauit, quando apud illum, quod S. Ambrosius sapienter annotauit, se non inuitatus inuitauit, dicens: *In domo tua oportet me manere.* Quanta obtulerit ille Domino, quamuis vltroneo hospiti, post hæc dicam. Quantis ergo impendijs conuiuium instruxisset, si eum, quod Phariseus apud Lucam c. 7. fecerat, rogasset, & inuitasset!

Ego vos hodie, quotquot adestis, hospites habeo vltroneos, & qui sponte vestrâ huc venistis, ut proinde si frugalius habeam, nemo dare vitio, aut inhospitalitati, siue inhumanitati, nimisq; parsimoniz tribuere possit. Opportunè tamen hodie, si aliquando adeoq; gratissimi venistis, quando nimirum, Deo ita providente, parata habeo fercula non solum varia, sed & lauta, & exquisita, & peregrina, & ex absitissimis terræ, mariumq; oris fortuito allata. Atque ut non nesciatis, quale vobis adornaturus sim epulum paucis exponam. Sanctus Ioan. Chrysostomus Constantinopoli pullum submisit visco, & arundine captum, Rabbi Salomon turtures, aut columbas implumes, Sanctus Petrus Apostolus piscem, quem prope Capharnaum hamo in mari cepit, B. Lucas vitulum saginatum, magnus Baptista ex Iordane agnum, Sanctus Ambrosius pomum, idque ex sicu fatua sapientissimum.

Has totas vobis lectissimorum ciborum delicias, si rectè nequeo, ac eo tamen, quem dixi, ordine importatas proponam, ac sub finem, ne oculos, animosque vestros suo fraudem oblectamento, camelum in medium conuiuij locum adducam, qui se detuberet, atque extenuet, ut transire per foramen acus possit.

Salomonium conuiuium, quale hoc est, quod vobis addixi, non de cibis, sed de operibus est bonis, quæ enim melius epulantur animi, quam bonis factis? inquit S. Ambrosius lib. 1. offic. c. 31. & rursum

serm. 33. *Ipsa est refectio, quæ saginat animam, quæ impugnat viscera, cum de diuinis scripturis cibum eloquij perennia accipimus, ipsa est esca, quæ vitam æternam tribuit, & infidias à nobis diabolica tentationis excludit.* Auribus ergo audis excipite cibum qualicumq; meâ industriâ præparatum, & in memoriam, intellectus ventriculum, abdite, atque inde ad animarum alimoniam crebrò expromite, & cupidè vertite.

Zachæe festinans descendere.

PVillus staturâ erat Zachæus, quod cum de illo solo scriptura referat, meritò admiratus fuit Ambrosius. *Nanus erat,* inquit Ammonius Alexandrinus autor peruerus To. 3. Biblioth. vet PP. Adeò cum videre Iesum, quod percipiebat, præ turba non posset, quod natura minus habebat, *ascensu suppleuit arboris,* ut loquitur venerabilis Beda, & totâ pedum, lacertorumq; contentione velut quodam alarum remigio in proximam sycomorum euoluauit, ut inter ramos pullaster videret, quem videre homo inter homines nequibat. Vidit videndû sui cupidum Christus, & tantâ capiendi illius auditate captus fuit, ut vehemente illius desiderio inflammatus succlamaret: *Zachæe festinans descendere.* Hæc dixit, & statim cepit tam efflictim expetiturum pullasterum. Quomodo verò cepit? Respondet S. Ioannes Chrysostomus in cœna PP. Græcorum in c. 19. Lucæ: *Egregium Virg, anceps ab arbore animam deductus calamo sermonis, protendit autem instar arundinis cuiusdam vocem omnia potentem allucere, attraxitq; Zachæum instar pulli aucupium, per alas mentis illum apprehendens, & Publicanorum princeps auctoritate Christo non secus ac visco quodam agglutinatus fuit.*

Habetis hic pullum, Auditores, ab egregio aucupe Christo calamo sermonis, & vocis Omnipotentis arundine captum. Hunc in quatuor partes secabo, totidem enim in illo inuenio, ex quo homo noster interior elirare, & augetcere, ac saginari possit.

Primum illud est, quod è turba se proripuit pullus noster, ut videre Christum posset, insensa, aut certè exosa plurimum semper Christo turba fuit, quæ velut turbo quidam sæpè vel à Christo homines, vel ab hominibus Christum abstulit, aut prohibuit. *Nota;* inquit Hugo Cardinalis, quod turba impedit languidum, illum, qui annis triginta & octo apud piscinam Probaricam decubuit, ne recipias sanitatem, Ioan. 5. Item mortua puella suscitacione procre-

procrastinavit. Matth. 9. Item increpat cecum, ut taceat, Matth. 20. Item paralyticum excludit, ne ante Iesum veniat, Marci 2. Item parentes retardat, ne Iesum adeant, Marci 13. Item cæcis illuminationem prorogat, Marci 8. Item Iesum affligit, & comprimit, Lucæ 8. Præ turba hodie videre Iesum Zachæus non poterat. Titus Bostrensis ait, quod duplex illum turba prohibuit, ne dulci, atque salubri frui conspectu Christi passet, nempe vitiorum, & virorum.

Nemo est, qui non videre Iesum cupiat, non solum quando olim beatus, sed etiam in hoc tempore peregrinationis, inprimis cum orationi vacat, quam ut ardentissimum semper esse quisque optat, ita Iesum, ex quo inflammetur, attentissime inter precandum cogitare, & ipsis, si fieri posset, oculis vespurare vellet. Sed plurimorum plerumque frigit, & gelat oratio. Scitis unde? Ex turba. Quia cum turbæ familiaritatem, fauorem, plausus, assentationem, conuiuium, sales, iocos officiis Dei sæpe cariora, & vilia negotia otio religioso antiquiora habeant, ad omnia mundana strenui, & robusti, ad sola diuina obsequia imbecilles, & pusillanimi, fit, ut inter precandum nihil minus, quam Iesum videant, sed vel ea ruminant, quæ ante per aures, vel per oculos hauserunt, vel alia his affinia vana cogitent. Quantos sæpe audimus, qui has, aut similes dant querimonias: O quam crucior, quod meus tam variè per vagas cogitationes hac, atque illac effunditur animus, quoties me ad orandum compono! Quam multiplices mihi occurrunt rerum extranearum imagines, quando vni, ac soli Deo intimè coniungi per attentissimam orationem volo! Unde ista hominibus deuotè orare volentibus turbatio, & cogitationum insolescentium, nimisque liberarum tumultuatio? A turbis vitiorum, quibus assueuerunt, aut virorum, aliorumque hominum, quibus cum consueuerunt, istæ animi excitationes euagationes.

Apud Lucam 18. cæcus quidam secus viam sedens dari sibi oculorum lumen à prætereunte Christo petebat, cumque eam ob rem magnas voces daret, increpabant eum, qui præbant Dominum. S. Gregorius Magnus homil. 2. in Euangelia ita querit: *Quid designant isti, qui Iesum venientem procedunt?* Respondet autem. *Desideriorum carnalium turbas, tumultusque vitiorum. Hi temptationibus suis cogitationem nostram dissipant, & voces cordis in oratione perturbant.* Et paulò post: *Mala, qua fecimus, cogitationi nostræ suis imaginibus illa in ipsa nos oratione nostra perturbant.* Itaque cum Zachæo è

turba secedat, vitiorum inprimis, tum & virorum, aliorumque hominum, quisquis Deum attentioribus oculis inter precandum optat arbitrari, curetque, ut iis præsertim diebus, quos religiosa maiorum pietas religioso Dei cultui destinauit, secum moretur, neque aliò moueatur, quam ubi vel solus cum Deo loqui, vel solum loquentem sibi Deum audire possit.

Alterum illud ex pullo nostro vobis appono, nepe, quod non satis putauit deseruisse turbam, nisi in sycomorum, siue ficum fatuam euolaret, quæ multis Patribus crucis Dominicæ symbolum fuit, in quibus vnus Augustinus apud Nouarium sic ait: *Ideo vos Iesum videre non potestis, quia sycomorum ascendendo erubescitis. Apprehendat Zachæus sycomorum, ascendat humilis crucem. Parum est, ascendat, ne de cruce Christi erubescat in fronte, illam figat, ubi sedes pudoris est, ubi omnino, in quo membro erubescitur, ubi figatur, ubi non erubescitur.*

Mihi sycomorus quædam, siue ficus fatua videtur Rosarium Marianum, quod à cruce incipit, & in crucem definit, & tot ramos habet, quot mysteria vitæ Christi orantibus repræsentat. Hoc hæreticis scandalum parit, qui putant, (nisi ita existimare fingunt) nos numerare Deo preces, quas memoriæ iuuandæ causâ, atque ut sciamus, quantant penitus nostri, quod nobis ipsi ex pietate præsumimus, partem exsoluerimus, ad sacros calculos certo numero recitamus, quasi verò & David numerauit Deo suas orationes, qui septies in die laudem illi dicebat, & Christus ipse, qui tertio dicebat Patri suo eundem sermonem, & Lutherani certâ mensurâ dimetiantur Deo suas preces, qui opposito pileo velut excipiunt orationes, quas illi affundant. Verùm sit illis ludionibus scandalum Rosarium, sit infidelibus stultitia, nobis tamén Dei virtutem, & sapientiam Christum, qualis ante crucem, qualis in cruce, qualis à morte crucis inter nos fuit, ob oculos ponit, ut illum ex hac ficu fatuâ cernamus, quem admodum è sycomoro illum Zachæus vidit: O quam blandum, ac beneuolum se nostris animæ obtutibus, quam dulcem, ac suauem faucibus cordis sæpe offerret, si è mediis rerum cæterarum turbis nos aliquando in angulum domesticum, & latebras reciperemus, atque ibi hanc sycomorum iniremus, perque eius ramos, hoc est sacrosancta vitæ Christi mysteria piis meditationibus oberraremus, & ætenti pensaremus, quantum Deo pro omnibus, quæ in corpore suo pro nobis egit, ac tolerauit, quantum pro corpore ipso nobis in perpetuam alimoniam

reliſto, proque beneficiis numero infin itis, pretio incomparabilibus, quæ nobis præſtitit, & poſt hanc vitam exhibebit, debeamus! Habete itaque hoc iſa ſecundum ex pullo noſtro, vt ſycomotorum crebrò incendatis, & apprehendatis ramos eius, vnde in tranſitu nunc viſendum ſe Dominus præbeat, & ſpè poſthac ſemper videndi faciat, nec dubiteris conſpectu eius olim perpetuò fruſturos, ſi vos ille nunc habeat videndi ſui cupidos.

Tertium accipite. S. Petrus Chryſologus ſerm. 54. ait, ſat magnum animo fuiſſe Zachzum, qui voluerit Jeſum videre, nec enim aliud manus habent, quàm vt Deum videant, qui ſunt magni in illo beato regno colorum. Hoc tamen illi mirum viſum, quòd iuſſus eſt Zachzus descendere, ſi benè aſcenderat. Dixerim, eo myſterio iuſſum descendere, vt intelligeret, demiſſione, ac humilitate erigi hominem in eam celiſtitudinem, vt ad videndum Deum perueniat. Dominus Dei certè hoc habet, vt nemo exaltetur, niſi qui ſe ante humiliaverit, nec quiſquam niſi deſcenſu aſcendat. Hanc in rem vide integram Periocham, & in eo multa Tom. 2. pag. 236. Cum Dominus octo ad beatitudinem vias indicaret primam offendit paupertatem ſpiritus, quam Patres & plurimi, & maximi volunt eſſe humilitatem eorum, qui non abundant ſpiritu, & ſenſu proprio, ſed velut molæ, paſſis licet ſint aliis, conquieſcunt, donec eos Deus ſuo ſpiritu circumagat, & in orbè pro arbitratu ſuo rotet. Deum ergò nemo videbit unquam, niſi cum Zachæo descendat, & efficiatur, quòd Chriſtus alibi dicebat, ſicut paruulus.

Diſcite nunc à Zachæo humilitatem, vt ne ſubſellia ſuperiora appetatis in conuentibus ſaceris, quando illis apud Lucam 14. datum eſt vitio, quòd primos accubitus inuaderent in profanis nuptiis. Neque ad ipſas ſacras aras in templis propius adeatis, niſi cum ſacra fames panem vitæ ſumere cogit, quoniam & hoc in laudibus Publicani Evangelici numeratur, quòd à longè ſterit, ſcilicet, *ab altaribus*, vt exponit Caietanus, tanquam putaret profanandam partem illam templi ſacratiorem, ſi vicinior illi ſereret.

Quantum illud habere ex hoc pullo, vt diſcatis promptè, hilariterque obedire Deo, quoties ab illo ad quodecunque vitæ melioris genus, vel pietatis opus vocamini. *Zachæus iuſſus conſilio, Vel iuſtificationis feſtinans interpretatur*, inquit Hugo Cardinalis, nam qui conſilio Domini credit, feſtinus iuſtificationis, Eccleſiaſticæq; obtemperat dicenti: *Non ſurdes cõuerſi ad Dominum, & ne differas de die in diem,*

Clam, palàmque Deus variis modis ſæpè vocat ad bona diuerſa, idque vel monitis ſuis clandeſtinis, vel aliorum patencibus exemplis, vel priis monitis, & ſaceris concionibus, vel grautibus ex amicorum morte, vel propria infirmitate, vel bonorum direptione, ac vaſtatione ærumnis, Qui Zachæus eſt, idem ſimul ac monita eiſmodi accepit, feſtinat iuſtificari, maxime quando mortiferi peccati alicuius venenum hauſiſſe nouit, vt velut ſaucius ceruus ad fontem aquæ concitus accurrit, ſic ille ad medicinalis pœnitentiæ remedium feſtinus confugiat, neque unquam diu mortuam in viuæ corpore circumfert animam, idque prinò, quòd tam neſciat, quòd viuet poſtridie, vt à peccatis exurgere poſſit, quàm nouit, quòd Dominus, quacunque die ingemuerit peccator, paratus ſit pœnitenti donare ſuarum noxarum ventam, denique quia primordiis lethalis mali ſtationem occurrendum, vt in herba radicibus ſuccidatur, nam ſi eſcere ſinas, ira inualeſcit, & conſuetudo neceſſitatem pariat. Abrah. 28. *Vide etiam loca ad finem illius &c. ex alijs libris adſcriptis.*

S. Thomas Doct̃or Angelicus crebrò, ac multum mirabatur, tantam poſſe eſſe quorundam temeritatem, vt pernoscere cum peccati mortalis conſcientia auderent. Paratiſne de nihilo id miratus fuerit princeps ſcholæ Theologicæ Thomas? Somnus horaria quadam mors eſt, & mortis tam vicia imago vt S. Auguſt. in Pſalmum tertium dicat, *in ſcriptura pro morte annuuntiaſſet poſtū*. Sic velut mortuus eſt: qui dormit, quamdiu ſomno ſepultus, etiam quaſi horarius quidam damnatus eſt, qui mortuam, in corpore ſic mortuo habet animam, & neque ſæculo viuit, nec Deo. Et non obſtupescat Angelicus Thomas, cum intelligit, tantam eſſe quorundam hominum audaciam, vt non timeant omnibus illis horis eſſe prædaminati, quibus ſomno, & peccato ſunt deſuncti, & non differunt ab his, qui apud inferos degunt, niſi quòd horum ſit æterna, & irreuocabilis damnatio illorum temporalis, qui tamen ad illam æternam, per mortem ſubitaneam momento facere tranſitum poſſint.

Hic ego vos multis exhortarer ad citam confeſſionem (cuius erit olim tam inueniabilis negligentia, quàm nunc magna ubiq; confeſſariorum copia) quoties id laborantis animæ grauis neceſſitas poſtulat, niſi id à vobis ſtudioſè, ac religioſè fieri exiſtimarem, ac vereretur nimium vnus pulli buccis infarciendos conuiuias. ubi & non pauca, neque exigua ſercula ſunt reliqua, quæ truitra tanto inde opere con-

re conquiserim, nisi in esum, vsumque vestrum estiam traham.

Post pullum ergo turtures columbasque offero, de quibus Leuitici lib. c. 1. narrat, non prius in holocaustum Domino oblatas, quam plumæ earum abijcerentur in locum, in quem cineres effundi solerent. Sed quid peccarunt plumæ turturum, aut columbarum, ut non vnâ cum auibus cremarentur, & sacrentur Domino? Respondet Rabbi Salomon apud Cornelium à Lapide Leuit. 1. v. 16. his verbis: *Quia aues pluma volant ad segetes alienas, easque rapiunt, & vastant, idcirco noluit eas Deo sibi adolere, quod sint instrumenta rapiendi, Deo enim non placent oblationes de rapina.* Vultis nunc videre (immò gustare vultis) auem, quæ seipsam nudauit plumis, quibus in aliorum bona inuolauerat, ut his rapinæ instrumentis euulsis, & abiectis gratum Deo holocaustum fieret? *Stans autem Zachæus, ait Lucas, ante fores domus sue, ut vult Chrysostomus siue ante mensam, ut putat Cardinalis Cajetanus, dixit ad Christum: Ecce dimidiui bonorum meorum, Domine, de pauperibus, & si quid aliquem defraudauit, reddo quadruplum.* Submonet hic Theophylactus: *Considera quomodo omnino fueris nudatus? Potuit enim tam multis bonis circumfluxisse ex negotiatione licita, vel ex hæreditate paterna, vel ex vxore opulenta, ut inde quadruplo refarciret, damna alijs illata, neque tamen huc expenderet omnia sua. Quasi verò tota principis publicanorum vita, & substantia ex furtis, ac rapinis non sic coalescerit, ut omnia sua, quæcunque ab elemosynis erant reliqua, huc vertere necessum fuerit, ut cuique redderet sua.* Quid ergo fecit: *Omnes opes suas Christo domum suam ingreditenti obtulit, & donauit, inquit Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 16. & 40. Nulla illi diuitia relictæ fuerunt, iterum ait Theophylactus, addam ego, nulla ergo pluma reliqua fuerunt.*

Diuitiæ nimirum plumæ sunt, quibus homo alijs in alterius testum, lectumque sæpe inuehitur, iuxta illud Domini apud Ieremiam 7. c. 5. queruli: *Saturauit eos, & machati sunt.* Talibus plumis multis sublimiter volant, & velant, quod latere alios volunt, efficiuntque, ut nulla sit ijs inaccessa dignitas, nulla non tecta siue generis, siue corporis, siue morum foeditas. Hi, quamuis senis diuitiarum per vim, vel fraudem contractarum alis instructi necesse habent quatuor ex his ad famæ, aut familiæ turpitudinem velandam explicare, duabus tamen & volant, ut earum remigio eò perueniant, quod a-

liis honestis, & ingenuis natalibus oriundus, & bonis moribus instructus, & optimo ingenio præditus, & variâ scientiâ excultus, sed rerum inops, & pauper aspirare non ausit. Vide Tomi II. Indicem rerum verbo, *Pecunia*, ubi de pecuniæ potestate, quam in mundo obtinet, plurima reperies.

Zachæus ergo cum se abdicare principatu, ac Deo consecrare velleret, plumas simul omnes sibi euulsit, abiectisque diuitias, inquam, semel totas, quarum adminiculo in summum dignitatis apicem euolârat, inque aliorum facultates tam perditè inuolârat, ut dicat de illo Sanctus Augustinus serm. 39. de verbis Domini secundum Lucam c. 3. *Multos oppressit, multos abstulit, multa congescit, atque inde habuit diuitias.* Et B. Ambrosio visum est, tam fuisse perditum hominem, & rerum alienarum tam rapacem depeculatorem, ut putârit, neminem de se posse desperare, quando & hic peruenit ad veniam, cui censui ex fraude.

Accipite ex hac implumâ aue, siue turture, seu columba (nam & confessoris, & poenitentis, quos volucres ille adumbrant, partes omnes per omnem vitam posteriorem diligenter executus fuit) ut procul abijcitis, quæcunque vos ad inaccessa ferre possunt, & vel oculum eruat, vel pedem, thanumque detruncetis, quæcunque ex his sint vobis scandalo, hoc est, ut omnem consuetudinem etiam familiarissimam, & intimam, & coniunctissimam amicis & qui pro manibus, pedibus oculis vobis sit, relinquatis, dum sit offendiculo, & vel ad improbitatem incitamento, vel impedimento ad virtutem, denique si quid aliquem (quod facillè accidit) defraudastis, vel simplum restitueris, ne duriusculè agam, si exigam à prouectiore Christiano, ut reddat, quod fecit profelytus Zachæus, quadruplum, præsertim qui famæ alienæ ereptæ est reus, fur inter omnes fures miserrimus, ut cui ex rapto plerumque nihil manet reliquum, nisi dura, & probrosa, adeoque difficilis restituendi necessitas.

Heus verò cede piscem, si quem habes, symplosiarcha, ut alternis cibis exacuamus orexin, & non obtundamus eisdem ferculis. Insignem nobis piscem Petrus submisit, qui hamo captus etiam statorem in ore habet, ut sit vñsi, si quos præter eâ sumptus conuiuium fortè requirat. Piscis, cuius in ore flaster, avarum Origeni significat, *Et qui nil nisi de pecuniis loqui noris.* Cum videris huiusmodi hominem, inquit ille, ab alia correptum ponere pecuniæ non solum verba ex ore, sed etiam concupiscentiam ex mente, tum eum dicas in mari fuisse, & in altis

rebus huius vitæ, & in fluctibus solitudinum, & habuisse in ore suo staterem, quamdiu infidelis extitit, & avarus, ascendisse autem de mari ad hamum rationabilem, & comprehensum, atque saluatum. Hæc ille pleraque homil. 4. in Marth.

Talis piscis Zachæus fuit, qui publicanus fuit cuius munus furti quoddam genus est, quod punitioni non subiabet, inuerecundus auaritia modus, negotiorum ratione, ac titulo carens, terminus denique, ac finis iniquitatis, quod Christum declarare volens, & que meretrices, ac publicanos, tanquam maximorum exempla malorum inducit. Hoc morbo Zachæus laborauit, priusquam ad Iesum accederet, inquit Asterius in cat. Patrum græcorum. Tali munere functus fuit, ac ne ignauiter, aut parum strenue id fecisse putes, Princeps publicanorum, hoc est, inter impunes fures maximus, & furacissimus fuit, qui perdit operum in perditâ ciuitate egisse scribitur principatum. Ita S. Petrus Chrysologus serm. 54. Sed hodie illum è mari Christus extraxit, & staterem ipsiusmet ex ore, & corde posuit, cum omnes opes suas, vt ex Nazianzeno diximus, pauperibus, & Christo dedit, atque ita omnem auaritiæ, & habendi sicum sibi ademit, quæ nullo alio facilius extinguitur, quam aquâ liberalis, & ptolixæ in egentes erogationis. Vide hanc in rem multa, & pulchra. PPP. 357. o.

Accipite ab hoc pisce non sperare in incerto diuitiarum, quod Timotheus diuitibus præcipere ab Apostolo est iussus 1. Tim. 6. 17. neque cor appondere, diuitia si fortè affluant, quod cum David opere primum docuisset, tum illis diuinissimis verbis sapientissimè suauit, in quæ sic differit Magnus Basilus: Admirare hanc vocem (diuitiæ si affluant) fluxa est diuitiarum natura; possidentes torrente ciuitatis præterit, atque deseret, alios alio modo appropriare dominos. Hæc ille in Psalm. 61. Omnino non fluxæ modò sunt, sed & tam fallaces, quàm fallæ diuitiæ terrenæ, quæ custodes suos in primis produnt, nec obseruantiæ suæ aliam mercedem rependunt, quàm vt nudum humo iniectâ obrui sinant, à quibus illæ holocaustis oculis inclusæ, ferro etiam, & chalybe aduersus omnem raptorum vim, atque infidias munitæ fuerunt.

Atas nunc bubulas ex vitulo saginato, & ouillas ex agnosciculatorum extremas appono, vt ex ijs etiam domum vobiscum, quantum cuique lubitum, feratis, postquam hæc ingluuiem probe impleueritis. Hunc vitulum apud Lucam inueni. Ipse autem vitulum saginatum Dominum est, sed secundum carnem

saturatus opprobrijs, inquit S. Augustinus lib. 2. Euangelic. qq. 133. Ille hodie plurima deuorauit ad saturitatem vique scribarum, ac Phariseorum murmura, hanc saginam suam arbitratus, si per illorum tolerantiam adferre salutem Zachæo posset, apud quem etiam, vt ex Ambrosio initio dixi, se non inuitatum inuitauit, & dixit: In domo tua oportet me manere, idque vt exponit percommodo in rem præsentem Cardinalis Caietanus, necessitate fluctus, quem quærebatur, non enim deerant Christo hospitibus, sed ad salutem peccatorum efficiendam oportebat ipsi suauis comitate exhibere se conuiuium peccatoribus. Cohærent cum his illa Cyrilli, Alexandrini, quæ subiicio: Cum Christi scopus esset omnes homines saluos facere, blandum se, ac beneuolum exhibet, & confidentiam præbens dixit: Festinans descende, &c. Ipse item scilicet et est agnus Dei, qui abtulit peccata mundi, quando agnus mansuetus esse cepit, & non abstulit in illa vetere lege, quamdiu qualis taurus ferus sæuo cornu ferijt.

Sumant sibi hinc Religiosi, quod tamen si hominum sæcularium conuiuium quærere ambitiosè non debeant, ob eas causas, quas illis apud S. Basilium Magnum lib. institutionis monasticæ c. 7. videndas relinquo, tunc verò posse etiam non inuitatos se inuitare, cum lucellum aliquod spirituale sperant, quale hodie Christus fecit. Sumamus hinc omnes, vt cum gaudio pro Christo murmura accipiamus, ac rideamus præ lætitia, cum ridemur pro sedulitate obseruendi Deo, quando Christus se ijs saginari opprobrijs putauit, quæ pro nostræ salutis procuratione sustinuit.

Ac ne sit absque bellarijs conuiuium, ecce nouum, ex Ambrosio, noui temporis pomum Zachæus in sycomoro, malum in ficu farua sapientissimum. Quæ in re? Ea, inquit Chrysostomus, quod timidium bonorum dedit pauperibus, timidium creditoribus. Pulchrè diuidit inuitatam, inquit ille in cat. Græcorum. & sciat auaritiā, nam validum est, quod integrum, & vintum, diuisum autem debile, ea propter substantiam suam in duas diuidit partes, atque ita naturam, vel potius consuetudinem superat & vincit. In his illud premittit: Validum est, quod vintum, diuisum autem debile. Id tam verum est, vt diuisio, siue dissensio Christianorum sit triumphus dæmonum (Tom. 1. 222. o.) qui tamen animis unitos aggredi non ausunt. ibid. c. 1. Et parum est, quod de dæmonijs dixi, etiam Deum vires destituerent videntur, quibus unitos animis, & concordēs homines expugnet. (ibid. 232. c. 1.)

Hic ego venerabilem Bedam video, qui intento in Zachæum digito vociferatur: *Ecce camelus depofitâ gibbi fœcinâ per foramen acus tranfit, hoc eft diues, & publicanus relictâ onere diuitiarum, contempto confuſoſaudum, anguſtam portam, arctamq; viam, quæ ad vitam ducit, aſcendit.*

Breue, fed rarum ſpectaculum, camelus, qui depofitâ gibbi fœcinâ per foramen acus tranſeat, diues, qui ibiectis opibus viam arctam ingreditur. Quis enim hodie diuitiarum cum lum gibbum putat, & non honori magis eas eſſe exiſtimat, quæ reuera ſunt oneri? In honoribus autem diuitias centent, quia per eas ad officia honorifica ſublimiter extolluntur, quali non ſint pondera, quibus fuſum feruntur, ut lancem leniorem grauior eleuent.

Sed ehem quid facio? Dum ſercula ex alijs alia minitro, potum nullum propino, quaſi caninum

velim eſſe conuiuium, ſiue abſtemium, ut ille vocat, epulum. Fontem tamen proximum indicauit, qui frigidam magnâ copâ fundit. Si diuitiarum, ſi rei cuiuſquam alterius ſiti laboras, eroga illas, diſperge, da cum Zachæo pauperibus, aquæ enim dandi omnem habendi ſitim auferit, quantum nulla res alia, quod paulò ante ex PPP. dixi. Vis non ardere in imperante opum deſiderio? Subijce illas, ſi non è domo, ut camelus noſter Euangelicus, ſaltem ab animo, ut ne cor apponas, & nec malè retineas, nec prodigè in luxum effundas, nec iniuſtè, aut nimis auarè corradas, ſed inde tibi primum, quæ victui pro ſtatu conditione ſunt neceſſaria uſurpes, tum reliqua Chriſto pauperi offeras, & ab illo in vicem expectes aquam, ex qua qui bibit, non ſitiet amplius in æternum. Amen.

Dixi.

INDICVLVS

Eorum, quæ Superiores Regulares ex Niſſeni Tomo Secundo pro exhortatione ad Religioſos ſubditos mutuari ſibi poſſunt.

Numerus Paginæ, A. columnam primam, B. ſecundam, O. totam Periocham notat.

PRO NOVITIIS.

Deſionendi qui perunt habitum, ne cùm exire è ſæculo volunt, ſæculi voluptates autè deguſtare velint, quia non eſt bonuſtitiuſus à vitijs, aſi virginitates. To. II. 341. b. & ſeq. vbi pulchra.

Eorum qui è ſæculo veniunt, paucos neque niſi diu probatos admiſſendos docet pulch è R. Ihera in c. 2. Oſce. 204. a. Nemini certè h. c. credendum, quem non antea benè exoloratum n. beatus (144. o.) ijs minimè, qui communem nobiſcum aſturi vitam.

Attentus delectus eorum, qui ad monaſticam anhelant, ob id etiam habendus, quòd manus, ſerè deteriora Deo obrudere ſoleat. (246. b.) cùm illi optima ſint offerenda, certè vitiora quàm in principiis terrenis præſentari non debent, ne ſic interior conditione Dominus quàm illius ſerui, (245. o.)

Tom. IV.

In religioſos ordines neminem leniter adſciſcendum, Chriſtus ſuo exemplo docuit, qui ſcribam illum apud Matthæum, poſitis in medio multis & magnis difficultatibus deterruit, non ſuſcepit, quanquam dixerat, *Magiſter, ſequar te quocunq; eris.* (123. a.) cauſa verò illius repudiati talis fuit, ob quam multi ab aſcetarum conſortio cohiberi debeant. Vide eam ibid.

Qui autem ſtatum religioſum init, qualis alius, qui nauem inſcendit. (123. a.) Verùm autem ſeruum Dei ſemper ſe probabit, ſi illi eadem frontis, & immutabilitate ſub quouis ſeu beneuolentiore, ſeu terrore, & aſtiori magiſtro per omnem vitam ſeruiat. (424. o.)

Superiores qualeſcunq; ſemper timeant offendere Religioſi ſubditi, quàm maximè, quia iniurias iſtillatas Deus tam inique accipit, ut illis plectendis tota interorum ſupplicia videantur imparia. (199. o.)

O

Qui

Qui Religiosam vestem susceptum veniunt, ij toto corpore in terram effusi misericordiam Dei, atque hominum implorant. Quid sibi vult ille occasus? Vivere deinceps Deo volunt, qui se ita solo affligunt, & quoniam id nemo facere potest nisi qui sibi mortuus. (Tom. 1. Perio. 6. Ser. 1. in die Cinerum.) idcirco antequam servitutis Religiosæ insignia induant, in terram decubiti locum sepulturae toto corpore sibi demeruntur, tanquam mori parati, & tumulo inferri prompti, ut Deo posthæc rectè servire queant.

Niniutarum Rex fertur sedisse, & cum illo populus, ut habet Tostatus, se extendisse in Cinerem, ut eo gestu significarent, propediem morituros. (153. b.) ad hunc modum se extendunt in terra, qui gratiam Religiosæ vestis petunt, ut indicent se iamiam morituros. Debent autem & tunc, & deinceps sæpè mori, ut demum semel moriantur benè. Rei enim momentosæ, quæ non nisi semel fieri potest, ut fiat rectè, crebro faciendum est periculum. (153. o.)

Religiosis tyronibus abraditur coma, ut ne capillis prehendi queant, inquit S. Antiochus Cincinni ex S. August. Tract. 50 in Ioan. superflua corporis videntur, ut superflua est temporalium maior copia, quam corporis necessitas exigit. Quod ergo capilli demetuntur talibus, eò monentur, debere abdicare se omnibus, quæ corpori in vivis alendo non sunt necessaria, sic, ut nullus novaculam fugiat capillus, hoc est nulla temporalium concupiscentiola maneat reliqua, quod hæc dæmoni sit satis, ut hominem in oreum abripiat. (170. b.) nec enim ille curat, tamen si fores omnibus alijs peccatis obstruas, dum uni soli aditum permittas. (170. o.) Ille apud Magnum Basilium ex senatore ascera, & *Synelesem perdidit, & Monachum non fecit*, qui exiguam facultatum suarum partem sibi reservarat, cum abdicare se omnibus debuerat. (171. a.)

Temporalium autem bonorum abdicatio non videri gravis debet his, qui volunt relicto mundo pauperem Christum sequi, nam cuius mediocriter prudenti levis accidit minorum etiam iactura, per quam fit, ut lucretur maiora. (55. o.) res autem terrenæ quibus renunciant, qui & sæculo, nihil sunt, si cum æterna vita conferantur. (59. o.) quam pro illis ex Dei promissione expectant.

Cum autem morituri omnia coactè deserere debeant, cur non sponte derelinquant, cum ars sit, eaque quætuosissima, virtutem facere de necessitate? (77. p.)

Mediocritas Novitijs plurimum inculcanda, quæ Christus ipse docuit, qui plerumque in medio esse voluit. (8. o. & 145. o.) ubi multa pulchra.

Monendi, quod Christus suavitè quidem baiulare crucem (quod facere cæperunt, cum sacram vestem susceperunt) sed non quærere sepulturam. (11. a.)

S. Petrus Damianus tamen mallebat novitios incitatores, & plius satis ferventes, quam ignavos, torpentes, desides, remissos. (512. a.) eò quod abundans diligentia non noceat. (510. b. o.)

Novitij non debent indignè ferre, si aliquando flagris, ut pueri, vapuleant, maximè, si pueriliter, ut fit, agant. Sic enim fit in domo Dei, in qua & ipse Christus donec puer fuit, ut puer voluit haberi, & tractari. (232. b.)

Novitij curare debent, ut cum tali veste exeant à mundo, cum quali intrarunt ordinem. (137. a.)

Pag. 26. a. b. habes duo loca, vnum ex Marco, & Deuteronomio, alterum ex Paulo, quibus excitare possis novitios religiosos, ut se totos tradant Deo, & exh. beant.

Pro cæteris Religiosis Clericis, quæ tamen ad Novitios etiam spectant.

Desiderium profectus, & studium insatiabile perfectionis commendari ante omnia debet Religiosis, & potest ex prima Periocha Dom. 3. post Pascha. (33. o.) ubi & vide, quæ ad calcem adnotata. Vide & Periocham 4. Dom. 5. post Pascha. (66. o.)

Perfectionis autem apex cum sit cacuminosus, & præcessus, nemo in illum repente penetrare posse præfidat. (462. o.)

Propter eandem illius sublimitatem, nemo per viam quiescat, alioquin non attinget. (464. o.)

Cogitent non ob aliud secessum petijisse, parentesque & liberos, & uxores, & agros, & facultates reliquisse, quam ut extrâ omnem sæculi tumultum Deo & animæ, cuius negotia ex otio & per quietem tractanda (122. o.) vacare liberius, & expeditius possent, & in illo primo proposito constanter perdurent, quia non est satis alacriter, & strenuè cæpisse, sed qui in finem fortiter perseverarit, ille saluus erit. (499. o.)

Obedientiæ autem optimam rationem habeant, ita fiet, ut miracula faciant. Cum ab Apostolis iam

iam abiturus esset Christus, hæc illis apud Matthæum mandauit: *Euntes docete omnes gentes, &c.* Illi autem profecti predicauerunt *Evāg.* Sic Marcus c. vii. Quid illam promptam obedientiam consecutum est? Dominus ijs cooperatus fuit, & sermonem confirmauit sequentibus signis. In hæc S. Thomas in sua cat. ex Magno Gregorio sic differit: *Quid in his considerandum est, nisi quod præceptum obedientia, obedientiam verò signa secuta sint?* Est graue, & per arduum prædicationis munus (de quo vide Indicem rerum Tomi I.) quia tamen illud S. Apostoli obtinenter adierunt, Christus statim illis cooperatus fuit, & miracula fecit, vt illorum obedientia laborum fructuosum, gloriosumque redderet. Sic Religiosi, qui iniunctos labores, quibus etiam impares sunt, humiliter suscipiunt, debent sibi omnem ex Deo opem promittere, & hoc simul polliceri, quod ille miraculo augebit vires eorum, qui promptè adoriuntur, quod sunt iussi, ne irremuneratam reliquisse obedientiam videatur.

Ad acuemam obedientia promptitudinem illud faciet, si cogitent, grauius delinquere eum qui officium prætermittit, ad quod spontaneâ pollicitatione se ipsi damnauit, & nõ seruat pactum. (413. a.) Quicunque autem rei alicui perficiendæ se ipsum offert (vt se Dei officijs perpetuis offerunt Religiosi) is accuratè, & exactè illam pertractare debet. (412. o.)

Religiosi cogitent, se vel maximè esse operarios vineæ Dominicæ (212. b.) Monendi vt Chorum, scholas, ceteraq; loca laboris communis, hilariter, gaudentesque adeant, quod Deo non sint grata, quæ grauata sunt. Huc vadit tota Periocha. 49. vide quæ ad finem illius ex To. I. adscripsi. Debent summopere curare vt summa cum alacritate persoluant Deo sua officia, quia nonnunquam satius est nihil, quàm remissè agere (247. o.) Non enim amat Dominus domi suæ seruos, qui velut inuiti officia sua exequuntur. (377. o.) Cuius ea est ratio, quod ferè nihil bene fiat ab inuitis. (422. o.)

Debent autem perlibenter noctu conuenire ad laudes Dei. Primum, quia honorificum est tunc vigilare, cum alij omnes dormiunt, aut certè malis studijs inuigilant, & magnis præmijs remunerabit eos Sponsus, quos vigilantes inuenerit, cum mediâ nocte venerit. (244. b.)

Secundò, quia hac in re præclarum exemplum habemus à Christo, qui pernoctare solitus fuit in oratione Dei, vt est apud Lucam c. 6. de quo notaturno orationis studio Christi sic ait Diuus Cyril-

lus Alexand. apud S. Thomam in Lucam, vbi supra in cat. hæc dignissima, quæ Religiosi omnes identidem lectitent, & ruminent: *Exurge igitur & tu tempore noctis, purior enim est tunc temporis anima, ipsa tenebra, & silentium nimium possunt ad compositionem sufficienter perducere. Tunc non vexat inanis gloria, non accidia, non concitatio occupat, non sic ignis ferris sequestrat rubiginem, velut nocturna oratio rubiginem peccatorum. Quem de die solis aestus perussit, nocte refrigeratur, quemlibet rorem superant nocturna lachryma, & contra concupiscentiam valent, & quemlibet timorem, si verò prædicto rore non foueatur homo, arefcit sub die. Quapropter licet non multum ores noctu, semel horâ vigilando, & sufficit: Ostende quod non solum ad corpus nox pertinet, sed etiam ad animam.* Hæc ille. In eandem sententiam alter Cyrillus catech. 9. sic ait: *Quid est ad sapientiam nocte commodius? In hac enim persapè de Deo cogitamus. In hac lectione, & contemplatione sacrarum literarum vacamus. Quando autem magis in psalmodiam, & orationem mens nostra componitur? Nunquid non noctu? & peccata persapè nostra noctu in memoriam reuocamus.*

Tertiò, debent non solum interdix, sed etiam noctu libenter adesse laudibus Dei, qui posthac cupiunt viuere cum illis custodibus murorum Ierusalem, de quibus Isaias 62. 6. ait: *Tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt.*

Sanctus Greg. Nyss. in tract. 2. in Psal. ait, manifestum esse, homines in alio utro, seu bono seu malo, in quo nunc sunt, fore ibidem post hanc vitam. De S. Ioanne Baptista inquit B. Cyrill. Hierosol. cat. 14. in lympo occurrisse Christo, testificatumque esse, & dixisse: *Tu es, qui venturus es: Hoc Ioannes toto prædicationis suæ tempore, & iam iam moriturus fecerat. Argumento ergo est, hoc quemque facturum à morte, quod in viuus fecerat. Agite itaque Religiosi, laudate constanter ac perseueranter noctu, diuq; Dominum de cælis, donec eslis in terris, certi, quod cum beati habitabitis in domo Domini, in sæcula sæculorum laudabitis eundem, sempiternaq; erit vobis sancta hæc exercitatio in patria, quâ in tempore huius peregrinationis assueuistis.*

Orationem ament Religiosi, quam vehementer odit dæmon (292. b.) Quæ verò alacritate cantare debeant, discant à Dauide. (283. b.)

Silentium illis etiam percharum esse debet, eritque, si cogitant; primò, quod sæpè leui locutione perditur bonum, quod magno labore partum, & paratum fuit. (45. a.) Secundò, quanta mala Moyse illi

illi thymaturgo, illi Dei familiari, ac gratioſo attulit verbum vnicui incautè ab eo prolatum, quod vide obſeruatum à S. Ephræm (170. b.) & à Religioſo qui parùm loquitur, multum expecta. (417. o.)

Ad facilem obſervantiam ſilentij facit cuſtodia cellarum, quæ debet hoc eſſe Religioſo, quod Moyſi ſua ſicella. Imitentur ergo eius vagitum (221. b.) cellas autem ſtudioſè obſeruent, quia ſi eas dæmon inuenerit apertas, introſilit, & animam ipſi obedi-entem corrumpit. (449. b.) Debent autem peculiariter amare naturale monaſterium, & in eo manere. (299. b.) Tepidis Religioſis monaſterium carcer, deuotis ſecularibus carceres ſunt monaſteria. (342. a.)

Religioſi attendant, quid ipſi agere debeant, non quid faciant alij. (202. o.)

Amicitias mulierum omnes fugiant, (394. o.) priuatas vel maximè, exemplo S. Ioan. Euangelizæ. (396. b.)

Studeant eſſe humilitate compti. (237. b.)

Descendant, vt aſcendant. (236. o.)

In rectè ordinatis Conuentibus debent 1. ſinguli ſuum locum tenere. (145. o. & 273. a.) Secundò non ſolius ætatis, ſed meritum cuiuſque & dignitatis poſſimum ratio haberi. (235. o. & 272. o. & 310. o.) Tertio, omnia ſuo tempore fieri, actum alioquin non de Conuentibus ſolum, ſed & mundo toto, ſi locorum, & temporum ratio inſuper habeatur, (316. o.) quiſque etiam ſuo officio attendat, nec ſe ingerat alieno. (468. o.)

Religioſi non debent committere, vt præceptis regi neceſſum ſit, ad ſua officia, nam qui germanus Dei ſeruus videri amat, is ſua ſponte adit, quæ illi placere exiſtimat. (49. o.)

Religioſi ſuum animum ab omnium rerum terrenarum amore exoccupatiſſimum habeant, nam ſi Chriſti humanitas amori Apoſtolorum aſſerre impedimentum potuit, quid res cæteræ faciant, ſi eas anxius diligas? (56. o.) Et habemus Deum tam in amando delicatum, vt & ſolem, qui nos ſpectat velut timeat riualem. (205. o.)

Odiū & ſimilitates procul eſſe debent à religioſis domibus, valdè enim alienum eſt à ratione, quòd ſe mutuo infeſtentur, quorum eſt commune vitæ genus. (287. o.)

Pro Fratribus Laicis ſeu Conuerſis.

Reuereantur Laici plurimum ſuperiores, & omnes Sacerdotes, quibus ſummus Deus ipſe non parùm detulit. (429. o.)

Laici debent quouiſ labores, & qualeſcunque Conuentuum operas communes hiſce ſuſcipere, domus enim Dei nullum habet officium, quod non ſit perhonorificum, (485. o.) & non amat Deus ſeruos inuitos. (377. o.)

Vt autem ædium laboris eos non inuadat, quem pro Deo ſeruus illius impendunt, illud faciet, ſi cogitent, quàm abundè Dominus compenſet, quidquid pro illo vel facimus, vel toleramus, (346. o.) at quòd ille verus Dei ſeruus eſt qui commodorum ſuorum immemor, vel ſecurius, vilitati ſtudet alienæ. (344. o.)

Illud etiam Laici multum adimit de onere quotidiani laboris, ſi reputent ſecum oppidè grauiora eſſe, quæ Dominus noſter pro omnibus nobis, & tulit, & fecit, magnum enim leuamen adfert ſeruo, cum recordatur Dominum ſuum grauiora hiſ, quæ ipſe paritur, toleraſſe. (73. o.)

Cum Deo manibus melius, quàm lingua reſpondetur, (155. o.) reſpondere illius vocatiōi, & expectatiōi Fratres Laici optimè poſſunt, quorum omnia ſtudia ſunt manualia. Nec debent manualium laborum tempus dare priuatis orationibus, quæ primè enim oras, qui ſuum officium rectè vt debet, curat. (389. o.)

Non debent Fratres Laici eſſe ſicut vacæ ſuſidis, neque noſſe literaturam, huc numeros, aut arithmeticam (35. b.) immò quando plurimum deſudauerint, debent putare nihil, aut parùm egiſſe exemplo Chriſti. (33. o.) Debent amare naturale monaſterium (de quo 399. b.) & curare, vt inter medias operas ſuas ſartorias, ſutorias, culinarias cælum animo creditiùs obeant. Sic enim habet D. Chryſoſt. *Lacet viro in foro verſanti, aut iter facienti attentiè precari, aliter ſtem in officina ſedenti, ac coria ſuenti animam ad Deum dirigere. Lacet ſeruo (Laico) obſonanti, aut ſuſum, deorſum curſanti vel in culina, ſi non vacet ire in Eccleſiam prociationem inſutam ex pectore erere.* (400. a.)

In benè inſtitutis domibus quiſquis ſuum officiū curat, nemo inuadit alienum (468. o.) Ab initio mundi voluit Deus ſic fieri; Gen. 3. 23. 24. Emiſit ille de paradīſo voluptatis, eiecitq; Adam. Nonnè & E-

& Eua? Immo ambos protoplastos, nam quod dicitur Deus emisisse hominem, & eiecit e Adam, repetitio eiusdem sententiae est, inquit Rupertus lib. 3. in Gen. c. 31. & Adam idem est quod homo. Notate autem quod dicitur emissus homo, & eiecit Adam, ut operaretur terram, de qua sumptus est. An ergo uterq; ut emissus, vel eiectus, sic etiam terram operari iussus? Respondet venerabilis Abbas: *Lacet in Adam vir simul, & mulier intelligatur, & uterq; sit eiectus, vel emissus, tamen quod dictum est, ut operaretur terram, de qua sumptus est, melius de solo viro accipitur.* Dicam ego paulo aliter, nec tanta omnino contradicam Ruperto. Parentes ambo ut eiecti, sic operari terram, de qua sumpti, sunt iussi. De qua terra sumptus est Adam? Ex ea, quam pedibus calcamus; quam Eua? Ex animata corporis virilis terra. Terram ergo quisque suam operari iussus est. Adam nimirum illam insensitivam, à qua portabatur. Eua vero illam, quam Adam circumferebat. Adam humum, ex qua formatus, Eua collam, ex qua illam supremus Architectus edificavit. Proin cum dicitur, *ut operaretur terram, de qua sumptus est, commodè subaudiatur, & mulier operaretur circa cultum viro, de quo sumpta est,* inquit magnus Abbas. Sic ergo ab initio à summo Patrefamilias distributae sunt operae, ut vir agrum, virum mulier colat, & curet. Merito illud: Nam ut quæque recte fiant, illi demandanda sunt, qui melius agere nouerit, (273. o.) vir autem rusticianis, & publicis negotijs aptior est, mulier domesticis, virum ergo foris labor expectat, mulierem domi. Laici ergo quibus cura domestica ferè commendatur, hanc strenuè tractent, in pistrino, culina, & sua quisque officina, non in libris versentur, quos non de nihilo ijs auferri sacra nostra constitutio præcipit, quod sit canina, qualem Plato ordinavit, Respub. ubi officiorum confusio, Laicos intus ferè ut mulieres domestica cura adstringit, Clericis extra sua est occupatio siue in cathedra, siue in pulpito, siue in confessionali, ijsque agro Ecclesiae colendo, seminando, perpurgando studeant. Laicorum verò industria in eo potissimum versari debet, ut Clericorum corpora, & quæ ad illorum alimoniam pertinent, curent.

Laici tamen Ordin. Præd. debent etiam esse prædicatores. At nonne hoc fuerit inuadere officium alienum Clericorum Sacerdotum? Minime. De Christo ait Mathæus: *Et aperiens os suum docebat,* &c. quid fuit opus addere aperuisse os suum, ut doceret, cum nemo docere, nisi aperto ore possit?

Immo verò & sine ore aperto docere quilibet potest, inquit Chrysostom. apud S. Thomam in cat. & Christus manibus, ac reliquo corporis gestu plurima docuit. Hunc per facta docendi modum debent seruare Laici, & hic est efficacior, quam prædicatio per sola verba. (493. o.)

Pro Studentibus, Professibus, & Concionatoribus.

Literarum sacrarum ardens studium discant Religiosi ab homine sæculari, eoque aulico Regine Candacis gratioso 159. b. præsertim Concionatores, qui videant in ser. De S. Ioanne Bapt. quæ in illud. *Et scripsit dicens,* ex SS. Ambrosio & Thoma ibi notauimus. Thesaurus absconditus in agro sunt sacræ Scripturæ in quibus reposita est notitia Saluatoris. Ita S. Thom. in cat. Matth. 13. ex D. Hieronymo: consentit S. August. qui ibid. ait thesaurum absconditum in agro esse duo testamenta in Ecclesia. Verè thesaurus est notitia sacrarum Scripturarum, & substantia Sacerdotii nostri, inquit S. Dionys. l. de Eccles. Hierarch. c. 1. ut S. Ioanni 1. canon. 3. 17. substantia mundi dicitur periturarum copia opum. Hunc thesaurum, cum quis ex parte intellectus attigerit (inquit porro ultra ex D. Aug. S. Thom.) sentit illic magna latere. Quid verò facit, ut cum sibi obtineat? Vadit, & vendit omnia, & emittit illum, id est contemptu temporalium comparat sibi orium, ut sit diues cognitione Dei, Sapienter obseruatum à Pio II. Pont. Max. quod numi quasi quid sensus habeant, fugiant domos sapientum, & eorum, quos bonarum literarum amor tenet. In promptu causa est, vident enim à sapientibus, & literarum studiosis non tantum non honorari (quod facti ferè faciunt) sed etiam insuper haberi. 210. b. Contemnunt musarum amasii omnem vxoriam, & quamuis aliam carnis voluptatem, scientes, quod & Gentilis quidam intellexit, nemine posse simul & vxori, & Philosophiæ vacare, & diuisum esse, qui vxori coniunctus: contemnunt diuitias, scientes quod spinæ sunt, quæ mentem lacerant, & confodiunt, ut studiis animus sauciù vacare non possit: Contemnunt ciborum oblectamenta, scientes, non posse habere mentem tenuem, cui venter pinguis: Contemnunt mundum totum, nec se implicare negotiis sæcularibus, quod ea sollicitudinibus suis animum vehementer distrahere, & facile extinguere soleant semen, si quod auditu, vel

lectionē hauserit : Somnus ipse fugit ab oculis eorum, quibus studia esse oculis chariora videt. Tantū emunt otium, quod bonis literis dare possit, qui sunt in earum amoribus.

Ad amorem sacrarum literarum præclero nos exemplo adhortatur Paulus, qui è vinculis hæc Timotheo scribat : *Pennulam veniens affer tecum & libros maximè autem membranas*, 2. Timoth. 4. 13. Exclamat hic S. Thom. *Quid egobat Paulus librum, qui plenus erat Spiritu sancto.* Respondet Doctor Angelicus : *Quanto magis appropinquabas morti, tanto magis instabas seruitio* (fortè studio) *scripturarum, sicut de B. Ambrosio dicitur, quod & ad Glesiam ageritudinem non cessauerit scribere.* Et quid membranz, quas maximè Apostolus afferri petebat? Respondet S. Thomas : *sunt charta, & schedula, & si scripserat Epistolas, & prædicationes suas.* Grauitur ergo obiurgandi Concionatores nostrates quā multi, qui non scribunt, quæ dicturi sunt, nisi forè summa capita, ex quo fit, ut de rebus sacris sæpè sordide, & ineptè dicant. Miseros nos! Si tam socordes fuissent Patres Ecclesiæ, & satis purassent verbo edificare fideles, & scribendi labore supersedissent, quibus multò ampliùs debemus, quod scripta sua nobis posteris reliquerunt, quā quod sibi xui homines verbo erudierūt. 360. o

S. Ioan. Chrysostom. hom. 10. in 2. Tim. ait *Quid Paulo libris opus erat, cum esset migraturus ad Dominum?* Respondet autem tunc maximè eguisse, ut eos fidelibus commendaret habendos, & vice doctrinæ illius seruandos. Itaque Apostolus, ut per omne tempus, à quo ad Christum venit, erudiendorum aliorum officium diligentissimè procurauit, ita huic studio immori, & post mortem cum per se non posset, per libros dare operam voluit. Verè mors vmbra vitæ 480. o. sic enim & Elias in igneo curru ab equis igneis, è mundo abreptus fuit 480. b. quem pater eius Sabacha vidit igne tanquam fasciis involui, & flammā ignis veluti cibo ali, quando primū in mundum natus fuit, ut S. Dorotheus, Epiphanius, Metaphrastes apud Surium, & Sanctius in c. 17. 3. Reg. n. 4. referunt.

Quod Paulus morti vicinus petierit sibi libros, & membranas adferri, id Hugoni Cardinali argumentum est pro studio, aut enim volebat studere, non obstante morte imminente, & in aliis studium commendare. Hæc ille. Frontem non habet, qui non erubescit, dum Pauli tantum in sacras literas amorem cum sua ignauia componit. Aduerte, ait, bonus Cornelius à lap. quā otium fugerit Paulus, quā-

que studio sacra scriptura addictus fuerit. Et illi immors velles, nimirum tam diu nobis descendum est, quādiu viuatur, inquit Solon. 1. Timot. 4. 13. aiebat iterū Paulus Dum Senio attende lectione. Vbi Chrysost. Thi. 13. Timotheum ecce aduone lectione operam dare. Audiamus hoc omnes intentius, & discamus diuinarum meditationem scripturarum minimè negligere.

Pro Magistris Nouitiorum.

Magistri Nouitiorum, sicut vniuersim omnis Præceptoris officium est, & obiurgare, & consolari, ac vtrinque excitare 168. o. de quo vide & indicem de sanctis in communi Apostolorum.

Magistri Nouitiorum, & omnes superiores Regulares, studiosè leant, & obseruent Periochā quorū Dominicæ septuag. 485. o.

Magistri Nouitiorum magis amari appetant quā timeri, ut enim animo subigas, id morum comitate, & suauitate verborum facilius, quā vllis vel spiculis, vel reticulis effeceris. 107. o.

Doccant fratres amanter & lætanter ea facere, ad quæ venerunt, nihil enim benè fit ab inuito 422. o. & perspicuum est, rem esse nullam, quæ rectè peragi possit, nisi amore comite inquebat ille. 424. c. 1

Doccant Nouitios à primo peccato studiosissimè cauere, quod hoc ferè damnosissimum sit, nec quicquam periculosius, quā semel capisse malè agere. 507. o.

Doccant non diligere solum, sed & amare, & deperire orationis studium, nam ut in mundo numis, sic oratione apud Deum omnia impetratur. 292. o.

Studeant illis ubique quāntum negotia ferunt, adesse, quia ut aliorum superiorum, ita & Magistrorum absentiam confusiones facili sequuntur 437. o.

Neque tamen nunquam Deum imitentur, cuius palpebræ interrogant filios hominum, quod vide commodè expositum. 436. b.

De Prioribus & Superioribus Conuentuum.

Priores Monasteriorum monendi, ut quāntum fieri potest, continuò sint præsentēs, non modo in domo, sed & in refectorio & in choro nam Prælatorum absentia confusio nem parens est 437. o. & cum ii non intersunt diuiciis officiis, ferè vacuus est chorus. 439. b. quod Olearius noster notauit, vrinam non videamus ipsi.

Prælati

Prælati habeant magnam, & diligentem rationem bonæ vitæ, nam eorum efficax est exemplum ad permouendos quosvis subditos, 363. a. & omnis conuentuum salus, aut perniciës in superiori-bus posita est. 21. o.

Cum autem tam arduum sit curandarum anima-rum officium, ut & ipse Christus illud pertinuisse videatur 18. o. non debet id cuius facillè committi, nec leuiter ab aliquo suscipi, nisi qui diligentissimâ illius habere rationem velit.

Non debent superiores vel maiorem, vel etiam parem habere carnis, & cuculæ suæ, ac ouium rationem, sed in harum usus ita se totos conuertere, ut præter illarum utilitatem nihil curent 27. o.

Qui sibi blandus, & lenis, aliis asper, & durus ille nihili superior, & idolum quoddam Pastoris est. 171. o.

Monendi superiores, ut diligentissimè studeant, quomodo cum fructu monere subditos queant, nam cum omnia alia suum opportunum tempus requi-rant, tum vna maximè postulat aliorum correptio maturitatem, & prudentiam. 64. o.

Pro Exhortatione ad Reli-giosos.

Ex Tomo tertio Nissenii.

VT hoc alacriter gaudentesque mundo renun-tient, quos Deus ex illo & latenter hoc faciant, cogitent, quod pro vno parente quem relin-quunt, plurimos inueniunt patres, & pro pau-culis fratribus, fororibus, cognatis tot fratres, foro-res, & spiritu affines, quos suat illius Ordinis, cui se tradunt, religiosi alumni, quotque sacræ vesta-les. Sic Abraham de terra sua, & cognatione, & patria como iussu Des egrediens factus est in gentem magnam, Gen. 12. & amplissimi marum regionum dominus, postquam ab vna patria sua pro Deo spon-te exiit. Abrah. 3. c. 1. & 2.

Nomii religiosi non debent quauis statim diffi-cultate frangi, non cadere animo ob quamvis ieiuniorum, vigiliarum, meditationum molestiam, non leuiter timere, ne perdurare inter suscepti Ordinis labores non possint. Abrah. 19. c. 1. quia ma-gna ignauia est timere pericula, quæ fortuito acci-dere possunt. Ibid. 17. o. & laurus beatitudinis soli fortiter perseverantibus est præparata ibid. 12. o.

Quoniam ex nimia acceleratione solent longæ moræ resultare, plurimum refert ad regulam discre-

tionis ita moderari, & distribuere iter, ut perdura-bili passu, & continuâ professione perfici queat. PP2. 619. o.

Sic Iacob, cum ei se frater Esau socium itineris offerret, veritus ne cuncti vno die morentur gre-ges, si celerius eos ambulare, nimiumque laborare cogeret, aiebat: *Præcedat dominus meus, & ego pa-latim sequar vestigia eius, sicut Videro, paruulos meos posse*, Gen. 33. Habent hic nouitii, & quicumque imprudentes Religiosi, quod discant, & imitentur, qui prætermissa virium suarum expensione tam properanter, cuiusque feruntur per viam spiri-tus, ut antè deficiant, quam perficiant iter & inepti reddantur ad reliquum curriculum perficiendum. Ibid. 620. c. 1.

Verum & pulchrum est illud Bernardi: *Discre-tio omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit etiam, & perpetuitatem*. Vnde Propheta ait: *Or-dinatione tuâ perseverat dies, diem virtutem appel-lans*. Vbi itinerandi nullus est ordo, nullus modus, & secretio nulla, quomodo rectè sua cuique dici mē-sura designari, & continuari profectio potest? Ibid.

Etiam Apostolos suos iussit Dominus *ire seorsum in desertum israhel, & requiescere pusillum* Marci 6. ne diuturnitate concionandi se conficerent. Ibid. c. 1.

Deus disponit omnia suauiter, atque idcirco at-tingit à fine & que ad finem fortiter. Tu fortiter in-choas, repide consummas. Cur hoc, nisi quia non dispo-nit omnia suauiter, nec scilicet operari sapienter? Incipis, curru, festinas, antequam lassaris, desicis, & non dicam ad finem, sed nec ad medium pertingis. Ita Richar-dus de S. Victore ibid. 621. c. 1.

Optimè faciunt, qui Christi iugum ab adolescē-tia suscipiunt. Bonum quippè est citò assuescere ar-mis laboris, ut ferendi molestiam consuetudo leuet, & tolerabiliorem faciat. PP2. 452. o.

Postquam Deo certum fuit, Adamum post præ-uaricationem ad renum vitæ laboriosæ damnare, non diu in paradiso viuere permisit. Nam si multos dies inter arborum amenitatem, & fontium irri-gua, & florum fragrantiam, & herbarum virorem, & harmonicum avium concentum, & iucundum il-lus tam felicitis loci orium transmisisset, demum verò eiectus fuisset, ut suam tractaret, & glebas subigeret, & terram vomere proscinderet, victum-que labore, ac sudore pararet &c. id acerbiorum illi cruciarum, doloremque intolerabiliorem attu-lisset. Ibid. 453. c. 1.

Gravius nocet, quidquid inexpertum accidis, in-quebat

quiebat ille: *Et nolle inebriatus est, non quod bibax
esset, & ebriosus, sed quia bibendi & summi nullum tene-*
ret, Ita S. Basil. Mag. ibid. 453. c. 2.

Pulchrum est illud Senecæ axioma: *Nullo melius
nomine de nobis natura meruit, quam quod cum sci-*
ret, quibus arumnia nasceremur, calamitatum mol-
lementum consuetudinem inuenis, esse in familiari-
tatem grauisima adducens. Ib. 454. c. 2.

Concionantis in domo quadam Christi sermo-
nem importunus auntius interpellabat, dicens:
Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quarentes
te. Matth. 12. *Et extendens manum suam ad di-*
scipulos suos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.
Quicumque enim feceris voluntatem Patris mei, qui
in calis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.
S. Petrus Damianus ad Monachos suos ex his ver-
bis Dominici ita differebat: *Norate, fratres, nora-*
te dignitatem vestram, si adimplentes voluntatem Dei,
frangitis voluntatem vestram. Ad religiosos asce-
tas, ut prefatus sum, dirigebatur hæc oratio, quos
Damianus iubebat attendere, quod abnegantes
propriam voluntatem reuertanturque mundo, pa-
rentibus, & cognatis in summum nobilitatis gradum
peruenirent fierentque Christi non solum fratres,
& forores, sed etiam matres, & parentes, quod to-
tum secundum carnem esse non potuit illa Virgo,
quæ secundum carnem mater fuit: *Nos autem hac*
simul amma Christo per spiritum sumus, pergit Car-
dinalis. Abrah. 105. col. 2.

Quanta ergo felicitas est, pro Deo aliquid per-
dere, qui paucula relinquenti in vicem plurima
reddidit! Quanta misericordia admittere hominem
ad contubernium religiosum, ut fiat frater soror,
& mater Christi! Itaque ut alii lucra expetunt, sic
nos Christiani optemus rerum nostrarum pro Deo
tam prolixo remuneratore iacturam. Ib. 103. o.

Religiosi debent latenter propriæ voluntati
renuunt. Tamen enim hæc gemma sit pretiosissi-
ma, & gratuitum Dei donum, sæpè tamen ingentia
nobis damna parit. Abrah. 30. o. Per hanc quip-
pè Lot primum in turpa nefandorum Sodomitarum
confortium, dein etiam in incestum multò turpio-
rem incidit. Per hanc factum ut Ierosolymitæ per-
uenire non possent in veri Dei cognitionem, ex
qua eorum salus æterna pendebat. Ib. 31. c. 2.

Vera obedientia tam grandem confert estimati-
onem, ut prorsus sanctum, omnibusque virtutibus
confertum arbitrari possimus illum, qui eam eni-
xè colit, & humiliter, demissèque exercet. Abrah.
176. o.

Religiosi, qui rectam in cælum tenere viam vö-
lunt, humiliter ad amissam voluntatis incedant
alienæ, neque arroganter, ductum sequentes pro-
priæ. Nam ante ignis adurere, & lucere sol desinet,
quàm errare homo nimium sibi præfidens. PPP.
373. o. *Multa habet hoc caput, quæ capita Religioso-*
rum suis subditis fructuose inculcare possint. Nota-
bilissimum in eo illud, quod S. Ephraim ex senten-
tia cuiusdam veteris monachi in palæstra vitæ spi-
ritualis plurimum exercitati ait. *Si conspexeris a-*
dolescentem, sine nonitum ascetam propriâ volunta-
te in cælum ascendentem tene ipsum, expedis enim
ipsum. Id vero de illo quoque intellige, qui cum atate sit
senex, mente tamen est iunior? Ib. 376. c. 1.

Quàm felices religiosi vel ex eo, quod sunt in-
iuges! Percurrebat animo S. Aug. omnes huius
vitæ status, cumque in eos incidisset, qui se conti-
nentis, & calibatur deuouerunt, sic aiebat: *Alius*
ex munere Dei maius aliquid vult, & statuit nec
nuptias pati &c. Quid est nuptias pati? Ducere vi-
xorem, vel nubere marito. Et hæc passio est! O-
mniò, eaque quàm diuturna, tam acerba. Iungi
enim matrimonio, est addici remo curarum, & z-
rurnarum, quas hic status magno agminis secum
ducit. Abrah. 196. col. 2.

Reliquis vitæ humanæ statibus minuetatim dan-
tur labores, coniugati prægrauantur omnibus. Ib. o.
Sibi multa in hac rem selecta. Optabilis ergo neces-
sitas, quæ Religiosos prohibet à nuptiis.

S. Theodorus studita, cum Monachos hortaretur,
ut immortales Deo Patri referrent gratias,
quod ipsos in amœnum statum religiosi viridarum
adduxisset, inquebat: *Quod post studium est iuge in*
Domino gaudium? tanquam dixisset: *Exercitatio*
monastica quidnam est aliud, quàm terrestre cælum,
ubi non secus ac in delitiosa paradiso in perpetuo
laudum dininarum cantu, & Angelorum iucundis-
sima societate viuunt? subiicit autem: *Nam ubi*
matrimonium est, ac seruitus, & quæ ex iis molestia
manant, misera hac hominum generis diuisum in ista
distractio, difficile est in Domino gaudere. PPP. 259,
c. 2. & 260. c. 1.

Quaquam matrimonium sit sanctum Sacramen-
tum, non tamen hoc facit, quin statum illius plu-
rimæ plerumque comitentur zrumæ, & varii la-
bores excipiant. Ib. 259. o. Quare ter, quaterque,
& millies beatos se putare debent Religiosi, quibus
Dei beneficio singulari concessum est, calibem du-
cere vitam.

Non debent deficere animis, si primis statim die-
bus

bus non intelligunt, quæ vel legunt, vel audiunt, cum posterior sol sæpè sit magister prioris, & dies sequens præcedenti nonnunquam eructet verbum, & nox postridiana pridianæ indicet scientiam. Christus non semel dixit discipulis suis Doctor optimus: *Filius hominis tradetur in manus hominum, & occident eum*, Marci 9. Audierunt hæc illi, & tanquam surdis dicta essent, non intellexerunt. *At illi ignorabant Verbum istud & erat velatum ante eos, ut non sentirent illud*, Luc. 9. 45. Poterat Christus, qui auribus ea iugerebat, etiam sensum illorum inferre animis, sciebat verò quòd illa tunc demùm rectè percepturi essent, cum eum à morte redituum visuri, quod satis esse arbitratus fuit, ut non primo statim die illis rem enudaret, quanquam & aliam Theophylactus excogitavit causam, ob quam meritò tunc enucleare sua dicta volebat illis, à quibus non intelligi cernebat. Abrah. 102. col. 1. Benè sperent ergò pii religiosi, qui sacris literis dant operam, & cum sint tardiore ingenio non statim affequi possunt, quæ siue legunt, siue audiunt, ex his namque quæ posthæc legent vel audient, etiam illa priora intelligunt.

Sunt qui longà vitâ, quam in veste religiosa exegerunt, gloriantur, nec satis curant, utrùm vestitui sacro mores responderint. Horum prædilectam ut corrigeret Eusebius Emisenus, siue ut alii volunt, Eucherius Lugdunensis, sic aiebat: *Solemus annos nostros, & temporum spatia supputare. Non te fallat, quicumque ille est numerus dierum. Illum tantum diem vixisse te computa, in quo malis desideris resististi, quem sine illius regula transgressione duxisti. Illum diem vixisse te computa, quem non malitia contaminasti, qui peccato non cecidit, qui diabolo repugnasti. Illum, inquam, diem applica ad vitam tuam, cuius usus pervenit ad animam tuam. Si illum tantum diem vixisse putare debet religiosus, quem sine regula transgressione duxit, non ergò susceptæ, sed rectè usurpatæ sacræ vestis tempus numeret (PPP. 293. & seq.) quia & ætatis religiosæ magnitudo non ex dierum numero, sed multitudine meritorum pensatur, nam & ille solum vivit, qui benè vivendo vitam meretur æternam, ille magis longævus est, qui virtutum magis abundans. Ibid. 290. o.*

Postquam nonaginta, & novem annorum esse ceperat Abraham, apparuit ei Dominus, dixitque ad eum: Ambula coram me, & esto perfectus, Gen. 17. Certe tam longæva sancti. Abrahæ exprimitur ætas, cum iudare perfectioni, & coram Domino ambu-

lare iubetur? Ut nobis documento sit, quòd simile progrediendi, ac Deo serviendi studium nunquàm dimittere debeamus, tametsi inter illius officia fortè incanuerimus.

Cum Deus nullum benefaciendi nobis finem faciat, quare nos ab illius officijs unquàm desistamus? Abrah. 92. o.

Ætas nulla, quamvis capulo proxima, emeritos apud Deum senes facit.

Corinthios homines sæculares his tam acribus verbis perstringebat Paulus: *Iam saturati estis, iam divites facti estis*, velut ex mente Chrysostomi illud *Iam* præmentis dixisset: *Ludite vos turpiter, & periculose, estisq; à ratione aliena vestra opinio, quæ hoc habet, ut iam saturos, & expletos, iam peropulentos vos putetis: Insatiabilis enim res est pietas, & mentis puerilis est, existimare se totum accepisse*, inquit os aureum.

Si puerum à domo, quantum iactus est lapidis, abducas, vel mox delasatur, vel mundi finem attingisse putat. Si crystallum ei des, adamantem arbitratur, cui totus sit impar mundus. Sic qui unâ elemosynâ, unâ corporis verberatione, uno ieiunio arbitratur in supremum pœnitentiæ, & liberalitatis cacumen pervenisse, nã ille puerilis est animo, & iudicio, quantumvis capite incano.

Semper sicut Ecclesia simulatur, inquit Chrysostomus, *scire autem expedit, quòd senescens sicut fertilior evadat*, inquit Constantinus Imperator. Hinc accipiant senes, imprimis Religiosi, ut quò sunt proveciores ætate, eò sint fecundiores fructibus pietatis, ut fructuum, & annorum copiâ pariter augeant, & cum sunt ex gravi senectute incurvi, sine ad officia Dei erecti & expediti.

Currant viam mandatorum Dei instar boni equi, cuius hæc nota est, quando stans impatenter toleras quiescem, & terram pedibus pulsans, cursum meditatur, inquit Cassius Vticensis.

Solam in via officiorum diuinorum impatienter ferant quietem, & remissionem senes cætera ferant æquanimitè effortæ ætatis incommoda, & cursum semper meditentur, ad Dei cultum celeres, licet ad alia tardi.

Nihil organorum nostrorum natura post, sed antè tantum composuit, inquit Cyrillus in apologis. Cur hoc? A fronte, non à tergo posuit omnia sentiendi instrumenta supremus opifex, ut eâ structurâ nos tacitè moneret, in pietatis, & sanctitatis itinere progrediendum semper esse, nunquàm retrò abeundum.

Apostolis suis aiebat Christus: *In hoc clarificatus est Pater meus, & fructum plurimum afferat, & efficiamini mei Discipuli*; Ioan. 15. Iam erant Discipuli, quomodo ergo futurum erat, ut efficerentur eius Discipuli? Et erant iam Discipuli per eius cooptationem, & efficiebantur per continuum studium, perseverantemque contentionem proficiendi sub disciplina eius. Ita ferè Caietanus: Petrus, Andreas, alijque quamvis decrepiti, & cruci, mortique proximi, efficiebantur Christi discipuli, aut certè ita fructificare, & gratificari, Deo studebant, quasi ad collegium illius nondum admissi essent, sed etiam dum aspirassent. Ibid. 93. c. 2.

Nunquam se perfectum putet Religiosus, quantumvis enim perpolita sit anima, quantumvis ornatis moribus, semper inueniet, quod plus expoliat, & emundet. Abrah. 105. o. In domo Abrahæ omne masculinum circumcidi debuit, Gen. 17. *Nec senex prescitus, nec infans Vernaculum excipitur, quia omnis aetui peccato abnoxia, & ideo omnis aetui sacramento idoneus*, inquit Sanctus Ambrosius. Nullus ergo præsumat, quòd tam sit purus, ut circumcissione, refectione, purgatione non egeat. Ipse adeò *aetatis maturioris Abraham circumcisis inheret*, inquit ille rursùm.

Christus tamen baptizaret in Spiritu Sancto, & igne, Matth. 3. & peccata dilueret, habebat nihilominus ventilabrum in manu sua, eoq; permundabat aream suam, idq; ne quis torpeat suscepto baptismate, inquit Euthymius, qui scilicet ætate maturâ baptizatus fuerit, talis enim homo, quantumcunque diligentiam, curamque adhibeat, vix efficere potest, quin offendant, & committat, quod rursùm emundari debeat.

Expoliauerat ic, illa de Canticis tunicâ suâ, hoc est, noxijs affectibus, quos cum originis peccato ab Adamo acceperat, & tamen statim querebatur, sibi posthæc ablutum pallium. Vnde illi recens nuda-tæ pallium, ut iterùm spoliari posset? Inde quòd nulla tam pura anima, quæ non aliquid tunicarum pellicearum Ade habeat. Anima quæuis auius est, velut sentinam quandam circumferens, semper ex-hauriri debeat. Ibid. 106.

Religiosi superiores cum & amari debeant, & timeri, etiam facere debent, ob quæ tam diligantur, tam metuantur. Abrah. 67. o.

Postquàm Protoparentum inobedientiam verbis acerbis Conditor illorum egregiè depexuisset, *fecit in tunicis pelliceis, & induit eos*, Gen. 3. Oleastri dens in hanc rem annotationem sic habet:

Decet locus iste, Prælatos debere non solum castigare subditos suos ob peccata, sed etiam amoris signa castigati ostendere, nam etsi peccator castigandus sit, homo tamen fovendus est. Exemplo ergo supremi Domini debent Prælati inferiores demulcere humanitate subditos, postquàm eorum delicta seueriores censurâ perculerunt, sic ut in transgressionem vadat acrimonia correptionis, transgressores verò foueat blanda compassio charitatis. Abrah. 89. c. 1.

Omnis vniuersum quorumvis superiorum animaduersio, ut ne sit infructuosa, sic infligenda est, ut peccato deiecto, & prostrato erectus maneat peccator. Ibid. 88. o.

Sic David Psal. 7. rogabat Deum, ut in ira exurgeret, & exaltaretur in finibus inimicorum suorum, non ut eos interficeret, sed ut consumeret nequitiam peccatorum, *non ut sumeret panem de inimicis*, inquit Chrysostomus, *sed ut inimici cessarent ab improbitate.*

Sic Euphrates magnus Philosophus, & orator apud Plinium *insectabatur vitia, non homines, nec castigabat errantes, sed emendabat.*

Sic Christus cum ira circumspexit, & aspexit Iudæos, simulque contristatus est super cecitate eorum, qui interrogari liceretne Sabbatis benè, an malè facere, nihil responderunt, *et sua ira contra vitium, condolentia ad homines*, inquit Caietanus.

Sic David aiebat: *Trascimus, & nolite peccare*, Ps. 4. Sine ut alij legunt, *Nolite errare.* Errat, cuius iaculum aliò quàm in scopum fertur. Ita errant, qui cum peccatum conficere deberent, peccatorem speculis suæ obiurgationis conspiciunt, & vulnerant.

Alcon Cretensis dexterimus iaculator, cum eius filium draco inuasisset, tantâ arte direxit sagittam, ut ea in vulnere serpentis deficeret, & ad filium non perueniret, simulque & illum perimeret, & hunc seruaret. Hunc imitati sic consigamus draconem peccati, ut illisus abeat peccator. *In inimici occide errorem, sed fove charitatem*, aiebat Mauritius Hilarctus.

Religiosi debent etiam suas habere vacationes, & ne arcus spiritus nimium tensis rumpatur, honestâ recreatione nonnunquam est relaxandus. Abrah. 78. o.

Angusta via est, & arcta porta, quæ fert in cælum, Matth. 7. atque ideo latum mandatum est necessarium, inquit S. Ambrosius in illud Ps. 118. *Latum mandatum tuum nimium*, velut dixisset: Quoniam arcta est semita, & austera disciplina, & rigidum vitæ asperioris indigutum, ea propter habet etiam suas

stas animi relaxationes, & honestas recreationes, ne in via, quam tenent, deficient.

Ipsi Apostoli iussi fuerunt venire *seorsum in desertum locum, & requiescere possumus*, Marci 6. postquam à prædicationis labore redierunt. Ex Theophylacti annotatione, *quiescere fecit Christum Discipulos suos, & sciant Prælatis, laborantes, in Verbo, & doctrina dignos, quibus detur sua quies, &c.*

Ipsa Ecclesia quadragesimalis ieiunii laborem lætâ admirabilis conuiuii à Christo instituti commemoratione leuat.

Arbores adeò spiritum desiderant aliquem, vel solutionem, vel meatuum relaxationem, ut volebat Theophrastus, & quod caret alternâ requie, durabile non est. Ibid. 80. c. 1.

Permittendæ sunt Religiosis recreationes, sic tamen, ut modestiæ limites non prætergrediantur. PPP. 377. o. Permittebat & Christus Apostolis, ut ederent, ac biberent, quæ apud illos essent, ad quos diuerterent, Lucæ 10. addidit tamen: *Dignus est enim operarius mercede sua*, ut dum victum ab hospitibus suis exhibitum acciperent, cogitarent se illum sumere tanquam alumnos scholæ Christi, & famulos domesticos, & operarios vineæ illius, ex quo fieret, ut temperanter cibum caperent, moderationemque, & frugalitatem, quæ tales deceret, seruiarent. Ita ferè Euthymius. Ibid. 378. c. 2.

Paulus Philippenses hortabatur, inquiens: *Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete*. Sed mox addebat: *Modestia & sestra nota sit omnibus hominibus*. Cur ista? S. Thomæ ea talia sunt, qualia si diuisset: *Ita sit moderatum gaudium sestrum, & non vertatur in dissolutionem*, ut omnibus sine offendi- culi periculo innotescere queat, & nemo scandalum inde accipere possit si fortè intelligat.

Dei præsentia magnum est adipiscendæ perfectionis adiumentum. Dicebat Deus Abraham: *Ambula coram me*; quod ita exponit Ambulensis: *Sic ambula in omni conuersatione morum, & si me coram te semper videres*. Et istud est præcipuum, quod hominem tollit à peccato, scilicet continua memoria de Deo in actibus nostris. Hæc ille. Inexplicabilia, & innumera sunt commoda, quæ animæ confert Dei recordatio continua. Abrah. 94. o.

Plurimum utilitatis Davidi attulit, quòd coram Deo malum fecit, hoc est, illum, cum offendit, recordatus fuit? Itane plus habet, qui malum coram Deo facit? quærit Origenes, & respondet: *Illud profectò, quod continuo pænitet, & dicit: Peccaui. Quando inter impia vitæ flagitiosæ studia memo-*

riam Dei retinemus, spes manet reliqua, quòd illum per lachrymas conciliabimus. At qui discedit à conspectu Dei (ut Cain, qui egressus est à facie Domini) nescit conuertere, & peccatum pœnitendo purgare, inquit rursus Origenes.

Sanctus Ignatius aiebat, præsentis Dei recordationem sibi vnicum semper visum remedium, quo homo contineri in officio queat: *Memento Dei, & non peccabis*, scribebat in Ep. 3.

Tametsi populus Iudaicus valdè propenderet ad idololatriam, præsentem tamen Iosue, ut ferè loquitur Tostatus, non erat præsumptio, aut periculum, quòd adoraret duodecim lapides è Iordane exemptos. Si hosce infrenare potuit homo præsens, præsens Deus quid non faciat?

Chrysostomus suos Auditores aliquando monebat rogare Deum, ut Apostolicum munus assequerentur. Quodnam? An variarum linguarum donum? Aut excitandorum mortuorum, aliorumque; miraculorum patratorum gratiam? Nihil tale, sed illud, *ut præsentem Deum habeamus*, inquit ille, quasi tunc quis vitam Apostolicam imitetur, quando Deum semper ob oculos habet. Ibid. 95. & seq.

Sunt Religiosi, qui cum se alicubi nonnullis tentationibus vexari, aut tristitia affligi, aut non satis commodè haberi vident, in alia monasteria transmitti, inportunè rogant, in quæ cum peruenerint, eisdem vrgentur bellis, & eò peius semper habent, quòd crebrius locum ex loco mutant. Sed quid iuuat euadere loca, & suarum cupiditatum vbique circumferre vincula? PPP. 216. c. 2.

Cum homo seipsum conducit, quocunque vadat, felicitas eius non in mutatione locorum, sed in emendatione morum sita est: Ibid. 215. o. *Habes multa in hoc cap. & alio in loco ad finem illius annotato, qua declamare apud religiosos possumus.*

Religiosus velut piscis extra recessus, & solitudinis suæ aquas facillè perit. PPP. 322. o. *Plurima reperiunt in hoc capite supremi conuentuum religiosorum moderatores, quibus permouere subditos queant, & amens latere, & publicum crebramque cum extraneis consuetudinem fugere.*

Pro exhortatione in Vestitione alicuius Monialis.

Non tam difficile negotium est abscondere ignem, quàm clausam domi tenere mulierem, neque mortem acerbiorē conficere mulieri possis, quàm si eam domi reconditâ iterues. PP. 2. 625. o.

Si ita res habet cum illo sexu, profectò sola omnipotens dextera Dei facit, quòd se quædam ipsæ intra monasteriorum angusta septa includunt, & solenni voto ad talem vitam obstringunt, in qua perpetuam seruare solitudinem debeant.

Amat hoc genus exire, amat hinc inde discurrere, inquit Oleaster, ac propterea Deus superuacaneum duxit mulieribus imperare, quòd viris præcepit, nimirum ut ter in anno in templo apparerent. Ibid. c. 2.

Putipharis vxor suspicata: Iosephthen putare, quòd non seriò ipsius concubitus appeteret, sed magis tentandæ, & explorandæ fidelitatis illius gratiâ, ut illi persuasissimum faceret, ex penitissimo animo descendere, quòd toties rogârat, *Dormi mecum, quid fecit? Publico festo instante; cuius festiuitatem feminas quòq; frequentare mos erat, finxit morbum apud maritum,* inquit Iosephus, & domi sola mansit. Egrotudinem simulauit, ut ne domo exiret. Ostentandi, & omnium oculis exponendi sese occasionem alioquin expetissimam volens, ac lubens præterlabi permittens. Iosephthen de sua enixa voluntate certior reddidit, vehementissimoque amore illum prosequi non obscure significauit, sed grauissimo, & luculentissimo argumento euicit, ac demonstratum dedit. Quæ enim domo prodire cum possit, non prodit, quæ publicos conuentus, propalâmq; videri, & videre negligit, ea haud dubium plurimum amat, & perditè charam habet gratiam eius, cuius gratiâ hoc facit. Ibid. 626. c. 1. & 2.

Dubitatum ab aliquibus fuit, utrùm filia Iephte reapse à patre ferro truncata, dein rogo imposita, & exusta fuerit, ut esset holocaustum, quòd ille vouerat.

Lyranus ex sententiâ Hebræorum sic hac de re ait: *Sine præiudicio, Et per modum collationis potest dici, quòd Iephte filia non fuit sacrificata Domino per mortem corporalem, sed potius per consuetudinem spiritua-lem. Itaq; fuit sacrificata Domino per obseruationem virginis ætis, viuendæ in orationibus, ieiunijs, ac pijs operibus.* Ergo quòd Iephte filiam suam vitæ solitariæ addixit, & ad eum modum sacrificauit, tantundem fuit, quantum si victimam mactasset, idque ex sententiâ sapientiorum Hebræorum, sine quorum consilio, & approbatione nihil ille nouare ausus fuit. Itaque qui Iephte suaserunt, ut filiam, quam non mactaret victimam gladio, claustro includeret, eâq; ratione sacrificaret, videntur sensisse id perinde esse. Et reuerà ut sunt mulieres pleræque impatientes

recessus, & intensæ latebris, & solitarijs inimicæ patrietibus, sic eodem loco habent excludi à communi consuetudine hominum, quo prorsum è viuis tolli, & quæ secreto viua includitur, ea tale id reputat, quale si mortua tumulo inferatur, & obruatur, humo. Ibid. 627. c. 2.

In Festo Beatissimæ Virginis Matris Dei in Templo Præsentatæ.

Autore Ad. R. P. M. CHRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ Hispano.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

Loquente IESU ad Turbas extollens vo-
cem quadam Mulier, &c. Luc. 12.

Eremoniarum, quibus Deus mysticum holocausti sacrificium celebrari voluit, una è cæteris fuit, ut quo die illud litaretur, personarent tubis, quòd Deus significabat, placere sibi quòd talis victimæ oblatio ad aures omnium perueniret: *Cæteris tubis super holocaustis,* aiebat Num. 10. 10. Considerationem profectò meretur, cur Deus hoc sacrificium magis, quàm alia voluerit tubarum clangore celebrari, qui alioquin singulari studio, ac sollicitudine curauit, & cauit, ne opera nostra bona vanæ gloriæ aura assaret, eò quòd per hanc illa vitari soleant. Verùm si propriam holocausti conditionem expendas, non fuerit difficile reperire causam, ob quam id ille præceperit. Inter holocaustum, & sacrificium, quòd vocabatur pacificum, hæc erat differentia, quòd in hoc non solum Deus habebat partem, cui adolebantur intestina, verùm etiam Sacerdos, & ille, qui offerebat, verùm in holocausto omnia ad solius Dei gloriam cremabantur, & consumebantur. Magno semper honori duxit Deus exhibere se gratum, & sacrificium, quòd ipsi debebatur, voluit omnibus innotescere, ac propterea iussit perstreperè tubis, quoties holocausta immolabantur, ut omnes intelligerent, quòd haberet amicos, qui animo prompto, ac deuoto ipsi obseruirent.

Hodie Sacratissima Virgo fecit ex seipsa purissimam.

num holocaustum, totam se officijs Dei, & templi offerens, & voluntatem quidem per obedientiam, tenerum corpus per castitatem, per paupertatem verò exiguam suppellectilem, quæ hæreditario illi à parentibus obuenire poterat, & sensus exteriores per claustrum recessum consecrans, in quem se trimula puellula abdere cepit. Hodie denique per abnegationem sui ipsius mortua est mundo, quæ vitam ex sua carne Filio Dei datura erat. Ratio postulat, ut holocausti tam solennis dies festiuissimè, ingentiq; plausu celebretur, ea propter insonent licui, perstrepanz buccinz, *canetis tubis super holocaustis*, ad coeli, terræque aures perueniat, quòd Deus inuenit creaturam, quæ non maior trimula totam se eius officijs dedicauit.

S. I.

Quòd cælorum Regina tam tenera in ætate in Templo sese obtulit, pro Phoro fuit, quæ multus Virginitatis viam ostendit, per quam in portu domus Dei nauem suam collocarent.

DE illis ex libri Canticorum c. 7. verbis: *Quàm pulchri sunt, gressus tui in calceamentis, Filia Principis!* Multi aiunt, esse Sponsi, ijsque prædicare celerem Sponsæ suæ incesum. Alij volunt esse ipsiusmet Sponsæ dicta, & quòd ijs dilaudet passus suæ cuiusdam fororis, quæ iuerit, ut Sponsam se Sponso suo offerret. Veritas est, eaque opinioni magis securæ conformis, quòd hæc laus (si cum Ruperto sentiamus) ad commendationem gressuum Reginz cælorum dirigatur. Atque ego cum tanti Doctoris bonam veniam, eos huius Virginis passus talibus verbis prædicari, quibus templum hodie petijt quando ut Deo se offerret, abiit.

In veteribus quibusdam codicibus verba ea sic habent: *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, Filia Abraham!* Filia autem, siue neptis Abrahamæ idem est, quod illud nostræ Vulgaræ, *Filia Principis*, Abraham enim, ex phrasi Scripturæ, significat Principem. Quando Sara in terra Chanaan diem suum obiit, maritusque superstes locum sepulturæ emittit, cui defunctæ cadaver inferret, dicebant Chananæ: *Princeps Deus est apud nos*; Gen. 21. 23. donaruntque Abraham titulum Principis; ut tantundem sit, *Filia Abraham*, quantum *Filia Principis*. Vocatur autem Beatissima Virgo Filia Abrahamæ, non solum quòd ab illo descendit, verum etiam quia opus illius maximè heroicum imitata fuit, illud quo filium suum macrare victimam voluit, Quàm ingens

decrepiti hominis animus, qui pupillas suas immolare voluit, quando certum habuit litare Isaacum tam tenera in ætate, & cibum offerre Deo, quem illi vnicè gratum sciebat. Ipse enim per Michæam Prophetam, qualia amet fercula, indicauit, cum ait: *Præcognas scum desiderant animam meam*; Mich. 7. 1. Alia translatio habet: *Gratiore, & maturiore ferculo expectui, quæ primæ sint, sed & præcoces*, qualis erat Isaac, qui etiamnum puer fuit maturus Deo, Dani & Samuelem, sed præ omnibus cælorum Regina, quæ cum triennis puella esset, gratissima fuit palato Dei, quando illi in Templo sese obtulit, sequens ea in re vestigia proauis sui Abrahamæ, consecrans illi animæ suæ partem primogenitum, hoc est, purissimum suum affectum, & deuotissimam perpetuò seruiendi voluntatem.

Quidam Hebraizantium legunt verba superiora in hunc modum: *O quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, Filia Aminadab!* Sic legit & S. Ambrosius Serm. 17. in Psal. 118. approbans eam versionem, quæ huic solennitati supra alias commoda est.

Celebris hic Dux Aminadab fuit Pater Naasson, & auus Mattis Dei, ac propterea meminit illius S. Mathæus in genealogia Christi, & Mariæ dicens: *Aminadab autem genuit Naasson*. Cum populo Israelitico ex Ægypto ad terram promissionis conuolanti saeuus à terrogo persecutor cum ingenti exercitu immineret Pharaon, & Moyses virgâ mare aperuisset, viamque, quâ effugere hostem posset, quantum huius gladium, tantum insolentis itineris transicum omnes formidabant, quando Aminadab timore omni abiecto primus per arenaria vada, & medium aqueorum montium pergens, cæteros suo exemplo ad sequendum pertraxit. Ita ferè Lyranus in c. 12. Exodi.

Cum ergò Spiritus S. præuideret charam hanc puellulam, quæ prima complanauit iter, ut illius exemplo prouocata multæ Virgines consecrarent Deo suam Virginitatem, cernebatque eam pergentem ad Templum aiebat: *O quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, Filia Aminadab!* velut alijs verbis dixisset: O pretiosa puella quantum accedis ad similitudinem aui tui Aminadab! Nam ut ille primus inivit viam, quam ante nemo triuerat, aliorumque ductor, & incitator, ut sequerentur, fuit: Sic te, quæ in templo prima primulos tuos annos, Deo, virginitatemque tuam obtulisti, imitantur Virgines aliz, suæque corpora, & annos, & integritatem eidem consecrant.

Hinc est, quòd beatissima Dei Parens à S. Ambrosio in 1. lib. de institut. Virg. nominatur *Virginitatis Magistra*. vbi & ista habet: *Maria signum sacra Virginitatis extulit, & Virginitatis vexillum leuauit*. Et S. Thomas 1. p. q. 18. art. 4. affirmat, quòd illa prima Deo votum Virginitatis nuncupauit.

Et S. Ioannes Damascenus vocat illam *Virginum Reginam*, quam omnes respiciant, quæ suam Deo volunt dedicare Virginitatem. S. Hieronymus visitato illo suo magisterio, & purioris sermonis nitore sic pronuntiat in Epist. ad Pammachium: *Igitur Christus, & Maria Viri, & sexus Virginitatis dedicauerunt principia*. Christus viris Religiosis, & Castimonialibus Maria prototypi loco fuerunt, quod inspicientes discerent suam Deo consecrare Virginitatem.

Hinc iam elucescet sensus istorum verborum ex c. 4. Cant. *Colum tuum sicut turris David, quæ adificata est cum propugnaculis*. Pono hîc, quòd Rupertus per collum Ecclesiæ intelligit Mariam Virginem, quia illa inclinat caput Ecclesiæ, quod est Christus, vt aspiciat necessitates corporis huius mystici, tum etiam, quia per illam fundimus voces, & proximis verba in coelo.

Litera eorum verborum Originalis sic habet: *Quæ adificata, & constructa est ad disciplinam*, scilicet tradendas. Apertius, & apertius in rem præsentem transtulit Pagninus: *Quæ adificata est ad docendum*.

Fuit ergò turris ea, qualis illa ciuitatis Ianuensis, quæ Phari instar est, ad cuius fulgorem dirigunt cursum, qui nauigio per vicinum mare feruntur, ne in scopulos impingant, & naufragium faciant, antequam in portum securi perueniant.

Talis Pharus est Maria in Templo sese Deo inter ipsa vitæ primordia condecorans, quæ multas virgines docet, vt si in periculoso mundi huius mari perire nolunt, in portum status Religiosi se recipiant, & perpetuæ integritatis voto Creatori se obstringant.

Absoluamus hunc discursum expositione Sancti Hieronymi, qui ea verba; *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis*, in lib. contrâ Iouinianum adfert, & intelligit de ijs, qui profitentur humilitatem, & in religioso vitæ instituto suam Domino dedicant puritatem.

Scitis in quo posita sit pulchritudo calcei? Si me respondere oportet, dico in eo consistere, quòd paucas habeat puncturas (*wenig stich*) vt tunc possumus dicere virgini religioso, *quam pulchri sunt*

gressus tui in calceamentis, quando rarò superiores suas, æqualesque sorores aculeatis appetit verbis. Suat enim nonnullæ Virginum sacra, quæ Christi sponsæ esse deberent, tam parum mortificatæ, tamque parum humiles, vt vitæ partem bonam male transigant inter has tam vanas cogitationes, verum pro sua dignitate æstimentur, & honorentur à suo Ordine.

Moralitas huius S. I.

Quam egregiè instituit omnes personas spirituales hæc puellula, quamque insigne documentum tradidit ijs, qui per virtutis iter quærunt suum celestem sponsum, quam scilicet prompti debeant esse, expeditique eorum pedes, quam celeres passus: Aristoteles in suis Problematis inuestigat causam, cur tardè, & lento passu progrediens fatigetur citius, quam qui celeriore, & incitatore gressu pergit. Respondet, id fieri, quia *dum subsistis, refrigerant in corpore spiritus animales, quibus omni peragitur motus*, adeoque facilius languescimus, & delassamur morosè pergentes, quam cum mediocriter acceleramus gradum, ipso enim motu magis accenduntur, & inardescunt spiritus. Hæc est viua effigies eius, quod euenit in passibus, quibus progredimur per viam virtutis, nam vt ij sunt tardi, ac lentî, ita pedetentim pergimus, refrigeratque & languescit spiritus, & remittit feruor, quo susceptum fuit iter & propterea facile defatigamur. Et res manifesta est, quòd exiguum habet proficiscendi voluntatem, qui paulatim, & velut impeditis pedibus per semitam virtutis progreditur, quia *refrigerat spiritus, quo peragitur motus*. In Genesi legitur historia, quæ huic proposito est peropportuna. Grauis fuit duorum fratrum, Iacob, & Esau controuersia, & longiturna huius erga illum simulas. Medius intercessit Deus, remque ita composuit, & Esau cò adegit, vt reuertenti è Mesopotamia Iacobi obuiam iret, & vitæ comitem se offerret, ac diceret: *Gratiamur simul, ero socius itineris tui*, Gen. 33. 12. Verum quid respondit Iacob? Quod textus sequentes ibi his verbis referunt: *Nosti domine mi, quòd paruulos habeam teneros, & oves, & boues facti mecum, quas si plus in ambulando fecero laborare, morientur quâ die cuncti greges. Præcedat Dominus meus ante faciem suam, & ego sequar paulatim vestigia eius sicut videro paruulos meos posse*; ibid. v. 13. 14.

Aduertisne ista? Oprobriè Iacob aliud quidpiam ardentius, quam vt redire in gratiam fratris sui Esau posset: Nihil æquè cupiebat? Nōne Esau ipsu-

met suam illi amicitiam, & societatem offerebat? Omnino. *Gradiamur simul* verbis humanis dicebat.

Quam importune sunt ergo illa Iacobi excusationes? Oves meæ, domine, inquit, & boues sunt scæ, & filii mei teneri, quam paruuli, si accelerare iter, & plus solito maturare coëgero, mortem omnibus vnâ vnâ dies adferet, præeat itaq; Dominus, & frater meus, ego vestigia eius sensim legam, & paulatim sequar, sicut videro paruulos meos posse.

O Iacob paulatim! Pedetentimné, & ad mensuram inceffus paruulorum vis progredi? Nihil dico amplius, ego enim hinc accipio, quod nolis viz socium habere fratrem, si enim id velles, possent greges, liberi, & domestici cæteri pergere soli, tu verò cum fratre comite viam carpere. Itaque fieri non potest, quin tua erga illum voluntas, & propensio refringeret.

Habes hic iterum viam delineationem eius, quod accidit animæ, quam conscientia scrupuli virgine, & expectat amicitiam Dei. Sed quando superna maiestas beneuolam se exhibet, comitatumque suum offert, dicens: *Gradiamur simul, erog; socius itineris tui*; mox obuertit oculos ad res huius mundi, & quæquam habeat voluntatem proficiscendi, paulatim tamen iter illud conficere cupit.

Habet ille concubinam, dicitq; ei Deus: *Gradiamur simul, erog; socius itineris tui*. Sed respondet ille: *Nisi, Domine, quod sum obligatus isti mulieri, quæ grauida est, & sui honoris dispendium tulit, ut meæ seruiret voluptati. Nonne ego mori veritam?* Morietur autem *hæc die. Præcedat Dominus meus, & ego paulatim sequar*. paulatim me ista muliere, & consuetudine illius abdicabo.

Dicit Dominus aliter, qui rem alienam sibi iniuste usurpat: *Gradiamur simul*. Et quid respondet? O mi Deus, uxorem habeo, & oneratus sum liberis, & adhuc existimationem meam fouere debeo. Si restituo aliena, hæc omnia morientur *hæc die simul. Præcedat Dominus meus, paulatim sequar*, & redam, quæ contra fax retinui hæcenus. O te infelicem! Itane paulatim vis proficisci? Næ tu nullam habes adiungendi te Deo socium voluntatem. Cam enim tam lento gradu pergis, refrigescit spiritus, & seruor, quorum capisti. Nec satis promptis, expectatisq; pedibus eum proficisci dicet, quisquis recogitat, quantum hinc à cælo absit, quod est perlongum interuallum. Fortunata ea anima, quæ hoc iter totâ pedum contentione percurrit, ut ad Deum

perueniat, ut ad eam dici queat: *Quam pulchri sunt gressus tui!*

Sanctus Paulus in hanc rem ita scribit: *Abundantius oportet observare eos ea, quæ audimus, ne forte pereffluamus*; Hebr. 2. 1. Quid est, quod dicit Nonne satis est amare Deum, & observare legem illius? Satis est, at si remissè, perfunctoriè, languidè facias, perdenda salutis manifesto te periculo exponis. *Ne forte*. Non ego affirmo, quod iacturam facies æternæ salutis, fieri tamen posset, ut perderes.

Et hoc metaphorâ mysticâ subindicat, dicens, *Pereffluamus*. Non est verbum aliud, quo totam istius vim, & energiam exprimas. Contingerit tibi aliquando habere vas testaceum.

Implesti illud pretioso liquore, sed non observasti exiguum in vase rimulam, per quam omnis ille liquor paulatim, guttulatimque elapsus fecit, ut nihil inuenires reliquum, cum integrum requireres, & reperire putares. Charitas pretiosissimus quidam liquor est. De ea dicit Apostolus: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, Rom. 5. *Habemus autem istum thesaurum in vasis fictilibus*; 2. Corinth. 4. isque tam plenis rimarum, ut nisi summâ diligentia ea observes, sensim perstillent, & omnia elabantur.

Et hoc est, *ne forte pereffluamus*. Intepesceat enim paulatim charitas, & omnia peribunt. Non dico hoc, quod multis peccatis venialibus possit extinguï charitas, sed quid illa venialia fores aperit grauioribus, per quæ illa fugatur.

Mendacium leue vocat aliud, quod pondera habeat, à furto exiguo proxima via est ad maius, & cum ista minora non curamus, solet Deus negligentiam istam nostram sic plectere, ut liquorem charitatis elabi nobis sinat. Et hoc vult dicere Sanctus Paulus, cum ait: *Abundantius oportet nos observare ea, quæ audimus, ne forte pereffluamus*.

Confirmo hoc illo Ecclesiastici c. 7. 21. *Cor fatui quasi vas confractum*. Fatuus, & peccator duo sunt eiusdem hominis sceleribus affluenti epitheta in sacris literis, nullus enim tam amens, & insanus, quam qui in eum peccare audet, qui cum sit omnipotens, quæcumq; iniuriolam suam æterno vindicare supplicio potest.

Cor ergo fatui, siue quod idem est, peccatoris *quasi vas confractum*, quia sicut totum effunditur, quidquid tali vasi seruandum infunditur, ita corda quorundam flagitiosorum hominum sic omni ex parte biant, ut ex illis dilabatur quidquid siue Ecclesia piarum exhortationum, vel Deus donorum, ac misericordiarum infundat,

Imite-

Imitemur ergo cœlestem hanc puellulam, & superos istos thesauros sollicitè custodiamus, & magno in pretio habeamus, acceleremusque iter nostrum, & tam ardentè per viam virtutis contendamus, ut feliciter obtineamus præmium gratiæ in hoc mundo, & gloriæ in futuro.

Ex his facile fuerit prolixum, & fructuosum conficere sermonem, si illud paulò pluribus amplifices, quòd dicitur charitas paulatim delabi per rimulas peccatorum venialium, non quòd hac illam effundant, sed quia fores aperiant mortalibus, quæ extinguunt. Nissenus autem PP. 2. 635. o. magnâ copiam dabit, ut de plurimum exaggerare possit. Vide etiam ad finem illius c. adscriptum locum ex Tomo II. Vbi idem argumentum doctè tractatur.

S. II.

In quo exponitur Euangelium, quod in hac solennitate legitur, simulq; declaratur, esse artificium prudentiæ, quando magnis vocibus, & clamoribus prædicatur, quod propter suam magnitudinem verbis pro dignitate laudari non potest.

Diligenter notandum est illud Euangelistæ: *Extollens Vocem quadam mulier de turba dixit, Beatus Venter, &c.* In his istud premittit: *Extollens Vocem.* Sed quid sibi vult, quòd Marcella (hanc enim fuisse aiunt, quæ è medio vulgo succlamârit) vocem tantoperè extulit, ut laudes Christi, & Mariæ efferret? Scitis quid sit causæ?

Sandæ Ioanni in sua Apocalypsi visâ est mulier amicta sole. Græcè legit: *Vestita admiratione.* Ea mulier Sanctis Augustino, & Bernardo est Mater Dei. Dicit ergo Sanctus Ioannes, vidisse eam *Vestitam admiratione.*

Ingrederis officinam pictoris, videsque plurimas imagines, omnes elegantes, easque proinde multis verbis prædicas. Inter omnes incidunt oculi in vnam præstantissimam excellentissimi cuiusdam pictoris, cui concedere Apelles debeat, atque hic, cum te verba deficient, adducis supercilia, vnaque humeros, & parcens verbis admiratione tantum, & stupore eam dilaudas.

Sancti alij possunt verbis à nobis commendari, & MARIA Virgo solâ admiratione, ut quæ *Vestita sit admiratione.* Virgo illa, & Mater est. Non capio hoc, inquis. Admirare ergo. Mater est, & filia eiusdem Dei. Non intelligo, quod dicitur, ais. Igitur admirare. Vix concepta fuit, quando tantâ gratiâ benivolentissimus Deus animulam eius cumulavit,

quanta non est omnium simul Angelorum, his enim per partes data est, MARIA autem tota se plenitudo gratiæ infudit, inquit ferè S. Hieronymus. Transcendit caput meum, quod hic audio. Admirare, quòd ingenio non assequeris. Propterea enim Aristoteles dicit, quòd *magnorum non est laus, sed admiratio.* Et Aulus Gellius lib. 4. ait: *Admiratio, quæ maxima est, non parit Verba, sed silentium.* Ingens proinde admiratio muta est, & inops verborum, & affluens stupore. Mater Dei res tam magna est, & supera, tam sublimis, & incomparabilis sanctitatis, & venustatis, ut & Angeli ineptos se agnoscant illi satis deprædicandæ, & propterea illam admirantur.

Quare S. Epiphanius in Serm. de laudibus Virginis sic exclamat: *O Virgo Sanctissima, quæ exercitum Angelorum in stuporem adduxisti, stupendum miraculum in cælis mulier amicta sole, siue ut ex Græca versione diximus, mulier Vestita admiratione!* Attonitos, atque elingues reddit Angelos, magnitudo MARIA, ut negotium enumerandarum laudum illius suscipere præ stupore non possint.

Verum quando quis tenetur loqui, non satisfacit officio suo, si tantum admiretur. Quid ergo faciet ille, qui & loqui debet, & eloqui quod vellet, non potest, ne sordidus videatur, & parvus? Dicam. Vociferetur. Hoc enim est prudentiæ insigne artificium, ut qui linguâ satis exprimere non potest, quæ animo concepit, neque ingenij partus edere, quibus exæquet rem, quam commendare velit, succlamet quantâ maximâ laterum contentione potest, quæadmodum S. Marcella *extollens Vocem, &c.*

Tale quoddam consilium suggestit etiam David, qui in simili cogitatione versabatur, cum dicebat Psal. 32. *Benè psallite ei in Vociferatione.* Notate quod ait, *in Vociferatione*, quasi dixisset, extollite vocem sicut Marcella, succlamate, solâ enim admiratione non satis fit obligationi. & verba nimis tenuia sunt, & imparia laudationi, si exprimantur. Quid ergo faciemus? *Benè psallite ei in Vociferatione*, siue ut legit S. Remigius, *ineffabiliter*, hoc est, ita ut verba proloqui non possitis. Nam si verba efari, & efferre sermone aliquid velis, inditio est non magni æstimare eum, quem laudare cupis, aut non satis cognoscere, cuius rei rectam haberes notitiam, obstupefactus eius magnitudine, contentis vocibus indicare encomia, quæ proloqui verbis nequis. Genebrardus vult Davidicis verbis talem subesse sensum, qualem si diceret: *Benè psallite ei in clamore*, hoc est, confusis, & operosis vocibus.

Nihil

Nihil minus mysterij habent illa eiusdem Davidis ex Psal. 26. *Circulus, & immolans in tabernaculo eius hostiam vociferationis.* Sanctus Remigius illa verba sic declarat, ac si David dixisset: *Gratia eius in me vacua non fuit*; hoc est, quando ego illum solâ vociferatione laudavi, tunc satisfeci officio meo, tunc gratia eius cumulatè repletus fui.

Seraphim illi apud Isaiam clamabant alter ad alterum: *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Ista vociferatio nonnè confusio erat? Sed non absq; artificio, & solertia erat. Officium illorum Angelorum requirebat, ut laudarent Deum. Per admirationem solam, & stuporem non ei satisfaciebant, cognitio summi boni apud illos magna erat, vicinitas, quâ illi propinqui erant, proxima, quare velut absorpti, & attoniti tantâ magnitudine, cum articulata diu formare verba non possent, quod poterant, vociferabantur, & identidem, vicissimque clamabant, *Sanctus, Sanctus, Sanctus*, idque sine vlla intermissione, vel remissione.

Eodem artificio vtitur Ecclesia in illa solenni Antiphona *Salve*, inquit: *Ad te clamamus*, hoc est, magnis vocibus te appellamus, laudesque tuas prosequimur, ô Virgo purissima. Hoc est, quod dicit David: *Benè psallite ei in vociferatione.*

Finio hunc discursum, & aio, quod S. Marcella habuit magnam cognitionem dignitatis Matris Dei, quia non voluit illam exaltare solâ admiratione, sed imitatione Seraphimorum extollens vocem succlamavit, & dixit: *Beatus Venter, qui te portavit, & Vbera, qua suxisti*, beata.

S. III.

Exercitium præcipuum MARIÆ puellæ in Templo fuit vacare orationi, & illa omnes docet facere tantundem. Excellentia huius sacræ exercitationis expenditur.

Sanctus Bonaventura To. 2. de medit. c. 3. referens quomodo gratiosa hæc puella tempus in Templo distribuerit, sic ait: *Beatissima Virgo hanc sibi regulam statuerat, ut à mane usque ad tertiam orationibus instaret, à tertia usque ad nonam operum manuum intendebat, à nona orationem suam iterum incipiebat, à qua non recedebat, quousque Angelus appareret, de cuius manu escam accipere solebat.* Semper Deo præsens aderat hæc Virgo, continuam orationi operam dabat, sub matutinam creperam verò ardentius precibus vacabat, quàm unquam, idque in eam horam usque, quæ nobis est nona, submissisque

Tom. IV,

in terram poplicibus singulari affectu à Deo expectabat remedium generis humani, & incarnationem Verbi. A nona nostra ad tertiam usque operabatur, quæ ad Templi ornamentum faciebant. A labore redibat ad orationem, in eaque perstabat, donec Angelus illi ministraret cibum siue è cælo allatum, siue in terris aliunde acceptum. Hæc faciens omnes docuit studere orationi.

Volo videamus, quid sit oratio, & quomodo rectè institui debeat. S. Thomas 2. 2. q. 83. art. 2. S. Ioannes Damascenus lib. 3. fidei orthodoxæ, S. Augustinus serm. 230. de Temp. denique S. Chrysostomus homil. 30. in Genesin affirmant maxima beneficia, quæ Deus præstare hominibus, ut eos spiritualibus bonis locupletet, constituit, non aliter ab eo conferri, quàm per orationem. Propterea magnus Tertullianus ait: *Horrendum est diem sine oratione transire*, horrendum transigere diem, quo non per orationem ad Deum recurras, eumque tuum perpetuum benefactorem, Deumque ac Dominum agnoscas.

Illa de Canticorum 4. c. verba, *Collum tuum sicut turris David*, Theodoretus exponit de oratione, dicitque orationem esse collum Ecclesiæ. Tria sunt officia colli in corpore humano. Primò, servit respirationi, deinde submittit caput, ut attendat, & prospiciat necessitatibus corporis, tertio, velut canalis quidam est, per quem nutrimentum ad cætera membra descendit.

Oratio vocatur collum huius corporis mystici, scilicet Ecclesiæ, quia tria ista officia præstat. Primum enim tota Ecclesia, & omnes fideles respirant per orationem, & ipsa est respiratio animæ. Propterea S. Paulus 1. Thessal. 5. ait: *Sine intermissione orate*, quoniam oratio est halitus animæ, quo deficiente simul vita spiritualis deficiet.

Omnes sensus feriari ab opere suo possunt, sola respiratio vacare nunquam potest. Oculi nonnunquam condormiscunt, aures non audiunt, olfactus nihil odoratur, & somno sepulti hominis sensus omnes conquiescunt, halitus diu retinere non potest, simul enim respirare, & vivere desinit. Similiter & quædam virtutem opera nonnunquam intermittere aliquamdiu possumus, nec enim semper dare eleemosynas, aut flagris verberare carnem possumus, feriari ab oratione nunquam debemus, quia est respiratio animæ, ut diximus, eamque ob causam Dominus apud Lucam 18. aiebat: *Oportet semper orare, & nunquam deficere.*

Quæro. Potestne ergo homo perpetuò versari in ora-

Q

in ora-

in oratione? S. Augustinus huic occurrit difficultati, exponens quomodo intelligi debeat istud Pauli, *sine intermissione orate*. Dicit autem ita: *Desiderium tuum oratio tua, consensum desiderasti, consensum orasti*. Itaque cum aliud non possumus, desiderio saltem Deo adflare presentes debemus, ne suus animæ habitus intercludatur.

Secundum colli officium est inclinare, & demittere caput, ut toti succurrat corpori. Hoc facit oratio tanquam collum Ecclesiæ, inclinans caput illius, hoc est Christum, ut videat necessitates corporis mystici suorum fidelium, eisque succurrat.

Tertium officium colli est deferre cibum, ac submittere nutritioni omnium membrorum. Oratio impetrat Ecclesiæ omnia, quæ habet bona. Quam S. Augustinus dicit: *Oratio iusto clamor est calis. Ascendit precatio, & descendit Dei miseratio*. Hæc sunt officia, quæ præstat oratio, propter quæ iure merito vocatur collum Ecclesiæ.

Reliquum est scire, quidnam petere debeamus, & quemadmodum. Quid obsecrare debeamus, & quomodo precari, id Christus per os S. Ioannis aperuit, dicens: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis, Ioan. 16*. In his obserua, quod primum docet, illam esse efficacissimam orationem, quæ sit communiter à multis. Propterea ait: *Si quid petieritis*, in plurali, velut dixisset: Communes in conuentu preces simul fundite, multorum enim orationes citius exaudiuntur à meo Patre.

Atque vt videas efficacitatem orationis communiter factæ, animaduerte, quod cum victi essent Iacobus, & Petrus Apostoli, Iacobus truncatus capite fuit, quia Ecclesia pro illo non rogauit, Petrus autem liber euasit, quia *oratio fiebat ab Ecclesia sine intermissione ad Deum pro eo*. Act. 12.

Sed illud hic studiosè notandum, quod Petrus in carcere erat victus catenis, & compeditus, cumque ad illum noctu venisset Angelus, excitauit eum (dormiebat namque) ac iussit surgere *Velociter*: velut dixisset: Age Petre, atque exemplo, & quam celestissime fieri potest, ab hoc carcere te proprie. Sed cur *Velociter*? Quid mali fuisset, si paulò cunctantiùs inde excessisset? Excubie dormiebant, fores patebant, Deus suam omnipotentiam, vt liberaretur, interposuerat, fortissimus quidam Angelus minister delegatus fuerat, vt illum eximeret, quæ hic timendi occasio erat? Nulla. Cur ergo dixit Angelus: *Surge Velociter*? Quia tota pro Petro obsecrabat Ecclesia, orationi autem, quæ sit communiter à tam multis, non scit Deus

vel momento negare, aut differre auxilium. *Oratio fiebat ab Ecclesia sine intermissione pro eo*. Ergo surge *Velociter*, Petre, aiebat ex Deo Angelus, velut Deus ipse dixisset: Tota pro te communiter fundit preces Ecclesia, volo vt mea sponsa videat efficaciam talis orationis, quæ ab hominum cætu frequenter funditur. Arbitrari autem hoc ex eo sponsa Dei potuit, quod cum Christus plurimum gaudeat triumphis martyrum, & Petrus postmodum esset facturus martyrium, cum illum sospitauit, se voluptate, quam ex eius passione habere tunc poterat, fraudauit, vt ne orationi, quæ à multis fiebat, deesset. Sanctus Ioannes Chrysostomus in ea cogitatione fuit, quando hom. 29. ad Pop. sic ait: *Vu discere, quanta sit orationis sancte in Ecclesia potestas? Vincit erat Petrus, multisq; catenis circumdatus, oratio autem fiebat ab Ecclesia pro eo, & statim eum ex carcere liberauit. Quid hac optatur est oratione potentius, qua columnam Ecclesia adiunxit?*

Promamus alium conceptum nihilo inelegantior rem priore. Ingredebatur Ionas Niniuen succlamans: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subuertetur*. LXX. legunt: *Adhuc tres dies, & Ninive subuertetur*? Quomodo hæc tam pugnancia, vt videtur, dicta in concordiam adducemus? Ex vulgata editione quadragesimus, ex LXX. Interpretum translatione tertius dies erat futurus extremus Niniuitarum. Quomodo vtrumque horum esse potest? Dicam.

Duplicem Niniuen in vna considerare debemus.

Harum altera constabat ædibus, plateis, muris, altera plena erat culpis, & peccatis. Quando propheta aiebat, post quadraginta dies subuertendam Niniuen, de materiata illa, hoc est, domibus, & muris loquebatur, quæ ad illum diem solo æquanda esset. Verum Dei intentio eò ibat, vt Niniue culparum, & peccatorum subuerteretur. Et quoniam mox à denuntiatione imminentis excidi Niniuita receperunt se ad seriam penitentiam, & orauerunt *fortiter ad Deum*, & tam efficax est oratio multorum communis, per eam factum est, vt DEVS intrà triduum illis suas condonaret noxas, & rectè dictum, quod intrà tres dies Niniue culparum fuit eversa. Sic ergo hi duo textus conciliantur, vt quantum ad mentem Prophetæ attinet, quadraginta fuerint dies, post quos diruenda erat Ninive, quod verò ad orationis communis efficacitatem spectat, tres tantum erant, post quos flagitiorum Niniue excisa fuit.

Addamus robur dictis. In choro Religiosorum
Lxc

hæc est solennis clausula pene omnium lectionum : *Tu autem Domine miserere nostri*, quod ab vno dictum alii hoc responso excipiunt : *DEO gratias*. Quænam sunt hæ gratiæ? Si non obtinuerunt beneficium, quod petierunt, quomodo agunt gratias? Referre gratias pro beneficio nondum accepto, vel adulatio est, vel fictio. Ecclesia nec assentari solet, nec simulare. Pro qua re ergo gratias agunt? Pro ea, quam petiit ille, qui recitauit lectionem, dicens : *Tu autem Domine miserere nostri*. Deus enim tam accuratè, ac sollicitè occurrit, & annuit his, quæ facer hominum conuentus precibus communibus ab illo exigit, vt Ecclesia, ne ingratitude notam incurrat, ex templo gratias referat, sic vt simul ac lector nomine communis rogat, & dicit, *Tu autem Domine miserere nostri*, alii subiungant, *DEO gratias*, prædunt namque vix esse postulatam multorum simul congregatorum nomine beneficiorum quin Deus concessit sit, atque idcirco mox gratias precationi adiungunt.

Ultimus locus, quo vim orationis communis demonstrarem, sit iste. Cum illi apud Isaiam Seraphin alternatim tanquam Ecclesiæ triumphantis. Religiosi per choros orarent, & magnificarent, *DEVM*, post absolutam orationem commota sunt *superluminaria cardinum à voce clamantis*, vt inquit sacer textus. Hic ante omnia aduertendum, quod cum dici, vt videtur deberet, à *voce clamantium* (duo enim vicissim dabant voces) dicitur, à *voce clamantis*. Id factum quia conuenerant, vt orationem vno spiritu funderent. Quando autem à pluribus congregatis, & consentientibus fit oratio, tremore cælum concutit, tanta est eius efficacia : *Commota sunt superluminaria cardinum à voce clamantis*.

Potens fuit oratio *MARIÆ* in templo, quia per illam de congruo, vt aiunt, obtinuit incarnationem Verbi, quam impetrare veteris Testamenti patres, & sancti eatenus non potuerant.

Omnipotentè etiam illud facit orationem, quod sit ab amico profecta. *Quis vestrum habebit amicum*, inquit Christus, *& ibit ad illum media nocte, dicens, amice, accomoda mihi tres panes*, Lucæ II. Non cognoscit Deus Omnipotentiam superiorem suam nisi orationis venientis ab amico. Orare omnes, ac singuli possunt, & Deus aurem cuiuslibet præbebit, quanquam sit peccator. Verum si amicus est, qui precatur, omnia sine difficultate, ac mora obtinebit.

Peccauit populus, dixitque Deus ad Moysen :

Dimitte me, & irascatur furor meus. Exod. 32. S. Bernardus in serm. de Magdalena hæc verba expendens ait : *Ferenda licentiam à Moysè petis, quæ Moysen fecit*. Res magna, & mira, quod Moysen conditor illius rogat, vt per illum sibi liceat placere, quos addicere supplicio volebat. Moyses amicus erat, obsecrauerat pro sospitatione populi, cumque illius oratio veniret ab homine, qui charus Deo amicus erat, coercuit illius omnipotentiam, vt inferre pœnas nequiret.

Sanctus Iacobus in sua Epistola canonica ait : *Elius homo erat passibilis*, mortalis, quales omnes sumus, rogauitque vt ne plueret, & obtinuit, vt intra triennium, & sex menses neque guttula ex cælo descenderet, & posthæc rursus orauit, & impetrauit pluuiam.

Offert se hic aliqua difficultas. Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum de Domino loquens ait : *Cum sit bonus, si cessaret unquam benefacere Deus quidem cessaret esse, quod nefas est dicere*. Itaque si quis illi dixisset : *Itane, Domine, totum absque pluuiâ triennium finis elabit?* Nonne vides, mi Deus, quod definit esse Deus, quis cessas benefacere? Sine vt pluat, vt tua tibi diuinitatis existimatio constet; credo respondisset : *Elias non vult, ille me obseruauit, vt cohibeam pluuiam, & cum sit mihi tam carus amicus, ipsius oratio omnipotentiam meam superat*. Itaque nisi Elias uelit, non pluet.

Dicit Deus per os Isaiæ c. 48. *Laudes meas infrenabiles ne intareas*. Variabilis legit : *Propter laudem tuam, hoc est, orationem tuam frenum inuicem tua causa, constringamque iustitiam meam ne te castiget*.

Cum ergo hæc diuina puella tam esset grata & chara Deo, vt dicat illi Cant. 1. *Soror mea, amica mea*, & tam perseueranter in templo Deo preces offerret, non est mirum, quod mysterium incarnationis suis orationibus accelerarit.

Et est diligenter obseruandum, quod S. Augustinus serm. 29. de verbis Domini in expensione illorum verborum, *Amice accomoda mihi tres panes*, sic ait : *Per tres panes intelligenda sunt persona Trinitatis, tibi pascas, tibi seruas*. Itaque cum amicus esset, qui obsecratum ibat, & vnum verum solum Deum requireret, tres in illo Deo personas distinctas inuenit, quæ velut certatim illum locuplerarunt. Et S. Ambrosius ait, in Deo esse *unam ad exequendum essentiam, & tres ad benefaciendum personas*, vnâ, quæ cultum à nobis requirit, deitatem, tres

verò, quæ nos bonis cumulent, personas. O millies fortunatæ animæ, quas Deus gratiâ illâ dignatus fuit, ut Deum haberent unum ad obsequia, quæ exigit, trinum ad beneficia, quæ rependit, gratiâ inquam, tam stabili, & perdurabili, ut deficere nequeat, velut humani fauores & inanes sunt, & evanidi.

Quanta Verò felicitatis sit, quâqum nullius labori servire Deo, qui unus sit ad exigenda officia, trinus ad eroganda beneficia, vide apud Nissemum, PP. 658. o.

Princeps orationis circumstantia est, fundere illam cum bona fiducia obtinendi, quod petitur. Scitis, quod is, ad quem in oratione confugimus, est pater noster, ad eum confidentissimè illum obsecrare possumus. S. Petrus Chrysologus serm. 55. ait: *Negat patrem, qui de patris suspensum est largitate*, qui dubius de illius liberalitate & prolixitate. Seneca lib. 1. de beneficiis ait: *Nihil carius emittitur, quàm quod precibus impetratur*. Loquitur hic Philosophus de iis rebus, quæ à Principibus rogantur, & magno parantur, cum precario obtinentur. At nihil vilius emittitur, quàm quod à Deo per orationem impetratur, simul enim & oratur, & exoratur, quod ab illo petitur. Pater namque est, & pater cælestis, & scit inopiam, egestatemque nostram, & extemplo concedit, quidquid optatur.

Tunc verò facilius, celeriusque obtinet oratio, cum id, quod petitur, ad animæ salutem, eiusque remedium pertinet, & facit. David Ps. 10. ait: *Desiderium pauperum exaudiuit Dominus*. Litera Græca sic habet: *Desiderium pauperum signavit Dominus*. Fit ut præfidi cuiusdam multi offerantur libelli supplices, interque hos unus ab eo qui sit illi singulariter, & enixè commendatus, huius literas signo aliquo notare solet, ut ei primò statim loco, & ante omnia gratificetur, satisfaciaturque. Ita multos sæpè DEO per orationem exhibes libellos supplices, quibus res precaris temporales, & hos ille parvi facit. Obscecas posthæc alia, quæ animæ tuæ negotium ac salutem concernant, perseverantiamque rogas, & charitatem, ut illum constanter & ardentius diligere possis, & has subito obsignat precibus, quia his vult extemplo satisfieri: *Desiderium pauperum signavit Dominus*. Hoc est, quod Christus ipse rogare docuit, cum ait: *Si quid petieritis*. Notate illud *quid*, quod rem solidam, ac perdurabilem significat. Tales ergo vult Dominus res peti, in quibus sunt gratia, & gloria, quæ sunt bona, ut vocant, substantialia, & perennia, cum res tempo-

rales sint accidentia, & caducæ, & fluxæ, quarum ratio in Dei tribunali nulla habeatur.

Hoc idem affirmat David in quodam alio non minùs mystico loco his verbis: *Intret in conspectum tuo oratio mea*, Psal. 84. Non semel tantum vitur his verbis sanctus Ambrosius, eaque ex Græco sic legit: *Intret in conspectum tuo dignitas mea*, hoc est, perveniat ad aures tuas, Domine, inopia, & necessitas dignitatis meæ, ut ad mei cōpassionē permouearis, quænam illa dignitas audebit apparere in conspectu Dei? Nonne dicebat Abraham, *loquar ad Dominum, cum sum paluis*, & c. Genes. 18. Fecit hic David, quod nobilis solet, qui ventarum libidine per infidum, & iniuriam diu iactatus mare, denique omnibus exhaustis ad portum ægrè appellis, cogiturque & petere eleemosynam, atque ut facilius expetat, & obtineat, etiam nobilem suam originem aperire, ut promptiorem inueniat hominum copiosorum beneficentiam. Ad eum modum dicit nunc rex penitens: *Intret in conspectum tuo dignitas mea*, tanquam verbis aliis dixisset: Domine tu rex es, præbe ergo aures supplici regi, & dignitatis meæ regis necessitatibus, quæ variae, & graves sunt, quàm est amplus status, succurre.

O quàm utile foret, si Iudices populi Deum adgeniculati sic appellarent: *Intret in conspectum tuo dignitas mea*, hoc est, da Domine, ut rectè nouerim gubernare subditores meos, & intelligam omne illud, quidquid ex iustitia facere teneor!

Dicant etiam superiores omnes, & quotquot aliis ex officio præfunt: *Intret in conspectum tuo dignitas tua*, dicant hoc verbis istis aliis: Vide Domine, quod sum præses hominum suo sensu abundantium, & accommodare me ad ingenia multorum tam diversa non satis scio, da mihi proinde gratiam, ut ne animæ meæ iacturam inter huius officii administrationem faciam.

De Virgine beatissima hoc mihi indubitato persuadeo, illam in templo hæc Deo sæpè inter precandum dixisse: *Intret in conspectum tuo necessitas generis humani*, & miseratus ærumnosorum mortalium tam dueros, ac diuturnos casus dimitte tandem in terras Filium tuum, ut indutus carnem succurrat miseris, & intolerabiliter afflictos redimat captivos.

S. IV.

Sacratissima hæc puella, cum in Templi secessu remotam ab hominibus vitam egit, omnibus Castimonialibus simile vitæ genus amplectendi normam reliquit.

Virgo Mater Domini nostri, & Domina nostra plurimum amavit solitudinem, & recessum, eaque re nos docuit, ut similem solitariæ viuendi rationem amplectamur. Solet enim Dominus eos, qui in latebras se à mundi tumultibus abdunt, multis gratiarum incrementis augere. S. Hieronymus secum reputans vitæ solitariæ præstantiam aiebat. *Mihi oppidum carcer, solitudo paradysus est.* Vbi homines cæteri se liberrimè, & securissimè degere putabant, re autem vera obstructi, & compediti iacebant, ibi Hieronymus nil nisi carcerem videbat: *Mihi oppidum carcer est.* At solitudo inuia, eremus inculta, arboribus syluestribus, scabris saxis, confragosisque & muscosis rupibus horrida, ea illi quidam magnæ voluptatis locus erat. Nam quod Deus singulari priuilegio concessit paradiso, ut æternitatem conferret homini, si ex fructibus arboris vitæ comedisset, id ex gratia dedit etiam solitudini, quia & ipsa paradysus est, in qua æternitatem sibi comparant, quotquot eam ambiunt, & amant, & rectè colunt.

Proferam hîc conceptum, qui magnam in se habet energiam, & autorem Philonem Iudæum, qui meo quidem iudicio nihil sapientius vnoquam scripsit, vel dixit eo, quod nunc subiiciam, ait ergò, quòd Deus, quamdiu in solitudine vixit, salua etiam æternitate vixit, & in summa quiete, & absque omni periculo. Transiit autem à sua solitudine ad commercium, consuetudinemque creaturarum, statimque velut iactari tempestate, & de vita decedere cæpit, & quantum ad affectum occisus est in Angelis, qui ceciderunt, quisquis enim peccat, eius malicia, quantum ad affectum, eo tendit, ut vitam Deo adimat. Ab Angelis progressus fuit ad Protoparentes nostros, & cum illi per suum peccatum morerentur, commoriebatur illis Deus, quantum ad amorem, & charitatem. Denique solitario Deo sua constitit integra, illæque æternitas. Simul ac effundi à suo recessu ad creaturas cepit, mortuus in illis fuit, admodum, quo mori potuit. Itaque extrà solitudinem neque Deus securè agere videtur.

Verba Philonis ex lib. 4. rerum diuinarum sic habent: *Dei sermo amat deserti solitariæ, non m-*

scens se turbis rerum corruptibilem. Dicitur illa Sermo idem est, quod Verbum. De Verbo Dei itaque, siue secunda in Trinitate persona dicit Philo, vixisse semper in solitudine, atque in ea suam conseruasse æternitatem, & recuasse transire ad creaturas, sciebat namque quòd vitæ damnum incurreret, si cum illis communicaret.

Idem in lib. de mundi opificio dicit, quòd quamdiu Deus in solitudine sua persistit, æternitatem suam in seipso fouit, cum verò ad conuictum hominum transijt, eo modo, quo potuit, mortem oppetit.

Solitudo locus est, in quo anima præparatur ad recipiendum singularia à Deo beneficia. Loquens Propheta Oseas de anima, qua cum Deus de reconditis suis mysterijs communicare volebat, sic illum loquentem inducit: *Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius,* Ose. 2.

Solitudo cella vinaria est, in qua Sponsus cœlestis animas, quas maximè charas habet, pretiosissimo amoris vino inebriat, & replet suâ scientiâ: *Introduxit me Rex in cellam vinariam* dicebat illa Cant. 2. quod Paraphrastes Chaldaeus vertit: *Introduxit me Dominus in domum gymnasijs & doctrina:* Solitudo schola est, ubi superus animarum Magister Christus docet Sponsas suas, quæcunque ad salutem earum pertinent, & abstrusissima mytheria. Eapropter dicit S. Petrus Damianus Opusc. 11. c. 19. de laude vitæ eremiticæ: *Solitaria ista cœlestis doctrina schola est, ac diuinarum artium disciplina.*

Quis possit expendere robur, quod homo solitarius sibi comparat ad vincendum Deum, quando momentosissimæ occasionis id maximè requirant? S. Gregorius Nyssenus in lib. de vita Moylis ait, quòd hic Sanctissimus legislator plùs apud Deum potuit, quàm omnis populus reliquus, id factum, quòd tam charam habuerit solitudinem, quæ illi hos animos fecerit, & tantos Spiritus generarit. *Cum ceteri homines in societate minùs timeant, Moyses derelictus solum in monte audacior est factus,* inquit ille. Vnus, solusque quidam homo, qui solus viuere amet, plùs apud Deum valet, quàm ingens hominum simul viuentium cætus.

Regina cœlorum vitam agebat in solitudine, atque ideo plùs sola potuit, quàm vniuersus mundus reliquus. Et quid potuit? Accelerare mytherium incarnationis. In solitudine se disposuit ut esset Mater Dei. In solitudine fuerunt illi detecta, quæ neque supremis Cherubinis reuelata.

Prima ergò Virgo hæc docuit Moniales vitam viuere

uere solitariam. S. Gregorius Turonensis in lib. de saluat. Angelica refert, sibi è coelo indicatum, qualem vitæ rationem in Templo tenuerit Mater Dei. *Credo, inquit, Deiparam, ex quo templum ingressa est, sine cilicio beatam carnem illam pungente fuisse nunquam. Illius gestes è vilissima lana, somnus ipsius semper humo nuda, vel nudis tabulis adhærebat. Nullo inquam tempore non ieiunauit. Famem calidus alio pane fugabat, quæ verò à ministris templi in alumentum accipiebat, ea quotidie pauperibus erogabat.* Trimula puellula, cum se in Templo Deo consecrasset, tenerrimam, integerrimamque carnem suam, ex qua suæ humanitatis vestem summi Dei Filius accepturus erat, iniecto cilicio duriter emaciavit. Hinc facile est arbitrari, quibus præterea modis corpus suum posterioribus annis afflictaret. Hinc tanquam ex autographo didicerunt sacra vestales, quæ deinceps in Ecclesia fuerunt, omne genus disciplinæ & spontaneæ mortificationis.

S. V.

Sancta Anna cum filiam suam Deo obtulit, docuit nos reddere eidem vota nostra, & gratos exhibere illius beneficijs.

Sancti parentes Ioachim & Anna, adduxerunt filiolam suam in templum, ut eam offerrent, & consecrarent Deo. Et quis explicare possit voluntatem, & gaudium, quocum tres sanctissimæ Trinitatis personæ pretiosum, earumque illud donum exceperunt?

Dicit id S. Bernardus, cuius sunt ista ex serm. de Deipara Maria. *Pater in consecratione Virginis exhibuit claritatem, Filius humilitatem, Spiritus sanctus charitatem, Pater auctoritatem contra peccatum, Filius humilitatem contra mundum, Spiritus sanctus charitatem erga Deum & proximum.* Expendat hæc verba quidam è coelo angelus, me enim cor, & facultas ea dignè ponderandi deficiunt.

Dicit ergo Doctor mellifluus, quod eo die, & momento, quo hanc puellulam sancti parentes eius consecrârunt Domino, æternus Pater, ille, qui faciem suam millenis cortinis rectam aliquin, obvelatamque habebat, ille, de quo Isaias c. 44. dixerat: *Verè tu es Deus absconditus, ille, qui sic se oculis negabat humanis, ut videre illum, simulq; viuere nemo posset, non enim Videbit me homo, & Cinet, aiebat* cuidam perfamiliari suo, ille, inquam, dum hæc ei Virgo dedicaretur, *exhibuit claritatem.* Hic rex gloriæ præcepit Cherubinis suis, ut omnes præsentés

se exhiberent. Hic rex ipse in publicum prodijt, ut singulares creaturis omnibus præstaret gratias. Hic imperatum fuit, ut lumina & faces in toto cœli accenderentur amphitheatro. *Pater exhibuit claritatem in consecratione Virginis, Filius humilitatem.* Quomodo verò? Humilitatem filius exhibuit manifestatione desiderij, quo ardebat, cupiebatque carnem induere humanam. Hoc illis verbis indicatur. *Quem cœli capere non poterant, ubi metonymicè cœli pro cœlorum palatinis accipiuntur, qui dicuntur Filium Dei capere, hoc est, retinere non potuisse, quia ante tempus venire, & corpus ex tam formosa puella assumere volebat, & cum esset Deus infinitus, voluit humilem se, priusquam homo fieret, coram ipsis Angelis exhibere, idque pro maiore honore, & magnificentia illius, quæ mater ipsius futura erat.* Hic subest sensus ijs verbis: *Filius in consecratione Virginis exhibuit humilitatem.* Et quid Spiritus sanctus? *Exhibuit charitatem, sollicitando Patris peccatus, & viscera Filij, ut ne differrent incarnationem usque in annum trigésimum, aut quadragésimum Virginis, sed maturarent remedium generis humani, & ex illa annos quatuordecim nata carnem sibi futurus redemptor assumeret.*

Dicit præterea Bernardus: *Pater auctoritatem contra peccatum exhibuit, cum Deo Maria oblata fuit.* Et velut sacra Inquisitio in publicis actibus ad ostensionem suæ auctoritatis exponit cadurcum, quando pro tribunali contra hæreticos, idololatrias, Mauros, striges pronuntiat: ita pater æternus in præsentatione Mariæ exposuit cadurcum suæ maiestatis ad condemnandum è publico tribunali vites idololatrias, & falsa dogmata, & pestiferas hæreses, decernens facere initium legis euangelicæ, & gratiæ ubi esset magna sanctitas, & puritas, & gratiarum ingens affluentia. Hoc est, quod dicitur Patrem voluisse suam in consecratione Virginis exhibere auctoritatem contra peccatum.

Voluit sancta Anna implere votum, quo filiam Deo addixerat, obtulitque illi hoc die sanctum purissimorum viscerum suorum partum. Quod autem voto se oblationi filiz obstrinxerit, ex quibusdam S. Gregorij Nysseni verbis eruitur, quæ sic habent: *Cum autem puella tam grandis euassisset, & mamma admoneri eam amplius opus non esset, haud cunctata est eam ad templum adducere, atque promissum præstare.*

In his illud obseruate, quod tunc in templum adducta Virgo sanctissima dicitur, cum deinceps ad moueri mammae opus non fuit. Hinc accipitur ante

ante triennium non fuisse ablactatam: eā enim ætate primum Deo præsentata fuit. Ultra biennium præbere vbera pueris, quamvis debilibus, & infirmis matres nullæ solent, & quando sunt validioris naturæ, & conditionis, vix ultra annum lacte nutricari eos consueverunt. Quid ergo sibi vult, quod MARIA illa tam prudens, tam sana, vt nunquam ægra laborare valetudine, tamdiu lac maternum suxit, nec alimoniam primo illo triennio aliam admisit, quousque Deo in templo oblata fuit? Trimulam autem fuisse, cum in templum adductā affirmat sanctus Hieronymus his verbis: *Cum trium annorum circulus volueretur, & oblationis tempus completum esset, &c.* & S. Epiphanius luculentē ait, quod *tertio anno oblata est in templo.*

Responsio ad propositam quæstionem in maximam S. Annæ commendationem, insignitamque eius laudem cedit. Res certa est, & quæ multorum gratium autorum testimonio comprobari possit, quod mores cum lacte materno combibuntur. Vide Galenum lib. de alimentis, & Plinium lib. 15. cap. 13. Gellius lib. 12. cap. 1. ait: *Si ovum lacte hauri, aut caprarum agni alerentur, constat in illis lanam duriorē, in illis capillum gigni teneriorem.* Cum ergo mores cum lacte hauriantur, noluit MARIA in ædibus parentum suorum relinquere vbera matris, nec alium capere cibum, ne quid honorum morum in S. Anna remaneret, quod filia non imbereret, & præclara existimatio, quam de parente sua habuit, fecit, vt omnem eius viuendi ritum studiosissime imitaretur. O ingentem S. Annæ excellentiam!

S. Gregorius Nyssenus, vt paulo ante dictum, ait, non cunctatam esse Annam, sed tempestiuè promissum exsoluisse. Nicephorus lib. 1. hist. cap. 7. tantum sem his verbis adstruit: *Promissionem mater Anna adimplet, & in templum ascendens iuxta votum eam consecrat.* O quam præclare sancti hi parentes docent gratias Deo pro beneficijs ab eo acceptis referre!

Exemplar gratitudinis summæ fuit rex poenitens David. Ibat ille, vt cum gigante conflingeret. Rex Saul cum illum tam iuuenem videret, victoriæ spem, quam conceperat, omnem abiecit, cui adolescens paterculus aiebat: *Domino, qui eripuit me de manu leonum, & de manu ursi ipse me liberabit de manu Philisthiæ huius.* 1. Reg. 17. & quando leonem quendam interficiebat vel enecabat versus, capita eorum, summosque pedes, & ungues in gurgustio suo tanquam trophæa Dei, ad contestandam suam erga Deum gratitudinem, suspendebat, ac propterea con-

fidebat, quod Deus facturus esset, vt de gigante triumpharet. Et quod arma regis Saulis reculsauit, hoc fecit, *vt virum Dei aperte monstraretur, & non armis, qua fiebant, adscriberent.* Ita S. Ioannes Chrysostomus hom. 46. in Genes. Gratitude exhibita Deo spem certam illi fecit victoriæ. Obtinuit victoriā. Fuitne oblitus Deo pro accepto beneficio referre gratiam? Nequaquam, quia fundam pro trophæo reposuit. Iosephus lib. 6. antiq. cap. 11. ait, totam illam Deo adscripsisse victoriā. Quid ex tanta gratitudine consecutum fuit? Illud, inquit S. Ambrosius lib. 1. offic. cap. 35. vt nunquam ingressus fuerit prælium quin victor abiret. *Nunquam nisi consulo Deo bellum adorsus est, idcirco in omnibus victor usque ad summam senectutē euasit.* Sic ille.

Aliudne prætereagratitudine suā obtinuit? Hoc etiam, quod victoriā ipsius cantu celebrarunt virgines Hierosolymitanæ dicentes: *Percussit Saul mille, & David decem millia.* 1. Reg. 18. Percussit David alios præter gigantem? Non. Quid ergo illæ dicebant, percussisse decem millia? Quia ille gratum se exhibuit, gratitudo autem amplificat victoriā, & multiplicat trophæa, & augustiorem speciem addit triumphis, vt videantur maiores. Audite S. Basilium Seleucum, qui orat. 51. sic ait: *Gratus seruus, qui vel ante operam opera fructum offert Domino.* Quando obuiam ibat giganti, dicebat: *Ego genso ad te in nomine Domini exercituum.* 1. Reg. 17. 45. eique offerebat victoriā. Ea gratitudo grandibat triumphum, & gigantem vnum ad vsque decem millia gigantum multiplicabat.

S. VI.

Traduntur bonæ conditiones, quas vera virgo imitatione Regina cælorum habere debet.

Sapiens in suis Prouerbijs quatuor proponit conditiones necessarias bonæ mulieri, vt sit perfecta, maxime, si virgo sit. Prima est, quod *surrexisti de nocte*, hoc est, vt simul atque vsum rationis attigis, Deo se consecret, & tempestiuè officijs Dei se tradat. Secunda, quod *considerasti semitas domus sue*. Tertia, quod *accinxisti fortitudine lumbos suos*. Quarta, quod *panem otiosa non comedit*. Hæ quatuor conditiones reddunt mulierem omni laude, & præclarissimis elogijs, honorumque titulis dignam.

Primum ergo requiritur in muliere, vt maturè se tradat cultui, & officijs Dei. *Surrexisti de nocte.* Plurimum semper placuit Deo, habere ab officijs

intus,

iuvenes, siue pueros, qui & in coelis pueros habere secum in suo cubili cuidam supplici amico dicebat Lucæ 11. Id in lege vetere præfiguratum videmus, ubi non annosa animalia, sed pullos eorum sibi offerri voluit. *Par turturum*, ait, *aut duos pullos columbarum*, Leu. 12. Et Psal. 28. *Afferse Domino filios arietum*. Et cum ad festa illa Iudaica frequens deberet concurrere populus, volebat tenellos agnos sibi immolari. Sic enim aiebat Psal. 117. *Constituete diem solennem & scq. ad cornu altaris*, quod Chaldeus legit: *Alligare anniculum iuniorum*.

S. Gregorius Magnus ait, quod in lege antiqua Deus agnos, vitulos pullos animalium brutorum sibi offerri cupiebat, eâ re præmonstrasse, quid in noua gratiæ lege futurum esset. Hæc tam certa sunt, vt non sit necessum probare.

Libet hic proponere quæstionem, & ex Deo aliquid sciscitari. Quid causæ est, quod adolescentes, pueros adeo vis habere ab officijs? Scimus pueros esse tales, quibus credi nihil possit. Hominem etiam, illum senem, & grauem annis parum decet multâ vti puerorum operâ, & familiaritate. Antiquum diem te vocat Daniel cap. 7. quid ergo existimationis haurire potes ex talium immatura ætate hominum seruitijs, & ministerio? Certè parum dignum te, Deus meus, videtur, quod id facis. Mihi scripturam legenti occurrit, quod illa rudis ætas cum autumnino, opprobrio, & procelloso mari comparatur. Iob 19. dicitur: *Sicut fuis in diebus adolescentia mea*. Id Vatablus transtulit: *Sicut fuis in diebus Autumnus, & opprobrij*. Et rursum cap. 36. ait: *Morietur in tempestate animarum*. Id apud LXX sic habet: *Morietur in adolescentia, vel in pueritia*. Adolescentia hæc, vt vides, cum Autumno componitur, qui nihil habet boni. Per eam anni partem conijcit agricola semen in agrum cum illius perdendi periculo. Est etiam incommodum modicis tempus, qui tamen si delassati sint, per frigus nihilominus discurre debent. Deinde & nubili sunt dies autumnales, & periculosa infirmitates, quæ tunc hominem corripiunt, & plurima per vndabundum mare discrimina. Quare ergo vult Deus iuvenes talium rerum similes habere à ministerio?

Respondeo. Deus amat primitias, & vt prima animalia, sic & ætatem primam sibi vult offerri, & non diligit matura. Quod autem Deus expetit annos primulos, id facit, vt omnes ætates tuas in gratia finias. Tot mortes appetit homo, quot varias ætates. Fit ex puero adolescens. Si adolescentem percunctareris, quoniam ipse abierit pueritia, obijffe

diceret. Ex iuvene vir nascitur, quid iuuentuti illius accidit? Mortua est. Ex viro fit senex, virilis ætas in senili deficit, & tot mortes homo decrepitis subiit, quot mutauit ætates. Quod ergo Deus annorum nostrorum primitias expolcit, hoc facit, vt singulas ætates in gratia conficiamus, & ex infantibus fiamus virtutum studiosi pueri, ex pueris studiosi adolescentes pii, ex adolescentibus pii viri sancti, ex sanctis viris venerabiles probitate magis, quam canitie senes. Quare magnæ prudentiæ est, statim ac rationis aurora illocescere incipit, consecrare se Deo, & plurimum sapit, qui simul sapere, & seruire Creatori suo exorditur.

Quando Saluator mundi maledixit ficui isti, cuius Matthæus cap. 21. meminit, eamq; ariditate damnauit, quod non faceret fructus, *non erat tempus ficui*, vt inquit S. Marcus cap. 11. Videtur ergo iniuriâ illam multasse. Negat Nazianzeni scholialtes Nice-tas, quamquam enim ficuum tempus non esset, erat tamen primorum fructuum tempus. Hæc arbor bis anno vno fructus edit. Primos tempestiue, reliquos serius. In hac ergo ficu, quæ nullos protulerat fructus, maledixit Christus quosdam homines, viros, ac mulieres, qui nec in iuuentute, nec in processiore, ac senili ætate benè viuere volunt. O quantâ confusione nos hac in parte Deus suo exemplo profundit, ac replet!

Cum scriptura de creatione mundi differit, priusquam ad diem septimum perueniret, qui est Sabbathum, & Symbolum quietis, dicit quod Deus sex continuis diebus laborauit, ac tunc subiungit: *Requiesuit Dominus die septimo ab omni opere, quod prætraxat*, Genes. 2.

Theophilus Antiochenus subtiliter annotauit, quod Deus, cum primum innoscere, & mentionem sui in chronicis fieri voluit, inspirauit illorum scriptorem, qui fuit Moyses, vt opera illius ante describeret, quam ipsum memoraret, vt propterea dixerit: *In principio creauit Deus*; cum dicere debuisset: *Deus creauit in principio*. Noluit ergo Deus nomen suum sciri, nisi prius opera scirentur, & non tam per suam pulchritudinem, aut bonitatem, quam per suas actiones innoscere. Verba Theophili ex lib. 2. contra impugnatores veræ religionis sic habent: *Vt igitur Deus, qui verè est Deus ex operibus suis cognosceretur, &c.* O quantam hoc adferre confusione ijs debet, qui non tempestiue, & primis, quibus possunt, diebus laborare in operibus bonis, & Deo seruire incipiunt, tanquam in Sabbathum otij æterni,

æterni, & vacationis semper duraturæ per otium temporale venire sperent!

Alterum, quod requiritur in virgine, est vt sit prudens, & recessus amans. Nam vbi nostra Vulgata habet: *Considerant semitas domus sue*; dicit Græcus: *Angusta sunt semita domus eius*. Latebri- colæ virgini, seu mulieri magnam conciliat recessus amor existimationem. E contra si quæ vagos libenter figit oculos proprios, & admittit alienos, ea Tertulliano, si virgo sit, stupri appetentiâ laborare videtur, vt cui sua virginitas sit oneri, quo leuari cupiat, quanquam per vim accadat. *Omnis publicatio virginis stupri passio est*, inquit ille in lib. de veland. virginibus; velut dixisset: Quod virginem tædet solitudinis, quod conqueritur, se à matre in publicum egrediente non assumi comitem, *id stupri passio est*. Quod literas recipit amatorias, & querit quocum communicet, *id stupri passio est*. Quod identidem ad fenestram accurrit, & noctu furtiuus colloquijs, patre, ac matre inscijs, intempestiuam dat operam, *id stupri passio est*. Talis virginitas graue pondus est, quod quæ patiuntur, magno illius deponendi desiderio ardent.

Tertulliani consilium pientissimâ quâdam commendatione confirmabo. In Exodo reperies, quod eum Moyses descendit è monte, vbi cum Deo locutus fuerat, tam elegantes emicuerunt ex illius facie radij, vt necessum habuerit obnubere se velo, vt differere ad populum posset.

Ego in his illud admiror, quod dicit Oleaster talibus verbis: *Moyſes non cognouit, quod radiasset curi facies sue*. Non erant luminosa cornua, quæ ille fronte prætulit, vt plerumq; solet depingi, & sæpè pro concione à nonnullis dictum. Oleaster ait, ex genis eius talem eluxisse splendorem, in quibus verecundia, vt Aristoteles affirmat, & contestatur experientia, suam habet sedem. Res est, quod rubore perfundebatur, quod se hominem terrenum coram Deo cæli præsentem videret. Cum Moyses tantis subiectus esset miserijs, Deus verò tam purus, & speciosus, vt Iob dixerit: *Cæli non sunt puri in conspectu eius, quantum magis abominabile, & inuisibile homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?* & ille tum suam vilitatem, tum Dei maiestatem secum reputaret, vehementer erubuit, quod ei præsens aditaret.

Hæc autem verecundia ita placuit Deo, vt illi succurreret, & splendore gloriæ eam condecoraret, maioremque autoritatem, & existimationem ei adderet. Et cum Moyses è monte reuersus cum po-

Tom. IV.

puli vulgo loqueretur, qui est maximus verecundiæ hostis, cogitaretque esse cælestem pudorem, cuius sanguis facile vitaretur, & quouis oculo fascinari posset, ne illum perderet, sed conseruaret, velum faciei suæ iniecit, vt tutaretur. Nisi enim ille custodiatur, Deo permittente sit, vt in miserandum stuprum prolabor.

Et hoc est, quod dicebat Tertullianus: *Omnis publicatio virginis bona stupri passio est*, & nimia cum impare sexu familiaritas desiderium stupri.

Arca Testamenti semper in clausura fuerat, semel in publicum elata, statim à Philisthæis capta fuit. *Arca Dei capta est*, inquit sacer Scriptor 1. Reg. 4. Non poterat eam tutari virga, quæ intus erat, neque tabulæ legis, vel manna defendere. Denique in manus hostiles incidit, postquam claustrum suum reliquit. Idem euenit virgini, quæ non vult latere, sic vt neque lex, hoc est virtus illi succurrat, neque manna diuinorum consolationum auxilietur, ac propterea non deerunt Philisthæi, qui illam capiant, abductamque aliò permoueant, vt susque deque habeat bona consilia, quibus illam parentes erudierunt, & educarunt.

Ego virginem cum feretro comparo, quod cum per compita defertur, indicio est, cadauer intus esse, vt propterea & vicinarum Parochiarum campanæ compulsentur. De virginibus eiusmodi, quæ vagari, & obire plateas amant, eleganter scribit S. Cyprianus in lib. de habitu Virginum: *Dum liberè enagari Virgines volunt, esse Virgines desinunt, furris de decore corrupta, vidua antequam nupta*. Et quæ virgo scire cupit, à quo spiritu regatur, videat quod pendeat. *Ductus est Iesus in desertum à spiritu*, inquit S. Matthæus c. 4. Sanctus Gregorius Magnus ait, Spiritu Sancto ductore perrexisse in deserti locum solitarium. Dæmon autem ex solitudine illum eduxit in ciuitatem, & in pinaculo templi contituit. Videat virgo, quod illam suus spiritus ducat. Si in solitudinem, & latebras, indicio est, spiritum esse ductorem, si in Babylonem mundi, à spiritu diabolico id fieri indubitatum est. Hoc ergo est, quod dicit Sapiens: *Angusta sunt semita domus eius*.

Tertia conditio est, quod accinxit fortitudine lumbos suos. Sunt virgines nonnullæ, quæ cingunt quidem lumbos suos, & fugiunt omnem lasciuiz, & sensualitatis occasionem, sed frigide & languide hoc faciunt. Scriptura dicit, quod seruo Abrahæ pergenti ad inquirendam sponfam Isaac, cum prope fontem quendam esset, visa fuerit Rebecca, quæ venerit allatum aquam. *Erat autem puella decora mi-*

R

mi.

ma, Virgoq; pulcherrima, & incognita viro, ait sacer Scriptor Gen. 24. At si virgo erat, cur addidit, fuisse incognitam viro? Quia multæ sunt, quæ esse virgines volunt, & visitari tamen, & intentis, emissitijque spectari oculis amant. Hæ constringunt virginitatem suam, sed non validè. Aptius in rem præsentem transfulerunt LXX. *Virgo erat, & vir non cognoverat eam*. Si virgo erat, quomodo cognita esse viro poterat? Dicam. Sunt multæ puellæ, & virgines, quæ mundi opinione sunt tales, sed norunt ipsæ, quod sua virginitas magis artis, quàm naturæ est filia. Hoc est, quod dicitur: *Virgo erat, & vir non cognoverat eam*, hoc est, non solâ vulgi estimatione erat integra, sed etiam viro intacta. Ita clarè exposita dedi illa Paræmiastæ: *Accinxit fortitudinem lumbos suos*. Virgo se validè stringere debet.

Ad huius confirmationem facit, quod Sanctus Paulus, cum nos ad communem cum hostibus nostris, carnis specialiter confectum incitaret, Ephes. 6. aiebat: *Stare succincti lumbos vestros in veritate*, hoc est, validè, fortiterque constringite lumbos vestros, non laxè, ac leniter, velut ij faciunt, qui nunc præ imbecillitate cadunt, & rursùm eriguntur. Hoc idem voluit dicere Iob c. 19. cum ait: *Tu autem accinge sicut vir lumbos tuos, & interrogabo te*. Masculâ virtute tam arctè te constringe, ut nullus maneat vanitati locus.

Quarta conditio mulieris est, ut non sit malè feriata: *Panem otiosa non comedit*. Semper eam occupatam habeant extra quidem seduli manuum labores, intus verò actus contritionis.

Quæro. Quomodo mors ingressa est? Per manus. Sic enim dicit liber Sapientiæ c. 10. *Impij manibus, & verbis accerserunt illam*. Quinam fuerunt isti impij, nisi nostri Protoplasti, qui cum in paradiso otioso inutiles, & pernitiabiles cum malo dæmone miscerent sermones, & liberæ ad fructus veritos extenderunt manus, verbis, & manibus aduocârunt mortem. Ergo per manus rursùm egredi mors debet. Ad hunc sensum declarat Aponius illa de Canticis verba: *Manus mea stillauerunt myrrham, & digitus meus myrrham probatissimam*; Cant. 5. Quæ sic exponit: *Manus mea stillauerunt myrrham, id est, opera anima stillauerunt myrrham per amaro gemini compunctionis*. Per manus ingressa est mors, per manus exire debet, quod fiet, si illæ nunquàm ab opere neque corporali, neque spiritali ferientur. Apprehendant ergo fufum per diem, & per noctem flagra, quæ si adiunctas habeant lachrymas, myrrha mortis per digitos paulatim dissillabit.

Hæ quatuor conditiones faciunt, ut virgo ijs ornata sit vera famula Dei, & capax misericordiarum illius.

O quam præclarè his exulta Virgo Mater Dei fuit! Primum enim se præmaturè consecrauit officijs Dei, quæ non maior trimula in Templo oblata fuit. Sanctus Gregorius Nazianzenus Orat. 20. componens Basilium Magnum cum Patriarchis, & iudicibus populi Dei, & Samuele Propheta dicit, fuisse ante natiuitatem donatum, & oblatum Deo à sua matre. Et quid inde factum? Quod statim post natiuitatem sacer, & sanctus simul ac natus. Multò veridè hoc de MARIA Virgine Domina nostra affirmari potest. Deo illam mater sua obtulerat priusquàm mundo per partum intulerat. Mox ut nata fuit, mundus illi tanquàm Reginæ Angelorum cum caduco obnoxiis venit, & augustissima Virgo triennis velut sacra persona in Templum Deo famulatura ascendit.

Dixit aliquando David: *Et placebit Deo super vitulum novellum cornua producentem, & ungulam*; Psal. 68. Richardus illud exponit de his, qui rudibus teneræ ætatis annis Deo se offerunt. Hi tanquàm vituli novelli cornua paruula primarum cogitationum proferunt, quæ vsus rationis in Deum dirigit. Per ungulas, quas etiam producunt, intelliguntur primi passus, quibus ad officia Dei accedunt. Congruit cum his versio Pagnini, quæ sic habet: *Et pulchrior eris Domino, quàm bos vitulus cornificans, & ungulificans*, quisquis ad Dei seruitutem primulis ætatis annis accesserit, cum primum erumpere cornua, & prodire ungulæ incipiunt. Et si huic adiungimus illud S. Remigij, qui sic legit: *Et placebit Deo super omnia sacrificia legum*; quis potest esse ille vitulus, qui oblatum Deo plus quàm sacrificia alia omnia charus fuit, nisi MARIA, quæ à momento suæ conceptionis Deo cogitationes suas, passusq; futuros omnes consecrauit? O quam tempestivè hæc Virgo officijs Dei se tradidit!

Secunda conditio mulieris fortis est, quod considerauit semitas domus suæ. Intelligitur hoc de homine interiore, quem intellectus peragrat, ut videat quam viam voluntas inire, quibus rebus occupari memoria debeat. Et hoc est, quod dicitur: *Considerauit semitas domus suæ*. Sed quis hoc tam accuratè facere nouit, quàm hæc sacra puellula? De illa namq; dicit Richardus: *Tota vita MARIE erat quasi ecstasis, & contemplatio*, nec aliud agebat, quàm quod oraret, & medicaretur, & in continua amoris Dei exercitatione versaretur.

Tertia

Tertia mulieris fortis conditio est, quod *accinxit fortitudine lumbos suos*. Vnius MARIÆ puritatem, & integritatem omnes simul Angeli non attingunt. Ecclesiastici 32. dicitur: *Ante grandinem praeibis corruscatis, & ante Verecundiam praeibis grata, & pro reverentia accedes tibi bona grata*. In nulla creatura praeuenit gratia ruborem verecundiae virginis tam anticipato, quam in MARIA, vix enim concepta fuit, quando maximis gratiae ornamentis ad miraculum exculta.

Adferam in huius rei corroboracionem quædam S. Ildephonsi præclarissimum conceptum. Is de virginitate MARIÆ affirmat, æternam fuisse: *Cuius Virginitas aeterna est*. Non voluit dicere, virginitatem eius æternam deinceps fore, id enim de Sanctis Agnete, Lucia, Agatha, alijs affirmari quoque potest, neque ingens laus esset, sed hoc vult, quod Sacratissima Dei Parens ita deperiit virginitatem, tantique æstimavit suam integritatem, ut si non fuisset confirmata in gratia, & tota in hoc mundo æternitate vivere potuisset, virgo per omnem illam æternitatem mansisset, & castitatem suam illibatam, intemeratamque servasset: Hoc significant illa: *O Virgo, cuius Virginitas aeterna est*. Item illa: *Accinxit fortitudine lumbos suos*.

Fuit in ea & quarta proprietas, quod *panem oriosa non comedit*. In his conficiendis, quæ ad ornatum templi faciebant, tota erat MARIA. Atque ut manibus cultui illius templi, sic totius Ecclesiæ salutis precibus suis studebat. *Te solam, ô MARIA, pro sancta Ecclesia sollicitam pro omnibus Sanctis fecimus*, aiebat S. Bonaventura in Speculo Virg. c. 6. Omnes Angeli, toti que homines vertantur in linguas, ut tantam Dominam celebrent, & magnificent. Ea nobis impetret Domini nostri gratiam, quæ est pignus gloriæ, quam mihi, & vobis concedat Deus benedictus in sæcula, Amen.

De eodem Festo Virginis Præsentatæ.

Autore Interprete.

Vnam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite mee, ut videam voluptatem Domini, & visitem templum eius.
Psalm 22. v. 4. s.

Vditores. Sæpè me hoc in loco fugitivum tempus fefellit, sæpè operam meam volubilis hora luse, ut postquam vestris diu desudavi visibus, vix commodare potuerim profectibus. Sed id hæcenus fecerit, neque enim plura deinceps superuacaneo labore congeram, quam hoc breui intervallo, regerere in rem vestram commodè queam.

Vnicum ergo illud hodiè paucis tractabo, quare templo includi mater Dei voluerit, quæ domi inter religiosissimos Parentes Deo omni sacrorum officiorum genere obseruire potuit. Si promissa facia vicero, & sponcioni quidquam supererogaro, propensi animi illum indicem accipite, & in vicem pro solenni vestro studiosè attendite.

Vnam petii à Domino, &c.

Tam securus agebat S. David, vel si nudus, inter medias armatorum hostium copias, & acies, quam intrepidus viuit alius, qui nullum hostis timet periculum, cuius scilicet nullum vel procul subodoratur vestigium. Aiebat nimirum Psalm 26. *Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum, si exurgat aduersum me praelium, in hoc ego essam sperabo*. At tamen de bono Deo tantum præfideret, non tam bellicam gloriam expetebat tamen, quam illud summis votis optabat, & assiduis precibus postulabat, ut liceret à bellicis laboribus feriato omnes in domo Domini vitæ exigere dies: *Vnam (subaudirem) petii à Domino, inquebat, hanc requiram, hanc petere non desinam, & inhabitem in domo Domini omnibus diebus vite mee, & videam voluptatem Domini, & visitem templum eius*. Hæc tunc erant Regis, armis à puero innutriti vota.

Minus aliquid tali Parente Dei Parens, ac talis filia optaret, cupierit, expetierit? Aut tam degener fuerit, ut solam ab illo vitæ duxerit originem, neque contraxerit morum sanctorum similitudinem? De alia quavis id subuereri possis, de Virgine matre vel suspicari nemo debet. S. Bonaventura ait, quo tempore appetebat cum cælesti nuncio Archangelus, in hæc hunc meditando virginem vaticinio Esaie, illi, quo ex virgine oriturum Messiam præfagit, tum ardentissimis votis illud suspirasse, ut vel pro mancipio esse posset Virgini, quam conceptu illo Divino felicitare cælum decreuisset. Et non optaret in templo primulis statim annis Deo initiari, ubi plurimus erat pientissimarum virginum conventus,

uentus, è quarum choro vnâ aliquam tanto operi à Deo destinaram sperare poterat, cum se gloriosissimo illo munere prorsus indignam arbitraretur?

Rupertus lib. 3. in Cant. de Beatissima Dei matre sic ait: *Hac prima venit Deo votum Virginitatis.* Id eam alii in utero Matris suæ etiamnum positam fecisse existimant, rectè, si existiment tantum, neque dogma fidei esse velint. Si verò intemperatum seruare pudorem tam citâ vouit, quid longâ vteretur cum mundi hominibus consuetudine, quæ tametsi inter medias sæculi perlecebras magis tuta fuit, quàm inter hostium bipennes, ac mucrones Pater eius David, conseruandæ tamen integritatis exemplum præluce virginibus aliis omnis optimæ disciplinæ magistra debuit, & templo se à teneris annis tanquam Cænobio includere, vt intelligerent virginæ reliquæ, quod tum demum esse possint tutæ; quando inaccessi loci parietibus, & claustris probè munitæ. Magnus virginitatis patronus S. Gregorius Nazianzenus dicere amabat id quod in illius Orat. 43. sic habet: *Ut quisquam assiduâ voluptatû monimentis prematur, haud sustineo, eam quoque consuetudinem, quæ per æræm contrahitur, odi, ac detestor.*

Assidua voluptatis monimenta sunt, imparis sexus frequens congressus, paratæ ad voluntatem, & voluptatem ciborum lautitiæ, vestitus mollior, lectus blandior, iners otium, vitæ genus liberum, ac disciplinæ nescium. Hæc non sustineo in virginibus, quibus castè vivere in voto est, inquit Nazianzenus, quia & castitatem ea vix sustinent, adedq̃ infestant, vt nec à fratre tuta sit soror (Thamar, & Amnon dicere id queant ex 2. Reg. 13.) nec Patris reuerentia salacitatem infrenare filiarum satis possit (quod vnus Lot suo exemplo orbi testatum reliquit) & Paulus Timotheo, viro, vt loquitur Chrysostom.) *seiniû dedito, Et in tantum aqua assueto, Et infirmaretur, Et crebras morborum molestias pateretur, præcipiendam nihilominus pudicitiam duxerit, ac dixerit: Tripsim castum custodi, quasi & apud illum, ni pernox, perdidisset excubaret, periclitari castitas potuerit, cuitantilli vini vsus propter imbecillum stomachum & frequentes infirmitates concessus fuit. At verò quæ per æræm contrahitur, consuetudinem, eam odi, etiam, ac detestor,* pergit Nazianzenus. Quam vocat consuetudinem per æræm contractam? Eorum, qui videre, aut videre amant, furtiuusque oculorum obtutibus auidè, licenterque spectant, ac velut missis, per

æræm nunciis mutuo consulant. Sed quare huic sit tam infensus consuetudini? Quod ex, quibus prodire domo facultas, quoties voluntas, aut voluptas, dum in publico agunt, facile oculos oculis miscant (quod apud eundem legere memini) prouibique ad conciliandam beneuolentiam vtuntur pupillis, vt sint sæpè nuptæ prius, quàm desponsæ, & marcidum virginitatis florem domum referant, quæ vernantem extulerant.

Dicam hic noui aliquid, sed quod admodum olim accidit. Virginitatis tam est fragile bonum, vt Rebecca non se amplius virginem integram, arbitrata fuerit, postquam momentaneam cum viro incognito consuetudinem emindus, per æræm contrahere cepit, & Isaacum sponsum liberioribus oculis procul inde arbitrata fuit, aded nuptiale flammæ exemplo sibi iniecerit, tanquam illo intuitu ex Virgine coniugem factam testari voluerit. Tertullianus hoc tantis verborum ponderibus expressit, quantis nescio an aliud quidpiam, quamuis soleat pleraque maximis. *Rebecca cum ad sponsum ignotum adhuc ignota perducere, simul ipsum cognouit esse, quem de longinquo perspexerat, non sustinuit dextera collucationem (notate inagnam verborum proprietatem) nec osculi congressionem, nec salutationis communicationem, sed confessa, quod senserat, id est spiritum nuptam, negauit virginem, Velata ibidem.* Hæc ille lib. de velandis virginibus. Tam facile suum capite deuexo ponit flos virginitatis honorem. Vt Virgo virginum, tametsi nullum illi ab oculis vel propriis, vel alienis periculum immineret, merito templi penetralia rudibus adhuc annis inuaserit, vel vt alias suo exemplo informaret, ac doceret, Deo, cui sacrarunt, eidem vni, tutam te, tamque seruare suam pudicitiam, nec oculis hominum profuturare.

Hæc prima causa fuerit, quare ab ipsis propè incunabulis in templum tenera virguncula concesserit. Proxima huic sit, vt videret voluptatem Domini, & visitaret templum eius. Voluptatem Domini non vnâ omnes, sed in rem tamen nostram omnes interpretantur. Sunt qui voluptatem Domini dictam velint illum sacri tabernaculi locum, in quo maiestas quædam Diuinæ præsentia relucebat. Nam quia Dominum ipsum mortali indutus carne videre S. David non poterat, saltè illam templi maiestatem & augustam Sanctorum speciem cernere cupiebat. Sic Doctus Agellius. Maiore ardebat colorum Princeps Maria Dei videndi desiderio, quod cum exsaturare non posset, mitigare studebat,

debat, arcamque, & tabernaculum Dei interim frequens adibat, templumque illud quaecumque visitabat, quia ipsum spectare in folio gloriæ suæ Deū per carnis conditionem nondum poterat. Adiciam huc aliorum de voluptate Domini sensum, atque inde faciam primum ad mores gradum. Ergo quidam suauem illum, ac iucundum Psalmorum cantum, & in laudes Dei composita carmina, voluptatem Domini dictam censent, quam alibi quoque (Ps. 146. 1.) *iucundam, ac decoram Dei laudatione* Propheta penitens vocet. Hi Dauidem oblectabant moduli, qui cum plurima Dei beneficia tum publica tum priuata in numeros artificiosæ orationis coegisset, tantâ eorum cupiditate tenebatur, ut vel ob id diu ac procul à templo abesse non posset, quo ea crebrè audidissimis haurire auribus posset. Hæc est patria domo, hæc à charissimorum Parentum dulci complexu, hæc ab omni consanguineorum grato conuictu Virginem quoque nostram in templum abstraxerunt vota, ut ab ineunte pueritia, atque à crepundiis laudes Dei oblectabiliter audiret, cum reddere ipsa per ætatem vix posset.

Quod noster vulgatus ait, *Et visitem*, hoc est, crebrè adeam *templum eius*, id ex Hebræo ad verbum sic transferunt alii: *Et diluculo gentium ad templum eius*. Diluculo ad templum Domini Domini mater venit, quæ sub ipsam vitæ maturioris auroram, cum à lactea ætate vix dilulescere ratio capit sacram ædem cursu petit, vbi hymnis, Psalmis, atque aliis id genus sacris cantibus pascere aures, atque ænimum, sed imprimis Deum colere posset. Quid egisset, putatis, diuinissima hæc Virgo, si illo in templo ipsum Dei filium sub augustissimo Sacramento omnium vsui, & esui expositum adire, & instauratæ per illum nostræ salutis Euangelia ac beneficia audire licuisset, quorum nullum tam est exiguum, ut cum illo venire in comparisonem possint, quæ illius temporis erant maximis maiora? Et nobis, quæ nostra est recordia, ista aded viluerunt, ut quàm sumus ad alia ferè strenui, tam ad cultum Dei, & frequentanda templi sacra oscitabundi, & ignaui, & nemo sanum diluculo petat, cui vel stipula per viam obstat, nemo non leuiter se abstrahi sinat, & missas etiam die festo facillè missas faciat, reliquis autem feriis quantumvis feriatu de nihilo prorsum intermittat. Vt verò verius dixerit Magnus Augustinus de verbis Apostoli serm. 18. *Quia tanta dignitas præstita est*. (ut essent fratres, & membra Christi, & mensæ illius participes) *non honor ei retribuitur, quæ si non præstaretur, desiderare*

sur, quia præstita est, contemnitur. Hæc ille. Deus meliora vertat, & spiritu suo, ac matris exemplo gelida pectora nostra ad gratitudinem, & omnem pietatem inflamet.

Alii templum Domini, ac voluptatem Domini pro eodem accipiunt, ac templum Domini illo voluptatis Domini nomine ob id donatum volunt, quod templum sit locus, vbi Dominus pro maxima sua voluptate benè mereri de hominibus, gratiisq; ac fauoribus ornare, & cumulare eos sit solitus. Dictum acutè, si etiam verè, nec enim satis coherere videtur cum illo, quod Dominus Esaia 55. ait: *Domus mea domus orationis vocabitur cunctis gentibus*. Non ergo rectè dicitur templum voluptas Domini, quod Dominus ipse domum orationis vocari imperauit. Immo ob id etiam rectissimè voluptas Domini dicitur, quod domus orationis appellatur. Nam si ea est magna Dei voluptas, quod donorum suorum copiis inopiam nostram depellit, quod necessitatibus nostris succurrit, occurrit ærumnis, (cuius rei præclara nobis exempla in ouis, & drachmæ primum perditæ, posthæc inuentæ, in filii prodigi passis vlnis tam inhianter, lætanter, ac peramanter excepti parabolis dedit) rectissimè domus orationis vocatur locus, qui voluptas Domini, & voluptas Domini, qui domus orationis, in quo dum per orationes inopiam nostram testamur, & egestatem exponimus, & tristes casus aperimus, openque illius, & auxilium imploramus, hanc illi captandæ ex nobis voluptatis occasionem damus, cum dari ab illo nobis quæcunque necessaria postulamus.

Fuerit ergo vna quoque, è multis causis, quare mater Dei primis vitæ annis adducta in templum fuit, ut cum Deo excolendam se gratiæ donis sisteret, hanc illi simul voluptatis materiam ex se præberet.

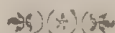
Quantis porro gratiæ ornamentis pro sua voluptate Virginem Deus in templo excoluerit, quam sibi matrem legerat, id tale est orationis argumentum, tractandum aggredi solus quidam sibi præsidens possit, pertractate nemo. Vnum tamen habeo, ex quo conicere vtrunque possumus, quantis donis beatissimam hanc Domicellam Dei munificentia adornari. Quantum Angeli hominibus præsent, si naturæ vtrorumque condiciones spectes, in propatulo est. Cum verò decretum erat Numini cum natura inferiore vnus personæ inire consortium, decentius vtrique quidem videtur, Angelo, quàm homini copulatus, & honestius immortalis

spiritui, quàm corruptibili carni Deus spiritus coniunctus tam arctâ necessitudine fuisset.

Itaque iniuriam interpretari Angeli poterant, quando secus factum, & factum hominem, qui Deus erat, videtur. Sed quomodo iustæ (si tamen iustæ) querelæ, & indignationi Angelorum Deus occurreret? Quid faceret, ut meritò illos præteritis, & creaturarum, quæ intellectu valent, extremum hominem in tantam sublimitatem euexisse videretur? In promptu habuit quid ageret. Quid enim fecit? voluptati suæ liberalissimè indulget, tantasque de plenitudine sua virtutum, gratiarum, privilegiarum copias in Virginem exoneravit, ut illi Angeli facillè concederent, affirmarentque multò quàm se digniorem esse, quæ Dei filio materiam ministraret, ex qua illius spiritus corpus Deo deuinciendum concinnaret. Magna gloria conceptum hunc fraudâro, nisi Autorem illius producam. Mellisui Bernardi in horto natus est, cuius hæc sunt ex hom. 2. super missus est: *Hæc Virgo Regina gemmâ ornata virtutum* (quas ibi recensuit plurimas) *specie suâ, & pulchritudine suâ, in celestibus cognita, celi Civium in se pronocavit aspectum, ita ut, & Regis animum in suis concupiscentiam inclinaret, & celestem nuntium ad se de supernis educeret.* Hæc os gemmeum. *Ad se, inquit, educeret, quo ille celestis nuntius tam promptè perrexerit, quàm vehementer Deum ipsum propendere vidit, & illam tum se, tum omnibus collegis suis Angelis præstantiorem intellexit.*

Quid huic virgini roganti neget Deus, qui tanta concessit neque cogitanti? Meritò ergò eum eodem Bernardo ser. in Nat. B. Virg. de aquæ ductu in fine, vos monere debeo, ac rogare, ut *quicquid est modicum Deo offerre desiderat* (seu Rosarii, quas illa præ omnibus gratas habet, seu qualesuis preces, eleemosynas, pias cogitationes) *gratissimè illi, & omni acceptione dignissimè Maria manibus offerendum tradere curetis, si non vultis sustinere repulsam.* Nimirum candidissima lilia sunt, nec dignabitur ille liliorum amator quicquid illud sit, quod inter Maria manus inueniet.

Amen, Amen. Dixi.

De Festo Natiuitatis Beatissimæ Virginis Matris Dei.

Autore ALEXANDRO CALAMATO
Messanenſi Clerico Italo.

Interprete F. Ioanne Freylinck
Ord. Præd.

Qua est ista, qua progreditur quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Cant. 6.

Um stupore naturæ, cum ingenti admiratione totius orbis terrarum, cum lætitiæ voluptate nunquam visa Angelorum, & insigni gloria Creatoris omnium nata est hodie in hac regione mortis magna DEI parens MARIA, quæ luce, & splendore natalis sui terram nostram supra quam sol iste materiatus felicitaui. Descenderunt indubitato ad hoc spectaculum Angeli pacis, festinanter accurrerunt beati illi spiritus, ut tantam admirarentur pulchritudinem, & concito volatu se inde huc submiserunt, ut inter fascias adorarent eam, quæ omnipotentem Deum conceptura, & fasciis inuolutura erat. O dies verè felix, & fortunatus! qui es ornamentum temporis, annorum corona, opulencia sæculorum, æternitatis inuidia. Hæc die harmonicis cæli concentus auditur ad honorem, & magnificentiam eius, quæ suprema & cæli, & terræ regina nascitur. Utinam fors nostra veller, ut aures humanæ audirent, quàm dulciter cælum canter, quàmque festiuè, & studiosè hanc sacram MARIÆ natiuitatem celebret. Sed quia illa plùs nostra est, quàm cæli, eapropter dum cælum eius laudes cantu persequitur, nos admirabundi respondeamus: *Qua est ista, qua progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.* Cant. 6.

Non nescio, quòd multi sacrorum Expositorum, dum hunc è Canticis locum expenderunt, dixerunt, quòd virgo sacrosancta diuersis temporibus fuit quasi aurora in suo die natali, quando enim nata fuit, attulit perditò mundo pulchram lucem gratiæ, & fugauit tenebrosam noctem culpæ. Luna plena diuinæ

diuinæ gratiæ fuit in verbi incarnatione, iuxta illud Archangeli Gabrielis dictum: *Aue gratiâ plena*, Lucæ 2. Inſtar ſpſendentis ſolis fuit in ſua aſſumpſione, quando tanta fuit eius in cœlum abeuntis maiestas, vt Ioannes in ſua myſtica apocalypſi non dubitauerit eam vocare mulierem veſtitam ſole: *Mulier amicta ſole*, Apoc. 12. Denique exercitus benè ordinati inſtar fuit in ſua coronatione, quando ſuprà omnes angelorum choros exaltata, & ad vnigeniti Filij ſui dexteram collocata patronæ noſtræ officium agere cœpit, de qua David Pſal. 44. ait: *Aſſiſit regina à dextris tuis in Geſſitu deaurato, circumdata varietate*, quod alij ex origine hebræa apertius, & aptius in rem præſentem ſic transferunt: *Aſſiſit regina à dextris tuis in ſcutulati*, hoc eſt, in veſte piſta ſcutis, quæ ſunt luculentum noſtræ deſenſionis, & patrociniij ſymbolum. Mihi nihilominus placet hodie repræſentare Virginem benedictam in ſolo ſuz glorioſæ natiuitatis tempore cum omnibus his tam inſignibus titulis auroræ, lunæ, ſolis, & exercitus benè digeſſi, atque ordinati. Attendite, ego incipio.

i. *Qua eſt iſta, qua progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra eſt luna, electa eſt ſol, terribilis eſt caſſidum acies ordinata?* Cant. 6. Admodum congruè, auditores, poteſt vocari M A R I A aurora in ſuo die natali. Nam ſi aurora, quam nos videmus (quod Rupertus Abbas annotauit) eſt ſinis, & terminus exactæ noctis, & incunſtis diei principium: Ad eundem modum cum certa quadam proportionē natiuitas Virginis fuit terminus, & ſinis tenebriſe noctis æternarum humanarum, & exordium claræ diei lætitiæ omnium noſtrum. Nata fuit hodie diuina iſta puella tanquàm noua aurora; faciens initium gaudiij noſtri, & ſinem pœnaliũ laborum quem nobis obſcuriſſima nox peccati, attulit; cum longum illud tot ſæculorum tempus, quod ab Adam ad natiuitatem Virginis vſque effluxit, æta nox ex grauiffimorum ſclerum caligine fuerit; quod Hugo de ſancto Viſtore ſerm. 34. his verbis apertè dixit: *Totum tempus, quod ab Adam ad Virginis ortum præceſſit, quaſi nox extitit, non longum, & obſcura*. Verum ô feliciffimam ſortem noſtram! Nam poſt exactam hanc longam noctem, quæ tot ſæculorum ſpatijs peccatorum horrendâ caligine inclufum habuit genus humanum, mox vt ab Annæ vterū egreſſa eſt MARIA, ſplendida, & tam vehementer expetita eluxit aurora, illa, inquam, aurora, quæ clauſit noctem peccati, & inchoauit ſerenum diem gratiæ; illa aurora; ex qua natus eſt ſol iuſti-

tiz. Audite Rupertum hæc dicentem, qui lib. 6. in Cant. Virginem ſic appellat. *Quando nata eſ Virgo beata, tunc vera nobis ſurrexit aurora prænuntia diei ſempiterni, quia ſicut aurora ſinis eſt præteriti noctis, ac initium diei ſequentis, ſic natiuitas tua ſinis dolorum, & conſolationis fuit initium*. Et ſanctus Petrus Damianus in ſerm. de aſſumptione idem confirmat, inquiens: *Natâ Virgine ſurrexit aurora, quia Maria veri præſentis luminis natiuitate ſua manſiſſimum ſerenauit*. Hæc eſt aurora, quam ſequitur, immodè de qua naſcitur ſol iuſtiſſia.

Aurora diuina, & ſingularis fuit M A R I A illius manibus condita, qui ſolp nutu auroramque ſolemque conficere nouit, quemadmodum dicit rex Prophetæ Pſal. 73. *Tu fabricatus eſ auroram & ſolem*, eamque reuerâ tam elegantem, vt horrenda, & formidabilis larua videatur alia quæuis aurora, ſi iuxta illam conſtituatur, & cum ea componatur. Naſcitur aurora (non inſerior) coronata lilijs, capillamentum habens aureum veſtitâ luce, curruque aduehitur nubium, quem ventis tanquàm velociſſimi, & alati aurigæ ducunt. Sed quid ſunt hi apparatus, quid ornamenta illa, ſi cum ijs conferas, quibus fulget aurora, quæ hodie naſcitur, coronata omnibus diuinarum gratiarum floribus, comas habens non rutilantes auro, ſed cogitationibus diuinis ornatas, veſtitâ non luce, ſed puritate incorruptibili, & æterna, non curru ſedens volubilium, & inconstantium nubium, ſed intra brachia, & complexus Dei æterni, & immutabilis recubans, non ventis attracta, ſed Patrum veterum vehementibus ſuſpirijs obtenta. Illam ſuſpirauit Adam quando ex ſomno, in quo ſacramentum ſalutis noſtræ vt vult Hieronymus, vidit, euigilans, hæc anhelus dixit: *Os de oſſibus meis, & caro de carne mea*, Gen. 2. velut alijs verbis apertius dixiſſet: *O aurora quando ille feliciffimus dies, adueniet, quo te naſci videam os ex oſſibus meis & carnem de carne mea!* Illam ſuſpirauit Magnus Noë, quando candida columba ſuum diſſerebat reditum, Gén. 8. vt vult venerabilis Beda. Illam ſuſpirauit Abraham, quando exultauit (quod Chriſtus Iudæis aiebat Ioan. 8.) *Et videret diem meum*. Illam ſuſpirauit ſapientiſſimus Salomon, quando illam intrâ faſcias vagientem audire cupiens aiebat: *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora*, Cant. 2. 14. Illam ſuſpirauit totus Patriarcharum, & Prophetarum chorus, quando per os Iſaiæ dicebat: *Anima mea deſiderauit te in nocte*, Iſa. 26. Et benè dicit: *In nocte*, quia noctis ſuz ſplendidam auroram optabant.

bant. Tantâ verò luce, tantoque sanctitatis fulgore vestita hodie nata fuit, ut suo splendore omne sanctitatis, & perfectionis illorum lumen obscurârit. Non sic obscurantur stellæ matutinæ luce exorientis solis (inquit S. Hieronymus in prologo Sophoniæ) ut omnis perfectio sanctarum feminarum veterum splendore sanctitatis huius nascentis auroræ MARIÆ velut extincta, & reapse sublata fuit: *Velut siderum igniculos MARIÆ lumen abscondit*, inquit ille, & sanctorum maximi coram illa vix quales parvæ scintillæ sunt visi, immò multò minùs aliquid, quia & ipsi Angeli, qui sunt quasi mare sanctitatis, præsentem illâ penè fugiunt oculos, de quo S. Petrus Damianus in ferm. de Natiuit. Virginis sic ait: *Ita Angelorum hebetas dignitatem, ut in comparatione Virginis nec possint, nec debeant apparere.*

Accedit ad omnia hæc dicta, quòd si hoc nomen *Aurora* non est aliud, quàm *aurea hora*, optimè quadrat & aptissimè cadit in virginem in hoc illius natali die nomen istud *Aurora*, ut quæ hodie nata sit hora nobis fortunatissima, & optatissima, quando occasione illius cessaturum erat bellum, quod inter Deum, & homines sæculis tam multis durauerat, & pax rediit, quam sancti illi in limbo Patres tam diu, ardentèrque desiderârunt.

Opportunè hic mihi occurrit memorabilis illa lucta, quâ magni consilij angelus cum Patriarcha Iacob concertauit, & expressè præfiguratus fuit ille Dei cum hominibus, quem dixi, confictus, ut habet Theodo. q. 28. in Genesin opinio. Colluctatus fuerat Angelus totâ nocte (hoc nomine dono omne illud tempus, quo mundus splendore MARIÆ caruit) & inualuit Iacob ad Angelum, ut habes Osee 12. Sed quid? Simul ac dilucescere dies, & prodire aurora cœpit, MARIA, dico, nata fuit, debuit magni consilij Angelus dicere ad Iacob: *Dimitte me, tam enim ascendit aurora*, Genes. 32. velut alijs verbis dixisset: Pone nunc arma, Iacob, non est necessum amplius dimicare, quoniam ego pacem tecum inire volo, non quòd tu viribus maioribus valeas, quàm ego, cum sis inualidissimus homuncio, & ego Deus, sed quia MARIAM auroram nouam prodeuntem video, quæ mundo nascitur, ut sit mea vera Mater, ad cuius præsentiam oportet me deponere arma iustæ indignationis meæ aduersus peccatores, & cum illis instaurare pacem, idèdque *dimitte me, tam enim ascendit aurora*. Theodoretî commentatio ubi supra in ea Angeli, sue Domini verba talis est: *Quòd speratur magni consilij angelus dictum se ascendente aurorâ conficitur, nihil est aliud, nisi quòd Maria aspectu*

Christus infirmum se esse ostendat, & peccatori dicat, dimitte me, tam enim ascendit aurora. Quo ergo momento producere verticem, & appetere mystica hæc aurora Maria cœpit, obleratus fuit infernus, apertum cœlum, catenis constrictus satanas, solutus vinculis homo, destructa mors peccati, & vita gratiæ introducta.

Itaque Virgo benedicta, illa ab æterno electa, & destinata Mater Dei, tantis aduersus Deum viribus valuit, tantumque fortitudine suâ apud illum effecit, ut iram in clementiam, iustitiam in misericordiam, vindictam in beneficentiam, bellum in pacem, odium in amorem verteret. Hoc est, quod S. Ioannes Damascenus orat. 2. de dormitione Deiparæ his verbis affirmavit. *Per hanc diuturnum illud bellum, quod nobis cum Creatore erat, sublatum, & extinctum est. Per hanc cum eo reconciliatio sancta pax, & grata donata est.* Plurimum ergo huic sacrosanctæ Dominæ debemus pro auxilijs, & beneficijs ab illa aurora in nos profectis, quæ electa à Deo fuit, ut mundum felici suâ natiuitate bonis inextimabilibus locupletaret. Quæ de re sic rursùm ait idem Damascenus Orat. 3. de Natiuitate Deiparæ: *Huiusmodi est Virginis natiuitas, nempe Dei faderum cum hominibus initorum renouata memoria, totius humani generis visitatio, in quo nos, qui prius in tenebris, & mortis umbra sedebamus, visitati & per eum collustrati sumus, inaccessi videlicet esse lumine perfusi, qui ex alto nobis ortus est, Christus Iesus.* O quàm pulchra Aurora! Tanta est illius elegantia, ut non possim, quin ad Deum conuersus cum Propheta dicam: *Tu fabricatus es auroram, & solem*, Psal. 73. inferiorem quippe opificem tam insignita venustas habere non potuit, quàm te supremum, & omniscium Deum.

II. Apparuit quoque Virgo in hoc sacræ felici Natiuitatis suæ die qualis Luna, pulchra & Luna, Cant. 6. Nam ut apud veteres Romanos Luna erat signum nobilitatis, & generosi sanguinis: Sic diuina hæc puella in suo natali die assimilata fuit Lunæ, ut per hoc mundo declararetur nobilissima, immò regia illius stirpis, & prosapia. Regali enim exprogenie, quod Sancta testatur Ecclesia, *Maria exorta resulget.*

Nisi velimus dicere, quod hodie ad modum alterius cuiusdam Lunæ Virgo Sanctissima nascitur, quia sola illa ex omnibus posteris Adæ proficit in hanc lucem plena supernâ luce gratiæ. Legite Sanctum Ambrosium in suis Hexæmeris inuenientisque, quòd ille postquam inquisiuit quomodo, & cum quanta

quanta lucis plenitudine in sua creatione primum visa luna fuerit, respondet denique creatam fuisse à Deo perfectam & confertam lumine, quantum orbis illius capir, Dei enim perfecta sunt opera omnia, & vidit Deum cunctis, quæ fecerat, & erant valde bona, ut habet primum caput Genesios. Iam si omnia quæ Deus à principio mundi fecit, fuerunt umbra illius, quod in lege gratiæ explendum erat, veraciter affirmare cum Ruperto ubi supra posuimus, pulchræ Lunæ figurâ eleganter representatam Virginem, ac propterea quemadmodum Deus visibilem Lunam plenam luce creauit, sic ut illustrissimam, splendidissimamque se exhibuerit, quando primum prodijt, ita & copiosa gratiæ luce perfudit, & locupletauit viuam multoque præstantiorem Lunam Mariam, quæ illi patens futura erat. *Pulchra & Luna.*

Est alia causa, cur Virgo cum Luna comparetur. Si oculos attollamus, videbimus quod Luna, quando plena, omnibus stellis splendore præcellit, & ad solis similitudinem magis accedit, ut proinde stellæ velut captæ amore pulchritudinis eius prodeant, ut officiosæ urbanitatis cultum, obseruantiamque illi exhibeant, & tanquam conspicui cancelli tam venustæ Reginæ sint, non solum eam comitantur, sed etiam laudes illius festiuiter quodammodo cantant, dum iugi micatu circum illam quasi cerratim scintillant. Figit quisque similiter mentis obtutus non solum in omnes homines sanctos, quos stellas scriptura sacra vocat, verum etiam in sublimiores angelos, & supremos Seraphinos, videbitque, quod hæc Virgo luce gratiæ, & virtutum, & celestium donorum cunctos longè amplius superat, quam stellas Luna, quæ tam confertim plena fuit, ut sanctus Bonauentura serm. 3. de B. Virgine dicat: *Domina nostra omnia habuit Dei dona, quæ in sanctis alijs sunt diuisa, unde dicit, In plenitudine sanctorum detentio mea.* Neque solum sanctis, & Angelis omnibus antecelluit, sed etiam tantam plenitudinem, & affluentiam omnium donorum Spiritus sancti habuit, ut sola inter omnes creaturas tanquam altera quædam luna simillima fuerit æterno soli verbi incarnati, & in illa completum illud Isa. 30. *Erit lux luna, sicut lux solis.*

Vel dicamus, quod nomen lunæ conueniat virgini propter beneficia, quæ vnusquislibet ab illa recipit. Nam si luna tanquam æmula solis suum lumen huic mundo inferiori abundè affundit, quis post Christum dicat sanctam Ecclesiam gratijs, & donis, nisi sacrosancta virgo illius parens? *Totius gratia plenitudinem posuit in Adaria, & proinde si quid sper in*

Tom. IV.

nobis est, si quid gratia, si quid salutis, ab ea nouerimus redundare, inquit mellissimus Bernardus serm. 3. de Virg. natiuit.

Vel denique dicamus, quod virgini nomen pulchræ lunæ, cuius incitatissimus est cursus, aptè conuenit, eò quod sollicitè, ut sanctus Anselmus lib. de excell. virg. cap. 6. ait, procurat, & confert diuinas gratias. *Pulchra & Luna.*

III. Verum progrediamur ultra, & consideremus illam similem serenissimi solis in sua natiuitate. *Electa & sol.* Et magna est vtriusque affinitas. Nam ut hic sol, quem videmus, transiens cœnum, & sordes terræ, nihil ex eis inquinatur: Ita magna hæc Domina quasi nouus sol, quanquam nata sit ex Ioachimo, & Anna parentibus, nihilominus mansit immaculata, & absque nœuo noxæ originalis, in quam omnes miserabiliter incurrimus. *Caro Virginis,* inquit S. Petrus Damianus in serm. de Assumptione, *ex Adam assumpta maculas Ada non admisit.*

Aut dicamus, quod instar splendidissimi solis in suo natali die eluxit virgo, eò quod velut cum sol in nostro horizonte apparet, omnes stellæ se abdunt, nec audent oculis se offerre, sic cum nouellus sol, virgo Dei mater prodijt, omnem lucem, & splendorem virtutis aliorum sanctorum obfuscauit. Hoc idem Cardinalis ibidem talibus verbis expressit. *Sol lucet dies incandescens ita siderum, & luna rapit positionem, & sint quasi non sint, & videri non possunt. Similiter & Virgo versu praua luminis in illa marcescibilis luce perlucens sic sanctorumque spirituum hebetat dignitatem, & in comparatione virginis nec debeant, nec possunt apparere.*

Nisi mauelis dicere, quod Maria qualis sol quidam in sua natiuitate fuit, quod velut sol materiat, cum horizontem nostrum ingreditur, totam terram illuminat, sic ex præsentia noui huius solis, benedictæ Virginis, inquam, non modò hæc terra inferior, verum etiam cœlestis Ierusalem omni ex parte tincta lumine fuit, de quo S. Bernardus ser. 1. de Natiuit. Virg. ita: *Maria præsentia totum illustratur orbis, adeo & ipsa celestis patria clarius rutilat Virgine lampada illustrata fulgoribus.*

Solis instar nascitur Virgo, inquit idem Bernardus in illud. *signum magnum, &c.* nam si magnus ille planeta in hemisphærium nostrum aduenit, ut omnes luce suâ communiter, ac prodigè perfundat, iuxta illud euangelij de illius splendore sic pronuntiantis: *Qui solem suum oriri facit super bonos & malos,* Matth. 5, Magna hæc Domina etiam nascitur, ut lucem diuinæ gratiæ clarissimam, & benefi-

S

cia

cia coelestia omnibus impertiat fidelibus, bonis, & improbis. *Maria omnibus suum misericordia aperit, & de plenitudine eius accipiunt omnes, captiuum redemptionem, ager curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustus gratiam, angelus latissimam,* inquit Bernardus.

Ad extremum solis nomen datur Virgini, quia sicut ea est praestantia solis, ut similem inter stellas, & planetas nullum habeat, vel etiam aequalem, sic haec virgo gratia, donis, dignitate, ita omnibus creaturis excellit, ut nulla venire in comparisonem illius queat. Atque ut Rupertus lib. 6. in Cant. ait: *Vna est electa, quia nec inter angelos, nec inter homines similem, vel primam habet, nec sequentem est habitura.*

IV. Absoluamus sermonem, Auditores. Nascitur hodie Virgo, ut sit omnibus nobis fidelibus instar optimè ordinati, & ab inuictis militibus copiosè instructi exercitus contra infernalium daemoniorum insidias. *Terribilis & castrorum acies ordinata.* Cant. 6.

Tam sanguinolentum, & crudele bellum fuit inter Adamum humanæ generationis parentem, & antiquum serpentem in campo paradisi terrestri, ut factor corporum occisorum etiamnum sentiat, perduraturusque sit in tempus mundi extremum. Verum quam malè habere pars-satanæ incipit, cum diuinus Mariæ exercitus pròdit tam numerofo, & robusto, & bellandi perito milite instructus, ut solo aspectu perterrefaciat, & exanimet, inque fugam coniciat inimicos!! *Terribilis & castrorum acies ordinata.* Itaque tam formidabilis exercitus fuit Maria, ut infernales daemones eminè eam videntes, metu correpti fugam arripuerint. *O sanctissima filia tu materis gloriæ conspicua, rebellibus angelis formidabilis!* exclamat S. Ioannes Damascenus serm. 1. de Nat. Virginis. Et Richardus de S. Victore in c. 6. Cant. ait: *Etiā ipsi principibus tenebrarum terribilissimus, & ad eam accedere non praesumpserunt.*

Virgo igitur exercitus fuit, in quo tot erant milites, quot illa habuit virtutes heroicæ, & excellentes perfectiones. Tot hostes fudit, & confecit, quot peccata subegit: Vicit daemones, & interemit hæretes. Tot reportauit victorias, quot suo patrocinio saluauit animas. Exercitus fuit, qui sic fregit tartareas inferorum legiones, ut sanctus Damascenus plurimum admirandus dicat ubi suprà: *O sanctissima, quæ principatus, & potestates fefellisti, atque ignea maligni tela extinxisti, quæ in Spiritus sancti thalamo versata es, atque immaculata conseruata in Des Spon-*

sam! Merito ergo sancti Angeli, cum illam in hoc terræ nostræ humile solum aduenire viderunt, dixerunt: *Qua est ista, quæ progreditur quasi aurora con-surgens, pulchra & luna, electa & sol, terribilis & ca-strorum acies ordinata.* Cant. 6.

Tunc sanctus David robur suum ostendit, quando 1. Reg. 17. c. solus, & inermis non alio, quàm fundâ, & lapide percussit, stravit, terræque gigantem Philisthæum affixit. Quoties cogitationi meæ occurrit Anna, quæ fascijs Mariam dominam nostram inuoluat, videre mihi videor in funda mysticum lapidem Mariam, quem primo notet, postea iaciat, & in caput infernalis gigantis impingat, sic ut illam in terram deiciat, iuxta illud diuini oraculi: *Ipsa con-teret caput tuum;* Gen. 3.

Vide hic, Salomon, mulierem fortem, inquit S. Bernardus homil. 2. super *Missus est*, quam tanto studio perquisisti, cum dicebas: *Mulierem fortem quis inueniet?* Prou. 31. Quæ namque maior fortitudo, quàm illius, quæ fascijs etiamdum inuoluta perterrefaciebat inferos, vincebatque, & dissipabat, & fugabat omnes tartari copias?

Neque hic finis victoriarum illius, quid & ipsum Deum inaurato sui amoris spiculo victrix fauciat, quod ipse fatetur, dicens: *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, in dno crine colli tui;* Cant. 4. Ipsa nimirum à quo inter fascias vixit, Deum amare cepit, & ardentem, atque effictum dilexit.

Sed eheu, iste Virginis ergà Deum amor nostræ nos ingratitudinis commonefacit. Cum M A R I A ab incunabulis amandi Deum initium fecerit, immò & antè, quando nos illum amare incipiemus? Con-senuimus iam, & pedem alterum in tumulo habemus, & nondum illius amandi cogitationem concepimus, qui tamen obligamur illum ex toto corde, & anima tota diligere. Recordabatur Sanctus Augustinus, lib. 1. Confess. c. 9. quàm malè fecisset, quòd Deum non statim à primulis vitæ suæ horis amasset, & seriùs illum nouisse dolebat, dicens: *Serò te amauimus, pulchritudo tam antiqua, serò te amauimus.* Sed habebat ille qualemcunq; excusationem, eam nempe, quòd Dominum tardiùs nouisse cœpisset. Nos tale nihil obtendere possumus: Nam ut Sanctus Greg. lib. 9. Moral. c. 7. dicit, *penè à matris gremio ad fidem venimus ab ipsis incunabulis, & potius sancta prædicationis sumpsimus: cum lacte carnis.* Propè simul & balbutire, & Deum nouisse, deque illo loqui cœpimus, neque tamen amauimus. O te beatam Virginem, quæ illum tam tempestiuè & cognouisti, & dilexisti, & corde tuo donasti!

Sed priusquam coronidem sermoni huic meo imponam, illud volo cum Sancto Gregorio Nysseno exorat. eius de Christi Natiu. noletis, quod postquam Mater Dei in lucem mundi est edita, impositum illi fuit dulcissimum nomen **MARIÆ**, quod significat Dominam. Voluit autem Deus sic eam vocari. Et decebat ita fieri. Nam alijs charis seruis suis voluit Dominus imponi nomina, velut Isaac, qui figura Christi futurus, & Ioanni Baptiste, qui præcursor illius destinatus erat. Magis ergo ratio postulabat, ut & illi nomen à Deo veniret, quæ ad hoc nata fuit, ut Deum mater pareret. Sic enim habet S. Bernar. epist. 174. *Quod vel paucis mortalium constaret fuisse colatum, fas certe non est suspicari, tanta Virgini fuisse negatum.*

Deinde imponere nomen rebus solum ad eum spectat, qui perfectam earum habet cognitionem. Cum ergo aptum, convenientisque nomen designandum esset Matri, quæ Deiparens futura erat, quis non videret, id ab alio, quam Deo ipso fieri non debuisse, qui solus nosse poterat magnam perfectionem, & excellentiam, quæcum illam creauerat?

Postremo cum nomen Matris Dei deberet esse potentissimum, sanctissimum, & amabilissimum, quod & Angeli, & homines, & demones reuererentur, adorarent, tremere, congruebat ut aliquid & ex potentia Patris, & ex sapientia Filij, & ex bonitate Spiritus Sancti haberet. Propterea deuotissimus Idiota lib. de contempl. virg. c. 5. aiebat: *Dedit tibi, MARIA, tota Trinitas Nomen, quod post Nomen Filijus est super omne nomen, in Nomine tuo omne genu flectatur, celestium, terrestrium, & infernorum.* O nomen potens, nomen sanctum, nomen amabile!

Quid verò de virtute huius Sanctissimi Nominis dicam? Tres inuenio huius Nominis effectus singulares. Primus est, quod indignationem Dei mirabiliter placat. Hæc fortè causa est, ob quam Sanctus Petrus Chrysologus serm. 156. vocat Nomen **MARIÆ sacrificium Dei**, quia sacrificia instituta sunt ad conciliandum Deum, & impetrandum gratiam, quamobrem David dicebat: *Sacrificare sacrificium iustitia, & sperare in Domino*; Psal. 4.

S. Anselmus maius aliquid dicit de efficacia Nominis **MARIÆ**, idque lib. 5. de excellentia Virginis c. 5. his verbis: *Velocior est nonnunquam salus inuocato Nomine MARIÆ, quam inuocato Nomine IESU Filij sui*, non quod Virgo sit maior, vel potentior Filio, sed quia dum oratio proponitur in Nomine Filij, ille tanquam iudex discernit merita sin-

gularum, & nonnunquam non vult concedere beneficia gratiæ suæ, verum quando exhibetur in Nomine Virginis, *etsi merita innocantis non merentur, & exaudiantur, merita tamen Matris intercedunt, & exaudiantur.* In Nomine **MARIÆ** Deus considerat quantum debeat illi, & pro compensatione concedit illi gratias, quas pro suis cultoribus exposcit.

Secundo emollit dura, & obstinata corda peccatorum. Id affirmat sapientissimus Idiota ubi supra his verbis: *Tanta est virtus tui Sanctissimi Nominis, & semper benedicta MARIA, quod mirabiliter emollit, & penetrat durissimam cordis humani.* Corda autem sic emollita conuertuntur ad Deum, poenitentiam agunt de suis peccatis, & impetrant salutem.

Tertiò expellit demonia. Hac de re sic ait Sanctus Bernardus citatus à Richardo de S. Laurentio de laudib. Virg. *Non ita metuunt hostes visibiles quamlibet multitudinem castrorum copiosam, sicut aëreæ potestatis MARIÆ vocabulum, patrocinium & exemplum.* Quid ergo non debemus sperare ab auxilio huius Sancti Nominis, si deuotè illud inuocauerimus, maxime in temptationibus? Propterea honoremus illud, & reueremur ut debemus.

O **MARIA** Sanctissima! ô diuina puella à paucis horis nata, sed à multis sæculis expectata. Beata illa hora, quæ te vidit nasci, beati oculi, qui fuerunt primi tuæ pulchritudinis spectatores, beatæ aures, quæ primum tuum vagitum audierunt, beatæ manus, quæ te exceperunt, felicissima labia, quæ tibi prima libare oscula meruerunt, beatum os, quod primum planctum tuum quacunque cantus festiuitate sedare studuit.

Nata fuit, Auditores, magna hæc paradisi regina non in superbo palatio, sed in tenui, humilique domuncula, ut per omnia similis esset filio suo, qui mundum ingredi in paupere tugurio voluit. Inuoluta autem fuit non pretiosis fasciis, sed vilibus pannutiis, quanquam esset imperatrix designata hominum, & Angelorum. Sed ô Pater æterne, cur in tanta paupertate nasci sinis filiam tuam? Et tu Fili Patris coæterne, cur permittis ut tam tenuia habeat vitæ primordia, quæ futura est mater tua? O sanctissima domina Anna, ne relinque in terra illam, quæ magis digna est cælo, sed vagitum, & absterge lachrymas illius, quæ est risus paradisi, lacta eam, quæ lac præbitura est Dei filio, complectere, & stringe, & fove brachijs tuis quæ omnipotentem Deum suis brachijs complectetur, stringet, fouebit.

Bene autem veneris, Regina paradisi, sis benedicta millies, & amplius, o gratiosa puella, quæ tuâ nos inuifere præfentiâ es dignata. Non iam post-hac mundus est desertum, sed hortus, non carcer, sed regnum libertatis. Vtinam o vtinam anima mea sciret quâ tibi re gratificari aut seruire posset. Vtinam intelligeret, quid tibi acceptum. Virgo gratiâ plena salua animam, fac illam tuâ infantia humilem, fac tuis lachrymis, vt illa deploret culpas suas. Salua tu illam, quia potes, & vis, & omnibus nobis, quotquot hic me auscultant, imperti tuam sanctam benedictionem. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Amen.*

De eodem Beatissimæ Virginis Natæ.

Autore Interprete.

Egreditur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Isaia II.

Auditores hodie de stirpe Iesse virga Virgo prodit Regem parituram supremum, quam mente superiore Augusti terra cælo, at die hodierno cælum terræ peperit, vt post hæc suum terræ germinaret saluatorem. Debebat hoc mundus coelo, vt redderet, quam scœnori cælum modò dederat, hac ingentis spe lucris, vt nobis agnum pateret, sed qui perditas oues in perditissimorum spirituum vacuas cæli sedes hinc subueheret. Quo autem die gloriosissimam Virginem coelo solem nostrum transcripsit, supernorum gaudia cœsum copiosis sine dubio cumulauit incrementis. *Hac enim est, cuius salutationis vox & ipsum exultare fecit in gaudio, quem materna adhuc viscera conclusum tenebant, Ioannem. Quod si paruuli nec dum nati animalique facta est, & Maria locuta est, quid putamus quam illa fuerit caelestium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & beatâ eius frui præfentiâ meruerunt? quæ ferè totidem verbis ex mellifluo Bernardi ore accepi ser. 1. de Assumptione. At fuerit superiorum de Reginæ suæ in cælis ortu quantacunque exultatio, potiores tamen habuit, ac iustiores lætitiæ causas orbis, cum in terris nata fuit, quæ mater Saluatoris destinata. Homo cum in bonore esset, vitamque ex voto & voluptate beatam in paradiso Dei ageret, non intellexit, rapinamque Deitatis medicatus, cum esse optaret similis altissimo, comparatus est iumentis insipientibus, adeo non pro*

intentato furto solum, sed & pro ingluuie, violatæque abitinentiæ præcepto, qualis bruta pecus in bestiarum stabulum (ita mundum ex SS Damasceno, & Thoma nostro noster Vincentius vocat, damnatus, libertatis suæ vindicem quamdiu, tam ægrè expectabat, tam turpi ergastulo inclusus spem aliquando euadendi accepit, quando tunicas pelliceas à benigno Iudice indutus, de lana diuinare cæpit ouiculam parentem agni futuram, qui cum olim coram condente se obmutesceret, vellendumq; ac maciandum se præberet, tum simul pro libertatis litro sanguinem offerret.

Hic inter fletum, & risum positus Adam, vtri primas, aut plures indulgeret, dubitabat. Vtunque tamen illi acerba acciderit domicili deploranda commutatio, & parum dignam homine communis cum pecorib. habitatio, permulcebat tamen vehementer animum, atque in risum proritabat, quando in vestis suæ vellere vellus iam Gedeonici videre sibi videbatur, quod hodie in area mundi primum est expansum. Abraham exultauit, vt diem hunc videret, vidit, sed tam procul inde tam diu antè, tamq; illud obscure, quàm pauca agni Dei lineamenta in ariete vepribus impedito arbitrari potuit, & gaudius tamen est de vmbra, qui videndi corporis quamquam spem haberet, tempus tamen nullum sciebat.

Dauidi Nathan semen sempiternum, & posteritatem ex Maria in Christo perennaturam pollicebatur, 2. Reg. 7. tantosque is ex tali promisso animos sumpsit, vt demùm cor inuenisse putaret, quo iam quiduis aliud à Domino non expectare modò, sed & petere auderet. Posteriorum sæculorum homines, cum sæpè modicum expectare, & messis sospitatoris propinquantem aduentum tantisper prætolari horratu Prophetarum monerentur, vel tantæ moræ impatientiâ, vel arummatum magnitudine, vel diuturnæ, atque indignæ captiuitatis tædio victi, ac fracti, demùm vates suos, vt vult D. Hieronymus, talibus verbis subfannabant: *Expecta, reexpecta, expecta, reexpecta, modicum ibi, modicum ibi, tanquam illos verbis suis luderent, quibus velut per iocum illi vates etiam spem vanam messis, ac Virginis matris eius fecisset. Hodiernum diem vixissent tum illi, tum Adam, Abraham, Dauid, & quotquot natalem Virginis Deiparæ præcesserunt, noua lux illis oriri visa esset, multò sanè magis, quàm Iudæis, quando Hesteris & Mardochæi beneficio Assuerum & sibi demeruerunt, & in hostes effugerunt, vt quo Iudæos perdere, & perimere destinarent, eodem illi perirent supplicio, & ferrent, quàm inferre cogita-*

sant necem, quemque aliis dixerant, haberent ipsi fatalem diem, verè lux noua iis oriri visa esset, si visa oriri Maria, quæ ubi primum apperit, maiora exemplò beneficia mundo contulit, quàm lux illa vetus, ac prima hæc vel vidit, nisi fortè digniùs aliquid summi Dei Matre solille ante hunc diem aliquando est arbitratus.

Expleuerit, illustrarit, adornarit radiorum suorum splendore inanem, obscuram, inuestem terram lux vetus, ac prima: Hæc lux noua nubem excitauit, quæ inaccessibilem solem iustitiæ carnis suæ velo obtexit, itaque humanis temperauit obtutibus, ut deinceps nobis conspicuus esset, quem ante hæc nemo vnquam viderat, nec videre quisquam saluà visâ poterat, non enim *Videbat me homo* & *Venerat*, aiebat iam olim familiari suo Moyfi.

Noua, quin nouissima lux oriri visa fuisset Isaïæ, si virgam de radice Iesse progressam, si florem ascendisse coram videre datum esset, qui coelos dirumpi optabat, & cum suis luminibus extinguere, nihil illorum vel orbium, vel siderum interitum arbitratum, dum videre modò hac luce virgam, & florem, quos dixi potuisset.

In his Isaïæ verbis duo mihi nonnemo obscure subindicauit, magnam gratiam iniciturus, si luculentè exposuisset. Primum illud est, cur flos ascendisse, idque de radice magis, quàm de ramo, feratur. Alterum cur virga egressa dicatur. Hæc ego hodie indagando persequar, quæ tamen si difficilè assequar, benevolentia tamen vestra, & audiendi auiditas faciet, ut maiora viribus & tentare auisim, & efficere possim, si etiam tua, ô magna Dei parens pietas, quam suspiro, piis conatibus aspiret.

Egredietur virga, &c.

Virgo Dei genitrix Virga est, flos filius eius. De-
cant meritis, & pertulerit hoc nomen in Ecclesia,
& illud statim inquiramus, cur flos ascendisse, idque
ab ipsa radice, ac de radice Iesse, magis, quàm Dau-
dis ascendisse feratur. Mirum enim videtur, quòd
de radice dicitur flos ascendere cum potius è ramo,
aut virga protuberet, inquit ferè noster Hugo, in
cap. 11. Isaïæ, qui me singulari beneficio ornasset,
si duab. rationibus, quas huc adfert, tertiam aliquà
instituto meo commodam adiunxisset. Modernus
quidam scripturæ non vulgariter peritus Corneli-
us à lapide existimat, quòd ob id flos Christus de
radice Iesse oriundus dicitur, quia sicut Regnum
Davidis ex humili Iessæ stirpe est natum, sic etiam
fuerit ex humili Christi prosapia restitutum, Dei

enim est ista potentia, de minimis facere magna.
Omninò excelsus Dominus humilia semper beneuo-
lus respexit, suscitauitque de puluere egenum, & eleuas
de stercore pauperem, ut sedeat cum principibus orbis
terrarum, & solum gloria teneat.

Postquàm semel mundum è nihilo, è limo terræ
hominem condidit Deus, amat deinceps vel è nihilo,
vel ex abiecto puluere omnia creare, hoc est,
homines, qui suâ existimatione vel nihil sunt, vel
terræ puluere nihilo meliores facere maximos. Pri-
mus credentium Pater primum, Abram, hoc est
Pater excelsus, dein Abraham, siue Pater multitu-
dinis est dictus. Genes. 18. Pulvis suâ opinione ille
erat, quia loquar ad Dominum, aiebat, cum sim pul-
uis, & cinis. Ex hoc puluere in tantam sublimita-
tem illum Deus fastigauit, ut Pater excelsus, & mul-
titudinis caput, & omnium credentium vertex fie-
ret. Quomodo misereatur Pater filiorum, miserum est
Dominum timentibus se, inquebat Dauid Psal. 102.
14. tanquam dixisset: Velut Pater omnes conatus
suos huc conuertit, ut liberi illius quàm optimi e-
uadant, & emergant, ita Dei misericordis studia huc
respiciunt, ut homines miseros erigat, ac sublimes
educat. Vnde verò ille huc tam propensus? Quia
cognouit signum nostrum, & recordatus est quo-
niam pulvis sumus, & quos semel è puluere finxit,
eosdem è puluere amat deinceps semper erigere.

Educere verò è puluere suo humilia tam vehe-
menter amat, ut nonnunquam in cineres redire
aliqua sinat, ut inde ea rursum excitet. Sic nimi-
rùm ait de illo iterùm Dauid: *Auferes spiritum*
eorum, & deficiunt, & in puluerem suum reuertentur,
verùm non relinquentur in puluere suo sem-
piternum conuiescere, aut etiam computrescere,
sed *emittes spiritum tuum, & creabuntur* (de pul-
uere velut de nihilo rursum formabuntur) sed iam
augustiora, & præstantiora, quia *renouabis faciem*
terra; decentiusque ornabis resecta, quàm facta.

Discamus hinc initio statim humilia è in puluere
animas nostras, ut sæpè originis nostræ luteæ me-
mores descendamus in infernum, hoc est, sepul-
chrum nostrum viuentes, & hoc nos esse iam cogi-
temus, quòd certò futuri sumus, itaque ex hac pul-
ueris nostri humilitate, ex hac putredinis nostræ
vilis à Domino in sublimem gratiæ dignitatem
excitati, denum hinc in ipsam gloriæ maiestatem
assurgamus.

Videtur mihi ea etiam de causâ in Iesse ignobi-
lem magis, quàm in Dauidem Regem primordia
sua reuocasse per os Isaïæ Dominus, ut doceret nos
humilia

humilia confectari, quos cupide sublimes facit, neque ex Parentibus quætere gloriam alienam, sed magis gloriosè factis confutare propriam.

Duplex erat Christo generatio, vnâ ex matre homine, altera ex Patre Deo, sed filium hominis à cognitione inferiore, sed per omne passim Euangelium Christus nominat, qui venerat vt filius Dei crederetur, & id credentes faceret saluos. Et quamuis filium Dei se factis ostenderit, aded credi & merito suo, & commodo nostro voluerit, hominis tamen filium passim seipsum dixit, idque hoc documento, vt qui etiam præclaris facinoribus splendorem sibi nominis magnum excitauit, non proinde generis sui nobilitatem vanus ostentator facile iactet, ne hoc illi accadat, quod cuidam Episcopo, de quo Hugo noster in cap. 9. Lucæ memorat, cum ambitiosius gloriaretur, decem è stirpe sua produisse Reges, & post septem non inueniret alios, tum quendam commodè subiunxisse: *Ego verò non tres alios Colonsæ.* Nec modò nullam ex Parentibus suis laudem Christus captauit, sed neque probra eorum sibi probro duxit ipse probus.

Quid enim necessum fuit dicere: *Dauid genuit Salomonem ex ea, qua fuit Vria*, hoc est, adultera? Poterat Bersabeam Salomonis matrem prorsum tacere, vt aliorum Christi Proauorum tam multorum matres tacerentur, voluit tamen eam diuinus spiritus à viro, cuius thorum violarat cognominare, atque ita turpis adulterii memoriam refricare, vt doceret, quòd nemo debeat erubescere propter Progenitores, sed dare magis operam Virtute suâ illos clariores efficere, & quòd omnes accepti sint Deo, etiam si è scorto nati, modo Virtute sint præditi.

Ita pulchrè Theophylactus. Secus hac ætate à plerisque agitur, adolescentibus maxime quos Parentum, affinium, cognatorum pudet, si tenuiter vestiant, ac viuunt, quorum inter magnas diuitias maiora vitia nequaquam erubescerent. Sic & alii vt alios contemptui habent, & viles quos vilibus natalibus oriundos norunt, ita ab solis se maioribus illustres æstimant, tanquam Parentes sint etiam animarum Autores, omnemque suam seu bonam, seu malam indolem in liberos transfundant, & habeant virtutes, à quibus vitam, Discant à Christo quot tales vt ne pudenda quidam suorum flagitia sibi pudori ducant, paupertatem verò minime erubescant, dum non pudenda, non erubescenda ipsi quoque agant, sed tunc se verè nobiles existiment, tamen obscurissimis Parentibus natos, si Diuinæ imaginis apud se integritatem seruent cum diuites,

quamuis mendicabulis oriundos, cum meritorum ingentes cumulos animo repositos habent. Vide PEP. 241. o. & calcem illius c. Item Tom. 2. 186. o. & calcem illius Percha.

Christum aded non dispuduit suorum siue tenuium, & pauperum, siue incestorum, & adulterorum, & idololatrarum maiorum, vt per hos non modò ortus sui lineam duxerit, sed ascendere sibi etiam visus fuerit. Hoc mysterium admirabatur noster Hugo, quòd Christus flos de Iesæa tam humili radice ascendisse dicatur, quasi hinc gloriæ incrementum fecerit, quòd à tam ingloriis maioribus ortus fuit. D. Bernardo hoc tam nihil mirum est visum, vt putarit aliter ascendere non potuisse, nisi ita primùm descenderet. Sic enim habet serm. 2. de Ascen. *Christus cum per naturam Diuinitatis non haberes, quo cresceres, & vel ascenderes, quia Gloriam Deum nihil est, per descensum, quomodo cresceret, inuenit*: Nam cum in forma Dei esset æqualis Deo, nec assurgere supra illum posset, exinanivit semetipsum, formamque serui induit, sub qua dum altissimam suam Diuinitatem vsque ad infima mediastinorum ministeria demisit, viam inuenit, quâ ascenderet, & obtineret nomen, quod est super omne nomen. Hominis infimi hanc illi gloriæ occasionem ministrarunt, dum sibi ab illo ministrari sunt passi.

Sit hoc mirum, at non certè nouum, iam olim enim, propè ad æmulationem, vt sic loquar, ex hominibus extremis, & peccatoribus ascendere, & fieri magnus tam magnoperè cupiit, vt nec Dauidem, hominem secundum cor suum, priorem se, & antiquiorem hac in re esse voluerit. Animos huc aduertite, quosquos rei alicuius bonæ, & selectæ auditas tenet.

Reputabat Propheta poenitens aliquando secum, quàm indignè fieret, quòd ipse quidem domum cedrinam habitaret, arca verò in medio pellium, loco humili, & obscuro posita esset, ductusque religione neglectæ obseruantia Dei, & curæ rerum suarum quantum nimis, de consilio, & consensu Nathan Prophetæ regiam Domino si non illius maiestate dignam, at suis viribus, & sumptibus parem excitate constituit. Non displicuit Domino religiosi animi votum, ac propositum, factum tamen aded non probauit, vt diceret: *Nunquid tu adificabis mihi domum ad habitandum?* Premite illud, tu, in quo tota conceptus energia est posita. *Nunquid tu mihi adificabis?* Et quid est, quod ais, Domine, *nunquid tu mihi adificabis?* Fortean is est Dauid, vt

vnus ille talem mereatur repulsam, cum talem meditatur operam, & sint eius vltronea tam vilia officia? Et quo hoc loco reponam, quod vt pronam eius voluntatem extemplo remunereris, promittis velle ex illius posteris Diuinitati tuæ humanitatis excitare domicilium, & homo ex illius prosapia hominibus fieri, nec permittis vt voluntatem in opus explicans, domo domum vtrunque mereatur? Zelus quidam est, Auditores, quod cum Dauide hic agit Deus. *Conuenerunt ad Dauidem, vt habet sacer Historicus 1. Reg. 22. 2. omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi a re alieno, & amaro animo, factusque princeps hominum talium pauperum, afflictorum, obæeratorum, illorum ope copiam opum, quibus suscitare Domino domum, ac sibi gloriæ hoc monumentum volebat, contraxerat. Et Dominus: Nunquid tu adificabis mihi domum ad habitandum? Tu, qui ab afflictis tenuibus, ærumnosis, miseris vis gradum facere, atque eò assurgere, vt cum basilica mea nominis tibi celebritatem immortalem extruas? Hanc ego mihi seruo prærogatiuam, vt à talibus ascendam, neque tibi paris gloriæ communio- nem permitto:*

Atque illa rudibus istis antiquæ, & antiquandæ legis sæculis. Tempore verò legis gratiæ tam altum ascendere sibi visus est, quoties ad extremorum hominum, hoc est, publicanorum, taliumque consuetudinem se demisit, vt hos velut ad pompam, & veræ choragium gloriæ per mundum circumduceret: Nam cum varies variis malis leuaret, familiariter cum nemine, quàm cum publicanis, & peccatoribus (hoc est, miserorum miserrimis) egit. Apud Zacharum putauit oportere manere, apud Matthæum transire, Magdalenam ad dissuauandos, irrorandos, tergendosque pedes admisit, esto primores plebis cum omni passim vulgo immurmurarent. Tam seridum autem, & ambitiosè talium hominum captauit consuetudinem, vt eò magis ascenderet, quò humiliores & abiectiores erant, ad quos maiestatem suam inclinabat.

Quorū hæc dicta putatis, Auditores? Eò hæc attuli, vt veræ gloriæ vobis iter aperirem, ostenderemque tunc quemque sublimissimum esse, quando ad extremā Dei officia sese demittit. *Elegi abiectus esse, velut est in Hebræo, ad limina sedere in domo Dei, magis quàm habitare in tabernaculo peccatorum, aiebat magnus ex tanta humilitate Dauid, tanquam ex Theodoretī commentario apertius dixisset: Ita mihi domus Des optabilis est, & malum in ea vel humi abiectus iacere, & ante ianuam illius stans.*

sans, quàm in magnis, & præclaris peccatorum adibus degere.

Nam minimis, & contemptibilibus pro Deo perfungi gradus est ad maximam gloriam, teste vel ipso, quem dixi, Dauide. Saltabat is quondam totis viribus ante Dominum, tantumque non omnino nudus, ipse sibi choraules, ipse choragus cui vxor eius Michol tale probum his tam amaris verbis dicebat: *Quàm gloriosus fuit hodie Rex Israël, discopereiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est quasi si nuderetur vnus de scurris.* Ille verò, cum sciret quibus gradibus ad veram gloriam itur, hæc generoso pectore suo dignissima reposuit: *Et ludam, & vltor fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis, & cum ancillis, de quibus locuta es, gloriosior apparebo.* Hic hinc producere scenam, & exagitare superbiam & arrogantiam nostram poteram, quæ tanta est, vt iam non modò nihil gloriæ inesse arbitremur officiis Dei humilioribus, sed & verè gloriosa eius obsequia. Tanquam parum honorifica defugiamus. Officiorum, quæ Deo pendimus, præstantissimum facile, diuinissimumque est vnum missæ sacrificium. Vbi verò mihi apud nostrates inuenias non dico militaris, vel Patritii, vel inferioris ordinis virum, sed vel adolescentem, cui modò primat ingere mentum lanugo caput, qui Sacerdoti augustissimum hoc munus peracturo præferre librum, & quæ huc præterea spectant, ministrare velit? Dicite posthæc Hispanos superbos, apud quos vt quisque est nobilissimus, ita humillimè discogitur gladio, sacrificuloque non solum librum, & ampullas ad aram præfert, sed etiam cereos accendit, & per omnia promptissimè obferunt, denique etiam inclinato ad obseruantiam capite, ac poplite inter terrarum submisso reuerentissimè manus exosculatur, precatique benedictionem, nec antè abit. Vt ne dicam, quàm crebri Xenodochia adeant, egenisque ægris cibos suis manibus ministrent, quorum cum nos passim negligentes simus, tam verè inglorii sumus, quàm sæpè falso illis superbia crimen affingimus.

Sed me nata hodie cælorum Princeps ad se vocat, iubetque vt cur illam virgam egressam de radice. Iesæa Isaias dixerit, paucis aperiam, tum Concionem dimittam. Obsequar seruus, Domina, sine tamen vt laudis tuæ quantulumcunque illud adiungam.

Vt radix omnis in terra, & ex terra viuit, ita Iesæ, & quotquot illius veteris Legis Professores in terrenorum amore toti erant, connubiis, proli, o- uibus,

uibus, opibus, & copiis toto ore, & animo inhiant, & quorum filii sicut nouellæ plantationes, quorum filia composita, circumornatae ut similitudo templi festo die, quorum promptuaria plena erudantia ex hoc in illud, quorum oues foetidae, & boues crassae, hos beatos & habebant, & dicebant.

Ab his egressa est nostra Princeps infans, quæ suâ Virginitatem Deo, quam primum per usum rationis potuit, concepro voto nuncupauit, & pauperem vitam vixit, etiam cum Deo filio dicata Mater, nisi forte auaritiæ tribuis, quod par turturum pro filio obulit (quod pauperes solebant) quæ totos pro illo mundi thesauros dependisset, si æquè ac turturæ habuisset. Egressa est Maria de radice terrena, quæ rerum terrenarum copiis, ac desiderii renunciatum prius quam videre terram cepit, ut humum, & quæcunque ex ea fiunt, prius animo calcârit, quam vestigio. Verè virga egressa, *Virga gracilis propter rerum, & spiritus paupertatem, sublimis per contemplationem, recta per charitatem, leuis per peccati immunitatem, flexilis per compassionem, recta per solitudinis amorem, canes, id est, demones arcens per orationem*, inquit noster deuotus, & Doctus Hugo, amplissimam mihi syluam aperiens, vnde laudum beatæ Virginis materiam accipere queam, quantam huc asferre nequeo. *Virga gracilis fuit, inquit, propter rerum, & spiritus paupertatem, sublimis per suam contemplationem.* Immo ipsa illam gracilitas, hoc est, rerum, & spiritus inopia, sublimissimam fecit.

Visum fuit Ioanni aliquando signum magnum in cælo, mulier, quæ lunam calcabat, solem vestiebat, & capite coronam stellarum duodecim præterebat.

Quid sibi voluit signum? Magno hoc signo indicatum fuit, inquit rursus Hugo noster (ne parum sit quod ei debeamus) mulierem, quæcunque Lunam, hoc est, terrena omnia (quorum luna typus est) calcât, seu contemnit, dignam esse, quæ in cælo sublimis habitet, solemque induta, etiam stellæ diademate coronetur. Ergo virga nostra humili radice hodiè egressa etiam hinc fastigatissima fuit, quod gracilis, quod tenui semper censu contenta, fabro ignario, homini etiam tenui nupta, tenuem semper fortunam non solum tolerauit, sed & amauit, tunc se omnibus superiorem arbitrata, cum in altissimæ, ut Apostolus vocat, paupertatis apicem euasit. Aut si in gracili, ac tenui virga eius paupertas spiritus, quæ est humilitas, adumbrata fuit, hæc illam supra quam paupertas rerum exulit.

Humilis ac Virginitas non consentit se posse computa-

ri, inter homines. Iam olim hoc apud Rupertum Commentariorum in Cant. lib. 3. legi, quod ita dictum accipio, quæ Maria tam sibi viluerit, ut infra homines extremos, ac propè extra humanæ dignitatis terram nos omnes sese abiecerit, ex qui tantâ demissione in tantam altitudinem à Deo euecta fuerit, ut vix inter homines censeri possit, quæ Mater Dei effecta etiam Angelorum Hierarchicos ordines tam procul transcendit, quam propinqua Deo facta est, quæ illius dignissima Parens. Potuit in eam sublimitatem sese erigere, quæ tam altas radices egerat virga gracilis, virga leuis, enodis, glabra, quam nulla peccati labes foedauit, aut deformauit, a quo illam nobis Anna Mater foelici partu attulit, de qua scilicet dictum fuerat Psalm. 45. *Adinabit eâ Deus mane diluculo*, pro quo alii verterunt, *in ipso ortu matutino*, ut sancta esset, & immaculata vix dum concepta, ac tantum non simul nata, & ex Spiritu sancto renata, & quod ibidem subditur: *Deus in medio eius non commouebitur*, scilicet tam procul abfuit, ab omni peccato mortali, quo illum à se moueret, aut repelleret, ut ne minimo quidem, ac leuissimo veniali vel tantillum aliquando commoueretur, aut concitaretur. Neque tantum leuis, & enodis fuit, hoc est, peccati experta, quod in hac ægritudine naturæ imitari ægrè, ac ne ægrè quidem possumus, sed etiam flexilis, de quo nobis plurimum gratulari debemus, certi de facilitate Domine nostræ, quæ se ad omnes necessitates nostras misericorditer Mater inflectit, ut & iustis perseverandi gratiâ impetret, & in extremo agone positos auxiliariis copiis aduersus hostes confirmet, & defunctorum animas è piacularibus flammis eximat, & tricerberum stygium procul à nobis arceat, & peccatores ad vitam meliorem, ac beatam adducat. Dixi. Amen, Amen.

De Annuntiatione Beatæ Mariæ Virginis.

um audisset salutationem Angelî Mariæ, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista saluatio, Luc. 1. Tamen etsi plurimam, eamque amabilem lucem, ut videtur, per oculos, perque faciem, & corpus totum funderet, turbata tamen est non in vultu eius, sed in sermone, inquit Emilianus. Nihilurbationis maiestas angelici vultus animo purissimæ Virginis attulit. Quid ira? Non enim Angelum, sed verbum Angeli ascendit, inquit ille rursus. Non quali-

qualitatem Legati, sed m̄ndatorum, quæ perferebat, momenta attentissimis cogitationibus sapientissima Domicella penſculabat. PPP. 223. c. 2. & 224. c. 1.

Ita non quis dicat, sed quid dicat, attendendum, auditorum enim ſalus non in eo, qui loquitur, ſed in eo, quod docetur, poſita eſt. Ibid. 223. o. Non hoc maxime attendendum, vtrum Angelus ſit, qui docet, verum an doctrina, quam tradit, angelica.

Elias ex corui roſtro, vel vnguibus carnem, & panem accepit, nec curauit ab impura volueri nutriri, cum alimonia eſſet bona.

Verbum Dei eſt cibus anima. (Gregorius) hunc prædicatores tanquam miniſtri Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum eius, vt Paulus vocat, exhibent. Tu cibus, qui offertur, penſa, non offerentem, qui tamenſi improbus ſit, nihil id alimonie officiit.

Minerua naues reperiſſe fertur, vt ait Tertullianus, & texendarum veſtium artem, & Chriſtus nihilominus naui, ac veſtitu uſus fuit.

Quanta inuenerunt brutæ pecudes, quibus nos homines ad ſoſpirandam vitam vitmur? *Venatio bona erat, eſſi non bonus Venator* Eſau, adeoque illum diligebat Iſaac, eo quod de Venationibus illum deſereretur, Gen. 25.

Raphaëlem, qui ſe viæ ducem offerebat, rogabat Tobias ſenior, vt indicaret, de qua domo, aut de qua tribu eſſet, quem ille hoc reſponſo coarguit: *Genus quæris mercenarij, an mercenarium ipſum, qui cum ſilo tuo eat?* Tob. 5. Dignum cælorum palatino reſponſum. Quid enim domus, tribus, genus faciunt ad officium, ad quod Raphaël expetebatur? Ita quoties audimus ſermonem pium, non monitorem, vitam, moresque illius, ſed ſolam exhortationem attendamus.

Iethro homo ethnicus erat, & nihilominus Moyses fecit omnia, qua ille ſuggeſſerat, Exodi 18. audiit vocem eius, & fecit omnia, quæ dixit, & non quis diceret, ſed quid diceret, auſcultauit, inquit Origenes.

Agar vilis, & gentilis ancilla nomen *videntiũ*, & *viuentiũ* cuidam puteo dedit, quod Iſaac reliquit, quando iuxta illum habitauit. Ibid. 224. 225. 226.

Ece ancilla Domini, aiebat mater Dei ſummi tunc, cum maternitatis infinita, & immenſa dignitas illi à Deo ipſo per Archangelum deferrebat. Eusebius Emiſſenus apud S. Thomam in cat. aur. in ea verba ſic ait: *Alium aliud quiddam in præſenti ſermonem Virginis extolles, hic quidem conſtantiam, hic*

Tom. IV,

obediencia promptitudinem, alium quod non alleſta eſt tam ſplendidiſ, & arduũ per magnum Archangelum promiſſũ pollicitũ, alium quod non exceſſit modum in dando inſtantia, ſed aqualiter cauẽ & Eva leuſtatem, & Zacharia inobediencia; mihi autem humilitas profunditas non minus conſpicitur admiranda. Omnino admiranda eſt humilitas, quæ cum Deo tam coniuncta fore diceretur, quàm eſt filio mater, in extremum ancillarum ordinem ſe deiſcit.

Acute dictum à Nouarino in ſuperiora Virginis verba, laudem iuſtis graue pondus eſſe, quo preſſi magis inclinentur: Nam quod magis honorantur, & efferuntur, eo magis ſe contrahunt, ac demittunt; contra ac mali, & parum modeſti, qui laudibus intumeſcunt. Abrah. 100. o.

Vna domus Abrahæ debet rei vtriuſque exemplum. Poſtquam ille varijs à Deo gratijs, ac promiſſis ornatus, collocupleratque fuiſſet, *cecidit pronus in faciem*, Gen. 17. tanquam indignus eſſet, quem Deustam inſignitis donis ſuprà alios extuliſſet. Verum Agar ancilla eius *videns ſe concepiſſe*, plũs animo, quàm vtero intumefcens *deſpexit Dominam ſuã*, Gen. 16.

Laudat Chriſtus quendam legiſperitum à ſapiente reſponſo duobus, neque ampliũ verbis dicens: *Reſte reſpondiſti*; Lucæ 10. Et quid ille? *Laudatus legiſperitus à Saluatore*, quod reſte reſpondit, in ſuperbiam prorupit, nullum ſibi proximum putans eſſe, quaſi nullus eſſet ei in iuſtitia comparandus. Ita Theophylactus, & Cyrillus apud S. Thomam.

Vultis noſſe, quàm ſancta mulier fuerit Sara? Inde id æſtimate, quod eam in os laudare his verbis Abraham auſus fuit: *Nous, quod pulchra ſis mulier?* Gen. 12. Indenẽ verò illius arbitror ſanctitatem? Inde omnino, inquit Chryſoſtomus, dicens: *Conſidera quantum conſidebas moribus mulieris.* Quantum? *Non timuit, ne forte laudibus remiſſior fieret*, neque timuit, ne ex commendatione pulchritudinis corporalis ſædari animo inciperet.

Rogabat Moyses quendam Hobab cognatum ſuum, vt comes itineris, & ductor viæ eſſet, cuius peritus erat. Et ille: *Non cadam tecum, ſed reuertar in terram meam, in qua natus ſum*; Num. 10. Pulchra eſt Oleaſtri in hæc obſeruatio dicentis: *Commune eſt ſilibus, & inſimul perſonis tantò magis tibi opem negare, quanto te magis viderint eorum auxilio indigere, atque inde plũs efferri, vnde ampliũ ſe demittere deberent.*

Defecerant quidam à Chriſto Diſcipuli, quando ille ad reliquos ait: *Nonne ego vos duodecim elegi, &*

T

Quo

Enim ex vobis diabolus est; Ioan. 6. Quare non magis laudavit hos duodecim, quod non cum alijs ab illo deservissent? Vel nonnullam laudem commeruisse videtur eorum perseverantia.

Cur ergo eam prætermisit? Respondet Theophylactus: *Si laudavisset, forte humani alicuius passus fuisset; factique arrogantes existimassent, se illi gratificari propter commensationem.* Vide ergo quantum fuerit in Sara muliere, quod non vereri potuit Abraham, ne ex commendatione suæ venustatis superbi-
ret, cum Christus timere Apostolis suis potuerit, ne ex dilaudatione suæ constantiæ fierent arrogantes. Ibid. 100. & 101.

De eadem Annuntiatione Be- atæ Mariæ Virginis S E R M O.

*Autore ALEXANDRO CALAMATO
Messanenſi Clerico Italo.*

*Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.*

*Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum
verbum tuum. Lucæ 1.*

Celebratur hoc sacro die mysterium omnium, quotquot unquam sancta celebravit Ecclesia, gloriosissimum, sublimissimum, profundissimum. Fit solennis memoria diu expectatæ, vehementerque expectatæ pacis, quæ hodie semel inter hominem perduellem, & pientissimum Deum co-
luir, composito scilicet vetere bello, quod plurimis sæculis inter illos versatum fuit. Celebratur iucunda recordatio mundi suæ primùm infelicitate eversæ, & perditæ, posthæc verò erecti, & restaurati. Commonentur filij Adæ, quod non amplius audientur illa pœnalitæ suspiria, & ardentia desideria veterum Patrum, inter quæ dum promissum cruciabiliter, præstolarentur Messiam, miserabiliter succubabant: *Viam destrumpes celos, & descenderes,* Isa. 64. *Exurge, quare obdormis, Domine? Exurge, & ne repellas in finem;* Psal. 43. Ille verò nunc magis cantus personat. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis,* Ioan. 1. Atque ut verbo dicam,

verbi æterni incarnati, & Annuntiationis MARIÆ gloriosus anniversarius celebratur. O quam felix tempus! Quam fortunatus dies! Tempus reverà plenissimum gaudio, & lætitiâ. Dies dierum aliorum omnium fortunatissimus. Tempus, quod invidiam mouere cuicunque alteri tempori possit. Dies, qui solus inter omnes alios dies palmam gloriosè reportat, & laudem.

Simul enim ac hodiernus dies illuxit, principium factum est nostræ salutis, & destructa mors, & restituta vita, & ocellus infernus, & reſeratum cœlum, & catenis conſtrictus Satanæ, & libertate donatus homo. Et omnia hæc tam læta noua per Gabrielem ardentem Seraphin magnæ Dei matri hodie dulcissimis illis verbis annuntiata fuerunt: *Ecce concipies, & paries Filium, Lucæ 1.* Quod tale fuit, quale si dixisset: *Aduenit iam, ô Virgo inter omnes mulieres benedicta, fortunata illa hoïa, quæ ab annis æternis fuit destinata, ut intra purissima viscera tua compleatur ineffabile mysterium incarnationis verbi, tuque efficiaris illius vera, & digna mater.*

Hæc Auditores, est hodiernæ solennitatis summa, in cuius commendationem cum benevolentis Dei auxiliari gratia ostendam, inter omnia illius opera, quæ extra se operata est summa illa, & sacrosancta Trinitas, profundissimam, & admirabilissimam esse Incarnationem Verbi. In illa quippè, ut docet Angelicus Doctor 3. p. q. 22. art. 3. tanquàm in clarissimo speculo plus quam in alio quocunque opere diuina elucet attributa. Videbimus itaque in quanta tam hodie celsitudinem euectus sit homo per assumptionem à Verbo humanitatem. Attendite, ego dicendi exordium facio.

*Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum
verbum tuum.*

Per altum, & nimis sublime semper arbitratum sunt sancti Patres, & Doctores Ecclesiæ hoc opus incarnationis Verbi, & annuntiationis MARIÆ. Hinc est, quod Paulus Apostolus incarnationem hanc verbi vocat *mysterium*; quod *absconditum fuit a sæculis, & generationibus*, Coloss. 1. Et sanctus Cyrillus Alexandrinus ait, fuisse *sacratissimum anigma*, & B. Petrus Damianus Serm. de Annunt. *novum omnium novorum*, iuxta illud Ierem. 3. *Novum fecit Dominus super terram, facina circumdabit Sion.* Et subscribit Mellissius Bernardus serm. 2. de Adventu, dicens eise a ydolo imperferutabilem, & profundissimum puteum, ex quo nullam haurire guttam

guttam humanā intelligentia possit: *Abysſus impenetrabilis est*, inquit, *& puteus altus, & in quoham-riam, non est mihi.*

Hinc est, quod Propheta Dauid (cui Deus nostræ sanctæ fidei reconditissima myſteria manifestauit) cum de hoc Dominicæ Incarnationis sacramento in lege vetere agere veller, in hæc verba prorupit Psal. 118. *Defecit in salutare tuum anima mea, siue* vt alij legunt: *Defecit &c. ad deliquium.*

Et in lege Euangelica Ioannes Baptista, qui fuit sanctus, priusquam natus, se quoque ineptum fateatur dissoluendo modo duarum naturarum, diuinæ, & humanæ in vna hypothesi subsistentium, adumbrato in corrigia calceamenti, de qua ille dicebat: *Ipsè est, qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus, & solum corrigiam calceamenti eius;* Ioan. 1. In quæ S. Gregorius homil. 7. in Euang. ista: *Corrigia calceamenti est ligatura myſterij Incarnationis, calceata enim venit ad nos diuinitas. Ioannes soluere corrigiam calceamenti non valet, quia Incarnationis myſterium nec ipse inuestigare sufficit, qui hoc propheta spiritu agnouit.*

Profundissimum itaque, Auditores, est hoc myſterium Incarnationis Verbi, & Annuntiationis MARIÆ, ad quod nunquam humanus, ac ne Angelicus quidem intellectus penetrare potuit. Et cum sit tale, idcirco si quis ex me quæteret, quod Angelum Virgo interrogauit, *quomodo fiet*, aut iam factum est *istud*? quomodo illa Dei & Hominis sacrosancta coniunctio accidit? quomodo persona, quæ ab æterno ex Patre absque matre nata, in terris ex Matre sine patre renata fuit? quomodo simplex quædam, & pura domicella facta est vera mater, & Virgo tamen illibata, & intacta remansit: Quomodo Deus immortalis, æternus, imensus, infinitus, impassibilis factus est Homo passioni subiectus, mortalis, temporalis, mensurabilis, & intra vnus corpusculi angustias arctatus? Si quis cum S. Bernardo serm. de Annuntiatione sciscitaretur: *Quomodo summus omnium factus est inus omnium?*

Potsem difficillimæ huic quæstioni occurrere cum S. Augutino epist. 2. ad Volus. ac dicere: *Ne quæras modum, & ordinem naturalem, quando supra naturam sunt, quæ sunt.* Vbi & illa subiicit: *Fateamur ergo Deum aliquid posse, quod nos fateri necesse est inuestigare non posse.* Fateamur quæ Deus in hoc myſterio est operatus, ea in cacumine tam sublimiter fastigiato posita esse, vt intellectus perungere ad illa humanus nequeat, & lingua omnis stupore celsitudinis illorum obmutescat.

Potsem item dicere cum Concilio Toletano 2. quod hoc myſterium non esset inexplicabile, si ratio illud humana demonstrare, aut similitudine quapiam dilucidare valeret. *Si ratione ostendi posset, non esset mirabile, si exemplum haberet, non esset singulare*, inquiebat Sacrosanctum illud Concilium.

Adiungite ad omnia dicta, quod Angeli, quotquot ij sunt, non ed pertingunt, vt illud perspiceret, & intellectu assequi possint. Ita docet S. Dionysius Areopagita in lib. de diuin. nominibus c. 2. dicens: *IESV in carne apparitio & ineffabilis est sermone, & omni ignota intelligentia, ipsi quoque antiquissimorum Angelorum primatus non facti perspecti.*

Sed quid ego dico de Angelis? Ipsi quoque Angelorum Reginæ tunc, quando iam iam futura erat Mater Dei, tam obscurum ænigma fuit hoc myſterium, vt velut non intelligeret, à cœlesti nuntio exquiret eius declarationem, dicens: *Quomodo fiet istud?* Quæ verba exponens Hugo Cardinalis, ait: *Quod potuit conspice, capere non potuit.*

Potsem denique cum S. Leone Papa dicere, aliter à nobis capi tam ingens sacramentum non posse, quam si ad sanctæ fidei subsidium confugimus. *Viramq; substantiam in vnam conuenisse personam, nisi fides credat, sermo non explicat*, inquit ille in serm. de Natiuit.

Mihi satis est dicere cum Angelico Doctore O-pusc. 60. Incarnationem Verbi factam esse opere infinitæ potentie, incomprehensibilis sapientie, & bonitatis immensæ Dei. Quæ enim maior potentia, quam illius, qui duo extrema tam dista, hoc est, Deum, & Hominem intimè coniunxit? Quæ maior sapientia, quam ad complementum, & ornamentum vniuersi coadunasse primum, & vltimum? Et quæ maior bonitas, quam ea, quæ totam se diffundit, & communicat? In alijs operibus Dei videtur ad pondus, & mensuram distributa, in hoc tota impensa, & exonerata fuit. Propterea dixit Apostolus, in Christo inhabitare omnem plenitudinem diuinitatis corporaliter. Coloss. 2.

Et reuerà, Auditores, quod hoc ineffabile myſterium Verbi Incarnati factum sit operâ diuinæ omnipotentie, hoc Dauid Psal. 79. indicauit, dicens: *Excita potentiam tuam, & c.* Insinuantque etiam Virgo benedicta istis sui Cantici verbis: *Fecit potentiam in brachio suo;* Lucæ 2. velut & hæc, & ille dicere voluerit: Cum hoc opus omnia reliqua tum naturæ, tum gratiæ opera transcendat, idcirco extraordinaria aliqua, adocque infinita potentia requiritur, quæ illud perficiat.

Non volo hic dicere, quod maior in Deo vis potestatis exigatur ad producendam rem aliquam maiorem, seu perfectiorem, cum in actionibus *ad extra*, ut sacri Theologi aiunt, æqualiter se exerat, sed ex parte solius termini tantum.

Cum ergo magnum hoc Incarnationis Sacramentum terminetur ad rem omnium, quæ sub imaginationem cadere possunt, excelssimam, & sublimissimam, ad hanc, inquam, ut Deus Homo, Homo Deus fiat, hinc est, quod vocare possimus opus, cuius confessio diuinam omnipotentiam postulauerit. Et ad hunc sentiam dixit Doctor Ang. licet ubi supra: *Quid enim potentius, quam coniungere extremam summam distantia? Magna enim potentia fuit in coniunctione disparium elementorum, maior in coniunctione illorum ad spiritum increatum.* Ad eundem modum loquitur S. Ioannes Damascenus lib. 3. de fide orthod. dicens, quod solo isto mysterio voluit Deus manifestare mundo vltimum terminum, quem diuina omnipotentia nobis benefaciendum attingere posset. Verba illius sic habent: *Nihil maius, quam quod Deus Homo factus est: Hoc vltimum est, quod Deus efficere potuit, amplius enim aliquid efficere non valuit.*

Hæc abyssus omnipotentia tam est profunda, ut non modo homines, sed etiam dæmones quantâvis scientia suâ in eam penetrare non potuerint, immo & ipsi Angeli intellectu affectui non fuerint, sic ut Iudas nescius quomodo ab hoc se expediret negotio, diceret: *Generationem eius quis enarrabit?* Isa. 53. *Quis magnitudinem, & abditissimos recessus & mysterium totum generationis, & incarnationis Verbi æterni vnquam explicabit?* S. Ambrosius contra Nestorium postquam hæc verba expendisset puraretque rem istam peruidere amplius non posset, sic ait: *Nihil impossibile est generationis huius scire secretum, mens deficiat, vox silet, non mea tantum, sed & Angelorum, supra Cherubim, & supra Seraphim, & supra omnem sensum est.* Ineffabile itaq; Incarnationis mysterium per operationem diuinæ omnipotentia factum est.

Concurrit etiam ad idem sapientia Dei, quæ tametsi mille alijs modis perficere opus humanæ redemptionis potuisset, sciuit tamen inuenire commodiorem, & aptiorem ceteris omnibus, qui quavis sufficientes fuissent, habuissent nihilominus nonnullas imperfectiones, ut docent sacri Theologi. Modus autem ille fuit quod vestijt rude, ac scissile mortalis carnis nostræ palliastum, in qua cum tormenta varia, mortem denique subiret, pro iniuria,

quam nos homines Patri illius æterno irrogaueramus, de toto rigore iustitiæ satisfecit in sua persona, in qua coniunxit res tam longè distantes, quam sunt temporale, & æternum, passibile, & impassibile; homo, & Deus, fecitque ut nobis peccata nostra per misericordiam condonarentur absque offensione diuinæ iustitiæ, iuxta illud Prophetæ: *Misericordia, & Veritas obuiauerunt sibi, iustitia, & pax osculata sunt;* Psal. 84. Quod totum expendens S. Augustinus lib. 13. de Trin. c. 10. aiebat: *Offendamus non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potentia omnia equaliter subiacerent, sed sananda miseria nostra conuenienter modum non fuisse.*

Præterea diuinæ bonitati ferre acceptum debemus hoc maximum Incarnationis opus. Nam cum bonum, ut habet S. Dionysius lib. de diu. nom. c. 4. ex sua natura sit communicatiuum, & diffusiuum sui, propterea cum Deus esset infinite bonus, infinite se communicabat. Et non contentus communicationibus illis æternis, quæ reperiuntur in diuinis, & à sacris Theologis vocantur *ad intra*, vbi Pater communicat infinitam suam naturam Filio æterno, & ambo simul Spiritui S. voluit etiam communicare se homini *ad extra* per Incarnationem & facere se nostri similem, hominem passibilem, & mortalem, eâq; re ostendere, tanto ardere desiderio communicandi se nobis, ut quod fieri in diuinis non poterat, fieret in humanis, & suam personam intimè naturæ coniungeret humanæ.

Nec defuit ad huius sublimissimi operis executionem misericordia diuina & pietas. Miseratus enim Deus nostras ærumnas, & infelicitates, hodie in terram venire, & fieri homo dignatus est. Vide quam egregie hoc Paulus 1. Tim. 3. 16. astruat, ubi sic habet: *Manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne.* Et Zacharias Propheta vaticinatus fuerat Lucæ 1. *Per viscera misericordia Dei nostri, in quibus nos constituit oriens ex alto.* Et quanquam in isto Incarnationis ineffabili mysterio admirabiliter dicta attributa eluxerint, amor tamen primas tenet, omniaq; transcendit. Charitas quippè, quæ in eius pectore ardebat, illum permouit, ut fieret homo. Et cum amor, ut S. Dionysius ubi supra docet, magnam coniungendivm habeat (*amor est vnitas*, inquit ille) diuinusq; erga hominem amor tam esset ingens, & superabundans, hinc factum, quod voluit non solum per gratiam, & visionem beatificam, verum etiam personali ter illi vniri & copulari.

Non recordamini, Auditores, publicum illud edictum,

Quam, quod promulgauit Sanctus Ioannes Euangelista, quando ait: *Sic Deus dilexit mundum, & Filium suum unigenitum daret*, Ioan. 3. ijs verbis, vt S. Ioannes Chrysostomus hom. 27. in Genesin ait, voluit declarare affectum amoris expectoralem, qui adegerit verbum ad suscipiendam carnem humanam, ideòque vsus fuit illà particulà *sic*, quæ cum cæteris verbis hunc facit sensum: Tam enixè, tam sublimiter, tam ineffabiliter Deus amauit hominè, vt illi Filium suum vnigenitum dono obtulerit. *Sic Deus dilexit mundum, & Filium suum unigenitum daret*. Neque mens sufficit, neque mens valet enumerare, (inquit Chrysostomus) nam quantumuis dixerò, multò plus prætereo. Hoc voluit Paulus docere, cum ita scribit Tit. c. 3. *Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei*. Alij ex Græco legunt: *Apparuit amor hominum*. Hoc denique affirmant sacri Doctores, ex quibus vnum sat fuerit adducere Cyrillum Alexandrinum, qui in Ioannem ait: *Homo à Deo diligitur. Quomodo enim fieri potest, & non diligatur, propter quem unigenitus, qui est in sinu Patris, mittitur?* Et S. Augustinus in soliloquijs reliquit scriptum: *Qua maior est causa aduentus Domini, nisi & ostenderet Deus dilectionem suam in nobis?*

Iam quæ lingua explicare possit, in quàm excelsum cacumen sublata fuerit natura humana per hoc, quòd Verbo æternò copulata? Accipe hoc, Christiane, & lachrymas ex teneritudine funde. Priusquam Deus fieret homo (inquit Rupertus lib. 3. c. 7. in Zachariam) non erat humanæ generationis tanta dignitas, & exaltatio, quanta modò: *Antequàm Deus homo fieret ex Virgine*, ait ille, nullum erat pretium generis humani. Simul autem & Deus carnem nostram induere, & homo pretium habere cepit. Omnis enim hominis nobilitas, omnis honor, gloria, dignitas ex eo nascitur, quòd Deus Homo natus.

Hanc veritatem ex opinione Hugonis Cardinalis, demonstrauit Sponsus, id est, Sancta Ecclesia, quando Sponsum suum in carne mortali videre desiderabat, vt deinceps nemini despicibilis esset, apud omnes autem honorem, & reuerentiam haberet. Quare & dicebat: *Quis mihi des te fratrem meum iugentem sbera matris meæ, & inueniam te foris, & de osculer te, & tam me nemo despiciet?* Cant. 8. 1. Audite Hugonem Cardinalem, quàm diuinè hæc exponat: *Olim despectum erat genus humanum, inquit, sed per incarnationem, & unionem nostræ carnis ad Deum incepit humna natura nobilitari.*

S. Ioannes in Apocalypsi sua refert, vidisse quodam die Angelum, cuius tam fuerit venerabilis aspectus, tam admirabilis, & rara formæ elegantia, tantaq; & tam insignis maiestas, vt ad pedes eius se abiciens, illi adorationis cultum exhibere voluerit, sed prohibitum esse ab Angelò, ne quid tale faceret: *Cecidis ante pedes eius, & adorarem eum, & dixit mihi, Vide ne feceris; Apoc. 19.*

Cur noluit à Ioanne adorari Angelus, qui tale obseruentiæ genus ab alijs ante illud tempus non semel tantum acceptauit? Scio quòd in agro vrbis Iericho visus fuit Angelus quidam Iosue, & cecidit Iosue pronus in terram, & adorans ait, &c. Iosue 5. 15. & Angelus hunc sibi ab illo deferri honorem tolerauit. Cur ergò similem reuerentiæ cultum à Ioanne oblatum recusauit?

Hugo Cardinalis in c. 19. Apoc. respondet, id factum, quòd Verbum Dei tempore Iosue nondum incarnatum, & homines viles, atque ignobiles erant, ideò Angelos faciliè permisisse adorari se ab ijs. Postquam verò Deus carnem humanam suscepit, & Homo factus fuerat, sic humanam extulit, & nobilitauit naturam, vt supra Angelos eam exaltaret, ac proinde nihil mirum sit, quòd Angeli ab homine adorationis cultum admittere recusarent. *Iam vident nostram naturam super se in Christo lumine exaltatam, unde & timent ab homine adorari*, inquit Hugo, & ante illum S. Gregorius homil. 8. in Euang. his tam elegantibus verbis: *Quid est, quòd ante Redemptoris aduentum Angeli ab hominibus adorantur, & tacent, postmodum verò adorari refugunt, nisi quòd naturam nostram, quam prius despexerant, postquam hanc super se assumptam conspiciunt, prostratam sibi videre pertimescunt?*

Iam intelligetis causam, Auditores, ob quam veteres Patres aduentum Messie in carne tam vehementer desiderabant. Nimirum humanæ naturæ exaltationem optabant, de qua Ieremias Thren. 1. aiebat: *Vide Domine, & considera, quoniam facta sum Virgo, quod hac adiectione dilucidat Hugo Cardinalis: Sed exaltata est per Incarnationem, ampliùsq; declarat similitudine mulieris ignobilis, quæ viro Principi nupta per coniugium ab humili statu in sublimem extollitur: Facta sum gloriosa, sicut mulier ignobilis sublimatur, si contrahat cum viro nobili.*

Obseruastisne, quòd Christus Dominus noster, quando insignitum aliquod opus, vel miraculum operabatur, non Deum, sed hominem se appellabat? Cum paralytico illi sua condonare peccata, & redere bonam valetudinem vellet non Deum, sed hominem

minem se vocabat, dicens: *Visitatus*, quod Filius homini habet potestatem in terra dimittendi peccata tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum; Matth. 9. Cū loqueretur de iudicio extremo, & tempore, quod è cælo ad iudicandum mundum descenderet, hominem se deniù nominabat, inquit: *Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maiestate*, Matth. 24. Et agens de suo in angelos imperio rursū vocavit se hominem dicens: *Mittet Filius hominis angelos suos*, Matth. 13. 41. Denique si diligenter aduertatis, inuenietis, quod semper filium hominis se dixit, quanties opera quæpiam insigniora faciebat vt Deus. At si eiusmodi actiones ille vt Deus, non vt homo, seu virtute diuinā, non humanā operabatur, cur se hominem non Deum appellabat?

Respondet Abulensis q. 127. in c. 16. Matthæi, id fecisse ad ornandam, & exaltandam naturam humanam, cū sit perhonorificum homini, quod operatur talia facere, quæ vires humanas superent. Quando Christus faciebat magna, vocabatur filius hominis, & hoc fiebat ad honorem naturæ humanæ quod talia fierent per eum, vel ab eo, qui homo erat, inquit ille.

Neque hic finis excellentiarum naturæ humanæ. Alius euecta est, æternus enim Deus, cū pro suo amore, quo hominem ab æterno dilexit, liberare illum à seruitute dæmonis, quam peccando incurrerat, vellet, atque illud facere per Angelum posset, ipse in terram descendere dignatus est, & fieri homo, & ignominiosam mortem pati. Et hoc fecit, inquit Beda, quia per incarnationis mysterium voluit non solum saluare homines, verum etiam honorare, & sic nobilitare, vt non ampliùs homines, sed dii essent. Si angelum ad suscipiendam carnem submisisset, ille vt non esset Deus, sic deos facere homines non posset. Audite verba venerabilis Bedæ digna suo autore. *Angelum etsi salutem daret, diuinitatem minimè conferre posset, quam ex se non habebat. Necessarium ergo fuit, vt Deus ipse de cælo veniret, & factus homo homines deos faceret. Propterea sanctus Thomas Opusc. 57. ait: *Vniuersum Dei filius sua diuinitatis solens nos esse participes nostræ naturæ assumptis, & homines deos faceret, factus est homo*. Congruit cum his illud S. Augustini: *Factus est Deus homo, & non fieret Deus*. Et sanctus Petrus Chrytologus cum stupore admiratur, quod tam sublimiter sit elenata natura humana, vt homo inter cognationis necessitudine coniunctus fuerit Deo. Et quem non attonitum reddat, cæli & terræ,*

carnis & Dei tantum posse proterire commercium; Et Deus in hominem, homo in Deum. Non inuicem in seruum, seruus vertetur in filium, siue i. diuinitatis, & naturæ istius ineffabili modo vna, & sempiterna cognatio? Hæc ille.

Denique natura humana per incarnationem verbi in tantam celsitudinem est euecta, vt exaltari amplius non possit. Eò peruenit, inquit S. Augustinus, vt sit Deus, quid magnificentius dici potest? *Predestinata est ista natura humana tanta, & tam excelsa, & summa subiectio, & quo attollitur aliis, non haberet*, inquit ille in lib. de prædest. SS. c. 15. *Animos ergo sumite homines, & sublimem spem concipite, quia dii fieri potestis.*

Cū hunc Dei erga homines amorem Rex propheta secum reputaret, neque causam satis intelligeret, ob quā tam magnus, & immensus Deus tam vilem creaturam tam effluuiū diligeret, curiosā hæc interrogatione illum appellauit dicens: *Domine, quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visistis eum*, Psal. 8. velut alijs verbis dixisset: *Quamobrem, m. Deus, maiestas tua adducitur, vt hominem, rem tam vilem, abiectione non solum vehementer amet, sed & magni æstimet? Ad hunc modum explicat ea verba Cassiodorus dicens: *Quid est homo, qui sitis? Cuius est, cuius est? Dominus, & visistis eum cum Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Nam visicare dicimus, quando medicus ad infirmos ingreditur, quod in aduentu Domini reuera completum est. Et sanctus Hieronymus in expositione eiusdem Psalmi ait: *Quid est homo, id est, quale meritum stat homini, & memor es factus eius pro eius redemptione suscipias carnem. Aut filius hominis, id est, filius Dei factum, filius Virginis, qui visistis corpus humilitatis nostræ, quod assumere dignatus est? Cum non minore elegantia dicit in eandem rem Origenes ita: *Magnum sanè aliquid est homo, cū tanto honore à te dignetur, & quod de ipso curas, & humanitatem induit inuicis.****

O grande miraculum! Opingentem, & stupendam bonitatem, charitatem, dignationem, quæ fecit, quod talis, ac tantus Dominus, quod rex gloriæ, & monarcha mundi tam magis fecerit vilissimum verum creaturam, & ingratum peccatorem, vi eius amoris ex sinu Patris, à summo cælo, ex beato illa patria in hunc tam sordidum mundum, & humilem terram nostram & miseriarum vallem descendit, & seminis illius, atque vt Apostolus ad Polip. 2. ait *in similitudinem hominum factus fuerit, & habitauit in eis, & homo?*

Homines mundant, audite vestram dignitatem, & obli-

& obstupescite. Hoc die primum verè dici potuit, quòd homo esset Deus. Quid maius vnquam visum fuit? O Adam, Adam, ecce adimpletum tuum desiderium, quo cupiebas esse sicut Deus. Vide naturam tuam ad magnitudinem altissimi exaltatam. Veniat nunc diabolus, atque vt tibi fraudem struat, dicat: *Eritis sicut dii*, Gen. 3. Loquatur denique infernus, quia dicere aliud, quàm illud Prophetæ ex Psal. 81. non poterit: *Ego dixi, dii estis, & filij excelsorum*, fatebiturque inuitus, quòd homo sit Deus, & talis, quem ipse meritò pertimescat, & formidet. O excellentia naturæ humanæ! *Videte quantas se dignitas fidelibus, qui deservantur & filij*, exclamat S. Hieronymus. O Deus, Deus quantum nos exaltasti, & quoniam eacti sumus! Hoc die homo cò peruenit, vt ad solam illius appellationem inclinentur cæli, submittat se terra, & abyssi profundius descendant, *Et in nomine Iesu omne genu flectatur, celestium, terrestrium, & infernorum*, Philipp. 2. Non potest hoc laudis dari Angelis. Nostra est hæc gloria, nonster dignitatis splendor peculiaris. *Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit*, dicit S. Paulus Heb. 2. *id est naturam humanam sibi vnauit*, vt exponit Lyranus.

Dic itaque, sancte Bernarde. Deo tuo: *Ne laudens ultra dixeris, Domine, ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est*. *Quis enim exaltatus fuit, desine iocari, nunc enim seruo, & in voce exultationis respondemus tibi: Ecce Deus noster non quasi vnus, sed sublatà omni moderatione dicemus, Vere vnus ex nobis factus est*. Hæc ille serm. 5. de Natiu. Domini. Ceterum non tantum charitatis! *Strupet cælum* (ita pergit Bernardus) *contremiscit infernus, terrena lingua humescunt*.

Vide Christiane, & quædam sunt hominibus artibus singularis affectus tecum vtatur Deus, vt è manibus demonis te eripiat, & tu nihilominus malè imprudens mille conquiris perdendi tui inuitatos modos. *Ah misera anima, quæ tam pretiosè es redempta, cur permittis corpus tibi dominari?* Exclamat S. Ambrosius lib. 9. in Luc. Propter te Deus ipse venit in terram, & factus est homo, propter te passus est, & mortuus, & pretiosissimo sanguine suo te redemit, & tu propter vilitatem alij puri terrestrem propter lucellum quondam mundanum propter turpem libidinem, propter infernalem odum, propter maledictam contumaciam in iis, inuidia, auaritia, luxuria, superbia finis te ad inferos, & damnationem præcipitari. Curate, Auditores, vt veraciter hoc dici posthac non possit, nam ægrè obli-

net veniam, qui suam sibi ipsi procurat perniciem, & ruinam. Cor saxeum fuerit, quod non suam relinquat dūritiem, & peccandi peruitaciam; si cogitet abundantiam amoris, quem ergà nos hoc die exercere dignatus est æternus Deus. O quàm ille stultus est, & amens, qui propter transitoriam voluptatem iacturam facit boni sempiterni!

Explorata ergo habentes nostram dignitatem, non eam deinceps peccatorum sordibus contamine-mus. *Per hoc incarnationis hodie in vtero Virginis primum peractæ mysterium instrumur, quanta sit dignitatis humana natura, ne eam inquinemus peccando* inquit Doctor Angelicus 3. p. q. 1. art. 2. Et in huius rei consideratione positus S. Leo Papa dicebat: *Agnosce, o Christiane, dignitatem tuam, & diuina consors factus natura noli in veterem vilitatem degenerare conuersatione redire*. Hæc ille serm. 1. de Natiu. Domini.

Aliud mihi nunc reliquum est nihil, quàm vt ad te conuertar, Virgo benedicta, quæ hodie electa es veri Dei mater vera, quæ omnium diuinarum gratiarum es aqueductus, teque obsecrem, quod supplex facio, vt à filio tuo nobis impetres rectè nosse naturæ humanæ in diuinæ personæ consortium hoc die assumptæ dignitatem, atque vt eam nullà deinceps flagitiorum turritudine conspurcemus. Obtine, o Virgo benedicta, vt ob oculos Dei, qui se vsque ad mensuram pupuli inrra angustos alui maternæ limites velut contraxit, & eò humiliavit, vt ex rudibus, vilibusque mortalis naturæ nostræ pannutijs, pauperem togam sibi assumeret, discamus humiliari, & nostrum nihilum, ex quo descendimus, agnoscere. Obtine demùm etiam hanc gratiam, vt serum terrenarum, fragilium, transitoriarum amore nos abdicantes, solum diligamus Creatorem, quandoquidem hæc illius incarnatione sumus prouocati, & excitati ad illum amandum, vt in vita præsentis sic facientes possimus in futura optatum, & expetitum consequi finem, propter quem ille in tuo purissimo vtero accepit carnem humanam, quæ est gloria paradisi, Amen.

De eodem Festo Annuntiati- onis beatissimæ Virginis.

Aue gratiâ plena, Dominus tecum.

Lucæ 10.

Autore Interprete.

Vditores: *In operibus DEI sollicito quamvis homini magis se admiratio potest offerre, quam ratio.* Id Eusebius Gallicanus, vir disertus, & eloquens, de omni opere Dei generatim quidem, atque vniuersè ita pronuntiabat, dicendi occasionem tamen ex hodierna filij Dei incarnatione nactus fuit, cuius sacramentum cum inde subolsceretur, nec satis discerneret Isaïas cap. 53. 8. admirabundus exclamabat: *Generationem eius quis enarrabit?* Vbi de humana Christi generatione locutum Euangelicum vatem, Tertullianus, Iustinus, Athanasius, & ex Patribus alij, neque ij postremi, volunt apud Corneli à lapide. S. Andreas Hierosolymitanus in salutationem Deiparæ, hoc diuinæ incarnationis *mysterium inauditum* vocat, quod sui admiratione res admirandas cunctas longe superes, adde & ingenia non modò sapientissimorum hominum, sed & acutissimorum, & subtilissimorum, ac sublimissimorum Angelorum. Ex his enim duo quidam apud Isaïam cap. 6. velabant faciem, ac pedes sedentis super thronum, vt inditio esset, non solum diuinitatem Christi, in facie adumbratam, sibi inaccessam esse, verùm & *Dominica incarnationis mysterium*, quod ad pedes speculatur cognoscitur persnere, vt loquitur S. Bernardus serm. 5. de verbis Isaïæ, omninò impenetrabile. Nimirum tam excelsus est Dominus ex diuinitate, tam abiectus in carne, vt cum neque in illam sublimitatem erigere sese, neq; in imam demissionis abyssum submittere posse cernerent, tegendum vtrâque parte illum putarent, & admiratione venerari vouerint mysterium, quod vsurpare oculis nequibant. Quid ergo tam hebetere sensu ex argilla, & luto fictus homulus de hoc Dominicæ incarnationis mysterio dicere hodie queam, de quo iam olim testati sunt angeli, atque ex his suppremi, videndo assequi prorsum non potuisse, adeò facere aliud non debuisse, quàm vt testis illud oculis admirarentur, & laudarent, ac dicerent, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum*, è quorum acie vnus quidam eximius Gabriel, cum illud

Virginì matri hodie nunciasset, tum nono posthinc mense omnes cælo effusi votiuo cantu celebrârunt, quando facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum & dicentium: *Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, Lucæ 2. Noctua bundus, vespertilio sum, itaq; magnitudinem splendoris, quo hoc mysterium radiat, minimò minùs ferre queo, quem & illæ in medio die natæ semperq; positæ cælorum aquilæ tam non potuerunt tolerare, vt nubere oculos necessum habuerint.

Dicam autem ingenuè, quantum illud mihi de sacramento abscondito à sæculis in Deo ac hodie in carne primùm reuelato sit exploratum. Ego huius mysterij non solum rem ipsam non intelligo, tametsi credo, verùm ne nomen quidem hodiernæ diei, quâ id factum, satis certum habeo, sic vt nesciam an Christi, an beatissimæ illius Parentis virginis an cælitum, an hominum, an omnium semel rerum creaturarum festum dicam. Atque vt ignorantie hac in re meæ nihil dissimulem, de homine quoque, cuius vnus causâ maximè hodie acta videtur, minimè scio, gaudiosum e illi, an dolorosum hoc mysteriū accidere debeat. Quæ me illa his in rebus dubium, an nescium faciant, ea vobis primùm exponam, tum pronuntiandi pro quauis parte arbitrium relinquam. Est ergo totius causæ attenti Auditores, quotquot vultis esse integri & æqui Iudices.

Aue gratiâ plena, Dominus tecum.

Cælestis quidam Paranympus, qui pronubus inde ad Hebræam virginem ciuem Nazarethicam (Mariam appositissimo dignissimo vocabulo appeilabant) delegatus, & inter creaturam & creatorem sponsalia contraheret (sic loquitur sanctus Gregorius Neocesariensis serm. 3. de hoc festo) Superioribus illis verbis eam comiter, placidè, ac reuerenter salutauit, postulauitque vt summi Dei vni-genito filio carnem, qua cum inire nuptias posset, ex se ministraret, quod illa vbi ex Dei voto fore intellexit, humillimè, ac deuotissimè concessit. Itaq; hæc dies nuptialis Christo fuit. Fuit planè: *Tunc enim Pater nuptias filio suo fecit*, Matth. 22. *quando hunc in vtero Virginis humana natura copulauit, quando Deum ante sæcula solus fieri hominem in fine sæculorum.* Ita Gregorius Magnus hom. 38. in Euangel. Et non inuitus in hæc connubia descendit, aut difficilis talibus nuptijs assensit Christus, qui Prophetâ regio teste exultauit & Giga adcurrentem & iam, scilicet carnis, & vitæ mortalis, vbi quod exultasse

exultasse fertur, id Glossæ interlineari, & Hugoni Cardiaali significat, per se, suâ sponte, ac pronissimâ voluntate desponsatum, quoddâ: cucurisse viam dicitur, hilaritatem prodiit, quâ in eas nuptias concessit. Hilaritas porro ea tanta fuit, quâ in hæc fœdera deproperauit, vt sponsus Paranympum suum præuenterit, vt prius ille matrimonium contraxerit, quâm hic nunciare potuerit.

Hanc cogitationem S. Bernardus ijs Angeli verbis exsculpsit homil. 3. supermissus est. *Aue gratia plena, Dominus tecum, in qua sic ait: Quid mirum, si gratia plena eras, cum qua Dominus erat? Sed hoc potius mirandum, quomodo quis Angelum miserat ad Virginem, ab Angelo inuentus est esse cum Virgine. Itane velocior Angelo fuit Deus, vt festinantem nuncium celerior ipse præniret ad terras, vt dicere opus haberet Angelus, tecum est iam Dominus, quem ego ad te, atq; in te venturum nuntiaturus venio? Omnino pronubum suum ardens sponsus præuertit. Nec mirum. Desiderium illi alas addidit, vt præuenteret Paranympum: Angelum, ad Virginem, quam amauerat, quam sibi elegerat, cuius decorem concupiscerat. Hæc ferè ita os melleum. Ergo Christo festa est, quæ illi tam incitatis votis expedita nuptialis dies, quod ne dubitares, etiam sponsa in Canticis diem hanc solemnitate & lætitia cordis eius vocat, ex commentario SS. Athanasij, Ambrosij, Cassiodori, Philonis, Carpathij, Bedæ, Gregorij magni, & aliorum apud Ghisler. in expositione 2 & appendice expositum in cap. 3. v. 11. Cant.*

Sed iam Annuntiatione beatissimæ Virginis iam pridem huic diei nomen vniuersis Ecclesiæ consensus indidit, videreturq; illi multis nominibus solemnitas, statâ, & votiuâ esse. Sâ. Bernardus serm. 2. de Annû inter varias causas, quare filius Dei præ Patre, ac Spiritu S. incarnatus fuit, hanc vnam ponit, vt Beatiss. Virgo communem haberet cum Patre filium quod factum non fuisset, si ille incarnatus non fuisset. Hæc die autem fuit incarnatus: Hæc ergo dies Festa esse, & dici sacra eidem Virgini debet, quâ in eam celsitudinem est euecta, vt illius esset mater ex tempore, cui summus DEVS est Pater ab æterno, quam D. Bernardus homil. 3. quidam vocat singularem, & excellentem prærogatiuam Mariæ, & sanctus Andreas verò dignitatem, quâ omnes superet, præsertim vniuersis non solum hominibus, sed & summis calorem virtutibus, atque hinc esse quod gloriosius præ illis nomen barederetur, mater Dei, adeo saluta, gratia, misericordia mater appellata, cuius alio Angelus, alius Prophetæ, alius præco, alius alio tali quodam inferiore

Tom. IV.

nomine census. Sanctus Basilius Seleucus orat. 9. ad finem hanc tantam præstandam putat, vt ob eam virtus, & potentia Despara, aut quale nesciat, non satis cogitari possit, ab ijs prætereis, qui non nesciunt, quantum Deus Petro Paulo, talibusq; seruis suis impertitus sit gratia. Huic ergo videtur hæc tribuenda dies, in qua tantum illi tribuit Deus, quantum vel hominum, vel Angelorum nemini.

At enim Angeli sibi hanc posse arrogare diem videntur: *Hodie namq; (vt D. Andreas Hierosolymitanus aiebat) vniuersi celestium potestatum ordines spirituales magno gaudio exultent ob Dei nobiscum reconciliationem, iucundissima enim ipsis est nostra ad DEVM reuersio, & ad statum meliorem ingressus, atque reditus, quoniam valde sunt nostrâ causâ solliciti, atque benigni, quippe ad eorum ministerium missi, qui salutem forsintur.* Hæc ille. Et verò si gaudium est Angelis in cælis super vno peccatore poenitentiam agente in terris, quantum gaudium fuerit hodie, quando ob id incarnatus est filius Dei, vt omnes homines per poenitentiam ad vitam melioris studia adduceret, & cœlo transcriberet? Non absere ergo fecerit, qui hanc Angelorum solennitatem dixerit.

Ex alia parte D. Ambrosius serm. 81. circa finem, vult hodiernum Festum tam esse proprium, ac peculiare hominum, vt putet non rectè fieri, nisi nulum lætitiæ modum teneamus, nisi effusissimè hilares simus, nisi gaudia cordis exterioribus signis prodamus, cantuq; & saltu, ac tripudiis testemur, eo die, quo cum Deo non solum in grauam reuersi, sed in eiudem quoque personæ consortium admissi, & tam coniuncti facti sumus, quàm sibi ipsi esse proximus quisque potest.

Audite, amabo, verba magni Antistitis, & Ecclesiæ Orthodoxæ patris: *solent homines, sicut mos est, in votis suis, hoc est nuptias præcipue saltare, vel canere. Vnde & nos habemus votum nuptias, in quibus saltare, vel canere debeamus. Vota enim nostra celebrantur, quando Christo Ecclesia copulatur sicut ait Ioannes 3. qui habet sponsam, sponsus est; propter has ergo nuptias saltare nos conuenit.*

Quo verò exemplo id suades, Doctor sancte? Dauidis, inquit, siquisdâ ille Rex pariter, & Prophetæ, dum multa cecinerit, ante arcam testamenti saltasse dicitur. Rex erat Regum potentissimus, nec aures tamen, aut oculos vulgi verebatur, quin ob ea totis viribus ante arcam Domini subsultaret, & ad numeros membra alternis motibus agitaret.

V

Vultis

Vultis etiam huius tam liberi saltus, & tripudii causam. Non Rex modo, sed & Propheta erat, itaque praeiudebat in spiritu Mariam de germine suo Christi thalamo forandam, quando Psal. 18. aiebat: *Ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo*, & quomodo inter hæc sibi temperare poterat, ut ne saltatorium versaret orbem, ac sinuosi volubilitate corporis latere nesciam cordis lætitiā expromeret? At si ille ante arcam veterem saltandum putauit, quæ Mariæ hodie Deo grauidæ umbra quædam pertenuis, & obscura fuit, (illa namq. intransiens portabat testamenti tabulas, Maria autem ipsius testamenti gestabat heredem) mirum sit nisi nobis in saltum pruriant pedes, quibus hæc celestis, ac Deo. plena arca propolita est, quæ desiderium omnium sæculorum complexa, nobis, in quos sæculorum fines deuenere, salutis nostræ, & foelicitatis æternæ primitias hodie attulit.

Hodie enim verbum caro factum est, clamat sanctissimus Carthusianorum Patriarcha Bruno, serm. de hoc festo. *Hodie Filius Dei incarnatus est, quod quidem nisi factum fuisset, nunquam nasceretur, nunquam pateretur, nunquam resurgeret, nunquam infernum expoliaret, nunquam calos ascenderet, nunquam Spiritum sanctum Apostolis mitteret, in quo baptizati sumus per quem est remissio peccatorum. Hæc est igitur prima festiuitas, hæc est principium, & causa omnium aliarum festiuitatum.* Sed quærum mihi dicis festiuitatum? Earum, inquit, quas omnes homines merito simul celebrare debeamus. Hæc nimirum festiuitate (quod Ecclesia etiam magnis vocibus canit) *Dominus afflictionem populi susceperit, ac redemptionem misit? Hæc festâ die mortem quam famina intulit, famina fugauit? Hæc festâ die redemptionis nostræ exordium deuotè recollere, ob idque exultare plurimum & possumus, & debemus.* Hominum ergo, id est, nostrum maxime proprium hoc tantum esse Festum videtur.

Sed vix nobis, nisi hoc Festo sic vtimur, ut eius meritò ad æterna festa perueniamus? Vix nobis, nisi tam insignito Dei beneficio omnibus religiosi cultus, ac deuotæ obseruantię officii occurrimus? Vix nobis, nisi humanitate, & benignitate Christi, quæ hoc Festo primum apparere capit, permouemur, ut abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, & iuste, & pie viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem, & aduentum, non iam iterum abiectiōis Christi intra humani corpusculi mensuram vel angustati, & arctati, sed gloria magni Dei, qui tunc in illo aduentu omnium, quæ hoc

die nobis attulit, ac deinceps dedit, accuratissimas rationes exactissime, seuerissimeque repetet, tam inexorabilis Iudex futurus, quàm nunc est indulgentissimus Patronus, & Saluator. Secundi enim aduentus rigor nascetur, & acuetur à suauitate misericordiarum aduentus primi Tom. 2. pag. 323. o.

Apud S. Epiphanium aliquid inueni de Virgine hodie primum Deo grauida, quod ad ea, quæ dicere capi, admodum pertinere videtur: *Ipsa est nubes tonitrus formis*, inquit, *quæ fulgur interius in vtero gestat*, tanquam dixisset: Quæ verbum Dei castis gestat visceribus ea nubes similis est, sed nubes, quæ fulgentem parturit, quod illa cum pari aëris fragore, & orbis terrore abortire solet. At ô bone Deus, quid hoc audio! Talisne est Maria Dei filio prægnans, qualis nubes formidabili fulgure grauis! Id quidem affirmavit S. Epiphanius, nec affirmavit solum, sed Spiritum sanctum quoque verborum suorum autorem, & obfignatorem habere putauit, dicens: *Sermōi meo attestatur diuina scriptura, dum ait: Venter tuus sicut aceruum frumenti vallatus liliis*, ex Cant. c. 7. Hic ego præ illo, quod Epiphanius supra dixit, hoc demiror, nec mirari satis possum, quod his Salomonicis verbis suam de Virginis Christo fætæ, & nubes fulgure grauidæ similitudine sententiam comprobata eximitat, tanquam ita esset argumentatus: Mariæ venter Deum ferens est qualis aceruus tritici, isque vallatus liliis. Ergo nubes similis est fulgure graui. Quid enim affinitatis habet optabile triticum cum ignioma nube, aut quid consequentiæ, ut sit eius vterus velut terrificum hians coeli iubar, quoniam est qualis aceruus tritici septus, factus, vallatus blandidulis, ac nitidulis liliis? Immo si diligenter animum aduertas, non adstipulaberis Epiphanio solum, sed dices quoque necessariâ consecutione fieri, ut sit Maria nubes tonitru formis, quæ fulgur interius in vtero gestet, postquam is vterus Dei verbo foetus, est sicut aceruus tritici vallatus liliis. Non video, inquis, quomodo hoc ex illo fiat. Fæxo ut manibus prehendas. Nonne Maria quibus visceribus gestabat verbum Patris, eisdem ferebat aceruum tritici vallatum liliis, id est, filium Dei infinitis gratiis, donis, muneribus, fauoribus locupletatum, & tatum, adornatum, quæ aceruatim nobis effundere veniebat? Nonne Maria tanquam nauius iustioris de longè portabat frumentum quod nobis vitæ æternæ alimonia, & omnis annonæ quæ coelo nutreamus, futurum erat, & panis qui de coelo descendens vitam mundo daturus? Id nemo

nemo vel inficias eat, vel nesciat. Atqui si id omnium sensus, & consensus habet, quod Maria Christum qualem aceruum tritici, hoc est, qualem gratiarum, quibus nos ornatum veniebat, cum ulsi vtero gestabat, tum inde sit necessario, inquit Epiphanius, ut fulgur nobis eisdem visceribus attulerit, quibus Christum. In supremi namque illius, & exeremi tribunalis die quid aliud quam fulgur erit nobis ingratis tum hoc Dei beneficium, tum cætera illius plurima, & maxima dona, quæ neque ad Autoris gloriam, neque ad animarum nostrarum usus, comoda, vilitatem convertimus? Tunc ille Divinus panis toties cum nausea, & absque fructu sæpius, non etiam nunquam ad iudicium acceptus triumphæ nobis erit mortis, & mortis sempiternæ: Tunc immanè irrugientem, & hortendè detonantem illud, *ite maledicti*, audient, qui hic & verbis suavisissimis, & exemplis gloriosissimis, & gratiis magnificentissimis blandè ad se inquirant, & ad sui obsequià adhortantè surdis auribus prætereunt: Tunc illum sustinebunt supplicia inferentem, quem hic adferentem beneficia amare, & colere noluerunt.

Quid tam tritum & peruatatum, omniumque sæculorum Christo posteriorum admiratione celebratum, quàm quod suavisissimus Saluator ficulneam quandam maledicto damnauit, atque ita perstrinxit, ut subito exaruerit, neque fructum deinceps ullum pertulerit, quam cum famelicus convenit, sine fructibus inuenit? At causa tamen illius extemporalis, & tam acerba indignationis neque vulgaris est, neque admodum exposita. Abulenſis q. 106. in caput 21. Matthæi de hac re sic scribit: *Quia Christus laboraverat declinando ad ficulneam, & illa fructum non habebat, maledixit illam.* At si Christus tanto maledicto arborem fixit, quæ tantillum illius labore frustrata fuit, quos non fulminum iactus extimescere nos possumus, qui omnem illius expectationem in horas singulas turpiter ludificamus, & mandatorum eius obseruantiam insuper habemus, & salutis nostræ incurii sumus quàm qui negligentissimi, in qua ille tamen tantum operæ, & studii totis tribus supra triginta annis posuit? Quibus nos tonitruis percellat, qui post tantam laboris impensam, quantam ab hoc die usque in horâ vitæ supremam Saluator egit, crudeliter ingrati, & perdite steriles, nullos memoris animi fructus, quos ille plurimum esurit, nullos insitit, & vitæ sanctioris prouentus, quos vnice, atque audissimè expectit, reddimus? *Vide hos duos conceptus apud Nissenum Tom. 2. p. 325, & 326.*

Hinc vos, atque ex talibus æstimate nunc Auditores, festinè, & votiua, an luctuosa hæc dies accidere iis possit, qui sic viuunt, sic plerisque in otio, aut nihili negotio transmittunt dies, strenui ad vitia, ignaui ad ieiunia, & alia id genus bona opera, ut magnoperè vereri debeant, nisi imprudentes, & impudentes rerum æstimatores esse velint, ne fulgur illis olim fiat, quod hodie sanctum de Spiritu sancto Parens Dei sancta concepit. Cumque de hac causa Iudices deliberatis, vitam interim vestram sic instituere, ut sit vobis Saluator, qui hodie conceptus, & factus homo in tempore est, eritque Deus benedictus in sæcula. Amen, Amen. Dixi.

In Festo Visitationis Beatissimæ Virginis.

Autore Interprete.

Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione. Luc. 1. v. 39.

Vid non audes religiosa, ac devota pietas! Quid non faceres, si voluntatem exæquaret facultas: Maiora viribus non promittis solum, sed & tentas, quasi velis posse, quod scis non posse.

Sed es ingeniosa, pia deuotio, ut quoniam scis non minus placere Deo quæ volens cupis, quàm quæ potens facis, facias ea interim, quæ potes, dum non potes quæcunque cupis. Ita S. David non ignarus dies annorum nostrorum esse annos septuaginta, aut ut plurimum exarescant, ad octoginta pertingere, ut habet Psalm. 89. Fecit tamen religiosæ pietatis ambitiosa Deo obseruendi cupiditas, ut diceret: *Exaltabo te, Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in sæculum, & in sæculum sæculi*, Psalm. 144. idque in dies singulos, perque totos illos, sciuit nimirum quod *magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis*; ideo cum videret, non posse perpetuò illum & continuò laudare, ut quem corporis necessitas tam crebro ad alia vocaret, quodque idem semper agere tam multa regni negotia non sinerent, esse Deo tamen hoc etiam gratum, quod omnino vellent, si posset, quod potuit, hoc fecit, & dixit: *Generatio, & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam pronuntiabunt*, tanquam dixisset,

Cum teipsum, præ magnitudinis tuæ immensitate, dignis exæquare laudibus ingenii mei tenuitas nequeat, opera tamen tua, & potentiam qualibuscunque verbis si extollere non possum, dilaudare nihilominus, & cum aliis communiter prædicare quàm possum debeo, tam plurimum volo.

Tale aliquid mihi hodie accidit, Auditores, laudare Virginem officiosam (quæ hodie in monasterio ascendens, maiestatis suæ fastigia eodem demisit, ut ministraret Dei famulæ Mater Dei) est animus, & iusta, utinam magis accensa deuotio. Immori his pietatis exercitiis velim, & à morte iisdem occupari æternum. Sed tu quoque, ô Domina, magna es, & laudabilis nimis, & magnitudinis etiam tuæ, quam à filio Mater habes, non est tuis, ut nimis quam infans sum, si paria illi de meis angustiis promere aut promittere velim.

At si Virginis Matris inaccessam amplitudinem pro dignitate celebrare non licet, libet tamen opera quædam illius admirari, & pronunciare potentiam, hoc est, pauca de multis, quæ à conceptu filii Dei domi, fortisque fecisse fertur, & quanta sit illius in promouenda hominum felicitate facilitas, ac potestas, exponere, quod cum facio, vos dicentem æquis auribus accipite.

Exurgens MARIA abiit in monasterium.

Vnde, à quo exercitio surrexit? *A quiete deuotionis, & orationis, quæ erat præparatio omnibus operibus illius.* Ita doctus Lyranus. Sic & B. Elizabethæ viduæ apud Sanct. Bonauenturam eadē Dei Parens aperuit, gratiam præter eam, quæ primum sanctificata fuerit, nullam vnquam à Deo accepisse aliam, pro qua non supplex antè obsecraret, & resecraret, quam non assiduam precum merito impetraret.

Si non aliundè explorata mihi sit incomparabilis huius Virginis sanctitas, & admirabilis vitæ puritas, ex precum tamen vfu perpetuo, & orandi tam familiari consuetudine æstimare eam possum, ac dicere: Verè *per omnia rectè nouit viuere, quæ sic nouit orare.* Sed quid faceret magistra pietatis, quàm ut doceret primitias omnis laboris Deo offerre, & quidquid est posterioris operis nostri, id Numini per orationem consecrare, & ab illo qualicumque negotii nostri facere principium, à quo principium fecimus vitæ? Inire viam, salutem dicere, obseruire, tum gratulari de conceptu vetulæ

maternæ certum illi erat, neque hæc tam bona opera benè feri posse putauit, nisi Deo primum consulto, & implorato.

Habemus quod imitari magnopere debeamus, quotquot literarum qualiumcunque studio exercemur, ut nunquam insalutato Deo ad libros accedamus, & tunc solum nos vel omnia, vel certè plurima facillè, ac rectè assequi ingenio, & intelligere posse credamus, si animo inter has vniuersæ naturæ tenbras posito faciem ardens oratio præluxerit.

Seraphica nostra S. Catharina Senensis nunquam Scholas vel à limine salutauit, neque prima literarum elementa vel pingere, vel legere, ab homine docta fuit, & coram summis Pontificibus tamen, atque in medio purpuratorum Ecclesiæ Patrum confessu mulier dixit, grauissimisque legationibus apud magnos Principes perfuncta, etiam libros conscripsit, in quibus summi Theologi inueniunt, quod scire desiderant.

Atque vt recentiora promam, Sancti Didacus ex Ordine Minorum Laicus, & Theresia Virgo nullo vnquam homine Doctore, nullo studio humano vfi tantam sapientiæ magnitudinem sunt assecuti, ut viri sacratoris literaturæ peritissimi eos de rebus sæpè difficillimis, & abstrusissimis tanquàm oracula quædam consulere necesse habuerint.

Vnde illiteratis mulieribus, vnde viro Laico amulo tanta sapientia, ut docere possent viros scientiæ cultissimos, & peritissimos ipsi nullo homine Doctore vfi. Ad frequentatæ orationis lumen viderunt, ad quæ ingenio eniti viri sapientissimi sæpè non potuerunt, totos licet neruos contenderent, & perdidit, noctuque totum semper ad contemplationem animum aduerterent.

Paulus Gentium Doctor, cum apud Agrippam Regem (vt Actuum Apostolicorum liber c. 26. refert) pro se dixisset, tam hoc & sapienter, & efficaciter fecit ut festus quidam admiratus eius disertitudinem, & facundiam, sapientiamque, altum succlamauit: *Infans, Paule, multa te litera ad infantiam conuertunt;* Act. 26. 24. Vnde verò Paulo scenopægo, & pellicem futuri, (vt eum Chrysostomus vocat) literarum tanta copia? Plurima inter raptum in cælo vidit, multa secus pedes Gamalielis didicit Act. 22. 3. Neque pauca ex crebra librorum lectione habuit, quam tam vehementer amauit, ut in vinculis, & carceribus legendi illum fames inter vitæ satietatem teneret.

Cum alteram suam ad Timotheum daret, tam certus erat proximè impendentis mortis, ut diceret:

Ego iam delibor, & tempus resolutionis mea instat; adderetque: *Festina ad me Venire curo, scilicet: tam brevis è mundo recessurus erat*, inquit Sanctus Thomas 1. 3. in c. 2. Tim. Et rogat tamen etiam illud: *Penulam, quam reliquit Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & libros, maxime autem membranas*. Et non dicat hic aliquis cum D. Angelico: *Quorsum requirit libros Apostolus plenus Spiritu Sancto? Quanto magis appropinquabas morti, tanto magis instabat studio scripturarum*, inquit idem sanctissimus Doctor. Et noster Hugo addit, hoc fecisse, *ut alijs daret exemplum studendi, aut enim volebat studere, non obstante morte imminente*, (notate verba quicunque literas colitis) *vel alijs studium commendare*.

At si quidem Paulus inter vincula dabat operam libris, dabat & precibus. Sicenim habet sacer Aduum Apostolicorum Autor. *Custos misit eos in interiore carcerem, & pedes eorum strinxit ligno, medius autem nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Deum*; Act. 16. 24. Hæc illi exercitatio vstitutissima erat, huic dabat otium quodcumque; ab alijs negotijs reliquum, hinc ergo etiam illi tanta literarum affluentia, quantam humano studio nemo comparare posset, si etiam vsque ad infantiæ, ac maniez certum periculum labori sese traderet.

Hoc orationis studium vel ab Apostolorum, & Orbis magistra Virgine Matre discite, Auditores, quicumque discere cum fructu, & profectu vultis, & cæterum rectè viuere, tum agere.

Ab oratione ergo assurgens, iterq; ingressa, Deo intra ventrem, & ventrem inclulo conate abiit in montana, idque cum festinatione. Magnum aliquid subit necedum est, cum Virgo hæc domo sua digreditur, publicumque subit, quam Isaias *Abulna*, hoc est, *absconditam nominandam* putauit, cum de eius conceptu vat cinaretur, ut simul eam solitudinis fore amantissimam prædiceret.

Inter plurimas causas, ob quas scripturæ periti descriptum Orbem vniuersum à Cæsare Augusto aiunt, eam vnam esse volunt, ut hac necessitate Virgo Dei ara partui vicina domo sua euocaretur in locum, ubi ventris sui fructum benedictum diu expectato enixu erat depositura, quasi vrbes vrbibus, & regiones regionibus, & orbi orbem misceri oportuerit, ut vnam Virginem commune præceptum in publicum à suo recessu extraheret. Grauißima ergo rerum maximarum pondera fuerint, quæ Virginem nostram hodie non solum domo exciuerunt, sed incitarunt etiam ut festinato (quod mulierem vix decet, nisi necessitas honestet) per viam deproperaret.

Origenes, & ex illo Titus Bostrensis, & S. Thomas in sua cat. auz. & posteriores plerique aiunt, quod Virgo maturauit iter, id eò factum, quoniam Iesus, qui in vtero illius erat, festinabat Ioannem in vtero Matris eatenus positum sanctificare, & à genitilis noxæ labe emaculare. At quia Ioannes, ut Bostrensis loquitur, non prius repletus est Spiritu Sancto, quam ea, quæ Christum Dominum vtero gestabat, sese illi adiunxisset, Virgoq; ipsa hoc ita Numini decretum nouerat, (ut talium mysteriorum conscia erat) festinandum putauit, & percurrendum iter, ut citam Ioanni etiam ipsa salutem cum salutis Autore adferret.

Cum Deum ex Deo concepit, simul Filij Dei, & filiorum hominum, nostra, inquam, mater effecta est. Dei simul & nostra mater! Omnino, inquit noster Hugo, ob id etiam inter mulieres benedicta dicta, quod & Filio Dei nobilitata, & multitudine sobolis fecundata, quia in vnicò Filio Mater effecta est specialiter Electorum, quorum primogenitus Christus, quem primogenitum cum Lucæ 2. peperisse dicitur, aliorum præterea liberorum secundo aut cum primo-genitorum Matrem fuisse indicatur. Mater ergo, & Domina etiam hominum effecta simul curare illos cæpit, & currere, ut Ioanni mortuo vitam adferret, Elizabethi foetu prægrauata obseruaret, demum quæ Matris sunt, omnia diligenter, & officiosè faceret.

Cum sacramentis plena sint omnia, quæcumque Apocalypsis habet, tum illud mysterio plenissimum, quod Ioanni visa est pedibus Lunæ calcare mulier, quæ ex S. Bernardi, aliorumque Interpretum sensu Virginem Matrem monstrabat. Sed quid Luna sub pedibus? Pernicitatem adumbrabat, quæ Virgo Beata in omnes subiuuatis mundi vsus aduolat, nec vrcunq; festinat. Lunæ cursus concitator est, quàm cuiusquam planetarum reliquorum. Saturnus post annos triginta vix redit ad punctum, à quo digressus, Iupiter post duodecim, Mars post duos, Sol post dies 275. & horas nonnullas, Venus, & Mercurius idem ferè tempus consumunt: At Luna diebus non amplius viginti septem, & horis aliquot totam sphæram motu proprio quàm otiosissimè transiit. Mulier ergo Apocalyptica mulieris Virginis, ac magnæ magnum signum Lunam calcauit, ut ex mobili scabello intelligeres, quàm celeres promoueat pedes, quoties necessitas humana opem illius postulat. Hodie cum Dei, & hominum Mater primùm effecta est, velut tale Lunæ vehiculum inscendisset, quod Matris est, quod Dominæ, quod superiorum omnium

ergà subditos officium, properauit, ut citum ferret laborantibus liberis subsidium.

Huc iam suo pondere cadit, quod ex sponsione proxima definiendum, quare solius Petri vmbra sanāre ægros, & Pauli sudaria, tum semicinctia depulerint morbos, exturbārint dæmones, quod Act. liber de Petro cap. 5. 15. de Paulo cap. 19. 12. refert. Vultis expeditam, facilem, luculentam, sed aliam, & aliam in vtroque Apostolo rationem? Sine emblematis rem vobis nudam, ut est, exponam.

Petrus erat caput Orbis, Pastor gregis Christi, Pater Christi-fidelium. Illius ergo vmbra, quæ à præsentē corpore nascitur, depellebat infirmitates, ut intelligas, salutis liberorum, & subditorum, & familiarum, & Discipulorum magnam partem in Parentum, Magistrorum, Superiorum præsentia esse positam, & graues sæpè morbos curari, modò inumbrent, modò coram adsint, qui ex officij conditione præsunt. Multa & corporis, & animæ vulnera vel persanarent, vel præcauerent superiores, & quotidiana velut miracula facerent, si vmbra subditis facerent. Stuprum passa est Dina, cum se cupiditate videndi feminas alienas ab vmbra Patris sui Iacob abstrahi passa. Commune hoc est iuuentutis, atque vtiā non tam familiare, ac frequens malum, ut ardorem, vulneraque incurrat pudicitia, dum se refrigerijs subducit Superiorum, & Parentum, præceptorumque vmbra. *Inter propinquorum, adde superiorum lumina non valent delicta versari, dies est aspectus Matris, sol Patris, ac Præceptoris rutilat in cultum,* inquit S. Petrus Chrysologus serm. 1. Nemo in meridie ob ipsos solis oculos peccat, nisi cum fronte mentem exuerit, quia *qui malè agit, odit lucem.* Ita nec liberi, nec discipuli, nec subditi flagitijs sese dedunt, vbi Parentes, vbi Præceptores adsunt. Quid ita? Inter eorum lumina non valent versari delicta, ut quorum vmbra tales animarum pestes fugat, & procul facit.

Iam Paulus Doctor orbis erat, adeò illius sudaria, & semicinctia morbos, dæmonesque depellebant. Quid adeò? Quoniam qui docendi munere funguntur, tantosque huc adhibent labores, ut studendi, intelligendi, explicandi conatus, & contentio excrementicium illum toro corpore fluorem expriment, ut abstergendo vix illum satis sit linteū, tam impigrorum, ac indefessorum Doctorum, seu Magistrorum sudaria, & semicinctia sunt prodigiosa, nam peccata, hoc est, pessimos, & maximos dæmones, ut ille vocat, exigunt, & depellunt, dum illorum naturam, ac foeditatem, periculaque dete-

gant, & multiplicem sæpè ignorantia, errorum, hæresum cœcitatem ab animo depellunt. Idcirco Pauli Doctoris sudariis tanta curandi vis, & efficacitas inerat, ut hinc omnes qui docendi prouinciam obeunt, acciperent, tunc se plurima apud Auditores curationum genera facturos, quando officio suo ita insudarent, ut non sudario tantum, sed etiam semicinctio illis opus esset, ne delapsus superne fluor turpare vestes posset.

Nemo hæc à me huc coactè adducta dicat, cadunt nimirum in Virginem, quàm quæ maximè. Facta est illa hodie Domina, & Magistra mundi, ex quo Dominum, & lucem mundi gellare vtero cepit. Itaque simul & inumbare Ioannem seruum suum, & laborioso, præpropereque itinere desudare debuit, ut cum illum, tum Parentes eius de multis, quæ hætenus ignorabant, institueret, sicque iam & vmbra, & sudario, & semicinctio optima Domina, infatigabilis Magistra curaret.

Multa hic persuntoriè attingenda sunt, & obiter delibanda magis, quàm pertractanda, in tanta copia laudis, & inopia temporis. Ex operibus virginis duo indicauimus, scilicet à quo opere extirpauerit, & cur viam festinatè inierit. Age de potentia illius vel subindicemus aliquid. Ambrosius & Glossa Ord. de hac sic habent: *Circa aduentum Mariae, & præsentia Dominica beneficia declarantur.* Quæ illa? Ioannes, ac deinceps Parentes illius implentur Spiritu sancto, dum Maria loquitur, velut is se per os Virginis in illos exonerārit. Iam & Elizabeth magna hi militas inuasit, & deuotio singularis, cum illius testum Virgo Dei Mater subiit. *Non enim tam clamosa fuit, quàm deuota,* inquit Glossa interlinearis, quando magnā voce exclamasse fertur: *Benedicta tu in mulieribus, &c.* Et quale illud potentia ostentum, quod Ioannes in vtero Matris præ gaudio exultauit, ac subsiliit, atque intra obscuras illas angustias, ut noster Vincentius habet, capite prono, totoque corpore ad reuerentiam composito vix incarnatum nondum natus humillimè adorauit? Sed hoc totum factum, ex quo facta est vox salutantis Virginis in auribus Matris eius.

○ Auditores colite hanc Virginem, & colendos vos illi præbete, quia potens est, & potentiam suam ita omnem ad nostros vsus conuerit, ut propè non agnouerit suum, quem vtero gestabat, filium, dum recoleret, quod ille potentia suam nō aliò, quàm ad salutem hominum conuerteret. *Exultans spiritus meus,* inquebat, *in Deo salutaris meo,* saluatore meo,

meo, quia licet ab initio conditi mundi Saluator fuerit, officium tamen saluatoris tunc assumpsit, quando factus homo. *In saluatore meo*, inquit, *qui per possessionem est proprius mihi, qui totum corpus meum, meditante quo saluus, meus est.* Ita Caietanus. Post hæc verò ait Virgo: *fecit potentiam*, subaudi Pater, *in brachio suo.* Brachium Dei vocatur Christus ratione naturæ humanæ, quæ est velut organum coniunctum Dei, sicut brachium est organum coniunctum hominis: At si propter eandem naturam humanam à Virgine acceptam Christus vocatur & salutare, siue Saluator, & brachium, cur non vocat suum brachium, sicut suum salutare, aut Saluatorem? Quia quæ Saluator, potentiam suam ad hominum salutem conuertit: Ille verò meus est, inquit illa, sed quæ brachium, dispergit, & disperdit homines, sic ergò Patris brachium, meus autem est Saluator.

Vnum pro coronide obseruare cum nostro Hugonè, quòd Virgo salutem attulit iis, qui intus erant in domo Zachariæ. Quo mysterio? Hoc inquit magnus Card. *quòd qui extra vagantur*, qui de nihilo se abstrahi sinunt à locis, vbi Virgo colitur, & saluatur, *indigni sunt saluatione Maria.* Eiaui qui foris erat, amisit benedictionem Genes 25. Et qui amant salutationes in foro, vel conuiuuiis, habent suas benedictiones, sed non Mariæ, quin tales sunt, quibus Christus vix dicit.

Discamus ergò nos ab illa crebriò, ac libenter orare, & hoc ante opera nostra alia discamus, & alacres esse ad officia mutua, & libenter desudare siue studendo, siue aliis modis laborando pro aliorum profectu, & amemus adesse vbi saluatur Maria, quia ex salutatione Mariæ replebimur gratiâ, vbi repleti sunt Spiritu sancto Ioannes; & Parentes. Dixi.

De Assumptione B. MARIE Virginis.

*Autore ALEXANDRO CALAMATO
Messanensi Clerico Italo.*

*Interprete F. Ioanne Freylinck
Ord. Præd.*

Qua est ista, qua ascendit de deserto delituit affluens, innixa super dilectum suum? Cant. 8.

Infigne, & gloriosum fuit illud encomium, quod populus Bethulæ cecinit sanctæ Iudith quando illa ab hostilibus phalangibus victrix cum diuinitate, & ingenti trophæo, superbo, inquam, capite arrogantis Holofernis rediit. Elogium illud sic habebat: *Tu gloria Ierusalem, tu honorificientia populi nostri*, Iudith 15. c. At multò gloriosior, multòque præclarior, & admirabilior ealaus est, quæ cælorum cantores magnam Dei Parentem hodie ornârunt, quando ab huius sæculi hostilibus copiis tam trophæo, hoc est, contrito capite antiqui serpentis in illam cælestis Ierosolymæ felicem patriam beata, & immortalis triumphatrix aduenit. Cantorum autem istorum per choros alternatim, certatimque modulantium symphoniarum melos tale erat: *Qua est ista, qua ascendit de deserto delituit affluens, innixa super dilectum suum?* Quòd ad me attinet, non inuenio nomen, nec video titulum dignum illâ, de qua sancti Angeli inquirunt, in hoc illius tam triumphati die. Vellent illam cum Ioanne vocare miraculum paradisi, qui Apoc. 12. ait: *Signum magnum apparuit in calo, mulier amicta sole*; sed nihil noui dicit, quia miraculum illa fuit, quando etiamnum in terra nobiscum degebat, de quo sanctus Epiphanius in serm. de laudibus Deip. sic dicebat: *O Virgo sacratissima, qua exercitus Angelorum in stuporem deduxisti, stupendum enim miraculum in calis mulier amicta sole, stupendum miraculum in terris, mulier gestans lacum in sinu.* Merito dicit Mellissus Bernardus in serm. de Assump. *Christi generationem, & MARIÆ assumptionem quis enarrabit?* Nec Angelus, nec homo, neque terra, neque cælum assumptionem hodiernam matris Dei pro dignitate dilaudare potest, ut quæ tota sit ineffabilis, tota ingenii nostri viribus superior. Sed quàmuis totum dicendo assequi non possimus, prorsum tamen tacere non debemus. Sic enim ait sanctus Hieronymus: *Si ad hæc nemo idoneus inuenitur, totis tamen omnibus cessare non debet quilibet etiam peccator à laudibus, quàmuis explicare nequeat, quod sentitur.* Itaque vel non nihil dicere constitutum habeo, & ad duo capita omnem sermonem meum reuocabo. Primò explicabo dulcem, & suauem somnum mortis, quàm MARIA Domina nostra hodie oppetit. Secundò expenam, si possum, magnificum triumphum, quocum in cælum est assumpta. Ordiamur.

I. *Qua est ista, qua ascendit de deserto, &c.* Omnes filii Adæ; Auditores, sub expirantis vitæ extremam

tremam horam tribus plerumque subiacere solent miseris. Primum torquentur poenalis, & acerbissimis doloribus, quos illis adferunt ardentes febres, & lethales infirmitates, quæ cor sensim inuadunt, auferuntque illi calorem vitalem, & membris vires suas natiuas adimunt, sic ut Ecclesiasticus c. 27. v. 32. dicat: *Dolor consumet illos, antequam moriantur.* Affluctum ergo grauis, & insolitæ melancholiæ patiuntur, quæ inde nascitur, quod proximam mortem cernunt, & post pauculas horas vitam, quam summè amârunt, orbandos vident, iuxta illud sapientis: *O mors quàm amara est memoria tua.* Eccl. 41.

Demum quæ lingua effari queat timorem, & terrorem, cui subiacent moribundi, interim dum animæ oculis arbitrantur hinc flagitiorum, & enormium scelerum à se perpetratorum multitudinem, inde exercitus dæmoniorum infernalium, quæ illis in memoriam reuocant grauiam vitam indigne actæ errata, studentque illos inducere in desperationem, proponendo diuinitatis sepe, ac grauiter offensam, & strictas rationes, quas paulò post sunt reddituri. Cuius rei cogitatio cum Dauidi in animum incidisset, non sine copiosis lachrymis aiebat: *Cur timebo in die mala? Iniquitas calcaneus mei circumdabit me;* Psalm. 48. Adiungatur omnibus hæcenus dictis incertitudo propriæ salutis, nam ut sapiens Ecclesi. 9. affirmat, *nescit homo, virum amore, an odio dignus sit.* Terribilitas diuinæ iustitiæ multis grauiusque iniuriis crebro irritata tanta est, ut Apostolus dixerit Heb. 10. *Horrendum est incidere in manus Dei uiuentis.*

Iam ab omnibus his tam cruciabilibus cogitationibus, quæ hominibus aliis communes sunt, per diuinam providentiam liberata Virgo benedicta fuit in felicissimo suo ex hac misera vita ad illam beatam transitu. Prima ergo gratia ea tunc illi facta est, quod nullo grauata, vel oppressa dolore fuit, sed tradidit sanctissimam animam suam in manus Filii sui tanta cum suauitate, & dulcedine, ut tunc maiore iure dicere poterit, quod ante illam Rex Prophetæ Ps. 30. *Quàm magna multitudo dulcedinis tua, Domine, quam ascendisti iumentibus te!* Præterea cum vitam reuocata, in morte fuit, itaque summo opere desiderabat esse proximam horam extremam, quâ in talis aspectu Filii sui gaudiosa erat idque eò amplius, quod nunquam culpa quapiam inquinata fuit, quæ conscientiam sub vitæ finem acerbè torqueret. Neque in illa locum habuit timor leui iudicis Dei, cum sciret, se fuisse cumu-

latam diuinis gratiis, & confirmatam in bono, & certiorum redditam de sua beatitudine, & gloria. Denique cum semper ab Angelorum copiosa multitudine custodita fuerit, necessum est dicere, in morte nihil molestæ passam à spiritibus reprobis, maxime cum illi ipsius Virginis ita semper pertimuerint præsentiam, ut Richardus de S. Victore in c. 6. Cantic. dicat: *Etiâ ipsi principibus tenebrarum terribilis fuit, & ad eam accedere, eamque tentare non presumpserunt.* Cum ergo Virgo ab omni labore, & dolore immunis esset, gaudens, ac lætabunda benedictam, & beatam animam tradidit Deo. S. Ioannes Damascenus Orat. 2. de dormit. Virg. in hanc rem sic ait: *Sicut antequam collo partum dolore afficeretur, peperit, ita etiam ipsius ex vita discessus doloribus caruit.*

Et quid mirum sit, quod in morte omnis labor, & dolor à Virgine procul absit, & anima illius præterea facili ex corpore cum suauissima dulcedine, & summa voluptate exempta fuit? Legite, Auditores, quod de Moyse in Heuteronomio narratur, cum hora mortis eius apperisset, cum inexplicabili dulcedine illum subiecit spiritum Deo reddidisse, eò quod fidelissimus illius seruus semper fuerit. *Mortuus est Moyses seruus Domini iubente Domino.* inquit sacer scriptor ibi c. 34. quod ex Hebræo alii sic reddunt: *Mortuus est Moyses in osculo Dei,* velut inter complexus Dei, absque villo conflictu, & agone, immo cum ingenti cæcitertudine, & suauitate animæ egerit, neque senserit dolores, qui alios morientes affligere solent. Iam si Moyses, quis seruus Dei fuit mori suauiter, & cum inexplicabili dulcedine, multo dignior fuit Virgo mater eo privilegio, & beneficio, quod Moyse Deus præstitit, adeoque cum summa voluptate deposuit animam suam in manibus creatoris sui, & filii, sic ut cruciatibus mortis nec momento subiacerit. Hoc est, quod S. Ildephonsus serm. 3. de assumpt. his verbis affirmat: *Ad vocem dilecti sui, veni dilecta mea gaudens & ridens soluta est illa beata anima Virginis, & perrexit ad Dominum, & quæ dolori non subiacerit in partu, nec labori in transitu.* Et S. Damascenus Orat. 2. de dormit. Virg. hæc adiungit: *O res summa admirationis plena. Mors quæ odio & execratione prius erat hic commendatur, & beata censetur, quæ olim luctum, & marorem lachrymarum, & tristitiam offerebat, nunc gaudium, & lætæ celebritatis causa.*

Accedit ad omnia dicta, quod Deus ad maiorem Virginis lætitiæ voluit, ut Apostoli, qui tot ter-

tarum orbe dispersi erant, miraculo confluerent, praesentique essent, cum illa beato transitu hinc emigraret. Ita scribunt SS. Damascenus ubi supra, & Germanus in Orat. de Assumpt. Hi ergo simul congregati submissis in terram poplitibus primum illam adorant tanquam veram incarnati verbi matrem, deinde non sine abundantissimis lachrymis, & crebris, expectantibusque suspiriis ceperunt dolere vicinam eius mortem, rogantque illam, ut sui bonam apud Filium memoriam haberet. Ipsa illos in vicem consolabatur, hortabaturque remittere dolorem, quæ de morte eius illis nascebatur, & voluntati diuinæ se accommodare, gaudereque potius de felici ipsius ad caelestem patriam emigratione. Tum Filium precabatur, ut illis, quos tanquam singulares amicos delegerat, in omni ipsorum necessitate succurreret, & sua gratia cumularet viuos, & gloria coronaret mortuos. Denique eleuans sanctam manum omnes sua benedictione impertiuir. Cùmque iam bea illi abitus illius hora extrema appeteret, subductis in coelum oculis, vidit portam paradisi aperiri, ut asinus S. Damascenus, beneactumque Filium totâ Angelorum aula, magnoque agmine Patriarcharum, Prophetarum, Martyrum, Virginum, aliorumque beatorum stipatum descendere ad excipiendam animam eius, intrâ cuius vterum animatum corpus assumpserat, absorptaque fulgentissimâ, & elegantissimâ Filii specie inter Angelorum cantum, & Apostolorum plantum benedictam animam suam in manus Christi exhalauit, qui amanter, ac dulciter eam complextus in coelum deportauit. Hæc de re sic ait S. Hieronymus in serm. 1. de Assumpt. *Nulli dubium est, omnem illam caelestem Ierusalem tunc exultasse inefabili letitia, nec immerito, creditur enim, quod Saluator omnium ipse per se totus festinus occurrerit, & cum gaudio eam secum in throno suo collocauit.*

Quantam gloria maior hæc excogitari potest? Quis vnquam pari cum honoris magnificentia ex hac vita emigravit, ac Regina hæc, quæ in sua morte coram praesentibus habuit & Apostolos, & Prophetas, & Patriarchas, & Angelos, & horum omnium Dominum Dei Filium? *Felix plane Maria, inquit S. Bernardus serm. 1. Assum. & multipliciter felix, siue cum suscepit Saluatorem siue cum a Salvatore suscipitur. Vtrobique mira dignitas Matris, & utrobique amplectenda dignatio maritatis.*

II. Consideremus nunc, Auditores, quid gloriae Virginem a morte ipsius secuti fuerint. Primum est, quod mox et anima cum inexplicabili omnium An-

gelorum, ac Beatorum læticia fuit illata coelo, corpus tantam, tamque suauem exhalauit fragrantiam, ut illi, praesentes erant, viderentur sibi, non dico in Arabia felice, sed in ipsa paradiso versari.

Secunda gloria fuit, quod Deus ingentem illius sanctitatem multis, & praeclaris miraculis quamprimum demonstrare cepit. Nam ut Nicephorus lib. 15 histor. c. 4. refert, cùm frequens multitudo infirmorum ad tangendum sacratissimum cadauer concurreret, factum est, ut *præter spem, expectationemque omnem* redirent domum bene oculati. Alij erant surdi, & redibat illis ex attractu auditus. Alij erant claudi, & reuertebantur ad suos expeditis pedibus.

Cùm hæc tam insignitorum miraculorum noua per urbem Ierosolymitanam dissimarentur dici non potest, quanto numero ij, quibus zgredere erat, concurrere ceperint. *Omne autem genus morbi solo attractu cessit & profugerit.* Tertia gloria fuit, quod cùm deferri ad sepulturam sacrosanctum illud corpus debuit, tam honorificis, & gloriosis exequiis cultum fuit, quàm nulli vnquam vel antehæc parentatum, vel parentari deinceps possit. Nam illud humeris Apostolorum exceptum fuit, qui in vallem Iosaphat cum beato onere conrendentes, & per viam *mirificam*, ut Nicephorus loquitur, *carmina concinentes*, hymnisque, & laudibus magnam Dei Parentem celebrantes tumulto venerabile illius corpus reuerentissime, ac pientissimè intulerunt. Adiungit Sophronius, quod innumera Angelorum agmina feretrum coronarunt, & aërem harmonici concentus suauitate per omnem viam impleuerint. Ad aliorum sanctorum exequias celebrandas magno numero sæpè descenderunt Angeli, eorumque funera cantu, & laudibus cohonestarunt, animas verò ad thronum gloriae usque comitari sunt. Facit hoc, ut indubitatum, persuasissimumque nobis esse debeat, caelestis militiæ exercitus maiore numero, & effusore cum latius hoc die inde delapsos aduolasse, ut dominæ, & reginæ suæ supremum honorem deferrent; hymnisque & canticis spiritualibus suum gaudium restarentur. *Multo magis credendum est, inquit Sophronius in serm. de Assumptione, missam caelestem hodierno die cum suis agminibus festinè obuiam venisse Genitrici Dei, & cum omni gratulatione, canticis, & hymnis spiritualibus subisse.* Constat hæc S. Hieronymus ubi supra, sic scribens: *Non credo vnquam in caelo soleantorem fuisse processionem, quamvis enim non fuerit in Christi Ascensione, ista tamen videtur fuisse sollemnior.*

Cum venisset Apostoli ad locum constitutum, viderat nouum, illudque marmoreum sepulchrum, ibi deposuerunt pretiosum illius corporis thesaurum, circumstantesque illud toto triduo perseuerarunt in Dei laudibus. Et quoniam à Sanctissima Trinitate decretum erat, vt in Empyreum Cælum adduceretur, non quidem quadragesimo post mortem die, vt existimabat venerabilis Beda, nec eodem, quo è viuis abiit, vt volunt alij, sed triduo postquam vitæ decesserat, vt sentiunt Nicephorus, SS. Ioannes Damascenus, Athanasius, Andreas, Cretensis, & Sophronius: Hinc est, quodd cum Christus filius illius vellet eam cum corpore, & anima cælo inferre (quæ gratia nulli hominum quantumuis eximiâ sanctitate ornato hæcenus collata fuit) hanc suam voluntatem toti cælesti curiæ indicauit, vt omnes hierarchiæ sese præpararent ad illam cum quanto maximo fieri posset, gloriæ, honoris, & magnificentiæ apparatu adducendam. S. Anselmus in lib. de laud. Virg. in hanc rem sic ait: *Crediderim omnes illius patriæ ciues festiuiori solito, & sublimiori nitori decore ad aduentum Matris Domini sui præparari, ac nouâ quadam, & ineffabili iucunditate pro tanta rei expectatione conubulare.*

Tertius iam dies agebatur, à quo animam illa egerat, venitque è cælo Redemptor mundi, ingressusque suâ omnipotentia sepulchrum in quo exanguie iacebat sacræ Virginis corpus formam præferens dormientis, talibus eam verbis expergefecit: *Surge, propterea, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.* Cant. 2. Et ecce amicissimâ hæc inuitatione, verbisque illis dulcissimis tanquam autor vitæ reuocauit animam beatam in corpus, & ineffabili splendore donorum impassibilitatis, subtilitatis, & agilitatis illud ornauit, quorum virtute prodijt illa è sepulchro tota perillustis, & splendida, atque ex templo sanctam se vidit innumerabilibus copijs audientium cælestium, & in ijs diuinum suum Filium, qui cum illi brachium offerret, dextrâ in illud incumbens aiebat: *Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.* Psalm. 72. cepitque cælum versùs ferri, & Angelico pro illius honore, & gloria illa plena admirationis verba modulari: *Qua est ista, qua ascendit de deserto, delictis affluens, mixta super dilectum suum?* Cant. 8. Quibus tale quid, exponente Bernardo, dicere voluerunt: *Quanta est hac, & vnde est ascendens de deserto affluens tanta delictarum? Nec enim pares inueniuntur delicta vel in nobis, quos immensitate Domini latificat fluminis impetus, qui à*

Sulcu gloria Soluatis gloria petamur. Qua est ista, qua de sub sole (ubi nihil est nisi labor, & dolor, & afflictio spiritus) ascendit delictis spiritualibus affluens? Hæc ille serm. 4. de Assump. Tanta verò fuit lætitiæ exultatio, tantus iubilus ciuium cælestium, quod cernerent tam magnificè, & amplè glorificatam à Filio Matrem, tanta etiam suauitas hymnorum, quibus illius laudes cantarunt, vt S. Bernardus dicere debuerit. *Quis cogitare sufficit, quam gloriosa hodie mundi Regina processit, & quanto deuotionis affectu tota in eius occursum cælestium legionum prodierit multitudo, quibus ad thronum gloria cantibus sit deducta?* Et S. Anselmus in lib. de excellent. Virg. c. 7. apposuit ad ista dicit: *Contempletur omnino, quis potest, quo gaudio, quâ festiuitate, quibus concentibus sublabant omnes beatorum spirituum ordines.*

Et quomodo poterat non exultare cælum, quomodo non festiuissimè iubilare Angelorum chorus, quando videbat præsentem Dei sui Reginam Matrem, audiebatque dulcissima verba, quibus verbo æterno ex se incarnato affectuosas exanimatis agebat gratias? Legite, Auditores, quid S. Lucas referat. Audiebat Virgo ex ore Angeli ad ipsam à Deo missi, graudam esse Elizabetham iam vetulam, & celeri passu contendens ad montana Iudææ peruenit denique in domum Zachariæ, & brachijs deuotè, amanterque complexa cognatam suam, etiam reuerenter salutauit. Vt vidit Elizabeth admirabilem præsentiam Mariæ in cuius virginali, & purissimo ventre verbum Patris humanâ carne vestitum latebat, audiuitque verba humilis salutationis eius, exultare in aluo materna Ioannes, & aduentum Saluatoris sui, quia alijs modis celebrare non poterat, saltibus colere cepit: *Et factum est, & audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in utero eius, & repleta est spiritu sancto Elizabeth,* inquit Lucas c. 1. Si ergo tunc, quando Maria sine vlllo maiestatis apparatu, quando absque omni ornatu gloriæ, sed cum vulgari vestitu, & humili forma aduenit, continere, quin saltaret infans, idque propter summam lætitiæ voluptatem, quam ex eius præsentia in vtero Matris suæ percipiebat, & Mater ipsa spiritu sancto cumulata fuit, quam incomparabiliter maius fuisse dicere necesse est illud gaudium, quo totum cælum perfudit, quando vt Regina totius creaturæ circumdata inexplicabilis maiestatis gloriæ ingressa est beatam patriam, videruntque Angeli supra humanam illius venustatem, & formæ decantissimæ elegantiam, gloriosaque, & beatissimâ

eius frui præsentia cæperunt? Hæc est melliflui Bernardi commentatio, qui in serm. 1. de Assump. sic ait: *Quod si parvulus, & nondum natus anima liquefacta est, & Maria locuta est, quid putamus, quam illa fuerit celestium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & beatâ eum frui præsentia meruerunt.*

At subleuemus aliquantisper mentem ad contemplandam pompam, qua cum in superam patriam inuenta Virgo benedicta fuit. Mihi sat erit, fuisse admirabiliter celebrem, & dignissimam visu, sic ut videatur gloriosior Assumptio Mariz ascensione Christi, cum hic non habuerit alium comitatum, quam animarum beatarum, & Angelorum, illa verò non solum à cœli palatinis, omnibusque sanctorum Angelorum choris conductâ, verum etiam, quod multo ampliùs hanc magnificat festiuitatem, ab ipso Christo Deo, & hominè comiter excepta fuit. In hac cogitatione fuit S. Petrus Damianus, cuius sunt ista: *Attolle oculos ad Assumptionem Virginis, & saluâ maiestate Filij innuens, occursum huius pompe non mediocriter dignorem. Soli quippè Angeli Redemptoris occurrere potuerunt, Matrì Serò calorum palatia penetranti. Filium ipse cum tota curia tam Angelorum, quam Iustorum solenniter occurrens euenit ad beatâ consistorium sessionis.* Neque solum Angelos habuit obuios Virgo solenni cum pompa cœlorum regiam ingrediens, sed etiam tota sanctissima Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus sanctus illi occurrit. Audite S. Bernardinum Senensem qui 3. p. ser. 11. art. 2. sic ait: *Non tantum Dominus Iesus homo laureatus corpore glorificatus, sed & ipse Rex Deus trinus, & unus dico potest sacratissima Virgini triumphaliter occurrissè.*

S. Anselmus vbi suprà inquit causam, ob quam Christus, cum in cœlos abiit, Sanctissimâ Matrem suam inter miseras huius mundi hic in terra reliquit, cum illam secum adducere posset ad capessendam hæreditatem gloriæ, quo tempore ipsus eandem adiit, & obstupefactus illo Saluatoris facto, conuersus ad illum ait: *Quomodo potuisti pati, te in regni gloria tua remanente, illam quasi orbatam in miseris mundi relinquare, & non eam statim tecum regnatram assumere?* Facti autem huius rationem perpulchram excogitauit, quæ est huiusmodi: Quod in cœlos reuertens viz comirè noluisse habere Matrem, id fecisti, forsâs, Domine, ne tua celestis curia teneret in dubium, cui potius occurreret, tibi & delices Domus suo tunc regnum suum in assumpta

carne petenti, an ipsi domina sua idem regnum iam suum materno iure effectum ascendenti.

Denique in tantam aliudinem euecta est, vt ex aliquorum Doctorum sententia proximè thronum regium Christi habeat suum locum, supràque omnes Angelorum hierarchias exaltata fuerit mediatrix Dei, & creaturarum. *Tota Christianitas nouit, inquit S. Anselmus ibid. c. 4. quâ illam super omnes cœlos exaltatam, & Angelicis choris prælatam celsissimè credit.* Et S. Bernardus in ser. 5. super illud, *signum magnum*, congruenter ad ista dicit: *Hanc super omnes Angelorum choras, super Cherubim quoque, ac Seraphim exaltatam nefas est dubitare.*

Alij sunt in ea opinione, vt existiment virginem sedere in alio sublimi folio à dextris sui sanctissimi Filij, ad eum modum, quo ille sedet ad dexteram æterni Patris. Videre annon satis perspicuè huic adstipuletur veritati factum illud, quod tertius liber Regum c. 2. narrat. Voluit quondam Bethsabee Mater sapientissimi Regis Salomonis illum intrâ conclaue regium conuenire, vbi ille in peropulento throno pompabiliter sedebat. Cum solertissimus ille Rex audiret, Matrem secum loqui velle, non solum à magnifico folio descendit, neque tantum ei occurrit, reuerenterque & perurbane illam excepit, verum etiam alterum elegantem thronum illi iuxta suum constituit, in quo Mater sederet, eumque Salomon solium suum repetisset, illa proximum inscendit, qui filio à dextris erat. *Positumque est thronus Matrì Regi quæ sedet ad dexteram eius,* inquit sacer scriptor. Ille pacificus Rex Salomon, inquit S. Ioan. Chrysost. est figura Christi Regis cœli, ac terræ, qui toti mundo attulit veram, & perpetuam pacem. *Salomon interpretatur pacificus,* inquit ille hom. 4. op. imperfecti, quoniam pacificum habuit regnum, ita vt templum Deo edificaret, & ens etiam ministerio Gentium, & figura fuit nostri pacifici Christi, qui confugientibus ad se per fidem Gentibus, & bonorum operum spiritualia tributa soluentibus pacificum habuit regnum, ita, vt viuus lapidibus non solum Iudæis, sed & Gentibus viuum templum Deo edificauerit viuens.

Mythicam Bethsabeam, & Matrem veram celestis Salomonis, qui de seipso Matth. 12. aiebat: *Ece plusquam Salomon hic,* possumus dicere fuisse virginem benedictam, quæ tunc ex-domestico suo cubili in aulam regis æterni interiorem ingressa est, quando relicta hac terrâ inferiore cælum gloriosa iniuit. Si ergo Salomon tanquam gratissimus filius, vt suam erga Matrem obsequantiam ostentaret,

congruoque honorē eā ornaret, comitatus aulicis illi obuiam iuit, atque vt decebat, veneratus fuit, Deum immortalem, quanto maiore cum honorificentia putatis dignissimam Matrem suam verus Salomon Christus excepit: Descendit ē throno gloriæ, quem supernus Rex pacis occupat, sanctissimamque Parentem cum perhonorifica pompa excipiens & super omnes creaturas exaltans, ad maiorem eius gloriam thronum illi singularem excitari iussit, in quo à dextris illius perpetuum conquiesceret. Ita affirmat S. Bernardinus de Senis serm. 11. art. 2. & 3. dicens: *Contemplare mirificam oblationem, quia surrexit Salomon in occursum matris sue, mirificam generationem, quia adorauit eam, altissimam sublimationem, quia positus est thronus matris regis, immediatissimam consuetudinem, quia sedet ad dexteram eius. Surrexit igitur gloriosus Iesus in occursum suæ dilectissimæ Matris, & sicut benedictus Iesus sedet à dextris Patris, id est, in posterioribus bonis paternis, sic Virgo gloriosa in posterioribus bonis filij sui Iesu iuxta illum in throno sublimata confedit.*

Vt finem faciam, Auditores, dico, quod velut mundus non habet locum excellentiorem eo, quem dedit Maria Deo, quando descendit ē cœlo, qui fuit purissimus illius vterus: Sic in cœlo non est solum opulentiū illo, quod in Beata Patria obrinuit à Filio suo Maria. *Nec in terra locum dignior Grex Virginis templo, in quo Filium Dei Maria suscepit, nec in cœlo regali solio, in quo Mariam Maria Filius sublimauit,* inquit S. Bernardus serm. 1. de Assumpt. Tam admirabilis, tamque ingens est gloria hæc virginis, vt quemadmodum sol cū in alterum hemisphærium commigrat, quantumuis innumera stellas cœlum adornant, aliud tamen nihil videtur, nisi nox obscura, & tenebræ: Ita si virgo ē cœlo tolleretur, tamen sancti reliqui omnes in eo manerent, velut atra nox locus ille Beatorum videretur, cū illa sola possit gloriosum reddere locum illum, & clarissimum lumen toti mundo adferre. *Tolle corpus hoc solare, quod illuminat mundum, ubi dies? Tolle Mariam hanc mariæ stellam, quid nisi caligo inuolens* exclamat iterum Bernardus.

Quid iam nos faciemus, Auditores, cū videmus tantā Dominā, tamque singulari patronā nos destitutos? An tristem in mœore vitam transmitteremus, quia tanto bono non gaudemus? Ita conuenire videtur. Verū sanctus Bernardus deuotissimus huius virginis cliens nos consolatur, dicens, quanquam cœlum ex diuina ordinatione nobis abstulerit Mariam quæ erat magnum bonum, & tum ornamen-

tum, tum adiumentum nostrum, id tamen verissimum esse, quod illam obrinuimus patronam nostram, postquam ex nobis in cœlos abiit, vt dicere homo possit, præmisse illam aduocatam, vt tanquam Mater misericordiæ, & summi Dei, negotia, quæcūq; ad salutem nostram spectant, melius, potentiusque procuret *Aduocatam præmisse peregrinatio nostra, quæ tāquā iudicis mater, & mater misericordiæ suppliciter, & efficaciter salutis nostræ negotia pertrahit.* Hæc ille serm. 1. de Assumpt. Ex his conficit Doctor mellissimus, quod homines potius lætari debeant, quā contristari in hoc sacrosancto assumptæ in cœlos virginis.

At quid nos faciemus in hoc felicissimo die, quo ex hac vita mortali abiit Virgo, & cœlestem patriam ingressa est, facta Regina cœli, ac terræ? Omnes terræ affusi dicamus ei. O Virgo benedicta cœli, ac terræ imperatrix lætatur anima mea, quod te tam vehementer magnificatam videt! O quantum gaudet cor meum consideratione beatitudinis, & felicitatis tuæ! Quisque nostrum ex penicillissimo animo ad te suspirans, benignum à tua benignitate expectat subsidium, & auxilium. Roga Virgo Mater Filium tuum, vt peccata nostra nobis condonet, & miseri corporis vinculis exsolutos in cœlum beatos perducatur, vbi tu nunc viuis per omnia sæcula sæculorum, Amen.

De eodem Festo Beatissimæ Virginis Assumptæ.

Autore. Interprete.

Maria sedens sesus pedes Domini audiebat verbum illius. LUC. 10.

Vditores. Non me vel naturæ conditio, vel gratiæ dignatio Angelum fecit, Angelorum tamen vocibus compellere Angelos, ac dicere, *quid stantis aspicientes in cœlum?* Ob id auden, quod nil inter suauius suspiria, ac dulces lachrymas fixis nunc in cœlum, nunc in se murum obrutibus talia alios ex alijs percontantes audire videor: *Qua est ista, qua ascendit de deserto delictis affluens? qua est ista? qua est ista?* quasi in admirationem, ac stuporem eos verterit triumphalis ē mundo Reginz suæ Dominz nostræ abitus. Sed quid illud sciscitmini, Angeli attoniti? Fortē an inter mulieres cœ-

terat non eam nosse, ut hanc ob causam, quæ sit, interrogetis? Splendat adeo vultus eius, ut radiorum micatu orbem ubique impleat terrarum, & inter hos vobis obsecrum esse queat, quænam illa ascendat? Quæ mulier alia talē capite coronā, quæ talē reliquo corpore vestitū, quæ parē seu formę elegantiā, seu gratiæ magnitudinē, seu gloriæ maiestatem præ se tulit, qualem hæc, quæ hunc cælos perit ut vos huius dubios illa faciat? Matrem Dei cælorum Reginam, orbis Dominam, tantis cælum dotavit, & ditavit meritorum copijs, ut inferiora sint hominum, & Angelorum merita, vel si in vnum cumulum componas omnia: & quæ sit ista, quæ ascendit, quæ ritis, quasi alia esse possit, quàm quæ ab æterno electa ut Deum mater pareret? Immo immo ea ipsa est, quæ inter feminas nec primam similem visa est, nec habere sequentem, ea est, quæ virgineis plantis cepit Acherontici serpentis contriuit, ea est, quæ tametsi creaturarum omnium purissimam, sanctissimam, Deoque carissimam sciret, sibi tamen vilescerat, interque famulas Dei se deputabat, adeo secus pedes illius sedebat, ut verbum illius audiret, obedire parata, quidquid iuberet? Ea est, quam tanto cum plausu, obsequio, famulatu omnium cælestis regiæ aulicorum procerum inter gloriæ splendores serenissimam summa cælorum adire fastigia cernitis. Agite ergo beati Angeli, & vertite stuporem in hilaritatem, in iubilos admirationem, & choros chori omnes ducite, & noua gaudia nouis cantibus concelebrate. Sed cum hæc Angelos rogo, quid nos faciamus, non satis video: Destituit nos hæc dies matre, sed quali matre? Orbitas ea plactum requirere videtur, cum è contrā plausum exigat non tolli modò exemplum, sed & matris in tantam sublimitatem prouectæ meritum. Rem tamen attentius consideranti, videtur prorsus id faciendum, ut & Virgini, & nobis gratulemur de illius in cælos Assumptione, & tam felici, quàm beato, ac sperato abitu. Tres huius rei causas producam, ipsæque totam orationem absoluam, dum vos interim, quod oro, atque obsecro, attentos habeam.

MARTA sedens secus pedes Domini, &c.

I. Hodie MARTA Virgo cælos ascendit, gaudere quia cum Christo regnat in æternum. Ita canit Ecclesia, eoque primam causam reddit, cur & illis, & nobis gratulari debeamus, quod Dei Patris hodie primum cum Deo regnare, & sincero

semel gaudio perfrui cepit, cuius nulla antehac fuit, mera quia nulla absque mœrore voluptas. Recurre animo per omnia Virginis festa, & gaudia, inquit deuotissimus Granatenfis serm. 3, de hoc die, inueniesque nihil illi tam faustum ac felix euenisse, quod non aliqua tristitia interpellaret. Magna fuit lætitia, quando mundi Saluatorem Virgo est enixa, quæ & Angeli cælestibus canticis, & diuinis laudibus cumularunt: Sed huic lætitiæ negatus toto oppido hospitij locus, stabuli horror, & indignitas, duritia præsepj, pauperes panni, & infantis, cum lactis inopia, plurimum detraxerunt. Magna fuit Virginis lætitia, cum octauo à natali die dulcissimum, ac reuerendissimum nomen IESV (quod est super omne nomen) puero fuit impositum, sed hanc subitus dolor excepit, quando tenellum pusionem suam simul lachrymas, & sanguinem in Circumcisione verrere vidit.

Magna deinceps lætitia consecuta est, quando Simeon, & Anna, ambo seneciones, ambo Dei spiritu pleni, tam præclarum Puero, cum in templo offerretur, testimonium dixerunt, ubi Pater & Mater mirabantur super hijs, quæ dicebantur de illo? Sed quàm citus hanc lætitiā abruptit luctus, quando senex post laudum præconia, etiam agones, & certamina filij, tum matris dolorem, & gladium, qui animam illius penetraturus esset, tantò antè significauit, ut huius vntus præsepj felle totam amaricare vitam reliquam posset tantorum tam certâ expectatione malorum, vel si triste aliud nihil occurreret. Iam verò Resurrectionis festiuius gaudium, quanquàm magnâ voluptate totum Virginis animum infudit, recentis sanguinis tamen, & passionis cum acerbissimæ, tum probrosissimæ imaginem ab eius mentē non statim penitus aboleuit. Ascensionis porrò Dominicæ gloria, & lætitia quàm magna, & miranda fuit! Quid enim mirabilius, quid Deo homine dignius, quàm quod in cælum cælorum Conditor, ac Dominus per medios aëris globos, vi propriâ penetravit? At neque hæc lætitia omnis prorsus doloris experts fuit, quod nullus incipiat, nisi qui velit fuisse ferrea, & absq; sensu tenerrimæ Virginis viscera, quæ viderint talem à se tam procul abstrahi filium, seq; in hac ærumnarum valle orbem relinqui, nec grauitè mota fuerint. At verò huius diei gaudia nulla interpellauit tristitia, huius lucis serenitatem nulla mœoris obscurauit nubecula, huius festi fuit mera, & sincera voluptas, nullis admixta doloribus, quo regnare cum Filio Mater in cælis cepit, ubi non est amplius

plius luctus, neque dolor, sed iuge alleluia per omnes vicos ab omnibus certatim cantatur, quia omnium est communis, & certa de perpetuitate lætitia.

Hæc ergo prima causa est, ob quam nos gaude-
re, & congaudere magnæ Dei, & nostræ Matri oportet, quoniam hodie sæculo nequam erepta, vbi nulla sine tempestate dies, nulla sine fluctibus quies, & securæ stationis lictus ingressa, Filioque suo, & toti Trinitati assidens meras captat ab eius intuitu voluptates, gaudia integra, sinceram lætitiā. Et quis non congaudeat illi, quis de illius felicitate non ex animo lætetur, quæ est causa omnis nostræ lætitiæ & mater felicitatis, illumque peperit, qui nos solus beare, & felicitare æternum potest?

II. At si Virgini possumus, nobis certe gratulari debemus, quod in cælos euecta, Filio Iudici, Mater patrona perpetuo pro nobis supplex assidet, ut nullus tam deiecto sit animo, qui non facile assurgere queat, dum cogiter, qualem apud Deum advocatum habeat. Felices fuerunt semper liberi, qui bonis matribus cari, & commendati. Perierat Isaac domestico in præceptis nactus exemplo, nisi mater Sara ædibus exegisset Ismaëlem, qui lusus non bonos iam cum illo ludere cæperat. Quod Iacob benedictionem paternam (quæ illius zui, & populi homines Deo velut iniciabantur) fratri suo Esau præripuit, hoc matri suæ Rebecce debet, cuius industria, & maior erga illum propensio fecit, ut illi non solum pater præ germano fratre bene precaretur, sed Rachel quoque, & Lia connubio, & plurima deinceps felicitas fortunæ obueniret. Erat Ioseph patri suo Iacob omnium liberorum amatissimus si fortè puer benevolentiam tantam ipse meruit, ac mater Rachel multò antè impetrauit. Moysen infantem fluuius hausisset idem, qui tot Hebræorum pueros alios, nisi ingeniosa matris eius pietas fuscillam scirpeam, & reliquam de 2. cap. Exodi tragædiam, quæ illum seruauit, commenta fuisset. Quod primus à patre Dauide imperium Salomon adiit, hanc ei Bersabee gratiam mater eblandita fuerat. Quod cum patre in gratiam Absalon rediit, non mater, sed matris tamen optimæ officio functa Thecutes fecit. O miseros Hebræos quo tempore Aman Assueri gratiosus omnibus illius regnis pro summa libidine moderabatur! Vnam ille omnibus fatalem diem dixerat, quo & contrucidasset, nisi Hester obuiam iisset, quæ non auertit modò, sed in hostile caput conuertit perniciem. Sic & filij Zebedæ optatissimum causæ suæ exitum sperare poterant, si

iusta modò rei patronam matrem subornassent.

Quid non ergo speremus, quantumvis miseri mortales, de Virginis Matris patrocinio, quæ & eo impensius audit peccatores, quod sine illis nunquam facta fuisset tanto digna filio? Ludat coram nobis, quem volet ludam Ismaël, non illuder tamen, dum mater nostra Sara saluti nostræ, ut facit aduigilet: Irrugiat, & insaniet Esau, & mortem intentet, non inferet tamen, dum illa mater Rebecca nobis consulat, & prospiciat.

Oderint nos fratres, nec possint nobis pacifice loqui, in cisternas, aut carceres abijciant, ac venundent denum, gratia Rachelis faciet, ut primum omnia patienter toleremus, postremò etiam pro compedibus torques induamus, & sceptris vinculis permutemus. Lubeat nos Pharaonis fluuius mergi, parata habet seruandi remedia mater, quæ vndequaq; affluit misericordiā. Sit iustis de causis iratus nobis David pater noster, Thecutes tamen nostra verbis suis animum illius expugnabit, ut noxarum gratiam faciat, vel si fratrum sanguine manus cum Absalone impiauerimus. Decernat in nos certam mortis sententiam quotquot circum nos hostiles exercitus, eamque & Regum suorum, & Principis adeò tenebrarum sigillo obfignent, & diem facinoræ certum paribus votis præscribant, Hester Hester nostra suo illos malo inuoluet, & omne à nobis in suos auctores amolietur exitium, dum sit nostrum ad hanc quale Mardochei ad illam tam enixum, tam plenum fiduciæ perfugium. Nam quæ Deum tam vehementer amat, quam nec ipsa verbis suis satis eloqui posset, ea deamare homines nequit ea non potest, quin nos plurimum quoque amet, interque omnia discrimina seruet, ac sospitet.

Habet enim hoc eximium ille verus amor, ut quò magis ergà Deum inardescit, eò ergà homines amplius flagret. Vultis id peruerusto adumbratum mysterio oculis subijciat? Vigessimus quintus annus inerat, à quò Ezechiel, & populares eius transigrarant, quando vir quidam æneum habitum præferens, Ezechielem procut inde in fastigiati montis summum cacumen abripuit, vnde inter plurima, quæ attentissimis auribus, & oculis arbitrari iussus, vidit thalamum, quem vir ille, quæ larum, quæ longum, pari calamo est mensus: *Mensus est thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum*, inquit textus sacer Ezech. 40. 7. Quid sibi velit hoc loco thalamus? Charitatis symbolum fuit, inquit Magnus Gregorius, in qua cælestis Sponsus conuiuiscit, *Domus enim charitas est, & qui manet*

in charitate, in Deo manet, & Deum in eo; 1. Ioan. 4. Huius thalami longitudini latitudo æqualis est, quia charitas quantum se in Deum supra erigit, tantum se per fraternæ salutis amorem in latum porrigit, ut quod est in Deum æstuantior, eò sit in homines alios incitator. Iam si Virginis erga Deum charitas omni humano arbitratu plurimum est superior, sit ut nec eâ parte metiri illam quisquam homo possit, quâ homines spectat. Et si omnem humani ingenij mensuram amor Virginis erga homines excedit, ut eam exquare æstimando non possimus, lætari proinde infirmitas nostra supra modum suam debet, quod hodie primum proxima Filio suo Iudici nostro sedere in cœlis caput Mater, cuius erga nos charitatis magnitudinem, ut scimus esse omni censurâ nostrâ maiorem, ita & nouimus esse omni miserâ, & infelicitate nostrâ multò ampliorem, ut nulla nos possit tam profunda ærumnarum abyssus sorbere, nullum tam diffitum, aut ingens malum inuenire, quod illius charitas depellere non valeat, ac velit. Acceptam ferte doctam hanc commentationem sapientissimo Granatensi, ex cuius conc. 2. §. 3. de hoc Festo eam excerpti.

III. Sed sperare benè de Virginis inexplicabili charitate, etiam sceleratissimus, & obduratissimus quisque potest, ac lætari ferè ille solus, qui morum imitatione filium, ac genuinum alumnum se Virginis probat, tam securus scilicet gratiæ virginis, quàm certus, *quicquid in nobis est spei, ac virtutis, id totum ab ea redundasse*, ut S. Bernardus loquitur, *qua ascendit delictis affluens*.

Non possum, quin hoc loco vos compellem quibus suis aliquando noster deuotissimus Granatensis: *Quid nostra refert fratres*, aiebat ille, *quod Virginis gloriam præsuscipimus, si ab eiusdem gloria communiore ignauia nostra secludimur?* Addam hoc de meo: Quid verò, si charitatem illius erga Deum, ac homines diu admiramur, & multis extollimus, neque similiter utroque diligere curamus, ut de illa, Deo aurem antè omnia in cœlis aliquando coram gaudeamus? Sed quis nolit esse beatus ex Deo? Quis non ad istam felicitatem votis omnibus aspiret, ut post Deum virginem illius Matrem in gloria sua videat, de qua multa sæpè, quanta satis nunquam audiuit? Hæc languidis votis plerique optant, verùm incitatis, ardentibusque ac iustis desideriis vix pauci efflagitant.

Audite hanc in rem ex suis confessionibus Augustinum: *Ille cœlestem hereditatem verè, & ex animo desiderat, qui eam ipsi, qua in terra præstantissima ha-*

betur, facillè anteposit. O Deus, quotusquisque nostrum cœlestem hereditatem rebus terræ præstantissimus anteposit? Quotus verò est, qui non vilissima, & abiectissima illi præferat? Si enim quoties turpi cogitatu scientes oblectamur, tamen si ab opere abhorreat animus, lethaliter peccamus, & summo illi bono renunciamus, annon leuissima, & indignissima huius mundi antiquiora illo ducimus? Quod cum facimus, quonam modo nos iusto eius boni desiderio flagrare dicimus?

Quoniam verò hæc peruersitas ab immodico rerum terrenarum amore proficiscitur, huc ante omnia necessum est exuat, cuius animus in cœlum anhelat, quisquis per scalam Iacob ad superos aspirat, cuius cum multi sint gradus, infimus tamen à terra primus statim eleuatur, ex quo intelligimus terram primum deserendam ei, qui assurgere in cœlum cupit.

Atque hæc terræ desertio non initium modò est, sed etiam pars iam magna, & portio sanctitatis: *Quemadmodum enim qua Deo instiata sunt* (ut sacra vasa, altaria, &c.) *à prophanis & sibus secernuntur*, inquit Origenes, *ita qui vera sanctitatis amatores existunt, terrenis curis, ac rebus implicari minimè debent.* Hoc est, quod Petrus Apostolus obnixè à nobis postulat, cum ait: *Obsecro vos tanquam aduenas, & peregrinos abstinere à carnalibus desideriis, qua militant aduersus animam;* 1. Petr. 2. Peregrinus omnes per viam delicias tanquam itineris moras præterit, hospitiumque aliud ex alio mutat, nec alicubi diuturnam sedem figit, sed omnia loca media festinus transit, dum patriam anhelus petit. Tales peregrinos Petrus nos omnes cupit rogatq; abstinere à carnalibus desideriis, ne animas nostras à cœlo illa ablineant. Neque Petrus hæc primus cupit. Iam olim ante illum prædixit Dominus: *Omnes qui reliqui fuerint de vniuersis gentibus* (hoc est, omnes quotquot superstites persecutioni Ecclesiæ Christianæ) *ascendant & adorent Dominum Regem exercituum, & celebrent festiuitatem tabernaculorum.* Mense anni septimo solenne erat Iudæis celebrare ferias tabernaculorum diebus septem, per quas sub vmbraculis agebant, ut eorum dierum recordarentur, quibus maiores illorum sub tentorijs, ac papilionibus vixerunt, quamdiu per desertum terram promissionis petierunt, ut habes Leuit. 23. Sed quid est hoc, quod vnum illud tabernaculorum festum etiam à Christiano populo vult obseruari, qui cætera omnia antiquauit per aduentum Christi? Vult spiritualiter à nobis semper agi, quod Iudæi

Iudæi hodièq; carnaliter obferuant, vt omnia mundi domicilia, quocunq; illa titulo ad nos fpectant, pro tabernaculis habeamus, & habitemus velut in tentorijs, & fponde deferamus, quæ neceffariò in morte relinquenda, vt ficut illi annos quadraginta defertum tanquàm peregrini obierunt, fixamq; patriam inquisierunt. Ita & nos quamdiu in hoc corpore militamus, peregrinos mundi nos effe credentes, ad cœlefte regnum, quod nobis ab origine mundi eft paratum, indefeffo conatu pergamus, & ob id folum in hanc lucem nos editos intelligamus, vt brevis xui fpatio pietatem colentes, & autorem tantæ felicitatis Deum debitis obfequijs promerentes, fempiternæ quietis fedem occupemus. Hanc verò fpiritualem peregrinationem tantoperè à nobis Deus exigit, vt ijs, qui fecus faciunt, qui feftum tabernaculorum ad morem Chriftianum non celebrant, qui terrenis cupiditatibus tanquàm ciues per otium vacant, neque vt peregrini renunciant, minetur, imbrem cœli, hoc eft, fuam gratiam defuturam, quæ fola mentem reficit, fola eius fitim extinguit, fola terram cordis noftri fecundat, fola feracem fructuum æternæ vitæ facit. Quæ verò grauior effe, quàm legis illa pœna poffit? Nam quæ non infunditur cœli imbre terra, ea *fpiritus* & *tribulos profert*, adeò reproba eft, & maledicta proxima, & confummatio illius in combuftionem, quo vos proximè Apoftolico fulmine perfrinxi. Sed quare hunc peregrini hominis affectum, & animum tantoperè nobis commendârît Dominus? Omnino quia intelligebat, omnium malorum noftorum caufam effe, quòd in hoc mundo non tanquàm incolæ, fed tanquàm ciues, & domeftici conuerfamur. Sic enim ferè viuimus, fic rebus terrenis affixi fumus, velut ad hanc folum vitam nati effemus, & neque iudicium à morte, neque vllum feu proeuum, fiue fupplicium expectaremus. Hi funt, quos Propheta in terra obliuionis degere fignificauit, cum ait: *Nunquid cognofcentur in tenebris mirabilia tua, aut iuftitia tua in terra obliuionis?* Pfalm. 87. Quid terram obliuionis appellas? Letheas forè aquas, quibufcum defunctorum animæ omniū, quæ hîc geruntur, obliuionem præfortibus intercorum bibant? Rifu digna fabula. Habet tamen aquas harum fimiles malus dæmon, quas plurimorum fiftum propinâffe, omnemque fui ipforum memoriam ademerit, videtur, vt nunquam finis cuius gratia a Deo conuicti, nunquam eorum, quæ ad hanc vitam conuictum necelfaria funt, recordentur. Hanc tu inhabitas terram, cuius animum

nunquam ferè ferius per omnem vitam cogitatus Dei, ac falutis tuæ fubit, qui nunquam ad te ingrederis, vt intà te rationem tui inuas, ac dicas: Quis me condidit? Ad quid condidit? Quis Autor, & quæ finis vitæ meæ? Quid hætenus designauit? In quæ vitam, & annos expendi? Quis me exitus manet? Quæ fors poft hanc vitam? Qui vix vnquã talia, aut certè nunquam ferio cogitas, in terra obliuionis tanquàm ciuis habitas, exol, & peregrinus cœli futurus, nifi meliora poft hæc agas.

Sic enim ait Propheta: *Oblitus es legem Dei tui, obliuifcar & ego filiorum tuorum.* Of. 4. & Apoftolus: *Ignorans ignorabitur*, funeftamq; illam vocem audiet: *Amen dico vobis, nescio vos.*

Viuamus ergò in hoc fæculo tanquàm hofpites, & aduenæ, vt viuamus in futuro tanquàm ciues, & domeftici, & in via fe poftum, donec in hac vita eft, fibi quifque perfuadeat, vt non magis afficiatur animo præfentibus, quàm prudens, & feftinus viator arcibus, arboribus, agris, ædibus, quas per viam offendit, ac tranfit.

Sed ais: Hæc ad eos pertinent, qui monafterijs inclufi, & à moleftiffimis huius fæculi curis feruati tam facile in Deum fe recipere poffunt, quàm fe omnibus alijs leuiter exonerârunt. Habet ftatus noftri religiofi felicitas, fateor, quod non omnis alius ftatus, fed Martha fapè nimium quantum turbatur, de vno in primis neceffario non fatis follicita.

Forè Magdalenæ, & Martha tunc communiter vivebant, cum ad illas Chriftus victus gratiâ ingreffus, adeò ex æquo ad illas res familiaris pertinuerit, fed illa rem hanc tanquàm peregrina curabat, hæc tanquàm domeftica, illa prudenter decernebat, non effe iuftum *relinquere verbum Dei, & ministrare menfæ*, hæc ita totum inftituendæ menfæ animum addixerat, vt & fororem ab auditu verbi Dei auocare intituere. Denique Mater Dei eadem Mater familias fuit, *qua manum fuam*, hoc eft, maritum (qui illi pro manibus erat) *mifit ad fortia*, ad opera fabrilia, & *digiti eius apprehenderunt fufum*, vt & ipfa victum, veltitumque filio compararet, quando ad hæc pauper fenecio vix fufficeret. S. Basilus cap. 6. confit. Monaf. ait, Parentes Chrifti, vt potè tenues, & non fatis copiis inftitutos, folitos in affiduis corporis laboribus verfari, & fibi quotidianum victum comparare. D. Ambroſius ait, beatam Virginem tuiſſe domum in opes fua fecreto, & teimus Marthæ obſeruari quæ confilium dno, & vltimq; functam, & inter hæc tamen ad pates Chrifti federe adeò amabat, vt S. Vincentius ex aliorum etiam

sanctorum reuelatione dicat, sæpè filium tenellum paulo aduliorem rogasse, vt varia sibi de cœlo, ac vario animarum statu panderet. Mariæ adiutorio Martha opus habet, nulla vobis prosperè cedunt negotia, si prorsum negligitis otia sacra. Optimam par em cum Maria eligit, & Deo pro status vestri conditione vacare, qui Deo tui cupidi. Dixi, Amē. Amen.

De Compassione, & Doloribus iuxtà Filii sui Crucem stantis Virginis.

*Autore. ALEXANDRO CALAMATO
Messanensi Clerico Italo.*

*Interprete F. Ioanne Freylinck
Ord. Præd.*

Stabat iuxtà Crucem IESV Maria Mater eius. Ioan. 19. c.

Pæctaculum magis tragicum, luctuosior, & lachrymabilior historia in sacris literis nulla reperitur hæc, quam Euangelista Ioannes refert de martyrio magnæ Dei Parentis, cùm ait, stersse proximè Crucem, tanquàm spectatricem chari, & amatissimi filii sui Iesu Christi ex ea penduli: *Stabat iuxtà Crucem Iesu Maria mater eius.* Et reuerà, Auditores, acutus fuit doloris gladius, qui benedictæ Virginis animam pertransiit, quando in Caluarie monte Cruci affixum suum Filium vidit, & linguam, qui per spinarum vulnera ex capite manabat, & per clauorum fissuras ex manibus, pedibusque profluebat, & nudum illū, qui agros floribus vestit, & sicutulosum creatorem aquarum, & redimicum spinis, qui gloriā coronat electos in cœlis.

Vt verbo dicam, omnium acerbiorum dulcissimi Filii dolorum moelissima spectatrix Maria fuit. *Stabat iuxtà Crucem Iesu Maria, &c.* O dolores! O cruciatus Virginis! Benè potest illa dicere omnibus vobis, quotquot huc concurristis, vt condoliscatis illi: *O vos omnes, qui transitu per viam, attendite, & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus!* Thren. 5. De istis doloribus, de tali martyrio hodie apud vos disseram. Attendite.

*Stabat iuxtà Crucem Iesu Maria mater eius. Non
Tom. IV,*

credo, Auditores, posse acerbiorē in hoc mundo inueniri dolorem, quàm sit patris, aut matris, qui occisum ob oculos suos mori videant dilectum filium suum, omnis enim alius cruciatus nullus, si cum hoc comparatur. Hinc intelligitis insignem mali dæmonis astum, quo ille, Deo ita permittente, magnanimum cor patientissimi Iobis dericere, & validum eius pectus subigere voluit. Quibus armis ad hanc rem eum vsum putatis? Audite, amabò, & notate malum pessimi veteratoris diaboli dolup. Corruit domus fratris natu maioris, oppressitque, & extinxit non solum filios, & filias sancti Iob, sed etiam totam familiam, & quotquot in eisdē ædibus ab eorum officiis erant. Qui autem Iobti tam funesta noua perculit, his verbis ea recensuit: *Filii tui, & filia tui descendit, & bibentibus vinum in domo fratris tui primogeniti, repente ventus vehemens irruit à regione deserti, & conculsit quatuor angulos domus, qua corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt, & effugi ego solus, & annuntia rem tibi; Iob 1.* Sed dic mihi, ô infauste nuntie, si domus corruens omnes oppressit, cur non omnes commemoras, qui sunt exincti, sed liberorum solam facis mentionem? O crudele inuentum? inquit Olympiodorus antiquissimus Ecclesiæ Doctor. Sciebat dæmon hunc esse intolerabilissimum cruciatum, quem adferre sancto Iob poterat, propterea solam liberorum internecionem illi nuntiat, & tam funesta noua ad ipsum perfert. *Germana prolu præcipue meminit, & iusti naturam exulceraret.* Et postea subiungit: *Neg enim dixit, supra omnes, qui intus erant, cecidit, interfectorumque omnium sepulchrum unum domus effecta est, sed magis propria memoriam ex natura offerens, ac luculentas ex plagas insurgens, dixit, cecidit super filios tuos.*

O Virgo dolorosa, quid sunt filii Iob cum tuo Filio vnigenito comparati, & quid mors illorum, si eam cum morte Iesu Nazareni conferas? Dolor tuus profectò longè acerbior fuit quàm Iobti. Propterea beatus Amadeus loquens de cruciatu Virginis, qui illi ex mortuo Filio natus fuit, sic ait hom. 5. de B. Virg. *Torquebatur magis, quàm si torqueretur in se, quia supra se incomparabiliter diligebat id, unde dolebat.*

Nihilominus inter tantas afflictionum tempestates, vides moribundum, & exspirandum delictum suum, armatâ inuictâ fortitudine validè obfisteat doloribus tam vehementibus, & *Stabat iuxtà Crucem Iesu non corpore tantum erecto, sed & animo inconuulso, atque excelsio.*

Tanquam rem stupendam refert sacra Scriptura id, quod accidit matri Machabæorum, mulieri, cuius par erat fortitudo, ac dolor, quando crudelem filiorum suorum internecionem vidit, qui illa coram præsentibus fuerunt occisi, adeoque ferebat illa in oculis, quod in carne omnes, ut aiebat S. Augustinus Serm. 109. de diuersis.

Idem dicere possumus de Virgine Matre spectatrice immanium filii sui tormentorum: *Ferebat in oculis, quod in carne omnes.* Res est, quam nemo audire possit, qui non condolecens illachrymet, & tantæ fortitudinis consideratione non toto animo obtupescat. Hinc S. Cyprianus in lib. de exhortat. ad martyr. sic dicit de illa martyrum Machabæorum matre? *Tam grande martyrium Deo præbuit virtute oculorum suorum, quam præbuerunt filii omnes passionē membrorum;* velut aliis verbis dixisset: Siquidem sancti Machabæi passi sunt in corpore, mater propter omnes pariebatur in oculis, videns illos tam efferratè torqueri, concerpi, mutari, adustulari. Et apud S. Augustinum loco citato, *illa videndo in omnibus passa est, & in se vna experta omnes poenas, quibus filiorum suorum carnes atrocissimè laniari conspiciebat.*

Iam si mater Machabæorum ita sensit cruciatus, & tormenta suorum filiorum, quid dicam de sanctissima Virgine, quæ Filium suum incomparabiliter vehementius amabat? Dicam, ex filii doloribus corporalibus tam cruciabiliter exulceratam fuisse animo, ut nulla illud explicare lingua possit. *Non credo planè enarrare, vel cogitare posse dolorem Virginis, nisi tantum fuisse credamus, quantum nunquam dolere potuit de tali filio talis mater,* inquit S. Bernardus in Serm. de lamentat. Virginis.

Et reuerà, Auditores, nonné vobis videtur fuisse ingentem Virginis dolorem, cum tam inhumanè crudeliterque tractari Filium suum coram videret? Quanto amarore putatis repletam fuisse illius animam? Ah tam acerbi, intolerabilesque erant illius animi cruciatus, ut maximæ voluptatis loco habuisset, si tunc mortua fuisset.

Cum enim oculis suis arbitraretur poenas filii, vox illam defecit, tantoque dolore oppressa fuit anima illius benedicta, ut iucunda tunc accidisset, si quæ eam à vniuersis simul, & sanctissimis cruciatibus exemisset. In horum ineditatione positus S. Bernardus ibidem dicebat; *Iuxta crucem stabat amorua mater, quæ ipsum ex Spiritu sancto concepit. Vox illa non erat, quia dolore attrita tacens pallescebat,*

quasi mortua viuens viuebat moriens, nec mori poterat, quia viuens mortua erat.

Hinc est, quod nullum in sacratissimo corpore suo Filius passus est probrum, vel tormentum, quo non transuerberaretur cor, & anima luctuosæ Virginis Matris. Quot flagris, verberibus, spinis, clauis lacerabatur corpus filij, tot spiculis confgebatur anima Matris. *Quod in carne Christi agebant clauis, hoc est in eius mente compassio naturalis, & affectionis maternæ angustia operabatur,* inquit Arnoldus Carnotensis. Idem S. Hieronymus his verbis affirmat: *Eius dilectio amplius fortis, quam mors fuit, quia mortem Christi suam fecit.* Lancea, quæ Christi pectus ferijt, nullum illi, ut qui mortuus erat, dolorem attulit, solum autem matris cor transfixit. Sic affirmat mellifluus Bernardus ubi supra dicens: *Ipsius planè non attigit animam crudelis illa lancea quæ ipsum aperuit latius, sed tuam Virgo, animam pertransiuit.*

Res est, Auditores, quod Redemptor noster tempore amarissimæ passionis, & mortis suæ, quem pro peccatis nostris pertulit, cum in illis doloribus versaretur, quibus mundus nunquam habuit pares, merebatur omne genus condolecenciæ, idque ex lege charitatis, iustitiæ, & communis naturæ. Condolecerc illi Pater æternus, & Spiritus Sanctus non poterant, cum illi essent ipsa impassibilitas, & beatitudo: Non Angeli sancti, quia status beatitudinis, in quo erant, omne genus tristitiæ, & doloris excludit: Non mundus, quia & idololatriæ, aliorumque peccatorum tenebris inuolutus totus erat, & hanc atrocem, crudelemque persecutionem, ac mortem, Christo inferebat. Ad miseram, afflictamque Matrem ergo hoc compassionis officium pertinebat, quæ animam suam filij tormenta omnia excipiebat. Propterea S. Damascenus lib. 2. de fide orthod. c. 15. dicebat: *Quos in partu dolores effugerat, passionis tempore sustinuit.* Nec mirum est, quod Virgo tantos sentiret dolores, quo tempore Christus patiebatur, quia ut nemo ardentius illam Redemptorem dilexit, ita acerbiora ex illius pœnis cruciamenta penio pertulit: In hanc rem Richardus de S. Victore in c. 6. Cant. sic habet: *Sicut non fuit amor, sicut amor eius, ita non fuit dolor similis dolori eius.*

Atque ut verum dicam, Auditores, si ipsæ adeo creaturæ sensibus omnibus destitutæ aliquem ex morte Christi sensum doloris ostenderunt, dum saxa dissilierunt, terra contremuit, velum templi ruptum est, & sol obscuratus, Deus bone, quam ineffabilem fuisse credere debemus illum dolorem, qui

animam

animam Virginis transfixit, quæ sic amabat Filium tuum, ut nullam in comparationem eius venire creatura posset! *Tunc terra tremuit, petra scissa sunt, & luminaria obscurata. Cogitare nunc licet, quantum dolor tunc infuit Marri, cum sic dolebant, quæ insensibilis erant, inquit S. Bernardus ubi supra.*

Dicam magnum aliquid, sed à vobis, si deuoti cultores MARIÆ estis, planctum in vicem magnum expecto. Tam ingens fuit cruciatus Virginis ex morte IESU vnici Filij sui, ut Sanctus Bernardus de Senis affirmet, omnes derepenè interituras fuisse creaturas, si per illas dispersituss fuisset dolor, quem ipsa sola pertulit. Sic enim habet tom. 1. serm. 61. art. 3. c. 2. *Tantum fuit dolor Virginis, quòd si in omnes creaturas, quæ dolorem pati possent, diuiseretur, omnes subito interirent. Et quòd illa inter istam inexplicabilem cruciamentorum inundationem constans, & inuicta propè Filij morientis crucem perstitit, quod ex Ioanne identidem iam dixi, id factum, quia omnipotentia Dei, ut S. Anselmus ait, in viuis illam conseruauit. Verba eius sic habent: Crediderim te nullo pacto potuisse stimulos tanti cruciatus, quin vitam amitteres, sustinere, nisi spiritus dulcissimi Filij tui te intus doceres.*

Addit S. Bernardus de Senis, dolorem, quem Virgo iuxta crucem sustinuit, fuisse talem, ut neque totum, neque partem eius aliquam vel homo, vel Angelus etiam dicendo exprimere potuerit. *Virgatus dolor fuit maior, & plus, quam omnes creatura portare possent, quanto enim plus amabat Christum, tanto plus dolebat, & amor suus, quam ipsa portabat Christo, fuit infinitus, inquit ille serm. 45. Quapropter S. Ioannes hoc solum insinuauit, dicens: Stabat autem iuxta crucem Iesu Maria mater eius.*

Innumerabiles fuerunt cruciatus, quotquot omnes simul Martyres pro Christo tolerarunt, sed non possunt comparari cum illis, quos Virgo pro eodem exantlauit. *Ipsa fuit martyr in anima, inquit Richardus de S. Laurentio lib. 3. de laudib. Virginis, & gladius doloris, qui pertransiit animam eius in benignitate passionis, pro amarissimo omnium martyrio computabatur.*

Sed quid ego aio, quòd tormenta MARIÆ Martyrum omnium cruciatus exequarint? Dico plus, quòd longè illos superarint, sic ut nulli videantur illorum doctores (ut sic loquar) si cum ijs conferantur, quos MARIA iuxta crucem degustauit. De hac re sic ait S. Anselmus: *Quidquid crudeliter inflatum est corporibus Martyrum, lenè fuisse, aut potius nihil comparatione tua passionis,*

Quis vidit vnquam duo specula ex aduerso opposita, quæ & splendores, quos aliundè excipiunt, & figuras, quas referunt, inuicem sibi transmittunt? Talia specula mihi considerà Christum in cruce pendentem, & Matrem iuxta stantem. Christus patiebatur, Mater compatiebatur. Christus edebat animam, animo Mater deficiebat, & dulcissimam quandam vicissitudine teneri affectus mutuo doloris sensu, & consensu sibi respondebant. Sancti Laurentij Iustiniani lib. de triumph. Christi agone c. 10. fuit iste cogitatus, quando sic ait: *Clarissimum passiois Christi speculum erat cor Virginis, necnon & perfecta matris imago. In illo cernebantur, & agnoscebantur sputa, conuitia, verbera, & redemptionis vulnera. Itaque spina, quæ caput Christi pungebat, erat radius, siue aculeus, qui cor Matris fodiebat, & clauus, qui manum Filij penetrabat, erat gladius, qui animam Virginis pertransibat. Id Richardus de S. Laurentio ubi supra expendens inquebat: Quid est, quòd Dominus dicit per Isaiam, Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum? Verum est, Domine, quòd non est vir tecum, sed vna mulier aderat, quæ te crucifixo omnia vulnera, quæ tu suscepisti in corpore, suscepit in corde.*

Dixerunt aliqui cum S. Augustino? Mariam omnes Christi sensisse dolores. Si duarum cithararum iuxta se positarum nervi æqualiter adducantur, ambæ pariter resonabunt, ut ait S. Gregorius, tametsi vnā solam tangendi peritus pulset. Christus cithara erat, de quo Psalmista ait Psal. 65. *Exurge psalterium, & cithara.* Huius nervi dissentii in cruce fuerunt, ut acutum redderet dolorum sonum, qui de se ad Patrem ait psal. 39. *Corpus autem aptasti mihi.* Virgo Mater altera cithara erat, eaque tam consona citharæ superiori, quàm erat illius mens, & anima tota conformis voluntati Christi. Quando ergo cithara superior (quæ Christus erat) percutiebatur, etiam inferior (Mater illius iuxta crucem posita) pares doloris sonos edebat. *Cruce & clauis Filij fuerunt & Mariæ, inquit S. Augustinus in ser. de Passione. Erant enim dua mystica cithara, quarum vna sonante resonat & altera, nullo etiam pulsante. Iesu dolente dolet & Maria, Christo crucifixo crucifigitur & Maria. Immensi, infiniti fuerunt dolores, quos Christus pro nostra salute sustinuit in cruce. Ita dicere possumus, quòd Christus, & Maria quodammodo fuerunt pares in pœnis, & Christus quidem corpore crucifixus fuit, Maria animo, & quot dolores Christus in corpore pertulit, totidem Mater in anima excepit. Audite S. Hieronymum,*

nymum, quàm præclare hoc dicat: *Quot laciones in corpore Filij, tot vulnera in corde Matris. Clavi, quibus corpus Christi pendebat in cruce, & cor Virginis crucifixum habebant.* Quis ergo non appellabit inexplicabiles, & immensos dolores Virginis iuxta crucem stantis, quæ inde mortua fuisset, ut S. Bernardinus de Senis loquitur, *si Spiritus sanctus eam non confortasset.*

Ultra progredior, Auditores, & aio, Martyrium Virginis propter mortem Filij prolixius fuisse illo, quod omnes simul sancti Martyres sunt passi. Illius enim cruciatus duravit triginta tribus annis continuus, quibus charus illius Filius in hoc mundo vixit. Sic affirmat Rupertus Abbas, & comprobatur ex cap. Cant. 4. ubi Spiritus Sanctus volens commendare pulchritudinem Mariæ, laudandi initium facit à capillis, dicens: *Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.* Istis capillis, inquit Rupertus, significantur cogitationes Virginis, & gregibus caprarum sancti Martyres. Quod ergo Spiritus Sanctus dicere voluit, tale est: Sicut Martyres illi fuerunt à tyrannis varijs modis cruciati, ita tu, Virgo per totum vitæ tuæ curriculum plurimis pœnalibus cogitationibus torta, & afflicta. Tu omnibus illis tuæ vitæ annis tecum reputasti passionem, quam Filius tuus aliquando subiturus erat, atque ij cogitatus tanquam immanes carnifices animam tuam crudeliter lacerarunt. Audite Rupertum. *Hæc similitudo in capillis, quia tu, ô Maria, longum in cogitationibus tuis, præscia passionis Filij tui, persulisti martyrium, sicut illi dum egentes, angustiant, affligunt.*

Iam intelligo difficillimum illum ex 7. Cant. c. locum, ubi Sponsus volens laudare capillamentum Sponsæ, confert illud cum purpura, dicens: *Coma capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus.* Hæc verba percommode in rem præsentem exponit S. Ambrosius, inquit: *Capilli tui sicut purpura sanguinis Christi iuncta, vel iuncta canalibus crucis, stabat enim Maria iuxta canalera crucis, capillis in purpuram sanguine Christi conuersis.* Hæc verba apud Ambrosium non reperi, Volebar ergo dicere, quisquis illorum autor, quod cum Virgo staret proximè crucem Christi, & ex plagis carnis illius rui sanguinis manarent, ex eo defluerit in caput benedictæ Virginis, ex quo capilli eius tanquam purpura quædam regia rubescere cœperint. Cum capilli, ut diximus, sint Symbolum cogitationum, Richardus de S. Laurentio hæc ea verba exponit, tanquam dictum fuisset: *Coma tua, id est, cogitationes*

tua iuncta sunt in memoria Dominica Passionis, & sic effecta sunt cogitationes tuæ, quasi recentem viderent sanguinem, de vulnere Filij tui distillantem, Et Dionysius Carthusianus idem dicit his luculentis verbis: Coma capitis tui, id est, congeries, multitudo, & abundantia cogitationum tuarum sicut purpura regis iuncta canalibus, Dominica Passionis recordationibus rubricata.

Hioc profecta est, Auditores, illa venerabilis de Euangelio Simeonis sententia, quam Sanctus Senex auribus Virginis intimavit, dicens: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius;* Lucæ 2. Rupertus Abbas ait, hæc fuisse prophetiam à Spiritu Sancto dictatam, per quam nobis significaretur, multo tempore tantè fuisse Virginis cor transfixum, per meditationem secutura Passionis Dominicæ, quàm Christus Filius eius crucifixus esset, Nolite, inquit Sanctus Abbas ex nomine Virginis, nolite solum attendere diem, vel horam illam, in qua videri dilectum meum ab impijs comprehensum. Nam tunc quidem gladius animam meam pertransiuit, sed antequam sic pertransiret, longum per me transitum fecit.

Nec mirum videatur, quod Virgo pœnaliter senserit in anima tormenta sui Filij futura, quia legebat diuinas Scripturas, inquit S. Ambrosius in c. 2. Lucæ, & in ijs videbat expressos cruciatus, quos à Verbo incarnato exantlandos Prophetæ prædixerant. *Istam gladium in cor, & animam Virginis profunde immersum habuit, quia Dei mysteria profundius penetravit, & Verba Dei de Christo Passione semper in corde medullitus portauit.* O Deus, quàm acutus hic gladius fuit, qui cor Virginis tam viue transiit, etiam cum solum legeret, & recogitaret, quantum amabilis Iesus passurus esset!

Hoc ipsa indicare Virgo voluit, quando de Christo loquens ait: *Fasciculus myrrha dilectus meus mihi, inter vbera mea commemorabitur.* Cant. 4. Hoc Ruperto tale fuit, quale si dixisset: Vix Mater Verbi effecta fui, quando legens sacras Scripturas, & Prophetica sapientia Spiritu impleta intellexi sæva illius tormenta, & sic cum illum tenerum infantulum inter brachia mea habui, & pectori meo, vberibusque appressi, recogitavi dolores, & cruciatus, quos toleraturus esset, ac propterea cordi meo amarissimæ cuiusdam myrrhæ instar erat. *Prophetissa eram, inquit Rupertus ex Virgine & ex quo Mater eius facta sum, scilicet enim ista passurum. Cum igitur talem Filium sinu meo fouerem, & sinu gestarem, qualem, quamque prolixi me puratæ Materni doloris persulisse passionem? Hinc est, quod dico, Fascicu-*

luis myrrha dilectus meus mihi, inter cetera mea commorabitur.

Confirmat hæc omnia S. Brigitta lib. 4. Reuel. c. 23. dicens, quod cum puerum Iesum vlnis exceptum gestabat Virgo Mater, vt erat vates ita videbat illum cruci affigendum, qui Deus simul, & homo esset. Præbebat illi virgineum lac, & plangebat, sciens quod Sanctissimum illius os felle amarandum esset, & aceto. Extendebat brachia infans Deus in complexum colli virginalis, & illachrymabat Mater, quia sciebat eadem brachia duro ligno affigenda. Amore Materno illum disquaiabatur, & mœrebat, quia cognoscebat illi proditorium à perfidioso Iuda osculum figendum. Fascijs tenera illa membra stringebat, & suspirabat, quia cogitabat, quod illa duris funibus vincienda erāt. Ad manum illum ducebat, & animitus dolebat, quia non ignorabat, ab vno tribunali ad aliud illum ducturandum, & raprandum. Si videbat dormientem, somno mortis in cruce defunctum videre putabat. Vita ergo Virginis continuum Martyrium fuit. Audite verba S. Brigittæ, quæ sunt affectuosa. *Melius quàm Prophetà Maria præfuit Filij sui Passionem, idè cum lactans cogitabat, quod felle, & aceto esset potandus in cruce. Quando fascijs inuoluebatur, funes cogitabat, quibus ligandus ab impijs carniscebatur. Quando cum manibus gestabat, videbatur illi, quod cruci brachijs esset confixus. Quando osculabatur, Iudæ osculum cogitabat. Quando manu ducebat de vno loco ad alium, ad tribunalia ducendum cogitabat. Quando amplectabatur, cruci affligendum cogitabat. Quando denique dormiebat, in cruce mortuum contemplantur. O mœssa Mater! O luctuosa Maria, tui etiam pij cogitatus fuerunt acuti gladij, qui animam tuam transverberarent! Et tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit.*

Nihil iam miror, Auditores, quod celestis Sponsus Virginem componat cum lilij, quæ in medio spinarum versentur, dicens: *Sicut lilium inter spinas, sit amica mea inter Filias;* Cant. 2. Nam vt Rupertus dicit: *Maria fuit lilium inter spinas, quia quacunq; spina Filium, eadem Matrem confixerunt, & lacerauerunt vulneribus condolentia, & compassionis.* Id Guilielmus Parisiensis apud Del-rio confirmat, inquiens: *Quot vulnera Filium accipiebat in carne, tot pia Mater accipiebat in corde.*

Tam acerbi (dicam enim iterum) fuerunt dolores magnæ Matris Dei iuxta crucem Filij, vt Simeon, cum eos spiritu prævideret, optarit potius morti, quàm viuus coram aditare passioni illius.

Propterea cum Virgo Mater (vt est apud Lucam c. 2.) in vlnis suis deportaret carum Filium suum, vt in templo secundum consuetudinem Hebræorum præsentaret, Simeonq; illum manibus exciperet, oculos in vultum eius diuinum figens, aiebat: *Nunc dimittis seruum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace.*

Hæc verba expendens S. Timotheus Ierosolymitanus in orat. de præsentat. apud Metaphrasten 2. Februarij sic dicebat: O bone senecio, nonne tu ille, qui tam vehementer suspirabas liberationem Israël? De te quippè sic ait Spiritus Sanctus: *Simeon iustus, & timoratus expectabat redemptionem Israël.* Quid ergo est, quod iam optas mori, antequàm explerem videas tuum tam ardens, quàm iustum desiderium?

Respondet Timotheus, dubium non esse, quod iustus Simeon flagranter desiderabat redemptionem Israël, sed quia spiritu prophetico prævidit inenarrabiles cruciatus, quos Maria ex passione, & morte Filij sui perceptura erat, cui nimirum iam vaticinatus fuerat: *Tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit*, ea propter mortis gratiam petijisse, priusquàm tantæ compassionis spectator fieret. *Dimittite nunc obsecro, Domine* (ita ex Simeone Timotheus loquitur) *ne videam Iudæorum in te faci-nus, ne videam simul & Matrem tecum clauis cruci affixam.*

Denum tam ingens fuit dolor Virginis ex morte Filij, inquit S. Bernardus, vt nemo eam arbitrari posset, quin eisdem oculis, quibus videbat, simul flectet. *Dolor enim cunctos intuentes ad dolorem compellebat, & exq; à lachrymis continere valebant, qui eam plorantem conspicerent.* Addit melissius Bernardus, tam tenerum, & amarum fuisse mœssa Virginis plantum, vt multi illius fletu ad eondolefendum excitarentur, & collachrymari, quanquàm repugnantes cogerentur, vt si quis illi fortè per viam occurreret, eius exemplo ad complorandum permoueretur. *Tam p̄ se plorabat, inquit ille, tam amare dolebat, & sus ploratus pietate multos etiam inuictos ad lachrymas pronocaret. Fiebat plantum, quocunq; Maria transibat, omnesq; plorabant, qui obuiabant ei.*

Finein imponam sermoni meo, Auditores, si hoc solum dixero, quod cum essent ineffabiles dolores, quos tolerauit Virgo Sanctissima ex morte amabilissimi Iesv, non fuit tamen, o crudelitatem! qui condolefceret illi, aut verbo suauiore cruciatus illius mitigare studeret: *Non est, qui consoletur eam ex omnibus charis eius,* dicebat Ierem. Thren. 1. O luctuosa

Quosa mater! ô mœsta Virgo! non habes, qui tibi compatiatur, sitq; solatio. Vos ergo, animæ peccatrices, plangite, quæ vestris flagitijs crucifixiis Filium Virginis, plorate, & perpetratorum scelerum veniam deprecite.

O Virgo Beatissima, populus hic, qui me de tuis cruciatibus dicentem audiuit, promittit, nolle deinceps, vnuquam offendere dilectum Filium tuum, promittit, & velle melioris studia vitæ constanter posthæc sectari. Ecce omnes malè vixisse pœnitent, & indulgentiam noxarum supplices obsecrant, vt exobsecrent, tu Mater misericordiæ apud crucifixum tuum IESVM facere nullo negotio potes. Age ergo genitrix gratiæ, & in gratiam nos tui Filij reduc, vt per illum obtineamus gloriam, Amen.

De eodem Compassionis, & Dolorum Virginis Matris Festo.

Autore Ad. R. P. M. CHRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ord.
Prædicatorum.

T H E M A.

Stabat iuxta Crucem IESV Mater eius.
Ioan. 19.

Achrymabile spectaculum est, Auditores, videre Dei Filium propter nostra peccata è cruce pendulum, & mœstam illius Matrem iuxta adstantem, & intolerabili dolore percussam, quod illi ne minimum quidem adferre leuamen, aut refrigerium possit.

Tria spectaculorum genera reperio in sacris literis. Primum in 2. Reg. c. 23. vbi sic dicit Scriptura: *Bananas interfecit virum Ægyptium dignum spectaculo.* Quidam nobilis ex aula Davidis regis nobilem alium Ægyptium, eumque iuuenem, formosum, diuitem, prudentem mactauit, & huius mors digna spectaculo dicitur. Maiore iure dicere nos possumus, mortem Christi fuisse dignam spectaculo, nunquam enim alius tam nobilis, tam opulentus, ac sapiens occubuit, quam ille in ipso ætatis suæ flore.

Spectaculum est videre rem admirandam, stupendam, & quæ magnam condolentiam mereatur. Attendamus ergo ad mortem Saluatoris mundi, quæ omnibus, illis circumstantijs est ornata.

Secundum spectaculorum genus inuenio in Epistolis Pauli, qui in sua priore ad Corinthios c. 4. sic ait: *Spectaculum facti sumus Deo, Angelis, & hominibus.* S. Thomas in eum locum dicit, eum ibi loqui de morte Apostolorum, & Martyrum, qui spectaculum facti fuerint oculis Dei, & Angelorum, quando viderunt eos tam patienter mori, & fundere preces pro eis, à quibus illorum sanguis fundebatur, hoc est, pro tyrannis, & persecutoribus, qui vitam eis adimebant. Sed mirius spectaculum est videre mori Filium Dei. Nemo alius tanta cum patientia vnuquam mortuus est, neq; tam affectuose pro hostibus suis precatus, quam ille.

Tertium spectaculi genus est apud S. Lucam c. 23. vbi sic dicitur: *Omnis turba eorum, qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant, quæ fiebant, percutientes pectora sua reuertebantur.* Loquitur hæc de morte Christi, atque confluisse multos, vt viderent mori Filium Dei, arbitratiq; sunt eam prodigiosam, & dignam stupore, & compassione, crucifigebant enim Iudæi Christum tanquam malefactorem, qui tanta bona, eaq; admiranda operatus fuerat. Non possumus agere de hoc spectaculo, quod Deo, Angelis, & hominibus admirabile fuit, absque opitulatrici gratiæ auxilio. Petamus illam à suo autore, sed patronam adhibeamus Matrem Dei obligemusque illam salutatione Angelicâ, Ave Maria.

S. I.

Christus voluit charissimam Matrem suam iuxta Crucem adesse, vt illi tanquam primogenitæ Sanctæ Ecclesiæ suorum thesaurorum clauis traderet.

Non absque magno mysterio voluit diuina prouidentia, vt Virgo Domina nostra præsens adesset tam luctuosæ tragediæ, quam erat mors Filij ipsius. Huius rei adduco quasdam rationes ex parte Saluatoris mundi, alias verò ex parte afflictissimæ Matris eius.

Ex parte Christi Domini nostri singulari Dei prouidentia factum est, quodq; Mater eius præsens adfuit tempore mortis ipsius, stans iuxta crucem, vt illi ceu primogenitæ Ecclesiæ clauis suorum thesaurorum traderet. Ius Civile l. cum Pater, §. Pater pluribus, ff. de leg. 2. statuit, vt si quis paterfamilias dices, & opulentus moriatur absque primogenito,

genito, sub proximam mortem vocare debeat filium maiorem natu, ei que tradere claves suorum thesaurorum, & sigillum, quo obsignare scripta, acta; sua omnia solitus fuerit. Sic declarant eam legem Bartolus, & Baldus. Ad eundem modum Christus Magnus Paterfamilias, cum in cruce animam ageret, nec haberet primogenitum, voluit in primogenita suæ familiæ filia, quæ fuit Maria, adesset sibi morienti, ut reciperet opulentissimi norum thesaurorum claves, non dico aperiendi cælum per modum absolutionis, hæc enim S. Petro reliquit, sed alias claves thesaurorum, quibus locupletantur animæ; Marii dare voluit.

S. Bernardus in ser. de Nat. D. Virg. ait: *Nihil Deus nos habere soluit, quod per manus Mariæ non transierit.* Quidquid beneficiorum Deus hominibus conferre decrevit, per Mariæ charissimæ suæ Matris manus vult dispensari. Et S. Bernardinus Senensis serm. 61. ait: *Non timco dicere, quod omnium gratiarum effluxus quandam iurisdictionem habuerit hac Virgo de cuius utero quasi quodam diuinitatis oceano rursi, & flumina emanabant omnium gratiarum.*

Et non contentus Christus thesaurorum claves illi reliquisse, mortis etiam, & inferni claves quas in angulo cordis repositas habebat, reliquit, de quibus Apoc. 1. dicit: *Habeo claves mortis, & inferni.* Hæc matri suæ tradidit, ut intelligamus, nos feliciter mori non posse, nisi simus pij Mariæ cultores, illi nimirum habet claves, quibus fores optatæ, & beatæ mortis nobis aperiat. Hoc de illa cantat sancta Ecclesia in hymno dicens: *Tu regis ætherianua, & porta lucis fulgida, intrent & astra stellas, calce fenestra factas.* Per hanc regis ætherianua, & portam lucis fulgidam tanquam pulchram, & splendentes stellæ ingrediuntur illi, qui sciunt illam colere, & suas cupis deplorare, ut sit rationi contentaneum, ut tam suam pro remuneratione habeant mortem, quam est eorum, qui magnæ illius reginæ patrocinio in gloriam adiunguntur.

Habet similiter claves inferni, quæ illi iuxta crucem adstanti filius reliquit, ut illud Jannatorum ergastium, cui voluerit, claudat. Notavit Gulcinus l. b. 3. c. 13. quod accepit à Rabbi Rabai, & Rabbi Iosem, die Lunæ creatum à Deo igne inferni. *Deus sanctus, & benedictus in secunda Sab- bati creauit ignem, qui non exstinguetur in sempiternum.* Si ergo eorum inheremus sententiæ, qui volunt beatissimam hanc Virginem fuisse conce-

ptam in die Lunæ, possumus dicere, quod Deus, cum ignem inferni in die Lunæ condidit, habebat ob oculos illum diem Lunæ. in quo create vellet potent. in dominam, cui tradendæ essent claves istius ignis, ut quib. vellet, fores illius obleret, ac dicere posset: *Habeo claves mortis & inferni.* Hæc claves ex sua cruce illi Christus dedit, ut bonæ mortis portam aperiat, & eam, quæ ad istum ignem ducit, obstruat eis, à quibus colitur. Omnia in potestate sunt magnæ huius dominæ.

Quid præterea lex illa imperabat? Ut paterfamilias relinqueret suæ primogenitæ non solis thesaurorum suorum claves, sed etiam anulum, siue sigillum, quo robur, auctoritatemque scriptis & actis suis addebat, ut illa pro suo arbitratu, & libidine omnia negotia conficere posset! Propterea S. Ambr. & Theophyl. in Ps. 38. notant, qui in consecratione Episcoporum datur illis tanquam magnæ familiæ patribus anulus aureus velut quoddam sigillum, quod similitudinem adiciunt omnibus us quæ determinauerint. Idem quoque obseruauit S. Ilidorus Arch. episcopus Hispalensis lib. 1. de officiis Eccl. c. 5 & refert verba, quibus ea perhibetur ceremonia, & habet: *Accipe anulum discretionis, & honoris, fides signum, & quæ signanda sunt signes, & quæ aperienda sunt pandas.* Ad eundem modum Dei filius non contentus, quod è cruce pendens Matri suæ claves diuinitatum suorum thesaurorum tradiderit, anulum etiam cum sigillo addere voluit, ut robur, auctoritatemque adderet suis postulatis, & suorum cultorum virtutibus, ut responderent gloriæ.

Clen eos Alexand. lib. 3. prædag. c. 12. affirmat fuisse quosdam inter potentes mundi, qui instructas ad bellum habuerint naues, earumque anchoris notas impellerint suorum illorum annulorum quibus alia grauius negotia ad maius robur obsignare soliti fuerint, ut si nauis à via forte aberraret, aut rectores, vectoresque illius fame interirent, aut ipsa per qualemvis aliam aduersam fortunam in portum extraneum abriperetur ex anchorarum notis recognosci posset. Non secus ac magni Principes solent argentea signa appendere suis falconibus, quæ ipsorum nomina referant, ut si per dicontingat, agnoscantur, & restituantur eis, ad quos pertinent.

S. Paulus ad Hebræos 6. vult anchoras esse symbolum spei, dicens: *Qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram tutissimam habemus.* Iitæ ergo spei anchoræ notantur sigillo Mariæ,

Mariz, ut si quæ aliquando pereant, de sigillo agnoscantur, & restituantur Mariz, quæ ab Ecclesia vocatur *spes nostra*, atque ut Deus spei nostræ deferat, videns eam matris suæ annulo notatam, eiusque autoritate fiat, ut pacifica nobis possessio gloriæ respondet, & obueniat. Atque ut palam fiat, quod hæc Domina multos sæpè à peccatorum captiuitate liberat, quodque nulla sit tam exsucca spes, quæ non reuiuiscere possit apud eos, qui illius Virginis cultui, & officiis se tradunt, propterea ab Idiota in lib. de laudib. Virg. vocatur *spes desperatorum*. Congruit cum his illud Ephesina Synodi, quæ Tom. 6. c. 7. cum hac Virgine loquens ait: *O venter in quo communis libertatis syngrapha confecta est!* Syngrapha literas libertatis significat annulo Mariz obsignatas, & roboratas, ut Deus in suis seruis numeret, quorquor fuerint famuli illius, ut per ipsius intercessionem donet libertate peccatores, quicunque flagitiorum vinculis sunt constricti.

Hinc manifestum euadet illud perdifficile Seraphici Patris S. Bonauenturæ dictum, qui Virginem vocat *primiceriam*. Consonat huic, quod Gregorius Venerus eam *redemptionis Christi primiceriam*, at S. Berna. *virginis primiceriam* appellant. Primicerii vocabulum varia olim apud veteres habuit significata. Miles, qui pro suæ strenuitatis, & egregiorum facinorum merito præclariorem habebat existimationem, & maius stipendium in ceratis quibusdam tabulis describebatur, & tanquam præcipuus dicebatur primicerius. Ad hunc modum quod Gregorius Venerus Virginem nominat *redemptionis Christi primiceriam*, tale est, quale si diceret: Illa Domina primitias habet sanguinis Christi. Et quod S. Bernar. illam vocat *primiceriam virginis*, tantundem est, quantum si illam reginam virginis, & virginum omnium appellasset.

S. Bonauenturæ dicitur *primiceria*, utpotè quæ in omni re sit prima. Nempe prima est, quæ in tabulis ceratis scripserit libertatem peccatoris, suo sigillo eam roborando. Prima est formæ elegantia, & meritum magnitudine. Prima Adæ sine culpa originali filia. Prima, quacum deliberatur de omni beneficio, quodcumque exhibendum est Ecclesiæ. Hoc est, quod Maria vocatur *primiceria*, ideoque voluit filius, ut tanquam suæ Ecclesiæ primogenita præsens adesset iuxta crucem, ut reciperet clauis thesaurorum eius, & annulum, quo regia domus Dei mandata roboratur,

S. II.

Voluit Filius Dei Matrem suam iuxta crucem adesse præsentem, quia duas in Caluarie monte cruces pati constitutum habebat, atque ut illa ingratorum defectum suppleret.

Sapientissimus Cardinalis Caietanus cum secum streperet silentium, quod Saluator mundi coram Herode obseruauit, dicebat: *Elegit silentium ad cumulum passionis*, & quod Herodis variis & vanis interrogationibus nihil responsi dedit, hoc fecit, ut coronidem tormentis suis supremam imponeret. Ego cum tanti Doctoris bona venia dicerem: *Elegit ut mater eius esset iuxta crucem ad cumulum passionis*, atque ut cruciatus sui ex præsentie matris incrementa facerent augeterentque.

Sancto Epiphonio in serm. de laudib. Virg. dicitur regina coeli *cruciformis*. Multas dedit alibi huius dicti expositiones, tanta nihilominus sunt illius pondera, ut semper sit reliquum, quod dicam. Eum cruciformem eam vocat Epiphanius alludit ad eas virgas Iacobitis, de quibus Gen. 30. v. 28. sic habes: *Posuit eas (virgas) in canalibus, ubi effundebatur aqua, & cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aspectu earum conciperent, & factum est, & in ipso calore coitus omnes intuerentur virgas, & parerent maculosa, & varia, & diuerso colore respersa.* S. Ioannes Damascenus ait, quod gratia dedit sua Mariz promordia, neque animi natura tantum opus inchoare ausa fuit. Quando ergo gratia principium dedit Mariz, respiciebat crucem, & passionem Christi, in cuius virtute ab omnibus peccatis liberata fuit. Et hinc accidit, quod Virgo tam similis euasit crucis, quam illi agnoscitur excorticatarum. *Cruciformis es, o Virgo, & similis cruci, tibi æquè ac Christo amaræ.*

Cum ergo Dei Filius pro filiis hominum tantum pati vellet, non satis arbitratus unam crucem tolerare, voluit in morte sua esse præsentem matrem, ut duplicem ferret, ut suum cruciatum haberet tum ab ea, in qua hærebat, tum ab illa, quam mater patiebatur, quæ illum æquè ac sua crux afflictabat.

Magnas demonstrationes fecit Deus sui erga homines amoris, sed nulla, ut mea quidem fert opinio, ad hanc accedit.

Ingens fuit illius amoris inditium, quod assumenda carnis, & oppetenda mortis desiderium tota æternitate tolerauit, secundum illud Isaie 30. *Expectat Dominus, & misereatur Sese.*

Grauius

Grauiſſimum eiufdem amoris argumentum eſt agnus occiſus ab origine mundi, Apoc. 1. 7. quia in omnibus illis veteribus victimis Chriſtus maſtatus fuit, vt mortis ſuæ periculum faceret, accuratiſque ſe ad illam præpararet, deſiderio illam ſubiens, quam opere nondum explorare poſſet.

Luculenta eiufdem amoris conſeſtatio fuit, quòd in lacte matris pati voluit. Nam vt ea hoc illi præberet alteratum, decreuit fugere non mortem, ſed Herodem, de quo S. Petrus Chryſologus ſerm. 150. ſic habet: *Chriſtus fugit, ſe cedat temporis non Herodi, neq; enim mortem fugit, qui generat de morte reportare victoriam.* Hanc ergo perſecutionem inuenit, vt ſimul fugeret lac matris, & æramnas tolerare inciperet.

Inſignita eiufdem amoris demonſtratio fuit, quòd ſe pretioſiſſimis dotibus ſuis nudauit, vt eis hominem veſtiret, & tantum homini tribueret, quantum Deo detrahebat, inquit ſerè Tertull. lib. cont. Marcian. c. 2. ſibi honorem, ſibi gloriam, ſibi quietem, ſibi ſanguinem, ſibi vitam adem it vt hominem locupletaret. Quo conſilio Deus tam effuſè liberalis fuit? Id Tertullianus ſtatim ſubiunxit, dicens: *Ex aquo agebat Deus cum homine, ſe homo ex aquo agere cum Deo poſſet.* Voluit Deus ſibi auferre, quæ conferret homini vt pares redderet bilances, & illum ſibi æqualem, vt poſſent tanquam chori amici familiariter inuicem communicare, & habere bona communia, & tam intimum mutæ conſuetudinis commercium ac ſi germani fratres eſſent: *Ex aquo agebat Deus cum homine, ſe homo ex aquo agere cum Deo poſſet.*

Res eſt, quòd iuſtitia Dei, hominem in paradifo nudauit gratiâ, & rectitudine originali poſt perpetratum peccatum, ex quo obtenebratus fuit intellectus obdurata voluntas, & vitiatum quidquid reliquum. Aduenit miſericordia in incarnatione, in inſtitutione Euchariftiæ, in morte Chriſti, & omnia reſtituens fecit, vt indutus hominem Deus conuerſaretur cum homine, & opulentiſſimis theſauris ſuis illum ditaret, & hoc eſt, quod ait Tertull. *Ex aquo agebat Deus cum homine, ſe homo ex aquo agere cum Deo poſſet.* Grandis iſthæ demonſtratio amoris fuit.

Grandis comprobatio amoris & illud fuit, quod in horto accidit. Nam cum ſanguis curreret, vt afflictiſſimo cordi ſuccurreret, ſeiſpm illo naturæ ſubſidio deſtituit, vt pateretur quantum pati poſſet, qui ſuit ingentis affectus effectus.

Cedant verò, & concedant omnes illæ amoris af-

Tom. IV.

ſerctiones vni huic, quòd duas voluit tolerare crucces, vnâ cui affixus erat, & ſuæ exulceratiſſimæ matris alteram, quæ nihilominus illum, quàm prior afflictabat.

Hoc eſt, quod S. Epiphanius indicare voluit, cum ait, quòd Virgo cruciformis fuit, hoc eſt, admodum ſimilis cruci tantum nempè cruciatum ſilio adferens, quantum crux lignea, cui inhærebat, conſciſcebat.

Satis faciamus autem huius diſcurſus titulo, qui hoc habet, quòd filius Dei voluit matrem ſuam iuxta crucem adſtare, vt ingratorum defectum ſuppleret.

S. Paulus 1. Cor. 13. ait: *Vir non debet velare caput ſuum, quia imago, & gloria Dei eſt.* Verba æquè grauiâ, ac difficilia, & ſimilitudinem refert. Sapien- tiſſimus Caietanus exponit hunc locum in ſenſu myſtico, capitiſque nomine Chriſtum intelligit, de quo idem Paulus dicit: *Omnis viri caput Chriſtus eſt.* Verba Caietani ſic habent: *Velum in capite viri ſignum eſt velationis ſus myſtici capiti, huiusmodi velatio contrariatur gloria Dei.*

Scire ergò debemus, quod Paulus dicere & conſulere voluit, metaphoriſco iſto loquendi modo vt vir non obtegat caput, quod eſt Chriſtus. Qui n. hoc fecerit, illam primùm poenam dabit, quòd in ſe obliterabit imaginem, & ſimilitudinem Dei. Tale ergò eſt, quod Paulus dicit: Aduertant animæ, quòd ſunt ſponſæ Chriſti, ne adulterium perpetrent, ſi forte illum inter pericula negent quando conſiſtendi illum occaſio ſeſe offert. Non mœchentur negando ipſum propter cuiuſcunque perſonæ amorem, nam phraſi ſcripturæ velare faciem, & tegere caput ſemper fuit inditium infidelitatis, & adulterii, & perditæ gratiæ, quod multis locis comprobari po- teſt.

Et velut vnus adamantis pulueribus adamas alter acuitur, & elaboratur, ſic vnus ſcripturæ locus gratis per alium elucidatur. Ex Canticis ergò, quod dixi, oſtendo. *Indica mihi, ſibi paſcas, ſibi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium meorum,* inquiebat illa Cant. 1. Quod vulgata dicit *ne vagari incipiam*, id Lxx. habet, *ne efficiar ſicut aperta*, hoc eſt, ne ſcorti, aut adulteræ ſimilis reddat. Mulier ergò meritoria, & mœcha, & aperta ſiue re- cta ſunt rei vnus plura ſynonima, adeò illa, vt rectè diceret, ne ſiam ſicut meretrix & metaphorâ rem oc- cultauit, dicens, *ne efficiar ſicut aperta.*

Quando miniſtri iuſtitie ad tribunal abripue- runt Sullannem, vt mortis ſententia in eam pro- nuntia-

Z

nuntiaretur, ut testatum darent verum esse, quod indices contrā eam dixerant, adduxerunt eam velatam capite. Et senes præceperunt deperiri eam, nimirum, & *saturarentur decore eius*, quod sacer textus Dan. 12. habet. Hoc est singulariter proprium hominum flagitiorum, ut cum exsaturari substantiā nequeunt, pascantur accidentibus, tot interim ictibus miseram animam sauciantes, quot illicitis cogitationibus se se oblectant.

In libro Hester c. 5. inuenimus, quod cum Aman excidit gratiā Affueri, quā primū rex illum in crucem rapi iussit, statim accurrerunt aulici, faciemque eius, & caput velarunt.

Ad huius confirmationem facit, quod Synagoga, quando diuortium à sponso suo Christo facere voluit, coronā spinēā caput eius texit, atque ut ad hanc redemptionem matrimonii solenni videretur ceremoniā, velo faciem eius operuit. Ex his iam intelligitur ille Pauli locus: *Vir non debet velare caput suum quia imago, & gloria Dei est*, & expositio Catechismi: *Velum in capite viri signum est velationis sui capitis mystice, huiusmodi velatio contrariatur gloria Dei*. Obnubere itaque caput Christo, est adulterari ab illo, & negare ipsum propter creaturam, & incurere illius indignationem.

Quando omnes ingrati Christum negabant & crucifigebant, tunc Virgo pro omnibus illum confitebatur, & stabat iuxta crucem eius, supplens defectionem eorum, qui illum destituerant, simulque negauerant. *Stabat autem iuxta crucem Iesu Mater eius*, optans non damnari eos, qui à Filio descieuerant, illumque inficiati fuerant. In huius rei consideratione fuit sanctus Anselmus, cum ait: *Nescis Mater aliud agere, quā incessanter misereri peccatoris, & pro nobis omnibus adstare Saluatori*.

Verū perappositē in rem præsentē dicebat Hugo Victorinus: *O Virgo Christi quanta tua pietas est efficacia, & virtutis, qua non solum mouentem, sed & remouentem in viam prouehis, dirigisq; salutis!* Premite in his illud: *Qua non solum mouentem, sed & remouentem in viam prouehis*. Benē nimirum facit etiam repugnantibus, nec intermitit pro eis obsecrare, quousque in semitam saluationis adduxerit. O quot hostes aderant, quo tempore Filius eius viuere desit! O quā multi tunc illum destituebant! Et Maria interea perstabat iuxta crucē, proque omnibus orabat, & officium eorum explebat. O magna mulier, & digna, cui omnes creaturæ seruiant!

S. III.

Stabat Virgo iuxta crucem, ut nos doceret condolere Filio sui cruciatibus, & de dolore, quem Virgo sensit.

Non potest esse alia tanta ingratitudo, quanta eorum, qui non sentiunt, non deplorant passionem sui Saluatoris, quia amor pietissimum illum Domini impulit, ut pro nobis moreretur, & facile obliuisci beneficium redemptionis, est brutarū pecudum. Propterea mater pietatis iuxta crucem itans procurabat suppleri defectus nostris, & pro nobis dolebat, quos tam pigros cernebat. Itē c. 51. dicebat: *Oblitus es Domini creatoris tui*. Quanta obliuio, & quā magna iniuria! Quod noster textus habet: *Oblitus es Domini creatoris tui*, id Lxx. transtulerunt: *Vulnerasti Dominum creatorem tuū*, quod ex animo amissi beneficium creationis. Ac si ex memoria depositum beneficium creationis est vulnus Deo inflictum, qui erit non recordari gratiam redemptionis? Multas plagas Deo inferer, quisquis hanc gratiam obliuione delet.

Psalmus vigesimus primus, qui de Christi passione agit, talem habet titulum: *Pro cerva matutina*, quod alii verterunt: *Ad respondendum*, velut aliis verbis diceretur: Hic Psalmus, qui complectitur passionē Saluatoris mundi, cōpositus est *ad respondēdū*, siue ut omnes illius vocibus respondeant. Quid tibi dicunt, homo Christiane, illa sex millia, & his plura vulnera? Quid tibi dicit ille crudelis Christo impactus colaphus? Quid tibi aculeatissima ē spinis corona? Quid illa mors crucis? Quid respondes? Si vis aliquid respondere, & non potes mortificatione, saltem responde contemplatione, & meditare cum pia condoleſcentia plurimū illud, quod pro te Dominus tolerauit.

S. Lucas ait, quod Saluatori, quando in horto in agone positus erat, apparuit Angelus confortans eum, Luc. 22. Quā re potuit creatura confortare creatorem? Quid est confortare? Est quidam ex hyacintho potus, qui propinatur ijs, quorum hora vitæ extrema apperijt. Quid fecit ille Angelus? Qui non fuit Dominum consolatus veris, quomodo confortauit? Aut quid egit, quo mortuum Dominum corroborare potuit? Modernus quidam dicit, quod Angelus induit corpus, & in eo Domini agonem, & sudorem sanguinem inuitatis fuit. *Ed potissimum ratione consolabatur, non quidem verbis & illis, sed quadam assistentiā, & societate, cum etiam confide-*

consideratione, atq; ponderatione eorum, quibus Christi anima mororibus angebatur, atq; etiam habitu, gestuq; simili assumpto, & Christo affertore stultenro genua ille etiam flecteret, & cum humi prostrato se quoq; prosterneret, inquit Pineda in Iob Tom. 1. c. 2. v. 12. & 13. in fine. Itaque Angelus studebat imitatione per omnia exprimere illius passionem, agonem, anxietatem, & hæc fuit confortatio, quam Christo attulit. Sic creatura assimulatione tolerantiz passionis, & amaritudinis corroborat Creatorem.

Quare ergo tam sumus hæc in re ignavi, & segnes, & tam parum deuoti? Regina cælorum, pia Mater nostra stabat iuxta crucem Iesu, hoc tolerans, quod nos pati debebamus, ut ne passio Christi fraudaretur compassione, quæ illi est debita. Quis vnquam effari poterit, quantum passa fuerit hæc mollissima Domina cruci proxima, videns mori Filium, quem tam efficitim amabat?

Expendamus, amabò, dolores Mariæ. Quando Deus voluit experimentum capere animi Abrahæ, dixit ei, Tolle Filium tuum, quem diligis Isaac, Gen. 22. LXX. Interpretes habent: *Quem dilexisti*. Itaque cum immolaturus esset hostiam, voluit ut antè se nudaret affectu, quo ergà illam ut pater ferebatur, videbatur enim Deo, defuturum illi animum, quo Filij necem exequi posset, nisi paternum amorem prius exuisset.

Reginæ cælorum non hoc concedebatur, nec fieri potuit, ut piæ Matris affectum ergà filium propter mortem illius abijceret. Neque solum non se nudaret amore, quo ergà illum flagrabat, verum etiam sensit dolorem, quem Pater æternus sentire debuisset ob illius mortem, si potuisset. Et cum Filium suum amore diligeret infinito, etiam infinitus debuisset esse dolor. At quid fieret, ne mors filij fraudaretur compassione, quæ moueri debuisset æternus Pater? Remedium huic rei inde allatum fuit, quod Mater Virgo tolerauit quod Pater æternus fere debuit, ac propterea fuit ingens illius dolor.

Arnoldus ait, Mariam sic fuisse iuxta crucem ut animam ageret, & exigere omnino tamen non posset: *Moriebatur, & non poterat mori*, inquit ille in Troct. de septem verbis Domini in cruce. Accidit tunc vi, quæ cum morte, quod Angelo illi cum Iacob Gen. 32. c. quædo cum hoc illa tota nocte collucebat. Quomodo fieri potuit, quod tam longâ integrâ nocte concertatione superare, & subigere hominem Angelus non potuit? Atque dicit quod multi autem, fuisse Deum illam in forma Angelicâ, qui

cum Iacob pugnârit. Quomodo ergo factum, quod neque ille eum expugnârit, atque in terram deiecerit? Res est, quod quando Iacob in causam inclinabat, ipse Angelus illi vires addebat, labascentemq; ne prorsum corrueret, sustentabat. Ad hunc modum in Maria dolor de filio pænaltimè, in cruce afflicto natus cum morte confligebat. Quando tanta erat vis doloris, ut eam iam iam exanimalem facturus videretur, succurrebat autor gratiæ Deus, & qui illi lethali cruciatuum causa erat, idem cum iam proxima ex cruciatibus mors immineret, ferebat auxilium, corroborabatque moribundam, ut prorsum expirare non posset, ac propterea, ut benè dixit Arnoldus, *moriebatur, & mori non poterat*, è viuus abituriebat, nec omnino tamen abibat.

Eusebius Gallicanus in quodam ser. ait: *O quantâ pietate potes, Virgo Christo! Quos enim Deus saluare non potest per iustitiam, tu per tuam saluam misericordiam infinitam*. Magna sunt horum verborum pondera. Vocent ea ad trutinam suam alij, qui melius ea, quàm ego perspicunt. Sensus illorum is est, tantam esse Virginis Matris indulgentiæ facilitatem, & magnitudinem, ut per eam saluet, quos saluare Dei iustitia vindictiua nequeat, cum ea hoc requirat, ut melius dignis multentur supplicijs; nec aliquid impunitum prætermittatur peccatum. Quando autem iustitia flagitijs debita decreuit supplicia, intercedit patrona Virgo Mater, & ab irato Deo ad misericordiam appellans, veniam exobsecrat à pio Deo illi, quem damnatum iustus volebat.

Sed quo sensu infinitam Mariæ misericordiam vocat Arnoldus, neque ille tantum, sed & Orosius in Cantica, & Anselmus? Exponam id paucis, quod possem multis. Quando Chananaea Christum tam perseueranter prosecta fuit, & pro ægrotantis, atque arreptitiæ filiz salute tam pertinaciter obsecrauit, velut victus fidei constantiâ; & orandi perueicaciâ supplicis mulieris Dominus dixit ad eam, *O Mulier, magna est fides tua! fiat tibi sicut vis*, Matth. 15.

S. Ioannes hom. 53. in Matth. ait, hoc fiat iussu germanum illi alteri fiat, quo totus è nihilo productus mundus fuit. *Hæc vox, fiat tibi illa affinis est, quæ dictum est, fiat cælum, & factum est cælum*. Hæc ille. Itaq; Chananaea in remunerationem suæ fidei dedit Christus illud, fiat, quod fuit virtutis infinitæ. Nam si ea illo ad salutem totius mundi vti voluisset, omnes, quotquot alicubi tunc ægrotabant, persanasset illius verbi efficacitate. Illa verò

perpartē illo vſa ſolum ad reddendam filiæ ſuæ incolumitatem conuertit.

Ac ſi Chananæ pro vnius virtutis, hoc eſt, fidei remuneratione conceſſum eſt illud virtutis infinitæ fiat, quāto magis Reginæ Angelorum, ex cuius puriſſimis viſceribus veſtem ſuā humanitatis accepit, pro compenſatione virtutum ſuarum, quæ & numero, & magnitudine incomparabiliter ſuperarunt virtutes Chananæ, debuit concedi, vt ſua miſericordiā ergā peccatores, quāto vellent, vti poſſet, tamenſi infiniti eſſent, qui eam requirerent? In hoc ergo ſenſu aiunt Doctores, quos dixi, miſericordiā Mariæ eſſe infinitam. Eodem modo affirmare poſſumus, omnes illius virtutes fuiſſe infinitas, & amorem infinitum, qui reſponderit amorī velut infinito.

Stabat iuxta crucem Ieſu Mater eius. Poſſumus adhuc dicere, ſituiſſe Virginem iuxta crucem Filij vt theſauros ſuos, quos illi offerebat diſpertiret.

Sponſa in Canticis de hoc Domino loquens aiebat: *Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios.* Cant. 2. Obſeruaſtiſſimè, quod omnes aliæ ſylueſtres arbores ſunt auaræ? Prunus veſtem eius, qui fructum decerpere velit, innadit, & velut prædatrix prætereuntes, ſi propius accedant, aculeis velut manibus iniectis attinet. Quercus fructus ſuos ſub aſperis folijs abſconſos habet, neque villos concedit, quos non vel ſalibus deieceris, vel ſtipitibus per vim decuſeris. Caſtaneæ fructus hirsuto folliculo incluſi niſi bene armatam non admittunt manum. Denique ſylueſtres arbores omnes parçæ ſunt, ac tenaculæ, ſola malus perliberalis eſt, & fructus ſuos non ſolum libenter permittit, ſed etiam offert.

Chriſtum ergo mali ſimilem Sponſa facit, dicens: *Sicut malus inter ligna ſylvarum, ſic dilectus meus inter filios.* Expoſita enim in cruce hæc malus extendit ſua brachia, & offert ſui ſanguinis fructum. Verū vt intelligamus, totum hoc bonum per Mariam ad nos deſcendere debere, voluit vt hac occaſione iuxta crucem vitæ arborem adſtaret illa, per cuius interceſſionem diſtribuendi ij fructus eſſent.

Propterea Richardus de S. Viſtore ait: *Nihil à throno Dei diuini muneris deſiit, aut deſcendit, quod per Mariæ manus non tranſierit.* Neque gratiam aliquam concedit, quam per illam non exhibeat.

Et S. Ignatius in Epiſt. de B. Virgine dicit: *Impoſſibile eſt aliquem ſaluari peccatorem, niſi per eam, à Virgo, auxilium, & fauorem.*

S. Bernardus in lib. de dulcedine Mariæ omnium dulciſſimè, & grauiffimè loquitur, inquiens: *Neſcirem quomodo refugerem, quidnam ſperarem, quomodo me ſaluarem, ſi non me totum Mariæ gratia committerem.* Ergo quoniam Chriſtus in cruce pendulus caput ſuos diſpertiri theſauros, voluit præſentem in Caluariæ monte aſſe Mariam, vt omnia per illius diſpenſarentur manus.

S. IV.

In quo traduntur variæ expoſitiones illorum verborum, Stabat iuxta crucem Ieſu Mater eius.

Multam obſeruationem meretur illud, *Stabat*, quo ſignificatur, perſeueranter affixam fuiſſe illi loco, eaque reuerentiā, quæ Deum tam magnum decebat, filium ſuum conſtanter coluiſſe, & adorari. O quā præclare mœſtiſſima illa Domina docuit, integram Deo reuerentiā, adorationem veram, cultumque & amorem perpetem illi exhibere! Plurima regna, & Prouinciæ non paucæ, & homines ſine numero in præceps abierunt, & inierunt, quod obſeruantiam quā Deo ſupremo debuerunt, parçæ exhibuerunt, & non ſatis reuerenter illum coluerunt.

Principes Ieroſolymitani *miſerunt Sacerdotes, & Zenas ad Ioannem*; Ioan. 1. Et Summates eiſdem Republicæ delegarunt alios ad Chriſtum, Matth. 22. vt ſenſcitarentur ex illo, liceretne cenſum dare Caſarian non. Legati horum erant Herodiani, ſive ſerui Herodis, arbitrati maiorem reuerentiam debitam Ioanni, quā Chriſto. Scitis quid inde factum, quod de ſua exiſtimatione & honore Chriſto detraxerunt? Contemptum illum auſtera iſta ſententiā excepit: *Ego vado, & quæren me, & in peccato & ſtro moriemini.*

Quid factum, quod Henricus VIII. Rex Angliæ, vir tam catholicus, tam deuotus ſanctiſſimi Altaris cultor, vt pro illo aſſerendo librum conſcripſerit, eò tandem dilapſus fuit, vt & fidem, & animam, & regnum perderet, atque ex Catholico fieret hæreticus? Scitis quomodo? Remiſit de reuerentia, quā prius exhibuerat Vicario Chriſti, & parçior in illo honorando fuit, interputq; apud illum cultus, quem Eccleſiæ, & veræ Religioni debuit.

Diximus alibi, quod Elias cū regni Iſraelitici mores à falſis propheticiſ Baaliticis profanatos vellet reformare, cepit ab altari. Sic enim habet lib. 3. Reg. c. 18. *Curaui altare Domini, quod deſtruxerunt.*

fructum fuerat. In quibus aduertire, quòd cum dicere deberet, refecit, instaurauit, reedificauit, aut erexit altare, uirtus uerbo curandi, & inquit: *Curauit altare Domini*, quod est uocabulum medicinæ. Propterea sapientissimus Caietanus hæc uerba declarans ait: *Curauit altare Domini instar sapientissimis medici.* Vt enim expertus medicus ex pulsu uenarum arbitratur statum corporis humani: Ita regni valetudo de altari æstimari potest, & à cultu Dei, & à honore, æque reuerentia, quæ sacris locis, officijs, ministris deferuntur, hi enim sunt uelut quidam pulsus regni. Si Deo cumulatè, aut parcè, ardentè, aut frigide suus honor penditur, boni, aut infelices, ac miseri status regnorum sunt inditia. Intercapedines pulsus corporalis sunt longè periculosissimæ: Intercapedines, & remissiones in cultu diuino inditia Reip. lethali ter laborantis.

Apud Sanctum Lucam c. 17. ait Christus: *Regnum Dei intra uos est.* Qui scire cupit, qualis sit huius regni valetudo, bonanè, an ægra, pulsus explore. Pulsus regni animæ tuæ est seruire Deo. Si hic pulsus subinde remittit, & quiescit, si tu cultum Dei nonnunquam intermittis, & iam illum quæris, iam ab amore creaturarum abstractus obliuisceris, ominusus pulsus est, quem crebra quies interpellat.

Sanctus Hilarius can. 33. in Matth. ait, quòd Christus in horto non timuit mortem, sed tempus mortis, quia sciebat, quòd in illo à suis destituendus esset, prauidebatque Discipulorum à bono securam defectionem, & hoc plus dolebat, quàm mortem ipsam. *Curauit altare Domini.* Ab altari cepit Elias reformationem regni. Quot homines ex his, qui me audiunt, scelerati, & desperati prodegerunt tempus opum, facultates, proventus, corporis sanitatem, gratiam Dei, corrumpuntque; uel prauis exemplis, uel pernitiabili conuiuentiâ, & diluulatione filios suos, & filias? Vis, homo, reficere, aut reficere omnia? Ab altari, nouelle Elia, fac initium: *Curauit altare Domini*, ordire à spiritualibus, fac bonam, integramque confessionem, perseuera in bono, & perditæ omnia recuperabis. *Suscipimus Deum misericordiam tuam in medio templi tui.* Non debemus Deo parcè manu pendere suum cultum, & reuerentiam, idque maximè in templo, ubi debiti religionis actus illi sunt reddendi. Est Deus in omni loco per essentiam, præsentiam, & potentiam, sed non operatur ubiuis eodem modo. In cælo manifestat suam gloriam, in inferno suam iustitiam, in mundo suam providentiam, in templo

suam misericordiam, ut ait David. Et circumstantia bene orandi est precari in Ecclesia, audire Missam in Ecclesia, adire mensam Dominicam in Ecclesia, ut recipiamus illam misericordiam. Qui domus lararium habet, & sacellum in ædibus suis, & ibi auscultat Sacram, facitque exomologesin, restrictâ manu offert Deo actus religionis, uult enim sibi in templo persolui, idque perseveranter.

Hanc perseverantiam nos docuit Virgo stans iuxta crucem, tanquàm illi eisdem clauis, quibus Filius, affixus fuisset. Et quod S. Ioannes ait: *Stabat iuxta crucem Iesu mater eius*, illis uerbis indicat, quòd illa nos instituere uoluit, quomodo Filio suo cultum, honoremque debitum exsoluere debeamus.

Stabat iuxta crucem Iesu Mater eius, docens nos, ut si volumus esse fertiles spiritu, studeamus esse vicini cruci, à quo sua spiritui fecunditas rora uenit. Non absque mysterio factum, quòd Christus matrem suam cruci adstantem uocauit mulierem, cum ait ad eam: *Mulier ecce filius tuus.* Dedimus alibi horum uerborum expositionem admodum subtilem ex Philippi Abbatis Bonz-vallis lib. de sept. Verb. Domini, nempe quòd Christus pro singulari erga Virginem obseruantia, & studio curandi, tutandique illius honorem uocauit eam mulierem, non matrem. Facti ratio talis est, nam multi eorum, qui Christo in cruce morienti præsentem adperantiationem, & trium qui ibi pendeabant, pessimum arbitrabantur. Cum illi talem haberent de Christo estimationem, si matrem uocasset eam, quæ erat, insignis latronis mater habita, & de honore illius detractum fuisset, & propterea non alio, quàm mulieris nomine eam donare uoluit.

Sed aliud mysterium habet, quòd eam mulierem nominauit. Fœminarum tria sunt genera, aliz enim sunt virgines, aliz puerperæ, mulieres aliz, siue matres. Mater Dei hæc omnia fuit. Primum fuit purissima Virgo, adhuc puella grauida, æque ut Ecclesia canit, *enixa puerperam regem*, & fuit mulier, quod significat matronam, hoc est, matrem innumerabilium liberorum. Mulier ergo à Christo dicta fuit, quando proxima crucem stabat, ut indicaret, à cruce illi uenisse suam fecunditatem.

Notat Euangelista Matheus c. 27. quòd milites angariauerunt Simonem quendam Cyrenæum patrem Rufi, & Alexandri, ut Christo in ferenda cruce subsidio esset. Quid necessum fuit dicere, quòd Simon Cyrenæus pater esset Rufi, & Alexandri viro- rum sanctissimorum? Id factum tantum, ut insinua- retur, quòd crux, quam simul cum Christo portauit, fecit

fecit eum secundum filiorum sanctorum. Quisquis sibi vult comparare spiritum, & sanctitatem, iungatur cruci Christi. Hoc voluit Maria, quando *stabat iuxta crucem*.

Præterea *stabat iuxta crucem Iesu Mater eius*, summâ attentione percipiens illa mysteria, nosque erudiens, quod non debeamus auelli animo, neque euagari cogitatione ab eis. Propterea Deus apparuit Moysi, Exod. 2. in rudi rubo, & non in pomo, seu pyro fructibus pulchris onusta, ne illorum specie aliò auocaretur mens eius, sed intenta esset spectaculo, quod ei exhibebatur, & his, quæ illi Deus significare volebat.

Spiritus Sancti est hoc consilium Cant. 7. vbi sic habes: *Coma capitis tui sicut purpura regio vinctæ canalibus*, quod perinde est, ac si dictum fuisset: Omnes cogitatus tui, ô anima, debent coniuncti esse in consideratione passionis Sponsi tui. Diligenter promenda sunt illa, *vinctæ canalibus*, quæ hoc significant, tam attentos ad hanc rem debere esse hominis cogitatus, vt sint quasi vincti, & constricti illis sanguinum riuus, qui per crucem defluerunt, tanquam alijs verbis dictum fuisset: Caue, anima, ne quidquam te abstrahat ab illorum mysteriorum meditatione, sige cogitatum in tuum crucifixum Deum, & Matrem illius, quæ *stabat iuxta crucem*, discite animi præsentiam, quæ cum illa contemplantur eiusmodi mysteria.

§. V.

Solitudo, & desolatio Mariæ est id, de quo potissimum hac occasione *disserere debemus*.

Propositum est mihi huius diei desiderio, intentioni, & institutioni satisfacere, quo celebratur commemoratio solitudinis Mariæ. Et quoniam hæc tractatio, fortè quod non sit tam facilis, à ple-risque prætermissa fuit, præteribo ego communem passionem Filij Dei, & angustiarum Matris illius considerationem, de quæ sola agam solitudine; & afflictione, quam ex mortuo, & sepulto illo hæc habuit.

Nomini solitudinis opponitur vocabulum societatis, quæ omnibus tam expetita est, quàm grata, & utilis. Creauit Deus hominem, & dixit: *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi*; Gen. 2. Sociabât Adamum quot animalia creauerat Deus, erantque cum illo omnes plantæ, flores, arbores paradisi, ac nihilominus solus e-

rat, quod non haberet similem sui socium. Dicitur enim aliquis solus esse in horto, quamuis ibi sint multæ plantæ, & animalia. Diuertit Princeps quidam pro animi relaxatione in hortum suum, vbi sint arbores, quæ pascant oculos, flores, qui oblectent olfactum, aues, quæ suo cantu demulceant aures, si quis de illo quærat, vbinam agat, dicetur in horto morari. At si præterea scisciteris, qui sit cum illo, respondebitur, solum esse, quia similem sui neminem habet. Hæc doctrina tam est vera, vt Sanctus Thomas 1. p. q. 31. art. 3. dicat, quod Deus omnino solus esset, si vna tantum in eo persona esset, quantiuis eum tum Angeli, tum homines starent.

Propterea Deus videns non esse bonum, quod Adam solus esset, sociam illi similem sui dedit E-uam. Socialem autè ducere vitam tam naturale est homini, vt Aristoteles affirmet, eum, qui hominum conuictum fugit, vel Deum censeri debere, aut bestiam. Verba illius ex 1. de Rep. c. 2. sic habent: *Si quis est, qui congressus, & societates hominum ferre non possit, aut nullo egeat, quod seipso contentus sit, hic profecto in parte ciuitatis non est habendus, ita vel bellua, vel Dem putandus est*.

Sapientia 25. sic dicitur: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus*. Quænam illa tria Deo hominibusque pariter grata? *Concordia fratrum, amor proximorum, & vir, & mulier sibi benè consentientes*. Perplacet ergo Deo societas fratrum consentientium, inter quos nulla simulas, & inuidia, quælis inter Cainum fuit, & Abelem. Et quid adhuc? Coniuges, quorum non caro solum, sed & anima vna. Nec minus acceptus Deo est conuictus Matris, & boni filij, quibus mutuo, bene conuenit. Itaque mater infelicis Ducis Sisaræ (quod expendit Tostatus) verita malum, quodcumque illi euenire posset crebro ad fenestram recurrebat, perspicuens, & succlamans, plurimumque torquebatur, quod tam procul abesset, cum nihil sit, quod acerbius exerceat Matrem, quàm absentia liberorum.

Rachelis tanta erat liberorum cupiditas, vt putaret absque ijs viuere non posse; adeo, suo Iacob diceret: *Da mihi liberos, alioquin morior*; Gen. 30. Consequenter ad ista notandum, quod Christus morti proximus, cum vellent ostendere, quanta debeat esse obseruantia liberorum erga parentes, Ioannem Matri suæ auxiliarem nominauit, & constituit, neque tamen illum vel vt amicum, vel vt fratrem, sed vt filium adiunxit, inquit: *Mater esco filius*.

filium tuum; Ioan. 19. tanquam dicere voluisset: Nulla consolatio æqualis est societati boni Filij, nec aliqua pœnaltior solitudo, quàm bono destitui Filio.

Audite ipsum Deum per os Zachariæ dicentem: *Effundam super domum David, &c. & plangent eum p. anctum quasi super vniogenitum, & dolebunt super eum, sicut doleri solet in morte primogeniti*; Zach. 12. Attollent oculos suos, conspicientque Deum suum crucifixum, qui solutus eorum ergò primum in mundum editus, deinde & in cruce ætius fuerit. Et qualis erit illorum dolor, qualis compassio, cùm in eo statu viderint? Scitis qualis? Non alia, quàm quæ de morte Filij, & Filij primogeniti nascitur, quæ acerbissima compassionum omnium esse solet.

Ad confirmationem huius faciet modus, quem Deus obseruauit, quando Ægyptios ad obediendum diuinæ suæ voluntati adducere voluit.

Non abstulit vxoribus maritos, non maritis vxores, sed percussit omne primogenitum in terra Ægypti; Exod. 12. 29. tanquam atrociorē pœnam eis adferre non potuisset, quàm cum filios maximè primogenitos sustulit.

Quæ cùm ita sint, qualis solitudo, quantaque afflictio fuerit illa Mariæ! Ieremias primo suorum threnorum c. dicit aliquid de sua ciuitate, quod aptius in Mariam cadit. *Pesuit me desolaram*, inquit, *totâ die merore confectam*. O quàm fusti desolata Virgo Sanctissima, quamque afflicta, quando tali orbatam Filio vidisti! Dicere tunc poteras: *Egressa sum plena*, omnibus affuebam, quamdiu Filij mei contubernio gaudebam, nunc autem *vacuam reduxit me Dominus*, Ruth. 1. 21. simul enim & talis Filij, & omnis boni iacturam feci. O qualis erat illa societas, & qualis hæc solitudo! Vidi Filium meum in cruce mortuum, scire vos volo, quod charum in illo Sponsum perdidisti: *Dilectus meus mihi, & ego illi*; perdidisti in illo & verum amicum, sed perdidisti etiam, quod intolerabilissimum est, optimum Filium, sine quo vel si in cælo essem, tristissimam, & luctuosissimam solitudinem arbitrarer.

Absque tali Filio viuere pœnaltior solitudo est omni aliâ, quàm quis vnquam experire fuit. Id eleganter probatur alterius Filij absentia quam Deus euidem minatus fuit. Narrat sacer scriptor quædam Abraham facta, posthæc c. 22. Gen. sic orditur: *Qua postquam gesta sunt reuerti ait Deus Abraham*. S. Augustinus q. 57. in Gen. addit, *& probauit*. Videat ergò mundus, quid Deus faciat in Abraham, Deus e-

nim optimè nouerat quid agerets, quapropterea alia litera ait, *glorificauit*, hoc est, acquirendæ gloriæ occasionem illi præbuit, tentationes enim, quibus iusti probantur, eò tendunt, ut inde honorificentur. Et reuerà grauis fuit tentatio, cùm ait: *Tolle filium tuum vniogenitum, quem diligis*, Isaac, qui est tua voluptas, tuum oblectamentum, & omne delirium. S. Ambrosius lib. de Isaac c. 1. ait: *Isaac risum significat, risus autem signum lætitiæ est*. Grauis probatio, quia ingentem dolorem illi adferet mors talis Filij. *Tolle* O qualem filium illi ex oculis sustulerunt! Filium primogenitum, Filium vniogenitum, ergà quos est vehementior amor, in primis Matrum.

David, ille tam sapiens, cùm veller significare, quanto amore profecutus esset Ionathan, comparat illum cum amore matris ergà filium charum, & vnicum, dicens 2. Reg. 2. *Dolco super te, frater mi Ionatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum, sicut Mater vnicum amat filium, ita ego te diligebam*. Filium vnicum oculis mater amat.

Quantus ergò amor fuerit beatissimæ Virginis Matris ergà Filium primogenitum, & vnicum! Iure meritissimo illum diligebat, idque triplici amore. Primum enim complectabatur illum eo amore, quos prosequi naturaliter quolibet mater filium vnicum solet, qui est naturalium amorum maximus. Diligebat adhæc illum amore gratiæ, qui tantus fuit, quantus nullius puræ creaturæ alterius. Vnde S. Bonauentura dicebat: *Quid mirum si præ omnibus dilexisti, quia præ omnibus dilecta est*? Est aliud quoddam genus amoris, quod vocant iustitiæ. Is amor debetur ei, quem amamus, propter sua merita, propter virtutes, propter excellentiam. Et hic amor in Virgine fuit ingentissimus. Ille namque, quæ diligebat, non solum erat filius ipsius, sed etiam Dei, usque infinitè perfectus, cuius bonitas operabatur miracula pro beneficio omnium, ad perniciem nullius. Cùmque Virgo Mater has in illo cognosceret perfectiones, complectabatur illum amore iustitiæ, & non solum naturæ, ac gratiæ, qui erat Isaac, hoc est, risus, siue gaudium totius mundi.

S. Ambrosius vbi suprà dicit: *Quis autem ignorat, quod in vniuersum lætitiæ sit, qui formidolosam mentem vel pauore compresso, vel merore sublato factus omnibus est remissio peccatorum*? Cùm ergò hic Filius Matri ereptus esset, quanta illius solitudo, & afflictio fuerit!

Habebat David filios alios, & tamen cùm audisset mortuum esse Absalonem, tam intolerabiliter afflic-

afflictus fuit, ut diceret, mori malle, quàm illius filij iacturam, & absentiam pati, inquiens: *Fili mi, Absalom, Absalom fili mi, quia mihi irascitur, & moriar pro te?* 2. Reg. 18. Et qualis filius, quàm longè diuersus ab illo ademptus fuit hodie Mariz! Absalon, ut exposcit S. Hieronymus, idem est, quod pater pacis. Talem patrem solo nomine ille præferebat, factis autem inceptor belli erat. Christus verò fuit princeps pacis, adedq; non potuit non vehementissimus esse dolor Reginz cælorum illius conuictu, & quotidiano vñu destitutæ.

Iacob multos habebat filios reliquos, nihilominus cum Benjamin in Ægyptum ad breue tempus abducendus esset, & Simeon teneretur in vinculis, aiebat cæteris filijs: *Absq; liberis me esse fecistis*; Gen. 42. O quantum abest Simeon à Filio Mariz! Quantum ab illo Benjamin, siue filius dextera distat? Quandoquidem hoc orbatæ es Filio, ô Virgo, qui vnus omnibus alijs præstat, vt verbis mœstissimæ illius Matris, quæ ob similem causam similiter lugebat, dicens: *Heu heu me, fili mi, & quid te misimus peregrinari lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ? Omnia simul in te habentes, te non debuimus dimittere ire à nobis*; Tob. 10. 4. 5. Dic Maria ad eundem sensum: Eheu me, fili mi, lux clara oculorum meorum, solatium, & roboratio deficientis vitæ meæ, quantum doloris sentit anima mea, quòd tuo aspectu frui non liceat! O quàm meritò dicere possum cum Isaia, postquàm me tuâ consuetudine destitutam video: *Anima mea desiderauit te in nocte, sed & spiritum meo in precordijs meis de mane vigilabas ad te*; Isa. 26. O quam anxietas per noctem absentiz tuæ obsedit animam meam magis tunc solitariam, & afflictam, quàm cum terra orbatæ est sole, qui illi dat vitam! *Anima mea*. Sine Christo esse Mariz anima non poterat. Nec miror, quoniam etiam Isaia, qui Christum minùs quàm Maria cognoscebat, absq; illo esse non posse putabat.

Petrum recordamini, quòd nocte passionis semper Magistrum suum sequebatur: *Petrus autem sequebatur eum à longè*; Matth. 26. At quò tendis, Petre? Vide sis, quòd si ita pergis eum prosequi, negandi periculum incurres. Nihil refert, respondet amans Petrus, malo enim præsentia illius cum quantous negandi discrimine gaudere, quàm confiteri, & conspectu illius destitui. Theodoreti hæc est tam subtilis commentatio, qui in orat. 2. de charitate sic habet: *Satis duxit sequens negare, quàm fugiens confiteri*. Tam cafa illi erat sui Christi præsentia,

Audite aliud quidpiam non minùs acutum. Abibat Christus in cælum, cumq; Discipuli viderent se illius conuictu priuari, ita suspensi, & contristati fuerunt, vt opus haberent consolatione. Quare de cælo venerunt Angeli, qui mœrorem illorum abstergere volentes, dixerunt: *Viri Galilæe, quid statim aspicientes in cælum? Quænam est illa tanta vestri animi afflictio? Scire vos volo, beneficio vestro factum, quòd Magister vester vos destituit. Dixit enim vobis: Si non abiero, paraclitus non veniet ad vos*; Ioan. 16. Si vos contristat absentia Christi, exilaret præsentia matris illius Mariz. Poterat, fateor, societas Mariz nonnihil præstare leuaminis, & mitigare dolorem, sed omnem auferre mœrorem, & integram, plenamq; adferre consolationem, Christo absente, non poterat, donec illi dicerent, quòd illius præsentia posthæc iterùm gauisuri essent, inquirentes: *Hic Iesus, qui assumptus est à vobis, sic veniet*. In hæc verba S. Chrysostomus ita dissert: *Ne consternarent aliorum animos, subiicerunt, sic veniet, & sic respirarunt aliquantulum, cum audissent eum denno rediturum*.

Quid mirum ergò, quòd Maria quæ Filium suum tam benè nouerat, cum se illo orbatam vidit, vehementer afflicta ingemuerit, & has lachrymales voces dederit: *Anima mea desiderauit te in nocte, &c. velut dixisset: Ah fili mi, vide me, quàm sim solitaria, postquàm tuo conuictu destituta*. Exeruat me recordatio voluptatis, quæ animæ meæ nascebatur, de intuitu diuinæ pulchritudinis tuæ, quando recogito robur, quòd addebatur cordi meo, quoties tu, ô mi dulcis Iesv, redibas domum fatigatus prædicationibus, delassatus itinerando, exagitatus æmulatorum tuorum calumnijs, & persecutionibus, quorum tanta erat improbitas, & tam extrema malicia, vt faterentur, decedere de vita velle, dum te mortis communis haberent socium!

Absoluamus hunc ita discursum, vt ad animarum commodum sermo noster cedat. Si priuatio corporalis præsentiz Christi tantam parit solitudinem, & tristitiam, quantum mœrere debet, quamq; solitaria est anima illa, quæ per peccatum mortale destituta est Deo, his maxime sacris diebus.

Id gentilis quidam idololatra declarauit Genesis 31. c. persequeretur Iacobtem Laban subratu, certus multis asperis verbis illum exagitare, nisi à Deo prohibitus fuisset. Denique illum affecturus sic appellabat: *Ad tuos ire cupiebas, & desiderio erat tibi domus patris tui, cur furatus es deos meos?* Vide Laban, quòd tibi solum imperatum, ne quid

illi iniuriæ irroget, aut incommodi inferas, dolorem tuum, mortitudinemque explicare bene potes. Tamné exiguus est tuus erga filias amor, ut non lugeas, quod illas absque tua licentia, & benedictione abduxerunt? Tamné parum diligis nepotes tuos, illos tam venustos, & elegantes? Tam vili æstimas numerosos animalium greges, cæterasque opum facultates, quas secum Iacob effert? Scio quod hæc omnia doleant, cur ergo de ijs non expostulas? Cur non reperis? Respondebit verbis superioribus: *Cur furatus es deos meos? ac si dicat: Tantum redde mihi deos meos, quos adoro, horum enim iacturam sentio, hos recuperare procuro, cætera omnia per me licet, dispereant. Si deos meos recuperauero, nihil mihi deerit, absque ijs verò nepotes, liberos, diuitias nauci facio.*

Cum tanti æstimated fuerint dij falsi, & ficti, quo in pretio habere debemus Deum verum, cui modis tam & multis, & magnis obligati sumus? Quid mirum, quod tam vehementer doleat Virgo Mater?

Dole ergo absentiam Dei tui, ô anima, sine illo enim valde ærumnosa, & misera eris. Si illum peccando perdidisti, nec rogare audes, ut redeat socius animæ tuæ, confuge ad illius Matrem, Mariam adi. Sic enim ait Bernardus: *Ad Deum non audes accedere, vade ad Mariam, & ostende ei tua facinora. Et quid illa tunc faciet? Ipsa ostender pro te Filio peccatorem, & vera, & Filius ostender Patris latus, & vulnera, sicque impetrabis optare, hoc est, scelerum tuorum veniam obtinebis. Pater enim non negabit Filio posulanti, & Filius non negabit Matri interpellanti, & Mater non negabit peccatori ploranti.* Ita consequenter Bernardus. *Vade plorabundus ad pedes Mariæ, peccator, & obsecra eam, aut si id per lachrymas lingua non potest, sine ego ex omnibus ei loquar: Dolemus, Regina cælorum solitudinem tuam, dolemus quod peccata nostra tanti tibi doloris causâ fuerunt. At si hæc nocte tam multum passa es, expecta diem sequentem, qui tibi gaudiosissimus illucescet. Cesset, cesset luctus tuus, & eiulatus, & dolor, mortui enim Filij tui sacrificio placatus est Deus. Citò aderit nativum proximum, in quo videbis arcum tricolore pacis prognosticum, & columbam oliâ redimitam. Citò videbis nouo virore indutum florem illum, qui heri emarcuerat, hoc est, Filium tuum gloria coronatum.*

Volo ad finem aduertatis mysterium quorundam ex Ecclesiæ cantico, *Salue Regina*, verborum, quibus sic Virginē appellamus? *Illos tuos misericordes oculos ad nos conuertere. Quæro. Cum Mariam ibi tanquam*

præsentē alloquamur, quare de oculis tanquam absentibus loquimur, dicentes, *illos tuos oculos?* Cur non absolute dicimus, *oculos tuos ad nos conuertere?* Quamobrem additur, *illos tuos oculos ad nos conuertere?* Qui sunt illi oculi? ii sunt, quos in Caluarie monte in Filium fixit, quamuis iis nihil opis adferre illi posset. Illos ergo ad nos conuertere oculos, pientissima Virgo, & mater, idque cum illa teneritudine affectus, quâ Filium tuum intuebaris. Illos ad nos oculos conuertere, qui tamen si Filio tuo nihil leuaminis, vel roboris adferre potuerunt, nobis tamen ingens beneficium conferent, & necessitatibus nostris quidem procurabunt remedium, sibi ipsis verò celebrem bonitatis existimationem, si nobis impetrent lucem, ardorem, perseverantiam, & gratiam, *quam mihi, & tibi, &c.*

De S. Ioachim Patre Mariæ Virginis, & Auo Filij Dei.

Autore Ad. R. P. CHRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck
Ord. Præd.

T H E M A.

Liber generationis Iesu Christi filii David, filii Abraham. Matth. i.

Elebramus hoc die Festum gloriosissimi Patriarchæ Ioachim, cuius tanta fuit sanctitas, ut agnominari meruerit magnitudo Dei. Obseruastisne, quod in libro Sophoniæ dicitur: *Verbum Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filii Godolia?* Remigio Altiſtodorensi exponenti illa verba Chusi idem est quod humilitas, & Godolia significat magnitudinem Dei. *Chusi, qui interpretatur humilitas, habebat auum Godoliam, qui dicitur magnitudo Dei.* Velut Sophonias, quod esset filius humilitatis, auum habuit magnitudinem Dei: Ita Christus matrem elegit hominum, quotquot creauerat, humillimam, ut auus tuus appellari posset magnitudo Dei. Fieri non potest, ut de homine tam sublimi sanctitate prædito absque auxilio gratiæ recte differamus. Confugiamus itaque ad illius autorem, Virginemque, cuius res hic plurimum

rimum agitur, obtestemur, ut eam nobis imperet, quod faciet, si deuote illam salutauerimus, dicentes: *Aue Maria, &c.*

§ I.

Captus amore paupertatis sancti Ioachim Christus suam prouidentiam illum sibi designauit auum.

Liber generationis Iesu Christi filii Dauid, filii Abraham.

AB interrogatione expositionem huius Euangelii ordiri volo. Quid causæ est, quod cum eandem haberent prosapiam, & commune genus Abraham, & Lot, essetque alter auunculus, consobrinus alter, uterque autem cumulat virtutibus, & amicus Dei, Mathæus genealogiam Christi ab Abrahamo incepit, illumque generationis Christi quæ hominis caput constituerit, & non fuerit recordatus Lot, qui sicut ab Abrahamo cæpit, ita & ab eius consobрино facere initium potuit?

Responsio accipitur ex c. 15. Genesis, ubi nobis dicit Scriptura, quod cum terra, in qua Abraham, & Lot aliquamdiu communiter habitauerant, diuideretur, *elegit sibi Lot regionem circa Iordanem.* In his diligenter notandum, quod Lot *sibi* elegisse fertur suam partem terræ. Illud *sibi* omnes versiones habent, Lxx. Interpretum, Sanctis Pagnini, Chaldaica, neq. altera ab altera, quod ad hanc rem attinet, vel minimum discrepat, sic ut omnes concorderet vnâ illâ uoculâ exprimere voluerint affectum, quo Lot ferebatur erga bona temporalia, qui ea *sibi* suæque voluptati, non Deo, illiusque cultui delegisse fertur.

Confirmatur hæc veritas ex eo, quod cum vnus Moyses educendis tot familiis ex Ægypto, satis esset, duo Angeli vix suffecerunt abstrahendo è Sodomis vni Lot, necessariumque fuit, ut illi vim adferret. Causam hanc reddit Rupertus, quia *remorabatur eum amor rerum temporalium.*

Pergamus nunc ad ipsius auunculum Abrahamum, & videamus cui elegerit bona temporalia. Res manifesta est, quod illa Deo, eiusque pauperibus elegit. Propterea à S. Chrysostomo vocatur *Genitor pauperum, quia pretereuntes Genabatur pro sua quiete ducens ministrare viatoribus.* Idcirco & dixerit Deus: Abrahamum tanquam pauperem eligo auum, & caput meæ genealogiæ, & resuro Lot, tanquam hominem nimis cupidum opum terrenarum.

Gloriosus Patriarcha sanctus Ioachim fuit nepos Abrahamæ, rectâ lineâ ab illo descendens, & hæres sanctæ paupertatis illius, ea propter verbum Diuinum illum dilexit, delegitque suæ matri patrem, sibi verò auum. Tam perfectè autem pauper spiritus fuit, ut S. Hieronymus in quodam de ortu Virginis tractatu affirmet, in tres partes distribuisse suas opum facultates, & primam in ornamentum templi, secundam in necessitates pauperum peregrinorum vertisse, *tertiam autem suam familiam & sibi, & sibi reueruasse.*

Sanctus Epiphanius Matrem Dei vocauit *calum animatum.* Hinc difficultas nascitur eiusmodi. Cum sancti Ioachim, & Anna decrepiti, tantumque exigua quædam pars veteranæ terræ essent, quomodo cælum terra generare poterat? Cum Virginem sacri Scriptores passim nunc stellam appellant, nunc lunam, quam Epiphanius cælum vitium, quomodo sanctus Ioachim cælum hoc conficere potuit?

Aliunde ex Scriptura accipiemus, quo hanc diuinus dubitationem. Prima Genesis verba sic habent: *In principio creauit Deus cælum, & terram.* Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 9. ait, magno beneficio nostro id factum à Deo, ne homines in hac vita interirent. Sciebat ærumnas, quas passuri in hac vita, infirmitatesque, & calamitates, quas toleraturi, & misérias, quibus affligendi eramus. Ut ergo leuiores fierent aduersitatum pondera, iungatur terræ cælum, inquebat Deus. Quale cælum? Empyreum (de hoc enim fit hic sermo) ut spes videndi me, & fruendi me in illo leuet hominibus poenas, quas ferunt in terris, quantumuis eæ grandes sint, ac graues. Subtiliter hæc, nec enim negari potest, sanctus ille Doctor excogitauit, & his verbis expressit: *Secundum maximam suam benignitatem Deus cælum propria Deitatis calum extendit, ne periremur.*

Postquam Pater locutus est, dicat nunc Filius. Quod Deus cælum terræ adiunxit, siue consociauit, hoc fecit ob eam rationem, quam sacer textus reddit, dicens: *Terra autem erat inanis, & vacua.* Nondum auri, & argenti metalla Deus in terra creauerat, nondum illam gloriâ mundi exornabat, cumque tam nuda, & inops esset, cælum illi adiunctum fuit. Sic respondimus propositiæ difficultati, nimirum quod Maria, quæ cælum animatum erat, fuit filia sanctorum Ioachim, & Annæ tam vetulorum, ut terra essent, sed terra inanis, & vacua, & pertenuis & omni splendore mundano nuda, & sic optime coniungi cum cælo potuit.

In huius rei confirmationem, expendens Rupertus, quod Iacob, cum peropulentorum parentum esset filius, admodum pauper fuit, cum in Mesopotamiam perrexerit, ad accipiendam uxorem, ex qua de semine suo salus mundi, & omnium gentium benedictio Christus nasceretur, exclamat in hunc modum: *O profugium caelestis asyli protectione dignum, qui solâ fide absq; lectione scripturarum edoctus erat, quod ad possidendam benedictionis hereditatem non pompaticè, sed humiliter, & conscientia supplicis esset ingreditendum?* Paupertatem spiritus Euangelicam Iacob ante Euangelium amplexus fuit. Et quid eâ re commeruit? Dicam. Cum esset Iacob terra inanis, & vacua, coniunctum cum illo cælum fuit, itaque cum se ad dormiendum componeret, vidit cælum apertum, & scalam, per quam Angeli ascende-
bant, & descende-
bant, ut eum visitarent.

Respondemus nunc titulo paragraphi. Verbum diuinum plûs est, quàm cælum, quia est autor gloriæ. Propterea videns paupertatem spiritus, quæ erat in sanctis Iachimo, & Anna, & Chara am-
borum filia, & quod omnes illorum affectus essent caelestes, captus amore opulentæ illorum spiritualis voluit cum eis contrahere necessitudinem consanguinitatis.

Habemus locum sacræ Scripturæ, qui hoc dicit ad Philip. 2. vbi ista: *Semetipsum exinanitus formâ seruus accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitum inuenit, & homo.* Aduertite in his cum S. Bernardo, quod cum deberet dicere, *in similitudinem hominû,* inquit *in similitudinem hominû.* Qui sunt isti homines, quorum Dominus voluit assimilare paupertatem, & quæ erant reliquæ? Respondetur, fuisse sanctos Iachim, Annam, & vtriusque filiam. Legite sanctum Bernardum in serm. De Passione Dom. feriâ 4. hebdomadæ poenæ. O magnitudo Iachim, & Annæ, quibus ipse Deus carnem indutus assimilari in aliquibus virtutibus voluit, ut hinc magna illorum sanctitas imotesceret.

S. II.

Per castitatem coniugalem, in qua viuebant sancti Iachim & Anna, desiderunt esse homines, & transmutati sunt in Angelos, & quod pars ornamentorum, quibus splendebat Maria, descendit à caelesti puritate suorum parentum.

Aldiamus de hac re sanctam Brigittam, cuius hæc sunt ex lib. 1. reuelat. c. 9. *Iachimus, & Anna ex charitate diuina, & ex verbo Angeli con-*

nenerunt carne, non ex concupiscentia aliqua voluntatis, sed contra suam voluntatem ex diuina dilectione, & sic ex semine eorum per diuinam charitatē carum meâ compaginata est. Itaque ut operi matrimo-
niali vacarent, necessum fuit, ut è coelo submissus Angelus id eis præciperet, qui simul aperiret, quan-
tùm vtilitatis remedio mundi allaturus esset fructus qui ex illorum visceribus nasciturus.

Atque ut respondeamus ei, quod potissimum in titulo huius discursus proposuimus, nimirum quod sanctus Iachim propter suam insignem castitatem desit esse homo in oculis Dei, & puritate Angelos transcendit, attentè accipite commentationem, quâ dicam, quæ aptissimè huc cadit.

Pono ante omnia, nemini sic congruere quoddâ Lucæ dictum ex c. 12. ut huic Patriarchæ. Quale illud? *Sint lumbi vestri præcincti,* vbi videmus, quod illud Euangelium, ut nobis persuadeat studere castitati, iubet lumbos habere præcinctos, & constri-
ctos. Videamus nunc etiam Angelos, eosque cin-
ctos. Tobias iunior cum meditaretur protectionē, *inuenit iuuenem splendidum, stantem, præcinctum;* Tob. 5. 5. Sancti. Raphaël is erat. Sanctus Ioannes vidit alterum Angelum præcinctum ad mamillas Zo-
nâ auræ, Apo. 1. Fortean laborant passionibus Angeli, quas incingere necessum habeant? Non. Quamobrem ergo se constingunt, ut studiosi casti-
tatis solent? Id faciunt, ut significant, esse Ange-
los, quicumque castitate norunt validè suos con-
stringere affectus, & timore Dei coercere, quodque ii destinant esse homines, & transmutentur in Ange-
los. Vultisne videre scripturâ nixum, quod dixi? Attendite. Dixit Dominus ad Abraham: *Ambula coram me, & esto perfectus;* Gen. 17. velut aliis verbis dixisset: Volo, Abraham, simus tam con-
iuncti amici, ut sit amorum nonnisi vna voluntas, domusque, & mensa communis, sed hac tamen con-
ditione, ut connitaris esse præmodum perfectus.

Quæro. Quanam in re hanc positam esse perfe-
ctionem volebat, qui ab eo exigebat? Quis fuit no-
dus tam arctæ necessitudinis, & itriusque familiaritatis? Scriptura hoc declarat, dicens: *Circumcideretur ex vobis omne masculinum.* Obtemperauit Abraham, strimque circumcisis fuit, & omnis familiæ, do-
musque eius masculus eodem die. Quod fuit con-
siliū Domini præcipientis Abrahæ, ut circumci-
deretur? Respondet Glossa: *Vi castitatem sibi ser-
uandam cognosceret.*

Accedamus nunc ad conceptum singularem, qui singularem requirit attentionem. Cum n

sterio submonet Scriptura, quòd Abraham *nonaginta novem annorum erat, quando circumcidit carnem praputis sui.* Commentatio in hanc rem Glossæ interlinearis acutissima est, quæ hanc vult esse causam, cur Abraham tunc, cum nonaginta novem esset annorum, iussus fuit circumcidi, quòd per illum numerum significantur novem chori Angelorum, ut constat ex parabola ovis perditæ, quam ut requireret bonus pastor, reliquit in deserto nonaginta novem oves, quarum nomine sententia Patrum communis intelligit novem, quos dixi, Angelorum choros; quos reliquerit pastor Filius Dei verbum Paris, ut vnam naturæ humanæ perditæ ouiculam in viam à suis erroribus reuocaret, & reportaret in caulam. Quòd ergo Deus imperavit Abraham, ut circumcideretur, quando annum agebat nonagesimum nonum, fuit tale, quale si dixisset, quòd per castitatem, quam in circumcissione professus fuerat, ex hominibus in Angelorum ordinem transisset, iamque numero, & choris beatorum illorum spirituum inseri posset. *Innotuit hoc numero nonaginta novem insinuaturs perungere ad societatem ceterorum supernorum,* inquit Glossa.

In huius rei confirmationem dicit Magnus P. Augustinus in lib. de bono coniugali c. 21. non fuisse inferius meritum Abraham in statu coniugali, quam sancti Ioannis Baptiste in virginali. Verba illius ita habent: *Non est impar meritum continentis in Ioanne, qui nullas expertus est nuptias, & in Abraham, qui filios generavit.* Addit dicti sui rationem Doctor sanctus dicens: *Continentiam Ioannes in opere, Abraham in solo habitu habebat.* Quamvis enim coniugatus esset, tam expeditus tamen ad omnia opera pietatis, quam iniuncti quilibet erat, tantumque faciebat, quantum si absque uxore fuisset.

Iam si volumus comparare continentiam, & castitatem sancti Ioachim cum Abraham castitate, certum, exploratumque est, quòd illa huic longè præiuit. Et si Abraham pro suæ continentis merito in Angelis numeratus fuit, noster Patriarcha recenseri in Seraphinis debet.

Transcursus ad alteram partem in titulo propositam, hanc nimirum, quòd pars splendoris, quo adornata Dei mater emicuit, à coniugali castitate parentum ipsius accepta fuit. Videtur autem absurdum, quòd à castitate splendor exire dicitur, nihil tamen à veritate alienum habet, videmus enim quòd Evangelium lumbos præcinctos cum splendentibus facibus coniungit, dicens: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris,*

Atque ut videatis, quòd ab integerrimè servata castitate nascantur pulcherrimi splendores ex Scriptura hoc demonstrabo, quæ libri Iudicum c. 5. refert, quòd Debbora principes, qui eum illa prælium, & periculum commune adierant, sic appellavit: *Benedicite Domino, qui ascendit super nitentes asinos.* Nisi ex Spiritu sancto hæc sacer scriptor narrasset, ridicula laus illorum principum videri posset, quòd super nitentes asinos ascendisse feruntur. Origenes homil. 6. in illum Iud. librum ea verba sic legit: *Qui ascendit super asinos resurgentes,* atque per has asinas typicè significari nostram carnem, cui cum anima infidet, cinguloque lumbos stringit, tunc ea radios euibrat tam luculentos, ut totam personam reddere perspicuam, & illustrem possit. Verba Origenis reddo: *Cum in mentum hoc, id est, corpus meum sub iugo Generis Verbi Dei, tunc vehiculum corporis mei resplendere incipies, & asina hac, id est caro mea tunc resplendere dicetur, cum castitatis, & pudicitie fuerit splendore decorata.*

Et ut patè fiat, quòd splendorum fulgentissimi, quibus iusti nitent, à castitate proveniant, observetur id, quod Apostolorum Act. c. 5. de B. Stephano his verbis referunt: *Omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angelis.* Quanquam infensissimi hostes essent Stephani, quotquot in illo concilio præsentis, de vultu nihilominus Angelum illis referre est visus. Scitis unde illi profecti sint splendores? Dicat hoc magnus P. Augustinus, cuius sunt ista ex Serm. 5. de S. Stephano: *Proposui faminis testimonium meum sincerissima castitatem.* Elegerant Stephanum Apostoli, ut elemosynas erogaret in fœminas. Ille autem inter medias mulieres obambulans tam valido castitatis cingulo suos constrinxit lumbos, ut inde prodierint splendores illi Angeli, qui vultui eius tantum adferebant ornamentum.

Confirmemus dicta ex illo S. Pauli 1. Corin. 15. *Alia claritas solis, alia claritas Luna, alia claritas stellarum.* Unde tanti nascuntur splendores? Respondet sanctus Isidorus Pelusiora ex coelo diligenter custoditæ castitatis oriri. Verba illius ex lib. 3. Epist. 351. talia sunt: *Soli eos, qui virginisatem amplexi sunt, Luna autem eos, qui continentiam, stellis eos, qui honorabile coniugium amplexi sunt, atque conservarunt, comparat Paulus.*

Nihil ergò mirum illud, quod titulus huius discursus habet, quòd à Sanctorum Ioachim, & Annæ castitate matrimoniali, quam exactè, iniolatèque servavit

seruare nouerunt, deriuati sunt splendores, quibus exulta eorum filia fuit. Quòd Maria *maria stella* dicitur, id etiam à cælo puritatis horum Sanctorum coniugum nomen traxit.

Fortean hoc est, quod in lib. sapientiz c. 4. dicitur: *O quam pulchra est casta generatio cum claritate!* Notate illud, *Casta generatio cum claritate*, ex quo arbitrari licet, quàm coniunctæ sint castitas, & claritas, vt benè dixerim, ex castitate Sancti Ioachim natos splendores, quibus exornata effulserit Maria.

In confirmationem omnium dictorum vnum addam, quo & obſignabo hunc discursum, nempe quòd qui nouit carnis, & sanguinis prauos subigere affectus, idem omnia in cælestem splendorem conuertit. In Genesi inueniemus quòd Deus imperauit Abraham immolare Filium & mactare victimam. Obtemperauit ille cum summa promptitudine, exemitq; gladium, & suspensà adictum manu voluit iam iam demerere filio caput, & diuinam exequi voluntatem quando illum Dominus abstinere iussit, & dixit: *Quia fecisti rem hanc, & non pepercisti, unigenito filio tuo propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellæ cæli*, Gen. 22.

S. Hieronymus, cum ea verba expendit, ait: Abrahamum, quòd certum, deliberatumque habuerit obtruncare pro Dei iussione suum filium, & affectum amoris quemcunq; repugnantem subigere, fuisse ab illo exaltatum, vt esset parens stellarum: *Humani contemptor semini pater vocatur astrorum*. O certam pectoris sententiam deliberatum habentis proprium Filium mactare Deo victimam! O facinus, quod desinit esse humanum, & fit diuinum! Quando homo, vt gratificetur Deo, renuntiat amoris temporalium, & castitate constringit suas passionnes, extollit eum Deus tanquam alterum quendam Abrahamum, & ex patre carnali facit cælestem, & in vicem filiorum & nepotum, qui ex carne & sanguine futuri erant, concedit, vt stellarum sit parens.

Et si indagare volumus, quænam in sensu mystico sint stellæ, quorum pater factus Abraham, manifestum est, quòd eiusmodi stellæ fuerunt multi veteris legis sancti, & omnes illi viri magni, quos in Christi genealogia descripsit Matthæus, & Apostolorum pars maior, ipsaque adeò Dei Mater. Hæ, inquam, sunt stellæ, quorum parens factus est Abraham.

Totum hoc veriùs attribui potest Sancto Ioachim, quia maiore castitate nitiuit, quàm Abraham, & sic ratifico, quod dixi, nempe ab illius puritate coniugali exortam magnam partem splendorum, quibus

Dei Mater eluxit, quo nihil magnificentius in eius laudem dici potest.

S. III.

Exponit varijs modis quoddam Sancti Ioachim elogium, quo illum D. Epiphanius celebrat, vocans preparationem Domini.

Non absque magno mysterio Euangelistæ silentio præterierunt excellentias S. Ioachim, cum habuerint promptam occasionem narrandi sublimis virtutes, & singulares prærogatiuas huius Patriarchæ, cui tanquam Patri Mariæ, & auctori Christi omnia congruerent, & nihil esset superfluum. Illud verò maiorem mihi adfert admirationem, quòd Matthæus contexens genealogiam Christi, cum debuisset dicere, *Ioachim autem genuit Mariam*, abruptum filium, & dissimulauit tantam tanti Patriarchæ laudem. Sed non caret mysterio silentium. Resenim ingentes, & nimis insignes, quibus depræcandis nullæ laudes sufficiunt, melius commendantur taciturnitate, & admiratione. Ea propter Aristoteles dicebat quòd *magnorum non est laus, sed admiratio*. Et Aulus Gellius lib. 4. ait: *Admiratio, quæ maxima est, non parit verbum, sed silentium*. Esse autem patrem Mariæ, & auctorem Christi res tanta est, vt eius non sit laus sed admiratio.

Idcirco cum illius prædicare laudes hodie ex instituto debeam, volo eorum exordium facere à quodam S. Epiphaniij dicto, cui Ioachim idem est, quod *preparatio Domini*. Negotium nobis facillè talis dicti expositio.

Prima expositio. *Ioachim idem est quod Domini preparatio*, quid in hoc sancto cepit Deus remedium præparare generis humani, dum animam eius fecit diuinam, & viscera purificauit, vt esset pater illius, quæ futura erat Mater Domini. Et cum fieret homo, qui erat Deus, voluit S. Ioachim, qui futurus erat, ipsius auctorem, ex speciali gratiæ fauore fieret auctorem diuinum. Huc facit illud S. Petri Chrysologi ex serm. 102. *Deus quod humanum est, cum vult facit esse diuinum, & quod nostra carnis est, cum dignatur, suum commutat in spiritum*. Si ergo Deus, cum vult, facit esse diuinum, post Mariam Matrem suam nulli alteri dignius, decentiusque suam potuit commodare deitatem & spiritum suum, quàm suo auctori Ioachim, in illo quippe incepit remedium humani generis disponere.

Et velut cum Rex quispiam, aut Princeps alius initurus est nuptias, & sponsam cum solenni pompa adducturus in aulam, multis diebus ante nihil aliud

videtur, nisi præparatio ad hunc introitum cohonestandum, nihil nisi aptari vestes, adornari arcus, & currus triumphales, basilicam non aulæis modò, & peristromatis vestiri, sed etiam structuris nouis amplificari, & varium apparatus fieri, omnia denique spirare iubilos, & edere signa lætitiæ, & Palatinos aliud nihil agere, neque curare, nisi vt curèt & excolât, & perpoliât aulam, disponantque omnia ad ingressum sui Regis. Sic quòd S. Ioachim nihil aliud est, quàm *Domini præparatio*, vt ait S. Epiphanius, eo nomine significatum fuit, quòd in illius visceribus cepit Deus capere mienfuram, & meditari vestem, quã induendam esset verbum Patris. Hic ergò adornabantur omnia ad ingressum summi Dei in hunc mundum cum tam ingentibus impendijs gratiarum sanctissimæ Trinitatis, vt obstupescerent palatini cœlorum.

S. Petrus Chrysologus serm. 91. loquens de sterilitate beatæ Elizabeth ait, quòd per illam *mundabatur longo tempore sacrificij Dominus sanctitatis hospitium*. Et serm. 89. quòd in illis parabatur, *unde tota sanctitas nasceretur*. Si ergò Deus tantò antè præparabat verum Elizabethæ, vt conciperet Baptillam, quid mirum quòd præparauit Ioachimum, qui illi auus futurus erat? Hoc ergò sibi vult illud Sancti Epiphaniij: *Ioachim idem est, quod præparatio Domini*.

In confirmationem dictorum facit illud S. Vincentij Ferrerij ex ser. illius 2. de Natiuit. Virginis: *Lux dicitur benedicta generatio Virginis Maria, quia sine tenebra culpa facta fuit, & coniunctio Ioachim & Anna luminosa fuit*. Notate illa verba, *coniunctio Ioachim & Anna luminosa fuit*. Velut enim in natiuitate cuiuscunque Principis, aut propter optata nuntia quæpiam accenduntur plurima in regijs lumina, excitantur varij ignes picatorum vasorum, & missibiles, & exploduntur machinæ fulminares, vt tota conflagrare aula videatur, & oculis, quocunque eos vertas, nil nisi flammanes tedæ, faciesque occurrunt: Ita quando Sancta Anna ex Ioachimo concepit Reginam cœlorum, accenderunt Angeli in aula supera sine numero lumina, inque illa conceptione quàm solennissime fieri potuit, celebrârunt præparationem remedij, quo curandum erat genus humanum. Hoc voluit dicere S. Vincentius, cum ait: *Coniunctio Ioachim, & Anna luminosa fuit*, & S. Epiphanius, cum dicit, Ioachim idem esse, quod præparationem Domini.

Optimè confirmatur totum hoc ex serm. Angelico S. Brigittæ de Virgine c. 10. vbi sic habes: *Deus*

nullum simile Ioachim, & Anna coniugio in omni diuina charitate, & honestate præsedit, idcirco es placuit de hoc sancto coniugio honestissima sua matris corporis generari.

Nisi velimus dicere, quòd *Ioachim idem est, quod Domini præparatio*, quia eo nomine præparamur ad recipiendum magna beneficia è manu Domini nostri, & charæ Matris illius: Et quòd velut Nomina IESV & MARIÆ habent ingentem virtutem subueniendi illis, qui ea implorant, sic & IOACHIM nomini voluit Deus indere singularem efficacitatem, quã disponderentur ad recipiendum à Deo eximias gratias, quicunque Ioachimum patronum siue in aduersis, siue in prosperis appellarent. Mihi indubitatum, quod gratissima Christo eiusque Sanctissimæ Matri assentatio foret, si quis inter suas ærumnas huius parentem, illius atum inclamaret ac diceret: *Sancte Ioachim adiua me*. Mirum si quis non exobsecret apud Christum, & Mariam, quod per alterius venerabilem Auum, per alterius dulcissimum Parentem obsecrat, cum *Ioachim idem sit, quod præparatio Domini*, tanquàm paratum illum inueniat, quisquis per Ioachimum quærit.

S. IV.

In quo euidenter demonstratur, Ioachimum sanctorum omnium, quos Dei Ecclesia habet, maximum esse, nititurque probatio quodam scriptura loco.

Volo euincere luculentè, hunc Sanctum omnium, quotquot habet Ecclesia, eminentissimum esse, idque faciam collatione illius cum præcipuis quibusque, quiue verticem altius extulerunt.

Suppono hic quoddam legis decretum, quo statuitur, vt cum domus patre destituitur, locum eius occupet, sitque ex affe hæres auus, & post illum nepotes. Christus Dominus noster non habuit in terra patrem. Debuit ergò patris vicem Sanctus Ioachim auus necessariò subire. Cum ergò esset auus naturalis Filij Dei, quodam modo est eiusdem velut pater naturalis, quia illius locum tenet. Hoc ita constituto manifestè ostendam, Ioachimum esse Sanctorum, quos habet Ecclesia sanctissimum.

Pauli verba ad hanc veritatem contestandam accersam, quibus Hebræos (qui Moysis sanctitatem maiorem esse, quàm Christi arbitrabantur) docere voluit, quid discriminis sit inter vtrumque, & sic ait: *Moyse quidem fidelis erat in tota domo eius tanquàm famulus, Christus vero tanquàm filius in domo*; Heb. 4. Magnus fuit Moyses apud Deum, sed tanquàm famulus, non maior seruo, Christus autem fuit hæres æterni-

æternitatis paternæ *tanquam filius in domo sua*. Et hæc est magna Moysis à Christo differentia.

Ad eundem modum possumus differere in rem præsentem. Quot Sanctos habet Ecclesia Dei, tametsi Petri, sicut & Pauli, & Baptistæ, & Evangelistæ, nihil amplius sunt quam famuli. Propterea Sanctus Paulus dicebat: *Sic vos existimet homo, & ministros Christi*; 1. Corin. 4. Cum ergo alij omnes sint serui, & ministri in domo Dei, Ioachimus autem avus legitimus, tanquam pater quidam efficitur Christi, qui nullum habuit naturalem. Ergo Ioachim in domo Dei carnem induti, & sanctissimæ illius Matris velut supremus dominus est, cum alij, quos dixi tantum sint humiles serui. Cogita nunc, quid sit discriminis inter hos, & illum.

Descendamus ad particularia. Ostendo evidenter, Ioachimum sanctitate excellere Sancto Ioanni Baptistæ. Quanquam verum sit illud Senecæ ex epist. 43. quod omnis comparatio est odiosa, *magnitudinemque aut tollit, aut deprimit*, dabit tamen veniam Sanctus Ioannes, quia veritas suam hac vice debet habere locum. Ut probem autem, quod Ioannem sanctitate Ioachimus anteevertat, conficio argumentum ex quadam Sancti Thomæ doctrina. Doctor hic Angelicus loquens de Mariæ 3. p. q. 27. art. 5. in O sic ait: *Propinquissima Christo fuit secundam humanitatem, quia ex ipsa accepit humanam naturam, ideo præ cæteris maiorem debuit à Christo gratia plenitudinem obtinere*. Propter consanguinitatem vult sanctus Doctor rationi consentaneum fuisse, quod Maria magis cumuletur gratiâ, quam alij quivis sancti, Matrisque coniunctissimam necessitudinem præterdit, ob quam debuerit meritò tanta esse illius sanctitas, ut per eam omnibus excelleret.

Sancti Iacobus, & Ioannes in fastigium dignitatis Apostolatus exaltati, fuerunt Christi consanguinei, & maioribus honoribus aucti, quam alij, quando in montem Thabor, & in hortum Gethsemani adducti. Quod ad Ioannem Baptistam attinet, quamprimum Spiritus S. operâ Filius Dei conceptus fuit, abiit sanctissima illius Mater ad domum Zachariæ cum festinatione, ut inquit S. Lucas: Sanctus Irenæus ait, à Filio suo incitatam Matrem, ut properaret ad Ioannem: *Festinabat Christus sanctificare Ioannem, & liberare eum à peccato originali, in quo conceperat eum mater sua Elizabeth*. Hæc ille. Sanguinis affinitas movebat Christum, & purissimam illius Matrem, ut ad eum sanctificandam pergerent, & tam insignitum beneficium ei præstarent.

Si consanguinitas, quâ Christus Dominus noster Ioanni coniunctus erat, iusta causa fuit, ob quam tam abundante gratiâ ornatus fuit, cum nullus auctiore cognationis vinculo adstrictus Christo & cælorum Reginæ fuerit, quàm Ioachim, dici debet, quod nullus quoque in tam sublimem sanctitatis gradum euectus fuerit, quàm ille.

Sanctior est Ioachimus Iosepho. Probo ita. Sanctitas Sponsi Mariæ vel tota, vel pars illius maior inde profecta est, quod Deus illum delegit, & fecit maritum Virginis Mariæ, & patrem putativum sui Filij. Totum hoc reperitur in Ioachimo, & multò plura, atque ampliora. Hic enim fuit electus Pater Mariæ, & Avus naturalis Christi. Quanto nunc fuit sublimior, & felicior hæc electio, tantò copiosior gratia, quæ illi propter talem dignitatem collata. Quid ergo illud est, quo Iosephum Ioachim anteevertit? Excelsus in propatulo est, & manifestus. Per gratiam, & electionem: habuit Ioseph, quicquid habuit. Sanctus Patriarcha Ioachim idem habuit, & aliquid amplius, & magnitudo eius habet sua primordia ex gratia, & electione, & consanguinitate, & hæc re superat Iosephum adedque maior illo est. Non est rationi consentaneum, quod quis dubiter de hac veritate, non enim erit temerarius, qui eam fateatur, inimò piissimus, deinde & rationi acquiescet, & devotioni, quæ Christo, & illius Matri Virgini est debita.

Et res explorata est, quod in domo, in qua omnes sunt nobiles, maior observantia, deferatur socero, quam genero? Sanctus Ioseph autem fuit gener Patriarchæ Ioachimi, eapropter tenebatur eum dominum vocare, quoties id occasio exposceret. Hæc ex parte fuit Ioachim magis coniunctus Deo & Matri illius, quam omnes alij Sancti, consequenter etiam sublimior in oculis Domini, & in statu perfectionis maioris.

Ad hoc comprobandum facit illud Doctoris Angelici 22. q. 26. art. 8. *Coniunctio naturalis originis est prior, & immobilior, quâ est secundum id, quod pertinet ad substantiam, alia autem coniunctiones sunt supervenientes, & removeri possunt*. Et alibi dicit idem Doctor: *Inter omnes debemus benefacere coniunctis nobis*. Nemo autem coniunctior fuit Christo, quam eius Mater & Avus, ergò necessum est, ut qualia gratiæ beneficia præstitit Matri, talia exhibuerit Avo suo naturali.

Ecclesiasticus c. 7. v. 30. dicit: *Honora Patrem suum, & gemitus Matris tuæ ne obliviscaris, memineris quoniam nisi per illos matris non fuisses, & retribuere illis*.

illis, quomodo & illi tibi. Possumus nunc & Christum eisdem verbis compellare: *Honora Patrem tuum.* Temporalem, Domine nullum habuisti Patrem, verum S. Ioachim, qui tibi fuit auus naturalis, per legem intrauit in locum Patris. *Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses,* memento quod homo per Mariam Matrem tuam, & Ioachim auum factus es, *& retribue illis, quomodo & illi tibi,* responde ijs, prout officia, quibus te obligatum habent, requirunt. Maria dedit tibi esse humanum, quia est vera mater tua, Ioachim autem tuus auus naturalis, remunera illos statu gratiæ tam sublimi, ut nullum habeat domus tua, qui eis antecedit.

Angelicus Doctor ait, quod dignitas maternitatis Dei est quasi infinita, cui tanta correspondeat gratia, ut gratiam innumerabilium sanctorum superet, eò quod sit gratia matris Dei. Auus naturalis Dei vno gradu magis distat à Deo quam Mater. Ergo si Matris Dei dignitas, & gratia innumerabilium Angelorum, & Sanctorum gratiæ præstat, ob rationem dictam, nihil mirum quod gratia Ioachimi, qui auus est Saluatoris mundi, Sanctorum, quemcunque Ecclesia habet, maximo antecellat, tametsi Apostolus quidam sit, aut Ioannes Baptista, aut Ioseph. Et hoc citra illorum iniuriam affirmatur.

Præterea aut intelligamus, quod S. Patriarcha Ioachim supremum dignitatis locum inter omnes Ecclesiæ sanctos teneat, illud faciet si aduertamus, quod Maria plus amavit suum Patrem, quam Ioseph Sponsum. Quod hic dixi, id euincam quadam sancti Thomæ doctrinâ ex 22. q. 26. art. 12. ubi querit, debeatne homo plus diligere parentes, quam coniugem, definiturque ex lege amoris plus debere diligere eos, qui fuerint autores vitæ. Verba illius sic habent: *Secundum rationem boni, quod est obiectum dilectionis, magis sunt diligendi parentes, quam uxores, quia parentes diliguntur sub ratione Principij, & eminentiori cuiusdam boni.* Itaque secundum amoris leges (ad quarum tenorem vitam suam moderabatur Mater vitæ) plus dilexit sanctum Ioachim parentem, quam Iosephum sponsum.

Subiungit D. Angelicus, quod secundum leges, & coniunctionem matrimonij plus amare maritum vxor, quam Patrem debeat. Causam huius eam reddit, quod sunt duo in carne vna. Verba illius adfero: *Secundum autem rationem coniunctionis magis diligenda est vxor, quia vxor coniungitur viro, & vna caro existens, secundum illud Matth. 19. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro.* Hæc ratio vim non habet in Maria, quamuis enim verum fuit illius

cum Ioseph coniugium, non tamen fuerunt vna caro, siue duo in vna carne, ac propterea semper tenebatur plus amare S. Ioachim patrem, quam Iosephum suum Sponsum. Qui autem magis dilectus fuit Virgini idem fuit maiore gratiâ à Deo cummulatus, ut illa rectè suum collocaret amorem.

Confirmantur dicta, & probatur, quod plus amavit Ioachim etiam quam Matrem suam Annam. S. Hieronymus in c. 44. Ezechielis ait, post Deum maximè diligendum patrem. Itaque si Virgo post Deum maximè dilexit patrem suum Ioachim, certum est amasse propter suam sanctitatem. Angelicus Doctor 22. q. 26. art. 10. in hanc rem sic ait: *Amantur pater, & mater & principia naturalis originis, pater autem habet excellentiorem rationem principij, quam mater.* Quare si enixius debet amari pater, quam mater, indubitatum est Reginam cælorum id fecisse. Concedat nobis benignissimus Deus meritis gloriosissimi huius Patriarchæ suam gratiam, quæ est pignus gloriæ *quam mihi & vobis, &c.*

In Sollemnitate Sanctæ Annæ, Matris Mariæ Virginis, & Auiæ Christi.

Autore Ad. R. P. M. CRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

T H E M A.

Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, Matth. 13.

X nomine S. Annæ loquens Spiritus Sanctus, ut qui perspectissimam habebat admirabilem eius virtutem, dicit apud Ezechielicum 24. 19. *Quasi plantatus exaltatus sum iuxta aquas in platano.* Comparatur Sanctissima hæc Matrona cum platano, eaque plantata iuxta præterfluentem aquam, quæ tametsi in seipsa sit benè grandis, & procera, atque opaca, extra illam, si tamen in aqua velut in speculo respicias, incomparabiliter maior videbitur.

Scriptura sacra Filium Dei confert cum aqua, qui apud Davidem Psal. 21. aiebat: *Sicut aqua effusa*

fusus sum. Virgo Mater illius etiam significata est per aquas, quæ Salomoni Cant. 4. 15. dicitur *puteum aquarum viventium.* Sancta Anna est elegantissima platanus, & omnis eius pulchritudo inde nascitur, quoddam vicina sit his aquis. Et quamquam extrâ eas sit prodigiosa sancta. Si tamen in illis aquis eam aspicias, tanquam in speculo apparet multò maior. Si quis eam consideret in Christo tanquam nepote auiam, in Maria tanquam filia Matrem, quomodo non potest non admirari talis platani venustatem, & magnitudinem sanctitatis?

Quomodo ergo hauriemus aquam gratiæ? Sancto Gregorio Nazianzeno in orat. *Obsecro te Domine dicitur Maria aqua ductus gratia,* per quam derivantur omnes gratiæ, quibus fecundantur omnes festivitates. Hodiernam absque gratia celebrare non possumus. At cum sit Festum S. Annæ, est etiam Festum Mariæ, ut de huius intercessione omnia nobis cum aliis semper, tum hodie maximè promittere possimus. Ut ergo, quæ dictum sum, redundant primùm in gloriam Dei, deinde & in laudem huius admirabilis, & celestis Matronæ, rogemus Mariam, ut rectè dicendi gratiam mihi obtineat, quod faciet, si religiosè, reuerenterque illam saluauerimus, dicentes, *Aue Maria, &c.*

S. I.

Magnus apud Deum thesaurus castitas, quæ vincit affectum carnis, & quod non fuit minor continentia S. Anna, quam Ioachimi ex quibus duabus concubis prodijt pretiosissima Margarita Maria.

Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, Matth. 13.

H Virgo Cardinalis per illum thesaurum intelligit virginatē, seu castitatem, & per agrum non rus quod fert herbas, & gramina, & seminatur ad edenda frumenta, sed carnem, cuius quanta est concupiscentiarum malarum copia, tantum est agmē efferatorum hostium, qui virginatē, seu castitatis thesaurum in carne absconditum insectantur, ut depulcentur, diripiant, aut viciant, si non possunt aliud. Verba eminentissimi Cardinalis repono: *Thesaurum absconditum est virginitas, vel castitas abscondita per humilitatem in agro carnis.*

Nolumus cedere paritati Ioachimi, quinimmodicimus, quod castitas Annæ fuit pulchra, quemadmodum illius munda. Duos hos parentes considerare debemus tanquam duas conchas æqualiter

Tom. IV.

pulchras, quæ mutuâ operâ concurrerunt ad producendam pretiosissimam margaritam.

Annæ castitatem puto conferri posse cum virginitate Agnetum, Catharinarum, Agatharum, aliarumque talium, idque inde accipio, quod venter illius fuit quædam aurifodina, ex qua accepta fuerūt pretiosa viscera Mariæ, quæ cum esset caro, excelsit omni spiritui.

Facit huc illud S. Bernardi: *Continuata castitas emulatrix virginatē est.* Pertinax continendi, & abstinendi ab omni turpis libidinis usu studium sic Deo probatur, ut virginitas ipsa. Vidit S. Ioannes suæ Apoc. 14. magno numero virgines quæ sequebantur agnum, & audiuit vocem dicentem: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coquinaati.* S. Hieron. ea exponens ait. *Etiā Paula in his est, illa nobilissima Romana matrona, quæ vitæ Seraphicæ leges, & officia obseruauit.* Magni ergo huius Doctoris sententia est, quod tantam habet Paula vidua venerationem in domo Dei, quantam si virgo fuisset.

Quod diximus, magis persuasum nobis fiet, si consideremus quantum perdat, qui castitatis iacturam facit, & se passionibus suis submittere solet. Audiamus illud Apostoli Iudæ dicentis: *Qui carnem maculant dominationem spernunt,* hoc est, iusto Dei iudicio eò prolabantur, ut magistratus Ecclesiastici æquē, ac ciuile imperium contemnant, qui cum prauis carnis suæ cupiditatibus, & concupiscentiis imperare noluerunt, facti sunt earum turpes, ac miseri serui.

Vultis aliundè videre, quàm vile mancipium fiat, qui se carnis passionibus tradit? Quando Lenobia vxor Putipharis ad flagitium sollicitabat castum Iosephum, hac verborum comitate preces salaculæ mulieris ille repulit: *Ecco Dominum meum omnibus mihi traditum ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius es.* &c. Gen. 39. 8. 9. In his notate, quod Putipharem vocat dominum suum (*dominus meus traditis mihi omnibus*) Lenobiam verò non dominam suam, quod tamen erat, sed vxorem eius vocat, præter te, inquiens. *quæ vxor eius es.* Cur non æquē hanc dominam nominat, ut illum dominum? Cur non dixit: *Dominus meus traditis mihi omnia, præter te, quæ domina mea es?* Desierat esse domina, facta carnis suæ vilis, & propudiosa ancillula. Audite S. Ambrosium, cuius hæc sunt ex libro de Ioseph: *Rectè non ipsa domina dicitur, quæ non potuit extorquere, quod voluit imperare, nam quomodo domina, quæ dominando non habebat affectum?* Magno

B b

igitur

igitur cum mysterio dicit S. Apostolus Iudas : *Qui carnem maculant, dominationem spernunt*, eam etiā, quā imperare passionibus suis, & tanquam reges corpus suum moderari, eoque velut deditio seruo, & mancipio ad omnia honesta studia, diuinaque officia ut possent, si inque sordidi famuli eius, cuius debebant, & poterant esse honorifici domini. O qui illos mundos habet, qui gaudent titulo superbo, is dignatus, & propter ipsam turpem, atque infandam libidinem neque in honestis seruis recenseri merentur !

Dicamus exaggerationem quandam omnium maximam. S. Augustinus aliquid obseruauit, quod natum à subtili ingenio illius, partuque eius dici potest. Est autem illud, quod Propheta Daniel, cum Susannam ab iniusta calumnia, & impio adulterii crimine liberam pronuntiaret, dixit : *Mundus ego sum à sanguine huius*, Dan. 13. Tantundem dixit Pilatus, quando Christum innocentem, nihilque supplicii meritum arbitratus voluit absolvere, inquit : *Innocens ego sum à sanguine iusti huius*, Matth. 27. Dicit nunc sanctus Augustinus : *Hac voce circa Susannam dicitur Daniel, quā circa Christum & suus est Pilatus, eadem autem sententiā absoluitur pudicitia, quā est absoluta & iustitia*. Et quā Daniel dixit, & quā Pilatum dixisse refert Mathæus, utraque à Spiritu sancto dictata fuere. Cum ergo utrobique iisdem verbis absoluitur & castitas Susannæ coniugata, & sanctitas Christi iniugis, ac virginis, videtur æquari quodammodo castitas illa huic sanctitati. Iure merito ergo dixit Euangelista, quod castitas est thesaurus : *Simile est regnum celorum thesauro*.

Atque ut planè respondeamus titulo discursus, qui hoc habet, quod castitas in oculis Dei sit thesaurus, notandum quod ut castitas, iudicio Dei sit talis, est necessarium, ut homo mortificet, & infrenet insolentiam carnis suæ firmo continendi proposito, sacramentorumque opem, & precum auxilium ad eas coercendas adhibeat, sic enim spiritus excitatur, & erigitur, ut magno cum affectu ad Deum contendat, quia non reputo castitatem eam, quæ nunc inquinata est, nunc munda, sed cuius est constans, & iugis puritas, quæque timorem Dei habet perpetuum custodem.

Notate mihi conceptum, quem subiiciam, per commodum causæ, in qua versamur. Duo inuenio in sacris literis flagitiosorum, & perditorum, & durā fame laborantium peccatorum genera, quorum alii suo studio salutem inuenerint, alii suā diligentiam

supremam incurrerint perniciem. In prioribus est filius prodigus, qui tantum non enectus fame requisit suum patrem, & suā apud illum necessitatem remedium, de quo Lucæ 15. habes diserte. *Surgam, & ibo ad patrem meum*. Quando esurie se confici vidit, tantæque inopiæ premi, ut neque siiquas ad depellendam mortem habere posset, inquebat : *Surgam, & ibo ad patrem meum*. Prudenter fecit, quod ad patrem, & non ad matrem, confugeret, nam si ad hanc prius recuississet, forte non fuisset subuentum illi, nec habuisset remedium quod sperabat.

De aliis peccatoribus, quos sua diligentia perdit, mentionem facit Ieremias in suis threnis c. 2. qui cum diu fame, & magna egestate vexarentur, mundumque vagi nonnulli ebant, occurrerunt, quod profusuræ itæ remedio non ad patres suos, sed ad matres se receperunt, de quibus Ieremias ita : *Matribus suis dixerunt, ubi est triticum, & vinum, cum deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis, cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum*.

Obseruauit ingeniosè in his sanctus Paschasius, quod filius prodigus, qui ad patrem recurrit, significat peccatorem vicio turpis libidinis caprum, qui ad patrem pergere dicitur, quia virili proposito, & masculā constantiā se obfirmavit ad cauendam omnem Dei offensam, veniensque cum fame castitatis excipitur & reficitur à patre, hoc est bono illo suo proposito, ab eoque pascitur, & confirmatur, ut roboratus perseueret, perseuerans autem tam purus effectus est, ut meritis virgines exæquaret.

Alii fame castitatis laborantes confugerunt ad molles, & malè blandas matres, & ab illis tam nihil habuerunt remedii, aut leuaminis, ut in earum sinu infelices expuerent animas : *Cum exhalarent animas in sinu matrum suarum*. Sanctus Paschasius ait, has matres esse quædam proposita eorum, qui desiderant esse effœminati, molles, inuoluti suis delitiis, & ad illa proposita tanquam pias quasdam, ac suauas matres suas recurrunt, ab illis pasci & refici cupientes, sed in ipsis eiusmodi matrum complexibus moriuntur, quia dum nauant operam voluptati, vsu isto non extinguuntur, sed accenduntur magis fames turpis libidinis, quousque ab ipsius flamma prorsum consumantur.

Verba sancti Paschasi lib. 2. in Threnos elegantissima sunt, & sic habent : *Eruditor ille filius, qui ad patrem suspexit egest, quā isti, qui à voluptatibus carnis, quasi à matribus, ea bona exquirunt. Si cum patre essent, aut ad domum patris redirent, animas*

*animas fame non exhalarent. Sed quia caro eos de-
cepit, errant, etsi non in eo, quod panem requirunt,
saltem quia in carne rorantes, ab ea ista petunt. Ne-
sciunt miseri, quod qui in carne sunt, Deo placere non
possunt; idcirco in sinu carnis intereunt. Quoniam
huius filii patris sunt, qui non ex voluntate carnis, neque
ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.*

Absoluam hunc discursum istis tponse ex Can-
ticorum 5. verbis: *Surrexi & aperirem dilecto meo,
& manus mea stillauerunt myrrham, & digiti mei
pleni sunt myrrha probatissima.* Commentatio San-
cti Gregorii Nysseni in ea verba sic habet: *Quia
manus sponsa myrrham stillauerunt, idcirco surrexit,
hoc est, quia sponsa nihil aliud egit quam ut oppri-
meret, & attenuaret, & mortificaret concupiscen-
tias suas prauas, sciuitque subactos tenere affectus
sanguinis, & appetentias carnis in officio continere,
idcirco surrexit inque perpetua puritate, & castitate
vixit. Diuitem enim illum thesaurum non acqui-
runt, nisi qui sunt pramodum continentes, & ve-
lut mortui rebus huius mundi. Cum ergo talis fue-
rit glorissima Christi aua sancta Anna, in illa etiam
verus castitatis thesaurus repertus fuit.*

S. II.

*Magna sanctitas, & prudentia beata Anna non
obligauit solum, verum & coegit quodammodo
Christum, ut illius ex filia nepos fieret, sicut aliud
facere non potuisse videatur.*

*Simile est regnum cælorum thesauro ab-
scondito in agro.*

Tanto honori ducit Deus noster esse liberalis
tergâ homines, & tanto impetu fertur ad bene-
faciendum, ut velut inhonorificum sibi, ac probro-
sum existimet, nisi hominum qualiacumque officia be-
neficijs longè maioribus compenset, & remuneret
proxiori mercede, quam promerebantur obse-
quia.

Atque ut omnes sciant, nihil illi offerre posse,
quod non infinito cum incremento reddere, & sol-
uere queat, thesaurorum suorum, & opulentiz, at-
que omnipotentiz suæ ostentationem facit, inqui-
ens: *Simile est regnum cælorum thesauro; ac si ver-
bis pluribus dixisset: In meo cælo ingentem habeo
opum copiam, & bona plurima ad remunerandum
merita eorum, qui mihi obseruiunt. Non ergo pu-
get homo, quod me diu habebit debitorem rei cu-*

*iuspam, circumfluo enim bonis, quibus me exsol-
uam & ipsi satisfaciam. Non erit, qui officijs me
præuertat, quin ego omnes mutuis beneficijs supe-
rabo, de honore namque meo agitur, & suppode-
fierem ego (loquamur ita) si contra fieret, nam po-
tentiz meæ exultationi, si secus accideret, decede-
ret, ac derogaretur.*

Ut hæc res palam fiat, differamus de officijs, quæ
homines Deo præstiterunt, & videbimus vtrum ali-
quod illi exhibuerint, quod non duplâ compen-
satione remuneratum fuerit.

Imperabat Deus Abraham, ut immolaret filium
suum, in quo amorem suum totum collocatum,
specque repositas habebat. Obtemperauit sanctus
Patriarcha, exiit in montem præparauit sacrificium,
extulit brachium, ut in filij iugulum cum acinace
demitteret, eumque obtruncaret, denique ut holocau-
sto eum offerret, quem tam efficitim amabat. Sta-
bat ad hæc omnia attentus Pater æternus, obliga-
tumque se tam insignito officio arbitratus, magnitu-
dinem doni considerauit, & dixit: Multum mihi
offert Abraham, grande illius munus est, sed ne ex-
istimet me parcum in remunerando futurum, of-
feram illi Filium meum, & si ille mihi suum conse-
crat, ego meum illi inuicem reddam. Atque ut vi-
deat, oppidò ampliorem esse ipsius officijs meam
compensationem, & quod ego sum magis liberalis,
quam ille obsequiosus, si ille mihi offert filium ho-
minem, ego ei reddam Filium Deum, filium meæ
ipsius diuinitatis consortem.

Hæc doctus Lippomanus in aurea sua catena ta-
libus verbis reddidit: *Quia filio tuo, Abraham, non
pepercisti propter me, & ceterum tibi tradam filium me-
um & unigenitum propter te, & quia melior ego sum,
hoc amoris signum manus tibi præstabo.* Quod hic di-
cit, perinde est ac si alijs verbis ex Patre diceret:
Non putet Abraham, quod me sit liberalitate supe-
raturus, aut parciorem me in remunerando reper-
turus; nam siquidem ille suum mihi filium dedicat,
ego me illi de contrâ trado, & sic incomparabiliter
erit maior merces officio, quod mihi præstitit.

In hac cogitatione erat S. Clemens Alexandri-
nus, quando secum reputabat voces, quas sanguis
Abel cælo dabat. Quocum ille sanguis loqueba-
tur? Quem inclamabat? Deum alloquitur, qui est
Verbum, ait ille. Dei Filium ergo, id est secundam
Sanctissimæ Trinitatis personam appellabat. Quid
illum rogabat? Scitis quid? Ut suum sanguinem
pro hominibus funderet, velut dixisset: Ego pro
debito ergâ Deum honore, & officio sanguinem

meum fudi, tu ergo tuum vicissim funde, nisi enim ita faxis, parcus in compensandis obsequijs videbere.

Dicebat ergo Deus. Si Abel hoc mihi officij præstitit, nemo me debitorem fore perpetuum existimet, quod ne facere possit, meum sanguinem invicem fundam. Neque hoc solum, sed si illius sanguis fuit innocens, & meus innocens erit, nolo enim homini manere obnoxius ex eo, quod mei causâ fecit.

Amplificat hoc, quod diximus, illud Sancti Ioannis c. 1. dicitur: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri hiis, qui non ex sanguinibus, neq; ex voluntate carnis, neq; ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt, & Verbum Caro factum est*; tanquam Deus diceret: Gratissimum, fateor, accidit officium, quod mihi præstiterunt homines, cum ministrarunt materiam, ex qua possem accipere carnem. Addo, cumulatissimè mihi satisfactum tali dono, esseq; illud ingens, & permagnum. Verùm sciant etiam, quod ego vices reddidi, easque tali officio, ac dono longè superiores: Nam si *Verbum Caro factum est*, ego illis, qui carnem præbuerunt, è contrâ *dedit potestatem filios Dei fieri*, & pro carne Diuinitatem rependi. Et nullum mihi culum exhibuerunt, quem ego non abundè compensauerim, idque non solum post acceptum ab eis officium, sed etiam ante omne illorum meritum, proptereaque S. Ioannes prius dicit: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*, quam quod *Verbum Caro factum est*, donumq; concessit diuinitatis anterioris fuit officio ministratz carnis.

Vetus controversia est sacrorum Interpretum, quid sibi velit illud ex Lucæ 2. c. *Et ipse Iesus erat incipiens annorum triginta, & putabatur filius Ioseph*. Concertatio ista est. Si ex Matre Virgine erat nasciturus Christus, quo consilio illa coniugata fuit Iosephi? Si per totum mundum disseminandum, & hominibus omnibus indicandum, & ab ijs tanquam fidei articulus credendum erat, quod integerrima Virgo permanens esset, quæ Mater Domini futura, quid necessum fuit eam nubere, & tradi marito? Nonne satius erat illam solitariam in recessu agere vitam, ut hoc etiam modo magis innotesceret tum illius integritas, tum magnitudo tanti mysterij? Fieri non potest, quin rei tam momentosæ aliquid subit, & plurimum è re Dei fuerit, quod illius Virgo Mater collocata in matrimonium fuit.

Omninò referebat Christi, ut Mater illius, quam illibata semper Virgo mansura, marito copu-

laretur, inquit S. Anselmus, dicens: *Adoptionis originem ipse accepit, quia per adoptionem efficiamur Filij Dei*. Tam vehementer desiderat Deus suam ergà homines exerere, & demonstrare liberalitatem, & plura reddere, quam ab eis acceperit, ut voluerit esse Filius adoptiuus Iosephis, & officium adoptionis ab illo accipere, ut haberet occasionem, quâ homines vicissim facere adoptiuos filios suos, & Dei possent. Nâ quoties de ipsius existimatione, quam potentiz, & liberalitatis ostentatione sibi constar, agitur, indagat modos, & occasiones, quibus eam manifestare possit, sic ut non videatur restrictus ergà homines, sed tam largus, ut duplo compenset quicquid ei exhibetur.

Hic est Dei modus dandi, qui dat omnibus affluenter. Iacobi 1. 5. Dat sine ullo intuitu remunerationis, compensatque officia beneficijs multò præstantioribus.

Probationem huius rei sufficientem habemus in historia Iobtis. Ademit illi Deus diuitias & liberos & pecora, & omnes opum facultates. Quo consilio istud fecit? Ut restitueret duplo auctiora. *Et addidit Dominus omnia quaecunq; fuerant Iob, duplicata*; Iob 42. 10. Sed cur ei abstulisti, Domine, quæ reddere certum habebas? Cur? Ut palàm faciam, quod bis tantum repono, quantum accipio, & quod pro re vna, quæ mihi offertur, quas, immò centenas restituo: *Centuplum accipiet*, quisquis pro me vel domum, vel fratres, vel aliud tale quidpiam reliquerit, Matth. 19. 29.

Volo hanc amplificare, & viribus augere commendationem. Quid fecit Iob, quando tantam rerum suarum stragem vidit? Obtulit seipsum, bonaque sua omnia Deo. Et quid posthæc? Obtulit illa cum patientia, & propterea per patientiam officium singulare præstitisse Deo videtur, ac diuersum ab eo, quod exhibuit cum liberos, & opum facultates obtulit. Deus verò his omnibus satisfecit, qui illi dedit & diuitias, & patientiam, & dupla omnia restituit, ut omnia essent prolixè remunerata, quando & bona reddidit copiam maiore, quam abstulerat, & patientiâ illum cumulauit, quâ fortiter tolerare ærumnas suas posset.

Hæc fuit cogitatio Sancti Basilij Magni, cuius sunt ista: *Duplicata diuitia in esu domum quidq; consistere, & alteram partem, velut qui nihil amisisset, haberet, altera verò patientia mentis iusto esset*. Sic ille in hom. *Quod non inharendum rebus terrenis*, velut alijs verbis dixisset: Non putet homo, se aliquid perditurum ob hoc, quod det illud Deo,

nam si ei dat suas diuitias, ille reddit duplicatas, nec contentus soluisse quod sibi datum, etiam modum, quo datum, remunerat. Cum enim Iob suas facultates ei cum patientia obtulerit, ille ei omnia duplicia reddidit, ipsamque patientiam dedit, qua cum obtulit, & sic cumulatifsimè illum remunerauit. O bonitatem Dei! Felices, qui tibi seruiunt, quia tam diuitem officiorum suorum remunerationem accipiunt.

Atque, mi Domine Deus, quanquam hæc tibi res ex voto hæcenus successerit, atque eo nomine tibi gaudeas, veniet tamen tempus, in quo mirum tibi videbitur, omnes tuas erogasse, & consumpsisse facultates. Sancta Anna tibi occasionem exhibebit, quâ cogaris quærere modum, quo illi satisfacias. Offeret tibi dono Mariam purissimum sui ventris fructum. Si nunc pro nobilis ingenij tui liberali conditione, de qua diximus, remunerare eam duplò velis, nescio, Domine, ubi reperire possis duas tales Marias, qualis est vna illa Sanctæ Annæ Filia.

S. Petrus Chrysologus ser. 25. ait, tibi id solenne esse, vt pro vno centum reponas, cum auari mundi sordidus mos habeat, vt vix vnum pro centum reddat. *Vsura munda centum ad vnum, Deum vnum accipit ad centum*, inquit ille ibi. Cum ergo sancta, & benedicta Anna cum ardentissimo amore filiolam suam ritulam in Templo tibi oblatam dediderit, obligaberis, Domine, pro vna eiusmodi filiola centum alias tales, tam bonas, & sanctas reddere,

Hic verò hic velut perplexa fuit maiestas Dei hic velut incerta consilij, & modi, quo sanctæ Annæ bis tantum pro vna filia Maria restitueret. Itaque vt tantum debitum lueret, decreuit seipsum facere nepotem Sanctæ Annæ, & pro centum Marijs vnicam suam Regiam, & diuinam personam reponere, quod fecit, quando ipse nepos, & Filiz Filius factus.

O Sancta, & gloriosa Mater Anna, latentur, & exultent tecum omnes creaturæ propter tuam sanctitatem, & prudentiam, quia inuenisti modum, quo Deum tibi deuincires, & obstringeres!

S. III.

Conuenienter factum, quòd Maria fuit Filia Sanctæ Annæ, vt euaderet omnem culpam, præcipuè originalem, & esset sortis inter arummas.

Agamus in hoc discursu de cælessi desponsatione Sanctorum Ioachim, & Annæ, eaque tam ve-

tere, quàm nobili, quæ inter ipsa coeli, ac terræ primordia iam tunc præuisa fuit. *In principio creauit Deus cælum, & terram*, & ambo quodam velut matrimonio copulauit (quæ fuit philosophorum quorundam opinatio) verum *terra erat inanis, & vacua*, eamque ob causam cælum, maritus eius, tris- te erat, tantumque non contabescerebat mœrore, atque ad contestandum suum luctum tenebris vultum suum velut obnubebat: *Tenebra erant super faciem abyssi*. Et reuerà quis non doleat, non lugeat maritus, qui sterilem, & infæcundam suam videat vxorem?

Sic omninò accidit beatis his coniugibus Ioachim, & Annæ, quorum ille cælum erat per suam puritatem, hic terram suâ sterilitate referebat, ex qua plurimus illis mœor nesciebatur, fiebatque, vt luctuosam in tristitia vitam agerent.

Volo hic laudum, quæcunque sanctæ Annæ tribui possunt, maximam aduertaris. Res longo vsu comperta est, quòd lapidosa est terra, quæ non fecunda frugum. Superuacaneum est cōmemorare loca, quæ cum alioquin sint sterilia, saxorum tantum sunt feracia. Magna hæc Matrona Anna sterile solum fuit, sed fecundum lapidum. Christus lapis fuit. *Petra autem erat Christus*, inquit Apostolus 1. Cor. 10. Lapis fuit & Maria, vt dixit Itaias expectans incarnationem: & aiens: *Emitte agnum, Domine, dominatorem terra de petra*, Itai. 16. siue ex latonia, vel lapidina Mariæ. Vt ergò lapides sunt robur, duritiemque à sterili solo habent: Sic Christus, & Maria sui roboris partem magnam inde habent, quod sunt nepos, & Filia Sanctæ Annæ.

In rem, qua de gemis, perapertè cadit, quod Ouidius de sterili terra canit his verbis:

Magna parens terra, lapidesq; in corpore terra

Ossa reor dici, tacere hos post ierga subemur.

Magna parens illi terra dicitur, quia Mater communis omnium est. Sed hoc velim noteris in verbis profani poetæ, quod ait, *lapidesq; in corpore terra ossa reor dici*. Ossa ergò terræ lapides vocat, eò quòd suum esse accipiant ab eius sterilitate.

Fructus, quos infœcunda Sanctæ Annæ humus protulit, fuerunt lapides, Christus, & Maria. Itaque hi fuerunt illius ossa, fortitudo & consequenter Sanctæ Ecclesiæ.

Et ne hic concepit solo talis poetæ dicto nitatur, loquitur Guericus Abbas, & quid de hac re sentiat, edicat: *Si petra Christus, & ait Apostolus, non degenerat à Matre Filius, quando & ipsa petra nomine censetur*, de qua paulo post subiungit: *Ad-*

neris illecebras peccati tota insensibilis erat, & lapidea. Sic ille ser. 2. de Annunt.

Beata illa sanctæ Annæ sterilitas, quia fructus, quos produxit, lapides fuerunt, & lapides tales. Respondemus nunc titulo discursus, & ostendamus, congruè factum, quod Maria Annæ Filia fuit, ut absque originali culpa nasceretur, & omni peccato vacua esset.

Est quidam in Prouerbij Salomonicis locus, qui plurimum pro purissima conceptione facit Mariæ, & hinc perspicuus fiet. *Tria sunt difficilia mihi; & quartum penitus ignoro, Sicut aquila in caelo, Sicut colubus super petram, &c.* Hæc ille Prou. 30. qui hoc minimè omnium capiebat, quomodo serpens supra petram reptaret, nec tamen aliquod vestigium relinqueret.

Relinquamus eorum verborum corticem, & nucleum scrutemur, atque ad sensum mysticum transeamus, quem S. Ambrosius in lib. 1. de Salomone sic enudat: *Diabolus in ipsis natalibus mundi inuenit corruptibilem terram Adam, & Eum libenter audientem, quæ eum locutus est. Fecit in auribus semitam, fecit in pedibus, quibus interdictum fuerat iter ad arborem, fecit in manibus, à quibus contrahata sunt poma. Protopatentes n. utros inter ipsa recens nati mundi primordia fraudibus suis, & tentationibus veteratorum dæmon appetijt, inciditque in mollem semitam aurium, quas illi faciles ad omnia, quæ dicebat, præbebant, & pedum, quibus prompcebant, quo ille volebat, & manuum, quas in veritum fructum leuiter, præciterque extendebant.*

Posthæc eodem ausu, inquit Ambrosius, adiit Christum, & Mariam, prædicens, hoc in eis posse effigere, quod in Adam, & Eva fecerat. Sed per Ioachim, & Annam (quæ quod sterilis terra esset, duos lapides nepotem, filiamque genuit) factum est, ut viam in eis non reperiret. Et propterea infert S. Ambrosius. *Ideo serpens in terra vestigium non fecit.* Hinc iam clarus euadit ille Prouerbiorum locus, apertumque quod tantam adferebat Salomoni admirationem, cum intelligere non posset *Sicut colubus super petram.* Conueniens ergo fuit, quod Maria esset filia Annæ, ut libera esset ab omni culpa.

Nota Lector. Quod hic autor Ambrosio scribit, dixisse, quod serpens diabolus post circumuentos primos parentes adierit Christum, & Mariam, ad secus habere, nam Beatissima Virginis, quod ad eam rem attinet, prorsum non meminist, sed c. 3. libri de Salomone sic tantum ait: Hanc petram Dominum no-

strum esse ambigere non debemus. Serpens autem ex ipso nomine, quod sit callidior omnium bestiarum, apparet, quod est diabolus, qui in corpore hominis, quod Christus induerat, nulla malitiae suæ potuit imprimere vestigia, quamuis illud ausus fuerit sæpè tentare. *Hæc ibi. Et posthæc in fragmento, quod caput quinto subiicitur.* Tunc serpens potuit in primum hominem quasi in puluerem vestigium facere, peruenit ad petram, quæ est Christus (talis enim factus erat Adam ex limo, qualis & Christus est ex Virginis utero) vidit hominis similitudinem, sed coopertam corpore cognoscere non potuit maiestatem. Potuit & ipsum tentandum aggredi, sed Christus nec obtemperauit, nec iratus est, quia ira opus est diaboli. Sed quia diaboli contempta sunt verba, serpens in petra vestigium non fecit. *Hæc ibi iterum. Quid ibi de Maria ab origine peccato seruata? Volo ergo interpretari lapsum memoria, quod de Maria eruditus autor addidit. Nam si meditato adiecisset, parum honorifice pro magna Dei Parente fecisset, quæ cum infinitis Patrium encomijs perspicue celebretur, non requirit ad sui commendationem verba vel Ambrosij, vel alterius falsata, assensu, & auctoris aucta. Et sententia ipsa, quæ pro Immaculata Virginis Conceptione pura militat, & validiora habet argumenta, quam sit autoritatum Veterum adminicula adhibere necessarium habeat.*

Intelligemus iam (quod velut in parenthesi dixerim) quare dæmon lapides ad tentandum Christum adhibuit. Si periclitari omnipotentiam Christi voluit, mille alijs modis satisfacere suo illi desiderio potuit. Cur ergo lapides conquisiuit, attulitque, & obtulit, ut eos in panes verteret, inquit: *Dic & lapides isti panes fiant?* Res est, quod Christus, & Maria cum essent lapides, erant ab omni culpa liberi, propterea dæmon sic iræ exarsit adversus lapides, ut omnes in aliud quiduis transmutatos, prorsumque confectos, & perditos cuperet, eamque ob causam lapideus ad tentandum est usus.

Reuertamur ad Sanctam Annam, inter cuius præcipuas laudes hæc vna, quod Parens Mariæ fuit, nam & causa fuit, quod illa sine labe originalis peccati concepta. Diximus iam ex S. Epiphanio, quod Ioachim idem est, quod *preparatio Domini.* Idem nomen tribuere possumus gloriose hanc Matronæ, nam intra eius uterum Deus omnium saltem præparauit. Poterat, si dicere fas est, quæ Spiritus S. de alijs duobus Sanctissimæ Trinitatis Personis superatus, quod ab illis processionis fuisset. Pater generat Filium, Pater & Filius simul spirant Spiritum

tum Sanctum, hæc verò tertia Persona nec generat, nec spirat. Cum autem Spiritus Sanctus cupidus esset etiam se communicandi, traditus ei fuit Sanctæ Annæ vterus, ut illum præpararet, & Filia secundaret, in quam exornandam posset se copiosè ad stuporem vsque exonerare, & effundere.

Vnum è plurimis beneficiis, quæ in illam contulit, istud fuit, quòd in beato Annæ vtero quibusdam gratiæ valis eam obmuniuit. Ibi enim dæmonis arrogantia, & peccatum originale oppressa fuerunt. Neque exigua est hæc beatæ Annæ commendatio.

Fortean hoc est illud, quòd sancto Ioanni occurrit, quando in sua Apocalypsi c. 12. vidit mysticam illam vestitam sole mulierem, postquam draco flumen aquæ fudit, ut eam ad se raperet? Euasit illa tamen libera, terra enim ingenti hiatu totam, quæ incommodare poterat, aquam hausit. *Misit serpens ex ore aquam post mulierem ranguam flumen, et eam faceret trahi a flumine.* Hæc ille ibi v. 15. vbi mox subdit: *Et adiunxit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbit flumen, quod misit draco ex ore suo.*

Anna mater, quam grandæua senectus iam terram fecerat, tantum auxilium habuit à Spiritu sancto, ut eius vtero fuerint euerse, & dissipatæ culpæ originalis machinationes, quæ filia ipsius minabantur. Illa fuit, quæ absorbit flumen aquæ, quòd ex ore draconis erumpebat, & in certam Mariæ perniciem vertebatur, nō haustum fuisset, priusquā ad eam perueniret.

Hæc est veritas, quam Spiritus sanctus c. 6. Canticorum docuit, cum de Maria loquens ait: *Vna est mater sua, electa genitrici sua.* Duas hic illi matres assignat, vnā quæ genuerit, de qua dicit, *Electa genitrici sua*, alteram remotam, quæ est terra, siue sepulchrum, cuius matris fuit vnica filia.

Quòd cuique nostrum sit duplex mater, id Iob his verbis indicat: *Nudus egressus sum de vtero matris meæ, et nudus reuertar illuc.* Iob. 2. 21. Adverum matris, quæ illum enixa erat, redire non poterat. Ad quem ergo? Ad sepulchri, siue matris terræ ventrem, de quo dicit: *Nudus reuertar illuc.* Ex his iam perspicuus erit sensus illorum de Canticis verborum: *Vna est mater sua, electa genitrici sua.* Duas matres habuit Maria. Vna fuit Sancta Anna, quæ vitam illi dedit, altera sepulchrum. Et sicut filia sepulchri vnica fuit eò quòd sepulchrum neq; corruptione, neque serpentibus ipsam offendit, velut alias filias Adæ sedauit, & inquinavit: Ita

& fuit vnica matri suæ Annæ, quæ vitam dedit; nam cum aliæ filia alios suarum matrum faciant sepulchra animarum Originali peccato mortuorum, Virgo suæ matris vterum fecit paradisum deliciarum, & thesaurum gratiarum, ut propterea merito de illa dicatur: *Vna est mater sua, electa genitrici sua*; vnica cumulo, in quo à vita recepta, vnica Annæ, à qua in vitam concepta.

Conceptus liberorum fuit primæ matri nostræ datus pro supplicio, cui dictum: *Multiplicabo eum, et conceptus tuos, in dolore paries filios;* Gen. 3. 16. Istane verò maledictio fuit, quòd editura esset liberos? Omnino & quidem grauis maledictio. Cum enim filios procreatura esset, venter eius futurus erat quidam infernus, ut qui non nisi in peccatis concepturus. Vterus foeminae grauidæ est sepulchrum infernale, quamuis enim corpus viuum intus habeat, habet & animam mortuam originalis noxæ veneno. Venter autem beatæ Annæ thesaurum absconditum, Mariam dico, includebat.

Sanctus Iob ait: *Quare data est vita hæc, qui expectant mortem, et non venit, quasi effodientes thesaurum?* Iob 3. 20. 21. Erant, qui ibant inuestigatum thesauros, cumque in vterum grauidæ fortè incidissent, arbitrati reperisse thesaurum, inueuerunt sepulchrum, atque in illo animam conceptam, & mortuam in originali peccato. At qui alium sanctæ Annæ explorabant, opulentum inuenerunt thesaurum, hoc est, filia illius animam sine illa generali labe conceptam.

Nonne hoc est, quod sanctus Dauid de conceptione Mariæ loquens ait: *Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me?* Psal. 72. Quando mundus intra tenebras suas excepit cæteros posteros Adæ in principiis natiuitatis eorum, tunc beatissimam Virginem, quo momento concepta fuit, in gloria excepit fecitque Deus ex vtero S. Annæ pulcherrimum quandam montem Thabor. Sanctus Remigius ea verba sic declarat: *Tenuisti manum dexteram meam, id est, meam potentiam inuixisti (fortè iuixisti) ad hoc, et esses in dextera acquirens potiora, celestia scilicet, et non terrena.* Semper fuit Virgo à dextris Dei, sic ut nihil ei terrenæ contagionis adhæserit. Cum ergo in sua conceptione suscepta fuerit in gloria, ista gloria necessariò est partus gratiæ præseruans.

Ex Ecclesiæ more mors hominum sanctorum vocatur natalis eorum, quia mori in gratia est nasci ad gloriam, ac propterea Sanct. Petrus Chrysologus

serm.

serm. 127. de sancti Ioannis Baptistæ decollatione ait: *Ioannes de morto sua natus est, de natali suo mortuus est Herodes*. Percunctor. Quorumnam sunt partus ii natales dies, quibus sancti admittuntur in gloriam? Palam est dici debere, esse partus gratiæ. Ergo si Virgo cum Deo de sua conceptione loquens dicit: *Ercum gloria suscepisti me*; manifestum est, quod & hæc gloria sit partus gratiæ præseruantis. Felix, & beatus uterus sanctæ Annæ, quia factus quasi cælum quoddam.

Videamus illud, quod Ecclesia de sancta Anna canit dicens: *Sicut spinarosam genuit Iudæa Mariam*. Duas matres habuit Regina cœlorum, vnam remotam, quæ fuit Iudæa, alteram proximam, sanctam Annam. Itaque verba illa cantici Ecclesiastici, *sicut spinarosam genuit Iudæa Mariam*, de ambabus matribus intelliguntur, sed specialius de S. Anna, ea enim ipsam ex se enixa est. Scitis verò quâ obrem dicitur, quod Iudæa sic genuit Mariam, vt spinam rosam.

Mihi difficultatem ea verba pariunt. Spina enim non gignit rosam, sed minacibus suis aculeis venustatem illius propugnat, ne quæ illam auidæ manus licentius carpant, pulchritudinemque eius delibent. Itaque flos iste, qui rosa dicitur, esse suum à radice, & altorum influentiis accipit, spina rei alteri non seruit, nisi vt elegantiam eius aduersus liberas manus defendat. Et nihilominus Ecclesia, quæ nunquam fallitur, dicit: *Sicut spinarosam genuit Iudæa Mariam*.

Respondetur, tantum esse beneficium, quod spinarosæ suâ protectione præstat, quantum foret, si illam generaret. Sic & Ecclesia tanti facit defensionem, quâ Maria per gratiæ præseruantis auxilium inaccessa facta est peccato originis, quanti partum Annæ matris, per quem esse vitæ humanæ accepit.

Ex dictis habetur, conuenienter factum, quod Maria fuit filia S. Annæ, nempe vt absque originali culpa nasceretur. Hinc etiam perspicue intelligitur, quàm multis gratiis, & eximiiis donis Deus adornauerit animam, & corpus huius matronæ, quam auiam sibi delegit.

Hunc conceptum alibi dedimus, verum hic est locus proprius. Sancti Hieronymus in historia de ortu Deiparæ, & Epiphanius de laudibus Virginis Mariæ affirmant, quod beatissima Virgo triennio suxit vbera matris suæ. Permirum est, quia insolens, quod tam diu vixit lacte materno. Quando enim pueri non sunt infirmi, aut non ægræ conditionis, primo statim anno abdicari consueuerunt.

Quid ergo sibi velit, quod beatissima Virgo, quæ integerrimam naturam sortita fuit, tam longo integri triennii tempore lacte materno potata & nutrita fuit?

Responsio facilis est, nempe quod lac matrum, moresque simul combibimus. Videndus hac de re Galenus de alimentis, & Plinius lib. 15 c. 13. & Aulus Gellius lib. 12. c. 1. qui ait, tam efficaciter mores cum lacte hauriri, *vt si ouium lacte hader, aut caprarum agni alerentur, in his lanam duriores, in illis capillum gigni duriores confles*. Cum ergo cum lacte mores infundantur, noluit Maria, quo tempore domi apud parentes fuit, aliud quàm lac suæ matris bibere, vt omnem illius sanctæ vitæ consuetudinem combiberet.

Superiori sermone, qui est de sancto Ioachim, euidenter demonstrauius, esse illum sanctorum omnium maximum, eod quod sit Pater Mariæ, & auius Christi. Itaque ex coniunctione necessitudinis, quam habet cum Maria, probauimus primas illum inter omnes sanctos obtinere. Si ergo nunc ostenderimus, quod Anna propinquiore cognatione attingit Mariam, etiam satis comprobatum dabimus, quod illa post Christum, & Mariam supremum inter omnes beatos locum teneat.

Loquatur pro hac re sanctus Vincentius Ferrerius, qui in serm. 2. de Natiu. Virginis sic ait: *Anna habuit maiorem participationem cum Virgine Maria, quàm pater, quia patres propter negotium temporale parum curant de pueris paruis, sicut fasciculum violarum plus redeoles in illo, qui diu eum portat, quàm in eo, qui solum tangit. Sic est in proposito, quia pater in generatione filii facit, ac si daret fasciculum violarum matri, & recedit, sed mater portat in vtero, & post matris uterum lactat, tenet in brachiis, osculatur, ideo Ioachim parum fecit, & sanctior est Anna*.

Plus habuit Maria ex sanctissima matre sua Anna, quàm ex venerabili patre Ioachim. Arcius fuit illa semper coniuncta sanctæ Annæ, quæ illam nouem mensibus in vtero suo circumgestauit, & posthæc suis vberibus lactauit, semperque in sinu, & brachiis siue dormientem, siue vigilantem habuit. Hæc sanctæ Annæ excellentia tanta est, vt neque Angelus quidam satis illam pro dignitate prædicare posset.

Fuit hæc gloriosissima sancta martyr spei iam velut perditæ conceptus liberorum. Abraham quoque fuit martyr spei, sed non quantum Anna, quia de illo ait Apostolus ad Rom. 4. quod *contra spem in spem credidit*, Sara, & formosa Rachel similiter fuerunt

sunt martyres sp̄i toto eo tempore, quo fuerunt improles. Sed quando earum rogatu mariti ingrediebantur ad ancillas, atque ex illis generabant liberos, habebat earum spes illud interim qualecunque leuamen, & fulcrum, quo nitebatur. Verum sancti Anna, & Ioachim tam diuturno fuerunt torti desiderio liberorum, quàm longum fuit tempus, quo caruerunt prole. Exhibeamus nos deuotos ergà hanc sanctam, quia qui erga hanc, idem erga Deum, & Mariam pius fuerit, & sic plura habebit subsidia gratiæ, quæ est pignus gloriæ, *ad quam nos, &c.*

In Solennitate Sancti Patriarchæ Ioseph, Sponsi Beatissimæ Virginis Martris Dei.

Autore Ad. R. P. M. CHRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ord.
Prædicatorum.

*Cùm esset desponsata mater IESVM MARIA
IOSEPH, antequam conuenirent, in-
uenta est in utero habens de Spiritu
sancto. Matth. i.*

Nter multas metaphoras, & similitudines, quibus Diuinus Spiritus in Canticis voluit declarare suæ Sponsæ excellentiam, & gratias, hæc vna fuit, quòd illam *fontem signatum* vocauit Cant. 4. Sanctus Ambrosius exponens ea verba ait, fuisse Sponsam signatam sui sponsi figurâ, & representatione. Vt enim in aqua clara, & crystallina fontis representatur vultus eius, qui se in ea aspeçtat: Ita sponsa debet esse talis, vt in ea relucent viua illius sponsi imago, sic vt qui eam intuetur, in illa videat sponsi veram effigiem.

Secundùm hæc cùm beatus Ioseph sit Sponsus Mariæ, qui hanc aspiciat, conspiciet in ea Iosephis imaginem. Et si per illum sponsum volumus intelligere Spiritum sanctum, Maria fons erit, in quo hunc spiritum, simulque sanctum Iosephen intueri licebit. Et cùm Maria sit fons pellucidus, in

Tom. IV.

quo hi duo Sponsi elucen, necessum est dicere, quòd Ioseph quidem non est Deus, magnam tamen habet cum illo similitudinis affinitatem, eamque tantam, vt eadem Virgo & Spiritus Sancti effigiem, & Sancti Iosephitis referat imaginem. Accedamus ad pulchrum huius fontis marginem, vt nobis representet Deum, atque hoc modo cognoscamus, quis sit sponsus illius Ioseph. Vt verò quæ dicturi sumus, in gloriam Dei, & commodum nostrum resulent, rogemus Virginem gratiâ plenam, vt gratiam nobis obtineat, quod faciet, si eam cum Angelo salutauerimus, dicentes: *Aue Maria, &c.*

S. I.

Sanctitas Iosephitis videtur habere aliquid immensitatis, quæ scilicet meruit, vt esset Sponsus Maria, quod tale est, quale si fuisset innumerabilem reginarum, earumq; superarum, & magnificentissimarum coniux.

Cùm esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph, &c.

Vt de his tam mysticis, & eximijis sponsalitijs agam, percommoda mihi videntur ista ex Isaïæ c. 4. verba: *Es apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa, dicentes, pauper nostrum comedimus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum.* Literæ sensus hoc volebat, quòd Ierosolymorum vrbs tam miserè vastanda esset, tantamq; stragem passura, virorum maximè, vt septem mulieres fortunatas se putaturæ essent, si vni communi marito copulari omnes possent.

Sancti Cyrillus, & Cyprianus in lib. de exhortat. martyrij intelligunt eum locum de Christo Domino nostro, & septem donis Spiritus Sancti. S. Augustinus in qq. Vet. Testamenti q. 427. exponit de Salvatore nostro, & septem ecclesijs Asiæ.

Ego accipio ea verba de felicissimis sponsalitijs Mariæ, & Iosephitis. *Septem ergò mulieres, quæ apprehendent virum vnum*, Maria est, quæ cùm vna esset, instar innumerabilium reginarum fuit, quando viro vni desponsata. Et volo vos scire, quod hic sensus non est allegoricus, sed literalis, meâ quidem opinione, atque, Isaïam, cùm illa dixit, fixos in hæc fortunatissima sponsalitia habuisse oculos. Vocat Mariam septem mulieres, quia scriptura consuevit personas regias, quarum merita plurima, &

Cc

virtutes

virtutes singulares, non vulgari, sed septenario nomine donare, eò quòd hic numerus determinatus pro indeterminato accipiat, & denotet pluralitatem, quâ reges se efferre seu verbo, seu scripto solent. Rex cum vnus sit, de se tanquam de multis loquitur, cum dicit: *Nos Dom Philippus per Dei gratiam rex, &c.* Ita Virgo cum esset reginarum, quas solum, cœlumque vnquam nouit, maxima, vna innumerabilium reginarum instar erat, ac propterea *septem mulieres* eam Propheta nominat, inquiring: *Apprehendent septem mulieres virum vnum*; quod perinde fuit, ac si dixisset: Vna, quæ valet quantum innumeræ, nubet cuidam viro.

Et quod hoc mos loquendi scripturæ habeat, vt magni meriti hominem vnum septenario numero, & nomine multitudinis donet, videre licet in Samuele, de cuius sterili matre ait, quòd *peperit plurimos*, 1. Reg. 2. quando solum illum enixa est, qui tam insignis Propheta futurus erat. Et quod noster vulgatus textus habet, *peperit plurimos*, id LXX. transtulerunt, *peperit septem*. Idem videre licet in Dauide, qui tametsi vnus esset, dicebat de illo tamen quidam consiliarius 2. Reg. 18. *Tu vnus pro decem millibus computaris*. Et cum Moyse loquens Deus Exodi 3. inquebat: *Ingressus es tu, & seniores Israël ad regem Egypti*. Et cum eos, qui regem illum adierunt, recenset scriptura, sic habet: *Ingressi sunt Moyses, & Aaron, & dixerunt Pharaoni, &c.* Erumpit hic Caietanus, inquiring: Vbi sunt isti seniores populi Israël, quos Dei iussu comites adhibuit Moyses, quando Pharaonem conuenit? Respondit quæsito ipse Caietanus, dicens, istos seniores fuisse Aaronem, qui cum magnorum meritorum vir esset, scripturæ multorum instar fuit. Verba Caietani sic habent: *Loco seniorum subrogatus est Aaron ad legationem*. Hæc loca sufficiunt ad probandum, quòd vnus quidam magnæ existimationis, & præclari nominis homo nomine multitudinis effertur.

Reuertamur iam ad prima Isaïæ verba, *Apprehendent septem mulieres virum vnum*, hoc est, Maria electa Dei Mater, & significata per septem illas mulieres, desponsabitur viro. Et diligenter notandum illud, quod dicitur, *apprehendent*, quo verbo Apostolus vtitur ad exprimendam coniunctionem hyposthaticam Dei, & naturæ humanæ, dicens Hebr. 2. 16. *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit*. Ergò Isaïas, vt indicaret verum & reale fuisse inter Mariam, & Iosephum coniugium, vsus fuit eodem verbo, dicens: *Apprehendent*

septem mulieres virum vnum. Atque vt videatur altitudo, in quam Deus Iosephum euexit, legunt LXX. *Apprehendent septem mulieres hominem vnum*, scilicet ex omnibus hominibus, & omnium maximè vnicum, ad hoc vnicè, ac singulariter delectum, vt ei Mater Dei nuberet. Ex quo colligitur, virtutes, & merita, & gratias Iosephitis habuisse quædam vestigia immensitatis, vt qui dignus fuerit matrimonio copulari Reginz, quæ vna innumeris Reginis qualibuscunque antecellit.

S. Isidorus in lib. Etymolog. ait coniugium derivari à iugo, & esse conuictum duorum, qui commune iugum ferant. Supposito autem, quòd Deus vno cummuni iugo constrinxit Mariam, & Iosephum, certum est omnium Sanctorum Sanctissimum, & eminentissimum delegisse, vt qui vnum cum Maria iugum ducturus esset, eam, quantum fieri posset, exquaret. Nisi enim talis illi socius datus esset, sola totum iugi onus Virgo portasset.

Ad confirmationem huius veritatis facit, quod Deus Deuteronomij 22. 10. præcepit, ne vni aratro bos, asinusque iungerentur, dicens: *Non arabis in bove simul & asino*. Bovis altior est, humilior asini statura. Itaque bos solus totum pondus tolerasset, si coniugatus asino fuisset. Sic & iniuria Mariæ fuisset, nisi sponsus illi, cuius sublimis viræ sanctitas, datus esset, qui partem matrimonialis oneris excepisset. Sed nulla illi facta est iniuria, quia Sponsus illi datus qui omnium hominum optimus esset.

Illud Ecclesiastici 24. 18. *Quasi Palma exaltata sum in Cades*, alij sic transtulerunt: *Quasi Palma maritata sum in Cades*; tanquam Virginis verba sint, quæ se velut palmam adstrictam matrimonio dicat. Cui verò? Alteri palmæ, nempe Iosepho, de quo Ecclesia in officio Sacrosanctæ Missæ ait: *Iustus & palma florebit in domo Domini*, vt despondeatur alteri palmæ, quæ est Maria. Alij Sancti, si cum hoc tam sublimi Patriarcha conferantur, sunt velut perpusillæ quædam arbusculæ, ideòque iugales manus dare tam magnæ Dominæ formidassent, quia coniugum debet ea esse paritas, vt idem pariter ferre iugum possint.

Pergunt illæ apud Isaïam: *Panem nostrum comedimus, & vestimentum nostrum operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum*, quæ si tanquam à Virgine ad Iosephum dicta accipimus, hunc habent sensum: Habeo meum ego mihi victum, vestitumque, neque mihi quidquam eorum, quæ ad illa spectant, deesse potest. Aliud proinde nihil volo, nisi vt coniunx tua Iosephitis

phitis appellari queam, *tantummodo inuocetur nomen tuum super nos.* Sat mihi fuerit, si tanquam uxorem maritus inumbraveris.

Dicit illa Domina, habere suum victum. De illa affirmat S. Germanus in orat. de oblatione Virginis: *Ambrosiam nutrimentum per Angelum accepit, & Andreas Cretensis in com. de dormitione Virginis: Non autem communem cibum accepit.* Itaque si Ioseph eam nutricari noluisse, habuisset illa cibum, quem è celo Angeli adferebant. Vestem vnam habuit, qua cum in templo à Sancta Anna oblata fuit. Hæc cum crescente crevit, eaque ad mortem vsque vsa fuit. Similis ergo hæc vestis erat tunicæ Christi, quæ cum etiam crevit. Idem privilegium concessum fuit ijs, qui annis quadraginta per desertum ambulauerunt, vt eorum vestitus cum humanis corporibus æqualiter aufereretur, nec diuturnitate tanti temporis inueteraceret, & consumeretur. Multò ergò magis nobis persuasum esse debet, id gratiæ præstitum etiam beatissimæ Dei Parenti. Ita dicit sapientissimus Idiora in lib. de laudibus Virginis Mariz: *In Maria omnia privilegia Sanctorum congesta sunt.* Et hoc est, quod ibi dicitur: *Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, &c.*

S. II. Qui eandem telam pertexit.

Expendamus verba sequentia: *Tantummodo inuocetur nomen tuum super nos,* quæ eiusmodi sunt, ac si Virgo beatissima apertius diceret. Alium, quàm Iosephum, qui me vt sponsus inumbret, nolo: Huc facit illud ex Canticis: *Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios, sub umbra illius, quem desideraueram, sedes.* Cant. 2. Sancti Bernardus, Apponius, Rupertus Abbas exponunt hunc locum de Maria Sponsa, & Sponso Iosepho. Premenda verò in illis verbis ista: *Sub umbra illius, quem desideraueram, sedes.* Ad sensum scripturæ sedere in umbra, siue inumbrari, idem est, quod marito copulari, siue desponsari. Sic notant Interpretes in illud Lucæ 1. *Spiritus sanctus superuenies in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi,* quod perinde est, ac si dixisset: Sponsus erit tibi, & officium mariti exhibebit, atq; ex illo intra viscera tua concipies.

Cum his congruit verbum *nubo*, quod propriè significat, integro, aut inumbro. Itaque cum Sponsa ait: *Sub umbra illius, quem desideraueram, sedes,* perinde id est, ac si Virgo Mater dixisset: Inueni in Iosepho Sponsum, qualem animus meus expetisse-

re sciuit, cum illo legitimi matrimonij nexu copulabor.

At si vmbra Sponsa quærebat, apud alias arbores malo magis frondosas, & opacas inuenire eandem poterat. Cur ergò cum pomo potiùs, quàm arbore alia dilectum suum comparat? Respondet Philo Carpathius, cæteras arbores, quæ ex umbra sunt celebres, in quibus platanus, & populus, & aliæ tales, esse in frutiferas, pomus verò & vmbra facit, & fructus. Ratio verò spiritualis, cur Sponsa Sponsum non tum sterilibus arboribus confert, ea est, quòd arbores feraces sunt symbolum iusti, de quo David ait: *Et eris tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Iam cum soleant ad margines fluminum nasci platani, salices, & populi, quarum grata est umbra, non lequor de talibus, inquit David, se de ligno, *quod fructum suum dabit in tempore suo.* Fructifera enim arbor esse debet, quæ indicium iusti.

Sed quandoquidem cum arbore fructuosa comparatur iustus, quare cum vna maximè pomo? Causam reddit Philo Carpathius hanc, quòd arbor ista fuerit hieroglyphicum amoris coniugalis, quorum symbolorum pleni sunt autorum profanorum libri, & vnus hic Canticorum liber habet plures versus, in quibus eandem significationem videre liceat.

Id verò in umbra, quâ S. Ioseph vt Sponsus Mariam inumbravit, plurimam laudem meretur, quòd eosdem effectus habuit, quos umbra, quam eidem Virgini Spiritus sanctus tanquam Sponsus fecit. De hac posteriore obumbratione, siue desponsatione (quod idem est) dicebat Angelus ad eam: *Spiritus sanctus superuenies in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.*

Tres expositiones habent ea verba. Prima est, quòd illud, *obumbrabit*, ita debet accipi, vt significet idem, quòd Spiritus sanctus in se suscipiet officium Sponsi, quia ille solâ suâ virtute, nullâ viri accedente operâ, incarnationem verbi operatus fuit. Hunc modum inumbrandi imitatus fuit S. Ioseph, quanquam cum nonnulla differentia. Ambo fuerunt Sponsi Virginis absque detrimento, vel offensione Virginitatis illius. Spiritus S. formauit humanitatem Filij Dei intra secretum vteri Sponsæ suæ. S. Ioseph auxit illam humanitatem in publico, nutriendum puerum Deum.

Secunda expositio est S. Augustini ser. 30. dicens, illud *virtus altissimi obumbrabit tibi*, tale fuisse, quale si dixisset: *Ne timeas Maria, esum libidinis, quia potentia Dei tanquam umbraculum te ab ardore libidinis*

libidinis defendit. Iussa ergo fuit non timere iscturam Virginitatis, eo quod Spiritus S. cum omni puritate formaturus esset in vtero eius Filium Dei, inumbraturusque & integram seruaturus eius Virginitatem. Tantundem suâ vmbra fecit S. Ioseph, ac propterea S. Augustino, & Bernardo dicitur *causus Virginitatis Mariae.*

Tertia est S. Bernardi, dicentis, quod Spiritus S. obumbravit Virgini, quia per illum factum est, quod mundanorum oculi uillum acceperunt ex ea offendiculum. Tantundem fecit & Ioseph. Hunc ergo accipio, quâ ingens sit sanctitas Iosephi, quæ suâ vmbra idem potuit tegere, quod Spiritus S. hoc est, magnitudinem Mariæ.

De celebri illa muliere Debhora dicit liber Iudicum c. 4. *Iudicabat populum in illis diebus & sedebat sub palma.* Tribunal ergo illius vmbra palmarum erat. Tostatus de hac muliere ait, collocasse ibi suum tribunal, & quia vivebat ex illa palma voluisse ibi subsistere, ut omnes, quotquot illam consilij ergo requirerent, scirent ibi inuenire posse.

Hugo Cardinalis aliam reddit rationem, inquiens, quod tunc adornabatur bellum aduersus Sisaram, consilium aurem belli sub palma conueniebat, ut bono prognostico esset, quod palmam à suis hostibus essent reportaturi.

Si quis me interrogaret, quamobrem Virgo sederit sub vmbra Iosephi, responderem id fecisse, primum, quia Ioseph illam sui laboris fructibus sustentaturus erat, deinde ut qui Mariam quærere vellet, scirent propè Iosephum reperire semper eam posse. Volo dicere, mi frater, quod pietatem erga Mariam reperire queas in deuotione erga Iosephum. Sicut enim filius per Mariam indagandus, ita per Iosephum quærenda mater.

Hinc colligitur, quod mulier debeat esse vmbra viri, ut sicut vmbra corpus, ita maritum vxor sequatur, quocumque pergat. Eam ob causam Angelus Iosepho, non Mariæ loquebatur, cum aiebat: *Euge in Ægyptum;* Matth. 2. 13. Sed quare vel non hoc dicit Mariæ, ut eam cum marito suo? Non fuit necessarium hoc dicere. Palam enim erat, Mariam esse vmbra Iosephi, cum esset illius Sponsa, & sic eum secutura, quocumque præiret. Perquam decens est, ut quemadmodum vmbra corpus sequitur, ita maritum vxor comitetur.

Iam ut reuertamur ad locum Isaie, quidquid de vmbra diximus, tantundem est, quantum si diceretur: *Tantummodo inuocetur nomen tuum super nos,* nec aliud à te, quàm Sponsi vmbra volo.

Denique illæ apud Isaiam aiunt: *Aufer opprobrium nostrum,* velut mater Dei alijs verbis idipsum apertius ita dixisset: Si Ioseph fuerit Sponsus meus, ab ingenti me seruabit probro, ut ne ex vago concubitu concepisse putari queam, quod fieri potuisset, si me iniugem, simulque grauidam vidissent. S. Ambr. in lib. de inslit. Virg. c. 6. ait: *Maluit Deus aliquos de suo ortu, quàm de Matris pudore dubitare.* Maluit videri filius fabri lignarij, humiliusque tali patre ortus, quàm suspectam Seri Matris suæ integritatem si innopta gestare vterum videretur. Addit ibidem Ambr. *Sciebat enim teneram esse Virginis Verecundiam, & lubricam famam pudoris.* Sciebat quàm vitrea esset puellaris integritas, quàm facillè pudoris viror marcesceret, quàm facillè puritatis fama etiam falsâ aliorum opinione contabesceret. Volens ergo Dominus pretiosam matrem ab omni mala suspitione procul abesse, fecit ut Ioseph acciperet eam coniugem, atque ita omne opprobrium amoliretur, quod incurrere potuisset, si cœlebs fuisset, & prægnans. *Aufer opprobrium nostrum.*

S. III.

Tanta fuit sanctitas Iosephi, ut de primo occursum consideranti videri queat præiudicare honoris trium personarum Sanctissimæ Trinitatis. Certe omnes illæ velut certatim illum magnificauerunt.

Videtur non satis decuisse cælum, quod Ioseph tam Sanctus fuit. Nam merita illius tam & multa & sublimia, atque excellentia, si de primo aspectu ea arbitreris, videntur incommodare honoris trium personarum diuinarum, & exultationi Virginis Dominæ nostræ officere.

Primum videtur non decuisse Patrem æternum, quod similem sui patrem in terris habuit fabrum lignarium. Nam illud patris nomen nulli vnquam, non Angelis, ac ne Spiritui S. quidem voluit permittere. In Concilio Tolerano vndecimo decretum fuit, ut Spiritus sanctus non appellaretur Pater Christi, sed autor incarnationis, & cooperator illius mysteriorum. Idem affirmat S. Augustinus in suo Enchiridio c. 38. *Quale ergo illud est, quod nomen patris fabri lignarii conceditur? Quis non obstupefeat, videns fabrum lignarium similem fieri æterno Patri. Quis non præ admiratione ad illum conuersus dicat: Vide, Domine, quod exultationi tuæ officere videtur, quod compatrem habeas hominem tam vulgarem, & abiectum. Si Christo Filio tuo, Domine*

mino nostro diceretur, Pater tuus hoc, siue illum præcipit, de quo Patre id accipiendum, cum duos habeat Patres, vnum in cælis, in terris alterum? Vide proinde, Pater æternæ, conuenienter fiat quod tanta sit sanctitas Iosephi, ut Filij tui Pater dici in terra mereatur.

Deinde videtur etiam Filio Dei non satis honorificum, quod Patrem habeat Iosephum. Nam cum in mundum venerit, ut illum redimeret, & tanti semper duxerit esse Filium Dei, melius quadrare videtur in negotium redemptionis, si magnificentiz insignem apparatus & luculentam ostentationem fecisset, quam quod fabri lignarij filius videri voluit, quod tale fuit, ut hostes illius per contemptum dicerent: *Nonne hic est filius fabri, & Maria? Vide ergo, Christe Sancte, verum maiestati tue conueniat vocari filius Iosephi.*

Ad hæc Spiritui Sancto nonnimis honorificum videtur, in tantam sanctitatis celsitudinem extulisse Iosephum, ut suæ Sponsæ Sponsus esse mereretur. Nam cum Spiritus Sanctus suam Sponsam amore prosequeretur infinito, cur ei secundum voluit addere Sponsum ritalem in amore, qui generare zelotypiam possit? In Canticorum libro zelus comparatur cum sepulchro, quod omnia corrumpit, & consumit, dicens: *Fortis est & mors delictio, dura sicut infernus amulatio.* Cur ergo admittere voluit socium Sponsum, qui inflammare ad emulationem queat? Et quis vnquam in mundo vidit duos Sponsæ vnus Sponsos? Id nimirum monstro bicipiti simile est. Viro vni uxores duas, tresque multæ nationes permittunt, mulieri vni maritos plures nulla concedit lex, aut patria. Videtur itaque id etiam Spiritum Sanctum minimè decere.

Demum etiam Virgine Dominâ nostrâ non satis dignum videtur, quæ tanti æstimauit suam virginitatem, & puritatem, & recessum studiosissimè cole-ret, & latere vnice amaret, ne quid in publico de integritatis illius exultatione decerneretur, *susq;* ut Ambrosius ait, *non alienis moribus defendebatur.* Iam verò cum Sponsam accepit, per quem occultaretur mysterium Incarnationis, ex viro concepisse, adeoque per illum virginitatis detrimentum passâ exultari caput. Ergo & illi parum conuenire videtur, quod Sponso est copulata.

Vultis videre quanta sit Iosephi sanctitas, qui talibus incommodis apud Sanctissimæ Trinitatis Personas effecit, ut ad ipsum ornandum excitarentur, dicerentque tum ipsæ, tum Regina cælorum, Beatissimi illius Patriarchæ virescens nihil officere

suo honori, adeoque velut certatim illum magnificare studerent.

Pater æternus ait, aptum esse Iosepho nomen Patris Filij sui, quod tamen Spiritui Sancto concessum non fuit, ut ex Concilio Toletano vndecimo, & Sancti Augustini enchiridio paulò antè diximus. Hoc ergo tam honorifico nomine donauit Iosephum, ut Pater Filij Dei vocaretur, eamque paternitatem voluit non in terra solum esse in admiratione, sed etiam in cælo suam habere exultationem. Sic enim ait Paulus Ephes. 3. *Pater à quo omnis paternitas in cælo, & in terra nominatur.* Quis non miretur, quod in cælo præter æternam paternitatem sit alia, & coram illo Patre alter vocetur eiusdem Filij Pater? Hæc est ergo dignitas, quâ cohonestatur S. Ioseph, quod in cælo quoque eius splendet paternitas, & coram Patre æterno Angeli eum tanquam Patrem Christi venerari debent, ac suspicere. *Pater, à quo omnis paternitas in cælo, & in terra nominatur.*

Atque ut intelligamus, quanto honore cumulare Iosephum Pater æternus voluit, notandum quod Spiritui Sancto, cum desponsata Maria fuit non alia dos, quam verecundia, ac virtutum illius data fuit. Sic enim ait Sanctus Ambrosius: *Dos Virginitatis verecundia.* Beatissimæ Virginis tanta fuit verecundia, ut turbata fuerit, & totum vultum rubore perfusa, quando Angelum sub suo lecto vidit. Beato Iosepho desponsata fuit cum eadem dote, sed hæc auctâ, quod etiam Deo grauida erat. Hoc enim est, quod monuit Euangelista, dicens: *Cum esset desponsata Mater Iesu Maria Ioseph.* In ea verba sic dissertit S. Petrus Chrysologus serm. 48. *Suffecerat dixisse, cum desponsata esset Mariâ. Quid sibi vult sponsa mater? Si mater, non sponsa, si sponsa, non adhuc mater.* Immo & Sponsam illam accepit, quia Virginem intactam, & Matrem Dei, ut non solum verecundia, & virtutum opulentissimis copijs doratam, sed etiam toto Deo ditatam acciperet coniugem.

Nec qualecunque hoc beneficium est, quod Pater æternus S. Iosepho contulit, quando illum coniugem fecit illius, quæ simul est purissima Virgo & Mater intacta esset. Hanc enim excellentiam sola ex omnibus mulieribus Regina cælorum habuit singularem, quando Iosepho vxor venit. Inter benedictiones, quas Iacob Patriarcha Filijs suis sub horam mortis reliquit, quædam talis fuit, Gen. 49. *Omnipotens benedicat tibi benedictionibus Eberum, & Nuhæ.* Glossa interlinearis arbitratur, quod Iacob

habuit oculos fixos in Mariam, cum ista precatus fuit, ut quæ his duabus rebus nempe Virginitate, & Maternitate ornanda esset. Verba Glossæ sic habent: *Vbera Maria benedicta potum lactis Domino ministrantia, Sulus Virginalis, qua Dominum edidit nobis.* Harum duarum gemmarum præstantior, & pretiosior fuit virginitas, quod custodiendam tradiderunt Iosepho, cum Spiritui Sancto, maternitas seruandâ relicta fuerit.

Filius Dei ait, bene habere, quod Ioseph tam sit sanctus neque suo honori derogare ipsius sanctitatem, & perlibenter vocari ipsius filium, non solum quod sit purissimæ matris suæ sponfus, verum etiâ quia ea iure illi conveniat appellatio. Apud Iurisperitos quiddam tale quaeritur. Moritur vir relinquens uxorem à trimestri gravidam. Nubit illa quâmpriûm alteri, & post sex menses enititur filium. Quis pater illius dicitur, mortuusne maritus, an coniux viuus? Nescio quid iura nostra de hac re decernant. Atheniensium statuta habebant, viui filium dici debere, ut refert Herodotus, idque quod vxoris, simulque omnium, quæ utero gestabat, possessionem acciperet, qui eam duceret. Ioseph ergo simul Mariæ possessionem accepit, & filii illius, quem iam conceperat, & viuum in suo utero habebat, & iure factus est pater adoptiuus Christi Domini nostri.

Filium hominis persæpè seipsum vocauit Christus. Nec matris tantum hominis filius fuit, sed etiam viri hominis filius dictus à matre, cum ad filium ait: *Ecce pater tuus, & ego dolentes quarebamus te*, Luc. 2. 48. Pater ergo Christi erat Ioseph, quamuis non naturalis. Quidquid filius, quo tempore est in potestate patris lucratur, id patri acquirit. Ita leges decernunt, *l. placet de acquirenda hereditate, §. igitur liberi vestri*. Iam Christus voluit subiectus esse Iosepho, erat enim, ut Lucas ibid. ait, *subditus illis*. Itaque meritis suis primo loco, & ante omnes Mariam & Iosephum locupletauit.

Et quamuis Ioseph reapse, & effectu non fuerit Christi parens, fuit tamen affectu. Et velut rex, quando ducibus, ac magnatibus scribit, omnes cognatos suos vocat, non quod tales sint, sed ut ostendat quàm eos amet, & honorare cupiat, & quia gaudet, quod tali sint erga se animi affectu, qualis cognatorum erga se mutuo esse solet: Sic Ioseph non fuit effectu pater Christi sed affectu, quia tam vehementer illum diligebat, ut Christus propterea titulo patris eum donaret, quibuscunque modis id fieri posset.

Meruit etiam hanc appellationem, quia fuit beneficium curatum Mariæ. Habet quidam beneficium simplex, vult illo se abdicare, traditque alteri Ecclesiastico, qui illi seruiat. Id beneficium respectu primi est simplex, respectu secundi autem, qui suam operam ad illud vertit, est curatum, recipitque pro suis officiis partem fructuum. Virgo respectu Spiritus sancti fuit opulentum beneficium. Tradidit illa se Iosepho, ut sibi seruiret, & gauderet prouentibus, hoc est, fructu ventris illius, qui erat puer Deus, qui hoc titulo fuit vocatus filius Iosephi.

Spiritus sanctus ait, sibi honorificum esse, quod in tam sublime sanctitatis cacumen exaltatus est Ioseph, nec quidquam suæ exultationi, aut magnitudini officere. Itaque voluit etiam cum Iosepho partiri opus incarnationis, velut ille facit, qui domum ædificat in vrbe Veneta, quæ constructa est in aquis. Respublica illa namque ædificat id, quod est sub aquis, cuius autem quod supra eminet, in præiactis fundamentis excitat: Sic Spiritus sanctus cum Iosepho diuisit opus incarnationis. Quod intus in occulto vteri virginalis faciendum erat, hoc Spiritus sanctus operatus fuit, construens humanitatis fabricam, ut propterea Beatissima Virgo Arnoldo Carnotensi in lib. de laudib. Virg. dicta sit officina *Spiritus sancti*. Quàm primùm autem natus fuit Deus infans, cepit sanctus Patriarcha suam operam ad illum adhibere in manifesto, & sacram eius humanitatem nutricari, ut paulatim exurgeret fabrica redemptionis, quem constituit *Domitium suæ matris solatium, suæ carnis nutrimentum, solum denique in terris magni consilii coadiutorem fidelissimum*, quod optimè, & appositissimè in rem præsentem dictum à Sancto Bernardo homil. 2. super *missus est*.

Ad furtum duo latrones pergunt. Vt illis suum malefactum cedat benè, dum alter res depeculatus alienas, alter illum tegit, ut furari secretius, securiusque valeat, & mox partiuntur furtum. Conueniunt Spiritus sanctus, & Ioseph, ut dæmoni adimerent notitiam mysterii incarnationis, ut ne si illud intelligeret, impedimentum afferret morti filii Dei, & redemptioni mundi. Hæc est doctrina sanctorum Ignatii martyris, & Basilii Magni & Hieronymi. Spiritus sanctus furtum fecit, hoc est, illam diabolo notitiam eripuit, ut illi acceptum ferre debeamus opus incarnationis: Beatus Ioseph autem ad eandem rem suo studio concurrat, tegens furtum, cum enim esset maritus Virginis, dæmon ex illo, & muliere per illum corrupta natus: Christum ar-

bica-

bitratur, & hoc fuit Spiritum sanctum in hoc opere iunisse. Diuiserunt lucrum & Spiritus sanctus quidem sibi gloriam accepit, quam inde habuit, quoddam autem mysterium incarnationis fuit, Iosepho autem hoc datum fuit, ut sponsus Mariæ esset, & pater Christi adoptiuus.

S. IV. In eandem rem differit.

Postquam Spiritus sanctus Virginem suam omnipotente virtute gravidam Dei filio fecit, videbatur etiam debuisse tanquam sponsus principalis carnem assumere, idque primum, ut Virgini prægnanti patronus, & comes in omnibus necessitatibus adesset, deinde etiam ut puerum Deum enutricaret. Cum autem hoc non fecit, sanctum Iosephum pro sua persona subrogauit, ut is omne illius officium in eo mysterio obiret, & exequeretur: Hac de re sic ait Rupertus Abbas: *Ad omnes calamitates, & arumnas, quas ipse Spiritus sanctus ferre non poterat, pignorauit sanctissimum Iosephum.* Pignorare Ciceroni est alium pro se submittere. Vnde in IV. Philippica dicebat: *Mars in bello fortissimum virum pignorare solet,* nimirum quando Mars ipse castris adesse non poterat, strenuum quempiam pro se exercitus ducem subrogauit, qui aciem instrueret, & in hostes moueret. Cum ergo non conveniret, ut Spiritus sanctus incarnaretur, pro se Iosephum suffecit, ut ille Mariam inter omnes ærumnas consolaretur, & nutricaretur, quod alioquin Spiritus sanctus velut ex officio facturus erat. Itaque Ioseph fuit quidam velut incarnatus Spiritus sanctus, & quasi talem suspicere illum debemus.

Verba superiora Ciceronis in autographo correcto sic habent: Mars ipse ex acie fortissimum quemque pignorari solet, hoc est oblidem, sine pignorum loco accipere. Mendosum igitur fuit exemplar, unde Avendanno ea exscripsit, qui si illa qualia verè sunt, integra reperisset, nunquam huc attulisset.

Hæc ergo faciebat Ioseph in publico, ac in occulto non obliuiscitur Virginem Spiritus sanctus, cumque illa duos haberet sponsores, hoc ei eveniebat, quod domicellæ, quæ duos habens procos ab viroque certatum & colitur, & laute habetur, Spiritus sanctus, & Ioseph congregabant in Regiam cælorum bona, quæcunque poterant, & velut ex contentione illum honorabant. Spiritus S. diligebat Mariam amore infinito. Ioseph è contrà cum videret tanto amore prosequi, & exæquare Spiritum S. non posse, hæc re seipsum consolabatur, quod Spiritum S. eo superaret, quod amore operoso erga Virginem

ferretur, qui faceret ut pro ea colenda, & sustentanda sudaret, ac defatigaretur, quod Spiritus sanctus fecere non poterat.

Et velut puella, quæ duos habet amatores, quorum alter dives, alter tenuis, sæpè depilat opulentiores, ut habeat quod det pauperi: Ita beatissima Virgo Dei mater cum duos haberet amantissimos sui sponsores, quidquid illi à Spiritu S. veniebat, eius participem faciebat Iosephum. Hoc est, quod sanctus Bonaventura vult, cum in suo speculo ait: *Quæ sunt exoris, sunt viro, ideo purissima Virgo totum thesaurum sui cordis, quantum Ioseph capere poterat, ei libentissime effundebat.*

Ut finem huic discursui imponam, dico etiam Virgini multum decoris, & ornamentum attulisse, quod Iosephum habuit sponsum, tantumque abest, ut existimatio eius quidquam detrimenti passa sit per hoc, quod illi nupta, ut etiam fortunatam se arbitrata fuerit, quod ex illo auctoritatem suo nomini conflare potuerit.

Sapiens Proverb. 22. 2. ait: *Melius est nomen bonum, quam divitiæ multa.* Ego dico, hoc nomen esse sponsi, vel sponsæ, Virginemque Deiparam maioris æstimasse hoc nomen bonum, quod sponsa, & coniux Iosephi appellari potuit, quam thesauros, quoscunque illos terra produxit. Virgo se honoratissimam putabat tali sponso, illiusque nomine, & sanctum Iosephum felicitabat, beabatque aspectus tum pueri, tum sponsæ matris.

Cum Iacob magni Patriarchæ nostri magnitudinem in altero illo Iosephe filio suo, qui huius figura fuit, vaticinaretur, dicebat Gen. 49. 22. *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens.* Santes Pagninus legit: *Ramus Ioseph iuxta fontem.* Alia versio habet: *Iuxta oculos.* Omnia Iosephi nostri incrementa ex eo nata fuerunt (de potioribus, & præcipuis loquor) quod semper Mariam præsentem habuit, quod semper ob illos elegantissimos oculos versatus fuit, quorum tanta erat suavitas, & benevolentia tam singularis, ut omnes illius labores leuarent & mitigarent.

Sacra Scriptura memorat, quod post ærumnari tempestatem, quæ sanctus Iob tam misere iactatus fuit, Deus illi tres filias dedit, sed omnium, quas mundus habebat, venustissimas. *Non sunt inuenta speciosa mulieres in universa terra, sicut filia Iob,* Iob 42. 15. Catena Græca dicit, tam liberali fuisse specie, ut earum aspectu omnia superiorum ærumna memorata funditus interseret. Quomodo ergo potuit qualemcunque in quantocunque labore sentire laborem

rem Ioseph, quem non leuissimè, lætantissimèque ferret, cum beatissimæ Virginis sponsæ incomparabilem pulchritudinem oculis haberet semper expositam?

Procopius Gazzus in Genesin de elegantiæ Saræ loquens inquebat: *Sara habebat potentissimum pulchrum*, hoc est, tam eximiâ erat facie, ut videntes exhilararet, sed illa formæ venustas, tanquam radius fuisset, aut mortale venenum, insinuabat se per oculos aspicientium, tantâque vi penetrabat in corda quantumuis firma, & obturata, ut eâ suæ potestati subigeret. Hoc est, quod dicitur habuisse, *Sara potentissimum pulchrum*. Non erat talis pulchritudo Reginæ celorum, ea namque consolabatur aspicientes, & sic peruehbat oculos, ut animos redderet castos illorum, à quibus videbatur. *Filius* ergo accrescens erat Ioseph iuxta oculos, & quod in oculis habebat Mariâ, attentiusq; eâ illius spectator, id non imminuebat, sed augebat eius virginitatem. Sic aiebat sanctus Hieronymus scribens contra Heluidium, qui Mariam fuisse semper virginem negabat, dicens: *Tu dicis Mariam virginem non permansisse, ego plus dico, etiam ipsum Iosephum virginem fuisse per Mariam.*

Fit ut quis in vniuersitate aliqua inferiore inauguratus Doctor veniat Salmanicam, ibique per occasionem cogatur in illa celeberrimâ mundi vniuersitate lauream eandem iteratò accipere, & titulum titulo repetito cumulare. Ita Ioseph a Spiritu sancto semel Virgo renunciatus, quando in vtero suæ matris sanctificatus, ut affirmat Gerson in sua Iosephina, post hunc gradum virginitatis recepit alium nouum ex conspectu, & familiari consuetudine Mariæ suæ sponsæ. Et hoc sibi vult illud Hieronymi: *Ego dico, Iosephum virginem fuisse per Mariam.*

Et Amphilochius Episcopus Iconiæ in hom. de Purificat. loquens de hoc Mariæ, & Iosephi conubio sic ait: *Est coniugium ipsum tanquam plantæ quadam pulcherrimæ, ex qua virginitas ipsa nascitur.* Augescebat in dies flos virginitatis in Iosepho, castiorque ex eo fiebat, quod maritus esset Mariæ.

Tertullianus in lib. de velandis virginibus c. 10. ait, hoc differre virginitatem à castitate, quod virginitatem gratia sustentet, castitatem vero gratia simul, & virtutes tueantur: *Virginitas gratiâ constat, continentia vero virtute.* Videbatur illi, plura necessaria esse, ut quis castus sit, quàm ut sit Virgo. Ita exponit hunc locum doctissimus Tertulliani interpres Cerda. Nam ut Virgo nunquam degustauit carnis voluptates, ita seuius eius titillatur cupidita-

te: At verò castus, qui blandæ Veneris aliquando expertus est delicias, acrius illius torquetur recollectione, grauioreque patitur insultus, adeò indiget cum gratiæ præsidio, cum virtutum adminiculo, ut perseueranter repugnet, timeatque perdere castitatem, quàm semel labefactari. Virginitas aliâ quàm gratiæ opitulatione nullâ eget, nec enim tam vehementer irritatur perlecebris voluptatum, quæ nullum habuit gustum, vel experimentum.

O quàm secunda incedebat virginitas Iosephi, quamdiu vehabatur curru gratiarum tantarum charitæ suæ sponsæ! Nihil illi officiebat, quod illam fixis etiam oculis spectabat, immò omnis illius intuitus virginitatem multiplicabat. Et hoc est illud, quod dictum. *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens iuxta oculos.*

Admodum certum est, quod egregia forma, & eximia gratia Mariæ habebat in occulto, quod non videbatur, radicem aliquam plantarum Spiritus S. in purissima ipsius conceptione, ex qua pulchritudo illa tanta nascebatur.

Tertullianus in lib. de cultu foeminarum c. 2. venustatem his verbis describit: *Accusandum decor non est, si felicitas corporis, & diuina plastica accessio, & anima aliqua vestis Urbana.* Vocat corporis felicitatem, quia multa corpora venierunt sæpè multò pluris, quàm valebant, propter deceniam suæ formæ. Deinde nominat *diuinam plasticam*, hoc est, facturæ, siue operis *accessionem*, quasi dicas adiectionem, incrementum, & nostra vernacula, *etiam* sufficit. Plasticæ nomine pro opere sæpè vitur Tertulliani diligens lector S. Cyprianus, qui in l. b. de habitu Virginum ait, quod *opus Dei, & factura, & plastica adulterari nullo modo debeat.* Denique appellat *Urbanam animam vestem*, hoc est, ciuilem, quæ argumento sit, nobilem esse animam, cui tam spectabilis à Deo datus amictus.

Secundùm hæc, cum tanta esset formæ præstantia, quâ naturæ autor insigniuerat Mariam, pretiosam animam illius velut intento digito demonstrabat. Et pulchritudo, quæ tam sanctam habebat originem, incommodi aliquid Iosepho adferre non poterat. Ut fortunatissimum se ille tali uxore & illa felicissimam tali marito arbitraretur, quæ & Deo

dicebat, nihil detrimenti, sed bona plurima ex illius contubernio, & coniugio sibi accidere.

✠(*)✠

§. V.

Nullas habet mundus arumnas, quæ comparari possint cum his, quas patiuntur coniugati. & calamitates, quas fuerunt Ioseph, & Maria, pœnale martyrium illis fuit.

Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

Dionysius Carthusianus ait, quod Ioseph statim à celebratis sponsalibus, traduxit Mariam in domum suam: *Ioseph desponsatâ sibi Virgine accepit eam in domum suam*, inquit ille in c. 1. Matthæi. In hac domo ergo salutauit eam Archangelus Gabriel, in hac domo confectum est mysterium incarnationis, sed Ioseph totius rei ignaro. Post conceptum Dei filium petiit mox Virgo mater veniam inuiscendi S. Elizabetham, quam intellexerat esse prægnantem. Trium mensium licentiam illi concessit Ioseph, post quos reuersâ cum tumentem vterum præferret, attonitus ille inopinatæ rei nouitate interrogauit num prægnans esset. Non poterat veritatem inspicari Regina coelorum. Dixit ergo gravidam esse fidem tamen, quàm illi dedisset, minimè offensisse. Accepit excusationem, & credidit nullâ ab ea offensam accepisse. *Dubium enim non est*, inquit Carthusianus, *quod interior gratta, castitasq; Maria mirabiliter, ac potenter refulsit non solum in eius vultu, sed & in toto corporis gestu, & apparatu, in tantum, quod quæ eius conuersationem diligenter aduertit, fornicationem, & crimen aliquod de ipsa suspicari non potuit.* Ex donorum, & gratiarum, quibus anima illius affluebat, copiâ tantus lucis splendor in vultum eius redundabat, ut qui eam videbat, sinistra qualicûq; leuitatis suspiciônem habere non posset. Itaq; & fidè ei habebat Ioseph, *magisq; credebatur castitati eius, quàm ventri eius, magis gratta, quàm natura*, inquit rursum Carthusianus.

Ita hac ergo perplexitate suspendit iudicium. Sed eum videret gravidam, & nesciret mysterium, humiliter, multaq; cum urbanitate rogauit Virginem, ut ad paternam domum rediret, nec voluit secretum suum admittere. Quam in rem sic pergit Carthusianus: *Cumq; reuersa fuisset ab Elizabeth, ceruens eam Ioseph gravidam, noluit eam recipere in domo sua.* Hinc ceperunt anxietates, & ærumnæ horum sanctissimorum coniugum, & alter ex altero torqueri, sic ut ferre mutuo remedium non possent, atrociorèque martyrio vexari, quàm ulli vnquam

Tom. IV.

Nerones, aut Diocletiani excogitârunt. Afflictabatur Maria videns coniugis sui mortitudinem, & quod illi enudare secretum non posset. Legebat Ioseph videns inopinatam nouitatem, & quod propter eam necessum esset diuortium facere ab illa, quam oculis amabat. Si hoc matrimonium tam sanctum talibus fuit perspersum amaritudinibus, non debemus mirari miseras, quibus vexantur coniuges alij. Ego has nuptorum calamitates existimo esse omnium, quas mundus habet, maximas.

Ostendamus hoc primorum exemplo coniugum, Adæ, & Euz. Inter maledictiones, quibus Deus percussit Euam pro supplicio, quod ad peccandum Adamum induxit, hæc vna fuit: *Sub Viri potestate eris*, semperque subiecta marito. Et quanquam hæc non videatur maledictio, quia vxor semper debet esse subdita viro, immanis tamen maledictio fuit. Nam quod nostra vulgata habet: *Sub Viri potestate eris*, id LXX. translulerunt: *Ad Virum tuum conuersio tua*; quod perinde est, ac si dixisset: Faciam vt sis semper oculis maritum tuum aspicias. At neq; hæc speciem habet aliquam maledictionis. Nam cum tam efficitur mutuo amarent, vt S. Augustinus affirmet, quod Adam de cibo verito comedit certus sui inde secuturi exitij, id fecisse, *ne contristares delectas suas*, & maluisse totius generis humani interitum videre, quàm morderi causam præbere mulieri, quæ illi omnis voluptatis instar erat: Si ita, inquam, illam demoriebatur, vt potius dixerit quoduis damnum subire, quàm illi luctus occasionem qualemcunq; ministrare, quomodo facere Eva potuit, quin auidissimè illum videre cuperet, à quo tam emedulitè diligebatur? Quid ergo maledictionis sit, quod illi pro culpa dictum: *Ad Virum tuum conuersio tua*?

Dicam. Cogita qualis Adam post peccatum relictus fuerit, ad tam varias damnatus miseras, quando terra maledicta, vt tribulos, & spinas illi germinaret, quando iussus in sudore vultus sui vesci pane suo, idq; per omnem vitam, donec reuertetur in terram, de qua sumptus erat, quando vestitus exuijs animalium eiectus paradiso, & in mundum exturbatus, in perpetuo exilio, & labore tanquam vincus, & ad ferri fodinam, aut marmora secanda damnatus fuit, quando *pellitur* (sic Tertullianus lib. de Pallio c. 3.) *orbi & metallo traditur.* Cogita nunc qualibus oculis Eva viderit suum Adam pridie tam felicem, postridie tam ærumnosum, pridie orbis dominum, postridie peccati mancipium, pridie in paradiso beatum, postridie in mundi erga-

D d

Sulo

stulo tam magnis, & multis modis miserum, pridie tot deliciarum voluptatibus affluentem, postredie tot calamitatum ponderibus prægrauatum. Et cum hæc, pleraque talia animo reuolueris, tunc simul tecum reputa, annon acerbissima fuit illa Euz inflata maledictio: *Ad Virum tuum erit conuersio tua;* in quo nimirum videre nihil poterat, nisi quod illam tam cruciabiliter exulceraret, quam vehementer maritum suum deperibat?

At si acerba fuit illa Euz poena; nihilo mitius fuit Adæ supplicium. Tertullianus namque dicit, Euzam illi datam *in complementum gaudij, & in complementum domus;* & ad cumulum lætitiæ, quando se ob oculos mulieris, quam ardentissime amabat imperare cernebat. Quoties ille considerabat, quod illa mulier dæmoni pro versatili ponte fuerit, ut penetrare in paradysum posset, & quod per illam Dei gratiâ excideris, iustitiâque originali nudatus fuerit, non potuit non pro inferno ei illius aspectus esse. Itaque inuicem torquebant, quoties mutuo intuebatur, & nec Eua tam ærumnosum videre Adamum poterat, nec Adam Euzam aspicere, quæ illi omnium calamitatum parens fuerat, quin acerbissime lugeret. Sed hoc in istis coniugibus nihil mirum, poena quippe peccati erat: Illud tamen stuporem adferre cuius cordato, & prudenti potest, quod Maria, & Ioseph, qui procul ab omni etiam veniali peccato aberant; atrocissimæ afflictionis, & intolerabilis martyrij occasionem mutuo præbuerint. Hoc dignum est miseratione, & compassione.

Solet Deus præmij, & magnæ felicitatis loco concedere viris, ut videant vxores suas grauidas, iuxta illud Psalmi 127. *Vxor tua sicut Vitis abundans in lateribus domus tuæ.* Quod alijs pro munere datur, id Iosepho immanem pœnam, & intolerabilem cruciatum attulit. S. Fulgentius exponit ea verba de Matre Dei. Et Guernicus Abbas ser. 1. in Nar. de eadem illud Ecclesiastici 24. *Ego quasi Vitis fructificans suauitatem odoris;* dicens: *Maria genuit Saluatorem, sicut Vitis odorem.* Cum autem beato Iosepho singularem lætitiæ voluptatem conciliare deberet, quod vitam suam domesticam fructu grauidam alere terræ promissionis diu optatum racemum videbat, id illi cruciatum doloremque grauissimum conscisciebat, & viscera illius tota depascebat.

✠(*)✠

S. VI.

Idem argumentum persequitur, & de Zelotypia Sancti Iosephi disserit.

UT hunc discursum pertexas, non debemus zelotypiam Sancti Iosephi prætereire. Andreas Cretensis in serm. de Natiuitate Virginis, cum varijs eam encomijs ornet, tum hac mysticâ verborum formâ dilaudat, & appellat: *Salus fermentum sanctum, ac Deo gratum, ex quo totius generis humani massa fermentatur.* Proprietatum fermenti vna quædam est, quod massam quæ subigitur, reddit acidam, facitque vt. aliū saporem accipiat, & augeat, & intumescat, & ocellata fiat. Maria ergo fermentum dicitur, quia massam Adæ, hoc est, naturam humanam ad suauitatem deliciarum, & vanam gloriam propendentem amarore, & acore aspergit, & perficit, conquiratque illi dolorem, & contritionem, multosque generat oculos, quibus culpas suas deploret. Hoc ergo est, quod ille dicit: *Salus fermentum, ex quo totius generis humani massa fermentatur.*

Fuit Maria fermentum Iosepho, ocellatumque illum, & alterum Argum quendam fecit, non vt peccata sua lugeret, quia nulla habebat, sed vt Zelotypiam deploraret. Iustus erat, hoc enim nomine eum Euangelista donat, cumque deberet arripere pugionem (quod alij mariti faciunt) ad vindicandam inopinatam suæ vxoris prægnationem, arripuit sibi pœnam, & coniugis suæ fermento subactus in lachrymas amarissimas à Zelotypia natus totus soluebatur.

Zelotypia inter nobiles coniuges instar barbarorum satellitum est. Et quid dico Zelotypia? Sola suspicio eos vehementer perturbat, & consumit. Cum sapientior vxorum Sifara tardius eum reuertentem è prælio reuerti cerneret, aiebat locui suæ de eadem cunctatione sollicitæ: *Forſitan nunc duxis spolia, & pulcherrima mulierum eligitur es;* Iud. 5. 30. Egritudo animi erat ex eo nata mulieri, quod cum alia esse suspicaretur maritum, quem cum femina nulla vellet habere communem. At si ille metus tam procul inde proveniens tam perter illam torquebat mulierem, quid fecerit verus tu mens, quem coram videbat Ioseph, Virginis tam charæ, tam dilectæ?

Tam sunt immanes cruciatus, quos mulier timido adfert marito, vt Scriptura vocet miracula. Quando Sanctus Iob vidit se tam attenuatum, & exhaustum molestijs, quas illi vxor adferebat, dicebat.

bat Deo: *Mirabiliter me crucias*; ac si verbis alijs dixisset: Tam malis, & intolerabilibus modis me affligat vxor mea, vt in miraculis numerem. Miraculum est, cum aliquid præter ordinem consuetum, cursumque nature solennem accidit, quale fuit, quod ignis Babylonicus, cum deberet ex vi natua adurere, refrigerabat tres illos pueros. Iam cum officium vxoris Iob esset consolari virum inter suas ærumnas, illa verò hoc prætermitteret, immò verò inflammare illum aduersus Deum magis studeret, præter debitum morem operabatur, adeoque Iob calamitates ab illa irrogatas, à qua consolationes venire debuerant, miraculosas, & portentosas vocat, dicens: *Mirabiliter me crucias*, talesque sunt miseriæ, quibus me vxor mea exagitat, vt recenseri in miraculis debeant.

Quoties fit, vt vir querat vxorem, quæ illum auget prole, quæ rem curet familiarem, quæ domum regat, & parte sollicitudinis, ac laborum leuet, inueniatque aliquam, quæ magis in ruinam illum impellat? Quis credidisset, quod talis maritus, quælis Ioseph erat, reperturus ærumnas in suo conuubio esset, cum vxorem haberet Mariam, mulierem omnibus virtutum, & perfectionum numeris absolutissimam?

O quam bene dixit S. Gregorius Nazianzenus in orat. ad Olymp. *Marito marenti commodissimus portus est vxor*. Quod portus est naui ventorum furientium libidine grauitè iactatæ, hoc debet esse vxor coniugi extumultuatorum negotiorum turbulentis fluctibus, & causarum forensium feruentibus procellis domum redeuntis, sic vt blandâ suâ consuetudine, & morum facilitate; & verborum suauitate, & officiorum sedulitate iucundam tranquillitatem dispulsâ omni tempestate ei adferat. Sed quot maritos videmus, qui sætiores in portu, quam in alto mari experiuntur tempestatem, & ibi naufragantur, vbi quietem, securitatemque maiorem sibi promittebant? Quot sunt, qui dicant, quoties ingredior zdes meas, nil nisi tumultuatio est, & omnia vocibus personant, & motibus vniuersa miscentur, & fluctus in cælum vsq; exurgunt, & furunt vnde quantum maximè possunt, iamque Zelotypiâ, iam liberioris vitæ licentiâ omnem domum concutiunt, atque perturbant?

Postquam Abraham sepulchrum coëmit, cui defunctam vxorem suam inferret, *nunquam es amplius apparuisse Domanius* legitur, inquit Rupertus Abbas. Sed cur antè hæc tempora potius, quam postea? Quia res est tam grauis, ac molesta vxor, vt prebrâ

visitatione Dei refocillari, & subleuari opus habeat, qui eâ sit prægrauatus vt perferre queat, quantum sit sanctus.

Et velut sunt portus quidam tempestuosi, in quibus pereunt naues, vel malè custoditi, & confracti, in quibus alliduntur, & confringuntur? Ita cum *marito marenti commodissimus portus* debeat esse vxor, aliquæ sunt portus tam nudi, & aperti, & turbulentæ, vt in ijs mariti omnis & quietis, & famæ iacturam patiantur.

Soleo comparare quasdam vxores cum gladijs inauratis, qui in vaginis pretiosis reconditi magno artificio ita sunt fabrefacti, vt exempti secretas quasdam exerant acies tam acutas, vt nulla sit tam valida lorica, per quam non penetrare queant. Videre licet mulieres, quas si de vultu elegantia, & reliqui corporis concinnitate arbiteris, Angelos dicas, at si intus aspicere possis, inuenias tam aspero, tetricoque esse ingenio, tam intrasabili morum conditione, vt & ipsi dæmonio videantur intolerabiles.

Iam si coniugatorum turbatio de Zelotypia nascitur, ijque vehementer amant, & sunt nobiles, tormentum tormentorum est, quo vexantur. Quod nostra vulgata Gen. 2. habet: *Faciamus ei adiutorium simile sibi*; Santes Pagninus vertit: *Faciamus ei adiutorium, quod sit coram eo*; velut alijs verbis dictum fuisset: Demus vxorem Adamo, & quoniam nobiles sunt, ardentèque mutuò amabunt, habeat semper præsentem, quam habiturus coniugem, *sit coram eo*, ne quam illi Zelotypiæ occasionem absente ministret, quia mortem illi adferet, si id faxit.

Maximum malum imprecari sibi Iob voluit, vt fidem inueniret, quod coniugem nunquam expetiisset alienam, & sic ferè ait: Si vnquam mihi in mentem venit, eam, quæ alteri nupta esset, concupiscere, *vxor mea sit sortum alterius*, Iob 31. talemque mihi Zelotypiæ causam de se præbeat, *quod est maximum malum* omnium, quæ mihi optare possim. Et Deus, vt ostenderet, quantum succenseret Dauidi, quod sibi Bethsabeam vsurpasset, maritoque eius mortem adferri iussisset, decreuit illum plectere Zelotypiâ, vt pœna culpæ responderet, dicens: *Eò quod tuleris vxorem Vria, tollam vxores tuas in oculis suis, & dabo proximo tuo*; 2. Reg. 12. velut dixisset: Zelotypiâ te mulctabo. Erat hoc acre per id tempus supplicium, quia multum veneni habebat Zelotypia, & occidebat. Verùm hodie Zelotypia similis est cotoneorum, quæ apud Persas sunt venenum, transplantata verò in Hispanios odorata sunt, &

nutriunt. Quo tempore Adam vixit, & Iob, & Dauid, lethalis erat Zelotypiæ morbus, verum translata in has nostras oras nihil. toxicum hoc tempore habent.

Nam sunt mariti, neque pauci, qui sunt quales horrorem putei, in quibus plures absq; strepitu, & mutua collisione concurrunt antliæ & non strepunt, nec motus vrillos excitant, tametsi amiculo vxoris occurrant, immò ad communem mensam admittunt, & suprà arcam dormiunt, & sunt, deniq; velut mala cotonea.

Nec minor cruciatus est, quem vxoribus suis mariti complures inferunt, qui cum vagam cum publico offendiculo confectentur venerem, & in turpes mulierum aliarum consuetudines palam se ingurgitant, coniugum suarum pectoribus pro qualibet leui suspiciuncula pugiones intentant. Hos perstringit Seneca epist. 9. dicens: *Improbis est, qui ab vxore pudicitiam exigit, ipse alienarum corruptor vxorum.* Et lib. 6. c. 26. *Iniquum est id, si exigas, quod prestare ipse non possit.*

Scitis illa apud Ezechielem c. 1. animalia, quæ vultus quatuor habebant, hominis, leonis, bouis, aquilæ. Cum eadem animalia idem Propheta c. 10. enumeraret, boui Cherub subrogat. Quid mysterij? Quomodo qui paulò antè vultum præferbat bouis, posthæc faciem Cherub induit? Res est, quòd bos commune cum leone iugum ducebat. Eorum animalium sunt admodum contrariæ conditiones, Leo namque est rapidus, iracundus, incitatus, saeuus, bos verò tardus, & mansuetus. Quis hæc tam diuersa indole coniugauit animalia? Deus. Bos autem coniugè tam imparem patienter tulit. Quomodo hanc Deus tolerantiam remunerauit? Dicam. Transformatione bouis in Cherubin.

Multoties Deus vni iugo adstringit virum ingenio leonino, & mulierem viti atq; cicure indole, quæ bouis instar domus iugum, & omnem illius administrationem portat, & prudenter omnia facit, fertque æquanimiter, quia cogitat Deum ita ordinasse. At quo præmio eam donat, qui tali iugo alligauit? Auxillares gratiæ copias illi submittit, ut cum ex hac vita demigrat, Cherubin magis videatur, quàm mulier. Ferant ergò patienter vxores, quæcunq; iugum ducunt cum viris asperis, tetricis, subausteris, prolixa enim, & diues eas expectat remuneratio. Hoc autem crebrò secum reputent, cum in matrimonio Mariæ, & Ioseph fuerint ærumnæ, suum absq; miserij esse non posse coniugium, Deumq; velle, ut per eam viam ad cælum tendant.

Quemadmodum autem si quis dormiens somniaret, violatam sibi ab vxore tori fidem, non esset necessum aduocare illius cognatos, ut ab iniuriæ vindicta, & eæde coniugis maritum prohiberent, quia euigilans ipse videret, nihil perfidiosè contrà se actum à coniuge sua. Ita somnium fuit iniuria, quam Ioseph vterus tumens indicabat, à quo cum per Angelum sibi redditus fuisset, vxoris suæ sanctam innocentiam, illibatamq; integritatem cognouit, de quo prolixè agemus discursu proximo.

S. VII.

Sanctus Ioseph docet, quàm cautè prospicere debeamus honori proximi, eaq; in re Deo, quàm homini similior suit.

Cum gravidam videret vxorem suam Beatissimus Ioseph, noluit traducere eam, id est, noluit in damnum suum ducere, ut exponit Hugo Cardinalis. Mos obtinuerat, ut si maritus adulteratam fuisset vxorem suspicaretur, ad iudices rem deferret, à quibus illa in templum adducebatur, ibique runc periculum fiebat transgressionis, & sacrificio Zelotypiæ veritas detegebatur, de quo Num. 5. S. Ioseph suspendebat iudicium, nec mali quidquam de coniuge sua apud se statuebat, cumq; ex altera parte videret prægnantem, voluit occultè eam à se dimittere.

Hugo Cardinalis monet in vna hac causa tres considerare virtutes, quæ in sancto Ioseph vehementer eluceant: Ex sunt, *iustitia, pietas, & prudentia.* *Iustitia* notatur in hoc, quòd volebat innocentem seruare ab infamia: Quamquam lex iuberet prodere eam, quæ aliunde quàm à marito suo gruida vterum ferret, ille in partem meliorem omnia interpretatus, hoc maluit cogitare, cadere tale peccatum in coniugem suam, non posse, itaq; noluit eam traducere, sed magis ab omni probro seruare. Et pietatem suam eo probatam dedit, quòd noluit eam oblatione Zelotypiæ, & aquæ amarissimæ hauustu probandam coram conferta hominum multitudine offerre; quòd id citra grauem offensionem virginæ illius verecundiæ illius fieri non potuisset. Prudentiam demonstrauit; quia *voluit occultè dimittere eam.*

Nescio cui sanctum istum in ea occasione positum comparem, nisi optimo Deo, & Domino nostro, qui eò plurimum propendet, ut nullius errata euulget, sed omnes honoret. Turpe certè est videre, quàm leuiter hodie defectus proximorum in publicum

blicum efferuntur, & in medium forum producuntur.

Velim notetis quòd in libro testamentorum duodecim Patriarcharum filiorum Iacob dicitur, cuius meminerunt Tomus V. Biblioth. Vet. PP. Origenes, & Sixtus Senensis. Gad in suo testamento dicit, se, & Iudam fuisse illos, qui fratrem suum Ioseph tradiderint Madianitis, & vendiderint triginta argenteis, ex his autem decem inter se retinuisse, solosque viginti manifestasse suis fratribus; de quo textus sacer Gen. 27. 28: *Vendiderunt eum Ismaëlitis viginti argenteis*. Quòd si ita est, cum Deus sciuerit furtum, cur furtum non aperit amborum, cum venditionem refert, sed solum viginti argenteis vendidisse narrat? Vultis scire causam? Secretum peccatum erat, idèd noluit illud Deus enudare, sed id solum, quod publicè constabat, referri volens, Moysen, qui Genesios scriptor erat, inspirauit, ut sic memoraret, docens nos eà rē, quàm sollicitè homini proximorum attendere debeamus.

Adiungamus his ex Abulensi, qui in c. 37. Genesios querit, quid causæ sit, quòd Iacob, cum esset Propheta, non intellexit, quòd à fratribus venditus esset Ioseph. Respondet Hebræorum commentum esse, fratres illos, quando vendiderunt Ioseph, maledictionem Dei mutuo imprecatos fuisse illi, quisquis eam detegeret venditionem, ac propterea Deum, ne hi suum honorem perderent, ex hoc, quod adhuc rem singulariter pertinet, subtraxisse Iacob ipsi iuramentum prophetæ. Tantam curam habet Deus exultationis nostræ.

Quando filius prodigus rediit ad sui patris domum turpiter vestitus, & malè tectus, statim pater succlamauit: *Cito proferre stolam primam*; Lucæ 15. 22. Notate illud, cito; quod dicebat, nolens filium vel aliquantisper sic adstare, ne suam erubesceret nuditatem. Hanc in rem S. Petrus Chrysologus serm. 3. sic ait: *Vt solus patris nota esset nuditas filii, ante soluis vestiri, quàm à seruis videri*. Quòd tam properanter nouam adferri vestem voluit, id fecit, ut defectus obnuberet filii, ne de sua exultatione caderet apud seruos, & haberent abiectum, si forè vidissent nudum. O bone Deus, quàm amas innumbrare defectus alienos!

De anima illa perditâ, cuius meminicit Ezechiel c. 16. ait Dominus: *Vide te conculcari in sanguine tuo*. Et quid hinc factum? *Expandi amictum meum super te*, texti nactus tuos palio meo, ne in oculis incurrerent prætereuntium.

Hanc consuetudinem obseruârunt etiam serui-

familias Dei. Cœlorum reginæ Archangelus Gabriel dicebat: *Ecce concipies in utero, & paries filium*, Lucæ 1. Innocentius III. Pontifex Maximus in serm. de natiuit. S. Ioannis Baptiste subnotauit, quòd idem cœlorum legatus dixit Zachariæ: *Vxor tua Elizabeth pariet tibi filium*; ibid. Cur non similiter dixit de Elizabetha, *concepies, & paries*, sed solum ait, *pariet*, & tacet illud, *concepies*? Respondet Innocentius Papa, conceptum æquè, ac partum Mariæ absque omni peccato fuisse, idèd dixisse, *concepies & paries*: At quia Elizabeth Ioannem in originali peccato conceptura erat quod est probum à Protoparentibus hæreditariò ad nos transmissum, quid fecit Archangelus? Præterit silentio illud, *concepies*, quia parum honorificum erat cum noxa concipere, & solum dixit, *paries*, cum Dei matri, quæ sine omni culpa conceptura erat, diceret, *Concepies, & paries*.

Et ut semel peruideamus, quàm cupidè Dominus noster nostra studeat occultare errata, querit idem Pontifex, quamobrem Christus corporis, & sanguinis sui sacramentum ministravit Iudæ, quem cum tam immani peccato accumbere mensæ sciebat. Respondet, maluisse suo corpori tam insignitè adferri iniuriam, (talis est illius cum mortifero peccato susceptio) quàm subpudescere Iudam coram toto illo Apostolico collegio: *Ut suo doceres exemplo, quòd Sacerdos non debet illi communionem negare, cuius crimen etsi sibi sit notum, non Ecclesia manifestum, ne forè non sit corrector, sed proditor*.

Et quando Iudas ipse suâ incuriâ scelus suum paulatim deoperiebat, obligabarque Saluatorem, ut diceret, vnum eorum, qui cum ipso in cœnaculo erant, esse diabolum, inquit S. Ioannes: *Turbatus est spiritui, & protestatus est*; Ioan. 13. Sed quid animam illam turbare, & commouere spiritum poterat, qui visione Dei occupatus continuò erat? Ipse ille Dominus dicebat Apostolis suis: *Non turbetur cor vestrum*; cor enim turbatum expedit, & perfectè operari non potest. Cur ergò Dominus ipse sub noctem passionis suæ turbatus fuit? Haud dubium est, quin momentosa fuerit illius turbationis occasio.

Dicat eam B. Augustinus citatus à S. Thoma in c. 13. Ioannis: *Turbatus est spiritui, quia proditorem iam fuerat expressurus, & non lateret in cateris, & quia ipse traditor iam fuerat exiturus*. Itaque quòd Iudas suam ipse proderet infamiam, tã vehementer doluit Dei Filius, ut ex mœstitudine turbatus fuerit.

O-Sanctissime Ioseph, quomodo videre licuit quantum habuisti ex Deo in illo singulari cogitatu, quo deliberasti prospicere honori Regine colorum? Merito dixit Euangelista, quod cum esses iustus, noluisti traducere eam?

Hac eo cogitante. Modum meditabatur, quo sum a se coniugem absque illius offensione dimitteret. O quomodo docuit, quam maturo consilio ad res eiusmodi tractandas uti debeamus? A Pontifice Maximo, cui Spiritus sanctus assistit, nunquam aliquid petitur, quin respondeat, primum discutere velle, atque ante discutiatur, quod petitur. Et Virgo beatissima priusquam assentiretur incarnationi in se perficiendæ, cogitabat, *quam esset ista salusatio.* Et Deus ipse non ante constituit demoliri mœnia populi sui, quam secum eam rem animo pertractasset. *Cogitavit Dominus dissipare murum filia Sion retendit funiculum eius,* inquit Ieremias Thren. 2. Magna ergo prudentia est, prius speciem alicuius rei cogitatione effingere, quam certum aliquid de illa definias. Ita sanctus Ioseph attentissimam cogitatione sollicitè inquirebat, quomodo solerter coniuge suâ, salutem eius exultimatione, se abdicaret.

Hac autem eo cogitante ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens, Ioseph fili David noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod enim in ea natus est, de Spiritu sancto est. Matth. 1. 20. Notate illud hic primò, quod Ioseph ita consueverat bene fidere Mariæ, ut mali quidpiam illi irrogare non sciret, quantumvis gravidam illius ob oculos haberet alium. Cur David non confodit Saulam, quando illi chlamydis oram præscidit? Respondet S. Athanasius, tam assuetum fuisse illi benefacere, ut incommodare non nosset. Vade colligimus, Eliam, & Enoch in paradiso morari, cum id Scriptura non affirmet? S. Irenæus ait, inde colligi, quod Deus semel Adamum constituit in paradiso, atque ex eo assuevit, homines alios in illo hortu voluptatis collocare. *Manus eius assuevit haurire suum plasma,* ait ille. Sic Ioseph in consuetudinem venerat beneficiis prosequi Mariam, ut consciscere malum nullum posset. Tum & istud velim animaduertatis, quod *Angelus Domini in somnis apparuit Ioseph.* Dormiebat S. Ioseph, adeo infomnia erant illius iniuriæ. Quare S. Petrus Chrysologus loquens cum illo serm. 145. ait: *Non habuisti lapsum est, sed diuinus illapsus est hic, premium est, non reatus, incrementum calis est non corporis detrimentum, non est hominis furem, thesaurus est Dei, hic non est mortis causa, sed vita;* velut alijs

verbis sanctum Patriarcham nostrum appellasset. Quod gravidam vides coniugem tuam, non id hominis flagitio, sed operâ factum Spiritus sancti, remuneratio est virtutum illius ista prægnatio, non lubricæ puellaris ætatis prolapsio, nihil Virginis pudori ablatum, sed illatum est utero eius, unde instaurari cœli ruinæ paulò post incipient, nihil huic homo eripuit, sed thesaurum suum in illa Deus abscondit, non exitum circumfert hic verus, sed beatitudinis autorem breui est editurus.

Ita confessus est S. Ioseph, quia posita inter indubitatam prægnationem, & amorem, quo sponsam suam prosequabatur, amor veritatem extorsit.

S. Ambrosius in lib. de Elia. c. 17. ait, olim in more positum fuisse torquere homines vino, quæ admodum in Castella per aquam in multis vasculis oblatam fit quæstio. *Plerique etiam viro struntur & equuleo, & quibus tormentis non eliciunt vocem proditoris, eos tentant bibendo, & patriæ statum salutem civium, defensionis sua prodant consilia.* Hæc ille. Itaque quod cruciatibus non poterant extorquere, hoc vino prolaciebant, quia ut Sapiens Prouerb. 31. aiebat, *nullum secretum est, tibi regnas ebrietas.*

Scripturæ phrasi amor vinum vocatur, iuxta istud Cant. 2. 4. *Introduxit me rex in cellam vinariarum.* Iam amore non secus ac vino fit quæstio, & ferocissima quæque extorquentur. Dicebat Christus discipulis suis: *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò;* Ioan. 16. Nolebat illis calorè detegere secreta. Sed amor illum in quæstionem dedit, fecitque ut eloqueretur omnia. *Iam non dicam vos seruos, sed amicos, quia omnia, quæ audiui à patre meo, nunc feci vobis.* Amor illum expectorauit.

Ita S. Ioseph cum inter evidentiam gravidationis, & amorem Mariæ versaretur, evidentia faciebat, ut hæreret animi dubius, sed amor suo cruciatu inquisit, & extorsit veritatem. Dicat hoc Carthusianus, qui sua verba mutuatus est ab autore operis imperfecti in Matth. eaque sic habent. *Omnia estimabilis laus Mariæ! Magis credebatur Ioseph castitati eius, quam depro eius, plus grata, quam naturæ. Conceptionem manifestè videbat; & fornicationem suspicari non poterat. Possibilem esse credebatur, mulierem sine viro posse concipere, quam Mariam posse peccare.*

Postquam vidimus prærogativas tam eximias, & sublimes magni huius Patriarchæ, dispiciamus nunc quem locum obtineat in cœlis. Ac mihi certum videtur, quod cum sua sponsa peculiarem supra omnes

omnes Angelorum choros Hierarchiam constituat, & inter omnes sanctos proximè ad cœlorum reginam accedat.

Sicilum vngui aquilino alligares, raperet illud secum aquila, quocunque volatu penetraret. Anima sancti Iosephi, & anima Mariæ nexu matrimonii constrictæ fuerunt, aliter ac coniuges alii mundani, hi enim cum sint duo, sunt vnum in carne vna: Iosephi verò, & Mariæ, cum essent virgines, secundum animas validissimo nodo constricti fuerunt. Itaque pariter exaltatæ fuerunt, alteraque alteram in eandem celsitudinem secum pertraxit. Felices ergo sunt, qui pii erga sanctum Iosephum. Cum enim tam vicinus sit Regina cœlorum, perfacile obtinere potest per illius potentissimam intercessionem supplicibus suis perseverantiam lucem gratiam, quæ est pignus gloriæ, *quam mihi, &c. &c.*

De Augustissimo Nomine M A R I Æ DOMINÆ NOSTRÆ.

Autore Ad. R. P. M. C. R. H I S T O P H O R O
de A V E N D A N N O Carmelitæ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

T H E M A.

Nerimeas MARIA, inuenisti enim gratiam apud Deum. Luo. 1.

N Archiepiscopatu Toletano initium dedit huic solennitati quidam plius Angeli habens, quàm hominis, dignus, cuius nomen æri, aut marmori insculpatur, ne silentio aliquando sepeliatur memoria viri tam Seraphici, qui Regina cœlorum quidam secundus Archangelus Gabriel quodammodo fuit, ut cui tantum non continuo dulcissimi nominis sui thus adolebat. Hic sanctissimus homo fuit Reuerendissimus P. Magister frater Simon de Roias, gloria, & splendor Ordinis Sanctissimæ Trinitatis, qui omnium religiosorum Ordinum lumen esse poterat, fuitque à sacris confessionibus Regina Hispaniarum uxori Philippi IV. Regis Ca-

tholici. Magna erat illius Patris ergà magnam Dei Parentem pietas, ingens illi obseruendi cupiditas, cumque nomen eius deuotissimè coleret, ope, & auxilio Excellentissimi D. Comitis de Monterey Don Emmanuelis Fonseca, & Zuniga, Præsidis consilij Italiae obtinuit à Pontifice Maximo facultatem recitandi officium de hoc dulcissimo nomine, & celebrandi illius solennitatem, quæ in insigni Conuentu Sanctissimæ Trinitatis Madriti sua habuit primordia. Vt in Deigloriam, & charæ Matris illius laudem redundet, quæ de hoc dulcissimo nomine sum dicturus, gratiam Dei requiro, eam ab auctore gratiæ facile exobsecrabit, ad quam & sermo, quem concepi, & solennitas præfens tota potissimum spectat, dum ei modò cum Angelo adgeniculati dicamus: *Aue Maria, &c.*

S. I.

Attributa, quæ in Deo insunt per naturam, voluit ille reperiri in Mariæ nomine ex priuilegio vt plurima ex opere operato patreret miracula.

SANCTUS Bonauentura in suo Psalterio loquens de dulcissimo Nomine Mariæ sic ait: *Omnipotens post Deum nomen eius.* Omnipotentia ergò, quæ in Deo est per naturam, siue essentiam, illam dulcissimum nomen Dominæ nostræ habet ex priuilegio, & singulari concessione. Hanc veritatem testantur miracula, quæ hoc nomen continuo operatur, & lucra, quæ cœlo adfert.

S. Ambrosius in lib. de institut. Virg. c. 5. ait: *Spectale Maria hoc nomen Domini inuenit, quod significat, Deus ex genere meo,* sic nos dicere solemus, iste, & ego sumus eiusdem sanguinis, & ab eodem stemmate originem nostræ nobilitatis ducimus, ac propterea decet, vt factis, & moribus etiam assimilemur. Quod ergò Ambrosius ait, Mariam speciale hoc nomen inuenisse, quod significet, *Deus ex genere meo;* eiusmodi est, ac si dixisset, dulcia nomina IESU, & MARIÆ habere parem virtutem, & esse eiusdem velut massæ, sic tamen, vt quod nomen Dei habet per naturam, nomini Virginis ex priuilegio singulari sit concessum.

Dixit Deus ad Abraham Gen. 12. *Magnifico nomen tuum.* Rupertus Abbas ait, hanc nominis Abraham magnificationem in eo positam fuisse, quòd Deus coniunxit nomen suum cum nomine illius, & voluit vocari Deus Abraham. Verba sapientissimi Abba-

Abbatis lib. 5. in c. 5. Genes. ita habent: *Magnificatum est nomen Abraha videlicet cum nomine Dei magno, & tremendo, dum per orbem predicatur Deus talis definitio, Deus Abraham.* Hinc Origenes l. 5. contra Celsum accepit, quod in veteri Testamento, quando per Dei nomen quidquam petebant, prolixiorum Deum experti fuerint, si ad illius nomen nomen Abraham adiungerent, faciliusque exobsecrauerint, & promptiorem ad beneficiendum Deum reppererint, si ita precarentur: *Adiunes me Deum Abraham, quàm si solum dicerent: Adiunes me Deus.*

Quare rationi consentaneum est, ut multò magis adiungamus nomen Dei ad nomen Mariæ, cum etiam Maria idem significet, quod *Deus ex genere meo.* Et si Deus in vetere lege copulabat nomen suum cum nomine Abraham, quod is esset ipse amicus, ut illum magnificaret, conueniens fuit, ut Mariæ Matris suæ nomini plus tribueret, suorumque attributorum participatione longè ampliùs illud locupletaret.

Angelicus Doctor S. Thomas 3. p. q. 60. art. 2. ait: *Qualibet res nomen habet à suo complemento, hoc est ab eo, quod perfectissimum in ea reperitur, per quod maxime nobilitatur, & in supremo virtutis apice collocatur.*

Summa Regiæ cælorum perfectio est, dignitas Maternitatis Dei, de qua idem Angelicus Doctor 1. p. q. 25. art. 6. ait, esse quasi infinitam. Hinc summa dulce nomen Mariæ trahit Originem, atque ita rationabile est, ut illud nomen virtutem velut infinitam contineat.

Ad huius rei confirmationem aduertit Theodorus, quod tametsi Domina nostra vocabulo græco posset nominari *Iesutocos*, siue *Christotocos*, hoc est, Mater Iesu, vel Christi, non aliter tamen, quàm *Theotocos*, appellatur, quod Dei Matrem significat: *A maiore enim parte, non à minori appellationes fiunt, ac nomina imponuntur.* Cum ergo à nobilissima perfectione suum cuique personæ nomen veniat, ea propter appellatio Mariæ ab ea dignitate accipitur, quam consecuta est, eum Dei Mater affecta.

Hinc perspicuum efficitur illud S. Ambrosij, *Maria nomen idem significat, quod Deus ex genere meo, & quod Doctor Angelicus dixit: Qualibet res nomen habet à suo complemento.* Hinc etiam arripuit occasionem S. Bernardinus Senensis dicendi: *Marius hoc est donum, quod sit Mater Dei, quàm quod sit Domina creaturarum.* Hæc ille Tom. 1. Serm. 52.

Et Tertullianus in suo Apologetico ait: *Gratum est nomen pietatis, quàm potestatis.* Si ergo ex dignitate Maris Dei accipit suam virtutem nomen Mariæ, non debet mirum videri, quod Deus, ut illud magnificaret in eo posuit sua attributa, ut ex opere operato dulcissimum hoc nomen miracula plurima faceret, & beneficia filijs Adæ sine numero conferret.

Indubitatum est, quod nomen Mariæ ex opere operato faciat miracula, quæ indes experimur. Ad comprobendam hanc veritatem aduertit, quod in Ecclesia sunt quædam ex institutione diuina, qualia sunt Sacramenta, quæ ex opere operato conferunt gratiam: Alia ex institutione Ecclesiastica, quæ vocantur Sacramentalia, quæ tametsi non iustificent, neque condonent peccata, ex opere operato tamen operantur admirabiliter, & plurima homini subsidia adferunt. In ea opinione sunt Bellarminus lib. 2. de imaginibus c. 30. Valentia Tom. 4. dist. 4. q. 4. puncto 1. Thiræus lib. 1. de dæmoniis c. 11. & alij plures. Exempli loco statuo crucem Domini nostri, & aquam benedictam quæ ex opere operato agunt, & expellunt dæmones. Idem affirmare possumus de pane benedicto.

Ergo ratio postulat, ut dulcissimo nomini Mariæ non auferatur illa vis operandi ex opere operato. Habet enim illam tam insignem, eximiamque prerogatiuam, ut non sit ex institutione Ecclesiæ, quemadmodum aqua, vel panis benedictus, sed ex institutione diuina, è cælo enim venit, in terra inuentum non fuit. Hanc in rem eleganter S. Petrus Damianus, sic dicit: *De thesauro dæmonitatis Maria nomen enolatur, quasi Deus dum thesauros suos excuteret, Mariæ inter eos nomen repperit.* Propterea S. Epiphanius ait, Angelum è cælo descendisse, quo tempore Ioachim orationi in monte operam dedit, ei que denuntiasset, habiturum filiam, quam vocare Mariam deberet. Apud S. Hieronymum in historia de ortu Deiparæ, sic dicebat Angelus: *Anna vxor tua pariet tibi filiam, & vocabis nomen eius Mariam.* Et S. Bonauentura ait: *Benedictum sit, & gloriosum nomen, quod os Domini mirabiliter nominauit.* Dicere ergo debemus hoc nomen ex institutione diuina, non Ecclesiastica descendisse, velut & nomen Iesu, adeoque illius instar ex opere operato facere prodigia.

Videamus nunc quæ miracula dulce nomen Mariæ pro beneficio hominum operetur, ut inde intelligam, quomodo illud honorare Deus & gratuita suorum attributorum collatione magnificare voluerit.

Sapientia

Sapientissimus Idiota in lib. de contemptat. Virg. c. 5. plurima verbis enumerat illius nominis miracula dicens: *Maria nomen super omnia Sanctorum nomina refecit lapsos, sanat languidos, illuminat cecos, penetrat duos, recreat fessos, vincit agonistas, & iugum diaboli extrudit.* Quæ maiora his velis miracula? Facile ergo est intelligere, aliqua diuinorum attributorum participatione gaudere nomen, quod talia operatur prodigia.

Primum ergo, quod dulcissimum **M A R I Æ** Nomen supra quam aliorum quorumvis Sanctorum vocabula, operatur, est, quod *refecit lapsos*, alterum, quod *sanat languidos*. Sola Mariani Nominis inuocatio hos, quos vires desituunt, mundusque, & tentationes in periculum perditionis adducunt, roborat, & confirmat. Quid præterea? *Illuminat cecos*. Nonne hoc est facinus potestatis Christi Domini nostri? Nonne est opus prodigiosum omnipotentis brachij Dei? Est. Vide ergo, quomodo hoc dulcissimum Nomen assimulet omnipotentiam Altissimi, & magna illius efficacia sese prodant.

Pergit porro vltra Idiota, dicens: *Penetrat duos*, & adamantina peruicacium peccatorum corda peruadit. Huc alludit illud difficile Sancti Epiphaniij dictum, qui Beatissimam Virginem saluans ait: *Salue Cherubim transcendens.* Quia nullum cor est, quantumvis ferreum, & contumax, quod ei possit resistere, quod non soluatur in lachrymas, si Mariæ se tantum commendat, dulcissimumque eius Nomen inuocet. Et hoc est, quod dicit Idiota: *Penetrat duos.* Quid amplius? *Recreat fessos*, eosque qui miseriarum & ærumnarum ponderibus prægrauati affligantur, leuat, & refocillat. Denique concludit, dicens: *Vincit agonistas*, estque hoc dulcissimum Nomen oleum tam cæleste, tamque suauis balsamum, ut eo cælorum Regina tingat, & confirmet eos, qui molestis infestantur cogitationibus, ut non possit eos demon deprædari. Et quamvis totus contra hominem vnum infernus coniuret, si inter ipsa confictus primordia dicat, *Adiuuet me Nomen M A R I Æ*, sic oleo illius vngitur, & roboratur, ut victor euadat, & hosti omnem posthæc nocendi adiuturum præcludat. Nam *iugum diaboli extrudit*, & si quis ab illo pressus Nomen Mariæ in medio suarum ærumnarum imploret, tam est potens illius opitulationis, ut run pat iugum, & conterat. Quapropter multa Concilia; in quibus Constantinopolit. 2. & collat. 6. Chalcedonense 2. & Ephesinum decreuerunt, plurimum obseruantie & reuerentie huic dulcissimo Nomini deferendum.

Tom. IV.

S. Bernardinus Senensis To. 2. serm. 49. exaggerat amplius hæc miracula, & magis visis coloribus ea depingit, dicens: *Nomen MARIÆ est, quod dedit cecis visum, surdis audire, claudis gressum, sermonem mutis.* Quomodo potuisset hoc Nomen tam stupenda operari miracula, nisi attributa, quæ habet Deus à natura, fuissent illi ex privilegio concessa.

Quemadmodum aurifaber pretiosum adamantem annulo aureo inserit, eumque minutioribus adamantibus ad maiorem ornatum velut splendido sepimento includit: Ita Sanctissima Trinitas Nomen Mariæ suis attributis insigniuit.

Obsignat demum S. Bernardinus sua verba tali commonitione: *Proinde si qua infirmas tibi, vel tuis occurrat; non spreto remedio corporali, aut naturali, recurre ad inuocationem Nominis Mariæ.*

Illud verò miraculorum omnium mirabilissimum est, de quo S. Ioannes Chrysost. ho. 8. in c. 4. ad Rom. sic ait: *Sunt nobis incantationes spirituales ipsum Nomen Mariæ. Huiusmodi incantatio non solum draconem & speluncam abigit, atque ita in ignem confect, sed & vulneribus quoque medetur.* Hoc igitur Nomine ornemur, & tanquam muros muniamur. Dicit ergo sanctus hic Doctor, esse incantamenta spiritalia, & animas effascinatæ, intra quas sese obmunit draco, sine demon, de quo Iob dicit: *Dormis in secreto calami*, Iob 40. 16. Hisce fascinis depellendis non sunt satis persuasiones prædicatorum, non inspirationes cælestes, non iacturæ diuitiarum, non lethales morbi, solum Mariæ Nomen sufficit, & mirè potens est: *Ipsum Nomen Mariæ huiusmodi incantationis est incantatio.*

Et habet tantam efficacitatem contra infernalem draconem, ut illum non modo à spelunca abigat, & omnia eius fascina dissipet, verum etiam in ignem conijciat, ne quod tale malum, rursum intenteat. Neque contentus hæc dixisse Chrysostomus, pergit extollere huius dulcissimi Nominis virtutem, addens, quod *vulneribus quoque medetur*, ijs quæ venenatus draco in anima reliquit, & quidquid ibi est rabiei, fugat, & quod debile, roborat. Hoc igitur Nomine ornemur, hoc tanquam muro nos muniamur.

Lector. Ut horum Chrysostomi Verborum pudendam corrumptelam dissimulem, nec volo vel si possem nec possum, quia non debeo. Verba igitur S. Chrysostomi hæc, illa est sua in morali apud Germanum Brixium interpretem Catholicam sic habent. Sunt nobis, sunt, inquam, incantationes, ipsum Nomen Domini nostri Iesu Christi, cum ipsius Crucis potentia. Huius-

E e

moji

modi incantatio non solum draconem è splais abigit, atq; in ignem conijcit, sed & vûneribus quoq; medetur. Et post aliqua. Hoc nomen & dæmonibus terribile, & perturbationibus, & ægritudinibus. Hoc igitur ornemur ipsi, hoc tanquàm muro nos muniamus. *Hac ex correctissima Chrysostomi versione Brixiana, in quibus vides quàm malâ fide Nomen Maria magna Des Matris, Nomini Domini nostri Iesu Christi suffectum fuerit. Quisquis Nomen alterum alteri subrogauit, ille insignis deprauator est, si medietatè hoc fecit, aut valde ignarus rerum, à quibus veraciter laudare tanta Virginis Nomen posses, & confingere encomia falsa debuerit, aut certè nimis quàm incuriosus, qui mendoso casu, exemplari cum periculo mentiendi credere maluit, quàm Verba illa apud bonum autorem videre, & Dei Matrem non alienis ornaret encomijs. Quare nemo ea Verba aliter, atq; à nobis allata sunt, pro concione proferat.*

Præter dicta adiungit aliud S. Brigitta lib. i. suarum Reuelationum, c. 9. quod magnam potest adferre admirationem, dicens: Nullus est tam frigidus ab amore Dei, nisi sit damnatus, si inuocauerit hoc Nomen Maria, hac intentione, & nunquàm reuerit. Velit ad opus solentem, quod non discedat ab eo diabolus statim, & nunquàm amplius reuertatur ad eum, nisi resumpserit voluntatem peccandi mortaliter. Ingenita sunt ergo mirabilia, quæ operatur pro salute eorum, à quibus imploratur. Nec mihi nouum est, quod tam stupenda prodigia operetur Nomen Mariæ, est enim ex eadem massa, ex qua Nomen Dei; nobilitatum, & insignitum eisdem attributis, ut per illud tota cælorum potentia ad beneficium Ecclesiæ elucescat.

S. II.

Tam est dulce Augustissimum Nomen Mariæ, ut ipsam adeo Virginem confortarit, & fidem illi adauxerit.

Ne timeas MARIA, inuenisti enim gratiam apud Deum.

S. Sanctus Gregorius Magnus in illa verba, *Missus est Angelus Gabriel*, dicit, illum Archangelum esse principem omnium Angelorum, & Seraphinorum supremum, ideoque vocat summum Angelorum, qui non vnus è multis, sed vel caput eunctorum, vel certè ex summatis aliquis fuerit. Sanctus Dionysius Areopagita in lib. de cælesti Hierarchia c. 4. & 8, vocat diuinissimum Angelum.

Hinc arbitrari licet quanti æstimauerit Deus virginem, ad quam talem subleguit oratorum qui vocatur *fortitudo Dei*. Causam, ob quam ita dicitur fuit nuntius ad virginem delegatus, hanc reddit S. Gregorius: *Per Dei fortitudinem nuntiandum erat, qui virtutum Dominus, & potens in pralio ad debellandas potestates aëreas veniebat.*

Sanctus Bernardus super *Missus est*, & S. Petrus Chrysologus volunt, illum Angelum fuisse appellatum fortitudinem Dei, eò quod venerit confortatum virginem, quando illa admiraretur salutationem illius & obstupefceret, quod mater Dei deposceretur, quæ tam humilis erat, & verecunda. *Virginem pauidam, & verecundam, ne miraculi novitate expauesceret, tota Dei fortitudo, & Virtus corroboraret.* Hæc Bernardus. Sancti Petri Chrysologi verba ex serm. 142. sic habent: *Audisti fragilem nostram carnis naturam ad portantam totam Deitatis gloriam. Angelicæ exhortatione roborari. Ne virginem diuinitatis verbi, quod conceptura erat, pondus opprimeret, & exanimaret, è cælo Archangelus venit, qui animum illi, ac robur adderet.*

Et cum puraret virginem grauitè esse perturbatam, sequè imparem esse illi erigendæ, quæ cum humillima esset, laudes suas, easque tam magnificas absque vehemènti concussione audire non potuit, ea propter quo potentissimo potuit remedio eam roborauit, & de suo nomine eam appellauit, dicens: *Ne timeas Maria*. Hic fuit sancti Petri Chrysologi cogitatus, & verba illius ista: *Anse causam dignitatis Virginis annuntiatur ex nomine.* Quod Chrysologus dicit, hunc habet sensum. Voluit Angelus ut Virgo experimentum faceret efficacitatis sui dulcissimi nominis, quo exprimenda fuit, & declaranda dignitas matris Dei, & ex quiete quam animo eius attulerunt ea verba, *Ne timeas Maria*, voluit ut argueret dignitatem matris, ad quam extollebatur, simulque sui nominis suauitatem.

Ut commentationem suam magis explicaret Chrysologus, adiungebat: *Maria latine domina: nuncupatur. Vocatur ergo Angelus dominam, & Dominatoris genitricem trepidatio deserat seruitutis.* Itaque cum potentius non inueniret remedium, suo ipsius nomine animum illius turbatum pacauit, & quod dixit, *Ne timeas Maria*, id fecit, & vocis experiretur efficaciam, inquit rursus Chrysologus, Præcipuus autem effectus, quem in ea operatus fuit, est, quod fidem illius auxit, & illa propterea cogitabat, *qualis esset ista saluatio*, quia illi promittebatur, quod & mater futura esset, & Virgo permansura, crediditque.

que in virtute sui nominis, quæ fidem illius amplificauit, quam ob causam & sancta Elizabeth cum illi congratularetur, inquit: *Beata quæ credidisti.*

Ad confusionem verò superbiorum expendamus nonnihil humilitatem Virginis cum S. Petro Chrysologo, cuius ea observatio, quod Angelus, qui ad serenandum, roborandumque Virginis animum missus è cælo fuit, idem est, qui apparuit Christo Lucæ 22. *confortans eum.*

Quod eâ occasione ad Christum descenderit Angelus in hortum ad consolandum eum, non miror, subtritis enim erat, & corde admodum afflicto, idque ex viua imaginatione cruciatuum, & dolorum, quos postridie subiturus erat, repræsentabantur namque illi quinque millia, & his plures sæuissimorum flagrorum ictus, & spinæ, quos capite excepturus, & spura, & probra, & contumeliæ, & crux & mors quàm pænalis, tam ignominiosa, itaque opportunè veniebat Angelus, qui animum talium cogitationum nubilo obsitum fugato mœrore refocillaret. Sed hoc me attonitum reddit, quod ad confirmandam, roborandamque Virginem eo tempore venit, quo illi tam gaudiosa nuntia adferre, matrem Dei saluans, & gratiâ plenam, benedictamque inter mulieres vocans. Quid tunc Virgo confortatione opus habuit? Sicut Christus per Angelum confortari voluit, ita debuit Virgo per Angelum agitari. Quamobrem verò? Quia verò humili nemo acerbiorum adferre cruciatum, nemo atrociorum infligere colaphum potest, quàm si eum laudet. Nulla illum sic afficere verbera, nulli sic transigere aculei possunt, quemadmodum encomiorum propriorum auditus. Itaque ne Virgo deficeret animæ viribus sub tanto tantæ gratiæ pondere, necessum fuit, ut Angelus, qui iocundus Dei diceretur, eam conueniret, ac roboraret. Cumque Angelo videretur, etiam hoc satis non esse, nomine Mariæ ad eandem rem vsus dicebat: *Ne timeas Mariæ*, quæ quod tam humilis esset, non vehementissimè turbari suarum laudum auscultatione non poterat,

Morale huius S.

Fuit Virgo ex animo humilis, quemadmodum illius filius, qui dicebat: *Disce à me, quia mitis sum, & humilis corde*, Matth. 11. Plurimum refert, ut suam in corde sedem humilitas, & patientia habeant. Multi filiorum Dei habent externam virtutis speciem, studentque ut forinsecus eam præferant, sed in corde radices vel aliquantulus agat, non curant. Horum symbolum fuit Simon Cyre-

næus, qui cum Christo crucem portans videbatur concurrere ad redemptionem generis humani, & nullum inde habebat meritum, quia per vim coactus id faciebat, *angariauerunt*, enim *prætereuntem quempsam, Simonem Cyrenæum venientem de Gilla*, inquit S. Marcus 15. 21. *Quod autem per angariam facimus, non studio virtutis facimus*, inquit Magnus Gregorius lib. 8. Moral. c. 26. Qui siue per vim coactus, siue mercedis spe allectus aliquid agit, non habet præmium aliud, quod expectet. Exemplo rem illustrabo. Vult nobilis quidam in die Iouis sancto vexillum præferre his, qui voluntaria castigatione corpus suum per flagra afficiant, procuratque ut multos nobiles habeat comites, datque suis impendiis cuiuslibet eorum facem. Is omne meritum huius actionis perdit, quia mercedem suam iam recepit. Vnde? Ex vana illa ostentatione. Hoc est, *quod per angariam facimus, non studio virtutis facimus*. Magna infelicitas hominis, qui cum centum faces distribuat, ne ex vna quidem meritum qualecunque habet, quia omnibus illis mundo seruit. Si vnâ solum facem ad DEI cultum verteret, plus meriti haberet ex ea, quàm ex centum: quas mundo succendit. Nam ut eleganter dictum à S. Petro Chrysologo serm. 25. *Vsura mundo centum ad vnum, Deus vnum accipit ad centum.* Is qui in suam carnem flagris sponte suâ animaduertens album sericum vestit, & sex seruos à facibus habet, qui lumen illi præferant ne ab inferorum via exeret, nullum inde acquirit meritum, ut qui suam habeat ex inani vulgi applausu remunerationem: *Quod per angariam facimus, non virtutis studio facimus*. Ut virtutes sint acceptæ Deo, debeant suam habere in anima, non in vana gloria radicem. David Psalmo 96. 11. ait: *Lux orta est iusto*, id litera originalis commodè in rem præsentem declarat, quæ sic habet: *Lux sola est iusto quia diffundit se in animam iusti, ut ibi radices agat*. Sic omnes virtutes in corde, non in exteriori specie fundari debent.

O supera cælorum Regina, tuæ virtutes penitissimo animo insidebant, ut nos doceres, nostras quoque ut sint efficaces, & Deo gratæ, cordi intimo debere esse infixas, sic ut extrâ luceant & intus multò vehementius ardeant.

Quàm præclarè hoc docet Tertullianus, cum ait: nostram patientiam non debere esse, qualis est canum. Verba illius ex lib. 2. de Patient. sic habent: *Nobis exercenda patientia auctoritatem non affectio humana anima æquanimis stupore formata. sed*

Viua ac celestis disciplina dispositio diuina delegas, Deum ipsum ostendens patientia exemplum. Multi Christiani habent patientiam qualem canes. Contingit aliquando, ut in vnum catellum extraneum prætereuntem quatuor immanes molossi inuehantur, misellumq; ex omni parte mordiculis inuadant, & sæuis dentibus atrociter appetant, & male vexent, atque exagitent. Et quid ille? Non contralatat, nec se defendit, sed omnibus humiliter, & patienter aduolutus, corporis eâ submissione velut obsecrat misericordiam, & libertatem, ut iter suum prosequi possit, verum intus tantâ plenus est rabie, ut frustrillatim concerperet omnes, si posset. Hoc est, quod vult Tertullianus, cum hortatur, ut nostra patientia non sit *affectio humana canina aquitata stupore formata*, qualis est eorum Christianorum, qui exterius præferunt tolerantiam, intus gladios, & mille vulnera proximis intentant.

Cerda insignis Tertulliani commentator ait, quòd ille hoc in loco alludat ad eorum Philosophorum opinionem, qui dicebant, patientiam consistere non in animi interiore quiete & pacatione, sed in exteriori modestia, qui nulli malum reddat, nec vindictam inferat. Huius sententiæ autor fuit Diogenes Cynicus, qui vtinam nullos habeat sectatores Christianos, qui pro remuneratione vanam gloriam recipientes lucrum apud mundum habent, & iacturam apud Deum patiuntur. Hoc ergo est id, quod S. Gregorius Magnus dicit: *Quod per angustiam facimus, non virtutis studio facimus.* Nemo autem expectet meritum, qui non eo animi consilio bene facit, ut colat Deum.

Melius fecit Rex Niniuitarum, qui sub cilicio purpuram abscondit, & coronam cineribus infodit, texitque, de quo S. Ambrosius ait: *Obliniscitur se Regem esse, dum projicit purpuram, dum diadema deponit, cilicio autem vestitur, & sacco. Mirares, dum se Regem esse hominum non meminit, Rex incipit esse iustus.* O milles fortunati illi, qui sciunt abscondere magnificentiam suam, & prodere cordis humilitatem, ac patientiam! illi à Deo aliud, quàm fauorem, & gratiam expectare non possunt.

Hoc videtur mihi significasse Deus, quando Exodi undecimo præcepit, ut qui post sexennem famulam liber ex seruo effectus esset, cum quali veste intrasset, cum tali exiret, ut cum iam sui iuris esset, de veste recordaretur nuperam suam seruitutem, & non superbiret. O quanti æstimat Deus illos, qui norunt suam conseruare humilitatem! Hoc sola Angelorum Regina facere sciuit, quæ perfectissimè hu-

milis in oculis Dei fuit, sic ut tunc, cum in tantum dignitatis fastigium eueheretur ut Mater Dei esset, tam vehementer toto perturbata animo fuerit, ut idem eam corroborare Angelus debuerit, qui filium eius Christum in horto confortauit, & cum hoc factis non esset, etiam suo eam Mariæ nomine confirmandam, pacandamq; præterea putauerit.

Quod Chrysologus ser. 142. dicit ab eodem Angelo fuisse confortatam Christum in horto, & Mariam in suis cubiliis recessu, id apud illum reperire non posui. Quare vereor ne & hoc tanto auctori sit impositum, & ab illo sua habeat momenta, quod à recentiore scriptore prolatum eadem facilitate reijci ab alijs potest, quæ fuit ab illo assertum.

S. III.

Quàm acri supplicio digna sit mulier, quæ cum vocetur Maria, obliuiscitur vitam.

Non caret mysterio, quòd multæ mulieres donentur hoc nomine Mariæ, honorificum quæ arbitrentur sic appellari, postquam dulcissimum hoc nomen, ut diximus, idem est, quod *Deus ex genere meo*, & velut ex eadem massa, ex qua nomen Dei. Cum ergo nomen Dei nulli datur, nec quisquam sit, qui eo vocetur, quare mulieribus datur nomen Mariæ, cum id pretio nomen Dei tantum non exæquet?

Causa, cur nemo vocetur nomine Dei, ea, ut fallor est quam reddit Doctor Angelicus S. Thomas 1. p. q. 13. art. 8. dicens: *Deus non est nobis notus in sua natura, sed innotescit nobis ex operibus effectibus.* Vnde hoc nomen Deus est nomen operationis, quantum ad id, à quo imponitur, ad significandum, imponitur enim hoc nomen ab vniuersali rerum prouidentia. Tale est, quod dicit Sanctissimus Doctor. Dei nomen deriuatur à perpetua benefaciendi occupatione, quæ commodis studet, & inuigilat cunctorum. Non deceat ergo hoc nominis tribui homini, ut qui opere illi respondere non possit, maxime idm & illud nomen sit ineffabile, nec seruire ad nomen substantiuum creaturæ cuiuspiam possit.

Hoc ipsum dicere possumus de dulcissimo nomine Mariæ, quòd nulla creatura eo appellari debeat, eò quòd nulla eius magnitudinis respondere queat. Vnde ergo illa licentia, quòd tam multæ mulieres vocentur Mariæ? Non yacat mysterio. Idem Doctor Angelicus in Epist. ad Rom. lect. 1. ait: *Nomina diuinitus imponuntur quibusdam à principio natiuitatis, ad designandum gratiam, quam à principio conse-*

consequuntur. Nomina, quibus in baptismo donantur infantes, sunt bona omnia gratiarum singularium, quæ conferentur puero, cum sapere cæperit, aut quandocumque Deo videbitur. Non sit fortuito, quod hic Petrus, Paulus alter nominetur. Et quod tam multæ mulieres vocentur Mariæ, non absq; peculiari providentia Dei accidit.

Quantum ad illud, quod multæ mulieres dulci nomine Mariæ donentur, dicam quod scio. Primum ergo magna felicitas est, & insignis Dei benevolentia, illius ordinatione obtinuisse nomen Mariæ, quodque cælum alio, quam illo nomine vocari noluit eas, quæ Catharinæ Magdalene, Lucie appellari poterant. S. Ioannes Chrysostomus homil. 2. in Gen. plurimum celebrat nomen Enos filij Seth. Enos idem est, quod *Sir invocatur Deus*, hoc est, qui Deum primus implorare cepit. *Vidistis appellationem*, exclamat ille, *diademate clariorem, purpurâ meliorem?* Enos iste, qui ex nomine dicebatur is, qui Deum inuocabat, fuit magnificus à Deo honoratus, quia dignus factus, ut purpuram vestiret regalem, & diadema capite præferret. Quanto ergo maior est illius mulieris felicitas, quam cælum ita beavit, ut Mariæ nominetur?

Adeamus mysterium quod hic est inclusum. Quid est, quod cum nomen Dei quia ineffabile est, nulli concedatur, nomen Mariæ multis tribuatur, cum sit ex eodem genere, & massa velut communi? Maria enim, ut sæpè iam dictum, idem est, quod *Deus ex genere meo*. Ut respondeam huic dubitationi, quæ gravis est, oportet advertere, Virginem Dominam nostram tam esse sanctam, ut multæ virtutes in ea locum non habeant, quas scilicet non fert illius dignitas, & maiestas. Virtus confitendi peccata, & ea, quam contritionis vocant, & quæ culpas nostras deploramus, non cadunt in Matrem Dei sanctissimam. Nam sicut dulcissimi Nominis illius ea est efficacitas, ut excitet ad omnium virtutum usum, exercitationemque, ita in ipsa nullius vilitatis erat, nec epim facere poterat, ut doleret, confiteretur, deploraret sua peccata. Quid ergo remedij inueniamus, quo efficiamus, ut hoc Nomen Mariæ non sit infructuosum, ac velut mutilum, sed trium illarum virtutum usum efficere possit?

Remedium esto ut quanquam illud Nomen sit tale, quod mulier nulla mereatur, detur tamen multis, pluresque vocentur Mariæ, ut non inane fructuum suâ virtute, ut quod efficere non potuit apud Dei Matrem, ut doleret, confiteretur, lugeret suas culpas, quas nullas habuit, hoc apud alias

Marias agat. Et propterea illæ, quæ tali appellantur nomine, possunt dicere: Adimplemus ea, quæ desunt Nomini Mariæ in nominibus nostris, velut Paulus Col. 1. aiebat: *Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea*. Apud nos enim appellatio, quam ab illa mutuatur sumus, efficit, ut doeamus, & desileamus, & confiteamur peccata nostra.

Quod autem dulce illud Nomen Mariæ excitet ad lachrymas de peccatorum recordatione natas, affirmat Idiota lib. 2. de contemplat. Virginis his verbis: *Tanta est Virtus tus Sanctissimi Nominis, ô semper benedicta Virgo Maria, quod mirabiliter emollit, & penetrat duritiam cordis humani*. Nul- lum tam saxum pectus, quod illius nominis efficacitas non leniat, & resoluat. Et S. Bonaventura in suo speculo ait: *Beatus Vir, qui diligit nomen tuum, Maria, animam eius irrigabit nomen tuum*, Lachrymarum nempe fluentia in illo excitans, quibus peccata sua diluat. Petrus Blesensis serm. 23. loquens de Maria Dei Matre, & Maria Magdalena inquit: *Illæ nobis est exemplum pudicitia, ista penitentia*. Si lachrymas, totamque Magdalene penitentia rationem consideres, videbis nomen Mariæ maiorem exhalasse fragrantiam, & suavitatem in illa, quam in Dei Matre. Ex his duabus idem Abbas alteram *luminare maius*, *luminare minus* alteram vocat. Luminare maius, siue sol fuit Maria Dei Mater, quia sine originali peccato concepta, ideoque non habuit, quod desiceret. Luminare minus, siue Luna quædam fuit Maria Magdalena, quia multos defensus passa, itaque habuit, quæ deploraret.

Verum respondeamus titulo discursus. Graue supplicium merentur illæ mulieres, quæ cum vocentur Mariæ, & hoc nomen semper ob oculos habeant, sint nihilominus vanæ, & non satis castæ, honestæque viuunt. Nescio cum quo has conferam, nisi cum Iuda, qui cum vocaretur *confessio*, erat ipso malitia, siue cum Absalone, qui cum diceretur *patriæ pax*, fuit illius perturbatio, aut cum Salomone, qui cum nominaretur *amabilis Deus*, erat Deo summe exosus, & horrore, quod mulieres demeretur alienigenas, siue cum Capharnaum, quæ ciuitas cum appellaretur *ager penitentia*, tam perniciosa erat, & impænitens, ut Christus eam damnaret, & minas in eam iactaret, cum apud S. Lucam c. 10. aiebat: *Et tu Capharnaum ôsq; ad cælum exaltata, ôsq; ad infernum demergeris*. Tantumdem eueniet ijs, quæ nomen habent Mariæ, & sunt delictæ vanitatibus, & turpi consuetudini. Nomen quippe illud ab his, quæ illo vocantur, exigit, ut sint recessus studiosæ,

deuotæ, pudicæ, verecundæ, honestæ, quietæ, prolixæ in pauperes, pacis amantes, & pœnitentiæ. Nisi per eiusmodi virtutes respondeant Nomini Mariæ, quo appellantur, merentur vocari charisæ, aut Zaræ, quæ sunt Maurorum nomina, vt Venus Flora, Thais, quæ sunt propudiosarum apud Gentiles fœminarum vocabula, quia mores earum imitantur.

S. Petrus Chrysol. Serm. 146. de Nomine Mariæ sic dicit: *Hoc collegium sanctitatis*. Salmantica omnis bonæ literaturæ emporium quatuor habet Collegia maiora. Si quis in eorum aliquod cooptrari velit, qui loco præstet, inquirat in eius natales & mores, & vitæ actæ rationem, nec admittit, nisi ex omni parte sit nobilissimus & purissimus, nullam habens ab infidelibus, aut hæreticis, talibusque maioribus maculam.

Quod ergo S. Petrus Chrysologus Nomen Mariæ vocat *collegium sanctitatis*, id fecit, vt indicaret, illam, quæ nomine Mariæ donatur, debere esse castam, honestam, quietam, ac libenter secum solam morari, & vacare deuotioni. Nisi talis sit, indigna est eo nomine, mereturque exturbari è collegio, vt quæ cum pura, siue ingenua non sit, Maria tamen vocari velit.

Quando mundus carnis vitijs turpibus totus infectus, contaminatusque fuit, Moyses Genesios scriptor fœditatem illorum temporum sic narrat: *cumque vidisses Deum terram esse corruptam*, Gen. 6. 12. S. Ioannes Chrysostomus hom. 24. in Gen. ait: *Non dicis, homines corruptos, qui à peccato facis, & homines suo nomine vocari non sint digni*. Ergo illa, quæ malè viuit, & vocatur Maria, digna est, cui hoc nomen adimatur, ne probrosæ vitæ, quam ducit, indignitas, & turpitudine in Sacrosanctum illud Nomen redundet, ipsumque despicabile reddat, vt deinceps non habeat reuerentiam, quam meritò deberet. Hoc verò magnam infelicitatem parere illis potest, quæ tam illustre Nomen infamis vitæ suæ turpi consuetudine obscurant. Velut enim locus sacer non adminiculatur illi, qui in eo peccat: Ita cum ex, quæ Mariæ vocantur, & malè viuunt, velut in loco sacro delinquant, subuereri debent, ne quando Mariæ Nomen inter extremas vitæ angustias implorabunt, nullum in eo inueniant subsidium, castigante nimirum cælo earum improbitatem, & reuerentiam, vt nullum ijs veniat à benignissima Dei Matre auxilium, quæ cum de illius Nomine vocarentur, flagitiosis illud moribus debonestarent.

Atque vt videas, quod indigna est nomine Mariæ, quæ vitam nomine illo indignam viuit, memento velim, quod S. Lucas, cum describere conversionem Magdalene institueret, sic orditur historiam: *Ece mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix*; Lucæ 7. Quænam mulier illa, Euangelista Sanctus? Maria Magdalena. Cur ergo non eam de hoc nomine suo exprimis, dicisque, *Ece Maria Magdalena, quæ erat in ciuitate peccatrix*? Mariæ nomen subitico (diceret ille, si hic adesset) quia erat in ciuitate peccatrix, adeo tam honorificam appellationem fœdâ suâ consuetudine iam demeruerat. Libet tamen hic percontari aliquid. Nonne Magdalenam Dei amor iam faucauerat? Nonne ibat perquisitum Christum, vt apud illum noxarum suarum condonationem obsecraret? Nonne adhuc doluit, & ingemuit, & lachrymas fudit, deplorauitque malè acta, & pœnitentiâ se diluit, atque emaculauit, vt digna fieret suo nomine? Quanquàm hæc omnia fecerit, Lucas illi nihilominus eam appellationem negat, & peccatricem vocat, non Mariam: *Ece mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix*. At si Lucas id nominis tunc illi iustis de causis negauit. Marcus posthæc meritò restituit, quando valde mane vna sabbatorum venerunt ad monumentum Maria Magdalene, & altera Maria, vt reciperet nomen verus, quæ veterem sanctæ vitæ rationem iam resumpserat, alteraque effecta erat ab ea, quæ paulò antè fuerat.

S. IV.

Christus Dominus noster, & Sanctissima illius Mater, suis dulcissimis IESV & MARIÆ Nominibus simul benefacere volunt defunctorum animabus.

Rupertus Abbas inquit, cur Dei Filius, cum posset suam humanitatem ex terra virgine formare, quemadmodum & Adæ corpus inde finxit, voluerit fieri filius mulieris, & ex pulcherrima Virgine nasci. Causa, ob quam grauissimus hic Doctor putat, Christum non ex terra, sed ex Virgine sumere corpus voluisse, ea est, vt cognationem nobiscum contraheret, efficereturque hominis filius. Verba illius ex lib. 3. in Ioan. sic habent: *Poterat quidem de terra, quam sibi assumeret, plasmare novum hominem, & esset quidem caro & sanguis, sed non nostra caro & noster sanguis, homo quidem, sed non proximus nobis, homo planè, sed non filius hominis*. Tanti fecit esse filium hominis, vt propterea nasci de Virgine

gine voluerit. Et Richardus de S. Victore in Psal. 28. ait: *Felix homo est, cum soluerit (fortè potuerit) habere filium, non qualemcumque sed Deum.* Fortunatum verè genus humanum, quòd eam beatitatem consecutum est, ut eum adipisceretur filium, qui saluator esset mundi.

Hinc accipiemus, cur quibusdam occasionibus Christus filium hominis seipsum appellauit, ut Matth. 20. cum dicit: *Ecce ascendimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Matth. 25. Cum venerit filius hominis in sede maiestatis sue.* Quæro. Quis est iste homo, cuius se filium Saluator mundi appellat? Non alius, quàm genus humanum. Cum enim constet ex nostra carne, & natus sit ex muliere, necessum est esse filium hominis.

Ipsa quoq; eorum Regina est filia humani generis, & primogenita omnium mulierum. Quare S. Athanasius in hom. de Deipra sic eam alloquitur: *Audi filia David, & Abraham, inclina aurem tuam, ac si alijs verbis dixisset: Recordare mundi Regina, quòd Davidis, & Abrahæ, & consequenter generis humani sis filia, ne obliuiscaris nostri.* In eadem homilia dicit idem S. Doctor: *Nostra filia est, quia ex nobis genita est.* Generis humani, & hominum omnium est filia.

Itaq; illud iam certò constitutum habemus, quòd Christus Dominus noster, & sanctissima eius Mater sunt proles generis humani, & propterea hæredes omnium bonorum, quæcunq; genus humanum habet, eaq; ad verumq; eorum iure spectat. Id autem, quòd Christus hæreditariò accipit à genere humano, est nobilitas sanguinis, aded necessum est, ut cum ipse, tum Mater illius hærediterent ab omnibus hominibus ea officia, ad quæ sanguis ille est obligatus. In hanc rem sic ait S. Paulus Heb. 1. *Nonisimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit heredem omnium.* Translatio Syriaca appetior, & aptior rei præsentis, quæ sic habet: *Quem constituit heredem omnium.*

Probatum dedimus, quòd Christus Dominus noster, illiusq; mater sunt hæredes omnium, ob id, quòd sint proles generis humani. Hinc autem nascitur illis obligatio, quæ tenentur exequi testamentum, & subuenire defunctorum parentum animabus. Hoc est esse Filium Redemptorem, meritq; & sanguine, & probrorum, crucisq; & mortis tolerantia vindicare miseros captiuos, quòd officium Mater Dei efficaci intercessione facit, diligentiaq; & sollicitudine, quam salutis aliorum cura requirit.

Atq; ut videatis, quòd ambobus illis incumbit iuuare animas mortui generis humani, hoc est, benè illis facere, & de loco salutis providere, adite legum volumen, in cuius multis locis hoc inuenietis, & inter alià l. de hæredibus, & falcidia, §. his igitur ista: *Sancimus eos, qui ab aliquibus scripti sunt hæredes, necessitatem habere quæcunq; testator honorans eos disposuerit, omni modo ea complere.* Hæc in lege civili. Et in Canonica in cap. si hæredes 6. sic dicitur: *Si hæredes iussa testatoris non adimplerint, ab Episcopo loci illius omnis res, quæ eis relicta est, Canonicè interdicatur cum fructibus, & careat emolumentis, & res defuncti adimpleantur.* Itaq; hæres obligatur benefacere animabus defunctorum. Christus, & illius mater sunt filij generis humani, consequenter & hæredes, obligantur itaq; supremis hominum satisfacere voluntatibus, & benefacere illorum animabus, & filius quidem redimere illas suâ passione, Mater verò iuuare suâ potentissimâ intercessione.

In hanc rem notauit aliquid Tertullianus, quò nescio an aliud magis ingeniosè excogitatum, in eius libris reperias. Annotamentum illud est, quòd primo miraculo suo, quo Filius Dei paralytici corpus sanauit, & peccatum condonans animam emundauit, voluit ostendere se filium esse humani generis, & habere in se aliquid, ex quo propenderet ad restituendam corpori suam bonam valetudinem, & expurgandam à culpæ labe animam. Verba illius ex lib. 4. cont. Marcionem, c. 10. in fine sic habent: *Deniq; nusquam adhuc professus est se filium hominis, quam isto loco primum, in quo primum peccata dimisit, id est, in quo primum iudicauit, dum absoluit.* Hic ergò tanquam hæres generis humani iam mortui cepit benefacere animabus, condonans illis peccata.

Nec satis fuit Christo redemisse, & in locum saluationis trātulisse animas generis humani peccato mortui, meritisq; suis, & passione mortis in libertatem vindicasse: Nec contenta fuit beatissima illius Parens suarum precum suffragijs adminiculo illis fuisse, sed nominum dulcissimorum suorum efficacitate præterea volunt earum salutem ampliùs procurare, innumeraq; ab eis pericula depellere:

Rupertus Abbas ait, dulce nomen Iesu instar velocissimi cursoris esse, qui abeat, redeatq; & ad Deum quidem nostras necessitates perferat, inde autem nobis leuamen referat, sicq; semper præsidio esse, ut ærumnis nostris opituletur, & succurrat inopia. Verba illius ex lib. 17. in c. 16. Ioannis ita habent:

habent: Solum huius Unigeniti Filij Dei nomen, quod est IESVS CHRISTVS, necessarium vniuersæ orationis est vehiculum, quo in celum directo per lata cursu consistat ante Patris conspectum, salutemque de sinu eius, & gratiam sugere valeat remissionis peccatorum. Et quoniam Christus, cumque illo sanctissima eius Mater semper coram præsentibus assistunt æternæ Patri, reliquerunt dulcissima sua. I E S V & M A R I A nomina in ore nostro, vt quoties labia ad illa exprimenda aperimus, affectuosèque ea pronuntiamus, ab innumeris periculis liberemur.

S. Germanus in Encomio, quod de Virginis dormitione fecit, sic ait: *Præsidium est nomen Virginis Mariæ, præsidium, per quod omnes, quicunque de uoto illud appellant, sunt muniti non solum aduersus iustitiam Patris, verum etiam contra tentationes inimici, & malè agendi occasiones mundi. Subiungit autem hic Sanctus ibidem illud dignum attentæ obseruatione: Neq. tantum haustu antea nostra respirant, quantum novissus sui protectione confirmantur.* Nunquam integra nobis quies, nisi quando singularis erga nomen Mariæ pietas, & illius protectioni nos enixè commendamus. Cum dubia est nobis elicius cum extremo spiritu confingentis mors, conspiciat, seu speculum ori eius apponimus, vt videamus, verum etiamnum respiciet. Sic ergo peccator immersus vitijs, & in tot sese flagitia ingurgitauerit, vt omnes cum iudicent mortuum, si tamen ore inuocat nomen Mariæ, habetq. illud in corde, ne illum in mortuis numerato, respicit enim adhuc, & per virtutem illius nominis dabitur ei robur, vt extricet se à suis miserijs, & ad Deum redeat.

Tam vehementer gaudet Filius Dei suum nomen I E S V cum dulci nomine M A R I A coniunctum ire ad beneficiendum omnibus, vt sancto Ignatio Martyri videatur, quod Regina cælorum debeat vocari *Mare Iesui*. Congruit hoc cum illo B. Ambrosij dicentis, nomen Mariæ idem esse, quod *Deum ex genere meo*.

S. V.

Nomen I E S V S quodammodo vult accipere novam efficaciam ex nomine M A R I A Domine nostra, & fuit ille vocatus I E S V S Nazarenus, quia Mater Nazarena erat.

Tanti æstimavit Christus suam charissimam matrem, vt & ab ipsius agnomine honorem sibi accersere voluerit. Fuit illa Nazarena, ideoque Sal-

uator mundi voluit dulci suo nomini IESV adiungi appellationem Nazarenæ, dans illi cum nouo cognomine virtutem novam. Itaque quia mater fuit Nazarena, voluit etiam filius esse Nazarenus.

Quod Christus Dominus noster fuerit Nazarenus non professione, aut deuotione, sed imitatione suæ sanctissimæ Matris, satis præbatur. Institutum Nazarenorum constat ex c. 6. libri Numerorum. Nazarenæ erant quidam sexus alterutrius homines, viri, seu mulieres, qui se Deo consecrabant, vt illi primùm in tabernaculo, postea in templo seruirent. Erat hoc vitæ genus sanctissimum illius temporis, Nazarenus quippè idem est, quod *separatus, congregatus, coronatus, & floridus*. Sedebant illi ex hominibus, eorumque conuiuium profano, vt Dei officiis in tabernaculo, vel templo vacare impensius, & maiores in virtute progressus facere possent.

Philo Hebræus in lib. de sacrificijs ait, votum illorum fuisse sanctissimum, & maximum omnium, quæ illâ ætate Deo nuncupabantur. *Magnum hoc votum appellatur*, inquit ille. Et sanctus Cyrillus in l. de adorat. in spiritu vult illorū votū fuisse omnium celeberrimum, quæcunque fiebant Deo. Quod votis se obligauerint, palam est ex c. 6. libri Numerorum ubi sic habes: *Cum fecerint votum magnū, &c.* Institutum, quod proficebantur, erat, non bibere vinum, quod constat ex eodem capite, viuere sobrie, non tangere mortuos, alere capitamentum in signum obedientiæ, & offerre Deo quædam sacrificia. Hoc ergo illos Nazarenos faciebat, quod ad novam in singulos dies perfectionem aspirabant.

Ex his omnibus fit, quod Christus non potuit esse Nazarenus siue ex professione, siue ex obligatione religionis. Nam si finis instituti Nazarenorum erat contendere ad novam virtutem, & ad maiorem sanctitatem conitari, repugnabat Christo amplecti eum viuendi morem, quia non potuit maiorem cum tempore comparare virtutem, vel gratiam, qui tantam quantam potuit, ab initio conceptionis suæ habuit, de quo Concilium Constantinopolitanum sic habet: *Si quis dixerit, Christum ex aliquo ætate, vel ex aliquo opere melioratum fuisse, anathema sit.* Secundum hæc ergo non potuit Christus Nazarenus esse professione, sed tantum imitatione matris, quæ Nazarena fuerat.

Quod Regina cælorum fuerit Nazarena, id multi Patres affirmant. Sanctus Ioannes Damascenus lib. 4. de fide c. 15. sic ait: *Quemadmodum Verus Anasterius facta, per Verum & reprobationem habuit*

Samuelem, hunc in modum & hac per supplicationē, & repromissionem Deo Desparam offert. Idem dicunt S. Gregorius Nyssenus, Simeon Metaphrastes in orat. de dormit. Virg. & Nicephorus lib. x. histor. c. 7. S. Vincencius Ferrerius in serm. x. de Nat. B. Virg. ita inquit: Postquam habuit tres annos completos, Sororum, quod fecerunt, exsoluerunt. Tam grata fuit Christo Nazareni appellatio, idque quod & Mater Nazarena fuisset, ut demones eo nomine illi assentarentur, Nazarenūque eum vocarent, ut ne ab illo torquerentur. Sic enim dicebant apud S. Lucam c. 4. v. 34. Sine, quid nobis, & tibi, Iesu Nazarene? Arbitrabantur enim posse illum tali appellatione mitigare, ut non exaggeraret illorum cruciatus. Tamque notorium erat Ierosolymis, quod eo nomine Saluator mundi plurimum oblectaretur, & gloriaretur, ut cum in crucem ageretur, præciperet Pilatus, hunc in vertice ligni conscribi titulum: Iesus Nazarenus rex Iudæorum.

Respondeamus nunc titulo discursus, ostendamusque Filium Dei, ut maiorem virtutem adderet dulci suo nomini Iesu, adiunxisse ad illud cognomen Nazareni, dictūque sit Iesus Nazarenus.

Plutarchus nonnullibi ait: *Multa nomina per cognomina supprimuntur, & vilescunt. Multi habent nomina honorifica Petri, Pauli, Iohannis, aliaque, quæ magnam mereantur reuerentiam, sed ex quibusdam infamibus factis tam sordidas habent cognominaciones, ut ex iis ipsa etiam nomina tædantur, & deturpentur. Hoc est, quod vult Plutarchus, cum ait: Multa nomina per cognomina supprimuntur. Non sic euenit Filio Dei, immo verò ut vim, efficacitatemque nouam adiungeret suo nomine Iesu, arripuit cognomen suæ purissimæ matris, vocatusque fuit Iesus Nazarenus.*

Atque ut intelligatur, quo in pretio sit apud superos nomen Mariæ, & quantā apud sanctissimam Trinitatem, valeat autoritate, dicit San. Anselmus in lib. de excellent. Virg. c. 6. ista: *Velocior est nonnunquam salus inuocato nomine Maria, quam inuocato nomine Domini Iesu vnici Filii sui. Et ne quis ea sioistrè acciperet, subiungit statim sanctissimus Doctor: Et id quidem non ideo fit, quod ipsa maior, & potentior eo sit, aut efficacior virtus nominis Mariæ, quam Iesu, sed quia supra in coelis decretum est, ut Christus sit præses iustitiæ, iuxta illud Ioan. 5. v. 22. Pater non iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio; & Virgo domini nostra est præses tribunalis misericordiæ, ut omnes, qui infelicē ab altero tribunali expectare causæ suæ exitū poterāt, pri-*

TOM. IV.

mò illam in consilio misericordiæ tractent, ubi Regina cælorum præsidet, ut hic mitigata transeat ad iustitiæ tribunal, illiusque iudiciū iam fidentius subeat.

Hinc arripuit occasionem sanctus Germanus Archiepiscopus Constantinopolitanus in serm. de Zona Virg. ut diceret: *Nullus est, qui Saluum fiat, nisi per te, o Virgo sanctissima, nemo, cui donum concedatur, nisi per te, o Virgo castissima, nemo, cui conferatur gratia, nisi per te, o Virgo prudentissima. Et quemadmodum si quis in aula annuam pensionem ambiens, pro ea impetranda consilium Indiarum de propaganda fide adiret, meritò audiret, longas, & inutiles ambages facere, ad consilium prouentuum regionum pergere debere: Ita cum Deus statuerit, ut omnia gratiarum beneficia, quæ de cælo huc deferuntur in terras, & causæ, quæ à terra transmittuntur in coelos, transeant per manus suæ sanctissimæ matris Virginis dominiæ nostræ, si quis rectā ad tribunal Filii eius contenderet, circuitum faceret, dicique ei posset, ut matris tribunal primò adiret.*

Et hoc sensu loquitur B. Anselmus, cum ait: *Velocior est nonnunquam salus memorato nomine Maria, quam inuocato nomine Iesu, non quia hoc nomine illud sit efficacius, sed quod Filius Matri deferat, ut suis precibus misericordiam exobsecret his, quos illius iustitia damnare poterat.*

Quod autem Filius suo dulcissimo nomini Iesu adiunxit cognomen Nazareni, arripuitque appellationem Matris, id non ob aliud factum existimo, quàm ut duplo auctiores fiant census: Nam Iesus Nazarenus idem est, quod Iesus Maria; ea verò nomina coniuncta necessum est, ut maiora cælo pendant tributa.

Obseruatu dignum, quod S. Ambrosius in PL. 118. de nomine Iesu, de quæ prouentibus, & commodis, quæ nobis parit, loquitur, dicens: *Christi nomen tibi munificum, tibi fructuosum, tibi tributa dependit, & bona tributa, non pecunia, sed gratia. Nota in his illa: Christi nomen tibi munificum, cumulat enim donis illum, à quo inuocatur, fructusque cælestes piis suis adfert cultoribus.*

Magnus Tertullianus in suo Apologetico c. 13. dicit aliquid per ludibrium de Gentilium deastris, quod in nomine Iesu, & Mariæ optimè quadrat: *Dis quò magis tributari, magis sancti, immò quò magis S. magis tributari.* Quod per iocū de illis diis ficti affirmatur, id verissimū est, si de dulcissimis nominibus Iesu, & Mariæ asseras, Hæc nemque quia

FF

sanctissimi.

sanctissima, sunt etiam maxime tributaria, Iesuque & Mariæ par est pietas, & munificentia, prolixitasque erga homines, à quibus religiosè coluntur, & ardentè inuocantur.

S. VI.

Omnia nomina Reginæ complectitur vnum illud MARIÆ, quod est scrinium cunctorum illius meritorum.

Sanctus Epiphanius in lib. de laud. Virginis ait: *Maria plurimum nominum, & multocula effecta est. Ut virtus omnium Dei nominum comprehenditur vnicò nomine Iesu, ita cognomina Virginis de Rosario, de Carmelitis, de Mercede redemptionis captiuorum, de Monte ferrato, de Rupe Franciæ, & quotquot alia eiusmodi sunt, per quæ illa succurrit suis cultoribus, voluit Deus complecti hoc nomine Mariæ, quod est omnibus superius.* Isidorus Pelusiota lib. 3. Epist. 408. ait, bona Ecclesiæ nomina esse illius scrinia, in quibus eiusdem diuitiæ conseruentur: *Ornamentorum suorum thecas, & arculas habent.* Si quis scire vellet, quàm sit dulce nomen Mariæ, quàm efficax ad consolandum, quàm potens ad expellendos demones, illi sat fuerit dicere, esse scrinium, in quo merita illius recondita custodiantur.

Sanctus Paulus ad Philip. 2. ait, Patrem æternum dedisse Filio suo nomen, quod est super omne nomen. Quomodo vocatur illud nomen, quod est super omne nomen? Iesus. Dicit nunc magnus Tertullianus: *Cuius tamen humilitatis statim egregius fructus adest, accepit enim nomen, quod est super omne nomen.* Quando Pater æternus vidit Filium suum se demittere, ac humiliare ad mortem vsque tam ignominiosam, quàm fuit illa crucis, mox decreuit illum remunerare nomine, quod dignitatis suæ præstantiâ omnibus antecelleret, admirabilemque illum Angelis, & hominibus, superis, & inferis redderet, ut in illo omne genu flecteretur celestium, terrestrium, & infernorum. Ad eundem modum, quando vidit Deus humilitatem illius, futuram, quæ futura erat mater sua, voluit & illi dare nomen, quod esset super omne nomen, hoc est Mariæ, cui, coelum, terra, ipsi adeò inferi reuerentiam deferret.

Sancta Brigitta lib. 1. reuelat. c. 9. de hac re sic ait: *Angeli bene audire hoc nomen statim magis appropinquant iustis, quibus dari sunt ad custodiam, & gaudent de profectu eorum.* Velut ad fauim mellis apes aduolant, sic accurrunt Angeli ad eos, qui nomen Mariæ implorant.

Franciscus Venetus in harmonia mundi Tom. 2. c. 2. ait: *Velint nolint demones genua flectunt, quando nomen Iesu pronuntiatum est.* Tantundem dicit sanctus Gerardus in lib. de laudibus Virg. his verbis: *Inuisus quoque infernus inuocato nomine Maria clulat, & procacissimos demones clamant.* Et sanctus Bonauentura in speculo ait: *Non sic timent hostes visibiles castrorum aciem copiosam, sicut aërea potestates Maria vocabulum.* Habet id priuilegii hoc dulce nomen, ut omnes illud reuerentur, & metuant, tam Angeli, quàm demones.

Dicit præterea sanctus Bonauentura illud de Mariæ nomine plenum consolatione: *Gloriosum, & admirabile est nomen tuum, qui illud retinent, non expauescunt in puncto mortis.* O magnificentiam nominis MARIÆ! Si in illa terribilissima mortis hora dulcissimum istud nomen implores, pone re metum omnem potes, demones enim fugam capessunt, Angeli accurrunt, sanctissima Trinitas ægroto suam benignitatem, opemque offert, & spem facit, quòd felici morte defungetur. Propterea S. Brigitta ubi supra dicebat: *Omnes demones reuerentur, & timent, quia audientes hoc nomen Maria statim relinquunt animam,* quam diu obsederunt, & acriter oppugnauerunt.

O quo in pretio nobis omnibus esse thesaurus ille debet! Non dimittamus ex ore nec in vita, nec in morte tantæ efficacitatis nomen, in quod Deus virtutem omnium nominum ipsius transfundere voluit. Sanctus Bernardus lib. 1. de nom. Virg. ait: *Sicut Deum ipsum non vno tantum nomine nominamus, sed multis, & sic eius incomprehensibilitatem enuntiamus, sic & gloriosam Virginem multis nominibus designamus, nunc lucem, nunc solem, & huiusmodi nominare solemus, & sic ad sublimitatem eius cognoscendam veniamus.*

Ut cognitione attingamus magnitudinem huius domine, virtutumque illius heroicarum & potentium, quæ clientibus suis opitulatur, aliquando illam vocamus auroram, quæ sit prænuntia Solis Christi, aliquando lucem, quæ illuminet, aliquando palmam, quæ remuneret, aliquando platanum, quæ inumbret, aliquando rosam, quæ tuarum consolationum odorem exhalet, aliquando myrrham, quæ malarum conscientiarum vermes mactet, aliquando balsamum, quia peccati vulnera sanat. At qui vult nomina illius omnia vocabulo vno complecti, quòd habeat tantam virtutem, quantam omnia, is Mariam appellat.

Dicamus id, quod maximum dici de hoc dulci Mariæ.

Mariæ nomine potest. Quæro, quid causæ sit, quòd cum hoc nomen tantam habeat confortandi efficacitatem, Christus illo vsus in cruce non fuerit, quando ait: *Mulier ecce filius tuus*? Cur non dixit: *Maria ecce filius tuus*? Si enim ita locutus fuisset, habuisset forsitan illam consolationem, quam à Patre expectabat.

Non fuit obliuio, quòd nomen Matris proprium prætermisit, sed amoris artificium, qui voluit, vt Christus absque consolatione, & leuamine aliquo pateretur, quidquid tolerare poterat, & ita si omnium Martyrum tormenta, & cruciatus in vnum cumulum congeras, & cum doloribus Christi componas, ad acerbitatem eorum peruenire non possunt. S. Iob c. 3. dicebat: *Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, conceptus est homo*. In catena Patrum Græcorum declaratur, quare Iob talia dixerit, quæ per contumeliam, & cum stomacho dicta videntur, & tamen animo malo non sunt prolata. Catena Græca sic ea verba reddit: *Pereat dies, in qua natus sum, & nox, in qua dictum est, ecce masculus*. Olympiodorus sic exponit: *Desertatur etiam eos, qui eum marem nuncuparunt, quòd crederet eiusmodi Dominum fuisse, eiq; mari nomina propriè conuenire, eò quòd ille solus masculo animo atrociores pœnas tulerit, quàm omnes simul martyres*. Hinc intelligitis, cur Dei Filius, cum esset in cruce, dixit: *Mulier ecce filius tuus*, & non dixit, *Maria*; nimirum quia huius nominis suauitas omnem illi dolorem ademisset, nec quidquam pati permisisset.

S. Epiphanius de hoc dulcissimo Nomine ait: *Nomen Mariae interpretatur myrrhamariæ*, scilicet passionis Domini nostri Iesu Christi. Solebant veteres his, qui ad mortem ducebantur, propinare myrrham, quâ illorum membra obtorpescebant, vt non sentirent cruciatus. Si ergò Christus in cruce positus dixisset: *Maria ecce filius tuus*; nomen hoc illi pro haustu myrrhæ fuisset, sensumque omnem doloris sustulisset, & pati non fuisset, ac propterea cum pati quantum posset, vellet, de nomine Matrem non appellauit, vt istam sibi subtraheret consolationem.

O dulcissimum Nomen! O quàm felices, & fortunati, qui te crebrò implorant, cordeque, & ore tuam degustant suauitatem, & ingentem virtutem! Centies, & millies beatus Venerabilis Pater Magister Frater Simon de Roxas, quem pro sua insignis sanctitatis merito propediem videbimus albo Sanctorum adscriptum, Ille fuit Angelicus Magister,

qui nos omnes docuit istam habere dulcissimi huius Nominis æstimationem. Offeratur corona Religioso Ordini, cui à Sanctissima Trinitate, & redemptione captiuorum nomen, is enim primus fuit, qui in aula Regis Catholici Madritensi publicum festum ad honorem dulcissimi Nominis Mariæ instituit, Romæque obtinuit, vt celebrari, & festis adiungi cæteris possit.

Glôriemur omnes, quotquot piè ergà hoc Nomen afficimur, & serui tam potentis Domine sumus, de qua sapientissimus Idiota in tract. de laudib. Virg. c. 5. ait: *Maria doctrix, & magistra maris appellatur*. Ad Pharum Ianuensem, credo alludit. quæ nocte nauigantibus portum ostendit, quod alibi quoque diximus. Nemo speret portum ingredi salutis, nisi hanc Dominam cursus sui habeat directricem.

In c. 3. eiusdem tractatus dicit idem Idiota: *Tu doctrix fuisti Doctorem, & magistra Apostolorum*. Apostoli Spiritu Sancto pleni, & scientiâ infusâ ornati, vt faciliorem reperirent excitandæ Ecclesiæ rationem, Mariam elegerunt Magistrâ. Cum ergò illi, qui è cælo habebant scientias infusas, non audebant officij sui opus aggredi absque institutione Mariæ, si tu peccator infelix, qui tenebris ignorantie es inuolutus, vis eas euadere, & recto cursu pergere ad gloriam, & beatitudinem, ad quam es conditus, ingredi hanc scholam, & Magistrâ vt te Mariâ, illa enim tibi obtinebit lucem, perseuerantiam, spiritus feruorem, & gratiam, quæ sunt pignora gloriæ, quam mihi, & vobis, &c.

De Angelo Custode Mariæ tris Dei.

Autore Ad. R. P. M. CRISTOPHORO
de AVENDANNO Carmelitâ.

Interprete F. Ioanne Freylinck Ordinis
Prædicatorum.

Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph. Luca 1.

S. I.

Virum Mater Dei eguerit Angelo Custode, & quis ille tam fortunatus spiritus fuerit?

Pono Matrem Dei fuisse absque omni originalis culpæ macula conceptam, simulque natam, & sanctificatam, tantâque gratiâ à prolixo, & permuni-
feco Deo exornatam, ut peccare, & culpam qualemvis contrahere non posset. Quæritur ergo, utrum Maria, quæ sic confirmata in gratia fuit, ut peccare non posset, opus habuerit Angelo Custode, à quo defenderetur, quemadmodum habuerunt omnes posterius Adæ, & quis fuerit ille tam felix Angelus?

Veritas est, quod absolute loquendo non indiguit Angelo Custode, quia non potuit deuiare à virtute, & inclinare in quamcunque etiam minimam imperfectionem. Nihilominus ad maiorem pompam, & magnificentiam assignauit illi cælum Angelum Custodem. Ita dicit Guilielmus in 2. d. 2. apud Pelbartum to. 2. aurei Rosarii, verbo *Angelus*. Verba illius sic habent: *Virgo etsi sanctificata, habuit Angelum Custodem.*

Sanctus Vincentius in serm. 2. de Natiuit. Virg. ait, quod cum hæc Domina suum esse accepisset, momentumque Conceptionis appetijisset, quo Deus crearet animam, & infundit corpori, omnes Angeli per reuelationem acceperunt, quod illa puella esset futura Mater Verbi, celebrâruntque Festum Conceptionis, cæperuntque tunc certatim ambire istam felicitatem, ut esse possent illius Custodes. *Statim Angeli fecerunt Festum Conceptionis Virginis Mariæ*, inquit ille, expectâruntque eam beatitatem ut illam stipare, & tutari possent.

Esse Angelum Custodem Mariæ tam magna, & honorifica res est, ut plurimi hanc vehementer ambirent dignitatem. Sed quis ille fuerit, sub varia Patrum est opinione. Sanctus Odon in expositione Canonis dist. 3. vult, quod Spiritus Sanctus fuerit Angelus Custos Mariæ, dicitque, *Beatam Virginem custode Spiritu Sancto sine ulla culpa vixisse*. O magnitudinem Dei Matris, quam ipse Spiritus Sanctus custodiendam suscipere voluit!

Neque hoc miror, quia Rupertus Abbas exponens illa verba, *Spiritus Sanctus superueniet in te*, &c. dicit, Spiritui illi æterno nunquam in sacris literis dari nomen *Sancti*, nisi post Incarnationem. Dicitur alibi *Spiritus Domini*, *Spiritus sapientia*, *Spiritus timoris*, sed Spiritum Sanctum ante Incarnationem appellatum in toto vetere Testamento non reperies.

Rupertus ait, tam admirabile fuisse Incarnationis opus, ut Spiritus Sanctus ex illo, & ex eo, quod Virginis Sponsus fuit, effici Sanctus potuisset, nisi alioquin fuisset. Quid mirum ergo, quod gauisus fuerit, quod esset illius Angelus custos?

Sanctus Bernardinus Senensis tom. 1. Concion. art. 1. c. 6. ait, quod Christus, quamdiu vixit, fuit custos Virginis Mariæ, & noluisse illam alteri curandam relinquere, & quamvis talium Angelorum officium sit seruire suis clientibus, Christum ipsum tamen lætenter ministrasse suæ Matri, eamque custodisse. Verba illius hæc sunt: *Ille enim, qui filius est, Virgini benedicta famulabatur in terra, & erat subditus illi.*

Alanus in 4. Cant. ait, multos fuisse Angelos custodes Mariæ, dicens: *Mariæ hortu conclusus Angelorum custodia circumscriptus*. Sepimentum ergo, intra quod tuta latebat Dei Mater, ex multis Angelis constatum erat.

Et Sanctus Bernardinus Senensis serm. 51. art. 3. ait, sine numero fuisse Angelos custodes Virginis. Verba illius repono: *Affuit Virgini Angelorum protectio, assistebant illi innumerabiles Angelorum multitudines in eius protectione, præ enim creditur, quod plurimas legiones habuit Angelorum ad custodiam.*

Nec inelegantior est commentatio Gregorij Nicomediensis in orat. de oblat. Deiparæ, ubi sic dicit: *Oportebat non unum solum seruire Angelum, sed decies mille milia eam stipare.*

S. Ioannis Chrysostomi hanc in rem sententia grauissima est, quam his verbis expressit: *Infinitam militiam Angelorum ad gloriosissima Mariæ obsequium deputatam nullatenus ambigimus, quos cauerent, ne præparatum æterni Regis hospitium hostes intenderent. Si regem terrenum, & caducum plurimi semper stipant satellites, & bipenniferi, non quod offendi à quoquam timeat, sed ad pompam, & luculentiorum suarum magnitudinis ostentationem, quid miremur, quod Regina cælorum, ac terræ innumeros ab officijs habuerit spiritus cælestes?*

Sed hæc generatim. Inquiramus nunc, quis ille scilicet, ac singulariter fuerit Angelus Custos Mariæ Virginis. Franciscus Ximenes lib. 2. virg. Christi affirmat, Sancto Gregorio Nazianzeno per reuelationem indicatum, quod Archangelus Michael fuerit custos Mariæ. Eadem est sententia Sancti Bonaventuræ in speculo c. 3. ubi dicit: *Michael dux, & princeps militia cælestis cum omnibus spiritibus administratoris tui. Virgo, parat præceptis in de ferenda*

dentis in corpore, & suscipiendis de corpore animabus fidelium.

Verum dicamus id, quod magis securum est, & certum. Angelus Custos Virginis fuit Archangelus Gabriel, illius tanta fuit felicitas, ut hæc illi præ alijs gratia tam singularis obueniret. Hæc est opinio S. Ildephonsi, & verba illius ista: *Gabrielis Archangelo eius tota causa commissæ est.* Alij Angeli, qui stipabant Virginem, velut serui erant, S. Gabriel autem eorum Princeps, qui alijs imperabat, sollicitusq; inuigilabat suæ Reginz officijs, & custodiæ, & quanto studio eam custodiebat, tanto curabat, ut victum ei pararet, & omnia, quæ ad illius quietem faciebant, prouideret.

Idem existimat Sophronius in serm. de Assumpt. Virginis Mariæ, ubi sic habet: *Angelus Gabriel & celestis paranympheus Virginem Mariam intactam custodiu.* Postquam hanc ostendimus veritatem, transeamus ad alium discursum.

S. II.

Virum Beatissima Virgo ut habuit custodem Angelum, habuit etiam alium tentatorem?

A Bbas Antiochus in homil. 61. ait, à primo conceptionis momento ubi duos dari Angelos, alterum bonum, qui nos custodiat, improbum alium, qui suis tentationibus nos semper exerceat, ut gloriosior sit nostra victoria, & insignitior triumphus. Verba illius sunt eiusmodi: *Duo Angeli dati sunt homini assessor, unus quidem iustitia amantissimus, alter vero malitia omnis incentor malignissimus.* Ad hæc alludit S. Paulus 2. Corinth. 12. dicens: *Datus est mihi stimulus carnis mee, Angelus satana, qui me colaphizat.* Maiestati ergo Christi datum est deputare nobis Angelum bonum, qui nos custodiat, & Luciferi concessum est addere nobis malum, qui tentet.

Hæc etiam est doctrina Tertulliani, nempe quod Lucifer homini custibet mox ut conceptus est, as signat dæmonem tentatorem. *Cui hominum non adharebit spiritus nequam ab ipsa etiam instanti natus. tati animam aucupandum?* inquit ille. Sanctus Hieronymus in Psal. 107. de malo dæmone nostro tentatore ait: *Quasi totum Dominus est.*

Res est, quod Lucifer, cum dubicaret, virum Christus esset filius Dei, & Maria eius mater, quæprimùm illum vidit editum in lucem, statim illi, velut alijs hominibus, adiunxit dæmonem tentatorem. Id apertè videre licet apud S. Mattheum c. 4.

ubi dicitur Christus fuisse tentatus. Et sanctus Lucas ait, quod diabolus reliquit eum ad tempus, cum superare non posset. S. Thomas exponens ea Lucæ verba dicit, reliquisse vsque ad tempus crucis, velut sibi persuasum habens, posse de illo in morte triumphare, quandoquidem id in vita facere non potuisset. Ex quo colligitur, cum Filius Dei habuerit dæmonem tentatorem, Reginz celorum etiam suum addidit.

Quod verò ad tentationes attinet, magnum fuit Christum inter, & illius Matrem discrimen, quia Christus indubitato tentatus fuit, ut constat ex dictis Evangelistarum, Maria minimè, nam quando illa contriuit caput serpentis in sua conceptione, sic is tunc debilitatus, exanimatusque fuit, ut amplius eam tentare ausus non fuerit nec in vita, nec in morte. Vide quæ hac de re dixi in sermone de Conceptione Mariæ.

Hinc accipitur, quo in pretio habenda virtus. Non potuit illius iacturam facere Maria, nihilominus illi dari toere Angeli custodes ad celum, ad significandum, tam magnam rem esse virtutem, ut custodiri debeat, tametsi perdi nequeat.

S. Mattheus, ait, quod post superatas à Christo tentationes, & deuictum dæmonem venerint Angeli, qui eius custodiæ deputati erant, & illi seruierunt. S. Petrus Chrysologus in quodam sermone de tentatione ait, quod tametsi per se solum poterat Christus obtinere victoriam, voluisse nihilominus totos Angelorum exercitus habere in excubiis, & propugnatores. Indigebatne illorum opitulatione? Non indigebat. Voluit attamen Angelos habere custodes, & satellites, ut indicaret, quanti æstimanda esset virtus, sic ut illa, quæ perdi non potest, custodiatur, ac si eripi, aut perire posset. Verba illius sunt: *Quamuis solus posset obtinere victoriam, propter nos, & propter nostram formidinem adesse iussit tota praesidia de supernis.* Quod enim quis sanctior est, eò diligentius debet custodire virtutem. Quando sponsa etiamnum iuuentula erat, & similis tenero pampino, dormientem in sponso lecti sexaginta milites, & satellites stipabant. De qua re sic habes Cant. 3. *En lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israël, omnes habentes gladios, propter timores nocturnos.* Adultior autem facta, cum esset adornata virtutibus, & à sponso vinea vocaretur, non sit illi erant tot custodes, sed mille, & ducentos requirebat. Sic enim dicitur Cant. 8. apud S. Ambrosium lib. 1. de Virginibus: *Vinea mea est in conspectu meo, mille Salomon, & ducenti*

ius, qui seruant fructum eius. In quæ sanctus Doctor sic differit: *Supra ait, sexaginta potentes in circensu propaginis eius strictis armatos, & eruditos praeclaribus disciplinis, hic mille, & ducentos. Creuit numerus, & creuit & fructus, quia quo sanctior quisque, eo munusior. Quamdiu paruulus pampinus erat, sexaginta custodes illi sat erant, cum autem vinea facta est, mille, ac ducentos requirebat. Itaque quod maior efficitur virtus, eo diligentius custodiri debet, enixiusque & sollicitius esse studium conseruandæ etiam illius, quæ perdi non potest, sed extrâ omne iacturæ periculum est.*

§ III.

De laude Angeli, qui custos Virgini datus, & quod in sacramento dominicæ incarnationis voluit Deus velut in compendium redigere maiorem partem mysteriorum, quæ habet Ecclesia.

SANCTUS Archangelus Gabriël custos Mariæ est. Siquidam ex magnatibus, & suprenis aulae cælestis principibus, Deoque maximè vicinis. S. Bernardus vult esse Seraphinum, & summum eorum, colligitque hoc ex eo, quod Euangelista dicit: *Missus est Angelus Gabriel à Deo*, tanquam immediatè ab illo delegatus. Nisi enim ex summatis, & Deo proximis fuisset, alius illum Angelus superior illuminasset, destinasset, nam in ordine Hierarchiarum à superioribus docentur, & diriguntur inferiores. Cum ergo Euangelista dicat, Gabriëlem à Deo, subaudi immediatè, missum, inde eruitur, fuisse illum supremum, vel ex superioribus quendam Hugo Cardinalis luculentè affirmat: *Gabriel est de supremo ordine.*

Magnitudo illius ex eo æstimari potest, quod dicit S. Petrus Chrysologus, fuisse illum ablegatum ad confirmandam, corroborandamque Mariam, ne sub onere beneficii, quod in illam conferebatur, succumberet, & corrueret, quia reuerà beneficiorum ingentium, & singularium pondus tantum est, ut nemo sit ferendo. Hanc in rem sic ait Tertullianus: *Quorundam bonorum, sicut & malorum intolerabilis magnitudo est.* Cum ergo beneficium incarnationis super omnia emineat, non habuisset Virgo vires illud ferendi, & propterea S. Gabriel datus est ei custos, & missus nuntius huius mysterii, ut eam confirmaret, & constabiliret. Verba illius ex serm. 142. talia sunt: *Audistis fragilem nostram carnem naturam ad portantam totam Deitatis gloriam Angelicâ*

exhortatione roborari. O magnitudinem Archangelii Gabriëlis, qui electus in illa cœlorum aula fuit, ut excellentissimam creaturarum, præstantissimam hominum, omnibus gratiis ornatissimam, & cumulatissimam corroboraret, & iuuaret in ferendo beneficio illo, quod in visceribus suis, intrâque vterum susceptura erat; hoc est, verbum Dei incarnatum. Denique ne tanto ponderi cælestis fabrica in Maria subtili nostri corporis arena succumberet, & in Virgine totius generis humani portatura fructus Virga tenuis frangeretur, fugatura metum vox Angeli, mox præcessit, dicens: *Ne timeas Maria*, adiungit idem Chrysologus.

Eminentissimo Cardinali Hugoni Gabriel idem est, quod confortauit me Dominus. O magnificentiam Archangelii tam potentis, ut confirmare Regnam cœlorum quiuerit, eamque quæ omnes corroborat, confortare! Ille sine dubio est maximus Angelorum omnium, quotquot DEVS creauit, & eorum, quos suprema hierarchia complectitur, perfectissimus, ut cui à Deo concessa virtus confortandi Virginem, & Christum adeo ipsum in horto.

Hic Archangelus Virgini nuntiavit mysterium Incarnationis, quod est Epilogus maximorum mysteriorum, quæcunque habet Ecclesia. Benè hoc expendit Habacuc Propheta c. 3. sui vaticinii, ubi de hoc mysterio loquens sic dicit: *Deus ab Austro veniet, & Sanctus de monte Pharan. Operus calos gloria eius, & laudis eius plena est terra. Splendor eius sicut lux erit, cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius, ante faciem eius ibi mors, & egredietur diabolus ante pedes eius, stetit, & mensus est terram.* Nescio an sit scripturæ locus alius, qui tam benè ponderet mysteria, quæ concurrerunt ad incarnationem, quam iste, ut propterea plerique Sanctorum Patrum ingenij sui experimentum in eo explicando facerint.

S. Augustinus lib. 16. contra Faustum Manichæum, & lib. 18. de Ciuit. Dei, & Sanctus Irenæus lib. 5. aduersus hæreses c. 23. volunt hunc locum iuxta literam intelligi de mysterio Incarnationis. & S. Augustinus legit: *Deus ab austro veniet, & nascetur in Bethleem.* Theodoretus ait, in his verbis inclusum esse mysterium incarnationis, & natiuitatis Filij Dei, Idem affirmat S. Hieronymus in lib. de locis Hebraicis.

In hæreamus expositioni S. Augustini. Quod nosser Vulgatus habet: *Deus ab austro veniet*, id ille sic legit, & exponit: *A meridie, à feruore charitatis veniet, ab austro, id est, contra aquilonem, aduersus*

sus dæmonem, vt soluat, & euertat machinationes illius, quia *ab Aquilone pandetur malum*, vt habes Ierem. 1. 14. *Et Sanctus de monte Pharan*. Hic fuit mons vmbrosus, in quem se recepit cum Moyse Deus, vt illi præscriberet modum, quem in electione septuaginta seniorum obseruare deberet, qui fecerunt initium concilij Sanchedrim. De vmbroso ergo monte Pharan Deus descendit fertur, quia Christus descendit ex pectore æterni Patris, in quo semper latuerat, vt verè de illo dixerit Isaias: *Verè tu es Deus absconditus*.

Pergit Propheta, & ait: *Operuit celos gloriæ eius*. Gloria in sacris literis sæpè accipitur pro gloriosè facto, & illo eximio, ac singulari incarnationis facinore *aperuit* Christus celos prædestinato- rum.

Adiungit mox: *Et laudis eius plena est terrâ*, propter lætitiâ, quam ex incarnatione percepit mundus, & addit: *Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius*. Regnis, & Imperijs solet Scriptura dare nomen cornuum. Dicit ergo Propheta: Assumat Dei Filius carnem ex Virgine, nascaturque ex illa, & *cornua in manibus eius*, cadatque regnum cum temporale, tum spirituale in manibus eius. Ita exponit S. Hieronymus.

Dicit adhuc Habacuc: *Ante faciem eius ibit mors*, præcedetque Christum, vt mundus videat illum esse Dominum vitæ, qui ad omnipotentis suæ manifestationem voluit vt mors præiret. Qui pernecitate pedum valet, eamque vult ostentare, solet illi, quocum cursu certat, permittere, vt se passus tres, aut quatuor præuertat, quod vbi fecit, tunc contentis neruis quàm potest incitatissimè, celerimè persequitur, præuenitque alterum, & constitutum præmium illi præcipiens simul celeritatem suam prodit. Sic Deus voluit vt mors ante faciem eius irer, totq; passus præcedere permisit, quot fuerunt millia annorum à creatione mundi vsque ad incarnationem verbi, cumque mors tam longè iam præcucurrisset, vt naturæ humanæ prædam abriperet, vita tam perneciter aduolauit, & præuolauit, vt illi prædam è manibus extorqueret.

Concludit Propheta dicens: *Egredietur diabolus ante pedes eius*, velut alij verbis dixisset: Fiat Deus homo, videatur pedibus humanis calcare terram, sic enim fiet, vt calcibus dæmonem è mundo extrudat. *Stetit & mensus est terram*. Quod ait, *Stetit*, idem est, ac si dixisset sedisse. O diuinum incarnationis mysterium! Quia per illud factus est Deus municeps nostræ, & ciuis terræ nostræ. Noster iam est,

non habent Angeli Deum factum Angelum, nos verò habemus Deum factum hominem. Et propterea S. Augustinus vocauit hoc mysterium *gratiam gratiarum*. Benedictus Deus, qui voluit incarnari, vt daret nobis occasionem ipsum perpetuè exaltandi.

S. IV.

Spiritus Sanctus nunquam habuit illum titulum sancti in sacris literis, nisi à momento mysterij incarnationis, datus autem illi fuit ob id, quod esset Sponsus Mariæ:

Spiritus Sanctus, tertia summæ Triados persona, semper in seipso Sanctus fuit, non inuenimus tamen in sacris literis hoc nomine fuisse appellatum, nisi quando verbum Dei in vtero Virginis fuit incarnatum, & hic superus Spiritus Mariæ Sponsus fuit, isque fuit, cui hoc incarnationis opus attribueretur. Hæc est obseruatio Ruperti Abbatis in c. 1. Matthæi, & verba, quibus hoc affirmat, digna sunt notatu. Ait ergo, quod diuinus hic Spiritus priusquam fuisset autor incarnationis, aliquando *Spiritus Domini*, aliquando *Spiritus Dei*, aliquando *Spiritus fortitudinis*, aliquando *Spiritus Sapientia* dicebatur, Sanctus autem nonnisi in incarnatione vocatus fuit, quando Angelus dixit: *Spiritus Sanctus superueniet in te*. Noluit Deus illum vocari sanctum, nisi hac occasione. Verba Ruperti grauiasunt, & sic habent: *Maximè ex hoc opere, quod in Maria operatum est, claruit hic Spiritus Domini, quod verè sanctus sit*. Concinnatio humanitatis verbi intra vterum Virginis Spiritum sanctum, quis, qualisue esset, quàm maximè detexit. Hic suam charitatem, sapientiamq; enudauit, hic sanctum se demonstrauit constructione tam admirabilis operis, quod remedium totius mundi futurum erat.

Hinc elucet magnitudo sanctitatis, & puritatis Mariæ, quæ tanta fuit, vt Spiritum illum, tametsi sanctus non fuisset, facere sanctum illa potuisset, quod Sponsus ipsius esset. O puritatem Mariæ viscèrum singularem, quia in se continebant eum, qui Deus erat, virtutemque habebant sanctificandi in ordine ad creaturas Spiritum sanctum, eò quod Sponsus illius fuit.

Magnus Tertullianus c. 3. libri, quem de baptismo reliquit, obseruauit, quod Spiritus sanctus, quàm primum vice mundo se manifestauit, in aquis velut conqueuit. *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, inquit Moyses Gen. 1. & quasi currum ex ea fecit.

Sciscita-

Sciscitari hinc possumus, quamobrem Spiritus sanctus plus illo quam alio elemento oblectatus fuit? Respondet Magnus Africanus, cætera elementa fuisse inculta, & informia, aquam verò statim ab initio cum omni puritate conditam. *Habes homo in primum Genas aquarum, id est, elementum aquarum, quod diuini Spiritus, sed est gravior quidem cæteris*, inquit ille, moxque addit rationem, dicens, cætera elementa, minus grata fuisse, quia rudia erant, & impolita, Deus autem non amat quiescere nisi in rebus mundis & absolutis, perfectisque.

Et si volumus magis perspicuum fieri, cur Deus aquis tanquam curru vehi, & super eas ferri voluit, inuenimus non ob aliud voluisse, nisi ut experimentum faceret quietis, quam captaturus erat in purissimis visceribus Mariæ.

Tria in hanc rem adfert Tertullianus valde notabilia in libro, quem de Christi carne fecit, c. 2. explicans illa verba Davidis ex Psalm. 21. *Tu es, qui extraxisti me de utero Matris meæ*. Hæc ille sic legit: *Tu auulxisti me*, statimque subiungit. *Ecce Genus*, velut dixisset. Est hoc primum mirandum, quod verbum Dei tam erat valde adstrictum visceribus Mariæ, ut necessariū esset æterni Patris omnipotente brachio inde euelli, quo in mundum prodiret, ac nasceretur.

Dicit posthæc Psalmista: *In te proiectus sum ex utero matris meæ*, legit Tertullianus super te proiectus sum ex vulua, & addit: *Ecce aliterum*, scilicet mirandum. Quare illud? Quod Pater æternus Filium suum prodeuntem in lucem mundi suæ diuinitatis gremio excepit. *Super te proiectus sum ex vulua*; tam puris namque è visceribus egrediens non voluit alio sinu excipi, quam sui æterni Patris, ita ut illius profectio non fuerit alia, quam ex utero Mariæ ad diuinitatē, & à diuinitate ad vterū Mariæ.

Et propterea merentur diligentem attentionem illa verba Angeli: *Ecce concipies in utero*, in quibus videntur redundare illa, *in utero*. Nam si conceptura erat, id aliter quam in utero fieri non poterat. At non redundant, verum Angelus id tanquam rem admirandam loquitur, velut si virgini verbis alijs dixisset: Verbum æternum tua viscera delegit, ex quibus sibi vestem acciperet humanitatis, & qui ab æterno conqueuit in pectore Patris, in illo æternitatis purissimæ sinu, putauit decenter exceptam tuam diuinitatem, quando in hospitium intemerati vteri tui diuertit.

Tertiò ad illud: *Ab uteribus Matris meæ Deus meus es tu*, exemplò adiungit: *Ecce aliud*, id scilicet

cer, quod Christus ex ore Psalmistæ dicit: *Ab uteribus matris meæ Deus meus es tu*. Quare. Nonne & ante Incarnationis tempus Pater erat talis, hoc est, Deus Christi? Erat: Quando illi ab æterno dedit esse, & adornauit suis attributis, nonne erat Deus illius? Erat. Quid est ergo, quod ait, *Ab uteribus matris meæ*, *Deus meus es tu*? Ita dixit, quia non minoris fecit lactis nutrimentum, quod suxit ab uberibus Virginis Matris, quam illud esse, quod accepit ab æterno Patre. Et à quo momento cepit ali alio liquore pretiosissimi lactis Mariæ, ab eodem videbatur sibi incepisse esse. *Deus meus es tu ab uteribus Matris meæ*.

Et non solum spiritus ille diuinus voluit sibi vsupare titulum sancti ab eo momento, quo factus est Sponsus Mariæ, obumbrans eam in Incarnatione, verum etiam Filius Dei appellationem magis accepit ex eo, quod in visceribus eius conceptus fuit. Et hoc est, quod dicebat Angelus: *Hic eris Magnus, & Filius altissimi vocabitur*. Hunc magni titulum vult illi inde aduenisse, quod in utero Mariæ conceptus fuit. Id constat S. Augustinus lib. 1. de Symbolo ad catechumenos, ubi dicit: *Vnde humilis? Quia homo natus ex hominibus. Vnde excelsus? Quia ex Virgine*. Quod Christus ex Maria Virgine natus fuit, id illi quendam magnitudinis modum dedit.

Non minus eleganter loquitur Theodoretus expendens illa verba Psalmi 44. *Myrrha & gutta, & casta à vestimentis tuis*. Hic locus iuxta literam intelligitur de humanitate Filij Dei quæ fuit vestimentum, quo tecta diuinitas. Dicit illud vestimentum fore odoratum, exhalaturumque fragrantiam tantam, ut homines post se abstraheret, postquam illud ex visceribus Mariæ extraheret. O Regina cælorum verè supera, quæ Spiritui diuino titulum sancti (*Spiritus Sanctus superueniet in te*) & Filio Altissimi dætitulum magni! *Hic eris magnus!*

Obsignemus hunc discursum excellentiâ Custodis Angeli, qui nuntium Incarnationis attulit Virgini. Non absque singulari mysterio factum, quod admirabili splendore vestitus aduenit, quando tanti mysterij nuntius Virginem accessit. Andreas Cretensis ait: *Diuinâ illuminatione responsum attulit*. Et S. Hieronymus: *Cum immenso lumine adfuit*. Illustri vestitus non obscurum inditium fuit summæ felicitatis, quam mysterium Incarnationis allaturum erat generi humano, quoddamque omnia in gloriam conuertenda essent. De illo Angelo, qui vnus est Dauidi sanguinolentum stringere gladium, iton

dicat Scriptura venisse vestitum splendoribus, sed indetum rabie, & furore, quia veniebat sublatum vitam. Verum Gabriel cum veniret nuntiaturam, quod Deus vellet dare vitam omnibus, & vitam gratiam, non vestiat atrum colorem, sed splendorem gloriæ, ut inde eius magnitudo elucescat.

Guericus Abbas in quodam sermone de Assumptione Virginis ait, quod Angelus, qui per omnem vitam fuerat ipsius fidelissimus custos, appetente morte illi dixerit: Non habes quidquam, Domina, quod hoc transitus tui tempore timeas. Ego te omni debita seruitutis genere semper fideliter colui, & ut Reginam obseruavi, neque committam, ut curam tui in morte deposuisse videar. Nihil est, quod tibi molestiam adferre poterit, transitus enim tuus erit gloriosus, sicut pura conceptio fuit. Hanc nulla macula scedauit, ita illam laboris angustia nulla occupabit. Respondit illi Virgo: Nihil horum mihi dubium est, postquam tu hic ades Angelus meus, qui perquam sollicitus es, & diligens custos. Simus ergo pij erga hunc tam fortunatum Archangelum Gabrielem, is enim deuotis clientibus suis cered impetrabit gratiam, quæ est pignus gloriæ, quam mihi & vobis, &c.

De Rosario Beatissimæ Virginis Matris Dei.

Cuius Festum primâ, quæ in Octobrem incidit, Dominicâ, per vniuersum orbem Ordo Prædicatorum solenni ritu vbiq̃ue celebrat.

DE hoc Sacrosancto, & facili, saluberrimoq̃ue, & omni acceptione dignissimo Deum, Beatissimamq̃ue illius Parentem orandi, & colendi inuento plusculos, eosq̃ue longulos scribere sermones animus fuit, sed non permisit tempus. Quod ergo per illius angustias possum, dicam paucis. I. Quid sit Rosarium vniuersim. II. Cur Psalterium Marianum dictum. III. Quam gratus Deo istius Psalterij sonus. IV. Quid Rosarium perpetuum. Et ne sit exsucca narratio, interseram, quam sint efficaces Rosario-Marianæ apud Deum preces, quam gratæ illius auribus, quam viles nobis, quam commodæ alijs, illis maximè, qui

Tom. IV.

dum in confinijs dubiæ æternitatis, & supremo agone constituti sunt, tam vehementer requirunt opitulationis alienæ suffragia, quam grauiâ, variaq̃ue sunt, in quibus tunc versantur, discrimina. Materiam Nissenus subministrabit, aliundè pauca accersam.

S. I.

Quid sit Rosarium.

Rosarium igitur Beatissimæ Virginis, ut summatim hanc rem perstringam, nihil aliud est, quàm pia, & breuis quædam recensio mysteriorum vitæ Christi præcipuorum, & compendiariorum, ac religiosa commemoratio maximorum beneficiorum, quæcunq̃ue ille nobis & in Matre Virgine, & in carne, quàm ex ea accepit, hoc est, ab eo, quo in mundum aduenit, vsq̃; dum in celos rediit, præstitit. Neque nuda solùm commemoratio mysteriorum præteritorum, & beneficiorum præstitorum, sed coniuncta cum obsecratione, ut per illa mysteria nobis vltiora concedat beneficia, qui exhibuit priora.

Diuinum est ergo illud Rosarij inuentum, & precationis genus, idq̃ue à Spiritu S. primò inspiratum, deinde à Sanctissima Dei Matre excogitatum, ut quæ optimè nouerat, per ipsum posse homines sibi Deum ita demereri, ut facilem, promptumq̃ue semper inuenire queant, quoties eius opem per illius modi preces implorent. Dabo id luculentè probatum.

S. Chrysost. ait: *Si Dei beneficia commemoramus, ad maiorem eum beneuolentiam excitabimur.* (PPP. 227. c. 2.) Rosarium, ut dixi, atque ut res certa habet, est commemoratio summaria summorum beneficiorum Dei. Ergo quisquis ad precarios Rosarij calculos Deum rogat, & beneficia eius memorat, ille ad maiorem beneuolentiam eum excitabit, gratiasq̃ue ex illo posteriores prioribus ampliores sperare potest.

Dubitas an verum dixerit Chrysostomus, eum ait, ad maiorem beneuolentiam Deum excitari commemoratione suorum beneficiorum antè exhibitorum?

Testem Chrysostomo accerso Dauidem, qui Psal. 56. aiebat: *Clamabo ad Deum altissimum*, hoc est, magnis vocibus dulcem Dominum, & pium Patrem meum appellabo, ac rogabo, ut inter angustias posito fortis opitulator succurrat. Quid verò habes, Prophetæ sancte, ex quo tibi certam precum efficacitatem & gratiam, quam suspiras, indubitatè obuenturam

Gg

uenturam spondeas? *Ad Deum, qui benefecit mihi,* inquit, *clamabo,* velut dixisset: Deus benefecit mihi, donis me cumulare coepit, itaque dum hæc apud illum commemoro, nullus dubitet, quin ex eiusdem manibus accipiam etiam beneficium, quod præterea expecto. (Ib. p. 227. c. 1.) Deus nimirum suis beneficijs, quæ erogauit, ad plura conferenda incitatur, aliter ac homines, qui eam non dandi occasionem præterdere solent, quam semel dederunt. Ibid. o.

Multa habes in hoc cap. quæ paruo labore transferre ad commendationem precum Rosarianarum possit, & ex ijs efficacitatem illarum euincas.

§ II.

Cur Marianum Psalterium dictum.

Dicitur autem MARIANVM Rosarium. ille per-
dulgatus, nec vulgaris tamen, sed sacerrimus,
& quàm celeberrimus, tam saluberrimus, precan-
dissimos, quo centies, & quinquagies recitatur saluta-
tione Angelicâ, *Aue Maria* &c. & ad quamlibet de-
cadem interpositâ oratione Dominicâ *Pater noster*,
Iesu Christi Domini nostri totam in terris œcono-
miam, & pleraque quæ & in Virgine matre sua,
quando in eius utero de Spiritu S. conceptus fuit,
& in carne, quam ex ea sumpsit, fecit, aut tolerauit,
pijs meditationibus inter precandum recolunt de-
uoti tantæ Virginis alumni idque inprimis ad Salua-
toris nostri Dei honorem, dein etiam ad benedictæ
in mulieribus, hoc est augustissimæ Parentis eius
insignem gloriam.

Marianum igitur primùm vocatur, quia sacra ista
precandi formula etiam ad singularem commendationem,
cultumque Mariæ Virginis *omnis laude*, vt
Ecclesia canit, *dignissima* vertitur, idque tam meritis,
quàm certò conlatis, quòd eum orandi diuinitissimū
morem toti mundo acerbis adoperio, & in cœno-
vitorum vsque ad oculos defixo per S. Dominicum
tradidit, vt per illum è limbo suo euaderet, atque in
Dei grauius offensi gratiam per ipsiusmet parroci-
nium se rursus inliuaret.

At cur Psalterium dicitur, quod Marianum Ro-
sarium? Ob eandem credo causam, ob quam simile
nomen suo. Psalmorum libro Rex poenitens dedit.
Cum multa sint instrumenta, siue organa mulicorū,
voluit Dauid suos Psalmos à Psalterio nominare, vt
eâ appellatione indicetur, quòd velut Psalterium
superiùs pulsatur, atque inde suos habet sonos, ita
de superioribus per Spiritum S. inspiratam Dei gra-

tiam, quam per omnes penè Psalmorum versus
variè prædicat, & scribi generationi alteri, quæ
tunc adhuc ventura erat, hæc est nobis, quos Chri-
stus *Voluntarie genui Verbo Veritas* per Euangelium
optauit. Ita ferè S. Augustinus.

Vitæ Christi mysteria potissima sunt quindecim
(vt rudibus hoc dicam) ex his quinque sunt gaudi-
osa quorum I. Christi per Angelum annuntiatio. II.
Virginis Matris ad Elizabetham profectio. III. Chri-
sti Natiuitas in stabulo Bethlehemitico. IV. eiusdem
in templo oblatio. V. eiusdem in templo inuentio:
Quinque dolorosa, quorum I. Christi in horto agō,
& sudor sanguineus. II. eiusdem ad columnam al-
ligatio, & flagellatio. III. eiusdem spinea coronatio,
& illusio. IV. crucis in Caluarium montem ba-
iulatio. V. in cruce mors, & exspiratio: Alia quin-
que gloriosa, quorum I. Christi Resurrectio. II.
eiusdem Ascensio. III. Spiritus S. Descensio. IV.
Virginis gloriosæ Assumptio. V. eiusdem in cælis
super omnes Angelorum choros exaltatio, & coro-
natio, in tres quinquagenas diuiduntur, quarum
prima à mysterijs gaudiosis, quæ recolit, gaudiosa
dicitur, secunda à dolorosis, quæ meditatur dolorosa
vocatur, tertia à gloriosis, quæ animo recogitat,
dum ore precatur gloriosa nominatur.

Rosarii ergo inuētores voluerūt illud Psalterium no-
mine donare, vt quoties ad illius caleulos precarios
recogitam, quòd æterni Patris Filius ex illa cælorū
amplitudine intrâ obscuras veteri virginalis angustias
descendit, quòd vix conceptus, quando ad sanctifi-
candum Ioannem per montana ludææ non humeris
Cherubinatorum, sed alui maternæ lecticâ depor-
tatus, quòd in stabulo inter pecora natus, cum non
inueniret locum in diuersorio inter homines, quo-
rum tamen salutem tantum nascebatur, & cætera, quæ
iani commemorauimus, recitamus: gratio animo
ad eum, qui hæc fecit, demumque laudem, & gloriam
ei, qui ex omnibus beneficijs suis, & bonis operibus
nostris sibi tantum vult gloriam, nobis autem utili-
tatem omnem, totumque emolumentum relinquit.

*De hoc argumento vide in To. I. Periarchâ 8. Domini-
nica V. in Quadragesima pag. 282. & multa inuenies,
quibus eruare audientes fructuose possit.*

Itaque dum ad Quinquagenæ gaudiosæ primam
decadem animo occurrit Archangeli saluatio, &
cum Virgine collocutio, & verbi Dei incarnatio,
laudamus incarnatum Deum, quia totum incarnatio-
nis beneficium ad nos tantum derivatum, **CHRIS-
TUS IESUS enim in hunc mundum per incarnatio-**
nem.

mem *Veni peccatores saluos facere*, 1. ad Timoth. 1. & causam veniendi aliam nullam habuit, inquit S. Prosper. Et hoc suo nomine præferre, & omnibus palam facere voluit, dictus IESVS, cuius rationem appellationis Angelus exponebat dicens: *Ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum*, Matth. 1. 21. Quando ad eiusdem gaudiosæ Quinquagenz decadem secundam animo occurrit, quod Virgo Mater Elizabetham visitauit, & Ioannem Christus, laudemus Dominum; qui illius suæ visitationis dignatione Ioannem ab originalis culpæ macula mundauit. Quando ad eiusdem Quinquagenz gaudiosæ decadem tertiam animo occurrit Rex coelorum in stabulo natus, cantemus cum Angelis: *Gloria in altissimis Deo*, Lucæ 2. 14. quia ille secum pacem nobis attulit, & ad hoc descendit, vt nos, qui in mundo, tanquam putida iumenta in stabulo eramus, in paradysum reduceret. Quando occurrit animo Christus in templo secundum legem præsentatus, qui suprà legem, & legis Dominus erat, cum Simeone, & Anna religiosi senecionibus benedicamus eum, qui tali exemplo si nihil emolumentum attulisset, documentum tamen saluberrimum tradidit obseruandarum accuratissime diuinarum legum, quibus ille, quanquam non teneretur, exactissime obtemperauit. Quando ad eiusdem Quinquagenz gaudiosæ postremam decadem animo occurrit, quod Christus in templo in medio Doctorum à parentibus inuenitus redire, & viuere diuicile cum illis voluit, magnifice laudemus illum quia insigni beneficij nostro annos suprà triginta inter nos commoratus fuit, nimirum maledictam terram nostram longiturnâ suâ cohabitatione tamdiu sanctificauit, & suâ conuersatione tamdiu beauit, & diuinis suis exemplis tamdiu erudiuit, quousque salutis nostræ negotium in medio terræ Ierosolymis omnino consummaret. Quando ad Quinquagenz dolorosæ decades animo occurrunt angores Christi in horto cum morte confluentis, & sudor in terram per totum corpus defluentis sanguinis, & columna, cui funibus adstrictus, & flagella, quibus conceptus, & sentes, quibus coronatus, & crux, quâ prægrauatus in Caluariz montem anhelus ascendit, & mors, quam in cruce oppetiit, benedicamus eum, quia pro nobis factus maledictum tam variorum, & immanium tormentorum impendit nos à tormentis æternis vindicauit. Quando ad Quinquagenz tertiæ decades animo occurrit Christi Resurrectio, demus gloriam ei, quia per illam fiet, vt & nos in vitam meliorem resurgamus. Quan-

do occurrit animo Christi in celos ascensio, demus gloriam ei, quia cum ille in celos rediit, tunc nos, *qui & terrâ videbamus indigni, eleuati sumus ad celum, & celorum transfusimus fines, & ipsâ regale sede decorati sumus*, vt loquebatur S. Ioannes Chrysostomus. Quando animo occurrit Spiritus S. in terram aduentus, demus gloriam tum illi, tum Christo tam prodigo sui, qui & spiritum suum bonum huc submisit, tanquam non satis putaret, quod se totum & vsui nostro impenderat, & esui quotidiano, ac semper paratæ alimoniz in sacrosancto altaris Sacramento reliquerat. Quando animo occurrit, quod Christus Matrem suam in celum efferre, & super omnes Angelorum hierarchias extollere, & incomparabili gloriæ coronâ ornare voluit, demus gloriâ Deo, qui aduocatam nostram tam vicinam sibi constituit, vt causas exulum filiorum indulgentissima Mater è proximo semper agat, & quæcunque nobis necessaria procuret. Ad extremum demus gloriam Deo, quod nobis Rosarium dedit, quia per illud innumera beneficia consequimur, quæ soli hæretici non credunt, experiuntur autem non soli pii, sed pæpè etiam perditii. Quotiescunque aliquod vitæ Christi mysterium animo, deuote orator versas, cum Rosarii tui precarios calculos manibus tractas, da gloriam semper Deo & gratias age, quia totum mysterii beneficium ex illo in te redundat, qui *tibi rex, tibi sacerdos, tibi pastor, tibi sacrificium, tibi omnia, tibi agnus, tibi totum factus est, qui te fecit totum*. Ita S. Petrus Chrytologus serm. 23.

Ille est, qui quod olim dixit, demum postquàm homo factus est, magis dicere potuit: *Ego sum Dominus Deus tuus*, Deut. 5. Premittit in his doctus Oleaster in annot. morali illud, *Tuum*, dicens, *sunt aliqui reges, & domini qui sunt sui, alii, qui sunt consanguineorum suorum & amicorum*. Deum vero non sum, sed tuus esse volui. Quid quaso habet Deum, quod non sit tuum? Si calum habet, tuum est, cuius influentiis viuim. Si terram, eam dedisti filio hominum, si stellas, eas creasti in ministerium cunctis gentibus. Si nascenti dedisti socum, conuolens in edulium, si moriens in presium, se regnans dat in pramium. Quidquid denique est, & habet, tuum est. Hæc ferè ille: Ex his conceinator rursus per omnia sacra mysteria Rosarii excurrere potest, & populo ostendere, quod omnia, & singula ad vnicam nostram spectant salutem. Atque vt tardioribus digito viam ostendam, expendant in primulo statim mysterio quare conceptus sit vero Virginis filius Dei, inuenientque non ob aliud, nisi vt conceptos in peccatis fili-

os hominum saluaret. Quod ne cui dubium esse possit statim à conceptione deferri ad Ioannem voluit (quod est secundum Rosarii mysterium) ut illum ab originali peccato emundaret, quod Origenes affirmat, & multò antè prænuñciauerat Angelus, qui Zachariæ dixit, replendum Spiritu S. eius filium in utero matris, quod factum est, quando verbum caro factum ad illum venit.

§ III.

Quàm gratus Deo istius Psalterii sonus?

Quàm gratus sit Christo ille Psalterii sonus, & precandi modus, sequentibus expono. Macrobius cum de loquendi more, qui in symposiis maxime obseruari debeat, disserteret, ut grata sint, suūque saltem habeant colloquia, ait de ea re cum vno quolibet loquendum, quàm tempus, locus & occasio potissimum requirere videantur. *Locus enim, & temporibus aptare sermones*, iucundum accidit conuiuiis, inquit ille. Et monet præterea de eo cum quouis differendum quo ille maxime oblectetur, quòd omnem è conuiuiis voluptatem auferat, qui secus faciat? *Qui Venatibus gaudet, interrogetur de sylua ambigua*, inquit ille. *Religiosus si adest, de illi referenda copiam, quibus observationibus merueris auxilia deorum. Si senex presens est, eum interroga qua ad illum pertinent.* Militem de armis, de canibus venatorem, agricolam de aratro, de sacrificiis Sacerdotem, senem de vetere historia, & gestis antiquis, & de ea re quemque interroga, quàm illum imprimis oblectari nouisti, sic enim comiter, & blandè oblectabis.

Pulcherrima doctrina, quam Moyses, & Elias in monte Thabor, & splendidissimo illo gloriæ conuiuium accuratè obseruauerunt, quando cum Christo loquebantur de excessu, quem completurus eras in Ierusalem, Lucæ 9. hoc est, de crucis ignominia, de probro passionis, de mortis acerbitate, ut talium verborum sale condirent epulum, & festæ diei gaudia amplificarent. Qui istud? Quoniam nihil est aliud magis gratum, ac iucundum Christo, quàm de talibus cum illo differere. Talis enim tantusque est illius ergà homines amor, ut gloriam interpretetur quascunque pro hominibus accepit iniurias, & quietem putet omnem laborem, quo propter illos delassatus fuit. Id ex eo etiam videas, quòd ea notari vulgari textus, *dicebant excessum eius*, in textu Græco apud Chrysostomum, & Euthymium sic habent: *dicebant doctam, id est, gloriam eam.* Hæc

namque Christi gloria, hæc illius iucundissima festiuitas fuit pati, & mori pro homine, sic ut vehemētissimè amet audire narrationem eorum, quæcunque pro hominibus tolerauit. Quomodo enim de talibus in medio gloriosæ transfigurationis locui cum illo fuissent Moyses, & Elias, nisi ea cupidissimis auribus illum haurire sciissent? Tom. 1. p. 149. b.

Quisquis ergò vis Deum tuum oblectare, non dimitte ex manibus Rosarium, non ex ore sacras ad illius piaculars calculos preces, ut quæ nihil aliud sint, quàm recensio eorum, quæ pro nobis ille fecit, & tolerauit. Loquere sæpè excessum, quem fecit in Nazareth, ubi sibi matrem elegit pauperem tenuis fabri coniugem, qui deligere poterat supremam, & opulentissimam orbis aliquam Imperatricem. Loquere excessum, què fecit, quando in montana Iudææ cum festinatione, ut inuideret Ioannem, ad quem Ioannes originalis noxæ vulnere saucius deportari debuisset, cum accurrere ipse non posset. Loquere excessum, quem fecit in Bethlehæm, quando tulit, quòd non erat sibi locus in diuersorio, qui veniebat, ut etiam tam barbaris hominibus locum pararet in caelo, & in sordido stabulo inter brutas pecudes nasci tolerauit, qui orbis terrarum Dominus erat, & primum parentem eorum, à quibus tam rusticè, & inhumane excluderetur hospitio, in admirabilissimo, & adornatissimo, & rebus omnibus affluentissimo condidit, & reposuit paradiso. Loquere excessum, quem fecit Ierosolymis, quando secundum consuetudinem legis offerri voluit, & redimì, qui nec legi subiectus, nec seruituti alicui fuit addictus. Loquere excessum, què fecit rursum Ierosolymis, quando è templo descendit cum parentibus domum, & erat subditus illis ipse supremus Deus, & Parens omnium. Loquere excessum quem fecit in horto Gethsemani sanguinem toto corpore sudans, quem fecit in regia Pilati flagella excipiens, & duro ex aculeatis sentibus ferto caput suum sacrosanctum conuulnerari ferens, quem fecit in monte Caluarie probroso crucis ligno clauis ferrejs adfigi, mortem denique sibi adferri tolerans, ut nos tam infinito pretio redimeret, qui sola voluntate, & absque omni passione totum nostrum obliterare debitum poterat. Qui talia loquentes in monte Thabor libenter audiuit Moysen, & Eliam, is nunc è monte Sancto æternæ gloriæ suæ nos similia loquentes in terris, & in precandis commemorantes maiore cum voluptate audit.

Quærit Plutarchus Problem. 18. quare virgines Romanæ

Romana, cum Floræ deæ lirarent, non adhibuerint myrtum ad cæteros flores coronarum, quibus sub id tempus se redimere solebant. Et respondet, id factum, quia myrtum virgus à viro cæsa Floræ fuit, ne vulnera illius refricarent, si myrti gestatione flagra olim accepta in memoriam reuocarent. Quàm longè aliter, contraque Christus agit! Instituit ille diuinissimum altaris Sacramentum, ut in dies singulos æterno Patri offeratur. Et quamobrem istud? *Hac quiescunt, fecerunt, in meæ memoriam facietis*, inquit ipse, ut ait Apostolus 1 Cor. 11. Et Paulus ibidem Ibi. 149. c. 1. *Quiescunt, manducabitis panem hunc, & calicem bibetis; mortem Domini annuntiabitis*. Ab illo inspiratus, & à Sanctissimæ eius Matre incitatus S. P. Dominicus Rosario totum orbem Catholicum impleuit, quod nihil aliud est, quàm continua quædam, & distincta recensio vinculorum, sputorum, colaphorum, flagellorum, spinarum, clauorum, probrorum, quæ ille pro nobis tam lubens excepit, ut perpetuò, & vbiuis terrarum, in Ecclesiis, compitis, domibus publicè, priuatimq; commemorari gaudeat.

Neque propterea solum totius vitæ, & passionis suæ commemorationem à nobis fieri amat; quòd sibi gloriæ ducat, propter nos in mundo vitam egisse, & plurima mala, ut nobis bene esset, & lerasse, verum etiam ut recordatione beneficiorum, quæ nobis præstitit, à malè agendo auocemur, & à peccatis coerceamur. Multa sunt, quæ nos à peccatis, & imunditijs retrahere debent. Ex his vnum, neque postremum est, meminisse nos esse filios Dei, Patris qui sit ipsissima sanctitas, mundities, puritas. Propendebat olim populus Dei ut in alias improbitates, ita & in supersticiosum Gentilium morem, ut pro eorum consuetudine stigmatibus se profanis notarent, & capitis partem anteriorem, quæ fronti imminet, decalarent; idque ad indicandum luctum, quo mortuos prosequerentur. Ut à hac impij moris imitatione eos abstraheret, sic appellabat: *Filij estote, siue estis Domini Dei vestri*; Deuter. 14. 1. Et quid tum, Domine? Ideo non vos incideris, nec facietis calustum super mortuo; velut apertius dixisset: Quia filij estis verbi Dei, non debetis vos deijcere ad faciendâ opera Gentilium, nec enim deest; ut qui summo Deo patre sunt nati, imitentur mores hominum sordidum, ac barbarum. Commodam ex his conficit admonitionem Oleaster in illorum verborum expositione morali, dicens: Cum ergo, serue Des, peccatum aliquod occurreris facendam, occurrat simul statim, cuius capitis, & cuius

corporis sis membrum, & diuina confors factus natura, noli in degenerem degenerem conuersatione redire solitatem. Sanctum Thobiam iuniorem validè coëcebat, ut nihil turpe facere vellet, ob id etiam, ne quid indignum parentibus suis ageret, cum diceret uxori suæ: *Filij sanctorum sumus, & non possumus ita coniungi, sicut Gentiles, quæ ignorant Deum*. Tob. 8. 5.

Alterum est, quod multò validius nos infrenare, & continere ab offensis Dei possit, si animo repetamus beneficia, quæ ab illo tum habemus, tum expectamus præterea. Vidit Moyses ætas falsos Prophetas. Non est hæc sola temporum nostrorum infelicitas. Si nostrates Lutheranos, Calvinistasque de ijs submouendis consulisset quis, Dei verbo debellandos dixissent, vim talibus adferre crudelitatem clamassent. Sed occidi illos Deus iussit, ut videas, quàm rectè agant, qui talium vatum malorum pessimos pullos hæreticos ferro, flammâque extinguunt. Sed quibus modis populum inflammare voluit, ut talibus pestibus manus afferrent violentas? Hoc solo, quòd illi refricuit memoriam beneficij ab illo Deo accepti, à quo falsi isti vates auocare volebant, dicens: *Propheta ille interficietur, quia locutus est & vos auerteret à Domino Deo vestro*, qui quam varo prædicio, tam ingenti, & multiplici beneficio eduxit vos de terra Egypti, Deuter. 13. 9. Acutè submonet in ista Oleaster in morali: *Pulchrè hic docet Sanctus Moyses, quibus modis omnem expellas tentationem, quæ te à Deo tuo auertere conatur, nempe reducendo ad memoriam, omnia beneficia Dei*. Tali medio vsus est & castissimus Ioseph (commenente id ibidem Oleastro) qui cum à salace foemina, ad flagitium inuitaretur, mox animo pertractare omni domini sui in se beneficia cepit, eaque impudicæ mulieri opposuit, ut ijs sese ab illa defenderet, dicens: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditum ignorat quid habeat in domo sua; nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradideris mihi, præter te, quæ uxor eris es, quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* Genf. 39. 8. 9.

S. Ambrosio apud Reuerendissimum Hieronymum de la Nuza homil. 41. Num. 33. expendentem illud, *Quomodo possum*, videtur Ioseph ita fuisse obligatus, & obligatus domini sui beneficijs, & sic omni offendendi illum facultate destitutus, ut irrogare ei iniuriam qualemcumque non posset. Quantum magis ergo nos, quoties hinc nobis mysteria vitæ Christi ad Rosarij calculos meditantibus occurrunt

beneficia, quæ nobis contulit, & mala, quæ pro nobis pertulit, & bona, quæ præterea promisit, atq; inde caro, dæmon, mundus ad illius offensas incitant, succlamare debemus: *Quomodo possumus, &c.* quia quidquid secum è cælo detulit, quando in utero Virginis Matris incarnatus fuit, nobis dedit, & quidquid mali tolerauit, à quo in horto captus fuit, pro nobis pertulit, & quidquid boni in cælis repositum habet, id nobis post resurrectionem conferendum seruat? Quomodo possumus offendere eum, qui tot cruciatibus suis tantam nobis gloriam comparauit, tantâque paupertate suâ nobis tantam opulentiam, & morte tam amarâ vitam nobis tam gloriosam, & gaudiosam contulit?

Non sine causa ergo funiculis inseruntur calculi precarij, ad quos inter orandum animo percurrimus beneficia Christi pleraque, & præcipua, quæ ille nobis in terris præstitit, & post ascensum suum è cælis submisit. Quid mysterij est in ijs funiculis? Illud, quantum ego de illa re assequor, quod beneficia illa Christi validi rudentes sunt, qui cupiditatum nostrarum nauigia, quibus ad peccandum vehimur, retinere à cursu suo possint, si modo alligare illis beneficijs anchoras cogitationum nostrarum, & adfigere memoriam velimus.

Dauidem aliquando incescit cupiditas aquæ, quæ erat in cisterna iuxta Bethlehem, & ab hostilibus copijs obsidebatur. Innotuit desiderium regis quibusdam illius satellitibus, ex quibus tres robustissimorum fortissimi, postposito omni vitæ discrimine, per aduersam aciem penetrantes attulerunt concupitam vehementer aquam. Vt illam vidit David, & quædam secum animo reputauit, *uoluit bibere, sed libauit eam Domino*, 2. Reg. 23. 16. Theodoretus q. 35. in 2. Reg. ait: *Piâ consideratione superauit cupiditatem.* Quanam illâ? Hac, quam talibus verbis expressit: *Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam?* ibid. v. 17.

Reuerendissimus Nuza homil. 42. num. 15. monet premere istud, *Hominum istorum*, vt cui magna subsit emphasis. Non dixit, *num bibam sanguinem hominum*, sed *hominum istorum*, hominum tam nobilium ex suo genere, quam strenuorum ex periculo, quod pro me adierunt, hominum, qui mihi variâ sæpè in bello, eaque insignita officia præstiterunt. Hæc est pia consideratio, quâ superauit suam cupiditatem, vt Domino libaret non tam aquam vehementissimè expetitam, quam ipsam appetentiam.

Hoc fecit David illâ incitatus consideratione, cum isti homines non sudissent sanguinem, sed fundendi periculum solum adiissent, quid fecisset, si reapse sudissent, & in aqua illa sanguinem eorum vidisset? Quomodo ergo pius Christianus, qui inter dolorosorum Rosarij mysteriorum considerationem recogitat, quod Christus non fundendi sanguinis discrimen subijt, sed illum vi magnâ sudit non solum in horto, sed & cum flagellatus, & cum sentibus coronatus, & cum clauis fixus, & cum lanceâ vulneratus fuit, non multò magis dicat: Num sanguinem hominis istius bibam, hominis, qui est meus Deus, meus Dominus, meus pater, meus frater, meus amicus, qui pro me sua omnia erogauit? Quomodo piâ tali consideratione, non multò facilius omnem suam cupiditatem superabit?

S. IV.

Quid sit Rosarium perpetuum, & quis illius vsus.

Rosarium perpetuum est appendix, & additamentum superioris Rosarij, & accommodatissimum promouendæ tum pietatis ergà Deum, tum charitatis ergà proximos inuentum, quod paucis abhinc annis inspiratus à Deo quidam Ordinis Prædicatorij vir præmodum religiosus apud Italos, vix in vsum publicum proferre cœpit, quando mirâ celeritate per totum latè terrarum orbem percrebuit, & incredibili auiditate, ac plausu Romæ, & vbiuis gentium acceptatum, & cum ingenti cultus Dei incremento, animarumque insigni fructu, & utilitate passim frequentatum fuit.

Inuentum tale est. Cum ibi maiore auxiliorum vi succurrendum sit, vbi grauiores necessitates opem enixius inelamant, quod vide plurimis argumentis demonstratum à Nisseno primùm Tomo 2. pag. 482. o. deinde PPP. pag. 278. o. denique PP2. pag. 651. o.

Nulla verò sit tanta necessitas, tamq; anceps fortuna, quam eorum, qui in supremo cum morte conflictu positi de beata æternitate periclitantur, & plerique eorum vel præsentium dolorum magnitudine, vel peccatorum præteritorum tristi recordatione, vel dubio vitæ exitu, vel impendentis iudicii metu concussi alienarum manuum adminicula inter illas malorum tempestates tam vehementer requirant, quam non posse suis euatare vident; idcirco vir religiosus, quem dixi, annum in horas dispertijt, horas verò tam diurnas, quam nocturnas per viros, ac mulieres cuiusvis ætatis, & conditionis ita distribuit,

buit, ut nulla sit, quâ non Deus, & Beatissima illius Parens plures habeant varijs in locis supplices pro ijs, qui cum pro se ipsis orare vix, ac ne vix quidem possint, aliorum obsecrationibus magis opus habent.

Nunc quanta sit religiosæ, & piæ istius inuentionis utilitas, id sequentibus expono.

Obseruauit nonnemo, quod tamen in elyris Patriarcha Iacob omnium honorum operum vsui, & exercitationi impensè addictus esset, & orationis, contemplationisque studium vehementer amaret, & studiosè coleret, frequentaretque, nunquam tamen sollicitius peruigilauit, nunquam ardentiorè contentione, & curâ enixiore Deo se commendauit, quàm tunc, cum à Labano ad patriam tendens transiturus erat Iordanem. Tunc enim, ut sacer textus indicat, totam noctem duxit insomnem, & fatigato diurnis profectionis laboribus corpori consuetum, ac debitum negauit allevamentum. *Ex hac mystica actione accipimus, ut discamus, cum ad Iordanem, id est, ad mortem appropinquamus, fortius orare, & inuigilare, ne tunc impediamur à diabolo per omnes vias insidante. Tunc enim vel maxime opus habemus Dei auxilio, etiam si totâ vitâ in suis Dominus successimus.*

Ita doctus Ioannes Ferus. Iordanis idem est, quod *flumen iudicij*. Iordanem ergò transimus, cum per amaræ mortis procellosas aquas ad terribile iudicium, & supremum Domini nostri tribunal pergitur. Quod cum facimus, tunc preces precibus iungere, tunc iterare obsecrationes, & inter protractiones vigilas Deum obsecrare debemus, ut tanquam amantissimus pater suo nos auxilio iuuet, & præstet. Quanquam enim diuinæ protectionis eius valido semper indigemus scuto, sed tunc vel maxime, quando in supremæ horæ versamur discrimine, tunc enim crudelis inimicus noster magis efferatur, tunc nos acrius, atrociusque insectatur, & ferocius oppugnat (de quo vide PP2. 537. o.) & quod caput est, error, qui tunc committitur, inemendabilis est, & quod sub id tempus rectè, ac prudenter agitur, id tam opportunâ occasione agitur, ut effectus illius totâ Dei perdurent æternitate, & morte bonâ bonum hominis Christiani omne nititur. PP2. 524. c. 1.

Verum cum illi, qui proxime Iordanem, siue flumen iudicij sunt, & vicini supremo tribunali Christi, sæpè vel ex lethargico vigilare nequeant, vel ex acrimonia intolerabilium corporis dolorum, vel ex pusillanimitate spiritus, & tempestatè tentatio-

num mali dæmonis, vel ex timore iudicij illius verè tremendi, vel ex adormitione malæ conscientie, aliisque talibus tam multis rebus orare non possint, quantum debet mundus illi, qui Rosarium perpetuum à Deo inspiratus excogitauit, illiusque preces inter Sodales Archifraternitatis Rosario-Marianæ ita distribuit, ut nulla sit in toto anno diei, noctisque hora, quâ non plurimi per totum latè orbem terrarum Deum, illiusque magnam Parentem supplices obsecrent pro his, qui in supremo vitæ articulo, & mortis conspectu positi vel sui sunt prorsum immemores, & impotes, vel præ dolorum acerbitate rogare pro se ipsi non possunt! Quantum verò mortui debent ijs, quorum pijs obsecrationibus adiuti transierunt feliciter Iordanem, & flumen iudicij, & facilem inuenerunt Iudicem, & diras Purgatorii vel non diu tolerarunt, vel prorsum euaserunt penas? Quantum porro, quàmque insignitum misericordie opus est, illis succurrere, quos proprii sæpè sensus destituunt, ut seipsos iuuare vix, aut ne vix quidem possint?

A simili rem declaro. Contigit scapham hominibus onustam mergi. Fortuito, sed per opportunè nauis altora præteribat, ex qua hi funibus eiectis, illi porrectis manibus miseros fluctuabundos ex aquis simul, & mortis periculo eruebant. Omnes nauigis per mundi huius mare circumferimur, & ad stationem vitæ alterius tendimus. Sed eorum, qui in mortis agone sunt positi, nauicula mergitur, aliorum præterit, quibus sua bona valetudo constat.

Qui ex hac prætereunte nauis funem Rosarij gaudiosi, dolorosi, gloriosi triplicem eiiciunt, & ardentes ad Deum preces emittunt, & supplices illi manus tendunt, ut moribundos à morte æterna seruet, & vitam illorum perpetuam sospitet, nã illi oppido maius, tantoque excellentius beneficium ijs præstare, quàm alij his, quæ ex aquis eximunt, quantum vitæ temporalis semipiterna præstat, & horribilior est mors æterna, quàm horaria.

Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet, dicebat S. Augustinus. Tantum valuit vnus hominis apud Deum oratio, ut tam suo Ecclesiæ persecutori gratiam conversionis non mereretur quidem (primam enim gratiam mereri alteri nemo potest) impetraret tamen.

Et tam multi, quàm passim per totum mundum Christianum pro agonizantibus noctu, acque interdum orant, non possint conversionem multorum non tam malorum, ut Saulus orat, precario obtine-

re, ut liceat similiter dicere: Cælum multos beatos non haberet, nisi pro eis Ecclesia militans, ea potissimum, quæ Rosario-Marianum sodalitium facit, orasset.

Rex poenitens cum secum reputaret beneficia, quæ de liberalibus Dei manibus acceperat, hoc vnum in multis memorat Psal. 29. v. 4. *Domine eduxisti ab inferno animam meam.* Quid hoc audio! Ergone anima Davidis fuit aliquando in inferno, atque inde rursus eruta? Et ubi tritum illud: *In inferno nulla est redemptio?* Et quis fuit nunquam visus reuerſus ab inferis? S. Thomas ait, hoc ad literam de Davide intelligi non posse, ut qui non fuerit ex inferno educus, quando hunc Psalmum fecit, sed metaphorice dici; ab inferno, hoc est, à mortali periculo erutum. Lyranus vult, idem dixisse, ab inferno educam animam suam, quia propter adulterium, & homicidium dignus fuerit gehennâ, à qua tamen Dei misericordiâ saluatus fuerit. Similia sunt illa ex Ps. 85. *Eruxisti animam meam ex inferno inferiori;* addit Hugo: *Ubi sunt anima damnatorum.* Sed quando iterum ex illo damnatorum ergastulo David fuit erutus? Tunc, cum à peccatis seruatus, quæ sunt causa illius in infernum lapsus. Ita ferè Hugo Cardinalis. Sic diu antè exposuerat S. Augustinus, qui ait, ea verba esse vocem alicuius hominis, qui liberatus sit à talibus peccatis, per quæ potuisset deduci ad tormenta inferni inferioris in quibus diues epulo querulas ad Abraham de suis linguae cruciatibus dabat voces. Dilucidat hoc magnus Doctor talibus exemplis: *Trudendus erat aliquis ob malam causam in carcerem, aut ob furum in patibulum rapiendus. Venit alius & defendit. Quid dicit defensus? Eruxisti animam meam à carcere, à suspendio.*

Itaque si David dicere potuit, se à penitissima gehenna erutum fuisse, quia vel conseruatus, vel liberatus fuit à flagitiis, ob quæ merebatur mitti in gehennam? Cur ille, cui pius Rosarii perpetui Sodalitæ ardentibus precibus suis à Deo impetravit, ut inter extremos illos mortis angores vel non desperaret, vel seriâ poenitudine peccata malè actæ vitæ dânnaret, ob quæ alioquin damnatus fuisset, non possit dicere deuoto patrono suo, *Eduxisti ab inferno animam meam, eruxisti animam meam ex inferno inferiori*, qui nisi opem per suas orationes tulisses, in inferni inferioris carcerem detrusus fuisset?

Ergo Rosarii perpetui preces cupidissimè, ac deuotissimè fundere debemus, vel ut animam vnam aliquando siue ab extremo vitæ æternæ pendendæ

periculo, vel à morte peccati, vel à poenis Purgatorii nostratum orationum suffragis reuerſam lacremur. Idque tum quia hoc est officium veri Christiani, tum quia *sæpè vna anima, quam lucrari suarimus, potest innumerabilem peccatorum pondus abolere, animæq; redimenda fieri pretium in illo die* (ita S. Chrysostomus in orat. 5. aduersus Iudeos ad finem) tum etiam (quod hinc requiritur, quia nemo committit propriū vllō artificio magis indutrie, faciliusque curare potest, quàm si vulnere nudetur alienæ, in domo enim Dei sibi emolumenta parat, qui aliis bona accumulât. PP. 2. 511. o. Quam in rem vide etiam Tom. 1. Periôchâ 2. feriz V. post Cineres 27. o.

De illis quatuor animalibus mysticis, quæ Ezechielî ostensa fuerunt, ait ille c. 1. *Dua penna singulorumungebantur, & dua segebant corpora eorum.* Translatio horum extremorum verborum, quam S. Gregorius secutus fuit, sic habet: *Vnum quodq; duabus aliis velabat corpus suum.* Itaque iuxta has versiones utcumque differentes eisdem aliis tegebant & sua corpora, & obnubebant aliena. Quomodo hoc? Respondet beatissimus Pontifex homil. 7. in Ezechielem. *Ipsa erant penna alterius ad alterum; & ipsæ, quæ eorum corpora cooperiebant. Quod per figuram benè accipitur, quia illa nos virtutes apud Omnipotentem Deum protegunt, quos ex charitate proximi imparisimur, atque coniungimus.* Ibid. 512. c. 2.

Quoties ergo charitatis nostræ expansis aliis cælum pro moribundorum necessitatibus supplices petimus, eosque precibus nostris affectuosè protegimus, etiam nobis ad similitudinem angustiarum æstus vmbraculum præparamus, certòque nobis polliceri possumus, quòd sicut nos orationum nostrarum pennis miseras periclitabundorum eiusmodi hominum ex dilectione inuigramus, ita alii pari officio, & affectu nobis in simili discrimine constitutis subuenient.

S. Gregorius Nyssenus dicebat: *Calamitate affectum & aurum amplectere, infirmam pauperis valetudinem ita fore, & in ea sanitatem tuam, & salutem exoriri, & filiorum, & sermorum, & totius domus, familia sitam potes.* Ibid. c. 2. 513. Cuius tanta calamitas, quanta illius, qui in confiniis æternitatis beatæ, & miseræ, cælestis, & infernalis positus nescit à qua excipietur? Quæ tam infirma pauperis valetudo, quàm eius, quem sua ægri tudo ad mortem virget, ac latet, orcusne illum, an cælum videbit hospitem, immò ciuem, eumque sempiternum?

num? Eiusmodi calamitosos ut aurum amplectere, eiusmodi pauperum infirmam valetudinem fore, eiusmodi hominum extremo periculo eleemosynis tum corporalibus, tum spiritualibus, & quibus modis potes, succurre, & opitulare, sic ut in eo charitatis officio tuam, tuorumque incolumitatem, & salutem collocatam putes.

Habet Lucifer suas congregationes regnorum Aquilonis (de quibus Jerem. 1. 15.) hoc est, malignorum spirituum multitudines, ut exponit S. Petrus Damianus, qui solium suum in introitu portarum Ierusalem unusquisque ponunt, cum egredientem de corpore infelicem animam circumpositâ, ne libera prodeat, obsidione custodiunt. PP. 2. 38. c. 1.

Quidni ergo Deus etiam habeat suas Rosario Marianas congregationes deuotorum vtriusque sexus hominum, qui animam de gurgustio carnis egressuram suarum precum præsidis, & velut circumpositâ obsidione custodiant, ut libera prodeat, & euadat?

In vetere lege in altari semper ardebat ignis, quæ nutriebat Sacerdos mane per singulos dies subiiciens ligna. Et lex holocausti erat, ut cremaretur in altari totâ nocte. Leuit. 6. Iugis in altari illo debebat esse ignis, quia iuge erat sacrificium, inquit Oleaster. Ara nostræ cor nostrum, ignis, quem in illo vult semper arderre Deus, charitas. Et ille quidem materius ignis nutriebatur lignis, nostrum autem fouent opera bona, & status, siue suspiria. Qui ergo ab illo carnalium holocaustorum onere singulari Dei munere soluti sumus, & nemini quidquam debemus, nisi ut diligamus inuicem, foueamus strenuè charitatis, quâ mutuo iuuare debemus, ignem officiis orationum, Missarum, gemituum, suspiriorum, offeramusque diligenter, ac libenter holocausta laborum pro fratribus nostris, qui in confinis æternitatis positi nesciunt quam in partem fors illorum cadet, à dextranè, an à læuæ supremi Iudicis olim statuuntur. Et quia eiusmodi sacrificia unusquislibet nostrum iugiter, continuèque offerre non potest, excipiamus alter alterum, & per vices hunc ignem nutrientes æternitatem succurramus periclitabundorum necessitatibus, ut sicut nulla est hora, quâ non plurimi hinc inde grauiter laborent, opemque nostram ardentem implorent, ita & nulla sit, quâ non aliqui nostrum amanter eis subueniant, ut vel sic dum ignem charitatis erga miseros fratres nostros iugiter fouemus, perpetuum Deo offeramus sacrificium.

Inter illas veteres leges etiam quædam sic habet.

Tom. IV.

bat Exodi 25. 30. *Panes super mensam panes propositionis in conspectu meo semper.* Erant illi panes duodecim, tot, quot tribus filiorum Israël, vocanturque ab Hebræis panes facierum quia Deus ante oculos, & faciem suam, ut aiunt eos semper habere volebat. Sed quid tibi, *Es panibus, Domine? Nunquid manducabis carnes taurorum, aut panibus facierum scieris?* Ita Dominum Oleaster appellat, additque, ob id voluisse panem semper coram se habere, ut intelligeremus, illum indigentiam nostræ semper memorem esse, & facere, quod pater matres solent, quæ semper frustra panis coram se habent, ut paruulis suis alimoniam crebrò exposcentibus subueniant.

At si tunc amauit Deus ob oculos habere panes, qui ipsum & inopiæ, atque indigentiam nostræ velut moneret, & alimoniam nostræ se offerrent, non potest non gratissimum habere, si frequenter iniret in conspectu eius oratio nostra, necessitatesque tum proprias, tum alienas, eorum imprimis, qui in supremo discrimine versantur, illi exponat, eisque ferre opem roget, & obsecret. Nam cum expectes Dominus, ut misereatur nostri, (quod est apud Isaiam 30. 18.) quomodo non lætantissimè videat ascendentem ad se orationem nostram, ut descendat super nos misericordia eius, ut subueniat his, qui tribulato sunt corde, & saluet de necessitatibus animas eorum, qui in extremo vitæ præsentis termino positi de vita periclitantur æterna?

Denique quamdiu vetus illud tabernaculum consecrabatur, nullus abibat dies, quo non illarum duodecim tribuum Princeps aliquis sua tabernaculo dona, altari holocausta offerret. Quo mysterio? Illo, inquit rursus Oleaster in annot. moralium c. 7. Numerorum, quod non debent templa Dei, aut altaria vacua esse, sed plena, & videlicet semper in Ecclesia sit aliquis, qui ariet Deum, & in altari munera offerat, quibus placeat Deus, & propitiatur nobis. Inque sacrificium in cæua Dominica à Christo institutum offertur hactenus in altari, ubi illud Evangelicorum, Reformatorumque ministri, Antichristi præcursores non sustulerunt, & in omni loco Catholico sacrificatur nomini Dei oblatio munda, de qua Malach. 2. 11. ut nunquam sint vacua altaria. Et ne aliquando sint absque hominibus supplicibus templa, id religiosi asceræ faciunt, qui septies in die, idque à crepera in creperam laudem dicunt nomini Domini, & alij quidem primâ, alij secundâ, alij tertiâ, alij quartâ vigiliâ noctis surgunt ad confitendum eidem nomini. At hi communem Deum nomine Ecclesiæ communi pro communibus necesse

H h

statibus

stibus interpellant : Nouissimè autem diebus illis excitauit Deus Spiritum filiorum suorum, & filiarum suarum Sodalium Rosarij Matris Virginis, qui priuatas agonizantium ærumnas ipsi læchrymabiliter exponant, proque earum leuamine & sacras in altari hostias, & iuges in Ecclesia preces offerant. *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me,* dicebat Sanctus Dauid Psalm. 65. 19. tanquam promptà semper experius misericordiam Dei, quamdiu crebram deuotè coluit orationem, ut ferè exponit Beatus Augustinus. *Benedictus ergò Deus, qui hanc nobis sugges-*

sit continuam Rosarij perpetui orationem, quia id nobis ingentem meritò fiduciam præbet, quod non amouebit misericordiam suam ab ijs, pro quibus obsecramus, sed uiuificabit eos, & conseruabit eos, & versabit omne stratum in infirmitatibus eorum, ut mitescant illorum labores, & dolores, & non tradet eos in manus inimicorum eorum, sed educet in refrigerium, facietque ut oratio nostra in sinum nostrum conuertatur, & quod illis precamur, idem nobis obueniat, quod est gloria cœlestis, *quam mihi, & vobis concedat Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, Amen.*

F I N I S.

*Benedicta sit Sancta, & indiuidua Trinitas, quia fecit,
& facit, & faciet nobiscum misericordiam suam,
Amen.*

Si quid his Nissen Tomis per meam siue ignorantiam, siue oscitantiam incidit, quod non cum vero Ecclesiæ Catholicæ sensu quàm maximè cohæreat, id tanquàm ab illo erroris spiritu, qui tritico Zizania superfeminare consuevit, inspersum sit, detestor, & execror, expunctumque, & extin-

ctum volo.

PP. Eremitarum Camaldulensium. *Alonius S. J.*
1600. P. 1. 1. 1.

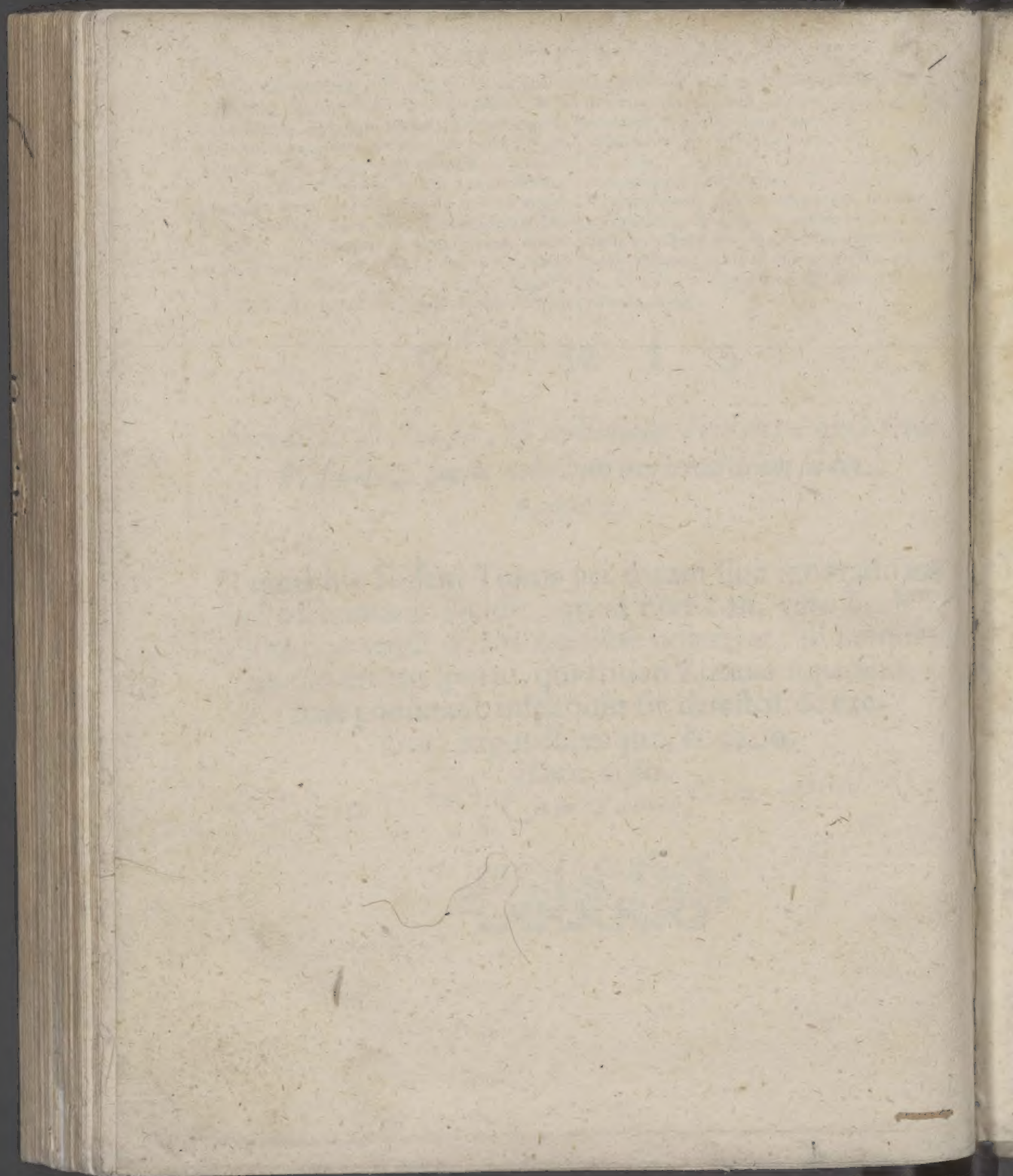

ta id
non
ibus
eos,
um,
tra-
et in
num
idem
mi-
rium

t,

n;
ne
am

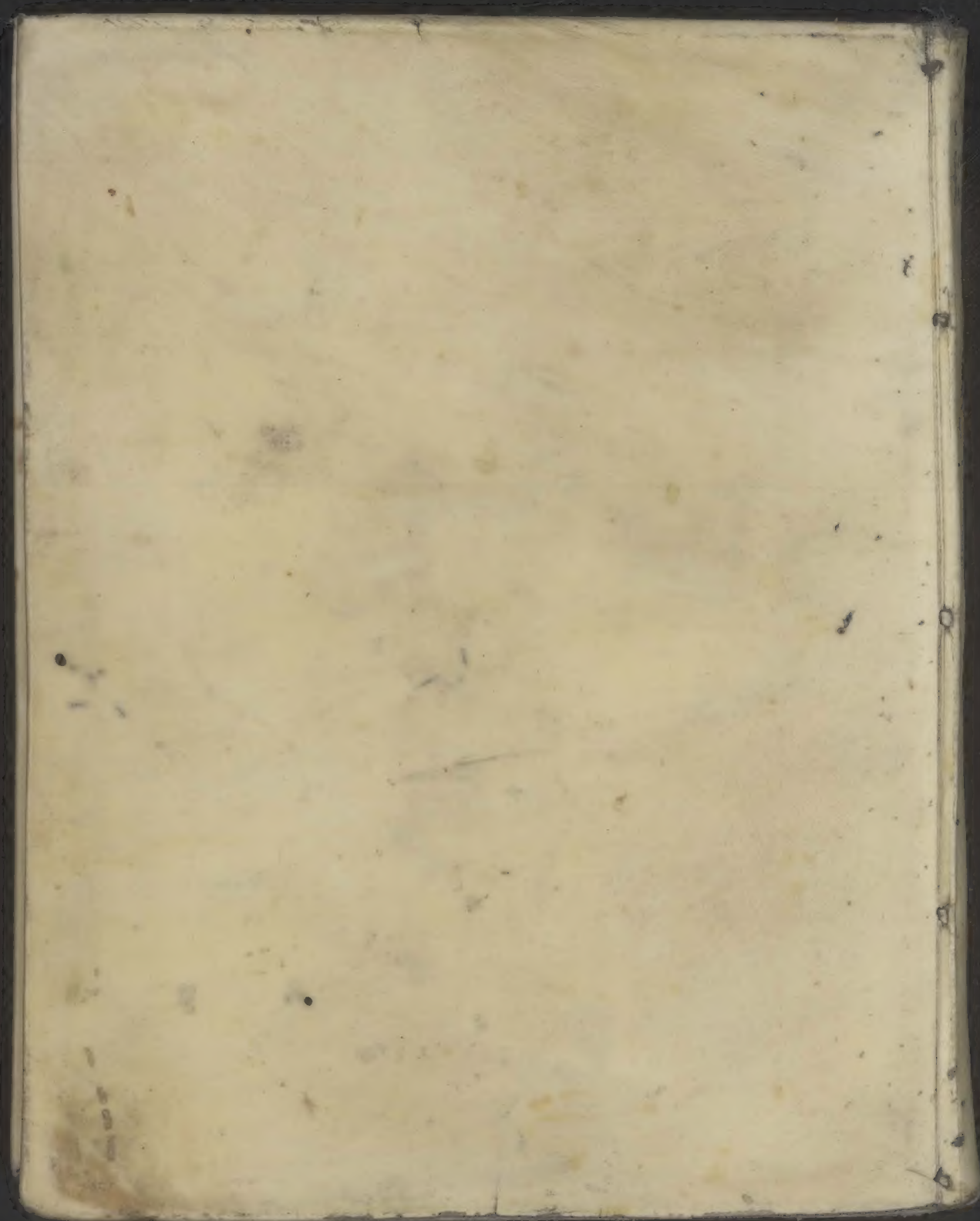

Biblioteka Jagiellońska

std/0031225

De la
Maison
de la
Maison

